VOL. 4.

శ్రీరస్తు.

శ్రీమదాంధ్ర భారతము.

భీష్మద్రోణపర్వములు.

చెన్నపురి:

వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స

వారిచే ప్రకటితము.

1917.

విషయసూచిక.

భీష్మపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము.

భీష్మపర్వము-ద్వితీయాశ్వాసము.

విషయము. పుట.

ద్రోణపర్వము-ద్వితీయాశ్వాసము.

ద్రోణపర్వము-తృతీయాశ్వాసము.

శ్రీ

శ్రీగణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

భీష్మపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము,

సంపాదిపదాంబుజ
నాసాగ్రనివాసరసిక నాదామృతధా
రాసారరూప వేద
వ్యాసవ్యంజితవిహార హరిహరనాథా. 1

ధృతరాష్ట్రునికడకు వేదవ్యాసుండు వచ్చుట.

క. దేవా జనమేజయవసు,ధావల్లభుఁ డధికవినయతత్పరుఁ డై సం
భావించి కుతూహలమునఁ, దా వైశంపాయనునకుఁ దగ నిట్లనియెన్. 2

క. ఒండొరుల గెలుచుతలఁపునఁ, బాండవులును గౌరవులును బాహాగర్వో
ద్దండత నెట్లు దొడంగిరి, భండన మెప్పాటఁ జెల్లె బరమమునీంద్రా. 3

క. అనుటయు వైశంపాయనుఁ, డనుమోదరసార్ద్రహృదయుఁ డై యిట్లనియెన్
జనమేజయుమనమువ సం,జనితం బగుకౌతుకంబు సఫలతఁ బొందన్. 4

వ. పుణ్యక్షేత్రోత్తమం బయినయాకురుక్షేత్రంబున నారెండుదెఱంగులవారికట
కంబులును విడిసి కయ్యంబునకుఁ గాలుద్రవ్వినట్టిసమయంబున ధృతరాష్ట్రుండు
గొడుకులదుర్వినయంబునకు నిర్వేదనంబు నొంది సంజయద్వితీయుం డై చిం
తించుచున్నయెడకుం ద్రికాలవేది యగువేదవ్యాసుండు విజయంచేసి యమ్మహీ
పతిసేయునర్చనంబులం గైకొని యతని కిట్లనియె. 5

క. కాలం బగుటయు నృపులకు, నాలము సమకూరె దీని కడలకు మది నీ
వాలోకింపఁగ వలసిన, [1]నే లోనికి దివ్యదృష్టి నిచ్చెదఁ బుత్రా. 6

చ. అనుడు నతండు ఘోరముగ నన్నలుఁ దమ్ములుఁ బోరుక్రూరతం
గనుఁగొనఁ జాల నేను వినఁ గా వలతుం దదనుగ్రహంబు సే
సినఁ గడు లెస్స యన్న ముని చిత్తమునం గరుణించి సంజయుం
బనిచె మహారణంబు పరిపాటిమెయిన్ సకలంబుఁ జెప్పఁగన్. 7

1 క. నీలోనికి దివ్యదృష్టి నించెద. 2 గ. బోరఁ గ్రూరతం.

వ. ఇట్లు ధృతరాష్ట్రునకుం గయ్యంబు తెఱంగు వినిపింప నియోగించి యాసూత నందనునకు నారెండు దెఱంగులవారిదివారాత్రప్రవర్తనంబులు గనునట్లును రహస్యప్రకారభాషణంబులు వినునట్లును మనోవృత్తంబు లెఱుంగునట్లునుం గా వరం బిచ్చి యతిశీఘ్రగమనంబు నొసంగి భారతసమరధరణిం దిరిగినను శస్త్రాస్త్రంబు లెవ్వియుం దాఁకకుండునట్టిప్రభావంబుఁ బ్రసాదించి దివ్యులయాలాపంబులు రూపంబులుం దలంపులుం దేటపడునట్టిమహనీయబోధంబును గలుగ ననుగ్రహించి యావైచిత్రవీర్యు నాలోకించి యిది ప్రాప్తకాలంబై వచ్చినభూప్రజాక్షయంబు దీనికి వగవం బని లేదు ధర్మజయు తనుచు నిశ్చింతంబున నుండు మేనును గురుపాండవులకీర్తిఁ బ్రకటింపం గలవాఁడ నని యతని నాశ్వాసించి సాత్యవతేయుండు వెండియు. 8

క. మొగిళులు లేకయు నుఱుములు, గగనక్షోభంబు సేసెఁ గరిహాయతతిఁ బె
ల్లుగ నశ్రు లురులఁ జొచ్చెను, మృగములు పక్షులను బసులు మృగముల నీనెన్. 9

క. నలువురు నేవురు బిడ్డలు, గలిగెద రొక్కొక్కవనితగర్భంబున వా
రలు వుట్టినపుడ యాడుచుఁ, గలకల నవ్వుచుఁ జెలంగఁ గనియెద మెందున్. 10

తే. అర్కునుదయాస్తమయములయందుఁ గృష్ణ
కాంతి ఘోరకబంధంబు గప్పఁ జొచ్చె
నిందులాంఛనస్థితి దలక్రిందు గాఁగఁ
దోఁచు చున్నది ప్రజయెల్లఁ ద్రుంగ కున్నె. 11

వ. విశేషించియుం గారవనికేతనంబులఁ గేతనంబుఁ బొగలలెగయుటయు నాయుధంబులు మండుటయు నివి మొదలుగా ననేకదుర్నిమిత్తంబులు వుట్టు చున్నయవి కులక్షయంబును నానానరేంద్రనాశంబును నగు నుపేక్షింపందగదు దుష్పథవర్తులగుదుర్యోధనాదికుమారుల వారించి నీతమ్మునిపాలతనికొడుకుల కొసంగి శాంతి సేయుట మేలు మముబోంట్లమనంబులకుం బ్రియంబు గానియీరాజ్యంబు నీ కేటి కనిన విని యమ్మునుజేంద్రుం డమ్మునీంద్రున కిట్లనియె. 12

చ. హితమును ధర్మముం దలఁచి యిమ్మెయిఁ జెప్పితి రిట్లు మున్న నా
సుతుల నయంబుమైఁ దఱిమి చూచితి [1]వారలఁ బంపు సేయ నేఁ
జతురుఁడఁ గాను బ్రాభవము చాలదు నాదెసఁ దప్పులేమి మీ
మతిఁ దలపోసి యీపలుకు మానుఁడు పాకము దప్పెఁ గార్యముల్. 13

వ. అనిన విని పరాశరసూనుం డది యట్లుండని మ్మింక నే మేనియుం జెప్పవలయు నది గలదే యని పలికిన నాంబికేయుండు గయ్యంబున గెలుపు దెలుపునిమిత్తంబు లడిగిన నమ్మునివరేణ్యుండు వహ్నులు హోమకాలంబునం బుణ్యగంధంబులతోఁ బ్రదక్షిణార్చు లగుటయు భేరీప్రముఖంబులు గంభీరఘోషంబు లగుటయు

1. క. వారలు పంపు సేయ రేఁ.

వాయువు లనుకూలమృదుమనోహరప్రచారంబు లగుటయు నివి మొదలుగాఁ
గొన్ని శుభసూచకంబులు నిర్దేశించి కొంచెంబు పెద్ద యున లేదు సమరంబున
జయంబు దైవాధీనంబు గావునం బెద్దలు పేనఁకువ లొప్ప వని చెప్పుదు రేను
బోయి వచ్చెద నని చెప్పి సముచితప్రకారంబున నంతర్ధానంబు సేసెఁ దద
నంతరంబ యక్కౌరవేంద్రుండు గొండొకసేపు చింతించి నిట్టూర్పు నిగిడించి
సంజయున కిట్లనియె. 14

ఉ. భూమికిఁ గాఁగఁ బ్రాణములపోక దలంపక రౌద్రఘోరసం
గ్రామము సేయు చుండుదురు రాజులు దొల్లియు నెంతదీపొకో
భూమి మునీంద్రసంగతి సుబుద్ధము నీకు జగంబు నాకు నీ
భూమితెఱంగు సెప్పుము ప్రబోధనిగూఢముగా సమస్తమున్. 15

వ. అనిన విని సంజయుం డతని కిట్లను నాయెఱింగినంతయు నెఱింగించెద భూతతత్త్వ
ప్రకారం బవధరింపుము. 16

సంజయుఁడు ధృతరాష్ట్రునకు భూపరిమాణంబు సెప్పుట.

తే. అథప నానాప్రకారచరాచరంబు, లింద వేర్వేఱ జనియించు నింద పెరుఁగుఁ
బిదప నింద యడంగు నీపృథ్వి దాన, సకలమునకుఁ బరాయణస్థాన మరయ. 17

వ. అదియునుంగాక విను మాకాశంబునకు గుణంబు శబ్దంబు వాయువునకు శబ్దస్పర్శం
బులును దేజంబునకు శబ్దస్పర్శరూపంబులును నప్పులకు శబ్దస్పర్శరూపరసంబు
లును గుణంబులు పృథివికి శబ్దస్పర్శరూపరసగంధాత్మకం బైనగుణసముదయం
బంతయుం గలదు గావున నిమ్మహాభూతంబు లేనింటిలోనం బృథివి యెక్కుడు
దీనియున్నవిధంబు వివరించెద నాకర్ణింపుము. 18

సీ. ధాత్రీశ మేరువు దక్షిణంబున సుదర్శన మనునభిధానమునఁ బ్రభూత
విస్తార మై రెండువేలు నేనూఱుయోజనములపొడువునై సరసమధుర
విపులశాశ్వతఫలవితతిసమేత మై, యొక్కజంబూతరు వొప్పి యుండు
దానిపండులు మహీస్థలి మహారవముగ, ననిశంబుఁ బడి రాలి యవియు చుండు

ఆ. వానిరసము పొంగి వాహినీమూర్తి న, న్నగమునకుఁ బ్రదక్షిణంబు గాఁగ
నొరసికొనుచుఁ దిరిగి యుత్తరకురుభూము, లందుఁ జొచ్చి పాఱు నంబుధికిని. 19

వ. జంబూనది యనం బరఁగినయాతరంగిణినీరు సోఁకినచో మట్టిలను సువర్ణంబగుటం
జేసి కనకంబునకు జాంబూనదం బనునామంబునుం గలిగెఁ దదీయజలపానంబు
సేసినమానవులకు ముదిమియుం దెవులును దప్పియు లే దని చెప్పుదు రయ్యేటి
పడమటం బెరిఁగి పఱపు గలిగి శరనిధిచందంబున జంబూషండంబు గాఱుకొను
చుండు నింతటికిం గారణం బయినయాజంబూవృక్షంబు పేర నీద్వీపంబు జంబూ
ద్వీపంబును సుదర్శనద్వీపంబు నన నెగడి లవణసముద్రముద్రితం బయి పొలుచు
నద్దీవియందు. 20

సీ. నిడుపునఁ దూర్పును బడమర నై రెండు,గడలు నంభోనిధి గదిసి యుండు
రత్నమయంబులు రమణీయములు సాధ్య,సిద్ధచారణగణసేవితములు
నై హిమాచలమును నావల హేమకూ,టంబును నట నిషధంబు నొప్పు
లలితంబు లై ననీలశ్వేతశృంగవం,తంబులు గ్రమమునఁ దనరి పొలుచు
ఆ. [1]నివులమూఁటి కవల నవులయమ్మూఁటికి, నివలఁ దేజరిల్లుదివిజనగము
గమలకర్ణికానుకారి యై కాంచన,మణిమయత్వమహిమమహిత మగుచు. 21
తే. అతిదృఢం బగుపాఁతు పదాఱువేల,యోజనము లండ్రు దానికి రాజముఖ్య
వింద మెనుబదినాలుగు వేలయోజ,నంబు లని హేమధాత్రీధరంబుపొడువు. 22
వ. ఇవ్విధంబున భూమధ్యంబున నున్నయమ్మేరుమహీధరంబున దేవతలును దేవము
నులును గంధర్వకింపురుషాదిదేవయోనులును దేవేంద్రప్రముఖదిక్పతులును
బరమేష్ఠియుం దత్తత్పురిదేశంబులఁ బుణ్యవర్తనంబులం బరమసుఖంబు లను
భవింతు రుత్తరతటంబునం గర్ణికారవనంబున గౌరీసమేతుం డై సిద్ధగణంబులు
పరివేష్టింప విశ్వేశ్వరుండు విహరించు చుండు. 23
క. తొమ్మిదిఖండము లై వర్షమ్ము లనం జాల నొప్పెసఁగుజంబూద్వీ
పమ్మున జనపదములు విను, మస్మహితాంశములు దెలియ ననువర్ణింతున్. 24
వ. ఉత్తరసముద్రంబు శృంగవంతంబు మధ్యమం బైరావతవర్షం బన నొప్పు శ్వేత
పర్వతశృంగవంతంబులనడుమ హైరణ్మయవర్షం బనం బొలుచు నీలశైలోత్తర
దక్షిణదేశంబులు గ్రమంబున రమణకవర్షంబును నిలావృతవర్షంబును ననం జెలు
వమరు మేరువునకుం బ్రాచ్యప్రతీచ్యంబు లగుభాగంబులు వరుసన భద్రాశ్వవర్షం
బును గేతుమాలావర్షంబును ననం బొగడొందు హేమకూటోత్తరభూమి హరి
వర్షం బన నెగడు హిమవంతంబునక్కడయు నిక్కడయు నొలిన కింపురుష
వర్షంబును భారతవర్షంబును ననం బెంపారు నిట్లున్న దీనియందు. 25
క. భారతవర్షముఁ దొడఁగి మ,హీరమణ యుదీచ్యము లని యెక్కుడు బలస
త్త్వారోగ్యాయుస్సుఖపు,ణ్యారంభగుణంబు లంత కంతకు నరయన్. 26
వ. అనిన విని వైచిత్రవీర్యుండు సమస్తద్వీపంబులు సకలజలనిధులు నున్నపరిపాటి
యుం బ్రమాణంబులుం బ్రకాశంబుగ నెఱిఁగింపు మనుటయు సూతసూనుండు
జంబూద్వీపవిష్కంభంబుకొలఁది యెనుబదివేలు నాఱునూఱుయోజనంబులు దీని
రెండంతలు దొడంగి లవణేక్షురససురాఘృతదధిక్షీరశుద్ధజలమయంబు లయిన
మహార్ణవంబులవిష్కంభంబులు గ్రమంబున నొకటి కొకటి రెట్టి యై యుండుఁ
బ్లక్షద్వీపశాల్మలద్వీపక్రౌంచద్వీపకుశద్వీపశాకద్వీపపుష్కరద్వీపంబులవిష్కంభం
బులును జంబూద్వీపవిష్కంభద్విగుణప్రమాణంబు మొదలుగా నొలి నొకటికొ
కటి యినుమడి యై యుండు నయ్యాఱుదీవులును జంబూద్వీపంబుకంటె నెల్లదా

1 క. నివులమూఁటికవల నవులమూఁటికివలఁ, దేజరిల్లుచున్నదివిజ.

నను భాగ త్తవడి యనేకపర్వతంబులను నానానదులను బహుజనపదంబులను నొప్పి వరుస నొండొంటికి గుణవిశేషంబుల నధికంబు లై యుండు నింతకుం గర్తయు భర్తయు హర్తయు నై దుగ్ధాంబుధియుత్తరంబునం గనకమయం బై యష్టచక్రంబును బ్రభూతభూతయుక్తంబును మనోజవంబును నగుమహనీయశకటంబున వినోదపరాయణుం డై నారాయణుండు వికుంఠనిధానుం డగుచు వైకుంఠాభిధానంబున విఖ్యాతుం డై విహరించుచుండు నని చెప్పుటయు నతండు. 27

క. భారతవర్షమునకుఁ గాఁ, గౌరవులును బాండవులును గాంక్షం గడుఁ బె
ల్లై రాసి యొండొరులతోఁ, బోరం దెగి రిట్టిలుబ్ధబుద్ధులు గలరే. 28

వ. అనిన విని యమ్మనుజపతికి సంజయుం డి ట్లనియె. 29

ఆ. అధిప పాండుసుతుల కరయంగ నతికాంక్ష, లేదు లుబ్ధబుద్ధి నీదుసుతుఁడు
శకునికలుపు విని యసన్మార్గవృత్తికిఁ, జొచ్చి యిట్టియెడరు దెచ్చికొనియె. 30

సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకు భారతవర్షంబునం గలవిశేషంబులు సెప్పుట.

క. తమతమదేశంబులకై, మిముఁ గొని పాండవుల గెలుచుమెయికోలున భూ
రమణులుఁ గొందఱు వచ్చిరి, సమగ్రసఖ్యమునఁ గూడుచందమునఁ దగన్. 31

తే. వారి నన నేల తొల్లియు వసుధకై య
నేకనృపతులు [1]పోరాడి రిట్లు నేల
[2]వ్రాలి కాదె భగీరథరఘుయయాతి
నహుషముఖ్యులు విశ్రుతోన్నతులు గనిరి. 32

వ. భారతవర్షంబునయుదారవిభూతివిలాసంబున కాసపడి యీ౯నునం బెనంగకుండు దురె దీనివిస్తారంబు విను వివరించెద. 33

ఆ. మలయ మనఁగ శుక్తిమంతంబు నావింధ్య
మనఁగఁ బారియాత్ర మన మహేంద్ర
మనఁగ ఋక్షవంత మన సహ్య మన నిందుఁ
గులనగంబు లేడు వొలుచు నధిప. 34

వ. వీనియందు వివిధమణిగణంబులు సమకూర్ప వచ్చు ననిన ఖనివిశేషంబులు సెప్ప నేల మఱియు నుపమహీధరంబులనేకంబులు గలిగి యుండు వానియందు. 35

క. ఇనుమును రాగియుఁ దగరంబును వెండియుఁ బసిఁడియుం బ్రభూతము లై పే
ర్చినసిరిఁ జేయఁగ నొప్పెడు,ఖను లెడ నెడఁ బెక్కు గలవు కౌరవనాథా. 36

క. వెండియు ధనార్జనంబులు, గొండలవలనన ఘటించికొన నగు నేర్పుల్
దండితనంబును బొడియు, నొండొంటికి మిగులఁ గలిగి యున్న ట్లయినన్. 37

వ. గంగయుఁ దుంగభద్రయు వేత్రవతియు వేదవతియుఁ గృష్ణవేణియుఁ బెన్నయు యమునయుఁ దమసయు శరావతియుఁ గావేరియు గోదావరియు నర్మదయు

---

1 చ. పోరాడ రెట్లు. 2 క. వ్రాలఁ గాదె.

బాహుదయును సరయువును శతద్రువును వితస్తయు విపాశయుఁ దామ్రపర్ణియు ననుమహానదులు మఱియు ననేకసరిద్విశేషంబులునుం గలిగి వీనివలన నానా ముఖంబుల ధనధాన్యాదిసంపదాగమంబులు సొంపు మిగిలి యుండు. 38

క. ఎడ నెడఁ బఱపై యొప్పెడి,యడవు లనేకములు వానియం దర్థము సే
రెడువెరవులు పెక్కులు సొ,ప్పడి యుండు నయంబుతోడిబలిమి గలిగినన్. 39

వ. పాంచాల పాండ్య బర్బర వత్స మత్స్య మగధ మళయాళ కళింగ కుళింగ కుకురు కోంకణ ఉంకణ త్రిగర్త సాముద్ర సాళ్వ శూరసేన సుదేష్ణ సుహ్మ కుహ కరూశ కాశ కోసల యవన యుగంధ రాంధ్ర సింధు చేది చోళ పుళింద పుండ్రక పాం డ్యాభీర సౌవీర సౌరాష్ట్ర మహారాష్ట్ర విదేహ విదర్భ ద్రవిళ దశార్ణ కర్ణాట గౌళాంగ వంగ మరాట లాట బాహ్లిక బహుదాన కిరాత కేక యాశ్మంతక కాశ్మీర గాంధార కాంభోజ కేరళ మాళవ నేపాళ ఘూర్జర కుంత లావంతి కానూపాదిజనపదంబులు సమస్తవస్తుసంపత్సంపాదనంబు లయినగుణవిశేషంబుల వెలసి పురుషార్థంబు లగుధర్మార్థకామంబులకుం గారణంబులై కమనీయంబు లగు చుండు. 40

క. వినికి గలిగి రక్షించుచు, ననువున దయతోడిపాడి నాయతు లెల్లం
గొనుచుఁ దగ నేలి పొగ డొం, దినరాజున కుర్వి గామధేనువు గాదే. 41

ఆ. వెరవు లావుఁ గలుగునరనాథు లింతదే, శంబు గలదు తమకుఁ జాలు ననరు
దండ్రి బిడ్డ యన్నదమ్ముఁడు నాకెత్తి, పోయి పోటు లాడి పుడమిఁ గొండ్రు. 42

క. కావునఁ గౌరవపాండవు,లీవసుధకునై పెనంగు టుగ్గ్రదైవం
బేవంక వ్రాలె వారిక, పోవుం గా కిది నరేంద్ర పొగులకు మింకన్. 43

వ. అనిన విని యాంబికేయుండు సంజయుతో నీవింక సంగరంబుఁ జూడం బొమ్మని సముచితంబుగ వీడుకొలిపినం బోయి భారతరణప్రకారం బనుసంధించి యతండు కతిపయదినంబులకుం జనుదెంచి తగినతెఱంగునం గాంచి. 44

క. కొడుకులదెస నెవ్వగఁ జే, డ్పడి వందిరి యున్నయానృపాలునడుగులం
బడి భీష్ముపాటు సెప్పుచు, నడలి కరుణనాద మెసఁగ నాక్రందించెన్. 45

వ. అయ్యేడ్పుతో ని ట్లని విలాపంబు సేయు. 46

సీ. ఆత్మయోధుల కెల్ల నాధార మగునట్టి, తనకు నస్త్రంబు లాధార మయ్యెఁ
బరశురామునకు మేల్సరి యైనతనయందుఁ, గలిగె భంగంబు శిఖండిచేత
జనపతి దను నచ్చి మును జూద మొనరించె,దాను గయ్యంపుజూదమున నోడెఁ
దనయార్పు పెలుఁగునఁ దలఁకువైరులు వొంగ, నొఱలుచు నేలకునొఱగె నేఁడు
ఆ. తీవ్రబాణజాలదీప్తులు పరఁగించి, పాండుతనయుసైన్యబహుళతమము
లీలఁ బదిదినంబు [1]లోలి వినోదించి, యధిప భీష్మభానుఁ డస్తమించె. 47

1 అ. లోలి పై విరియించి.

క. పదివేవురు రాజులు దన, కెదిరి పొలిసి రాశిఖండి యేమిటివాఁ డై
తుదిఁ బోయి తన్ను నాజిం, గదియుచుఁ బొలియించె నియతిఁ గడవఁగవశమే.
తే. చాపవక్త్రుండు భల్లదంష్ట్రావితాన, ఘోరమూర్తి నారాచనఖుండు ఖడ్గ
జిహ్వికాభీషణుఁడు నరసింహమూర్తి, గాక కేనలనరుఁడె గంగాసుతుండు. 49

ధృతరాష్ట్రుఁడు భీష్మమరణంబు విని పలవించుట.

వ. అని సంజయుండు పలవించుపలుకులకుఁ జిత్తంబు జల్లని యొల్లంబోయి మూర్ఛిల్లి
కొండొకసేపునకు శిశిరవిధానంబుల సేద దేఱి ధృతరాష్ట్రుండు గన్నీరు దొరంగ
గద్గదకంఠుం డై. 50
క. దేవాసురవరు లొక్కటి,యై వచ్చినఁ జిక్కవఱుచు నాహవమున నా
దేవవ్రతుఁడు శిఖండిశ,రావలిపా లయ్యె నేమి యనఁ గల దింకన్. 51
ఉ. అంచితతాలకేతుకిరణాళి మెఱుంగులు గాఁగ మౌర్వి మ్రో
యించుట గర్జచందముగ నేచి విరోధిదవానలంబు మా
యించు శితాస్త్రవర్షమున నిట్టిది భీష్మమహాభ్ర మెట్లడం
గించెనొకో శిఖండి యనుకృత్రిమవాయువు దాఁకి దైవమా. 52
తే. పెరిఁగి పాండవాంబుధి వెల్లివిరిసినపుడు, నిలువ నిమ్మగుదీవిగా నిన్నుఁ దలఁచి
యుండ నత్యంతతుచ్ఛశిఖండిపల్వ, లాక్రమంబున మునిఁగితే యకట తండ్రి. 53
ఉ. వీరరసాంబుపూరమును విశ్రుతబాహుమహోగ్రసత్త్వముం
జారుగదాధ్వజాచలవిశాలము నంబకజాలవీచికా
స్ఫారము నైనభీష్ముఁ డనుసాగరముం గడవంగ నీఁదఁగా
నేరిమి యెట్లొకో కలుగ నేర్చె శిఖండికి నేమి సేయుదున్. 54
తే. అంబకై పూని వచ్చి బలాధికుండు, జామదగ్న్యుండు సాధింపఁ జాలకున్న
వాని భీష్ముఁ బాండవులకై పూని వచ్చి, కడిమి సాధించి తౌర శిఖండి పోర. 55
క. ఆశౌర్యం బాసత్త్వం, బాశీలం బాపరాక్రమాభీలత్వం
బాశుద్ధవ్రత మెందు న,నాశము లని భీష్ముఁ బెద్ద నమ్మితిమి గదే. 56
వ. అని బహుప్రకారంబులం బలవించి యాసూతనందనుచే సేతం గీలించి. 57
సీ. అతఁడు నొచ్చినతఱి సడ్డంబు [1]సొచ్చెద, మని వచ్చువారు లేరై రె యచట
నడరి పోరాడక యన్నియక్షౌహిణు, లొప్పరికించెనె యొకనిఁ గలన
నతని నోర్వఁగఁ జాల వని నిశ్చయించితి, మంతకు నోపెనే యరిబలములు
ద్రోణుండుఁ గృపుఁడును ద్రోణసుతుండును, శల్యుండుఁ గ్రేడించి చనిరె యపుడు
తే. పాండుసుతులు శిఖండియుఁ జండశక్తి, మెఱయ నొక్కటఁ బైఁబడ్డ వెఱచి తాత
విడిచి నాపుత్త్రు లందఱు విఱిగియడవిఁ, గలిసిరొకో యాతనికిఁ బడవలసె నకట. 58
వ. దేవవ్రతుండు దెగినయప్పుడ తక్కినయంతవట్టునుం [2]దెగియెన కాఁ దలంచెద
నని మఱియు నిట్లనియె. 59

1 వచ్చెద, మని. 2 దెగినయదియకా.

సీ. కులగురు వృద్ధు నిర్మలచిత్తు గాంగేయుఁ, జంపి రాజ్యము సేయ సమ్మతించి
తొడరినపాండుపుత్త్రులకును దైవంబుఁ, దోడయ్యె ధర్మంబు గీడుపఱిచి
పరఁగి యధర్మంబు పెరిఁగినట్లున్నది, వార లాతనిఁ గూల్చి వసుధఁ గొనఁగ
నిశ్చయించుట గడు నిష్ఠురత్వము దాని,కంటెను బాపంబు గాదె మనకు
తే. సంగరంబున నాతండు సచ్చు టోర్చి, సంపదకుఁ గాఁ బెనంగినచంద మరయఁ
గులములం దెల్ల నీరాచకులము సాల, బెట్టిదం బిక్కులంబునఁ బుట్టనగునె. 60

వ. అని పలుమాట లాడి వెండియు. 61

ఆ. మగఁడు లేనిమగువమాడ్కి గాకున్నె నా, సేన భీష్ములేమిఁ జేసి నేఁడు
కురుకుమారు లెంత గుందిరో యెవ్వరే, మైరొ యింక నెట్టు లగుదు రొక్కొ.

క. రాజులు మంత్రులు ననియెడు, నాజూదరు లాత్మ నేమి యని తలఁచిరొ యే
యోజం[1] బలికిరొకో తమ, కాజికి నిట మీఁద నెవ్వ రాధారంబో. 63

వ. అని పలికి సంజయుకరంబు విడిచి కయ్యం బెయ్యెడం బొడిచిరి పదిదినంబులు నుభయబలంబులవారలు నెవ్విధంబున మోహరించి రెవ్వ రెవ్వ రెప్పు డెప్పు డేమి సేసి రిన్నాళ్లు గాంగేయుఁ డెబ్బంగులసంగరంబు సేసెఁ దుది నెత్తెఱంగునం దెగియె నంతయు వివరించి పరిపాటిం దేటపడం జెప్పుము. 64

ఉ. నెట్టన యాపగాసుతుఁడు నేలకు వ్రాలె ననంగ విన్న నా
కట్టెఁడివీను లేమి వినుకాఱియ కోర్వవు దుర్వినీతికిం
బుట్టినయిల్ల నై వినక పోవఁగ వచ్చునె యింక నాకు నే
దిట్టఁడ నైతి నెల్లవియుఁ దెల్లముగా విన నేర్తు సంజయా 65

వ. అనిన విని సంజయుం డతని కి ట్లనియె. 66

ఆ. అధిప నీవు సెప్పినట్టిద నీయవి,నీతిఁ జేసి ధర్మనిరతు లైన
పాండుసుతుల కన్ని పాటులు వాటిల్లె,నింత దెచ్చికొంటి వంత సేసి. 67

క. కీడొనరించినవారికిఁ, గీ డగు టరుదయ్య మేలు గీ డేమియు నీ
వాడక విను ననుఁ గయ్యముఁ, జూడఁగఁ బుచ్చుట వినంగఁ జూచియ కాదే. 68

క. వేదవ్యాసమునీశ్వరు, పాదంబులు దలఁచి మ్రొక్కి భక్తిరసైకా
స్వాదనసుకరానందో, త్పాదనదివ్యమతి నగుచుఁ దగ నెఱిఁగింతున్. 69

వ. అనిన నాంబికేయుండు నట్ల కాక యెఱింగింపు మనుటయు సంజయుండు. 70

సంజయుఁడు ధృతరాష్ట్రునకు భారతయుద్ధంబు సెప్పఁ బూనుట.

ఉ. ప్రాంశుఁ బయోదనీలతనుభాసితు నుజ్జ్వలదండధారుఁ బిం
గాంశుజటాచ్ఛటాభరణు నాగమపుంజపదార్థతత్త్వని
స్సంశయకారుఁ గృష్ణమృగచర్మకృతాంబరకృత్యు భారతీ
వంశవివర్ధనుం ద్రిదశవందితు సాత్యవతేయుఁ గొల్చెదన్. 71

1 బోదురొకో తమ, రాజికి.

వ. అని పలికి పారాశర్యుం జిత్తంబున నిలిపి నమస్కరించి ధృతరాష్ట్రున కిట్లనియె.

క. వినినదియును నెయ్యెడ నేఁ, గనినదియును మునికృపం బ్రకాశం బై తోఁ
చినయదియును విశదంబుగ, వినిపించెద మొదలుకొని సవిస్తారముగన్. 73

వ. ఆరాత్రి నిన్ను వీడుకొని మనదండునకుం జని నీకొడుకునగరు సముచితప్రకారంబునం బ్రవేశించునప్పు డతండు గాంగేయాదికౌరవులును దగురాజులును బరివేష్టింపం బరిమితస్థానంబున నుండ నేనునుం బొడసూపి యతనియాదరణంబు వడసి కొలిచి యుండితిం బదంపడి సమరవిషయంబు లైనసంభాషణంబులసమయంబున నమ్మేదినీశ్వరుండు దుశ్శాసనుం గనుంగొని యిట్లనియె. 74

ఆ. మనకుఁ బాండురాజతనయవర్గమునకుఁ
గయ్య మయ్యెఁ బెద్దకాలమేని
నెదురుచూచు చుండ నొదవె నివ్విధ మిందుఁ
బూని చేయ వలయుదాని వినుము. 75

క. కన్నాకు మనకు భీష్ముం, డిన్నరవరుఁ గావవలయు నెమ్మెయి నైనం
దన్నుం గాచిన నితఁడు జ,గన్నుతముగ రణమునం బగఱ నడఁగించున్. 76

ఆ. ఎల్లవారిఁ గాచు నితఁ డని యెప్పుడుఁ, దలఁతు మితనిఁ గావవలయు టేమి
[1]యని తలంచెదేని విను మిందఱకు నిది, వినఁగ వలయువట్టిపని కుమార. 77

వ. సత్యవ్రతుం డగునిమ్మహానుభావుండు. 78

క. వినుఁ డన్యు లెవ్వరును నా,మునుమునఁ బడి బ్రదుక రాలమున నేను శిఖం
డిని నోర్వఁ జాలఁ జుండీ, యని మనయుద్యోగవేళ యప్పుడ చెప్పెన్. 79

ఉ. ఏమఱి రక్ష సాలనిమృగేంద్రుని నక్కయుఁ గోలుపుచ్చు సం
గ్రామములోనఁ గ న్కలిగి కానక తక్కిన నాశిఖండిచే
నీమనుజేంద్రుఁ గోల్పడమె యిట్టిది గోల్పులి నిద్రవోవ ను
ద్దామబలంబుమై గొఱియ దాఁకి వధించినయట్టు లుండదే. 80

క. కావున నీయుద్భటరథి, కావలి నివ్విభునిఁ గాచునట్లుగఁ బనుపం
గావలయు మీర లందఱు, నేవలఁ జూచిన శిఖండి కెదురుం డెపుడున్. 81

వ. అని నియమించి కొలువు విరిసి చని యుచితవిధంబున నుండె నంతఁ బ్రభాతంబగుటయు నమ్మహీపతి పడవాళ్లం బనిచి బలుమానిసులను బలంబులను బవరంబునకు వెడల నియోగించిన శంఖదుందుభిప్రముఖమంగళతూర్యనిస్వనంబులను నయ్యైసాధనంబులు సమకట్ట సముచితపరివారంబునకుం జెప్పెడు దొరలపలుకులగంభీరనాదంబులను గట్టుఁబట్లకడలఁ దిగిచినం జెలంగుకరితురంగంబులబృంహితహేషితఘోషంబులను బూన్పం దిగుచురథంబులనేమిస్వనంబులను బెలుచ నొండొరులం బిలుచుపదాతులయెలుంగులవిపులధ్వనులనుం

1 క. యనియెదేని తెలియ విను.

జేర్చినమహారవంబున శిబిరంబు చంద్రోదయఘూర్ణమానమహార్ణవంబును శ్రేణి
సేయుచుండ సూర్యోదయం బైన సైన్యంబులు సెలంగుచు వెడలునప్పుడు. 82

తే. కనకభూషణజాలంబుకతన గజము, [1]లెరవళులువోవుకొండల నెనసి యొప్పె
వల్గనంబుల హేషలవలన నబ్ధి, ఘనతరంగంబు లనఁ దురంగములు వొలిచె. 83

క. అరదములు సవరణలతోఁ, బర పై యొక్కొక్క యూరిపరవున సరిగెం
బరుసనిపలుకుల నాకృతి,పరుషత నసురాలివోలె భటతతి మెఱసెన్. 84

వ. అట్టియెడ. 85

మ. పరిధానంబును దేరు నశ్వములుఁ జాపంబుం బరిస్ఫీతవ
జ్రరుచివ్యాప్తసువర్ణతాళమయచంచత్కేతువుఁ వర్మముం
గర మొప్పం దెలు పారు [2]వెల్గొడుగుతో గంగాసుతుం డాసుధా
కరుఁడుంబోలె వెలింగె దర్ప మెసఁగం గౌరవ్యసైన్యాబ్ధికిన్. 86

సీ. కాంచనమయవేదికాకనత్కేతనో, జ్జ్వలవిభ్రమం బొప్పఁ గలశజుండు
గనకగోవృషసాంద్రకాంతికాంతధ్వజ, విభవవిలాసంబు వెలయఁ గృపుఁడు
మణిసింహలాంగూలమహితకేతుప్రభా, స్ఫురణంబు మెఱయంగ గురుసుతుండు
రత్నశిలారశ్మిరాజితకదళికా,మహిమ శోభిల్లంగ మద్రవిభుఁడు
తే. వెడలి తమతమచతురంగవితతు లెల్ల
నుచితగతి నూల్కొనంగఁ జేయుచుఁ గడంగి
సంగరోత్సవసంభృతోత్సాహు లగుచు
నగుచుఁ దగుమాట లాడుచు నడిచి రెలమి. 87

క. సమరక్రీడాసన్నా, హము లొప్పఁగఁ దక్కఁ గలుగునట్టిదొరలు ద
ర్పము పల్లవింప వెడలిరి, తమతమకేతువులు గ్రాల ధరణీనాథా. 88

వ. వా రెవ్వ రం టేని వినుము. 89

క. కల్పితదృఢచతురంగా,నల్పం బై గండు మిగిలి యాదవబల మా
కల్పోజ్జ్వలతఁ గొలువ నవి,కల్పుఁడు కృతవర్మ సనియె గాఢస్ఫూర్తిన్. 90

క. రథములు దఱచై చెలు వగు,పృథుసైన్యముతోడ బంధుబృందముఁ దానుం
బ్రథనోత్సుకవృత్తి మహా, రథుఁడు జయద్రథుఁడు వొలిచెఁ బ్రస్ఫురితగతిన్.

మ. చలదుర్వీధరలీలఁ గ్రాలుమదవత్సామోద్భవస్తోమ మ
గ్గల మై యేచినసేన లొప్పఁగ దిశల్ గంపింప విందానువిం
దులుఁ గాళింగమహీవిభుండు భగదత్తుండుఁ భవత్సేనయో
ధులకుం గన్నులపండు వై నడచి రుత్తుంగాంగసంరంభు లై. 92

క. కొడుకులుఁ దమ్ములు గుఱ్ఱపు, దడములుఁ బెక్కైనబలవితానముఁ దగు మై
నడపించుచు మెలుపున సం,గడములతో నరుగుశకుని గడు నొప్పారెన్. 93

---

1 అ. లెరవళుల ప్రోవు. 2 అ. మేల్గొడుగు.

మ. తనతోఁ గాల్వురు సాలఁ గల్గుబలసంతానంబుతోఁ బ్రీతిఁ బు
త్రుని వీరోత్తము సోమదత్తు విలసద్దోర్దర్పదుర్దాంతుఁ బౌ
త్రుని భూరిశ్రవసుం గనుంగొనుచు నింద్రుం గ్రేణి సేయంగ నే
చినపెం పొప్పఁగ బాహ్లికుం డరిగె నిశ్చింతంబునం బోరికిన్. 94

వ. కాంభోజరా జగుసుదక్షిణుం డక్షీణవిభవంబున వెడలె మఱియుం గోసలపతి యగుబృహద్బలుండును మాహిష్మతీపురనాథుం డగునీలుండును ద్రిగర్తేశ్వరుం డగుసుశర్మయు నసురేంద్రు లగునలంబసహాలాయుధులును సాల్వసౌవీరశూరసేనాభీరయవనవసుధాధిపులును లోనుగా ననేకదేశాధీశు లాత్మీయచతురంగబలసమన్వితులును నిజధ్వజవిరాజమానులును నానాభరణోజ్జ్వలాంగులును నయి సంగరకౌతుకంబు మొగంబులం దొంగలింప నరిగి రివ్విధంబునం బదియక్షౌహిణులు నడవం బదునొకొండవయక్షౌహిణీతోఁ గురుక్షోణీవల్లభుండు విస్ఫురితభూషణభూషితం బైనగంధసింధురంబు నెక్కి వెలిగొడుగులు మెఱయం దోడవులం దఱచైనవజ్రంబులయుద్దామంబు లగుదీధితిస్తోమంబులును జామరంబులుం గలయం బొలయ బహురత్నప్రభావిభాసితం బయినభుజంగకేతనంబు గ్రాలఁ గెలంకుల దుశ్శాసనదుర్మర్షణవివింశతివికర్ణాదు లగుసోదరులు వాహాన[1]వల్గనంబులు మెఱసి మెఱుఁ గారుతఃఁతమసిడంబు లుల్లసిల్లం జెలువు మిగిలి చనుదేరం జనియె నిట్లు కౌరవసైన్యంబు గూడికొని కోదండగదాదండకుంతక్షురికాముసలముద్గరతోమరపరశుభిందిపాలశూలప్రముఖనిఖిలహేతివ్రాతంబులను భర్మపరికర్మనిర్మాణశోభితవర్మంబులను వివిధవర్ణవిచిత్రతనుత్రాణంబులను మణిగణోజ్జ్వలజ్వాలాజటిలకేతనంబులం బరమాభీలసుందరసమ్మర్దం బయ్యె నట్లున్నయప్పుడు. 95

తే. అమరుతోడవులవజ్రాంశు లంచపిండు,కరణి హరినీలములఁ బేర్చు కాంతి యళుల
పగిది మాణిక్యరుచి పద్మభంగి మెఱయఁ,గురుబలంబు గెందామరకొలనిఁ బోలె.

వ. అట్టియెడ భీష్ముండు భూవల్లభుల నెల్లం గూడం బిలిపించి వారలతో ని ట్లనియె.

భీష్ముఁడు నిజయోధుల కెల్ల నుత్సాహంబుగాఁ దగువ సెప్పుట.

క. ఆరయ వివృతస్వర్గ,ద్వారము రాజులకు నాహవం బందు మహో
దారులు దొల్లియు నరిగిరి, మీ రీమార్గమున నడవ మెయికొను టొప్పున్. 98

క. ఇంటం దెవులునఁ జచ్చుట,కంటెను బాపంబు లొండు గలవె నృపులకున్
[2]బంటకలను పోలిగల నిది, గంట నిధానంబు గంట గాదే మనకున్. 99

తే. అనిన విని వార లందఱు నగ్గలికలు
నెఱయుమాటలఁ దనతన తెఱఁగు మెఱయ
బహువిధంబుల నతనికి బాస యిచ్చి
యేచి నిజసైన్యములలోని కేఁగి రధిప. 100

---

1 ఛత్రంబుల. 2 బంటకలనఁ బోలిగలనిది; బంటయి పోలిగలన దిఖిని.

వ. అయ్యవసరంబున గాంగేయుండు గాంధారేయు నాలోకించి మదీయసంగరసమయంబునఁ గర్ణుండు పుత్త్రమిత్త్రామాత్యబంధుసహితంబుగాఁ గయ్యంబునకు రాకుండం గలవాఁ డని తేటపడం బలికిన. 101

క. చలముకొని యొరుల నుడువుట, బలియుం డై తెంపు సేసి బవరమునకుఁ దాఁ
[1]దెలియుటగాదే యని కురు,కులముఖ్యుఁడు వొంగి యతనిఁ గొనియాడెఁ దగన్.

వ. ఇట్లు పితామహు నెత్తికోలునకుం జిత్తంబు వికసిల్ల ననుజసహితంబుగా నతనిం బరివేష్టించి యన్నరపతిసిబిరచారుసన్నాహంబుగా నుచితవ్యూహంబమర్పు మని యతనికిం జెప్పిన నతండును బడమరమొగం బయి తానును ద్రోణుండును దాలధ్వజంబును వేదికాకేతనంబును గ్రాలుచుండ ముందఱ నిలిచి వలపటఁ గృపాశ్వత్థామలును దాపటం గృతవర్మమద్రేశ్వరులును వెనుక బాహ్లికసోమదత్త భూరిశ్రవసులును నడుమం గురుకుమారసమేతంబుగా నమ్మహీనాథుండును నతని యగ్రభాగంబున నర్జునుఁ జంపుదము చత్తు మింతియ కాని యొండు లే దని [2]శపథంబులు పలికి సంశప్తకు లనం బ్రఖ్యాతు లయినసుశర్మమొదలుగాఁ గలపదివేవురురథికముఖ్యులును గలయ నెడనెడం దక్కినయోధవీరులును నిలుచునట్లుగా నియమించి తగ నయ్యైసైన్యంబుల కేనుంగులు నేనుంగుల కరదంబులు నరదంబులకుం దురంగంబులుఁ దురంగంబులకు విండ్లవారు విండ్లవారికి[3]నద్ధాయుధులు నడ్డం బగు తెఱంగున నిలువ యోగించి మానుషవ్యూహంబు సమకట్టిన నెన్నండును నిట్టిదృఢవ్యూహంబు గనియును వినియు నెఱుంగ మని యెల్లవారు నచ్చెరువునం బొరయుచుఁ బ్రియం బందుచుండిరి బృందారకప్రముఖదేవయోనులును దివంబున నున్నపురాతనధరారమణులును భారతరణంబు గనుంగొను కుతూహలంబున వివిధవిమానారూఢు లై యేతెంచి రంతకు మున్న యక్కడ.

పాండవయోధులు యుద్ధంబునకు వెడలుట.

సీ. ఏనికమదమున కెలయు తేఁటులమొత్త,ములు వెలిగొడుగులచెలువు గొలుపఁ
దురగఖురోద్ధూతధూళి యప్సరసల, [4]చిన్నిపువ్వులతోడఁ జెలిమి సేయఁ
గేతనంబులమణివ్రాతంబురోచులు, రవికిరణంబుల నవలఁ ద్రోవ
జైత్రభేరులమహాస్వనములు సకలప,ర్వతములఁ బ్రతివిరావముల నీన
తే. నంబరము రథఘోషభీమాభిరామ, కింకిణీగణఝణఝణత్కృతిమయముగఁ
బటుపదాతిహేతిప్రభాపటలి యెల్ల, దిశలు వెలిఁగింప వెడలె యుధిష్ఠిరుండు.

మ. ప్రమదం బాననకాంతిఁ గ్రొత్తవఱుపం బాదాతభూయిష్ఠసై
న్యముతో భీముఁడు భూషణద్యుతినికాయంబుల్ గదాద్యాయుధో
గ్రమరీచిప్రకరంబునుం గలిసి చిత్రస్ఫూర్తి శోభిల్లఁ గా

1 నెలయుట. 2 సంలాపంబులు. 3 నద్ధనాయకులును, 4 యలలతోడుత; యలకపువ్వుల తోడఁ ; యలకలచినిపువ్వు.

సమరక్రీడకు వచ్చె జృంభితభుజా, స్తంభోజ్జ్వలాకారుఁ డై. 105

సీ. దివ్యరథస్ఫారదీప్తిజాలంబులు, పద్మరాగోజ్జ్వలప్రభలు గాఁగ
మహనీయరథ్యవిగ్రహములజిగిసొంపు, ఘనవజ్రవసుసముత్కరము గాఁగఁ
నొగలపై నున్నకృష్ణుని మేనినునుఁజాయ, హరినీలకాంతివిస్ఫురణ గాఁగఁ
బ్రస్ఫీతకేతనాగ్రస్థితకపిదేహ, రోచులు గరుడాశ్మరుచులు గాఁగ

ఆ. నంపపొదుల నిగుడునంశువితానంబు, దీప్రమరకతములదీధితులు గఁ
దాలిమియును బెంపుఁ దనకు నైజములుగ, విజయరోహిణాద్రి వెడలి వెలిఁగె.

క. అతులితరథప్రతానో, ద్ధతసైన్యము గొలువ దేవదత్తం బంగీ
కృతసకలతూర్యనాదో, ద్గతి యగుచుఁ జెలంగఁ గ్రీడి గడు నొప్పారెన్. 107

తే. గాండివం బింద్రచాపంబుకరణి నొప్ప, మెఱసి దివ్యకిరీటంబుమెఱుఁగు లడర
జ్యానినాదంబు గర్జగా మేనికృష్ణ,కాంతిఁ బొలిచెఁ గవ్వడి యనుకారుమొగులు.

మ: వివిధోద్దామమహాయుధావళిబహుళ మై విక్రాంతికేళీసము
త్సవకౌతూహలసుందరం బగుమహాసైన్యంబుతో మేదినీ
ధవసందోహము ప్రీతిఁ బొంద మహిమోదాత్తోగ్రయానంబులం
గవ లేతెంచిరి వేడ్క నొండొరులకుం గయ్యంబుమైఁ జెప్పుచున్. 109

మ. రభసక్షోభితమేదినీతలముపై రథ్యప్రచారంబు లొ
ప్ప భుజాగర్వము నెమ్మొగంబులఁ దలిర్పం గన్నెకయ్యంబున
ర్థి భవత్పుత్రులమీఁదికోపమున నుద్దీపింప నేతెంచి ర
య్యభిమన్యుండును ద్రౌపదేయులును మాద్యద్దంతియూథాకృతిన్. 110

వ. ఇవ్విధంబునం బ్రతివింధ్యుండును శ్రుతసోముండును శ్రుతకీర్తియు శతానీకుండును
శ్రుతసేనుండును సౌభద్రుండును దమకుం గన్నాకుగాఁ జెన్ను మిగిలి చను దేరం
గనుంగొని కొంతేయబలంబులు సంతసంబునం బొదలె నప్పుడు. 111

సీ. కరులసందడి నొప్పుఘనసేన దుర్దమ,లీలఁ దోడ నడవఁ బాంచాలవిభుఁడుఁ
దనుజులు ననుజులు దర్పదుర్జయసైన్య, మహిమఁ దో నేతేర మత్స్యపతియు
యాదవానీకంబు లవని గ్రక్కదలఁ దోఁ, జను దేరఁ బొలుపారి సాత్యకియును
యోధవీరులు ప్రతాపోగ్రవాక్యములతోఁ, దనుఁ జుట్టి రాఁ జేకితానవిభుఁడు

తే. [1]బాసటై వీరరథికులు బలసి యెలమి, నొండొరుల గరువంబుగ నుల్లసంబు
లాడుచును జేరి నడతేర నత్యుదార,గతి శిఖండియు నడచిరి కౌరవేంద్ర. 112

చ. బధిరితదిఙ్ముఖం బగుచు బంధురతూర్యనికాయనాద మం
బుధియును బోలె సేనకు విభూతి యొనర్పఁగ నేఁగుదెంచె మా
గధసహదేవుఁ డప్డు రణకౌతుక[2]సల్లపనంబు నుజ్జ్వలా
యుధవిభవంబుఁ జెన్నొసఁగ నొప్పెడుతమ్మునిఁ బ్రీతిఁ జూచుచున్. 113

1 బాసలిడి ; బాసపడి. 2 సంభ్రమ మొప్ప నుజ్జ్వ.

ఉ. చండభుజాబలంబునఁ బటుశౌర్యసముల్లసనంబునఁ దోఁప ను
ద్దండత నాత్మసైనికుల దర్ప మెలర్పఁగ నెమ్మిఁ బల్కుచుం
బాండవకోటిచూడ్కులకుఁ బండువుగాఁ జనుదెంచె ధృష్టకే
తుండు సహోదరుండు దనతో నడ తేరఁ బరాక్రమోద్ధతిన్. 114

మ. విచలద్దండధరోపమాశ్రయవపుర్విస్ఫార మై దానవ
ప్రచయం బుద్ధతలీలఁ గొల్వఁగఁ దమోరాశిప్రతీకాశఘో
రచలద్రూపముభంగికిం దగినదంష్ట్రాయుగ్మ మొప్పన్ ఘటో
త్కచుఁ డేతెంచెఁ గరస్థశూలరుచు లాకాశంబునం బర్వఁగన్. 115

వ. పాండ్యపతియును గేకయపంచకంబును శైబ్యుండును మఱియుం గాశకరూశాది బహుదేశాధీశులును దమతమబలంబుల దళంబులసవరణలయొప్పును గయ్యంపుఁ గడంకయు నెఱయం గేతనంబులు మెఱయం దోఁతెంచి రిత్తెఱంగునం గూడి సప్తాక్షౌహిణీబంధురంబుగాఁ బేర్చినపాండవసేన మొగంబునకుం దిలకం బై. 116

శా. పుష్టోదంచితసారవీరరససంపూర్ణాంగముల్ సంగరా
నష్టంభోజ్జ్వలవీరరేఖయును భాస్వద్వ్యాహసంవల్గనో
త్కృష్టస్యందనముం గనద్ధనువు నుద్దీప్తధ్వజంబుం దగన్
ధృష్టద్యుమ్నుఁడు పొల్చె నైజవిలసత్తేజోవిరాజద్గతిన్. 117

వ. ఇట్లొప్పి సేనాపతి యగునాద్రుపదసుతుండు ముంగలియై నడపించు చుండ.

సీ. ఇల ధూళి యెగసినఁ బలుచగా కుండంగ, రాసినతొడవులరజము దొరఁగు
సమరవికాసంబు చెమట నొప్పఱకుండ, హేతిదీధితులు రేయెండ[1] నొడుచు
భేరీధ్వనుల నింగి బీఁటలు వోకుండఁ, గరికరశీకరోత్కరము దడుపు
దర్పంబు గనుఁజాటు దాఁక కుండఁగ గొడుగులపెల్లు ఖచరదృక్కోటి నాఁగు
తే. ననిన నిజ మైనయట్లుండె మనుజనాథ, ధరణి వడవడ వడఁకె దిక్తటము లద్రువ
భూరిచతురంగచండవిస్ఫూర్తిఁ బాండునందనులసేన గలనికి నడచునపుడు. 119

వ. ఇట్లు నడచి కురుక్షేత్రంబులోన నుత్తమప్రదేశం బగుశమంతపంచకసమీపస్థలంబు సేరుసమయంబున ధర్మనందనునకుం దోఁచుదక్షిణాక్షిస్పందనాదిశుభసూచకంబులకు మెఱుంగు వెట్టినచందంబున. 120

క. ఏనుఁగులమదము తావియు, సైనికనికరానులేపసౌరభ్యములుం
దా నుపలాలించుచుఁ బవమానుం డనుకూలమృదుగమనమునఁ [2]బొలసెన్.

వ. దాని కయ్యుధిష్ఠిరుండు ప్రముదితచిత్తుం డగుచుఁ బ్రీతచేతస్కు లగుతమ్ములుం బాంచాలమాత్స్యాదిపతులును సకలజనంబులును బరివేష్టింపఁ దూర్పుమొగం బై కౌరవు లున్నచక్కటికిం గట్టెదురుగా నిలిచి యెల్లవారిసైన్యంబులుం గ్రమంబునఁ గొలంది వెట్టుకొనుచు నందఱకు సంజ్ఞలు నడియాలంబులుం గల్పించి

1 గాయు. 2 బొలిచెన్.

దొరలదెసం గనుంగొని మన మీరణంబునందు ధరణీరాజ్యంబు వడసెద మొండేఁ బూజ్యం బగునాకలోకనివాసంబు గనియెద మొండె నని నిశ్చయించి నాకెలంకుల నిలువుం డని పలికిన విని వారలు ధీరోత్తంబు లగు వివిధవాక్యంబులం బ్రతిజ్ఞలు సేసి నిజశంఖంబులు పూరించి తమతమబలంబుల లోనికిం జని రజ్జనపతియును దన కమర్చినకజ్జంబులును బుష్పఫలకర్పూరకస్తూరికాదులును వారలకుం బుచ్చుచుండె. 122

క. అనిన విని యాంబికేయుఁడు, మనమున గడుఁ బెద్ద దీని మార్కొనఁ గుంతీ
తనయులు గొంచెం బయ్యును, ననుమానింపక కడంగు టది యెట్లొకో. 123

వ. అనుటయు సంజయుం డదియునుం జెప్పెద విను మని యతని కిట్లనియెఁ గాంతేయాగ్రజుండు గురుబలంబు గనుంగొని కొండొక విన్ననై వివ్వచ్చు నాలోకించి.

చ. ఘన మయి తోఁచుచున్నయది కౌరవసైన్యము చూడ్కి కందు శాం
తనవుని తాలకేతన ముదగ్రత ముందటఁ బొల్చెఁ జూచితే
యనవుడుఁ బిన్న నవ్వు నగి యున్నరుఁ డన్నమొగంబుఁ జూచి నె
ట్టన బలుమాట లాడఁగఁ గడంగఁగ నొల్లక యత్యుదాత్తతన్. 125

ధర్మజునకు నర్జునుఁ డుత్సాహంబు గలిగించుట.

వ. అతనితో నిట్లనియె. 126

చ. మునివరుఁ డైననారదుఁడు మున్నొకయప్పుడు సెప్పె ధర్మనా
శను లగువారలం బ్రబలసైన్యము గల్గినయేనిఁ గొంచెమై
నను రిపుసేన గెల్తు నని నాకు గురుండును దేవతానదీ
తనయుఁడు నేర్పడన్ వినఁగఁ దాను బరాశరసూనుఁడుం గృపన్. 127

వ. అది యట్లుండె నమానుషశక్తిసముద్దామం బగుభీముగదావిహారంబు వైరిదుస్సహంబు ధృష్టద్యుమ్నశిఖండిప్రముఖపాంచాలవర్గం బనర్గళవిక్రమంబు విరాటశంఖముఖ్యమాత్స్యనికరం బరిభయంకరంబు సాత్యకిచేకితానాదియాదవనివహం బుభవజ్జయావహం బభిమన్యుహైడింబప్రభృతికుమారలోకం బలోకసామాన్యబలశౌర్యధుర్యంబు నీకటాక్షంబును గృష్ణుసంరక్షణంబునుం గలిగి గాండివం బనుపామునకు ఱెక్కలువచ్చినట్లున్నయది యట్లుంగాక యేనుఁగుంబోలె నీలావు నీ వెఱుంగవు దివిజులకు నజయ్యుండవు నీ వలిగిన నెవ్వరెట్లయ్యెదరో యటు సూడు మనినం దెలివొంది సంక్రందననందనునకు ధర్మనందనుం డిట్లనియె.

తే. కౌరవవ్యూహమునకుఁ దగంగ నొక్క
బంధురవ్యూహ మొనరింపఁ బంపు మనిన
నతఁడు ద్రుపదాత్మజుని నచలాఖ్య మైన
ఘనతరవ్యూహ మొనరింపఁ బనుచుటయును, 129

వ. ఆధృష్టద్యుమ్నుండును గలయ మెలంగి మోహరం బమర్చె నయ్యచలవ్యూహం

బునందుఁ దా నగ్రభాగంబున నభిమన్యుప్రభృతికుమారనకులసహదేవసహితం
బుగా భీమసేనపరిపాలితుం డై నిలిచెఁ దమతమబంధులకును బలంబులకును బలు
వుతోడిచెలువు గలుగఁ జేసి తానసాత్యకిసమేతంబుగాఁ బాంచాలమాత్స్యాది
పతులు దక్షిణోత్తరభాగంబుల నిలిచిరి నడుమ నడగొండగమియుంబోని
గజరాజితో రాజు రథారూఢుం డై ధవళచ్ఛత్త్రచామరంబులు మెఱయ విప్ర
వర్గంబునకు నంబరజాంబూనదంబు లొసంగుచు విజయాశీర్వాదంబు లాదరిం
చు చుండె ముందటఁ బురందరనందనసంరక్షితుం డై శిఖండి గాంగేయునకుఁ
గట్టెదురుగా నిలిచి గండు మిగిలి యొప్పె నపరభాగస్థు లై మాగధసహదేవధృష్ట
కేతు లవష్టంభవిజృంభణంబునఁ బొలిచి రివ్విధంబునం జారుభీషణం బై. 130

క. అరదములు దీవు లున్నత,కరులు గిరులు హరులు పీచికలు సుభటసము
త్కర ముగ్రసత్త్వములు గా, శరనిధిగతిఁ బాండుపుత్త్రసైన్యం బొప్పెన్. 131

క. ఉభయబలదీప్తకేతు,ప్రభలం గీడ్పఱచి కురుధరావల్లభసై
న్యభయంకర మై శక్ర,ప్రభవుకపిధ్వజము వెలిఁగెఁ బ్రకటస్ఫురణన్. 132

తే. అరుణములును సితంబులు నసితములును
నై నజోడులతో దార లందు నిందు
నాలలోనియాఁబోతులఁ బోలి పొలిచి
రెసఁగుబెడిదంపుమాట లాకసము ముట్ట. 133

తే. కొన్నిభూములబలములు గురునృపాలుఁ, బాండవులఁ గొన్నిభూములబలము లీసు
గలిగిపాయ లై కొన్నిభూములబలములు, రెండుదిక్కులయందుఁ జేరినవి యధిప.

వ. కావున. 135

క. బాలురు వృద్ధులుఁ దక్కఁగ, బ్రాలి యిలం గలుగుపురుషవర్గంబు జయ
శ్రీలోలత నేతెంచుట, నేల యవిసి మూఁగినట్లు నెఱసె బలంబుల్. 136

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుం డప్పు డప్పాండవకౌరవసైన్యంబులలో నెయ్యది
యుబ్బు గలిగి యుండె నని యడిగిన సంజయుం డతని కిట్లనియె. 137

క. రెండుబలంబులవారలు, నొండొరువులకంటెఁ జాల నుక్కు మిగిలి యొం
డొండ కడంగుచు నుజ్జ్వల,చండస్థితి నొప్పి రపుడు జగతీనాథా. 138

వ. అని వెండియు. 139

క. ఆరెండుబలములందును, దోరం బై యున్నయట్లు దోఁచెం బాండు
క్ష్మారమణసుతుబలము నర,నారాయణు లునికిఁ జేసి నాకుం జూడన్. 140

క. [1]ఎలసి పయి వారి[2]దంతిఘ,టలమదముల [3]రాహు వెట్టుటయుఁ గౌరవసే
నల యేనుంగులమదధా,రలు దొంకెం బొలయుమధుకరము లుబ్బడఁగన్. 141

---

1 ఎలమి మెయి వారి ; ఎనసిపయిఁ బాఱి. 2. అ. దంతిఘటలు మదమున రాపు వెట్టు
3 రాహువట్టు.

తే. అధిప నీతనయుండు గయ్యంబువోడుచు, తెంపు వదలక విభవంబు పెంపుమెఱసె
సారసానకు వచ్చినచందమునను, నెలమిఁ బొందిరి పాండవేయులును హరియు.
వ. అట్టియెడఁ గృష్ణార్జునులు పాంచజన్యదేవదత్తంబులు పూరించిన. 143
క. ఆనినదము విని పాండవ, సేన లలరె ధార్తరాష్ట్రసేనాగతయో
ధానీక ములికె నత్తురు, వాన గురిసె నంతఁ గౌరవవ్యూహమునన్. 144
వ. మఱియు ననేకదుర్నిమిత్తంబులు పుట్టెఁ బుట్టకేల తక్క దేవవ్రతుండును గురుం
డును గురునందనుండును గృపుండును నిచ్చలుఁ గయ్యంబునకు వెడలునప్పుడు
పాండవులకు జయం బవశ్యంబు నయ్యెడు మనుచు వెడలుదు రది యట్లుండె
నయ్యశుభసూచకంబులకు ధార్తరాష్ట్రులు దలంకక తూర్యంబులు మొరయింప
నియోగించిన. 145
ఉ. అప్పుడు రెండుసైన్యములు నాహవకేళికి నుత్సహించి పె
ల్లొప్పెఁ జెలంగి యుబ్బినసముద్ధతిఁ బొల్పగుతొంటిచందముల్
దప్పి యుగాంతకాలచలితత్వము నొంది పరస్పరాకృతుల్
గప్ప నెదుర్చునంబుధియుగంబుమహోగ్రతఁ గ్రేణి సేయుచున్. 146
వ. తదవసరంబున నుభయబలంబులవారును. 147
చ. బవరము సేయు చుండియును భాషణముల్ దగఁ బల్కుచుండఁగా
నవినయవృత్తిమై నలవ దాయుధ మూర్చుటఁ దాఁకి పడ్డఁ గై
దువు వడినం దొలంగినను దోర్బల మేది భయంబుఁ బొందినం
గవియక బీఱువోయినను గాదు వధింపఁగ నెట్టిశత్రునిన్. 148
వ. అని సమయంబు సేసి రాసమయంబున. 149
క. పలుచాయల నొప్పినయా, బలము లొకటి కొకటి కెదురఁ బల్లవపుష్పా
వలి గలవనముల క్రియ ని,శ్చలత నిలిచి పొలిచె నశమసమధైర్యములన్. 150
క. అత్తఱి సురఖచరాదుల, చిత్తము లనిఁ జూచువేడ్కఁ జిడిముడి పడఁగా
నొత్తొరవున నిరుదెఱఁగుల, యుత్తమవీరులును దాఁక నుంకింపంగన్. 151

ధర్మరాజు పాదచారి యై భీష్మునియొద్దకుఁ బోవుట.

తే. సమరకౌతుకి యైనయజాతశత్రుఁ
డొప్పు మిగిలెడుమైమఱు వూడ్చి యాయు
ధములతోఁ గూడఁ దనయరదమునఁ బెట్టి
యిలకు డిగి మౌని యై కరంబులు మొగిడ్చి. 152
వ. భీష్ముదెసకుం జనుచున్నం గనుంగొని యమ్మహీవల్లభుతమ్ములును శౌరిసాత్యకు
లును బరమాప్తు లగుధరణీశులు నతనిచేతోవృత్తం బెఱుంగమి నుత్తలపడు
చిత్తంబులతో వాహనంబులు డిగ్గి యతనిం గూడం జని యప్పుడు. 153

సీ. ఏ మెల్ల నుండ నీ వి ట్లొంటి గాల్నడ, నేఁగు చున్కికిఁ గత మెద్దియొకొ
పన్నినపగఱపై సన్నాహ మంతయు, నెడలించి నడచుట యెట్టులొకొ
రిపులు సేఁకువ సెడఁ గృపణత దుర్బలు,చాడ్పునఁ జను టేమిచంద మొకొ
యడరి పోరాటకు నద నైనచో నొప్పు, పొలివోవఁ బోవుట వోలునొకొ

తే. యని క్రమంబున నామరుత్తనయవిజయ
నకులసహదేవు లడుగ భూనాథుఁ డొక్క
పలుకుఁ బలుకక యరుగంగఁ బద్మనాభుఁ
డక్కుమారులతో నిట్టు లనియె నగుచు. 154

వ. ఇతనితలంపే నెఱింగితి నితండు భీష్మద్రోణకృపశల్యులకు నమస్కరించి వారల చేత ననుజ్ఞాతుండై భండనంబు సేయువాఁడుగాఁ దలంచి చనియెడుఁ బెద్దల యనుజ్ఞ గొని కయ్యంబు సేసిన జయం బగుట నిశ్చయం బని యార్యులు సెప్పుదురు గావున నాసుకర్మం బాచరించుట మేలకాక యనిన విని యజాతశత్రు వెనుక నప్పు డరిగినవారలు పలుకు లుడిగి నిలిచి వెఱఁగుపడి చిత్రరూపంబుల చందం బై చూచు చుండిరి కృష్ణార్జునులును భీముండును గవలును దోన చనం గాం తేయాగ్రజుండు గాంగేయు తేరు సేరం బోవం గౌరవసైన్యంబుజనంబు లేపు మిగిలి మెడ లెత్తి కనుంగొని రయ్యవసరంబున నందలియోధవీరు లితం డింత వెఱచునే యనువారును వెఱవ నిప్పు డితని కేమి వచ్చె ననువారును వృకోదరుండు విప్వచ్చుండు గవలు సౌభద్రుండు సాత్యకి విరాటుండు ద్రుపదుండు ధృష్టద్యుమ్నుండు శిఖండియుం గలుగఁ దన కింత యేల యనువారును ధర్మతనయుండు భీతుండు గాఁ డేమితలంపున వచ్చెనో యనువారును మఱియు ననేకప్రకారంబులం బలుకువారును నై యుండిరి పాండవసైనికులు మానధనుం డగునిమ్మానవనాథుండు నదీనందనుతో నేమనువాఁ డతం డితని నేమిభంగి సమ్మానించు మాధవధనంజయు లెట్లు వలుకువారు మారుతసుతుండును మాద్రీసూనులును నత్తెఱంగున మాట లాడుదురువీ రేమిటి కివ్విధంబునకుం దొడంగి రనుచు వగచి వెండియు వివిధవచనముఖరు లగుచుండి రయ్యుధిష్ఠిరుండు సముద్యతనానాయుధబహుళం బైనకురువ్యూహంబు దఱిసి పితామహుపాలికిం బోయి తత్పాదంబులకుఁ బ్రణామంబు సేసి సవినయంబుగా నతని కి ట్లనియె. 155

ఆ. అనఘ నీ కెదిర్చి యని సేయువాఁడనై, మున్ననుజ్ఞ గొనఁగ నిన్నుఁ గాన
నెమ్మి వచ్చినాఁడ నీచేత దీవన, వడసి చనిన నేను బగఱ గెలుతు. 156

సీ. అన విని గాంగేయుఁ డక్కట నీ విట్లు, ననుదేక తక్కిన శాప మిత్తు
వచ్చితి మే లయ్యె వైరుల నిర్జింపు, మిది గాకయును వర మెద్ది యైన
నడుగుము నీకుఁ గా నని సేయు టొక్కటి, దక్కంగ నావుడు ధర్మసుతుఁడు
రారాజుపక్షమై రణము సేయుము నాకు,హిత మగుకార్యంబు మతిఁ దలంపు

ఆ. మనుడు నట్లు కాక యట నీతలం పేమి, యనినభీష్ముతోడ నతఁడు నిన్నుఁ
బోర గెలుచువిధము బోధింపు మనుటయు,నస్మితాస్యుఁ డగుచు శాంతనవుఁడు.

క. నను మార్కొని గెలువఁగ న,య్యనిమిషులకు నరిది యనుడు న ట్లగుటఁగదా
నిను వేఁడెద నని కుంతీ,తనయుఁడు వలుకుటయుఁ దత్పితామహుఁడు గృపన్.

ఉ. చుట్టఱికంబునన్ మనసు సొచ్చి ననుం గరఁగించి వేఁడినన్
దిట్టతనంబు వోవిడిచి తీవ్రరణంబుకడంక దక్కి నేఁ
బట్టినయాయుధంబు [1]పెడఁ బాసినఁ గాని వధింపఁ బోల ద
ట్టిట్టన కేఁగు మిప్పరుస యింతక కాలము గాదు దానికిన్. 159

ధర్మరాజు గురుకృపశల్యులచేత యుద్ధమున కనుజ్ఞాతుం డగుట.

తే. క్రమ్మఱంగ నేతెంచెదు గాక యనుడు, నతిముదంబునఁ బ్రణమిల్లి యతనివాక్య
మపుడుదలనిడుకొనినవాఁడగుచునప్పి,తామహుని నెమ్మి వీడ్కొని ధర్మసుతుఁడు.

వ. కృష్ణార్జునాదులుం దోడన చనుదేర గురుకృపశల్యులకడకుం గ్రమంబున నరిగి పాదప్రణామంబు లాచరించి వారలచేత రణంబునకు ననుజ్ఞ వడసి యమ్మనుజపతి దనకు జయం బాశాసింపు మని యభ్యర్థించిన నయ్యాచార్యుండు నీకుం గృష్ణుండుమంత్రి యై యుండ నొరుల జయం బాశాసింపు మన నేల ధర్మం బెవ్వలనం గలుగు నవ్వలన కృష్ణుండు గైకొను నవ్వలనికి జయం బగు ననియె నిజవధోపాయంబు వేఁడిన నతండు నాచేత నాయుధం బున్నంతసేపు నన్నుం జంప నెట్టివారికి నశక్యం బేను బ్రాయోపవేశంబున సన్న్యస్తశస్త్రుండ నైనం జంపుటకు నోపునట్టివారికి నది దొరఁకొనుఁ బెద్దయు నమ్ముఁ గలవాఁడు సెప్ప నత్యంతదుస్సహం బైనకీడుమాట వింటినేని నట్టివాఁడ నగుదు నప్పు డట్టిపగఱకు నప్పని దీర్ప నను వై యుండు నని చెప్పినఁ గృపాచార్యునిం బరిమార్చు తెఱంగు నడుగం దొడంగి యేర్పడం బలుకనేరకున్న నతం డెఱింగి తాను వధ్యుండుగామి యెఱింగించి గెలువు మని దీవించె మద్రపతితో నీవు రాధేయునకు సారథి వగుట సంభవింప నోపు నని చెప్పి కయ్యంబునప్పుడు కర్ణుతేజంబు దూలం బలికి యతనిఁ జిక్కవఱుపవలయు నని వరంబు గోరిన నతం డవ్విధంబు నీయుద్యోగసమయంబున నియ్యకొనినయదిగాదే యట్ల చేయుదు నని పలికె నిత్తెఱంగున నందఱ వీడ్కొని యజాతశత్రుం డనుజవర్గానుగతుం డై మరలె నయ్యవసరంబున. 161

క. మొనలవినోదంబునకుం, గనుఁగొన నేతెంచి యున్నకర్ణునికడకుం
జని హరి యిట్లను నొండొరుఁ, గని యప్పటియుచితభంగి గడ తేర్చి తగన్.

తే. అమరతటినీతనూజుపై యలుకఁ జేసి, యనికిఁ జొర వెఱ యైన నతఁడు నచ్చు
నంతదాఁకఁ బాండవులకై కొంత సమర,కేలి వేడుకఁ జలుపుట వోలదొక్కొ.

వ. అనిన విని దేవకీనందనునకు రాధానందనుం డిట్లనియె. 164

1 పెడఁబాసిన...దిట్టిట్టనక.

క. కినుక వొడమి గంగాపు, త్త్రునికయ్యమునప్పు డనికిఁ దొలఁగితి నేనిం
జనుఁ గా కేఁ గురుపతి కి,చ్చినప్రాణం బొండువలనఁ జేర్పందగునే. 165

వ. అనవుడు నప్పలుకులకు సంతోషించినవాఁ డయి వాసుదేవుండు గాంగేయులం గూడఁ జనుదెంచె నివ్విధంబున ధర్మనందనుండు గౌరవసైన్యంబు వెడలి నిలిచి యద్దిక్కు మొగంబు సేసి యెలుం గెత్తి యి ట్లనియె. 166

తే. మమ్ము నెమ్మిమైఁ గలయఁ జిత్తమ్ముగలుగు, వార లెవ్వరు గలిగినవచ్చికలయుఁ
డట్టివారిని నాతమ్ములంతవారిఁ,గాఁగఁ బాటింతు నెంతయు గౌరవమున. 167

వ. అనిన విని నీపుత్త్రుండు యుయుత్సుం డేను వచ్చెద నన్నుం గలపికొను మని పలికిన దానికిం బాండవాగ్రజుండు ప్రియంబందినపలుకులు వలుకుటయును నతండు దుర్యోధనాదులదుశ్చేష్టితంబు లుగ్గడించుచుఁ గాంగేయులగుణంబు లగ్గించుచు నిజసేనాసమేతంబుగా నిస్సాణాదిరావంబులు సెలంగం జని ధర్మనందనుబలంబులం గలసె నది యట్టిద కాక సవతాలిప్రజలు పొంద నేర్తురే యది య ట్లుండె నిట్లు దన్నుం గలసిన సంతుష్టాంతరంగుం డగుచు నయ్యుధిష్ఠిరుండు యుయుత్సునకు సత్యుపచార[1]సమాచారంబులం బ్రమోదం బొనరించి. 168

తే. రథముమీఁదికిఁ జనుదెంచి పృథులసైన్య
హర్షభాషణధ్వనులుఁ దూర్యస్వనములు
నెగసి దివిముట్ట మైమఱు విడి[2]తలిర్చు
నెలమిఁ గోదండతూణీరములు ధరించె. 169

వ. తదవసరంబున నతనితమ్ములుం దక్కటిదొరలును దమతమరథంబు లెక్కి యెప్పటి నెలవుల నిలిచినం దదీయవ్యూహంబు పూర్వప్రకారసన్నాహం బై యొప్పె నట్టి యెడ రెండుబలంబులవారును బాండవులు దొల్లి పడినపాట్లు సెప్పికొని వగచుచు వారు సంధికై చేసినయత్నంబు వాక్రుచ్చి మెచ్చుచు నప్పుడు గురుజనంబులయెడఁ బాటించినవినయంబు వర్ణించి యనురాగించు చుండి రని చెప్పిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కి ట్లనియె. 170

క. మానుగ ధర్మక్షేత్రం, బైనకురుక్షేత్రమున మహాహవమునకుం
బూని మనబలముఁ బాండవ,సేనయు నిటు వన్ని యేమి సేసెం జెపుమా. 171

వ. అనిన విని సంజయుం డతని కిట్లను దుర్యోధనుండు పాండవవ్యూహంబు గనుంగొని గురునికడకుం బోయి. 172

తే. చూడు మాచార్య నీదుశిష్యుండు ద్రుపద
సుతుఁ డమర్చినయది పాండుసుతుల సేన
పెంపు బలుపును గలిగి యొప్పినది యందు
భీము నర్జునుఁ బోలినబిరుదుమగలు. 173

వ. సాత్యకి విరాటుండు ద్రుపదుండు ధృష్టకేతుండు చేకితానుండు గాశిరాజు పురు

1 సమాచరణంబులం. 2 తనర్చు.

జిత్తు కుంతిభోజుండు శైబ్యుండు యుధామన్యుండు నుత్తమౌజుండు నభిమన్యుండు ద్రౌపదేయులు వార లందఱుం జాలుమానిసుల యట్లు గూడి భీమాభిరక్షితం బగునబ్బలంబు సాల సమర్థంబునుం బోలె మెఱసె [1]మనసేనానాయకులం జెప్పెద నిన్నును భీష్ముని నెన్న నేల కృపాచార్యుం డశ్వత్థామ శల్యుండు వికర్ణుండు భూరిశ్రవసుండు మఱియుం బెక్కండ్రు రథికులుం గలరు నానాస్త్రకోవిదులు వివిధయుద్ధవిశారదులు వీర లిందఱు నాకై ప్రాణంబులు విడిచెద మని యున్నవారిట్లు బెరసి భీష్మపరిపాలితం బయిన యీసైన్యంబు పెద్ద యసమర్థంబై తోంచుచున్నయది మీ రెల్లను వలయు నెడల నిలిచి భీష్మునకుం గావలి గావలయు ననిన ద్రోణుం డట్లు కాక యింత సెప్ప నేమిటి కనియె నప్పలుకులు విని యమ్మహీపతికిం బ్రియంబు వుట్ట శాంతనవుండు సింహనాదంబు సేసి శంఖంబు పూరించిన. 174

క. తనతనశంఖంబును దక్కును గలవార లెల్ల ననికి గొనకొని పూరిం
చినవివిధతూర్యనాదంబును జెలంగె నభంబు దిశలుం బూర్ణంబులు గాన్. 175

వ. అప్పుడు కృష్ణార్జునులు పాంచజన్యదేవదత్తంబులును భీమసేనుండు పౌండ్రంబును యుధిష్ఠిరుం డనంతవిజయంబును నకులసహదేవులు సుఘోషమణిపుష్పకంబులును బాంచాల విరాట సాత్యకి ధృష్టద్యుమ్న శిఖండి ప్రముఖదండనాయకులు దమతమశంఖంబులుం బూరించిన. 176

క. అనయము నుగ్రం బగుత, ద్ధ్వని గాంధారేయహృదయదారణ మై పాం
డునరేంద్రపుత్త్రసైనిక, [2]మనోరమం బగుచుం జెలంగె మనుజాధీశా. 177

వ. తదనంతరంబ శస్త్రసంపాతనంబునకు సమయం బగుటయుం గపిధ్వజుండు గాండీవంబు పుచ్చికొని గుణంబు సారించి బాణపాణియై నీకొడుకులం జూచి కృష్ణునితో ని ట్లనియె. 178

తే. కౌరవులలోన నిప్పు డెవ్వారితోడ
ననికిం గడంగుదునో చూచికొనంగ వలయు
నరద మల్లన యుభయసైన్యములనడిమి
నేల కటు వోవంగా నిచ్చి నిలుపు మచట. 179

అర్జునుఁడు స్వజనసంహారంబునకు శంకించి మోహావిష్టుం డగుట.

వ. అనినగుడాకేశుపలుకులకు హృషీకేశుండు భీష్మద్రోణప్రముఖయోధవీరులు గనుంగొనుచుండ నత్తెఱంగున రథోత్తమంబు నిలిపి యతనితో నీ వీకూడినకౌరవులం జూడు మనవుడు నప్పార్థుండు రెండుబలంబులయందు నున్నసోదరసుతమాతులాచార్యాదు లగుబంధుశిష్టజనంబుల నాలోకించి పరమకృపావేశంబున నత్యంతవిషాదంబు నొంది గోవిందు మొగంబు గనుంగొని దుర్మదాంధుం డయిన దుర్యోధనుదుర్వినయంబున నింత వుట్టెం జూచితే యని పలికి వెండియు. 180

1. మనసేనానాయకులం. 2. మనోహరం బగుచు.

చ. సరసిజనాభ బంధుజనసంతతిఁ గయ్యపునేలఁ జూడఁగా
విరవిరఁ బోయి మేను నిడువెండ్రుక వెట్టుచుఁ గంప మొందెఁ జే
నిరతము గాదు గాండివము నిల్వఁగ నోర్వవు గాళ్ళు నేను ని
ష్ఠురతకుఁ జాల నొల్ల నొకఁడున్ మహి యేలుట యేటిసౌఖ్యముల్. 181

తే. ఎవ్వరికిఁ గాఁగ ధరణియు నెల్లసుఖముఁ
గోరెదము వార లందఱు వీరె వచ్చి
ప్రాణములు నర్థములు నొల్లఁ బాటు సేసి
కయ్యమునఁ జావ నఱుముట గంటి గాదె. 182

ఉ. తాతల మామలన్ సుతులఁ దండ్రులఁ దమ్ముల నన్నలన్ గురు
వ్రాతము శిష్టకోటి సఖివర్గముఁ దుచ్ఛజనానురూపదు
ర్నీతి వధించి యేఁ[1]బడయునెత్తుటఁ దోఁగిన రాజ్యభోగముల్
ప్రీతి యొనర్చునే యశముపెల్లొడఁగూర్చునె పెంపొనర్చునే. 183

క. అక్కడిబంధులఁ జంపుచు, నిక్కడిబాంధవులు సచ్చుటియ్యకొనుచు నిం
దెక్కడిపెంపొందెదఁ దుదిఁ, ద్రెక్కొనుఁ బాపంబు రణముతెరువే నొల్లన్. 184

ఆ. ఎల్లభువనములను నేలుట కైనను, నిట్టిక్రూరకర్మ మెట్లు సేయ
వచ్చుఁ గడఁగి యెదిరివారేమి సేసిన, మాఱు సేయ నాకు మనసు రాదు. 185

చ. అకట నితాంతలోభమున నావలఁ బాటిలుకీడు గానఁ జా
లక ధృతరాష్ట్రసూనులు కులక్షయ మయ్యెడుదాని కోర్చి పో
రికిఁ దెగి వచ్చి రక్కలుచ రెండు నెఱింగెడునీవు నేను దీ
నికిఁ జొర నేల వీరి నిటు నిర్దయఁ జంపిన నేమి యయ్యెడున్. 186

క. కులనాశము సేసినఁ ద, త్కులధర్మము లడఁగు నష్టకులధర్ములకుం
గలుగును దుస్సంకర మ, క్కులఘ్నులేఁగుదురు నరకకూపంబులకున్. 187

తే. ఇంతపాపంబు సేయంగ నెత్తికొందు
మయ్య రాజ్యలోభంబున నఖిలబంధు
జనుల వధియింపఁ దొడఁగితి మని రథంబు
మీఁదఁ గూర్చుండఁ బడియెఁ జేయూఁదికొనుచు. 188

వ. ఇవ్విధంబున శోకసంవిగ్నమానసుండును విషాదవిహ్వలుండును బరమకరుణాభరితుండును నై శరశరాసనంబులు విడిచి కన్నీరు దొరంగ నూరకున్నసవ్యసాచిం జూచి మధుసూదనుం డిట్లనియె. 189

క. దెప్పరపుఁజోట నీ కీ, యొప్పనివిధ మెచటనుండి యొదవెను విను మీ
చొప్పవివేకులయది యిది, దప్పించును సద్గతియు నుదాత్తయశంబున్. 190

వ. అని మఱియును. 191

---

1. అ, బడయ నెత్తుటఁ.

తే. తగునె యర్జున [1]యీపెంటితనము నీకు,దండివై లెమ్ము మనసుపేదఱిమి విడిచి
యనిన నట్లున్నభంగిన యల్ల నిట్టు, లనియె నాతండు పుండరీకాక్షుతోడ. 192
సీ. అక్కట పూజార్హు లగుద్రోణభీష్ముల, నమ్ముల నొప్పింప నగునె చెపుమ
మాన్యులఁ జంపుట [2]మగపాడి గాదు భి,క్షాశనం బైన నత్యంతసుఖము
కడఁగి యెవ్వరిఁ జంపఁగాఁ బెద్దబ్రదు కయ్యు,నూహింప బ్రదుకు గాకుండు నాకు
విను మట్టిధృతరాష్ట్రతనయులు గారె యీ, యొడ్డినమొనలలో నున్నవార
ఆ. లింద్రియములనెల్ల నివురంగఁ జేయుచు, నడరుశోకవహ్ని యాఱ నేర
దింద్రపదవి సేరె నేనియుఁ గావున, భండనంబు సేయ కుండువాఁడ. 193

వ. ఎల్లభంగుల గురుజనంబుల నొప్పించుటకుం జాల వారిని గెలిపించుటయును మనము వారల గెలిచినవారల మగుటయు ననునీరెంటియందును బెద్ద మే లెయ్యది యేను గార్పణ్యదోషోపహతస్వభావుఁడను ధర్మసమ్మూఢచేతస్కుం డను నై నిన్ను శరణు సొచ్చి యడిగెద నీశిష్యుండ నగునన్ను శాసింపు మనిన విని కలకల నవ్వి నారాయణుండు నరున కి ట్లనియె. 194

చ. వగవఁగ నేమియుం దగనివారికి నై హృదయంబు గుందఁగా
వగచెదు బుద్ధిమాటలును వావిరి నాడెదు నీవు పండితుల్
వగతురె యున్నవారికి నవశ్యవిధేయతఁ జన్నవారికిం
దెగు వగ లెల్లఁ జిత్తము ప్రదీప్తవివేకమయత్వ మొందినన్. 195
వ. అని పలికి పార్థునిం బరమజ్ఞానంబునకుఁ గారణంబు లగువాక్యంబులు వినుటకుం జొనిపి యిద్దేహంబునందు బాల్యంబు యౌవనంబు వార్ధకంబు ననం గలుగు నవస్థలం బొందినట్లు జీర్ణంబు లైనవస్త్రంబులు విడిచి నూతనంబు లైనవానిం గైకొనినచాడ్పువనుం గాని దేహాంతరగమనం బాత్మహానిం జేయ దనియుఁ బుట్టువుఁ జావు నను నివి లేమిం జేసి శరీరంబుపోలె శస్త్రచ్ఛేదనంబు మొదలైనవికృతికారణంబులకు నాత్ముండు లోను గాఁ డనియు నప్పురుషుండు నొప్పించువాఁడును నొప్పింపంబడియెడువాఁడును గాఁ డనియుం జెప్పి మఱియు ననేకవాక్యంబుల నాత్మకు నభావంబును శరీరంబునకు భావంబును గలుగమి దెలిపి యాత్మతత్త్వంబు శాశ్వతం బగుట యెఱింగించి యి ట్లనియె. 196

శ్రీకృష్ణుఁ డర్జునునకుఁ దత్త్వజ్ఞానోపదేశంబు సేయుట.

ఆ. ఇట్టు లగుటఁ జేసి యెవ్వరిదెసకు శో,కంబుఁ బొందఁ గారణంబు లేదు
జీవుఁ డెల్లభంగిఁ జెడియెడువాఁడుగాఁ, దలఁచితేని వగవవలదు మున్న. 197
క. పురుషుఁడు సెడు ననువాఁడును,బురుషుఁడు సెఱుచు నని పలుకుపురుషుండును న
య్యిరువురు నవివేకుల య,ప్పురుషుఁడు సెఱుపండు సెడఁడు భుజవీర్యనిధీ.
క. పురుషుఁ డన వే ఱొకండే, పురుషోత్తముఁ డైనయేన పురుషోత్తమతా

1. గ. యీ పేడతనము. 2. జ. మానినఁ జాలు భి, క్షా.

స్ఫురణకుఁ బురుషత్వం బను,మెఱమెఱ గలదదియకాదె మెయిఁగొనుఁ గ్రియకున్.

వ. అని వెండియు వివిధవాక్యంబుల నాత్మునకు బాధ్యబాధకత్వంబులు లే కునికి వివరించి విస్వచ్ఛునకుం గృపాశోకంబులకు మూలంబు లగునహంకారంబులు వారించి యతనికి రణోత్సాహంబునకుం గారణం బైనస్వకర్తావలంబనంబు వదలం దగమి దెలియుటకు వలయువాక్యంబులు పెక్కు లుపన్యసించి. 200

క. సమరంబు రాజులకు ను,త్తమకర్మం బది యపావృతస్వర్గద్వా
రము సుమ్ము లెమ్ము దగఁ గ, య్యము సేయుము దీని కేల యనుమానింపన్.

క. ఫలములయెడ బ్రహ్మార్పణ,కలనపరుం డగుచుఁ గార్యకర్మము నడపక
వలయుం దత్త్వజ్ఞానము, తలకొనినం గర్మశమము దానై కలుగున్. 202

వ. అని మఱియు నీదృశంబు లగువాక్యంబు లనేకంబు లనుగ్రహించుచు వివిధప్రకారంబుల వికల్పించి విజయుం డడిగినవాని కెల్ల సదుత్తరంబు లిచ్చి సందేహంబు వాపుచు. 203

క. [1]వైరమున నులిచి త్రెంపక, కాదాకులు డుల్లినట్లు కర్మము లెల్లం
దార పెడఁబాయవలయుట, సారకృపం దెలియఁ జెప్పె శౌరి యతనికిన్. 204

వ. ఇవ్విధంబునం జెప్పిన విని కవ్వడి సముత్థితుం డై జగన్నాథున కిట్లనియె. 205

మ. అతిగుహ్యం బది నీవు భూరికృప నీయధ్యాత్మముం గానఁ జే
సితి నా కిమ్మెయి విన్కిఁ గొంత భ్రమ వాసెన్ యోగిహృద్ధ్యేయ మై
యతులైశ్వర్యవిభూతి నొప్పుభవదీయం బైనరూపంబు నూ
ఛుతలం బెత్తెడు బోలునేని దయఁ జక్షుఃప్రీతిఁ గావింపవే. 206

వ. అనిన విని యచ్యుతుం డతని కిట్లనియె. 207

క. నానాస్ఫుటవర్ణంబులు, నానాభంగులును గలుగునారూపములో
నానాశ్చర్యవిధంబులు, గానఁగ నగుఁ జూపెదం బ్రకాశస్ఫూర్తిన్. 208

క. విను మానుషచక్షుర్గతి, గనుఁగొన శక్యంబు గాదు గావున దానిం
గనుట కయి దివ్యచక్షు, ర్జననం బొనరింతు నీకు శత్రువిదారీ. 209

వ. అని యతనికి దివ్యదృష్టి యొసంగి యోగీశ్వరేశ్వరుం డైనయాలక్ష్మీశ్వరుండు దన దివ్యరూపంబు సూపె నావిశ్వరూపునదివ్యతేజంబు సహస్రసూర్యప్రభానిభం బనుటయుం జాల కుండుం గావున వాక్రుచ్చం గొలఁది గా దట్టిమహామూర్తిఁ గనుంగొని ధనంజయుండు విస్మయరోమహర్షణప్రహర్షోత్కర్షంబులతో దండప్రణామంబులు సేసి నిలిచి కేలు మొగిడ్చి యిట్లనియె. 210

అర్జునుఁడు శ్రీకృష్ణునివిశ్వరూపంబు గనుంగొని స్తుతించుట.

సీ. దేవ నీ దగుదివ్యదేహంబునందు సు,రాసురగంధర్వు లాది గాఁగఁ
గలదేవయోనులుఁ గమలాసనుండును, సచరాచరం బైనజగము నాకు

1. అ. భారమున.

దోఁచె మొగంబులు దోర్దండములును బాదములుఁ గన్నులు ననేకములు గంటి
మకుటాదిభూషణనికరంబుఁ జక్రగదాద్యాయుధములు మాల్యాంబరములుఁ

ఆ. బెక్కు గానవచ్చె నక్కజ మైయిది, నడుము మొదలు దుది యనంగరాదు
తేజ మప్రమేయ దేదీప్యమానని, ర్వికృతినుహిమ దుర్నిరీక్ష్య మయ్యె. 211

క. జగములకు నాదికారణ, మగుపరమజ్ఞేయ మీవ యని కనియెద భూ
గగనదిగంతర మంతయు, నగణితమూర్తి భవన్మయం బై తోఁచెన్. 212

వ. చంద్రార్కులు లోచనంబులుగాఁ గలిగి దంష్ట్రాకరాళంబు లైననీముఖంబులు ప్రజ్వరిల్లుచున్నయవి నిన్ను రుద్రాదిత్యమరుద్వసువులు ప్రవేశించెదరు సంఘంబు లై వచ్చి మహామునులు ప్రస్తుతించెదరు సిద్ధసాధ్యవియచ్చరులు వెఱఁగంది వీక్షించెద రిట్లు దీప్తోగ్రం బగుభవదీయదివ్యరూపంబు గనుంగొని నాకు విభ్రాంతి వొడమి ధృతి దూలి సుఖంబు వడయనేరక చిక్కువడి యున్న వాఁడఁ బ్రసన్నుండ వగుము రక్షింపుము. 213

మ. అనలజ్వాలలు పర్వునీముఖములం దాధార్తరాష్ట్రవ్రజం
బును భీష్మాదులు నిద్దెసం గలుగునీభూపాలలోకంబు గ్ర
క్కున నొక్కుమ్మడి వచ్చి చొచ్చెదరు నాకుం జెప్పవే యెవ్వరో
యని శంకించెద నిన్ను భూరికరుణాయత్తైకచిత్తుండ వై. 214

వ. అనవుడు నప్పరమేశ్వరుం డేను లోకక్షయకర్త యగుకాలుండ నిచ్చో జనసమాజ [1]సమాహారణంబునకుఁ బ్రవృత్తుండ నైతి నీవు సంపవలయు నని లే దీగురు భీష్మాదు లెట్లును లేకుండువార నాచేతం జచ్చినవీరి నెల్లను జయించినవాఁడ వగుటకు నిమిత్తమాత్రమ్ము గమ్ము లెమ్ము రాజ్యమ్ము గైకొను మనిన విని వడవడ వడంకుచుం జేతులు మొగిడ్చి గద్గదకంఠంబుతో గాండీవి యిట్లనియె. 215

తే. అంబుపవమానసూర్యచంద్రానలాది, వివిధతత్త్వంబులును నీవ విశ్వలోక
సంప్రవర్తనకరుఁడవు శాశ్వతుండ, వచ్యుతుండవు పుండరీకాక్ష నీవు. 216

క. నిను నెఱుఁగ కుండి యాదవుఁ,డని సఖుఁ డని మేనబావ యని యే[2]సహభో
జనములు సల్లాపంబులు, నొనరించుచు మేల మాడు చుండుదు నెపుడున్. 217

తే. మఱియుఁ బెక్కులు లోకసామాన్యభంగు, లాచరించితి నీదెస నంతవట్టు
దల్లిదండ్రులు ప్రజలకుఁ [3]దప్పుదారు, లెల్ల సైరించునట్లు సహింపవలయు. 218

వ. అని సంప్రార్థనంబు సేసి పార్థుండు వెండియు నిట్లను నదృష్టపూర్వం బైనభవదీయరూపంబు గనుంగొనం బడయుటం బ్రమోదంబును బిట్టు చూచిన వెక్కసంబును హృదయవ్యథయునుం బుట్టి యున్నయది నీతొంటిసామ్యాకారంబు గైకొని నిలిచి నాకు నాహ్లాదంబు సేయుము. 219

1. సంహారంబునకు 2. యేను సభా, జనములు. ; యేను సభో, జనములు. 3. దప్పుదాల్మి, నెల్ల.

చ. అనుడు దయార్ద్రచిత్తుఁ డగునప్పరమేశ్వరుఁ డక్కిరీటికి
ట్లనుఁ దప మాచరించి నిగమాధ్యయనం బొనరించి కానరా
దనఘ మదీయదివ్యపరమాకృతి పేర్చిన యేకభక్తిభా
వనమునఁ దోఁచు దీని జనవర్గము గానదు నీక చూపితిన్. 220

వ. నీకు హృదయవ్యథం బొంద నేల మూఢత్వంబు విడిచి విగతభయుండ వై సం
ప్రీతచేతస్కుండవు గ మ్మని చెప్పి పూర్వప్రకారరూపంబు దాల్చి నిల్చినం
గనుంగొని కౌంతేయుం డాసౌమ్యరూపంబు సూచి సచేతనత్వంబు నొందితిఁ
బ్రకృతిస్థుండ నైతి నని పలుకుటయు వాసుదేవుండు మత్కర్మపరుండును మద్భ
క్తుండును నైనవానికి నన్నుఁ బడయ వచ్చు నని యతని నాశ్వాసించి. 221

తే. అతఁడు మఱియును బ్రహ్మవిద్యాన్వయమునఁ
దనకు సందిగ్ధ మైనట్టిదాని నెల్ల
నడుగఁగా నమ్మహాత్ముఁ డత్యంతకరుణఁ
దెలియఁ జెప్పుచు హృదయసంచలత మాన్చి. 222

వ. ఇవ్విధంబునఁ బార్థున కుపనిషదర్థజాతం బవగతంబు సేసి మనసుకసటు వాపి
వివేకంబునకుం జేవ గలిగించి కృష్ణుం డీగుహ్యాతరజ్ఞానం బుపదేశించితి దీని
నెఱింగికొని నీ కెట్లు నూడం బోలె నట్లు ప్రవర్తింపు మనుపలుకు వలికి యింత
కంటెం బరమరహస్యం బొక్కటి సెప్పెద విను మని యతని కిట్లనియె. 223

తే. క్రందుకొనుసర్వధర్మవికల్పములను
నెడల విడిచి దృఢంబుగ నే నొకండ
శరణముగ నాశ్రయింపుము సకలదురిత
ములకుఁ దొలఁగింతు నిన్నుఁ బ్రమోద మొంద. 224

వ. ఇప్పరమోపాయంబు. 225

క. నియతియుఁ దపమును నీదెస, భయభక్తులుఁ గలిగి నాకు భక్తుం డైని
శ్చయనిపుణుఁ డయినవానికిఁ, బ్రియమున నెఱిఁగింపు వలదు పెఱవారలకున్.

వ. అని వెండియుఁ బుండరీకాక్షుండు నాచెప్పినయది లెస్సగా నాకర్ణించితే నీయ
జ్ఞానసమ్మోహం బంతయుం బాసెనే యనవుడు నర్జునుండు. 227

ఉ. మోహాతమంబు వాసెఁ దుది ముట్టిననీదుప్రపత్తి పీతసం
దేహుఁడ నైతి గాఢపరిదీప్తమహాకృతిఁ గాంచి బోధస
న్నాహనిరామయస్థిరమనస్స్థితిఁ బొందితి సర్వలోకని
ర్వాహవినోద నీవిమలవాక్యముచొప్పున నెల్లఁ జేసెదన్. 228

వ. అని పలికి యప్పరమపురుషునకు సభక్తికసాష్టాంగదండప్రణామంబు సేసి పార్థుండు
గృతార్థుం డై ధృతాయుధుం డయ్యె నని చెప్పి సంజయుండు వెండియు నిట్లనుం
గురుకులేశ్వరా యేను మునిగణేశ్వరుం డైనపారాశర్యకారుణ్యంబునఁ గృష్ణార్జు

నులయుద్భుతపుణ్యసంవాదంబు వినుటకు మహాయోగీంద్రహృదయానందకరుం
డైనయద్దేవునిదివ్యరూపంబు గనుటకుం బాత్రభూతుండ నైతి నమ్మహాత్ముండు
దనమధురవాక్యంబుల నుపదేశింప నత్యంతగుహ్యం బైనయోగప్రకారంబు విశ
దంబుగా ననుసంధించితి నమ్మహానుభావులసంభాషణంబులు నవ్విశ్వరూపుని
మహనీయాకారంబునుం దలంచి తలంచి యచ్చెరు వందుచుఁ బ్రియం బందుచు
నుండుదు నని మఱియును. 229

తే. అధిప యోగీశ్వరేశ్వరుం డైనకృష్ణుఁ,డును ధనుర్ధరవర్యుఁ డర్జునుఁడు నెచట
నిలిచి రచ్చట విజయంబు నీతి సిరియు, భూతి నిత్యంబు లగు నిది నాతలంపు.

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుం డిట్లనియె. 231

క. ఇవ్విధమున నాయిత మై, క్రొవ్వలఁగారంగ నిలిచి కురుపాండవులం
దెవ్వరు మును గడఁగిరి రణ, మెవ్విధి నూలుకొని చెల్లె నెఱిఁగింపు తగన్. 232

భీష్ముని ప్రథమ దివసయుద్ధము.

వ. అనుటయు సంజయుం డతని కిట్లనియె భవదగ్రనందనుం[1]డత్యంతోదగ్రవ్యగ్రుం
డై యాగ్రహంబునం బనిచినం బ్రకటదోర్గర్వదుర్దముం డగుదుశ్శాసనుండు
పురికొలుపం గురుసైన్యంబులు శంఖభేరీమృదంగాదినిస్వనమ్ములు సెలంగ గాంగే
యుండు దోలుతం గదలఁ [2]గేతుశోభాభిరామం బగుచు నుద్దామగతిం గవిసినం
గనుంగొని. 233

ఉ. పాండునృపాలనందనులు పావని మున్నుగ నేచి యప్పు భీ
ష్ముండు గడంకమై నడచుచోటికిఁ జక్కటి గాఁగఁ ద్రోచి యొం
డొండ కడంగి సేన తమయుబ్బున కుబ్బఁగ నన్యసైన్యవే
దండముఖాంగముల్ తృణవితానముగాఁ గొని నిర్వికారు లై. 234

వ. ఉరవడించుసమయంబున. 235

క. ఘనతరగర్జాధ్వనులును, ఘనపథ మఖిలంబుఁ దూఁటుకట్టెడుతూర్య
స్వనములునుం గబళించుచు, ననిలతనయుసింహనాద మడరెం బెలుచన్. 236

వ. ఇట్లు ప్రతిభటకురంగమాతంగంబులగుండియ లవియ నదంద యార్చి పేర్చిన
భీము నెదిర్చి దుశ్శాసనుండును దుర్ముఖుండును దుష్ప్రహుండును దుర్మర్షణుం
డును వివింశతియు వృషసేనుండును జిత్రసేనుండును వికర్ణుండును బురుమిత్రుం
డును దుర్యోధనుచూడ్కికి వేడ్కసేయుచుం దాఁకిన. 237

క. ఉద్యతు లై కవలును ధృ,ష్టద్యుమ్నుఁడుఁ గడఁగఁ దోన సౌభద్రుండున్
మాద్యద్గతిఁ గవియుడు నే,కోద్యోగత ద్రౌపదీసుతోత్కర మడరెన్. 238

వ. ఇవ్విధంబున వృకోదరునకుం దలకడచి తాఁకి వజ్రనిభమ్ము లగువాలమ్ములు శై
లోపము లగుకౌరవవీరులపయిం గురియ నక్కుమారవర్గంబు ననర్గళప్రసారం
బగుశరాసారంబుల వారలఁ గప్పె నట్టియెడం గొండొకసేపు. 239

1. డత్యంతోదగ్రుం డై దురాగ్రహంబునం. 2. గేతుశోభాభిరామంబుగా నుద్దాను.

క. ఱిచ్చవడి యుభయబలములు, నచ్చెరువుగఁ జిత్రరూపుల ట్లుండ శర
ప్రోచ్ఛలితచండదీప్తిస,ముచ్చయములు పెలుచఁ బరఁగె ముసుఁగువడంగాన్. 240

క. పదపడి దుర్యోధనుఁ డు, న్మదుఁ డై తఱుమంగ ధర్మనందనుఁడు జయా
స్పదముగఁ బురికొల్పఁగ బె, ట్టిదముగ నొండొంటిఁ దలపడియె సైన్యంబుల్.

సీ. కప్పురరేణువు గమలాప్తబింబంబు, రాహుమండలమున రమణఁ గప్పఁ
దెల్లనిరజము శోభిల్లు సంగ్రామరం,గమునకుఁ దగు మేలుకట్టునట్లు
ఖచరకాంతలయలకములందుఁ గెందూళి, యళులపై పుప్పొడి ననుకరించు
నడరి పచ్చనిపాంసు నమరు దిశాభిత్తి,తలములఁ గనకంపుఁదగడుపగిదిఁ
తే. బాండవానీకమును గురుబలము నొక్క,పెట్ట రథగజహయభటాభీలచటుల
గతిఁ బరిక్షుణ్ణసంగరక్షితితలముగ, వీఁక బెరసినయత్తోలు తాఁకునపుడు. 242

మ. కరిఘంటానిచయస్వనంబులుఁ దురంగస్ఫీతహేషాసము
త్కరనాదంబులు హేతిపంక్తిపటుసంఘట్టోత్థరావంబులున్
ధరణీభాగనభోంతరం బడరి యుద్యత్తూర్యనానాధ్వని
స్ఫురణం బేమియుఁ దోఁప నీక మొనలన్ భూపాలచూడామణీ. 243

వ. తననంతరంబ. 244

క. కరికరశీకరతురగో,త్కరలాలాజాలరక్తధారాపటలీ
పరిషిక్తం బై సంగర,ధరణీరజ మడఁగె నద్భుతం బలరారన్. 215

క. కురుపాండవసైన్యంబుల, దొర లడియాలముల నొప్పుతో మెఱయుసము
ద్ధురవీరధ్వజములఁ బోలి, చిరశౌర్యస్ఫూర్తి మూర్తి సేకొన్నక్రియన్. 246

వ. అట్టియెడ. 247

క. మీతండ్రి భవత్సుతులకుఁ, జేతోముద మొదవఁ గడఁగి సేన మిగిలి ప్ర
ద్యోతనుఁడు నభోమధ్య, స్ఫీతుం డై నట్లు వెలిఁగె భీషణమూర్తిన్. 218

వ. ఇట్లు మెఱసిన. 249

ఉ. అర్జునుఁ డప్డు భీష్ముఁ గని యగ్గలికన్ గుణరావసంగమ
స్ఫూర్జితదేవదత్తరవశోభితుఁ డై రణకేళికౌతుకా
వర్జితచిత్తవృత్తి ననివార్యపరాక్రమలీలఁ దాఁక న
త్యూర్జితరౌద్ర మయ్యె బహుళోగ్రమహాస్త్రగతాగతంబులన్. 250

తే. తఱిమి సాత్యకి గృతవర్ముఁ దాఁక నతఁడు
నేచి మార్కొన నిరుమేను పూచి యొప్పు
మిగులు మోదుగుమ్రాఁకులపగిది గాఁగ
నడరె మార్కొన్న రెండువాలంపగముల. 251

చ. మదమునఁ గోసలేంద్రు నభిమన్యుఁడు దాఁకిన నాబృహద్బలుం
డెదిరి కడంగి సూతుఁ బడ నేసి హయంబులఁ జంపఁ జూడ్కిఁ గెం

పొదవఁగఁ బార్థసూనుఁడు మహోగ్రత నట్టుల చేసి కేతనం
బు దునిమి విల్లు ద్రుంచి శరపూరితగాత్రునిఁ జేసె నాతనిన్. 252

తే. భీమసేనునిపై మనభీష్ముఁ డలుక, నడరె నక్కురుముఖ్యుల యస్త్రశస్త్ర
కౌశలంబులు సూడ నక్కజము లైన, నచ్చెరువు నొంది సేనలు పిచ్చలింప. 253

సీ. వీఁకమై నకులునిఁ దాఁకి దుశ్శాసనుఁ, డత్యుగ్రబాణచయమునఁ బొదివె
నక్కుమారుఁడు దరహాసాభిరాముఁ డై, భల్ల మొక్కటి దొడ్గి విల్లు దునిమి
యేడ్తెఱ నిరువదియేనుదూపులు వడిఁ, నడరింప రయమున నతఁడు నొండు
విల్లెత్తికొని శరవితతి నంతంతన, నఱికి పాండవు కేతనంబు ద్రుంచె

తే. దుర్ముఖుఁడు సహదేవునితోడఁ దొడరి, మెఱుఁగువాలమ్ము లేసిన నుఱక యాతఁ
డన్నియును మగిడించి రథ్యముల నొంచి,యతనిసారథిఁ దెగటార్చి యార్చి పేర్చె.

చ. సరభసుఁ డై యుధిష్ఠిరుఁడు శల్యునిఁ దాఁకుడు నాతఁ డమ్మహీ
శ్వరుమహనీయచాప మనివారణఁ ద్రుంచిన నొండువిల్లు భీ
కరతరశీఘ్రలీలఁ గొని కన్నుల నవ్వుచుఁ బాండవాగ్రజుం
డరిబల ముక్కు దక్క వడి నాతనిపైఁ గురిసెన్ శితాస్త్రముల్. 255

సీ. ఏచి ధృష్టద్యుమ్నుఁ డేడ్తెఱ ద్రోణుపై, నడరిన నవలీల నాతఁ డతని
ఘనశరాసనముఁ ద్రిఖండంబుగాఁ జేసి, నారాచ మొక్కటి నాటె మేన
వేఱొక్క వి ల్లెత్తి వెసఁ బదునాలుగు,శాతబాణములఁ బాంచాలసుతుఁడు
గలశజు నేసె మాగధసహదేవుండు, భూరిశ్రవునిఁ దాఁకి భుజశిఖరము

తే. మెఱుఁగుటమ్ముల నొంచిన నుఱక యతఁడు
వానియుర ముగ్రశరమున వ్రయ్యఁ జేయ
వార లిరువురు వృత్రుండు వాసవుండుఁ
బోలెఁ బోరిరి సేనలు వొగడుచుండ. 256

తే. ధృష్టకేతుండు కౌరవోత్కృష్టుఁ డైన
బాహ్లికుని మాఱుకొని తీవ్రబాణనవక
మేసె నాతండు లాఘవ మెసక మెసఁగ
ఘనశరంబులు పదినవకములు గురిసె. 257

క. అచలనిభుఁ డగునలంబసుఁ, బ్రచలితభూభాగుఁ డగుచుఁ బఱతెంచి ఘటో
త్కచుఁడు దలపడిన నారజ,నిచరేంద్రులపోరు కీర్తనీయం బయ్యెన్. 258

సీ. గర్వంబు మెఱయ శిఖండి యశ్వత్థామ,నెదిరిన నాతండు మద మెలర్ప
నారాచ మురమున నాటింప నొచ్చియు, ద్రుపదనందనుఁ డతిక్రూరశరము
దద్వక్షమునఁ గీలితము సేసె భగదత్తుఁ, డుఱక విరాటుపై నురవడించి
కదిసిన గగనంబు గప్పె బాణాసార,యుగమును భెరసి మహోగ్రభంగిఁ

తే. కైకయాధీశుఁ డగుబృహత్క్షత్రవిభుఁడు
కృపుఁడుఁ దలపడి యొండొరు కేతనముల
హరుల ధనువులఁ దునిమి నిష్ఠురకృపాణ
దారుణాకారు లై యరదములు డిగిరి. 259

ఉ. అట్టియెడం గనుంగొని జయద్రథుఁడుం ద్రుపదుండు వచ్చి యా
కట్టుపకాసు లిద్దఱకు గ్రక్కున నడ్డము సొచ్చి యొండొరుం
బెట్టుగఁ దాఁకి తీవ్రశరపీడితదేహులఁ జేసి రెట్టిలా
వెట్టిపరాక్రమస్ఫురణ యెట్టిరయం బని పిచ్చలింపఁగన్. 260

ఉ. మన్యుసముజ్జ్వలుండు నభిమానియు నైనవికర్ణుఁడుం యుధా
మన్యుఁడు నేచి యొండొరుల మాఱ్కొని రౌద్రరసం బలోకసా
మాన్యము గాఁగ నస్ఖలితమత్సరముల్ మెఱయంగఁ బోరి ర
న్యోన్యనిశాతసాయకనిరంతరవర్షములన్ మునుంగుచున్. 261

ఆ. ధరణినాథ చేకితానుండు గడఁగి సు,శర్మమీఁద నిశితశరచయంబు
గురియ నితఁడు నతనిఁ గ్రూరాస్త్రనికరసం,పిహితగాత్రుఁ జేసి పేర్చి యార్చె.

క. శకుని ప్రతివింధ్యుఁ దాఁకిన, బ్రకటబలుం డాయుధిష్ఠిరప్రియసుతుఁ డు
ద్భ్రుకుటి యగుచుఁ గవిసెను సిం,హాకిశోరము గజముఁ బొదువున ట్లతనిపయిన్.

తే. భీమనందనుఁ డగుశ్రుతసోముఁ గడిమిఁ
దాఁకెఁ గాంభోజనృపతి సుదక్షిణుండు
వార లిరువురు నొండొరుం గ్రూరబాణ
జాలముల నెట్లుఁ దెరలుపఁ జాల రైరి. 264

ఉ. అంతకవిక్రముండు మహిమాస్పదమూర్తి భుజంగకన్యకా
సంతతకీర్తనీయబలశాలి గిరీటితనూభవుం డిరా
వంతుఁడు బాహుగర్వధనవంతు శ్రుతాయువుఁ దాఁకె వార ల
త్యంతరయంబునన్ విరథు లైరి పరస్పరబాణఘట్టనన్. 265

సీ. విందానువిందులు గ్రందుగ వెసఁ గుంతి,భోజుని నాతనిపుత్త్రుఁ దాఁకి
రాపురజిత్తు బాణాసారమున విందుఁ, బొదివె నుగ్రతఁ గుంతిభోజుఁ డేయు
తూపులు పెనుగద దోలఁగంగ జడియుచు, ననువిందుఁ డతనిపై నడరెఁ బెలుచఁ
గైకేయు లేవురు గాంధారరాజు లే,వురతోడఁ గ్రూరసంగర మొనర్చి

తే. యుత్తరునిమీఁద నీతనయుండు దీర్ఘ,బాహుఁ డురవడిఁ గదిసి యుత్సాహలీల
నెఱపె నకులాత్మజుఁడు శతానీకుఁ డేచి, వడి నులూకునిఁ దలపడి కడిమి మెఱసె.

వ. ఇవ్విధంబున వెండియు రెండుసేనలం జేయంగలదండిమగ లొండొరులం
దాఁకిన నధికసంరంభద్వంద్వయుద్ధంబు సిద్ధచారణఖేచరులు సూచి పొగడుచుండ
నిగిడి చతురంగంబులుం దనతనజాతిం బద్దులు బద్దులును నూఱులు నూఱులును

వేలు వేలును బెక్కులు పెక్కులునుం దలపడి యెడనెడం గలయఁ బెరయం గ్రమంబున సందడికయ్యంబు నూలుకొనినఁ గ్రందునం దమకించి యుభయ సైనికు లున్మత్తులగతిం గవియ బాణంబులుఁ గృపాణంబులుఁ గరిదంతంబులు నరదంబులనొగలు నొండొంటిం దాఁకి తుత్తుమురు లయినతుములంబుకతన భయంకరం బగునతిసంకులంబున సామజవాజిరథంబులయురవడికి నోసరింపని కాలుబలంబులు నుత్తుంగమాతంగస్యందనసందోహంబులపయిం బఱవు[1]రావుతులును గరటిఘటావిఘటనంబు గావించురథికులును నిది యది యనక నెల్లబలంబులం జొచ్చినమొగంబునఁ జిందఱవందఱ సేయుగజారోహకులు నగుచు నిర్మర్యాదంబుగాఁ బెనంగుసైన్యద్వితయంబు మందరక్షుభితాంబుధిచందం బగుటకుం దగి యుచ్చి పోయెడుశరంబులు నిరుమెయిఁ గెలిచినకుంతక్షురికాదులును బ్రవాళజాలంబులుంబోలెఁ బొలుపు మిగులు చుండ విశిఖంబులు ముఖంబులఁ బెట్టు నాటిన జిట్టనం దిరుగుశుండాలంబులు ప్రళయకాలంబున సురగరువలిచే దిర్దిరం దిరిగెడుకులనగంబులఁ గ్రేణిసేయఁ గరవాలగదాభల్లప్రముఖంబు లగు శస్త్రాస్త్రంబులఁ గుంభికుంభతురంగముఖభటకపాలాదు లవియుచప్పుళ్లును వివిధాయుధప్రహతుల నొఱలుహరినరనాగంబులరావంబులును దారుణప్రకారంబున దిక్తటదారణంబు సేయుచుం జెలంగఁ జేయి దునిసినం దక్కటిచేతం గైదువు గొని కవియువారును గాలు దునిసిన నెదిరిమీఁదికి లంఘించువారును దలదునిసినం దారు మును గన్నిడినవారిం బొడిచి పడువారును దెగిపడియు నవుడుగఱచుటయును బొమముడి వడుటయును సడలనితలల నొప్పువారును మావంతులు నేనుంగులు వికలంబులైనసమీపవర్తులవాహనంబుల సమారోహణంబు సేసి పరాక్రమించువారును నొచ్చియు నీడంబోక చెలులకుం జుట్టంబులకు నడ్డపడువారును మార్బలంబునం జేరి చుట్టం బని తప్పింపక నొప్పించువారును సుభటులు సొచ్చి చెండిన నండం దఱిగిన ట్లుండువేదండహయచయంబులును నాశ్వికులు [2]పైకొని మీఁదిమానిసులం దునిమిన మ్రోడుపడురథంబులును రథనేమిఘట్టనంబున పట్టంబు లగుపదాతిగాత్రంబులును నిభంబులు వాదివి నేలతోఁ ప్రేసియుఁ గాలం జమరియుఁ దూలవైచియుఁ గొమ్ముల గ్రుచ్చి యెత్తియు బారి సమరిన వికటాకారంబు లగుఘోటకంబులు నై ఘోరభంగి యగుసంగరంబు సెల్లుచుండ మధ్యాహ్నసమయంబున. 267

భీష్ముఁడు దుర్యోధనప్రేరితుం డై విజృంభించి పాండవవీరుల నొప్పించుట.

సీ. మనుజేంద్ర వినుము నీతనయుండు పనుపంగ, దుర్ముఖకృపకృతవర్మమద్ర
పతివివింశతులు విస్ఫారబాణార్చులఁ, బంచాగ్నులునుబోలెఁ బ్రజ్వరిల్ల
తనకెలంకులఁ గోలుతల సేసి తఱుమంగఁ, దాలకేతువు మహోత్తాలమూర్తి

1. రాహుతులును. 2. పొదవికొని.

నాభీల మైక్రాల నడరి పాండవసేనఁ, దఱిసి మందాకినీతనయుఁ డేచి
తే. చేదిపాంచాలకేకయు లాది గాఁగఁ, గల్గుభూపాలకోటిమొగ్గరము లెల్లఁ
గలఁగఁ దిరుగుడువడ[1]నొరగిలఁగఁ బెల్ల, గిల్లఁ దల్లడపడ రణక్రీడ సల్పె. 268
క. పాయ పడఁ [2]జొచ్చు గుంపులు, సేయును మలఁకలఁ జరించి చించును గోణ
వ్యాయామగతుల వలయము, లై యుండం దిరిగి కలఁచునరిసైన్యంబున్. 269
క. డొల్లెడుతలయును దునిసెడు, విల్లును ధర కొఱగుమేను విఱిగెడుసిడముం
బెల్లు దొరఁగునెత్తురు నై, పల్లటిలం దోడఁగె నపుడు పాండవబలముల్. 270
వ. ఇట్లు ప్రళయకాలతాండవంబునం బ్రచండమూర్తి యగునష్టమూర్తియుంబోలె విజృంభించినభీష్ము మార్కొనుమగలు లేకపాండవసైన్యంబు బెండువడి యున్నయెడ నభిమన్యుండు గనకవర్ణతురంగంబులుం గర్ణికారధ్వజంబును మెఱయం దాఁకి.
సీ. శల్యు నారాచపంచకమున నొప్పించి, యొకకోలఁ గృతవర్మయురము నొంచి
క్రూరభల్లమున దుర్ముఖుసూతుతల ద్రుంచి, తఱిమి వివింశతిధనువుఁ దునిమి
వెడఁదయమ్మున నేసి వెండియు మూఁడుమా,లికయమ్ము లొడలఁ గీలించి కృపుని
హయముల శరచతుష్టయతాడనమున ను,బ్బడఁగించి భీష్ముపై నడరి మేన
తే. విశిఖనవకంబు నాటించి వెగడుపఱిచి, పేర్చి యార్చిన సురకోటి పిచ్చలించె
మెచ్చి భీష్మాదు లెల్ల విన్వచ్చుఁ బోలు, నెక్కుడగుఁ గాని యసదు గాఁ డితఁ డనిరి.
చ. అమరతరంగిణీతనయుఁ డర్జుననందనుసూతుఁ గేతుదం
డము నిరుమూఁడుదూపులఁ బడం గడు బెట్టిద మేసి యుజ్జ్వలా
స్త్రము లడరింపఁ గూడికొని తక్కటియేవురుఁ బెక్కు లమ్ము లొ
క్కమొగి రయంబునం గురియఁ గా గిరివోలె నతం డుదగ్రుఁ డై. 273
క. వారలశరవర్షంబులు, వారించుచు వేఱువేఱ వాలంపగముల్
వారలపైఁ గురియుచుఁ గురు,వీరునితాలధ్వజంబు విఱుగఁగ నేసెన్. 274
ఆ. తాటిసిడము విఱిగి ధరణిపైఁ గూలినఁ, బాండురాజసుతులబలము లెల్ల
నొక్కపెట్ట యార్చె నుక్కఱి కౌరవ, సేనజోదుపిండు చిన్నఁబోయె. 275
తే. సింహనాదంబుతో భీమసేనుఁ డప్పు, డనుజతనయునిఁ జేకొని యరిబలంబు
దరలఁ దాఁకిన నతనియుత్తాలసింహ, కేతనము గూల్చె సురనదీసూతి యలిగి.
క. పవనజుఁడు మూఁడుశరముల, దివిజనదీసూను నేసి దృఢగతిఁ గృపుమే
నవియ నొకటఁ గృతవర్మని, యవయవతతి నెనిమిదింట నాచ్చుచు నేసెన్.
వ. మఱియు నమ్మారుతతనయుండు. 278
శా. మద్రేశున్ వెగ డొంద నేసె నతనిన్ మన్నించుజోదుల్ ప్రతా
పోద్రేకంబున నొక్కపెట్ట రథవేగోద్దీప్తులై తాఁకినన్
రౌద్రం బాకృతిఁ బొంద సూతహయగాత్రంబుల్ వెసం ద్రుంచి చం
చద్రక్తోదకవీచులం దడిపె నాశ్చర్యంబుగా నందఱన్. 279

1. నొడ్డగిలఁగ. 2. జొచ్చి... సేయుచు... చించుచు.

వ. తదనంతరంబ సాత్యకియు ధృష్టద్యుమ్నుండును గేకయపంచకంబును విరా
టుండు నతనికొడుకులుం దలకడచి యురవడించిన. 280

క. అందఱమేనుల గంగా,నందనుఁడు శరత్రయములు నాటించెను శ
ల్యుం దాఁకె నుత్తరుఁడు గరి, సందోహముతోడ నధికసంరంభమునన్. 281

క. నిజఘటకు మిగిలి యుత్తరు,గజ మమ్మద్రేశురథము గదిసి తురంగ
వ్రజముపయి కడరి కడున,క్కజముగ వెస నేలఁ బెట్టి కాలం జమరెన్. 282

తే. శల్యుఁ డుగ్రకోపంబున శక్తి యెత్తి,రయము మెఱయ వైరాటియురస్స్థలంబు
దూఱ వైచిన నంకుశతోమరములు,విడిచి నడుమన చచ్చుచుఁ బుడమిఁ బడియె.

క. మద్రేశుఁ డంత నిలువక, రౌద్రంబున వాలు వెఱికి రయము మెఱయ న
త్యుద్రేకత డాసి యుఱికి, భద్రకరిం గరముఁ దునిమిపడ వైచె నిలన్. 284

క. తనవిక్రమంబు సేనలు, వినుతింపఁగ నిట్లు సేసి వేగమ కృతవ
ర్మునితేరిపైకి లంఘించెను శల్యుఁడు గిరికి దాఁటుసింగముభంగిన్. 285

చ. అనుజుఁడు వడ్డ శంఖుఁడు మహోగ్రహవృత్తిఁ గడంగి శల్యుపైఁ
దనరథరాజితోఁ గవియుదారుణదర్పముఁ జూచి దంతి ము
ట్టినఁ బరికాఱమొత్తము వడిం బఱతెంచినమాడ్కి నాపగా
తనయుఁడు లోనుగా రథికదంబము బిట్టడరెన్ సముద్ధతిన్. 286

తే. భీష్ము నంపఱ కోర్వక పెల్లగిల్లి, శంఖుతోడిరథావళిజలదపంక్తి
భూరిమారుతహతిఁ దూల పోవునట్లు,వఱచెఁ గని క్రీడియడ్డంబు వఱపెఁ దేరు.

క. కొఱవియుఁ గొఱవియుఁ దాఁకిన, తెఱఁగున నర్జునుఁడు సురనదీసూనుఁడుఁ జూ
పఱ వొగడఁ దాఁకుటయు ని, ద్దఱదిక్కులసైన్యములును దలపడియె వడిన్.

వ. అంత నపరాహ్ణం బయ్యె నట్టియెడ. 289

క. కృతవర్మరథము డిగి యుద్ధతుఁడై మద్రపతి ఘనగదామండితహ
స్తత మెఱయఁ గవిసి రథ్య,ప్రతతిన్ ధరఁ గూల్చె శంఖుబలము దలంకన్.

క. విరథుఁ డయి మాత్స్యపుత్త్రుఁడు, గరవాలము గొని రథంబు గ్రక్కున డిగి యా
తురత సురరాజనందను,నరదముమాటునకు నతిరయంబున నరిగెన్. 291

క. దిక్కులఁ దనబాణంబులు, పిక్కటిలఁగ నుల్లసిల్లి భీష్ముఁడు నరుతే
రక్కడ డించి ద్రుపదవిభుఁ, డుక్కఱఁ దత్సేనమీఁద నురవడిఁ గవిసెన్. 292

వ. ఇట్లు గవిసి. 293

క. ఎండినయడవిన్ దరికొని, మండెడుకార్చిచ్చుమాడ్కి మారి మసఁగిన
ట్లొం డొండ [1]నేచి హాయవే, దండస్యందనపదాతితతిఁ బొడవడఁచెన్. 294

క. కేకయు లేపురబలములు, నాకులతం బొంద మార్గణాసారమునం
జీకాకుపఱిచె భీష్ముఁ డ,నేకగతులఁ దనరథంబు నేర్పెఱ మెఱయన్. 295

క. ఉఱక విరాటుబలముపై, గొఱియలపిండునకుఁ గవియుకోల్పులిక్రియ బి

1. త్రేసి.

D 5

ట్టఱఁ గవిసి నదీసూనుఁడు, నుఱుమాడె వియచ్చరులు వినుతి సేయంగన్. 296

తే. ఇట్లు పాండవసైన్యంబు లెల్లఁ గలఁగి, యిక్కడక్కడఁ బడుచుండ నక్కజంపుఁ
గడిమి కచ్చెరువడి యొక్కకడకు వచ్చి, పాండుసూనులు నివ్వెఱపాటు నొంద.

క. శాంతనవుఁడు దేజోదు,ర్దాంతుం డై నావెలుంగు ధర కెల్లను జా
లింతు నినుఁ డస్తశైలో,పాంతమునకుఁ జనిన నేమి యనిన ట్లుండెన్. 298

క. సోమాన్వయప్రదీపకుఁ, డీమెయిఁ దేజోవిశేష మెసకం బెసఁగం
గా మెఱయుట గనుఁగొని సి,గ్గై మఱువడుమాడ్కిఁ గ్రుంకె నర్కుం డంతన్.

తే. జలరుహంబులు పాండవసైనికుల మొ,గంబులట్టుల విన్ననై కాంతి దఱఁగె
వారిమనముల భీత్యంధకార మడరు,కరణిఁ జీఁకటి యెడ నెడఁ గవియుఁ దెంచె.

వ. అప్పుడు గయ్యంబు పాలించి. 301

తే. ఉభయసేనలుఁ దమతమయునికిపట్లు, కరిగెఁ దాతపరాక్రమస్ఫురణమునకుఁ
గురువిభుండును దమ్ములుఁ బరమహర్ష, భరితహృదయులై యుండిరి భరతముఖ్య.

వ. అని సంజయుండు భీష్మాటోపంబు సెప్పె నని పలుకుటయుఁ దొలునాఁటి
కయ్యంబున గాంగేయుచేత నట్లయినఁ బాండునందనులు పదంపడి యేమి సేసి
రని యడిగిన. 303

చ. నిగమశిఖావిహారమహనీయ మునీశ్వరభావనీయ స
ర్వగురుమహానుభావ మధురప్రకటాప్రతిమస్వభావ దే
వగణనిషేవ్య వారిగిరివాసవినోదవిభావ్య విశ్వలో
కగతవపుర్వికస్వర వికారవిదూరవిలాసభాస్వరా. 304

క. దూరాంతికదుర్గమవి,స్తార [1]సుగమసన్నివేశ తావదచలస
ర్వారంభక నిష్క్రియ సం,స్కారోజ్జ్వలవిశ్వసంప్రకాశనమూర్తీ. 305

మాలిని. నిరతిశయమహత్త్వోన్మేష నిర్ధూతదోషా
విరతిహృదయరమ్యావేశ నిత్యప్రకాశా
భరితభువన తేజోభవ్య యోగానుభావా
స్ఫురితగుణనమశ్రీపుణ్య నైర్గుణ్యగణ్యా. 306

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధన
విరాజి తిక్కనసోమయాజి ప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభార
తంబున భీష్మపర్వంబునందుఁ
బ్రథమాశ్వాసము.

---

1. నిగమసన్నివేశ సారామలసర్వ

శ్రీ

శ్రీ గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము

భీష్మపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము.

నిర్వాణవిచక్షణ
తానిష్ఠాపరకటాక్ష ధర్మసరోజా
సీన నిరంజన భక్తో
ద్యానవసంతాయమాన హరిహరనాథా. 1

ధర్మజుఁడు గోపాలదేవుపాలికిం జనుట.

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె. 2

తే. అట్లు దనవారు[1] మేలుచేయైనభంగి
వినినధృతరాష్ట్రుఁ డాసూతతనయుతోడ
నెలమి నటమీఁదివృత్తాంత మెట్లు సెప్పు
మనినఁ గురువంశవర్య యిట్లనియె నతఁడు. 3

వ. ఆరాత్రి ధర్మతనయుండు విషణ్ణచిత్తుండై తమ్ములం దగువారలం గూర్చికొని
గోపాలదేవుపాలికిం జని యతనితో నిట్లనియె. 4

చ. ఎరగలిచిచ్చు గాఁడడవి యెల్లను బెల్లుగ నొక్కపాయగా
దరికొని రూపడంచినవిధంబున నిక్కడిసేన యంతయుం
దర మిడి చంపె భీష్ముబలదర్పమహోగ్రత గంపె నింక నే
బిరుదొకొ నీలమేఘు మనఁ జేర్చి యనిం దెగటార్చు నాతనిన్. 5

చ. అలవి యెఱుంగ నేరక మహాత్ముని లోకముతోడిపాటిగాఁ
దలఁచితి బేల నైతి శరతాడనపీడితులైరి నీమఱిం
దులు నమరాపగాతనయుతోడిరణంబునకుం దిశాధినా
థులు నఱుమంగఁ జాల రని తోఁచుచు నున్నది నామనంబునన్. 6

చ. అతని జయించు నంచు మన మర్జును నెంతయు నమ్మియుండఁగా
నితఁడును సంగరంబున నుపేక్షకుఁ డయ్యె వృకోదరుం డొకం

1. దమవారు.

డ తఱికిఁ జొచ్చి దోర్బలము డాఁపక పోరెదు నేమి సేయు నా
కితనిని నీతనిం దడవ నేటికిఁ గయ్యపుఁజోలి మానెదన్. 7

క. నరపతుల నెల్ల భీష్మున, కెరగా నొప్పింపఁ జాల నే నడవులకుం
మరలం బోయెద నచటం, దిరిగెదఁ గూరాకు గోసి తినియెద ననఘా. 8

క. నీమాటమెయిన చేయుదు, మే మెయ్యది యైన నెందు నెప్పుడు మాకుం
దామోదర యశుభస్థితి, లేమి శుభము గలిమి నీదులీలయ కాదే. 9

వ. చేయం గలపని యెయ్యది పనుపు మనినం బద్మనాభుండు పాండవాగ్రజున కి
ట్లనియె. 10

ఉ. నెవ్వగ యింత యేల విను నీకెదు రెవ్వరు నీదుతమ్ములం
దెవ్వరు సూచినం జగము లిన్నియు గెల్వఁ గలారు లావునం
గ్రొవ్వినభీష్ము నోర్చు రణకోవిదుఁ డైనశిఖండి యేను నీ
కొవ్వనివారి నెల్లఁ గ్రమయుక్తి లయం బొనరింతు నెమ్మెయిన్. 11

క. సత్యపరాక్రముఁ డగునీ, సాత్యకిబాహాబలంబు సమరవిహారౌ
ద్ధత్యముఁ జూచెదు గాదే, యత్యాశ్చర్యంబు లితనియస్త్రవిధంబుల్. 12

శా. ఉద్యద్విక్రము లైన యీద్రుపదమత్స్యోర్వీపతుల్ నిన్ను సం
పద్యోగోజ్జ్వలుఁ జేయఁ బూని కడఁకం బ్రాణంబు లీ నున్న ని
ట్లుద్యోగం బెడలంగ నేమిటికి నీ కుర్వీశ వే యేల ధృ
ష్టద్యుమ్నుం డొకరుండ విద్విషదవష్టంభంబు మాన్పింపఁడే. 13

వ. అనవుడు ధర్మతనయుండు ధృష్టద్యుమ్ను నాలోకించి. 14

ఉ. పాండవసైన్యసంఘపరిపాలన సేయు నితండ యంచుఁ గృ
ష్ణుం డభిషేకసంపదుపశోభితుఁ జేయఁగ నాధిపత్య ము
ద్దండతఁ బూని తీన్నృపులుఁ దమ్ములు నేనును జుట్టి రాఁ జమూ
మండలి నాలుగొల్పికొని మార్తుర నోర్చినఁ గాక యొప్పునే. 15

వ. అని యగ్గించినం బొంగి పృషతపౌత్త్రుండు గుంతీపుత్త్రున కిట్లనియె. 16

చ. జగ మెఱుఁగంగ ద్రోణు ననిఁ జంపుటకై సృజియించె ధాత న
న్నగఁటిమి గాఁగ దీనిఁ బలుమాఱు ననం బని లేదు భీష్ముఁ డా
దిగఁ గురుసేనలోన గణుతింపఁగఁ బేర్చినయోధకోటి నా
మొగమునఁ బడ్డ నెట్లడరి ముట్టెదనో యటు సూచు చుండుమీ. 17

తే. పృషతకులముఖ్యుఁ డిమ్మెయిఁ బేర్చి పలుకు
సంగరోత్సాహకరవాక్యభంగి కపుడు
పాండుసుతులును సకలభూపతులు సంత
సంబు నొందిరి హరియుఁ బ్రియంబు నొందె. 18

వ. తదనంతరంబ యుధిష్ఠిరుండు ధృష్టద్యుమ్నున కిట్లనియె. 19

ఉ. తొల్లి గురుండు దానవులతోడి రణంబున వజ్రపాణికిం
దెల్లమి గాఁగఁ జెప్పె నది దీప్తతరం బగునొడ్డనంబు శో
భిల్లుచు వైరిదృష్టులకు [1]భీకర మై చనుఁ గ్రౌంచనామకం
బెల్లి ఘటింపు నీదువెర వేర్పడ నమ్మొన యద్భుతంబుగన్. 20

వ. అనిన విని యతం డట్ల చేయువాఁడ నని పలికె నట్లు గలంక దేఱి కృష్ణుం డెక్కాని
యెల్లవారల నిజనివాసంబులకుం బోవం బిలిచి ధర్మతనయుం డభ్యంతరావా
సంబున కరిగెఁ బ్రభాతం బగుటయుఁ బాండవసైనికుల డెందంబులతోడన
యరవిందంబులు వికాసంబు నొందెం బదంపడి తదీయప్రతాపోదయసహావర్తి
యగుచు మార్తాండోదయంబు వెలుంగుటయుం గాలోచితకృత్యంబులు నిర్వ
ర్తించి కౌంతేయాగ్రజుండు వెడలెఁ గ్రౌంచవ్యూహంబు సంఘటించు నెడం జం
చుత్వంబు భజించి ఫల్గునుండు గాండీవకపిధ్వజంబులు మెఱయం బొలిచి నిలిచెఁ
గుంతిభోజుండును శైబ్యుండును జక్షుస్థానంబులం దేజరిల్లిరి ద్రుపదుండు శిఖకు
నమరె దశార్ణశూరసేనకిరాతదేశాధీశులు కంఠాకారంబుఁ దాల్చిరి భీమసేనుం
డును ధృష్టద్యుమ్నుండును దక్షిణవామపక్షంబు లయిరి సౌభద్రసాత్యకిద్రౌప
దేయపౌండ్రచోళపాండ్యులు భీమసేనువలను నకులసహదేవహైడింబశంబర
వత్సమహీపతులు ధృష్టద్యుమ్నుదిక్కునం బన్నిరి కేకయకాశిరాజులతోడం
[2]గూడి విరాటుండు జఘనభాగభంగికిం దగియుండె హూణపతిప్రముఖులు పరి
వేష్టింప వెన్నయి యుధిష్ఠిరుం డొప్పె నివ్విధంబున మోహరించినయప్పుడు. 21

భీష్మునిద్వితీయదివసయుద్ధక్రమము.

తే. పుండరీకంబు లుద్దండపుండరీక, చారుభంగి లేయెండ కెంజాయ నొప్పె
నంత నక్కడఁ గురుబల మధికరభస, తుములముగఁ ద్రోచినడ తెంచె సమరమునకు.

వ. అయ్యవసరంబున దుర్యోధనుండు భీష్మద్రోణాశ్వత్థామకృపశల్యకృతవర్మల నా
లోకించి. 23

క. ఒకఁ డొకఁడ పాండుపుత్త్రుల, సకలబలంబులను గెలువఁ జాలుదు రుగ్రా
ధికశౌర్యసత్త్వ లందఱు, నొకతల యుఱె మిమ్ము నోర్వనోపునె హరుఁడున్.

క. ఐనను గ్రౌంచవ్యూహవి, ధానంబున మోహరించి దారుణచారు
స్థానక మై కుంతీసుత, సేన వొలిచె మనము నిర్విశేషంబునకున్. 25

క. అనురూపము లగుమాఱొ, డ్డనముల్ ప్రస్ఫురితములు దృఢంబులుగాఁ దీ
ర్చినఁ గాక కేలిం గగునే, యని మొన లేర్పఱిచెఁ గౌరవాన్వయముఖ్యా. 26

వ. దుశ్శాసనవికర్ణవిందానువిందులును శూరసేనయవనత్రిగర్తకుకురుదేశంబులవారు
నొక్కవలసను ద్రోణాచార్యుండును గుంతలదశార్ణవిదర్భులును గాంధారసింధు
సౌవీరపతులు నొక్కదిక్కునను భీష్ముండు మహాసైన్యంబుతో నడుమనుం గా

1. భీషణమై. 2 నొడఁగూడి.

[1]మూఁడుమోహరంబు లయ్యెఁ గృతవర్మయు శల్యుండును నశ్మంతకాశ్మీరులుఁ గొందఱు దమ్ములుం దానును మానవేంద్రుండు వెనుకదెస నిలిచె నిత్తెఱంగున రెండుబలంబులు నాయితంబులై శంఖభేరీమృదంగాదితూర్యస్వనంబులు సెలంగ నొండొంటిం గదియ నడచె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుం డివ్విధంబునం గదిసి యెవ్వ రెట్లు గయ్యంబు సేసి రని యడిగిన నతనికి సంజయుం డిట్లనియె. 27

తే. ఏచి దుర్యోధనుండు చే వీచి యెలుఁగు, సూపి పురికొల్ప నెంతయు నేపుమిగిలి
మనబలంబులు పాండుకుమారసైన్య,సమితితోఁ దాఁకె నత్యంతసంకులముగ.

వ. అట్టియెడ. 29

ఉ. ఱెక్కలు సించి కంఠమున ఱేకులు వాపి శిరంబు వ్రచ్చి పే
రుక్కునఁ గ్రౌంచచంద మగునొడ్డు గలంగఁగఁ జేసి భీష్ముఁ డే
దిక్కునఁ దాన యై దిశలు దీటుకొనన్ [2]శరకోటి నింపఁ గెం
పెక్కినకంటిక్రేవ చెలు వెక్కుడు సేయఁగఁ గ్రీడి కృష్ణుతోన్. 30

అర్జునుఁడు భీష్మునిమీఁదికి రథంబు దోలించి విజృంభించుట.

మ. మనసేనం గలగంగఁ జేయుచు మదిన్ మందాకినీనందనుం
డు ననుం గైకొన కున్నవాఁ డితనియాటోపం బడంగించెదన్
నిను మెప్పించెదఁ జూడు ఖేచరులు వర్ణింపన్ విజృంభించెదన్
దనుజధ్వంసి రథంబు వే పఱపు ముద్యద్విక్రమప్రక్రియన్. 31

క. అనిన విని విష్ణుఁ డాజి, ష్ణునిఁ గనుఁగొని యేను నీమనోరథము తెఱం
గునకుఁ దగ రథము గడపెద, విను తిరమై నాదుపలుకు వీరవినోదీ. 32

చ. గజిబిజి లేక యుబ్బక యఖండితశౌర్యము నస్త్రవీర్యమున్
భుజబలముం బొగడ్తనడ భూరిపరాక్రమశాలి భీష్ము న
క్కజముగఁ దాఁకి యద్దెస నకంపితులై నడతెంచుశల్యకుం
భజకురురాజు లచ్చెరువుపాటు భయంబును బొందఁ జేయుమీ. 33

వ. అని పలికి యచ్యుతుం డుచితరయంబున రథంబు నడప ధనంజయుండు దన కడ్డంబై నశూరసేన సేనాకాననంబు పటుబాణపరంపర యనుమహావాతవేగంబున బడలుపడం జేయుచుఁ గవిసినం గని గాంగేయుం డెదిర్చి పేర్చి డెబ్బదేడుక్రూరనారాచంబు లేసిన నప్పుడు గూడుకొని ద్రోణుం డిరువదేనింటను శారద్వతుం డేనూటను వికర్ణుండు మూఁటను శల్యుండు తొమ్మిదింటను దుర్యోధనుం డఱువది నాల్గింటను రభసోల్లాసంబున నేసిన. 34

క. అవి యెల్లను బైఁ గురియఁగ, నవికలమూర్తి యగుననిమిషాధిపతనయుం
డవిరళవర్షము మీఁదం, గవియంగా నొప్పునగముకరణిం బొలిచెన్. 35

వ. ఇట్లు సుస్థిరుం డై. 36

1. క. మూఁడుమొగంబు లయ్యె. 2 శరవృష్టి.

సీ. ఇరువదేనమ్ముల సురనదీనందను, ద్రోణుని నలువదిబాణములను
దొమ్మిదిసునిశితాస్త్రమ్ములఁ గృపుని వి,కర్ణశల్యుల విశిఖత్రయముల
రారాజు నైదునారసముల నొప్పించె, నప్పుడు గడఁగి సాత్యకియు మత్స్య
జనపాలకుండు ధృష్టద్యుమ్నుఁడును ద్రౌప,దీసూనులును సుభద్రాసుతుండు
తే. భీష్మునకుఁ దోడుపడువారి బెట్టుదాఁకి, నతఁడు ఫల్గును నేఁబదిశితశరముల
నేసి పేర్చినఁ గౌరవు లెల్ల నార్వ,నులుక యాతఁడు గురుసేనఁ దఱియఁజొచ్చె.
వ. ఇట్లు క్రీడించి గాంగేయుఁ డించి గాండీవి దనయరదంబు రయంబున. 38
క. పఱపి రథికులను సూతుల, నఱకిన మోఁ డుపడి యుండె నానారథముల్
వెఱచఱచిరి కురువీరులు, పఱిపఱి యై మనబలంబు భయముం బొందెన్. 39
వ. అట్టియెడ నీకొడుకు నీతండ్రితో ని ట్లనియె. 40
చ. తనభుజసార మేర్పడఁగ దర్పితుఁ డై మనయందుఁ జేయఁ గ
ల్గిననృపకోటి నెల్ల నవలీలమెయిన్ మును మించి త్రుంచె న
ర్జునుఁ డదె నీవు సూడ ననురూపమె నీ కిది మున్ను కర్ణ భం
డనము దొలంగఁ జేసి తకటా యిటు లొప్పరికింపఁ బాడియే. 41
వ. అనిన విని యనిమిషనదీనందనుం డితం డింత యొప్పనిపల్కు వల్కునే యని
మనంబునం గుత్సించుచు బీభత్సుదెసకు నడచుటయు దుర్యోధనవికర్ణులు వల
పటను గురుపుత్త్రుండు దాపటను గూడుకొని యాక్రీడిపైఁ బటుశరపరంపరలు
వరఁగించి రతనికి నన్నలుఁ దమ్ములు బాసట యయి కడంగి కవిసి రిట్లు దొరలు
దలపడిన నిరువాఁగును జిందమ్ములు గర్జిల్ల నందడికయ్యం బగుగాఁ బెనంగిన గాం
డివిగాంగేయు లొండొరులచండబాణంబులఁ ద్రుంచుచు వర్మంబులు సించుచు
నొకళ్లొకళ్ల వెలిమావులం బడగలం దాఁక నేయుచుం జేరి పోరుసమయంబున.
తే. ఆపగానందనుండు మురారియురము
బాణవితతిని భేదింప శోణితమునఁ
దోఁగి యతఁ డొప్పె దళిరాకు దుఱఁగలింప
మెఱయునవపారిజాతంబు తెఱఁగు దాల్చి. 43
క. కనుఁగొని కోపంబున నర్జునుఁ డమరనదీతనూజుసూతుని నొప్పిం
చిన నాతఁ డతనియరదము, మునుఁగంగాఁ జేసె బాణములవెల్లువలన్. 44
క. ఆవెల్లువ శరజిహ్వల, ద్రావి ధనంజయమహాగ్ని దరికొని కవియం
గా వెగ డొందెడుకురుబల,దావము శాంతనవుఁ డంబుదము క్రియఁ గాచెన్.
వ. ఇత్తెఱంగున నెక్కువదక్కువలు లేక యక్కజంబుగాఁ బోరువారిం జారణసిద్ధ
గంధర్వాదులు గనుంగొను చుండి తమలో ని ట్లనిరి. 46
ఉ. భండనచండవిక్రమము లొక్కరు వీరల కాక పేరితో

నొండొకరుండు మాఱ్కొనఁగ నోపునె పూని కృతాంతుఁ డైననా
ఖండలుఁ డైన నిర్వ్యథుఁగయ్యము లెక్కడ నైనఁ గంటిమే
పాండవకౌరవోత్తములబాహువిలాసము లిట్టు లుండునే. 47

ధృష్టద్యుమ్నద్రోణాచార్యులయుద్ధము.

వ. అని యగ్గించి రంత మార్తాండుండు గగనమధ్యవర్తి యయ్యె నప్పుడు ధృష్ట
ద్యుమ్నుండు ద్రోణాచార్యుపయిం గవిసిన నతండు. 48

తే. సూతు నొక్కవాలమ్మున స్రుక్కనేసి,యశ్వముల నాలుగింట నుబ్బడఁగఁ జేసి
సిడము నడిమికి వెసఁ ద్రుంచె వెడఁదవాతి,దొడ్డతూఁపునఁ గురుసేన దొంగలింప.

క. ఆధృష్టద్యుమ్నుఁడు స,క్రోధుం డై బాణవితతి గురిసిన దృఢ సం
వేధం బగునారస మ,య్యోధాగ్రణి యేసి నఱకె నుఱక యతండున్. 50

క. ఆచార్యుఁ దీవ్రఘననా,రాచము లేయంగఁ ద్రుంచె గ్రక్కున నవి వ
మ్మై చెడి పోయిన నార్చెం, జూచి భవద్బలముఁ బాండుసుతసైన్యంబున్.

వ. ద్రోణుం డలిగి శరాసనంబు ద్రుంచిన. 52

ఆ. పార్షతుండు శక్తిఁబరఁగింప నతఁడు ము,త్తునియఁ జేసె మఱియు ద్రుపదసుతుఁడు
పెక్కుశక్తు లొక్కపెట్ట వైచినఁ దును,మాడె రయము మెఱయ నగ్గురుండు.53

తే. పృషతపౌత్రుండు గద వైవఁ బిడుగుఁబోలె
నడరు నెడఁ బొడిగాఁ జేసె నస్త్రగురుఁడు
భల్లముల గట్టిమైమఱు పెల్లఁ జించి
యతని నెత్తుటిలో ముంచె శితశరముల. 54

ఉ. బండొకచాప మెత్తికొని యుగ్రత నాపృషతాన్వయాగ్రగ
ణ్యుం డడరించునారసము లుచ్చి చనంగ గురుండు గ్రొవ్విరుల్
నిండినకింశుకంబురమణీయతఁ జూడఁగ నొప్పి వానివి
ల్వండియు రెండు సేసి యవలీల హయంబుల సూతుఁ జంపినన్. 55

మ. విరథుం డై పొలివోనిబంటుతనముఁ వేగంబు నొప్పంగ బి
ట్టరదంబుఁ డిగునప్డు చేతిగద నుగ్గై రాలు సేసెఁ ధను
ర్గురుఁ డవ్వీరుఁడు వాలునుం బలుకయుఁ ఘోరాకృతిం బుచ్చికొం
చు రయం బారఁ గడంగి బెట్టడర సంక్షోభించె నీసైన్యముల్. 56

క. గురుఁ డనునురుతరగిరి ని,ష్ఠురభంగిం బుట్టి వచ్చునిశితబాణో
త్కరచండవేగనదికి నె,దురుచన రా దయ్యె నపుడు ద్రుపదసుతునకున్. 57

క. గతి గుందియుఁ బైఁ దొరఁగెడు, శితశరములు పలక జడియఁ జేయుచు ద్రుపద
క్షితిపతిసుతుండు మెఱయఁగ,నతిరయమున ననిలతనయుఁ డడ్డము సొచ్చెన్. 58

వ. ఇట్లు సొచ్చి వృకోదరుండు గురుం గ్రూరాస్త్రసప్తకంబున నొప్పించి పాంచాల
పతిసుతు నొండొకయరదం బెక్కించుటయుఁ గనుంగొని నీకొడుకు కళింగపతికిం.

జేయి వీచి వాయుతనయుం దలపడ నియోగించిన నతండు మహాసైన్యసహాయ త్వంబునం బేర్చి భీమసేనుపై నురవడించి నడచెఁ గుంభసంభవుండును విజృంభితుండై విరాటద్రుపదులం దాఁకె ధర్మతనయుండు ధృష్టద్యుమ్నుం గలిసికొని వెన్ను దన్ని నిలిచెఁ జేదికరూశదేశంబులబలంబులు మహాబలనందనుముందటికి వచ్చె నట్టియెడ. 59

తే. అడరెఁ గాళింగనాయకుం డగుశ్రుతాయు
వునకుఁ [1]దోడయి వీఁకమైఁ దననిషాద
సైన్యమును దాను భీముపై సరభసముగఁ
గేతుమంతుండు ఫణిరాజకేతుఁ డలర. 60

క. భీమునిముందటిబల ము,ద్దామతఁ గాళింగసేనఁ దలపడి హేతి
స్తోమావృతమై వ్రాలెను, భూమిపయిన్ సగము సగము పోలుపఱి విఱిగెన్. 61

ఆ. మదము మిగిలి కేతుమంతుఁడు గౌంతేయు, పైకిఁ గవిసి యతనిబాణశిఖల
మ్రందిపోయెఁ గడఁగి మంటలో నుఱికిన, మిడుతవోలె మెలఁగ మిడుకలేక. 62

చ. పవనసుతుం గళింగనరపాలసుతుం డగుశక్రదేవుఁ డు
గ్రవిశిఖవృష్టిఁ దేల్చి తురగంబులఁ గూల్చినఁ గ్రోధదీప్తుఁడై
యవిహతభంగి భూరిగద నాతఁడు వైచినఁ గూలె వాఁడు వ
జ్రవిహతిఁ గూలుశైలమన సారథికేతుయుతంబుగా నిలన్. 63

వ. ఇవ్విధంబున నద్భుతభయావహం బగుపరాక్రమంబునం బేర్చి భీమసేనుండు ఘటితకాంచనబిందుసందోహసుందరంబును దృఢవిశాలంబును నగుపలకయుం గల్పాంతకృతాంతజిహ్వాభీలం బగుకరవాలంబును బుచ్చికొని హతహయం బగు నరదంబు డిగ్గిన. 64

ఆ. కొడుకుపాటుఁ జూచి కోపించి కాళింగ,పతి రయమునఁ దేరు వఱపి భీముఁ
బొదివి పిడుగుఁగొదమవోనినారసము బి, ట్టేసె నది యతండు వేసెఁ దునియ. 65

క. మనమున శ్రుతాయు వొక్కటఁ, బదునాలుగుతోమరములు వరఁగించిన నే
ర్పొదవఁగఁ బవనజుఁ డన్నిటిఁ, జిదురుపలుగఁ జేసె ఖడ్గచిత్రనిహతులన్. 66

భీమసేనునిచేత భానుమంతుండు సచ్చుట.

వ. అప్పు డాకళింగపతియనుజుం డగుభానుమంతుండు దంతినికరంబుతో నగ్రజునకుం దల మిగిలి పవమానసూనుపై నడరి నిజఘటలకుం [2]దలకడచి యతనిమేన నారాచంబులు నాటించుచుఁ గదిసి తనయెక్కిన యేనుంగు నేపునం బురికొల్పిన. 67

శా. కుంతీసూనుఁడు సింహనాదమున దిక్కుల్ వీక్కటిల్లంగ దు
ర్దాంతస్ఫారగతిం గరిం గదిసి రౌద్రస్ఫూర్తి లంఘించి త
ద్దంతంబుల్ వెస నెక్కి త్రొక్కి తునిమెన్ ధారాళరక్తచ్ఛటా
క్రాంతం బై నభ మొప్ప వానిఁ బటుఖడ్గస్ఫారధారాహతిన్. 68

1 దోడుగ వీఁకమైఁ. 2 మిగిలి యతనిమేన,

వ. ఇట్లు భానుమంతు నంతకపురికిం బనిచి. 69

తే. మఱఁగి గజకంధరము ద్రుంచి తొలఁగ నుఱికి
కెంపు దళుకొత్త వానితోఁ గ్రేళ్లువాఱు
నావృకోదరుపైఁ గవియుంగఁ జేయి
వీచె సేనకుఁ గాళింగవిభుఁడు గడఁగి. 70

వ. ఇట్లు శ్రుతాయువు సేయి వీచినఁ దచ్చతురంగంబులు పొదివినం బవనతనయుండు నిజభుజశిఖరంబులు వెఱుగం దాను బాదచారి యగుటయు నొంటి యైన తెఱంగునుం దలంపనిదర్పంబునం బేర్చి రణక్రీడకుం జొచ్చి కరవాలంబు శుండాల కుంభస్థలంబులు పగుల వ్రేసిన మెడ డంటి మొదుక నైనం గేతుదండంబులు నఱికి చులుకం జేయుచు రథికసారథిసహితంబుగా సరదంబులు చక్కడంచి మొక్కలు వోయిన నస్థిసారంబు లగునశ్వశరీరంబులు గోసి పాఱవైచి వాఁడి సేయుచు నుబ్బున గుఱ్ఱంబుల కుఱికి బడలుపడ నఱిముఱి విసరిన [1]నోర వోయిన సురియం జెరివి యవలీలం గాలుబలంబులపైఁ బడి చక్కం జేయుచు మఱియు నానాప్రకారంబు లగుచిత్రవధవిహారంబుల నమ్మోహారంబు విఘటితవిభ్రాంత పలాయితంబు గావించి యపరాహ్ణంబునం గళింగపతిం గవియునవసరంబున. 71

తే. వివిధసన్నాహయుతముగాఁ బవనతనయు
తేరు దగురథ్యములఁ బూన్చి తెచ్చి సూతుఁ
డతనిముందట నిలిపిన నతఁడు వాని
నాదరంబునఁ గనుఁగొని యరద మెక్కె. 72

ఉ. చాపము వేడ్కఁ బుచ్చికొని సజ్యము సేయునెడం గళింగుఁ డ
ష్టాపదదీప్తపుంఖనవశాతశరంబులు నాట నేసినం
గోపితుఁడై కడంగి బరిగోలలపోటుల నుగ్రవారణా
టోపము పేర్చునట్లుగఁ గడుఁ వెస డగ్గఱి భీముఁ డుద్ధతిన్. 73

ఆ. అయిదునారసముల నాతనిఁ జదికిలఁ, బడఁగ నేసి మూర్ఛపాలు సేసి
యతనిచక్రరక్షు లైనసత్యుని సత్య, దేవుఁ జంపి నభము దివుర నార్చె. 74

వ. అట్లు శ్రుతాయువు మూర్ఛిల్లినం దదీయసారథి రథంబు దొలంగం దోలికొని పోయినఁ గర్ణధారుండు లేనియానపాత్రంబుంబోలెఁ దద్బలంబు దిరుగుడువడియె నప్పుడు కిమ్మీరవైరి శంఖంబు పూరించిన. 75

క. విని గాంగేయుం డడరినఁ, గని ధృష్టద్యుమ్నుఁడును శిఖండియు నరిభం
జనుఁ డగుసాత్యకియు మరు, త్తనయుఁ గడచి యతనిఁ దాఁకి దర్ప మెలర్పన్. 76

తే. బెడిదముగ నేయ రథములపిండు మఱియుఁ
గవిసి తోడ్పడ నతఁడు శిఖండి యొకఁడు

1 గ. నొఱవలు వోయిన.

దక్కఁ నందఱితనువులఁ జెక్కునిశిత
విశిఖములు నాటి బకరిపు వెగడుపఱిచి. 77

వ. అతనియరదంబుగుఱ్ఱంబులం గూల నేసిన నతండు కోపించి. 78

క. ఘనశక్తి వైవ నది శాంతనవుఁడు ముత్తునియ సేయదానం గోపం
బినుమడిగా నుజ్జ్వలగదఁ, గొని యరదము డిగ్గి కవిసె ఘోరాకృతి యై. 79

క. తదవసరంబున సాత్యకి, మదమునఁ గాంగేయుఁ గడచి మంత్రంబున బె
ట్టిదముగఁ బడ వైచినయొ, ప్పిదమున నస్త్రమునఁ గూల్చె భీష్మునిసూతున్. 80

వ. ఇట్లు సారథి పడుటయు. 81

తే. వాయువేగంబు లైనతద్వాహనములు
భీష్ము తేరెత్తికొని పాఱెఁ బృథివి యద్రువ
నపుడు మనసైనికులు గీచకారి నెదుర
పలికి [1]పాసిన బయ లయ్యె నతనిమునుము. 82

వ. అట్టియెడ ధృష్టద్యుమ్నుండు గారవంబున నమ్మారుతిం దనరథం బెక్కించికొని
యె నంతఁ గృష్ణానుజుండు దన తేరు సేరం దెచ్చి యావృకోదరు నుపలక్షించి. 83

ఆ. ఒంటిమైఁ గళింగు నురవడిఁ దలపడి, పుత్రసోదరాప్తభూరిసైన్య
హీనుఁ జేసి కౌరవానీకములు సూడ, నుఱక భంగపెట్టి పఱపు టొప్పె. 84

వ. అని యగ్గించె నంతఁ గడంగి వచ్చుశల్యకృపాశ్వత్థామలం గని పార్థుండు దన
యరదంబున నున్నభీమసేనుని సవినయంబుగా డించి నీవు నన్ను వెన్ను దన్ని
చూడు మని పలికి యద్దెసం దేరు వఱపి యశ్వత్థామరథ్యంబులఁ బదిబాణం
బులం బడ నేసిన నతండు శల్యునిరథంబుపైకిం బోయి పాంచాలపతిసూనుమేన
నిశితాస్త్రంబులు నినిచెఁ దక్కటియిరువురు నట్లచేసి రివ్విధంబున నమ్మువ్వుర
చేత నతం డొక్కరుండును బోదువంబడి యుంట దవ్వులం జూచి విజయనంద
నుండు నిజస్యందనంబు దోలికొని వచ్చి కృపాశ్వత్థామలం దొమ్మిదేసియమ్ముల
నొప్పించి మద్రపతియంగమునఁ బంచవింశతివిశిఖంబులు నాటించె వారును
నతనిఁ బండ్రెండు పండ్రెండుశరంబు లేసి రాసమయంబున భవదీయపౌత్త్రుం
డగులక్ష్మణకుమారుం డయ్యభిమన్యుం దలపడి మర్మభేదు లయిననారాచమ్ముల
నొప్పించిన నతం డక్కుమారుఁ బంచాశత్సాయకంబులం గప్పి తనహస్తలాఘ
వంబు ప్రకటించిన. 85

తే. [2]లస్తకంబునకొలఁదికి లక్ష్మణుండు, వెఱఁదయమ్మున నభిమన్యువిల్లు దునియ
నేసి యార్చినఁ గౌరవులెల్ల నార్వ, నతఁడు వేఱొకబలువింట నతని నొంచె. 86

క. తనయుఁడు నొచ్చిన దుర్యోధనుఁ డర్జునతనయుమీఁదఁ దన తేరలుకం
జన నిచ్చుట గనుఁగొని శాంతనవద్రోణముఖరథికతతి వెసఁ గవిసెన్. 87

క. అట్టిముట్టి నడరినరథికుల, తఱచునకు సుభద్రకొడుకు దలఁకక తా నం

---

1 పాతిన. 2 లస్తకంబున్నకొలఁదికి.

దఱి కన్నిరూపులై యే,డ్తెఱ నవ్వుచు నేటు లాడె ధీరత మెఱయన్. 88

వ. తదవసరంబున. 89

మ. కని తే రుప్పరవీడఁ దోలికొని యాకౌరవ్యసైన్యంబు న
జ్జననాథుం దటినీతనూజు గురుఁ జంచద్బాణవర్షంబులన్
మునుఁగం జేయుచు దేవదత్త మెలమిన్ మ్రోయించుచున్ సంగరా
వని యల్లాడ వియచ్చరుల్ పొగడ వివ్వచ్ఛుండు వచ్చెన్ వడిన్. 90

వ. అంతయుం గనుంగొని యుధిష్ఠిరుండు గడంగి సేనల కెల్లను జేయి వీచిన నొక్క పెట్ట యురవడించి కురుసైన్యంబు దలంకం దలపడియె నప్పు డాదిత్యుం గప్పి ధరణీరేణువులు చీఁకట్లు గవియింపం గరితురగనరగాత్రగళితరుధిరధారాసారం బది యడంగునట్లు సేసె నంత నర్జునువివిధబాణపాతంబులం గౌరవానీకంబునం దునియలైనశరాసనశరకరవాలపరిఘపరశ్వధాదులును బఱియ లయినహరిశిరఃకుంభికుంభపదాతికపాలప్రభృతులును దుమురులైనరథాంగధ్వజచ్ఛత్త్రచామరప్రముఖంబులుం గలిగి కయ్యంపునేల కరంబు ఘోరంబయ్యె నట్టియెడఁ దమమీఁదిమానిసులు వడినం జెడి తిరిగెడుహయగజస్యందనంబులును దురంగమాతంగస్యందనంబులు రూపఱిన నేఁపఱి మెలంగునయ్యయారోహకులును నై యాకులతం బొందిన నబలంబు దెరలి మరల వెఱచఱచి కనుకనిం బఱచినం గృష్ణార్జునులు పాంచజన్యదేవదత్తంబులు పూరించిన మందాకినీనందనుండు గుంభసంభవున కిట్లనియె 91

తే. కృష్ణసారథ్యమున నొప్పు క్రీడి యిపుడు, [1]కౌరవానీకముల నెల్లఁ గసిమసంగి
కృష్ణసారథ్యమున నొప్పు క్రీడి యైన, నెట్లు సేయంగ వలయుఁ దా నట్లు సేసె. 92

క. విను మలుక వోడమి మిక్కిలి, కనుదెఱచినత్రిపురవైరికైవడి యీయ
ర్జునునందుఁ దోఁచుచున్నది, మనమొనలున్ వశము గావు మరలుపు మింకన్.

వ. పోక నిలిచిన బలుమానిసులుం బెద్దయు డస్సి మోహటించినయట్లున్నవారు వారిజమిత్త్రుండు నపరగిరిశిఖరంబునకుం జేరె నేఁటికిఁ గయ్యంబు సాలింత మని చెప్పి యతం డియ్యకొన నెల్లవారలం దివియ నియమించి నడపించె నప్పుడు పాండవులు పాంచాలమాత్స్యాదిపరివారసహితంబుగా నార్పులు సెలంగి నింగి ముట్ట మరలి రిట్లు రెండవనాఁటిసంధ్యాసమయంబున రెండుదెఱంగులవారును దమతమశిబిరంబులకుం జనిరి మఱునాఁడు. 94

భీష్మునితృతీయదివసయుద్ధము.

క. రేపకడ రభసమున గం,గాపుత్త్రుఁడు సేనఁ గూర్చి గరుడవ్యూహం
బేపారఁ దీర్చికొని ము,క్కై పొలుపును బలుపు మెఱయునట్లుగ నిలిచెన్. 95

వ. దానికి ద్రోణకృతవర్మలు కన్ను లయిరి కృపాశ్వత్థామలు శిరం బయి నిలిచిరి త్రిగర్తులతోఁ గూడి భూరిశ్రవశ్శల్యభగదత్తులును సౌవీరజయద్రథులును గంఠ

1 కౌర... కెల్ల ... మసంగెఁ, కృష్ణ .. క్రీడిదనరు, నెట్లు.

త్వంబు నొందిరి మనుజపతి యనుజులుం దానును వెన్నయ్యె విందానువిందు
లుం గాంభోజుండును శూరసేనుండునుం బుచ్ఛం బై రి మాగధకళింగాదిగణం
బులు దక్షిణపక్షం బయ్యెను గర్ణాటకోసలప్రముఖనికాయంబులు వామపక్షం
బయ్యెను బొలిచిరి తక్కనుం గలవారలుఁ గలయం బన్ని రంతం బాండవబలం
బులును భండనంబునకు వెడలె నయ్యవసరంబున నర్జునుండు. 96

క. మనమెనఁ గని ధృష్టద్యుమ్నున కిట్లనుఁ బన్నఁ బంపు మోహార మర్ధం
దునిచందంబున దుర్యోధనుసైన్యముఁ [1]బొదువునవువు దలకొనవలయున్. 97

వ. అనిన విని యతం డట్లు చేసినం బాండ్యమగధబలపరివృతుం డై భీమసేనుండు
దక్షిణశృంగంబున నిలిచెఁ దదనంతరంబ విరాటద్రుపదులును మఱియు నీలుం
డును గాశికరూశగణసమేతుం డై ధృష్టకేతుండును నిలిచిరి శిఖండిసహితుం
డగుధృష్టద్యుమ్నుము న్నిడికొని యుధిష్ఠిరుండు శుండాలమాలికాభీలంబుగా
మధ్యప్రదేశం బలంకరించె నవ్వలన సాత్యకి మొదలుకొని యొలిన కవలును
ద్రౌపదేయులు నభిమన్యుండు ఘటోత్కచుండుఁ గేకయపతులుం బన్నిరి సకల
లోకంబులకు రక్షకుం డై నరాజీవాక్షుం డెవ్వానికి రక్షణం బొనర్చు నట్టిరథిక
శ్రేష్ఠుండు డాపలికొమ్మునం బన్నెఁ దక్కటిదొరలుం గలయ మోహరించి రిట్లుభ
యసైన్యంబులు సన్నద్ధంబు లయి నడచి నిస్సాణాదులరావంబులు సెలంగ
రౌద్రంబు దలకొనం దార్కొనియెఁ దత్సమయంబున ధనంజయుండు మనపదా
తులు బడలువడం దనరథంబు వఱపించి శరంబులు నిగిడించి. 98

క. అరదములు రథికవరులును, హరిసారథికేతుసహిత మై పొడిపొడిగాఁ
గరులును జోదులు డొల్లఁగఁ, దురగంబులు రావుతులును దుత్తునియలుగాన్.

క. చేయఁ దొడంగిన గాంధా, రేయులు వెస నొక్కపెట్ట రేఁగి యతనిపైఁ
గో యని [2]కవిసినఁ గని కౌం, తేయులు నందఱుఁ గడంగి తేరులు వఱపన్. 100

వ. కని తమకించి బలంబులు రెండును గలయఁ బెరయఁ గెందూళి యెగసిన. 101

క. నామములఁ బితృపితామహ, నామంబుల నుగ్రబిరుదనామంబుల సాం
గ్రామికు లెఱిఁగింతురు దము, నా మొన నీమొనను జూపు లడరక యున్నన్. 102

తే. ఇవ్విధంబునఁ గ్రందుపా టింత యైన, భీష్ముకడఁక నీసైన్యంబు భీమబలిమిఁ
జేసి యాసేనయును నష్టు సిక్కువడక, పోరె నే మని చెప్పుదుఁ గౌరవేంద్ర! 103

క. శోణితము[3]వెల్లి గవిసిన, రేణు వడంగుటయు మొనలు ప్రియపడి వెస గీ
ర్వాణాసురసమరముక్రియ, బాణాదినిశాతహేతిపంక్తులు మెఱయున్. 104

వ. పెనంగునట్టియెడ గాంగేయుండును గురుండును బుసమిత్రుండును సైంధవుండును
సౌబలుండును వికర్ణుండును బాండవసేనపయి నడరిన భీమసేనఘటోత్కచసాత్యకి
శైబ్యచేకితానద్రౌపదేయులు వారిం దలపడినం బోరు ఘోరం బయ్యె నప్పుడు.

---

1 బొదుచునవువు. 2 కవియుఁగ నాకౌం. 3 వెల్లు గురిసిన.

రథబృందంబులతో భవదగ్రనందనుండు వాయునందనతదీయనందను లున్నయె
డకు నుర నడించినం గని భీష్మద్రోణు లతని మించి వారలం దాఁకినం జూచి సవ్య
సాచి యగ్రజునగ్రభాగంబునకు వచ్చి. 105

క. భూరిశరాసారంబునఁ, గౌరవులకడంక యుడిపె గాంధారబలాం
భోరాశిఁ దఱియఁ జొచ్చిరి, వీరాగ్రణి సాత్యకియును విజయసుతుండున్. 106

క. పోదివిఁగొని శకునిబల ము, న్మదగతి సాత్యకిరథంబు నఱకిన నాతం
డది దిగ్గ దాఁటి ధైర్యాస్పదమతి నభిమన్యు తేరిపైకిం జనియెన్. 107

క. వా రిరువురుఁ జలమున గాం, ధారపతిప్రముఖరథికతతులం జంచ
న్నారాచతతుల నొంచిరి, క్రూరతఁ గవిసెన్ యుధిష్ఠిరుఁడు భీష్ముపయిన్. 108

క. భూరిబలఘోర మగునా, భూరమణునికోలుతలకుఁ బోవక భీష్మ
స్ఫారబలము ద్రోణునిదో, స్సారంబును నచ్చి నీదుసైన్యము పెనఁగెన్. 109

—దుర్యోధనుఁడు భీమునితో యుద్ధము సేసి మూర్ఛిల్లుట.—

చ. తదవసరంబునం బతి యుదగ్రత భీమునిఁ దాఁకి విస్ఫుర
త్ప్రదరము లేసినన్ నగుచుఁ బాండవవీరుఁడు రాజుమేన బె
ట్టిద మగుబాణ మొక్కటి వడిం గొని తూఱఁగ నేయఁ దేరిపైఁ
జదికిలఁ బడ్డమూర్ఛ నృపసత్తము లేవఁగ నీక కప్పినన్. 110

ఆ. సంభ్రమమున నపుడు సారథి యచ్చోటు
దొలఁగఁ బెలుచఁ దేరు దోలుటయును
గని భయంబు నొంది కలఁగి యొక్కుమ్మడి
బలము లెల్లఁ దెరలి పాఱఁ జొచ్చె. 111

క. వెనుకొని విఱిగినసైన్యము, గనుకనిఁ బాఱంగఁ జేసి క్రూరోద్రేకం
బున ధృష్టద్యుమ్నుండును, దనకెలనం దఱుమ వాయుతనయుం డెగిచెన్. 112

క. అదలిచి ద్రోణుఁడు భీష్ముఁడు,మదమున నిలు నిలు మనంగ మఱియును మొగక
ట్టద సేన భీమసేనుఁడు, గదిసి పిఱుఁద నంట నార్వఁ గౌరవనాథా. 113

క. సభయ మయి శకునిసైన్యం, బభిమన్యుఁడు సాత్యకియు రయంబునఁ దోలం
బ్రభ సెడి పఱచుట గని యా, ప్రభువు చలం బెడలి విఱిగె బంధులుఁ దానున్.

క. ఊర్జితశాత్రవసేనా, దుర్జయుఁ డగునర్జునుండు దోర్బలలీలా
స్ఫూర్జితుఁ డై యొక్కదెసన్, గర్జారౌద్రముగఁ దోలెఁ గౌరవబలమున్. 115

తే. అంతఁ దెప్పిఱి నీకొడు కనికి రథము
దోలఁగఁ దెచ్చుట గనుఁగొని యలిగి సూతుఁ
బలికి సరభసముగ నడుకలని కేఁగి
యెలుఁగు సూపిన బలములు నిలిచి పోదివె. 116

తే. ఉన్నచోటన కదలక యున్నద్రోణ, భీష్ములును గోలుతల సేయఁ బెఱిగి సేన

చంద్రుఁ డుదయింపఁ బెరిఁగినశరధియట్లు,దోడుతోడుతఁ బొంగారి చూడనొప్పె.

వ. ఇట్లు బలంబుల నిలిపి సుయోధనుండు సత్వరంబుగా భీష్మద్రోణులపాలికిం జని వారలతోడ ని ట్లనియె. 118

ఉ. ఉక్కున మూఁడులోకములు నొక్కటఁ దాఁకెనయేనిఁ బోర మీ
[1]రొక్కరుఁ డోర్వఁడ గెల్చుటకు నోపుదు రక్రమవృత్తి నిట్టిమీ
ముక్కున నూర్పు గల్గ మనమోహర మీఁదురవస్థఁ బొందునే
యక్కట మున్న పాండవుల కల్గఁగ నొల్లమి సెప్ప రైతిరే 119

వ. అని పలికి గాంగేయుం గనుంగొని. 120

ఆ. నాఁడె చెప్పఁ గన్న నాకు రాధేయున, కెట్లు సూడఁ బోలె[2]నట్లువోలెఁ
బడినపాటుఁ బడుదు మడియూస నీచేత,భంగపడితి మింకఁ బలుకు లేల. 121

వ. అనిన విని చిఱునవ్వు నవ్వుచు మీతండ్రి నీకొడుకును బ్రియభాషణంబులం దేర్చి యి ట్లనియె. 122

క. పురుహూతసహితు మగుని, సురబలమున నైన గెలువ శక్యమె సమర
స్థిరు లగుపాండుతనూజుల, నరనాయక నీకు ని ట్లనం దగ వగునే. 123

క. వృద్ధులు గతాయువులు దు, ర్బుద్ధులు నగువారిచేతఁ బోదురె శస్త్రా
స్త్రోద్ధతియు బాహుగర్వస,మృద్ధియుఁ గలపాండుసుతు లమిత్రధ్వంసీ. 124

క. ఐనను నోపినభంగిని, భూనాయక పాండురాజపుత్రసముద్య
త్సేనలఁ గూల్చెదఁ గనుఁగొను,మీ నీవును బంధులును సమీపస్థులరై. 125

వ. అని పలికి సంరంభంబున విజృంభించిన ధార్తరాష్ట్రులు ముదితమానసులై శంఖంబులు పూరింప భేరీమృదంగాదితూర్యస్వనంబులు సెలంగుటయును. 126

క. విని పాండునందనులు శం,ఖనినాదము లుల్లసిల్లఁగా బహుతూర్య
ధ్వను లడరఁగఁ దిర మై తమ, మొన నిరతముగా నొనర్చి ముదము దలిర్పన్. 127

వ. నడచి రనిన విని సంజయునకు ధృతరాష్ట్రుం డి ట్లనియె. 128

క. దుర్యోధనుమాటకు భుజ,వీర్యోద్ధతి భీష్ముఁ డేచి విక్రమలీలా
ధుర్యతఁ గడఁగినఁ గయ్యం, బార్య స్తవనీయ మెట్టు లయ్యెం జెపుమా. 129

వ. అనిన విని సంజయుం డతని కి ట్లనియె నప్పుడు ప్రభాకరుండు నభోమధ్యంబునకు వచ్చి వెలుంగు చున్న నతనితోడిపురుడునం దేజోమహిమ దలకొన్న తెఱంగునం దనమెఱుంగువాలమ్ము లనుకిరణమ్ములు వరఁగించుచుఁ బ్రతాపదీపితుం డగు దేవవ్రతుండు దేవేంద్రసుతుం దాఁకిన. 130

చ. కడఁగి సుయోధనప్రభృతికౌరవవీరులు భీష్ముతోన బె
ట్టడరిన భీమముఖ్యు లగునక్కడియోధులు నొక్కయుమ్మడిఁ
వడిఁ దలపడ్డసైన్యము లవారణ రెండును నేచి త్రోచి య

1. క. రొక్కొకరుండ; చ. రొక్కరొకండ. 2. నట్లు వొరలి, పడిన.

ప్పుడు రభసంబునఁ బెరసి పోరె వియచ్చరకోటి మెచ్చఁగాన్. 131

వ. అట్టియెడ. 132

క. హుంకారములు నదల్పులు, జంకెలు ధిక్కరణములును సంస్తుతులును వీ
రాంకోక్తులు [1]నిస్సాణజ, ఘాంకృతులును గలసి యుద్భటంబుగఁ బెరిగెన్. 133

క. తునిసిన బాహామస్తక,తనుచరణంబులును బాణతోరవారిగదా
ధనువులుఁ గిరీటకంకణ, కనదంగదములును దఱచుగా ధరఁ దొరఁగెన్. 134

తే. నగమునచ్చినయొడళులుజలచరములు, రక్తపూరంబుదోయంబు ప్రచురమాంస
పటలి పంకంబుగాఁ గలబహునదీప్ర,వాహములు వాఱె సంగరావనిన్నృపాల.

క. అఱపఱ లైనరథంబులు, నెఱె దప్పఁగఁ బడినయశ్వనికరంబులు బెం
దఱచుగఁ గూలినకరులు, న్గిరిగొనియెఁ సమరమేదినీతల మెల్లన్. 136

వ. ఇవ్విధంబున విషమం బగురణభూభాగంబునం జరియింపం జతురులు గాక రథిక
జను లంతంత గుంపులుగట్టిరి గాంగేయుండు ప్రతియోధులం బేరువేరం బిలుచుచు
నుక్కుమిగిలి దిక్కు లమ్ములం బిక్కటిల్లం జేయుచు నెక్కడఁ జూచినం దానయై
మెఱుంగు మెఱసిన తెఱంగునం గొఱవి ద్రిప్పినయొప్పున నింద్రజాలంబు నూపిన
చందంబునం దనరథంబు మెఱయ శక్తిశౌర్యంబులు నెఱయ నెవ్వరికి నిలువరింప
రాక యెదిరినరూపంబులం బెక్కింటినొక్క బాణంబునం బెక్కు బాణంబులనొక్కం
టిఁ గూల్చి కేళి సలుపుచు నెఱిమి పయిం బడిచవీరులం గీ లెడలినజంత్రంబులుం
బోలె నేలం గూల నేయుచు దృఢత్వలక్ష్యశుద్ధిలాఘవంబులకు వియచ్చరులు
పిచ్చలింప ననేకప్రకారంబు లగుక్రూరశరంబులఁ జతురంగంబులం దునియలుం
బఱియలుం దుమురులుం గుదులునై బడలువడం జేయుచుం గార్చిచ్చు పొదివిన
పోలిక మాయ గావించినమాడ్కి మంత్రించి పడవైచినచగిదిం గసిమసంగి కొం
తేయసేనం గనుపుకొట్టుచుఁ బ్రళయకాలతాండవప్రవర్తి యైనఫాలలోచనులీల
నాజిరంగంబునం బరాక్రమనృత్యంబు సేయు చున్నం బాంచాలయాదవాది
యోధులు వెఱఁగుపడి చూచుచుండఁ బాండవులునుం జేయునది లేక చేష్టలు
దక్కినం దదీయసైన్యంబులు రూపఱి భయభ్రాంతంబు లై దీనదశకు వచ్చె
నప్పుడు శౌరి యుగ్యంబులపగ్గంబులఁ బట్టి పార్థుతో ని ట్లనియె. 137

చ. కృపగురుభీష్మయుక్తముగ గెల్తు సుయోధనుసేన నంచు నీ
వపరిమితోగ్రశక్తి మెఱయం దఱి గోరుచు నుండు దెప్పుడుం
గుపితయుగాంతరుద్రుగతిఁ గోలుమసంగినవాఁడు భీష్ముఁ డే
చి పటుభుజాబలంబు విలసిల్లఁగ మార్కొన కున్కి యొప్పునే. 138

—— అర్జునుఁడు శ్రీకృష్ణప్రేరితుండై భీష్మునిపైఁ గవియుట. ——

క. అనిన విని యర్జునుం డి, ట్లను నీ విం తనఁగ నేల యాతనిమీఁదన్

1. గ. నిస్సాణధ, ణంకృతులును,

మనరథముఁ బఱపు మిప్పుడ, సునిశితబాణముల నతనిసొం పడఁగింతున్. 139

చ. అనుటయు నట్ల కాక యని యచ్యుతుఁ డుద్ధతిఁ దేరు వోవ ని
చ్చినఁ గని పొంగి యారథికసింహుఁ డుదంచితసింహనాదుఁ డై
నినిచెఁ దురంగదేహముల నీరజనాభునిమేనఁ బాండునం
దనునొడలం బ్రదీప్తఘనదారుణమార్గణపుంజముల్ వడిన్. 140

తే. తనదునొవ్వున కలుకక ధైర్యవృత్తి, నయ్యుపేంద్రుండు నొచ్చిన హయచయంబుఁ
దడవి తేర్చి యుదగ్రతఁ దఱుముటయును, గుణరవం బుల్లసిల్లఫల్గునుఁ డుగడఁగి.

క. భల్లం బొకటఁ బితామహు, విల్లు దునుమ వే ఱొకండు వెస నెత్తిన న
వ్విల్లును దునిమిన లాఘవ,ముల్లంబునఁ బొగడి యేసె నొండొక వింటన్. 142

తే. ఇట్లు గాంగేయుఁ డేయు ననేకవిశిఖ, వితతి యసురారి రథచిత్రగతులఁ దప్పి
పోవఁ జేయంగ నతఁ డంతఁ బోక నొంచె, నరునినారాయణునిబలునారసముల.

క. నొచ్చియు భీష్మునిపై వి,వ్వచ్చుఁడు బెడిదముగఁ గురిసె వాలమ్ము లతం
డచ్చెరువుతోడ వెసఁ గా,ర్చిచ్చు గవిసినట్లు పొదివె శితవిశిఖములన్. 144

వ. అంత నపరాహ్ణం బయ్యె నట్టియెడ. 145

క. హరి దాను నొచ్చి నొచ్చిన, నరుని తెఱం గెఱిఁగి భీష్మునకు నించుకయుం
గరలాఘవ మెడలమియుం, దిర మై పరికించి తనమదిం దలపోయున్. 146

ఉ. పాండవసైన్యముల్ గలఁగి పాఱెడు సిగ్గఱి వీరిలోన నొ
క్కండును భీష్ము మార్కొని మొగంటిమి నూపఁగ లేఁడ యింద్రపు
త్రుండును జాల నొవ్వడరి తూఁగెడు నిట్టిద యైన నేఁడ తీ
ర్పండె యితండు కౌరవనృపాలుసమస్తమనోరథంబులున్. 177

క. యాదవకేకయపాంచా, లాదులు వాఱుటలు సూచి యస మెక్కి జయో
న్మాదంబునఁ గురుసైన్యము, లేదిక్కునఁ దామ యగుచు నేడ్తెఱఁ బొదివెన్.

వ. ఇప్పుడే నూరకున్నం బోవ దీ దేవవ్రతుం జంపి ధర్మతనయు గెలిపింపవలయు నని
యిట్లు దలపోయునెడ మఱియు మందాకినీనందనుండు బెట్టిదమ్ము లగునారసమ్ము
లు గురియం దేఁకువ సెడి క్రీడి యున్నం గని కృపకృతవర్మాశ్వత్థామలును భూరి
శ్రవస్సైంధవవికర్ణులును నొక్క మొగం బై రథమ్ములమొత్తమ్ములతోడం
గడంగి వచ్చి కవ్వడిపయిం బడి రాసమయంబున సాత్యకి సామజఘటలతో నుర
వడించి యిరుగెలంకులయోధుల నాలోకించి. 149

క. మఱతురె యాడినమాటలు, పిఱుసని పోఁ దగునె వీరకు బెదరక యెదురై
తఱుముఁడు భీష్ముని గీష్ముని, నెఱుఁగరె మున్నెను గలుగ నేలా వెఱవన్. 150

వ. అనుచు నేచి యెదిరినబలంబుల నిలు నిలు మని యదల్చుచు నర్జును తేరికిం దల
కడిచి వచ్చునతనికి దనుజాంతకుం డిట్లనియె. 151

---

1 నేలా విఱుగన్.

క. తిరిగినపందల నేటికిఁ, బురికొల్పఁగ నున్న వారు వోదురు గాకేఁ
గురుపతి జయంబు గొని యుద్ధర యేలం జూడ నేర్చెదనె విను నన్నున్. 152

శా. గంగానందనుఁ గూల్చి ద్రోణుపని సక్కం జేసి కౌరవ్య వీ
రాంగమ్ముల్ నుఱుమాడి తత్ప్రబలసైన్యం బెల్ల మాయించి యి
త్తుం గౌంతేయుల కిమ్మహీవలయముం దుర్దాంతచంచద్భుజా
సంగస్ఫూర్జితచక్రవిక్రమకళాసంక్రీడనోన్మాది నై. 153

శ్రీకృష్ణుఁడు చక్రంబు ధరించి భీష్మునిమీఁది కుఱుకుట.

వ. అని పలికి సుదర్శనంబుం దలంచినం దత్క్షణంబ యది సన్నిహితం బగుటయుం బద్మనాభుండు సునాభం బగునాచక్రంబు గైకొని దక్షిణకరంబున నమర్చి పేర్చి యుగ్యంబులపగ్గంబులు నొగల ముడిచి యరదంబు డిగ్గ నుఱికి. 154

తే. అవని గంపింప లలితపీతాంబరంబు, చెఱఁగు దూలఁ జక్రాంశులు దుఱఁగలింప
సింహనాదంబు క్రోధరంజితభయంక, రాననంబునఁ జెలఁగంగ నడరఁ బెలుచ.

శా. అంహోమర్దనుఁ డాజనార్దనుఁడు మాద్యద్భీష్మకుంభీంద్రుపై
సింహోల్లాసవిభాసి యై కవియు నుత్సేకంబు నాటోపముం
రంహస్స్ఫూర్తియు దీప్తమూర్తియును సంరంభంబుఁ జూడం జగ
త్సంహారోన్ముఖు డైన రుద్రుగతి రౌద్రప్రక్రియం బొల్చినన్. 156

చ. పులిఁ బొడగన్న లేళ్లగమి వోలె సుయోధనునగ్రసైనికుల్
దలఁకి కలంగి నివ్వెఱఁగు దన్కనఁ జేష్టలు దక్కి చిత్రరూ
పులక్రియ నుండి రక్కురువిభుండును మాఱు దలంప లేనికొం
దలమునఁ బొందు డెందమునఁ దానును రూపఱి యుండె వెల్లనై. 157

ఉ. అప్పుడు భీష్ముఁ డెంతయుఁ బ్రియంబున నిట్లను సంభ్రమంబు లే
కప్పరమేశుతో నిటు కృతార్థునిఁ జేయుదె నీవు వచ్చి న
న్నిప్పుడు నీకుఁ బోలినటు లెల్లను జేయుదు గాని వేగ ర
మ్మెుప్పదె నాకు నిట్టి తెఱఁ గుజ్జ్వలఫుల్లసరోజలోచనా. 158

వ. అను నట్టియెడ నర్జునుండు రయంబున రథంబు డిగ్గ నుఱికి పఱచి పురుషోత్తము పిఱిందిదెసం గ్రచ్చిపట్టిన నతండు దీర్ఘబాహుం డగు నతని నాయతశాఖం బగువిపులశాఖిం గొనిపోవుమహావాతంబునుం బోలెఁ గొనిపోవ నాతండు పదియడుగులకొలఁది నిలాతలంబు చిక్కం ద్రొక్కి యీడిగిలంబడి నిలువం బట్టి యిట్లనియె. 159

ఉ. కోపము సంహరింపు యదుకుంజర పాండవకోటి కెల్లనుం
దేపవు గావె నీ విటు లధీరతఁ బూనికి దప్పినం బ్రతి
జ్ఞాపరుఁ డైన ధర్మసుతు శౌర్యము ధైర్యము బాహువీర్యమున్
[1]రూపఱి పోక కావె యనురూపమె నీ కిది లోకనాయకా. 160

1 రూపడలేకపోఁడె.

చ. ఇటు దగునయ్య కృష్ణ శమియింపుము సాత్యకిఁ జంపినాఁడ విం
కట చని తేని నీ దగుసహాయతఁ గౌరవసేన రూపు మా
పుట యవలీల నాకు ననుఁ బొల్లుగఁ జేయుట నీకుఁ బాడియే
కటకట నాపరాక్రమము గాసిగఁ జక్రము చేత నంటితే.* 161

వ. అనినసవ్యసాచిసమయనిష్ఠకు శౌరి సంతోషించి రోషం బుడిపికొని యతనికిం బ్రియంబుగా మగిడి నొగలపైకి వచ్చి దిక్కులు పిక్కటిల్లఁ బాంచజన్యంబు పూరింప నాధనంజయుండును దేవదత్తం బొత్తి గాండీవగుణచండనిస్వనం బొండొండ నిగిడించుటయుం గౌరవబలంబులు భేరీమృదంగాదితూర్యనాదంబులు సెలంగ మార్కొని కడంగిన. 162

క. అగ్గలిక దూది దరికొను, నగ్గితెఱంగమర నవ్వ డర్జునుఁడు గడుఁ
డగ్గఱి మెఱుంగుటమ్ముల, గ్రగ్గించె వియచ్చరోత్కరం బగ్గింపన్. 163

వ. ఆసేనకుం దలకడచి భీష్మభూరిశ్రవశ్శల్యదుర్యోధను లడరి యర్జునుపై శక్తిగదాసప్తనారాచతోమరంబులు ప్రయోగించిన నతండు శక్తియు గదయును దోమరంబును నొక్కొక్కభల్లంబునను నేడునారాచంబు లేడింటను దునిమి పేర్చి యైంద్రాస్త్రంబు ప్రయోగించిన నది నానాప్రకారక్రూరశరకలాపరూపంబునం గవిసి కౌరవసైన్యంబు నొప్పింప మఱియును దాను మందాకినీనందను నిశితనారాచజాలంబునం బొదివి భూరిశ్రవసునిచాపంబు ద్రుంచి తొమ్మిదివాలమ్ములు శల్యు మేనం గీలించి కురుపతివక్షంబు వెడందవాలియమ్మున భేదించె నప్పుడు పాంచాలపతివిరాటప్రముఖు లగుజోదులు గోలుతల సేసిరి మనబలంబులు గాండీవగుణనిష్ఠురనినదంబునం జేడ్పడి యొల్లంబోయి వెల్ల నయి యుండ భవదీయసుతులు శౌర్యోద్రేకంబున నాకేశనందనునరదంబుఁ బొదివి రట్టిసంకులసమరంబున మహేంద్రబాణంబుచేత మనదిక్కున. 164

ఆ. కెడసె హయము లొడ్డగెడ వయ్యె రథములు, చాఁపకట్టువడియె సామజములు
చదిసెఁ గాలుబలము చామరచ్ఛత్త్రకేతువులు నాయుధములుఁ దునియ లయ్యె.

వ. అప్పు డర్జునుండు కేశకలాపంబు శైవాలంబును బ్రేవులప్రోవులు ఫేనపుంజంబులును మేదోమాంసమస్తిష్కపటలంబు పంకంబును నగురక్తనదీప్రవాహంబు భవదీయసేనామధ్యంబునం బఱపి బేతాళక్రవ్యాదాదిభూతంబుల నోలలార్చె

* "చ. సరసిజనాభ నీ వలిగి చక్కఁగ జూచిన నీయజాండక
ర్పరమునజంతుజాలములు భస్మమయంబులు గావె చక్రముం
గరమునఁ జేర్చి బిట్టుఱుకఁ గౌరవసైన్యము లెంత బాహువి
స్ఫురణము నూప నేల యదుపుంగవ కోపము సంహరింపవే."

ఈపద్యము ప్రక్షిప్తము. ఇది ముద్రితమైనయొక ప్రతియందు 161 వ పద్యమునకుఁ దర్వాత నున్నది గాని వ్రాఁతప్రతులయందుఁ జూపట్టదు.

నతండు దేవదత్తంబును దామోదరుండు పాంచజన్యంబును ఘూరించి సింహ
నాదంబులు సేసిరంత నరుణగభస్తి యస్తగిరిమస్తకాంతరితుం డయ్యె నాసంధ్యా
సమయంబున నిజసైన్యంబునొవ్వనుం గవ్వడిదివ్యబాణజాలంబులదుర్నివార
త్వంబును విచారించి భీష్మద్రోణబాహ్లికదుర్యోధనులు బలంబులఁ దివియం
బంచి మరలి కరదీపికలు వెలుంగ విడిదలకు వచ్చిరి పాండవులును గృష్ణసహి
తంబుగా నుబ్బునం బొంగుచు వందిజనకీర్తనంబులు సెలంగ మగిడి శిబిరంబున
కుం జని రమ్మాఁడవనాఁటిరాత్రి గురుపతిపీటిజనంబులు గిరీటి పరాక్రమప్రకా
రంబులం దమదెస నానాదేశంబులచతురంగంబులు వొలిసినపెల్లును నంతంతం
గుములు గట్టి చెప్పికొను చుండ. 166

భీష్మునిచతుర్థదివసయుద్ధము.

క. వేగుటయు సత్వరంబుగ, నాగాంగేయుండు మించి యనికి నడచినన్
సాగరతరంగములగతి, వేగమ తరతరమ మొనలు వెడలఁ దొడంగెన్. 167

క. [1]అతిరయమున గురుఁడు భవ,త్సుతుఁడును బాహ్లికుఁడు నెయిది తోడ్తోబలసం
తతి గూడికొనఁగఁ బటుబృం,హితహేషానేమిరవము లెసఁగెం దఱచై. 168

క. కారుకొని మేఘమాలా,కారంబునఁ జాల నొప్పెఁ గౌరవసైన్యం
బారూఢవీరరసవి,స్ఫారం బై యంతఁ దోఁచెఁ బాండవబలమున్. 169

క. కురుసేనఁ జూచి యప్పుడు, నరనారాయణులు దమమొనకు మిగిలి సము
ద్ధురలీల సూర్యచంద్ర,స్ఫురణము లొక్కెడన మెఱయుపోలిక నమరన్. 170

క. వెలిఁగిరి బలములు దూర్యం,బులు నార్పులుఁ జెలఁగ రెండుఁ బురికొని చతురం
గలసద్గతు లొప్పఁగ వడిఁ, దలపడియెం గైదువుల నదగు లెగయంగాన్. 171

వ. ఇట్లు దాఁకి తోమరప్రాసప్రముఖంబులం డొల్లవైచుచుఁ గుంతక్షురికాదులఁ
గూలం బొడుచుచుం గరవాలపరశ్వధప్రభృతులం దునియ వ్రేయుచు గదాము
సలముద్గరంబులఁ జదియ మోఁదుచు నఖరప్రాసంబులం బగుల వ్రచ్చుచు. 172

క. పురికొనుచుం దెరలుచు నో, హరిసాహరి నొక్కచోట నలవడు నొకచో
విరియు నొకచోటఁ దిరుగుం దిరుగక యొకచోట రెండు దెఱఁగులు నొచ్చున్.

క. పలుచోటులఁ బలుభంగులఁ, బలుమొన లిమ్మాడ్కిఁ బోరఁ బార్థునిపై న
గ్గలిక నడరెఁ దాటిసిడము, తలతల మని మెఱయఁ గురుపితామహుఁ డధిపా.

క. పతియును ద్రోణుండు వివిం,శతియుం గృపసోమదత్తశల్యులు గంగా
సుతుతోడఁ గడఁగి రర్జున,సుతుఁ డయ్యెద్దురను దాఁకె సురలు నుతింపన్.

క. వారలశరనిచయము దుర్వారవిశిఖపంక్తిఁ దునిమి వాసవపౌత్రుం
డారూఢతేజుఁ డై వెలుఁ,గారెను హుతవహ్నిక్రియ రణాంగణవేదిన్. 176

తే. భీష్ముఁ డభిమన్యుఁ గడచి యాభీలబాణ,జాలములు దీవ్రతరముగ సవ్యసాచి

---

1 అతిశయముగ,

మీఁదఁగురియంగ నాతఁ డమేయభల్ల,తతుల నన్నింటిఁ దునుమాడెఁ దరతరంబ.

వ. ఇట్లు దొడంగి యుద్భటప్రకారంబునఁ జెల్లు సెల్లుభీష్మార్జునులకయ్యం బయ్యెరు
వాఁగును గొండొకసేపు నివ్వెఱపడి చూచుచుండె నశ్వత్థామభూరిశ్రవశ్శల్య
పుత్రచిత్రసేనులు మత్తమాతంగంబులు సింగంబుకొదమం బొదువుపోలిక నభి
మన్యుం బొదివిన నతండు. 178

క. కని యల్లన నవ్వుచు గురు,తనయునియుర మేసి శల్యతనయునిసిడముం
దునిమి వెస నీదుతనయుని, ధనువు నఱికి సోమదత్తతనయుని నొంచెన్. 179

క. వారును ముందటియార్వురు, నీరసమున నొక్క పెట్ట యేయఁగఁ బటుసో
త్సాహుం డగుసౌభద్రుఁడు,దారస్ఫురణమున నద్భుతంబుగఁ బోరెన్. 180

ఆ. హస్తలాఘవమున నతులబలంబున, శౌర్యమహిమ నధికధైర్యమునను
సవ్యసాచితనయుసరి గార యమ్మహా, వీరు లంతవట్టుఁ గౌరవేంద్ర. 181

వ. ఇట్లు పెక్కండ్రతోడం బెనంగుపుత్త్రుం గనుంగొని యర్జునుం డంట నార్చి
యడరి యందఱ కన్నిరూపులై నొప్పించి చిక్కువఱిచె నప్పుడు నీకొడుకు
పంపునం ద్రిగర్తులుఁ గృతవర్మయుఁ గేకయులును ముప్పదేను వేలరథంబులవా
రును గవిసి కిరీటిం గొడుకునుం బొదివి రట్టియెడ. 182

మ. తఱికిం జొచ్చి కడంగి పోరువిజయున్ దాదవ్వులం జూచి యే
త్తెఱఁ బాంచాలసుతుండు సత్వరగతిం దే రద్దెసన్ సారథిం
బఱపం బంచి నిశాతబాణపటలీపాతంబునన్ వైరులు
క్కుఱఁ దాఁకెం దమసైన్యముల్ సెలఁగ శౌర్యస్ఫూర్తి శోభిల్లఁగన్. 183

ప. ఇట్లు ధృష్టద్యుమ్నుండు పురందరనందనునకుం దలకడచి తాఁకి. 184

క. శరములు మూఁటం గృపుఁ బది,శరముల మద్రేశు నొంచి శర మొక్కట ను
ద్ధురగతి యగుకృతవర్ముని, యగదముఁ దురగముల నొకట నవనిం గూల్చెన్.

వ. అప్పుడు శల్యనందనుండు. 186

క. పదిటన్ ధృష్టద్యుమ్నునిఁ, బదియమ్ముల నతనిసూతుఁ బటురయమున ను
న్మదుఁడై నొప్పించినఁ గెం, పొదివినమో మలఁతినవ్వు నొప్పన నొప్పెన్. 187

క. ఆపృషతపౌత్త్రుఁ డుద్ధత,కోపానలుఁ డగుచు శల్యుకొడుకుధనువు నా
టోపమునఁ దునిమి ఫణిరా,జోపమితాస్త్రంబు లతనియొడలం జొనిపెన్. 188

వ. ఇవ్విధంబున. 189

క. నో నేసి సూతుహయసం,తానముఁ జంపుటయు శల్యతనయుఁడు విరథుం
డై నిరుపమాన మగుతన, మానము వాహనము గాఁగ మద మెలరారన్. 190

శల్యనందనుఁడు ధృష్టద్యుమ్నునితో యుద్ధంబుసేసి చచ్చుట.

క. పలకయు వాలును గొని తె,క్కలు గలపెనుఁబాముపగిదిఁ గవిసినఁ గొంతే
యులు సూచి వెఱఁగుపడి రా,బలమును నీబలముఁ బొగడెఁ బటుశౌర్యంబున్.

వ. ఇట్లు గవిసి. 192

క. వెరవున ధృష్టద్యుమ్నుని, శరనికరం బెల్లఁ బలక జడియుచుఁ గిరణ
స్ఫురణాతిభీషణం బై, కరవాలము మెఱయఁ జిత్రగతులం గవిసెన్. 193

తే. కవిసి వ్రేసిన గ్రక్కున గద యమర్చి, యాఁగి వజ్రప్రహారంబు ననుకరింప
ద్రుపదనందనుఁ డడిచినఁ దునియ లయ్యెఁ, బలక రెండవవాటునఁ బగిలె శిరము.

క. తల వ్రయ్య లైనఁ బ్రాణం, బులును గృపాణంబు విడిచి భువిఁ ద్రెళ్లె నతం
డలు కొంది కురుబలం బా, కులతం బొందంగఁ గొండగూలినభంగిన్. 195

తే. ఇత్తెఱంగున నిజపుత్త్రుఁ డీల్గుటయును
గ్రోధదీప్తుఁ డై శల్యుండు ద్రుపదసూతి
మీఁదఁ గవిసిన నాతఁ డమేయబాణ
పంక్తి వరఁగించె నుజ్జ్వలప్రభలు నిగుడ. 196

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కి ట్లనియె. 197

క. మానుష మేటికి దైవా, ధీనము సర్వంబు నస్మదీయుస్వాయ
త్తేనలఁ బాండునృపాలక, సూనులు గెల్చెదరు కంటె సూతతనూజా. 198

క. చావును నోవును మనయో, ధావలికిఁ గెలుపు నుబ్బు [1]నావలికిని నీ
చే వినియెదఁ దుది నెట్టులు, శ్రీవిభవము పాండవులకుఁ జేపడున కదే. 199

వ. దుర్యోధనుదుర్నయంబున నేను దుర్వార్తలు వినుచు దుఃఖంబు లనుభవించువాఁడ నైతిఁ గౌంతేయుల గెలుచునుపాయం బెద్దియుం గన్నవారముగా మనిన సంజయుం డది యట్టిద నీసైన్యంబుల సేనాంగంబు లనేకంబులు వొలిసె దొరలు మడిసెదరు దిరమై వినుమని యిట్లనియె నట్లు శల్యుచేత బహుబాణంబులం బొదువంబడి పార్షతుం డతని నపరిమితనిశితశరంబులం బొదువ నతం డతనివిల్లు దునిమి వివిధాస్త్రంబుల వెగడుపఱచిన నాధృష్టద్యుమ్నుండు నొచ్చుటయుఁ జూచి సుభద్రాసూనుండు మద్రపతిం దాఁకె నప్పుడు కురుపతి పురికొల్ప దుర్ముఖుండును దుస్సహుండును దుర్మర్షణుండును సత్యవ్రతుండును జిత్రసేనుండును బురుమిత్త్రుండును వివింశతియును వికర్ణుండును నయ్యభిమన్యు మార్కొనుటకలికి పాంచాలనందనుపై నడరి యొక్కొక్కం డ పెక్కమ్ము లేసిన నావృషతపౌత్త్రుండు చలింపక యొక్కొక్కరునిం బెక్కమ్ము లేసి కరలాఘవంబు నెఱపి యందఱకుం జాలి సమరంబు సేయుచుండె. 200

క. నకులుఁడు సహదేవుఁడు మా, మకు నచ్చెరువాటుఁ బ్రియము మదిఁ దలకొన నం
బకవృష్టి గురియ నస్త్ర, ప్రకరంబునఁ బొదివె మద్రపతియును వారిన్. 201

వ. వారికి బాసట యై పాంచాలమత్స్యపతులు సైన్యోపేతంబుగాఁ దఱిమిన మనయందుఁ గలదండిమగలు శల్యునకు సాహాయ్యంబు సేసి రంత దినమణి యంబరమధ్యం బలంకరించె నట్టియెడ. 202

1. నావలనికి.

తే. భీమసేనుండు నేఁడు సంగ్రామమునకుఁ, [1]దీఱుదల యగుఁ గా కని తీవ్రకోప
దీప్తుఁడై గద సూచుచుఁ దేరు నీదు,తనయునకు సమ్ముఖంబుగఁ దఱుముటయును.

క. నీకొడుకు లందఱును వెఱ, నాకులతం బొంది రప్పు డగ్రజుఁడు గజా
[2]నీకఘను మగధు వీరో, ద్రేకంబునఁ బనిచె మారుతిం దలపడఁగాన్. 204

వ. పనుచుటయు నతం డురవడించిన. 205

చ. గజఘటలం గనుంగొని వికాసము మోమునఁ బల్లవింపఁగా
భుజశిఖరంబునందు గద పూన్చి మదంబునఁ దేరు డిగ్గి వా
యుజుఁడు గడంగి భీషణసముద్ధతిమైఁ దలపడ్డఁ బర్వత
వ్రజముపయిన్ వెసం గవియువాసవుచందము దోఁచె నత్తఱిన్. 206

క. నిజసింహనాదమున న,గ్గజములు గుండియలు పగిలి కలగుండువడన్
విజయాగ్రజుఁ డీళ్లేచి ది,విజవర్గము పిచ్చలింప విస్ఫురితగతిన్. 207

వ. విక్రమవిహారంబునకుం జొచ్చె నప్పుడు ద్రౌపదేయులు నభిమన్యుండును గవ
లును ధృష్టద్యుమ్నుండును గరిసముత్కరంబుపై శరనికరంబులు నిగిడించుచు
భీముని నిరుగెలంకులం జేరి కవిసి రందు నకులనందనుం డగుశతానీకుండు
హాస్తికులమస్తకంబులు భల్లంబుల డొల్ల నేయుచు నడరె నట్టియెడ. 208

చ. మగధమహీశుఁ డేచి యభిమన్యునిపైఁ గరిఁ గొల్పు నుజ్జ్వలం
బగునొకనారసంబు దొడి యాతఁ డుదగ్రత ఫాలకుంభసం
ధిగతము గాఁగ నేయ నది దీనత మ్రొగ్గఁగ నప్పు డక్కజం
బుగ వెస మాగధుం దునిమె భూస్థలి నయ్యిరువీనుఁగుం బడన్. 209

క. ధృష్టద్యుమ్నుఁడు నుజ్జ్వల, దష్టాపదపుంఖమార్గణావళి నయ్యు
త్కృష్టగజఘటలఁ గలఁచె న,నష్టంభవిజృంభణంబు వైరులు వొగడన్. 210

ఉ. కొన్నిటి హస్తముల్ సదియఁ గొన్నిటిఁ గొమ్ములు దుమ్ము దూళిగాఁ
గొన్నిటిఁ గుంభముల్ వగులఁ గొన్నిటిఁ గాళులు నుగ్గునూచగాఁ
గొన్నిటిఁ బార్శ్వముల్ నలియఁ గొన్నిటి పీఁపులు పిండుపీఁచుగా
నన్నిటి భీముఁ డుద్భటగదాహతి నేనికవేఁట లాడఁగన్. 211

క. అభిమన్యుద్రుపదసుత,ప్రభృతు లతనితోన మెలఁగి బడలువడఁగ న
య్యిభచయము నిశితవిశిఖ,క్షుభితముగాఁ జేసి రేపు సొం పారంగన్. 212

క. ద్విరదము [3]లొఱగెడివియు నె,త్తురు గ్రక్కుచుఁ గూలెడివి గదుపులై కలయం
దిరుగుడుఁ బడియెడివియు భువిఁ,బొరలెడివియు నయ్యెఁ బవనపుత్త్రుమునుమునన్.

క. ఏనుఁగునెత్తుట గదయుం, దానుఁ దడిసి విలయకాలదండధరునిచం
దానం బొవని మాగధ, సేనం బీనుంగుపెంటఁ జేసి చెలంగెన్. 214

క. శరములవేగంబున గద, పరుసఁదనంబునను గలఁగఁబడి చేడ్పడ నా

1. దీఱుగడయగుఁ. 2. నీకపుగమిఁ గడు వీరో. 3. క. లొరలెడివియు.

కరులం దోలెను భీముఁడు, వెరవున గోపకుఁడు గదుపు వెలిచినమాడ్కిన్. 215

క. పెనుగాలిఁ దూలుమొగిళులొ, యన నిభములు విఱిగి నిజబలావలి సదియం
దనమీఁదఁ బాఱ దుర్యో,ధనుఁ డదలిచి సర్వసైన్యతతిఁ బురికొల్పెన్. 216

క. పతి పురికొలిపిన నమవస, నతిశయముగఁ బొంగుజలధి యనఁ గ్రమ్మినయు
ద్ధతబలము నిలిపె నమ్మా,రుతి సెలియలికట్టక్రియ నిరూఢస్థితి న్మై. 217

వ. ఇట్లు నిలిపి యార్చి తఱియం జొచ్చువృకోదరునకుం దోడయి ధృష్టద్యుమ్న
సౌభద్రప్రముఖు లగురథికజనంబులు. 218

క. విడువక దాపట వలపటఁ, గడిమి మెఱయ నిలిచి యపుడు కౌరవసేనం
గడుఁ జిక్కువఱచి రొక్కు,మ్మడి నమ్ములవానఁ గురిసి మద మెలరారన్. 219

క. అడవి దరికొనినపావకు, వడువున భీముండు గౌరవవ్యూహంబుం
బొడి సేయుచుఁ బేర్చెం దన,యొడలు మనము నంత కంత కుబ్బుచు నుండన్.

క. [1]ఉరమునఁ గటి మైఁ దొడలం, జరణములం గౌరవేంద్రుచతురంగంబుల్
ధరఁ జాఁపకట్టువడ ని,ష్ఠురగతిఁ దాఁకుచు సమీరసుతుఁడు చరించెన్. 221

తే. తుంగమదువున నాడుమాతంగవిభుని,భంగి భవదీయసైన్యంబు బడలువడఁగ
లీల నిస్సంభ్రముం డయి కేలి సలిపె, గాలిచూ లప్డు గగనచరాలి వొగడ. 222

క. వెఱచఱచి వెగడువడి ని,వ్వెఱఁ గందుచుఁ గురుబలంబువీరు లతనిడ
గ్గఱ కంత నంతఁ జూడఁగ, నుఱక నదీసుతుఁడు దాఁకె నుద్భటభంగిన్. 223

క. అరదంబురవము సెలఁగఁగ, శరములు వాయుజునిమీఁద సాంద్రముగ వెసం
గురియుచు నడరెడుభీష్ముని, సరభసముగ మాఱుకొనియె సాత్యకి గడిమిన్.

వ. ఇ ట్లెదిర్చినం జూచి. 225

క. అంబరము వగుల నార్చి జ,నంబు వొగడఁ గృష్ణననుజునకు మార్కొని తీ
వ్రాంబకములు పదియింట న,లంబుసుఁడు దదంగకంబులం గీలించెన్. 226

వ. ఇవ్విధంబునం దాఁకి బెట్టు నొప్పించినం గోపించి. 227

చ. శినిమనుమండు నద్దనుజు శీఘ్రము నాలుగునారసంబులన్
వెనుక కొదుంగఁ జేసి పటువిక్రము మొప్పఁగ నార్చి నార్చినన్
విని కనుఁగ్రేవఁ గెం పడర వీరరసోద్ధతిఁ జూచి సోమద
త్తునితనయుండు బిట్టతనితోఁ దలపడ్డ నుతించె సైన్యముల్. 228

వ. ఇత్తెఱంగునం దలపడి. 229

క. భూరిశ్రవుండు దొమ్మిది, నారాచము లతనిమేన నాటించిన నా
కౌరవ్యునిఁ బటువిశిఖా,సారంబున ముంచి నొంచె శైనేయుండున్. 230

ఉ. ఈసునఁ దానుఁ దమ్ములు నరేంద్రుఁడు గ్రందుగ సౌమదత్తికిన్
బాసటయై కడంగె నట పాండవులున్ హరితమ్ముఁ గూడి పె

1. క. గ. ఉరమునను గటిఁ దొడలం.

ల్లేసిరి వారిపై నధిప యెడ్తెఱి మీఱి బకారి యుద్ధసం
త్రాసనభాసురుం డగుచుఁ దాఁకి తెరల్చె భవత్కుమారులన్. 231

దుర్యోధనుఁడు భీముని మార్కొని మూర్ఛఁ బొందించుట.

ఉ. తమ్ములు వీఁగినం బతి యుదగ్రత భీము నెదిర్చి యార్చుచుం
దొమ్మిదియమ్ములం దనువు దూఁటులు సేసిన సూతుఁ బిల్చి వే
గమ్మ రథమ్ముపై కరిగి కన్నుల నిప్పులు రాల నవ్వి యొ
క్కుమ్మడి నాతఁ డేసె నృపు నుగ్రగతిం బదినారసంబులన్. 232

సీ. అంతఁ బోవక సూతుఁ డగునందకుని మూఁడు, శరముల నేసిన ధరణినాథుఁ
డరువదియమ్ముల నతని నాతనిరథ,చోదకుం డైనవిశోకు మూఁట
నఱిముఱి నో నేసి మఱియు నొక్కమ్మున, ఘనశరాసనము ద్రుంచినఁ బ్రదీప్త
కోపుఁడై యొండొకచాపంబు గైకొని, యుగ్రభల్లమున వృకోదరుండు

ఆ. విల్లు దునుముటయును వేఱొక్కవింట వ,జ్రంబుఁబోనినారసంబు దొడగి
రాజరాజు [1]వెస నురం బాడ నేసిన, మూర్ఛ వచ్చి యతఁడు మ్రొగ్గె నధిప.*

క. కని కడు నలిగి సుభద్రా,తనయుఁడుఁ బాంచాలరాజతనయుఁడు గృష్ణా
తనయులు నొక్కుమ్మడి నీ,తనయునిఁ బొదవిరి పటుప్రదరపుంజములన్. 234

ఉ. అంతకు సేన దేఱి విలయాంతకునాకృతి భీముఁ డేచి దు
ర్దాంతపరాక్రమస్ఫురణఁ దాఁకి నరేంద్రతనూజు శల్యు న
త్యంతరయంబునం బటుశరావలి నొంచిన నీదుసైనికుల్
సెంతలఁ జేరరైరి బలుసింగముఁ గన్నగజంబులట్లయై. 235

వ. అప్పు డపరాహ్ణం బయ్యెఁ దత్సమయంబున భవత్సూనులు సేనాపతి సుషేణజల
సంధసులోచనులు భీమభీమరథభీమబాహుదుష్ప్రధర్షదుర్ముఖులును వివిత్సు
వికటోగ్రాలోలుపసములు నీపదునలువురు బహుశరంబు లడరించుచు నతనిం
బొదవిన నజ్జరాసంధమర్దనుండు ఘనశార్దూలంబు[3] బాలమృగంబులం గని కవియు
చందంబున నెదుర్కొని సేనాపతిశిరంబు భల్లంబునం ద్రుంచి బాణత్రయంబున
జలసంధు నంతకాలయంబునకనిచి సుషేణువక్షస్థలంబున వలుఁదనారసంబునా
టించి పడవైచి భీమబాహునస్త్రపంచకంబునంజంపియుగ్రునుత్తమాంగంబువెడఁ
దవాఁటియమ్మునం గుండలంబులతోఁ గూల్చి భీమభీమరథుల నొక్కుమడిం బెక్కు
మ్ములం గూలనేసి నగుచు మిక్కుటమ్మగు నాలుగమ్ముల సులోచనుం గీటడంగించిన.

క. పెఱవార లధికభీతిన్, విఱిగిచనిరి భీష్ముఁ డేచి వీరరథికు లం

---

1. పేరురంబుఁ గాడఁగ నేయ.

* "తే. తలఁగి రచ్చట నున్నట్టి♦ధరణిపతులు, తిరిగె సైన్యంబు లన్నియు♦దీర్ఘవృత్తిఁ
బరమసమ్మోద మందిరి ♦ భరితవినయుఁ, లగుచు రారాజుఁ బొగడుచు ♦ ననుజు లెల్ల."

ఈపద్యము ప్రక్షిప్తము; వ్రాఁతప్రతులం జూపట్టదు. 233 వ పద్యమునకుఁ దర్వాతఁ జదువ వలయును. 3. వాలుమృగంబులం.

దఱఁ జూచి రాచకొడుకుల, నఱుమాడెడు భీముఁ డిట్లు నడుఁకం దగునే. 237
వ. అని పురికొల్పికొని తొడరునట్టియెడ. 238
క. మిగిలి పవమానసుతుపై, భగదత్తుఁడు మత్తగజముఁ బఱపి యతని నా
శుగములఁ బొదవిన నమ్మెయి, మొగిళులు రవిఁ బొదువుదర్పముం దలఁపించెన్.
చ. కని యభిమన్యుముఖ్యు లవికంపితవృత్తిఁ గడంగి యేసినం
దనువున నెల్లర క్తజలధారలు గ్రమ్మఁగ వారణేంద్రుఁ డే
పున సెలయేరు లొక్క మొగి బోరనఁ బెక్కడరంగ లీలఁ గై
కొని ఘనకేలి సల్పునడగొండగతిః సముదగ్రమూర్తి యై. 240
క, కవిసి బలముఁ జంపఁగఁ బాం,డవయోధులు నివ్వెరించుటకుఁ జాలక చి
చ్చ వడినఁ గని పెల్లుగఁ గౌ,రవసైన్యము లడరె నుద్ధురస్ఫురణమెయిన్. 241
తే. అప్పు డుబ్బి దుర్యోధనుఁ డతిరయమునఁ, దేరు వఱపించి మారుతిఁ దెగువతోడఁ
గదిసి బలునారసంబు వక్షమున నాట, నొల్లబోవుచు సిడమతఁ దూఁటగొనియె.
వ. అయ్యవసరంబున. 243

ఘటోత్కచుండు మాయాబలంబునఁ గౌరవసేనపై విజృంభించుట.

క. మనసేన పేర్చి పెల్లా, ర్చినఁ జూచి ఘటోత్కచుండు సెలఁగి జనకుఁ జే
కొని యిది మాయ ఘటింపఁగ, ననుకూలం బైనవేళ యని తలఁచి వెసన్.
వ. కైలాసశైలాకారంబును జతుర్దంతసారోదారంబును నుద్దామగమనదుర్వారంబు
ను నగువారణంబు నెక్కి వజ్రజ్వాలాభీలబాహుదండుం డగుచు నయనసహస్రం
బొప్ప నప్పాండవులకుం దోడుపడ నైరావణారూఢుం డై యింద్రుండు చను
దెంచె ననుబుద్ధి వైరులకుం బుట్టునట్టుగా నంజనవామనాదిదిగ్గజంబు లెక్కిట్టివి
యని వినంబడునాభంగిమత్తేభంబులు నెక్కి తక్కటిదిక్పాలురపోలికం దోడి
దానవులు గెలంకుల నేతేరం గురుపతిపైఁ దోఁతెంచి యతని కడ్డపడుభగదత్తు
దంతిం బొదవి. 245
క. అమ్ముల నేనుఁగుకొమ్ముల, నమ్మత్తగజమ్ము నొంచి యఱిముఱి మనసై
న్యమ్మెల్లఁ జదియఁ బఱచె భ,యమ్మున మొగతిరిగి దిక్కు లద్రువ నొరలుచున్.
వ. ఇట్లాభీలంబుగా భగదత్తుశుండాలంబుఁ దోలి యురవడించి. 247
క. దనుజపతి యేచి దుర్యో,ధను దెస కడగుటయుఁ దత్పితామహుఁ డాచా
ర్యున కిట్లను హైడింబుఁడు, దనమాయాగర్వమున నుదగ్రుం డయ్యెన్. 248
క. భగదత్తు నెగిచి కౌరవ, జగతీశ్వరుమీఁదఁ గవిసె నరభసవృత్తిం
దగ నడ్డపడక తడయుట, మగఁటిమియే పొదువ వలయు మనుజాశనునిన్. 249
చ. తలఁకెడువాఁడు గాఁడు భగదత్తుఁడు భీమతనూజుతోడ ని
ట్టలముగఁ బోరఁ జాలు నకటా కరి యొరువ దేమి సేయు వి
చ్చలవిడి భూవిభుం గవిసె సామజముఁ వెస నేయుఁ డంచు జో

దులకును జేయి వీచి మును పోలె నతండు రథంబు బల్విడిన్. 250

వ. ఆచార్యప్రభృతు లగురథికవరులునుం గూడికొని కురుభూపతి కడ్డపడి హిడింబానందనుపైఁ గ్రందుకొని వివిధాస్త్రంబులు వఱఁగించి రంత నక్కడ నతనికిఁ దోడై యుధిష్ఠిరాదిపాండవులును బాంచాలమాత్స్యప్రముఖదండనాయకులును బ్రతివీరులపై ననేకవిశిఖంబులు గురియ నప్పుడు పోరు ఘోరం బయ్యె నందు మందాకినీనందనుం డమందపరాక్రమక్రీడం గౌంతేయబలంబులం గనుపుగొట్టె నట్టియెడ నాఘటోత్కచుం డుత్కటోద్దామవిక్రమాభిరాముం డగుచు సింహనాదంబు సేయ బృంహితోదాత్తంబు లై నతదీయదంతావళంబులు నలిరేఁగి నీసైన్యంబుల బడలువడం జేసినం గని గాంగేయుండు కుంభసంభవున కిట్లనియె.

క. ఈయనతో రణ మిప్పుడు, సేయఁగ మది గొల్ప దస్తశిఖరికిఁ జేరెం
దోయజమిత్త్రుఁడు నేఁటికిఁ, బోయి మనము వత్త మెల్లి ప్రొద్దున ననికిన్. 252

ఆ. అనిన నట్లకాక యని ధను రాచార్యుఁ, డప్పు డాత్మపక్ష మైనరథిక
కోటి కెఱుఁగఁ జెప్పికొని యని సేయుట, నిలిపి తివియఁ బంచె బలము నెల్ల.

వ. ఇవ్విధంబున. 254

క. కౌరవబలములు దిరిగిన, భేరీశంఖాదితూర్యభీషణరావో
దారపటుసింహనాద,స్ఫారవిలాసంబు లయ్యెఁ బాండవబలముల్. 255

తే. చిన్నఁబోయి నీకొడుకులు సేయఁ గలుగు, దొరలు విడిదల కరిగిరి పఱఁగ భీము
సేనుకొడుకు నగ్గించుచుఁ జెలఁగి వారు,చెన్ను సొంపారఁ జని రాత్మశిబిరములకు.

వ. అని యిట్లు నాలవనాఁడు ధార్తరాష్ట్రులు దూలపోవుట సెప్పిన విని సంజయునకు నాంబికేయుం డిట్లనియె. 257

చ. అనితల నీవు పాండుతనయావలి కెప్పుడు మేలుచేయు నా
తనయులకుం బరాక్రమము తక్కువయుం బ్రకటింప విందు భీ
ష్ముని గురు శల్యుఁ జక్కఁ గలశూరుల నెల్లను వారు సీరికిం
గొన కిటు లింతవా రగుటకుం గత మెయ్యది నాకుఁ జెప్పుమా. 258

క. అనుటయు నాతం డిట్లను, విను మౌషధగుణము మంత్రవీర్యము మాయా
జనితసముద్ధతి గా,దనఘా నీ కేను మున్న యది యెఱిఁగింతున్. 259

ఉ. పాడియు సత్యముం గలరు పాండుతనూజులు నీదుపుత్త్రు ల
ప్పాడికి నోడ రత్తెఱఁగు పాపము సేయఁగఁ జూచి తీవు న
క్కీ డిటు సేయ కేలుడుగు గెల్వదె ధర్మువు వారిగెల్పు మీ
యోడుటయుం ధ్రువంబు విదురోక్తులు వింటిమి గాదె యేర్పడన్. 260

క. నీయడిగినభంగిన గాం,గేయు నడిగె నట్లు వారు గెలిచి చనినయా
రేయి కురునాథుఁ డాతని, కాయన సెప్పినవిధంబు నభివర్ణింతున్. 261

వ. భీష్ముండు దుర్యోధనున కి ట్లనియెఁ దొల్లియుం బలుమాఱుం జెప్పుదుఁ బాండ
వులకు వాసుదేవుండు సహాయుండై యుండు నట్లగుట నెయ్యదియు నసాధ్యంబు
లే దప్పరమేశ్వరుమహత్త్వం బున్నరూ పెఱింగెడువారు పెక్కండ్రు లే రెఱిం
గినవారల కాపదలు లేవు కౌంతేయు లతని నెఱింగి యాశ్రయింతురు నీవు
నరకు సేయవు వినుము చెప్పెద మానససరస్సునుత్తరపర్వతంబున గ్రప్రదేశంబున
దేవతామునిగంధర్వాప్సరోగణంబులు గొలువం గొలువుండి కమలసంభవుండు.

తే. మణిగణోజ్జ్వల మైనవిమాన మొకటి, యంబరంబునఁ గాంచి సర్వాత్ముఁ డందు
సన్నిహితుఁ డగు టెఱిఁగి హర్షంబు సంభ్రమంబుఁ దలకొన లేచి నమస్కరించి.

క. లోకోత్పత్తిస్థితివిల, యాకలనవినోద మునిగణార్చిత గుణర
త్నాకల్ప నిర్గుణాత్మక, శోకభయాపహపదాబ్జ శుభకరమూర్తీ. 264

వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబుల సంస్తుతించి యి ట్లని విన్నవించె. 265

క. నారాయణ నీ కేఁ గడు, గారవమునఁ బుట్టి యిజ్జగము లన్నింటిన్
సారమతిం గావించితి, నీరక్షణ వీని కెల్ల నిలుపై యుండున్. 266

క. ఇత్తఱి మనుష్యభువనం, బుత్తలపడు చున్నయది మహోగ్రాసురదు
ర్వృత్తముల నీవు కరుణా,యత్తమతిం బుట్టవయ్య యదువంశమునన్. 267

క. నరసఖుఁడ నీవు సఖుఁడును, నరలోకమునన్ జనించి నానాదైత్యే
శ్వరుల దెసఁ బీడ లుడుపుము, ధరణీభారంబు వాయఁ దాత్పర్యమునన్. 268

వ. అని వేడికొని వినతుం డయి యద్దేవునితోడ నీడయుం బోని నరనామధేయుం
డగుమహాపురుషుం బ్రార్థించిన నన్నారాయణుండునుం గారుణ్యార్ద్రకటాక్షంబు
న వీక్షించి యట్ల యయ్యెడుం గాక యని యానతిచ్చి యంతర్ధానంబు సేసిన
నక్కొలువువా రెల్ల నచ్చెరు వంది. 269

క. పరమేష్ఠి నీవు గడుఁ దత్పరతను వినయంబు సేసి ప్రార్థించితి వె
వ్వరొకో వీరలు నావుడు, సరసిరుహాసనుఁడు సెప్పె సంప్రీతిమెయిన్. 270

క. పరమమును లాదిపురుషులు, నరనారాయణులు వీరు నా కారాధ్యుల్
నరహితముగఁ బ్రార్థించితి, ధరఁ బుట్టుం డనుచు దానిఁ దలకొనిరి దయన్.

క. ఇలఁ గ్రీడగఁ బుట్టినవీ,రలఁ గేవలమర్త్యు లని నరకు సేయనివా
రలు సెడుదు రెఱిఁగి భక్తిం, గొలిచినవారలకు శుభ మగును వినుఁ డెందున్.

వ. అని యెఱింగించి బ్రహ్మ దనలోకంబున కరిగెఁ గొలువువారలు నిజస్థానంబులకుం
జని రిక్కడ నీకథ నారదజామదగ్న్యవ్యాసాదులచేత వింటిం దొల్లియు మహా
మునులు నిన్ను నరనారాయణులతోడి వైరంబు వలవ దని వారించిర కాదే నీవు
మదాంధుండవై మానవై తి వింక నైనను గృష్ణు నాశ్రయించి పాండవులతోడి
పొత్తున మెలంగి బ్రదుకు మని చెప్పి భీష్ముం డూరకుండెఁ గౌరవపతియు నప్పలు
కులు పెడచెవులం బెట్టె మీరు దగువారు సేయుహితోపదేశంబు లాదరించెదరె

యని పలికి సంజయుం డమ్మహీపతి కిట్లనియె. 273

భీష్మునిపంచమదివసయుద్ధక్రమము.

క. వేగినఁ గౌరవసేనలు, వేగమ కైసేసి యనికి వెడలెం దీవ్రో
ద్యోగత భీష్ముని ము న్నిడి, సాగరములు మేర దప్పుచందం బొందన్. 274

వ. ఇట్లు వెడలి మకరవ్యూహం బమర్చుకొని నిలిచె నంతఁ బాండవులును శ్యేన
వ్యూహంబుగా మోహరించి రందు ముఖంబున భీమసేనుండును నయనంబుల
ధృష్టద్యుమ్నశిఖండులును శిరంబున సాత్యకియును గంఠంబునం గిరీటియు వామ
పక్షంబున విరాటద్రుపదులును దక్షిణపక్షంబునఁ గేకయులును పీఁపున నభిమన్యు
ద్రౌపదేయులును బుచ్ఛంబున నకులసహదేవసహితుండయి యుధిష్ఠిరుండును
నిలిచి రివ్విధంబున సన్నద్ధంబు లయిన యుభయవ్యూహంబులు మేదురతూర్య
నినాదంబులు రోదసీకుహరంబు నిండ నొండొంటిం గదిసిన. 275

క. మకరవ్యూహం బనియెడు, మకరాలయ మపుడు దర్పమహిమోజ్జ్వలుఁ డై
మకరక్రీడం జండత, మకరాభీలముగఁ జొచ్చె మారుతి యధిపా. 276

ఉ. చొచ్చి పితామహుం గని యిషుప్రచయంబునఁ గప్పె నాతఁడుం
జిచ్చున నేయి వోసినవిశేషము దోఁపఁగ భీము నొంచి ము
చ్చిచ్చును నేర్చునట్టులుగఁ జేసెఁ దదూర్జితసేన నంత వి
వ్వచ్చుఁడు వచ్చి దివ్యశరవర్గనిరర్గళవిక్రమంబునన్. 277

క. భీష్మునిగర్వం బుడిపి మహోష్ములుఁ డై కౌరవేంద్రయోధుల కెల్లన్
గ్రీష్మాదిత్యునిక్రియ నర్చిష్మత్త్వము సూపి యడరె సేనలు దెరలన్. 278

వ. అట్టియెడ నీకొడుకు గురునిం గదిసి యతని కిట్లనియె. 279

తే. పట్టి పాలార్చెదరు మీరు పాండుసుతుల, నీవు భీష్ముండు నలిగిన దేవతలకు
నైన మార్కొనవచ్చునే సేన నరుఁడు, నొంపఁగా నిట్లు లోప్పరికింపఁ దగునె.

వ. అనిన విని కుంభసంభవుండు గటకటంబడి యతనితో నిట్లనియె. 281

తే. ఎన్నఁడును మున్ను వారలయేపు నోపఁగాన మెట్లు సముద్రంబులోన బుట్టి
నైనఁ గొన్నంత గొనఁ గాక వారి గెల్వ, మాకు శక్యంబె చవి గానిమాటలేల.

క. అనుచు మొన గడచి నడచినఁ, గని పాండుతనూజసైనికవ్రాతంబుల్
గనుకని విచ్చిన సాత్యకి, యనిలజవం బెసఁగఁ దాఁకె నస్త్రాచార్యున్. 283

ద్రోణుండు దుర్యోధనప్రేరితుఁ డై పాండవసైన్యంబుపైఁ గవియుట.

సీ. తాఁకి యుజ్జ్వలబాణతతి గవియించిన, నవ్వుచు బెడిదంపునారసములు
గురుఁడు శైనేయుపైఁ గురిసిన నొచ్చియుఁ, దెరలక యాతండు తీవ్రభంగిఁ
బెనఁగంగఁ జూచి పావని యేచి గురునిపై, నిశితాస్త్రసంతతి నించి నొంచె
నంత శల్యుండును శాంతనవుండును, నతనికిఁ దోడ్పడి యడరి భీము

ఆ. నేయఁదొడఁగుటయును నేడ్తెఱ ద్రౌపదేయులును దానఁ గవిసి యుగ్రలీలఁ

బటురయంబునై సుభద్రాసుతుండు దు,ర్వారవిశిఖతతుల వారిఁ బొదివె. 284

చ. కడువడితోడ నప్పుడు శిఖండి ధనుర్గుణనిస్వనంబు పె
ల్లడరఁగ బాణజాలము వియత్తటిఁ గప్పఁగ నీదుసైన్యముల్
సుడివడ భీష్ముఁ డాఁకుటయుఁ జూచి మనంబున నాఁటదానితోఁ
బొడుతునె యంచు మార్కొనక పోయెఁ దొలంగి యతండు భూవరా. 285

క. కనుఁగొని కురుపతి యాచా,ర్యునిఁ బురికొలుపుటయు నాతఁ డుద్దామగతిం
జని కడిమి మెఱయ నుజ్జ్వల, ఘనమార్గణపుంజముల శిఖండిఁ దెరల్చెన్. 286

క. అమ్మెయిఁ గౌరవులును ద,ర్ప మ్మలరఁగఁ జెలఁగుటయును బాండవబలముల్
సమ్ముఖమునఁ దలపడినను, సమ్మర్దం బుగ్ర మయ్యె సంగ్రామమునన్. 287

క. ధూళుల మేఘంబులుఁ గర,వాలాదినిశాతహేతివర్గాంశుతటి
న్మాలయు గుణరవగర్జలుఁ, గీలాలపువృష్టికిం దగియె నట్టియెడన్. 288

క. ప్రోవులు గట్టినగుజ్జపుఁ, బ్రేవులు నేనుఁగులతఱచుఁబీనుంగులు ర
క్తావిలత వెల్లచీరలు, గావులు నై భటనికాయకాయంబులు నై. 289

క. సమరాంగణంబు గడుఘో, రముగా నిరువాఁగుఁ బోరురభసంబున ది
క్సమితి వడఁకాడెఁ బొగడెడు, నమరులయులి వడరెఁ జదల నతినిబిడముగాన్.

క. అనిలజభీష్ములు దమతమ, మొనలకుఁ గన్నాకు లగుచు మునుకొని నడి న
ర్జునకుంభసంభవులప్రా,పునఁ జూపిరి విక్రమంబు భూరిబలంబున్. 291

క. భీముని దెసఁ గాళింగో,ద్దామగజానీకసంగతత్వస్ఫురణా
భీమగతిం దఱిమెం గురు,భూమీశుఁడు భీష్మగురులు పోరెడుబలిమిన్. 292

చ. అఱిముఱి నీకుమారవరు లత్తఱి నందఱు నాబకారిపై
నుఱక రథంబులం బఱప నుజ్జ్వలశైలము మేఘబృందముల్
గిఱికొనఁ గప్పిన ట్లయినఁ గ్రీడి గుణస్వన ముల్లసిల్ల నే
డ్తెఱ విశిఖప్రతాన మనుతీవ్రసమీరము నేపు సూపినన్. 293

క. ఆరథనివహంబులు న,వ్వారణములుఁ దెరలి మరలి వడిఁ బఱచుటయుం
గౌరవబల మెల్లను రణ,శూరుఁడు గాంగేయుమఱువు సొచ్చె వికల మై. 294

వ. ఇట్లు సేన మొగతిరిగినం గని సుయోధనుండు బరవసంబునం బురికొల్పి చేయి
వీచుచు నగ్గలిక నడచినం గాంభోజగోపాలసింధుగాంధారసౌవీరత్రిగర్తకళింగ
ప్రముఖబలసంగతులై శకునిసైంధవులు దుశ్శాసనుంబురస్కరించికొనియురవడించి
భీమపార్థులం బొదివిన ధర్మనందనుండు వెన్నుదన్ని యదల్చినం జేదికాశికరూశ
పాంచాలసైన్యంబులతో ధృష్టద్యుమ్నపురోగము లగురథికముఖ్యులు గడంగి
కవిసి రప్పుడు విందానువిందులు గాశిరాజును సైంధవుండు భీమసేనుని వికర్ణుండు
సహదేవునిఁ జిత్రసేనుండు శిఖండిని దుర్యోధనుండు విరటునిఁ ద్రిగర్తులు నకు

లుని ద్రోణుండు చేకితానసాత్యకులను గృపహార్దిక్యులు ధృష్టద్యుమ్నుని సౌభ
ద్రుండు సాల్వకేకయులను ధృష్టకేతుఘటోత్కచులు నీకొడుకులం దలపడిరి
యుధిష్ఠిరుండు దాను మద్రేశ్వరుం దాఁకె నిట్లు సంకులసమరం బైన నస్త్రశస్త్ర
సంఘట్టనంబున వెడలుమంటలు మింట నడరి మధ్యాహ్నప్రచండం బై
యున్నచండకిరణుకిరణంబుల మగిడింప నరదంబులు దాఁకి పడి పొరలుకరు
లును గరిహస్తాకర్షణవిధ్వస్తంబు లగురథంబులును దురగఖురపుటవిఘట్టితగా
త్రు లగుపదాతులును బహాతివర్గానర్గళప్రహారధారాళరక్తసిక్తంబు లగుఘో
టకంబులు నై చూచుఖేచరులకు వెక్కసం బయ్యె నట్టియెడ. 295

క. భీమునిపోరుట గడు ను,ద్దామం బై మెఱయుటయుఁ బితామహుఁడు శర
స్తోమవిదారితుఁ జేసె మ,హామహోత్కృష్టుఁ డగుచు నతనిం బెలుచన్. 296

క. కనుఁగొని సాత్యకి యేనుం,గునకు సిడులు సూపినట్లు కోపంబున భీ
ష్మునిమీఁదఁ గవిసి యుజ్జ్వల, సునిశితభల్లంబు లేసె సురలు నుతింపన్. 297

ఆ. అలిగి యతఁడు సూతుతలఁ దెగ నేసిన, నధిప వృష్టివీరునరద మిట్టు
నట్టుఁ దిగిచె నప్పుడాకులగతి ఘోట,కములు దద్బలంబు గలఁగఁబడఁగ. 298

క. మరలుపుఁడు పట్టుఁ డిట తెం, డరదమునకు వేగవేగ యడ్డము సనుఁ డా
తురుఁ డయ్యెను సాత్యకి సె,చ్చెరఁ జొరుఁ డనునులివు వారిసేనఁ జెలంగెన్.

తే. వికలరథుఁ డగునావృష్ణివీరుమీఁద, నేయ నొల్లక మీతండ్రి యెసక మెసఁగ
బాహుబలమునఁ బాండవవ్యూహవిశ,నంబు సేయఁదొడంగె భూనాథముఖ్య.

క. అంత విరాటుఁడు లయకా,లాంతకుఁడుంబోలెఁ బేర్చి యతిరభసమునన్
శాంతనవుఁ గదిసి యేసెం,గుంతీసుతు లలర మూఁడు క్రూరాస్త్రములన్. 301

క. ఏసి తురంగంబుల నో, నేసినఁ గోపించి భీష్ముఁ డిషుదశకమునం
జేసె నతని రక్తజలో,ద్భాసితగాత్రుఁడుగ రెండుబలములుఁ బొగడన్. 302

వ. అట్టియెడ. 303

శా. గంగానందనుఁ దాఁక నర్జునుఁడు వోఁగా నడ్డ మై రాజు మె
చ్చం గేలీగతి యుల్లసిల్లఁ జని యశ్వత్థామ షడ్బాణవి
ద్ధాంగుం జేసెఁ గిరీటి నవ్వుచుఁ దదీయం బైనచాపంబు ద్రుం
చెం గోదండము వే ఱొకండు గొని యేసెన్ ద్రౌణి పెక్కమ్ములన్. 304

క. గురుసుతు బెడిదపుటంపఱ, నరనారాయణులు నొచ్చిరన్ నరుకడక
న్నరుణం బగుటయుఁ దద్రుచి, పరంపరలతోన నిగిడె బాణచయంబుల్. 305

క. ఉఱక నరుఁ డట్లు మైమఱు, వఱువుల్లుగఁ జేసి లీల నంగము నెల్లం
బఱియలుగఁ జేయ నాతం, [1]డఱు మొగలక మఱియు నేసె నధికరయమునన్.

క. నొచ్చియుఁ బెనఁగినఁ గృపయును, మెచ్చుఁగదిరి విప్రుతోడ మెయికొని పోరి

1. గ. డఱఁ దలఁకక.

ట్లచ్చపడ నేటి కని విన్వచ్చుఁడు గ్రేడించి యొండు వలనికి నడచెన్. 307

వ. తదనంతరంబ. 308

ఉ. భీముఁ డుదగ్రదర్పమున భీష్మునిపైఁ జన నడ్డమై కురు
గ్రామణి భల్లపంచకయుగంబున నాతని మేను సించుడున్
భీమదృఢక్షురప్రచయభిన్నతనుండు గఁ జేసె నాతఁ డా
భూమిపు నిట్లు నీదుప్రియపుత్త్రకు లొండొరుతోడఁ బోరఁగాన్. 309

వ. కనుంగొనుజనంబులు. 310

క. చండవిరోధితిమిరమార్తాండు లనఁగఁ దగినవీరు దములో నిట్లు
ద్దండతఁ బెనఁగుట ధృతరాష్ట్రుం డవినయలోభముష్కరుం డగుటఁ జూమీ.

వ. అని రట్టియెడ. 312

క. కురుపతికిఁ జిత్రసేనుఁడుఁ, బురుమిత్త్రుఁడు వేల్పుటేటిపుత్త్రుఁడుఁ బ్రాపై
యురవడిఁ దఱిమిన వారికి, నరనందనుఁ డెదురుపడె గుణధ్వని సెలఁగన్. 313

క. పురుమిత్త్రుని నే డుజ్జ్వల,శరముల గంగాతనూజు సప్తతిబాణ
స్ఫురణమునఁ జిత్రసేనునిఁ, బరమాంబక[1]దశకమున విపాటితుఁ జేసెన్. 314

తే. ఎన్నిశరముల నభిమన్యుఁ డేసెఁ దమ్ముఁ, దారు నన్నియు శరములఁ దఱిమి చిత్ర
సేనపురుమిత్త్రు లతని నేసిరి నవోగ్ర, విశిఖములు నాటె భీష్ముఁ డవ్వీరు మేన.

ఉ. ఆతఁడు చిత్రసేనునిశరాసన మేడ్తెఱఁ ద్రుంచి ఘోటక
వ్రాతము నొంచి మైమఱువు వ్రచ్చి శరంబులు మేనఁ గ్రుచ్చి యు
ద్ద్యోతితుఁ డైనఁ జూచి కర ముద్ధతి రాజతనూజవర్గముల్
వే తఱియంగఁ జొచ్చి పొదివెం బటుమార్గణవృష్టి నాతనిన్. 316

క. ఆసౌభద్రుం డుగ్రపు, వేసవి దావాగ్ని శుష్కవిపినమ్ము నిరా
యాసంబుగ దరికొనుగతి, భాసితశరశిఖలు వారిపైఁ బరఁగించెన్. 317

క. రంగత్ప్రథనస్తుత్యతు, రంగముఁ డై తాండవాభిరతుఁ డగుహారులీ
లం గడఁగి వీరనృత్యము, సంగరరంగమునఁ జేసె శత్త్రులు మెచ్చన్. 318

వ. ఇట్లు పేర్చి కురుబలంబు నేర్చునభిమన్యుఁ జూచి జనితమన్యుం డై శుభలక్షణుం
డగులక్ష్మణుండు. 319

అభిమన్యులక్ష్మణకుమారులయుద్ధము.

క. తలపడి నానాస్త్రము లగ్గలికం గురియుటయు నతఁడు కాండము లాఱి
ట్టల మైనయలుక నాతని, లలితోరస్స్థలమునం గలయ నాటించెన్. 320

చ. తెరలక లక్ష్మణుండు దృఢదీప్తశరావలి పార్థుపట్టిపైఁ
దొరఁగఁగఁ జేసినం గినిసి తొల్త హయంబులఁ జంపి సారథిన్
ధరఁ బడ నాతఁ డేసె విరథత్వము నొందియు నీదుమన్మఁ డు
ద్ధురగతి శక్తి వైవ నది ద్రుంచె మహేంద్రునిమన్మఁ డమ్ములన్. 321

1. దశకమునను బాధితుఁ జేసెన్.

ఆ. శక్తిఁ ద్రుంచి తీవ్రసాయకహతదేహుఁ, జేయఁ దొడఁగునతనిచేతిబలుపు
సూచి కృపుఁడు రాజసుతుఁ దన తేరిపై, నిడి తొలంగఁ దెచ్చె [1]నెల్లఁ జూడ.
క. కురురాజు యోధవీరులఁ, బురికొలుపుచు భీష్ముఁ డపుడు పోరికి నడరం
గరిహయనరశరనిబిడత, ధరణి జలదనిబిడగగనతలముం బోలెన్. 323
ఉ సాత్యకి యప్డు డేచి శరజాలము చిత్రలఘుస్ఫుటత్వసాం
గత్యవిరాజమానముగఁ గౌరవసేనఁ గలంగఁ జేసి యా
ద్ధత్యమునం దనర్చిన నుదాత్తమనస్కుఁడు సౌమదత్తి యా
[2]హుత్యభిరామవహ్నిక్రియ నుజ్జ్వలుఁ డై వెసఁ దాఁకె నాతనిన్. 324
చ. తలపడి యంత్యకాలశిఖిదారుణభంగి నమేయమార్గణా
ర్చులు వరఁగించుచుం భయము సొచ్చి జనార్దనుతమ్ముతోడి యో
ధులు పిఱుసన్నఁ దత్సుతులు దోర్బలదుర్దము లై పదుండ్రు న
గ్గలిక నెదిర్చి యిట్లనిరి కౌరవసత్తముతో నుదగ్రతన్. 325
క. భూరిశ్రవసుఁడ యొక్కటి, వీరవినోదంబు సలుపు వేడుక మెయి దు
ర్వారత వచ్చితి మొక్కరుఁ, గోరికొనుము సంగరమునకుం మాలోనన్. 326
చ. అన విని నవ్వి యొక్కఁడు మదస్త్రబలంబున కోర్వఁ జూపినం
సునిశితబాణముల్ వఱపి సూరెల నందఱు నొక్కపెట్ట యే
పు నెఱపుఁ డన్న నారథికపుంగవు లేయ నతండు నమ్ము లె
ల్లను దునుమాడి వారిఁ జటులస్ఫురితాంబకవృష్టి ముంచినన్. 327
క. పొలివోనిశౌర్యరేఖం, జెలఁగుచు వార్ష్ణేయు లతనిఁ జేడ్పడఁ జెక్కు
మ్ముల నొవ్వ నేసినం గడు, నలిగి శరాసనము లెల్ల నాతఁడు ద్రుంచెన్. 328
క. కోదండదళనశీఘ్రచ్ఛేదం బొనరించి యపుడ శిరములు పదియుం
భూదేవికి బలిగా నిష్పాదించెం గౌరవేంద్రబలములు సెలఁగన్. 329
వ. ఇట్లు వడిసకొడుకులం గని వృష్ణివీరుండు. 330
చ. వగపును గోపముం గదుర వైరిబలంబు దలంకఁ దేరు పై
నొగ నొగ దాఁకఁగాఁ బఱపి నుగ్గుగఁ గౌరవసూతు నేసి బె
ట్టుగఁ దురగంబులం దునుముడుం వెస నాతఁడు నట్ల చేసెఁ బా
టిగఁ గరవాలముల్ గొని వడిం దిగి నేలకు దాఁటి రిద్దఱున్. 331
వ. అట్టిసమయంబున. 332
ఆ. వేగ మెయిది వృష్ణివీరు భీముఁడు గురువీరుఁ గురువిభుండు గారవమున
నెనుకఁ జనఁగఁ దివిచి తనతనరథముపైఁ, బెట్టికొనుచుఁ దొలఁగఁ బ్రీతిఁ జనిరి.
వ. అంత. 334
క. అపరాహ్ణసంగతుం డగుతపనుం గని ప్రొద్దు గ్రుంకెఁ దడ వేఁగుదు రీ

1 నృపుఁడునూడ 2 హుత్యభివర్ధితాగ్నిక్రియ

రిపు లని కడంగి నరుఁ డ,స్త్రపరంపర వఱపి నీదురథికుల నెల్లన్. 335

వ. నిహతులం జేయుచు విహరించు చున్నం గనుంగొని. 336

క. సైరింపక యేత్తెఱఁ గురు,వీరాగ్రణి యిరువదేను వేలరథంబుల్
పోరికిఁ బురికొలిపిన వి,స్ఫారగతిం గూడి కవిసెఁ బార్థునిమీఁదన్. 337

క. కడువెసఁ గవిసినయవి గ,వ్వడి బాణజ్వాల లడర వడి దావాగ్నిన్
మిడుతలు వోలిసినక్రియఁ బొడి,పొడి యయ్యెం గురుబలంబుపొం గడఁగంగన్.

క. కిరణంబు లడఁగి యంతకు, నరుణత్వము మెఱయఁ దరణి యపరాద్రిశిరః
స్ఫురణను నధికరణాలం,కరణం బొనరించుటయును గాంగేయుఁ డెడన్. 339

క. శ్రాంతం బయ్యెను వాహన,సంతానం బెల్ల నిపుడు సంధ్యాసమయం
బింతట నేఁటికి నని సా,లింతము గా కింకఁ బోర లెసైన్య యున్నె. 340

వ. అని తలంచి కుంభసంభవాదియోధముఖ్యుల కెఱింగించి బలంబులఁ దివియ నియమించి. 341

క. సమరక్రీడనలీలం, దమక తమక తనిసి మరలి తమతమయావా
సములకు నరిగి రుభయసై,న్యములజనంబులును దీవియలు వెలుఁగంగాన్. 342

తే. రెండువీళ్ల జనంబులు రేలు వివిధ, హృద్యసంగీతములను సాహిత్యమధుర
లలితగోష్ఠీవినోదంబులను బ్రమోద,భరితు లై ప్రొద్దు పుత్తురు భరతముఖ్య.

భీష్ముని షష్ఠదివసయుద్ధక్రమము.

వ. ఏనవనాఁటిరాత్రి సనుటయు దెలతెల వేగునప్పుడు ధనంజయుండు సేనాపతి రావించి మకరవ్యూహంబు సంఘటింపు మని నియమించిన నఖిలజనంబులకుఁ బ్రీతి నెక్కొన నతం డమ్మోహారంబు దీర్చు నెడ దానికిఁ బార్థపాంచాలపతులు శిరంబును గవలు గన్నులును భీమసేనుండు దుండంబును సౌభద్రద్రౌపదేయ ఘటోత్కచులు గండస్థలంబులును సాత్యకిసహితుం డై యుధిష్ఠిరుండు గంఠంబు ను ధృష్టద్యుమ్నపురస్సరంబుగా విరాటుండు వెన్నును గేకయులు వామపార్శ్వం బును ధృష్టకేతుండును గరూశపతియును దక్షిణపార్శ్వంబును గుంతిభోజశతా నీకులు జఘనంబును శిఖండియు నిరావంతుండును బుచ్ఛంబును నై పన్నిరి భీష్ముండు దానికిఁ బ్రతివ్యూహం బూహించి క్రౌంచవ్యూహం బమర్చి యందుఁ జంచువునం దాను గురుసహాయుం డై నిలిచె నేత్రంబులఁ గృపగురుపుత్త్రులును మస్తకంబునఁ గృతవర్మయుఁ గాంభోజబాహ్లికులును గళంబున శూరసేనపరివృ తుం డై సుయోధనుండును నురంబున సౌవీరసమేతుం డై భగదత్తుండును వీఁపున విందానువిందులును వామపక్షంబున సుశర్మయు దక్షిణపక్షంబున యవనపతి యు నపరభాగంబున శ్రుతాయురుపేతుం డై భూరిశ్రవసుండును నిలిచి రి ట్లుభ యసైన్యంబులు సన్నద్ధంబు లై నడచి శంఖభేరీప్రముఖతూర్యనాదంబులు నెలంగం దలపడియె నట్టిసమయంబున. 344

క. తలకడచి నడచు ద్రోణుని, యలవుఁ జలంబును సహింప కనిలతనయుఁ డి
ట్టల మగు రోషంబునఁ ద, ద్బలముపయిం బఱపె రథముఁ బటువేగమునన్.
వ. ఇట్లు వఱపిన నతనికొల్లలకుం గాక. 346
క. తనముందటి యోధులు పెఱు, సనుటయుఁ గుంభజుఁడు గినిసి శరనవకము భీ
మునిమేన నాఁట నాతఁడు, సునిశితభల్లమున నతనినూతుం దునిమెన్. 347
క. వాహనముఁ దాన నడపుచు, సాహసికత్వమున గురుఁడు సమరక్రీడో
త్సాహము వదలక వైరి, వ్యూహము దలఁకంగ భుజసముద్ధతిఁ గవిసెన్. 348
క. మీతండ్రి ద్రోణునకుఁ దో,డై తఱిమినఁ గేకయులు భయాకులత మరు
ద్ధూతాంబుదగతిఁ దెరలఁగ, నాతతసృంజయబలంబు లఱిముఱి విఱిగెన్. 349
ఆ. అధిప భీమసేనుఁ డడరినఁ గౌరవ, సైన్య మతనిచేతఁ జాఁపకట్టు
వడియె నపుడు ధరణిపతు లిద్దఱును జేయి, వీచి తఱిమి రధికవిక్రమమున. 350
వ. ఇవ్విధంబున ధర్మనందనదుర్యోధను లగ్గలికం బురికొలుప మొగ్గరంబులు రెండు
ను గండు మిగిలి తలపడియె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుం డు సంజయున కిట్లనియె.
ఆ. మనబలంబునందు మంచిమగల్ సాల, గలిగి యాబలంబు గెలువ లేమి
దైవకృతము గాదె తలఁపఁ జోద్యముమున్న, యెఱుఁగఁజెప్పె విదురుఁడిట్టులగుట.
క. అతఁ డెంత సాటి చెప్పిన, మతి హితముగఁ గొనఁడు కీడు మానఁడు కడుదు
ర్మతి యైన నాతనూజుఁడు, మతి కర్మము వెనుకఁ జనక మానునె యెందున్.
వ. విధికృతం బెవ్వరికి నుడుప వచ్చు నెట్లు గానున్నది య ట్లయ్యెడుం గాక యనిన
సంజయుం డతని కిట్లనియె. 354
ఆ. నీతనూభవుండు నెఱిగుఱి యెఱుఁగమి, యెఱిఁగి యెఱిఁగి యతని నేల చెప్ప
మనయుపేక్షవలన విను నాఁటిజూదంబ, నేఁడు గయ్య మయ్యె నృపవరేణ్య.
వ. ఇంకఁ బశ్చాత్తాపం బుడిగి ధీరుండవై సమరప్రకారంబు విను మట్టియెడ భీమ
సేనుండు భవత్సేనాసాగరంబు పాయ వడం దఱిమి చొచ్చి దుశ్శాసనుండును
దుర్విషహుండును దుర్మదుండును దుస్సహుండును జయుండును జయత్సేనుండు
ను వికర్ణుండును జిత్రసేనుండును సుదర్శనుండును జారుచిత్రుండును సువర్మ్ముండు
ను దుష్కర్ణుండును నొక్కచో నున్నం గనుంగొని యక్కుమారులం దాఁకిన.
తే. వార లందఱు నొండొరుఁ జేరు వేరఁ, బిలిచికొని వీఁడె చనుదెంచె భీముఁడీతఁ
డొంటి యగపడ్డచోటన యుక్కడంగఁ, బొదివి చంపుద మని యతిస్ఫురణ సేసి.
క. ఉగ్రగ్రహములు లయకా, లగ్రహపతిఁ బొదువు క్రియ నలఘువిక్రమగ
ర్వాగ్రహమున ముట్టిరి రిపు, నిగ్రహలంపటుని భీమునిం జటులగతిన్. 358
వ. ఇట్లు నీకొడుకులు చతురంగబలంబులతోడం జుట్టు ముట్టిన వృకోదరుండు సంత
సంబునం బొదలి సారథిం గనుంగొని నీ వీరథం బిచ్చట నిలిపికొని యుండు మని
నియోగించి గద పుచ్చికొని ధరణికి లంఘించి. 359

చ. కవిసి యుగాంతదండధరుకైవడిఁ గోలుమసంగి కుంభముల్
పవులఁగఁ దుండముల్ దునియఁ బ్రక్కలు వ్రక్కలు గాఁగ దర్పముం
జవము బలంబు నొప్పఁగ గజంబుల వ్రేసిన నెత్తు రొల్కఁగా
నవి పడె ధాతునిర్ఝరమయాచలపంక్తులఁ బోలి మేదినిన్. 360
క. అరదంబులు పొడిపొడి యై, హరులగములు నుగ్గునూచ మై మొత్తపుఁగా
ల్వురు సిదురుప లై పడ నిష్ఠురగతి విహరించె వాయుసూనుఁడు గదతోన్.
క. పెక్కండ్రతోడ నిమ్మెయి, నొక్కరుఁడ రథమ్ము డిగ్గి యురవడిఁ జని పే
రుక్కునఁ బోరుట సూడఁగ, నక్కజ మై యుండెఁ గౌరవాన్వయముఖ్యా. 362
ఆ. భీమసేను నపుడు పెక్కుబలంబులు, పొదువు టెఱిఁగి ద్రుపదపుత్త్రకుండు
శస్త్రగురునితోడ సరభసవృత్తిమైఁ, బోరి పోరి యుడిగి బుద్ధి గలఁగ. 363
క. భూరిరయంబున నద్దెసఁ, దేరు వఱపఁ బనిచి యతని తేరిపయిం ద
త్సారథిఁ గాంచి శోకము, గూరన్ గద్గదిక నెలుఁగు గుత్తుకఁ దగులన్. 364
తే. ఆర్తుఁ డై యవ్విశోకుని నడిగె భీముఁ
డెచట నున్నాఁడు నాయెడ లెట్లు ప్రాణ
సహిత మై యుండు నతఁ డశోకచంద మైన
నేమిగతిఁ బోదు నక్కట యెఱుఁగఁ జెపుమ. 365
వ. అనిన విశోకుండు ధృష్టద్యుమ్నున కి ట్లనియె. 366
చ. గొదగొని ధార్తరాష్ట్రు లతిఘోరవిధంబునఁ జుట్టు ముట్టిన
న్మదమునఁ దేరు డిగ్గి హరిణంబులపైఁ జనుసింహమో యనన్
గదఁ గొని నన్ను నియ్యెడ నకంపితసుస్థితి నిల్వఁ బంచి చె
ట్టిదముగఁ జొచ్చె నాహవపటిష్ఠుఁడు భీముఁడు వారిసైన్యమున్. 367

ధృష్టద్యుమ్నుఁడు భీమసేనునకుఁ దోడ్పడుట.

వ. అని యవ్వల నెఱింగించిన నతండు. 368
క. కడువడిఁ జని యంతంతం, బుడమిఁ బడినకరులగములు పొరలుటకతనన్
వడముడి యరిగినతెరు వేర్పడఁ గని వేవేగ రథము వఱపెం గదియన్. 369
వ. ఇట్లు భీమసేనుఁ జేరం బోయి. 370
క. ఇదె యేనుఁ గూడ వచ్చితిఁ, బదిలుఁడ వై పోరు మింక బకమర్దన యీ
కదసినవీరుల నెల్లం, గుదియించెద ననుచుఁ గవిసె గురువితతిపయిన్. 371
క. అత్తఱి నీతనయుం డెలుఁ, గెత్తి రథికవరులతోడ ని ట్లను నీదు
ర్వృత్తునిఁ బొదువుఁడు భీముని, [1]యుత్తలపాటుడుపుకడఁక నుడుపుఁడు గడిమిన్.
వ. అనిన విని యోధవీరులుం గుమారులు నొకపెట్ట ధృష్టద్యుమ్నుం బొదివిన
నతండు ద్రోణదత్తప్రమోహనబాణంబున వారి నందఱ నిశ్చేష్టితులం జేసిన న
ప్పుడు దప్పి దీర్పుకొన నెడ గని యనిలనందనుం డొక్కమడువున మధురశిశిరజలం

1 నుత్తలపాటుడిగి కడకయుడుపుఁడు.

బులఁ బొనంబు సేసి యుల్లసిల్లి యాద్రుపదపుత్త్రుం గూడికొనియె నట్టియెడ [1]నాచార్యుండు గయ్యంబు సేయుమనుమున ధృష్టద్యుమ్నుండు దొలంగిన తెఱ పిం గదియఁ బాంచాలపతి దఱిమిన నప్పు డగ్గురుండు నవ్వుచు. 373

తే. అస్త్రవర్షంబుఁ గురియంగ నతఁడు పూర్వ, వైరబంధంబుకతన దుర్వార మైన యాతనిరోషంబు సైరింప నలవి గాక, జడిసి పోయిన నాతండు శంఖ మొత్తె.

వ. ఇట్లు ద్రోణుండు ద్రుపదుం దెరల్చి ధృష్టద్యుమ్నుచనినవల నరసి తదీయ ప్రమోహనమార్గణమూర్ఛితం బయినశూరలోకంబు నాలోకించి కరంబు రయంబునఁ బోయి. 375

క. వినుతప్రజ్ఞాబాణం, బున మోహనబాణశక్తి వోఁ జేసిన సం జనితప్రాణోజ్జ్వలు లై, యనికిం గ్రమ్మఱఁ గడంగి రయ్యోధవరుల్. 376

వ. ఇవ్విధంబున నాచార్యప్రాపునం జేసి యేచి నీకొడుకులు పవనద్రుపదులకొడు కులపై నడరినం గని యుధిష్ఠిరుండు గేకయు లేవురను ద్రౌపదేయులను ధృష్ట కేతునిం జూచి వీ రభిమన్యుండు ముంగలిగా రథంబులు వఱపి భీమసేన ధృష్టద్యుమ్నులకుఁ దోడుపడుం డని పంచిన. 377

క. ఆపన్నిద్ధఱు సైన్యా, టోపసమేతముగఁ గవియుడును బాంచాల క్ష్మాపాలసుతుఁడు భీముఁడు, నేపారిరి నీదుసేనయెసకం బడఁగన్. 378

వ. తదవసరంబున. 379

తే. క్రందుఁగయ్యంబులోన నరాతిభయద, బాహువిక్రమ నీ విట్లు పాదచారి వగుట వల దని కేకయునరద మెక్కఁ, బనిచె భీమునిఁ బాంచాలపతిసుతుండు.

క. అప్పుడు మధ్యందినమున, నొప్పినయినులోడఁ జాల నొర వచ్చి గురుం డప్పాండవబలములపైఁ, దెప్పదెరలఁ గురిసె శరతతిం దీవ్రముగాన్. 381

చ. కనుఁగొని పార్షతుం [2]డపుడు గట్టుపకా సయి వీఁకఁ దాఁకినం దునిమె నతండు తద్ధనువుఁ దోడన పెక్కుశరంబు లేసె నా తనిమెయి నొండువిల్లు ద్రుపదక్షితిపాలసుతుండు గ్రక్కనం గొని శరసంతతిం గురిసి కోపముఁ బెంచిన నాతఁ డుగ్రతన్. 382

క. ఆవిల్లు ద్రుంచి రౌద్రర,సావేశం బొప్ప నాలుగమ్ముల రథవా హావలిని సూతు నొక్కట, దేవగణము వొగడ వసుమతిం బడ నేసెన్. 383

మ. విరథుం డై యభిమన్యు తేరిపయికిన్ వేగంబ పాంచాలభూ వరసూనుం డరుగం దదీయబల మోర్వం జాల కొక్కుమ్మడిన్ మరలం బాఱె నతండు వాయుసుతుఁడున్ మానింప మానింప న ష్టు రథానీకముతోడ భీముఁ బొదివెన్ భూమీశ్వరుం డుద్ధతిన్. 384

1. నాచార్యుక యుద్ధంబు. 2. డుగురుకట్టుప.

ధృష్టద్యుమ్నుఁడు ద్రోణునితో యుద్ధము సేయుట.

తే. అంత నొండొకసారథి యతిరయమునఁ
జటులహయములఁ బూన్పఁ బాంచాలసుతుఁడు
దనరథమునకు గ్రక్కునఁ జని పరాక్ర
మాభిరాముఁ డై గురునిపై నడరెఁ బెలుచ. 385

వ. ఇట్లు ధృష్టద్యుమ్నుండు గడంగి యెప్పటియట్ల కుంభసంభవుతోడం బెనంగు
చుండ భీమసేనుండును. 386

క. తనయరదంబు విశోకుఁడు, గొని వచ్చిన నెలమి నెక్కి క్రూరోత్సాహం
బునఁ దనుఁ బొదివినదుర్యో, ధనుమీఁద నిశాతవిశిఖతతి నిగిడించెన్. 387

క. కురుపతి యొకనారాచం, బురమున నాటింప భీముఁ డుగ్రత నేసెన్
గురుతరశరత్రయంబునఁ,గరములు వక్షమును నాటఁ గౌరవనాథున్. 388

వ. దాని కతండు చలింపక వృకోదరుపై వివిధశరంబు లేసె నతనితమ్ములు దలకడచి
యాభీమసేనుం బట్టికొన నుత్సహించి యెప్పటియట్ల బెట్టిదంబుగాఁ గవిసినం గని
యక్కుమారుల నభిమన్యుద్రౌపదేయులును ధృష్టకేతుకేకయులునుం దాఁకి రట్లు
వారును నమ్మారుతియుం గూడి దారుణభంగిం దఱుముట సైరింపం జాలక. 389

క. విఱిగి భవత్సుతనివహం, బఱిముఱిఁ గనుకనిఁ జనంగ ననిలసుతుం డే
ర్తెఱ నెగచి వగచె వారం,దఱుఁ దనచేఁ జచ్చు టపుడు దప్పుటకుఁ గడున్.

క. తమ్ములఁ దోలిన నతిరౌ,ద్రమ్ముగఁ గోపించి యన్న దలపడియెను సై
న్యమ్ముఁ బురికొలిపికొని రభ,సమ్మున భీమాదియోధసంఘముతోడన్. 391

క. అపరాహ్ణసమయమున న,ట్లుపమాతీతాతిఘోరయుద్ధం బయ్యెన్
రిపుభయదభుజుఁడు భీముస,కపరిమితబలుండు గురుధరాధీశునకున్. 392

సీ. తదవసరంబునఁ బొదివి వికర్ణుండుఁ, జిత్రసేనుఁడుఁ బార్థుపుత్త్రుమీఁదఁ
గవిసిన నతఁడు వికర్ణురథ్యంబులఁ, గూల్చి యాతనిపయిఁ గుప్పెకోల
లిరువది నాఁటింప నరదంబు డిగి భీతి,యూన నాతఁడు చిత్రసేనురథము
పై కేఁగె ద్రౌపదిపట్టు లేవురు భీము,నకు నడ్డపడి కురునాథుఁ దాఁకి

తే. మేను నెత్తురు వఱ్ఱుగా మెఱుఁగుటమ్ము
లేయ వారలఁ దలపడి యేనునార
సముల రారాజు వోనేసి సరభసముగఁ
దఱిమె గాంగేయుఁ డరిసేనఁ దఱియఁ జొచ్చె. 393

క. చొచ్చి చతురంగవితతులు, విచ్చునటులు సేయుటయును విన్వచ్చుఁడు వే
వచ్చి తలపడినఁ బురికొని, యచ్చట నిరువాఁగు నట్లు లాడం బోరెన్. 394

ఆ. రక్తనదులలోన రథయానపాత్రముల్, వఱపి యోధవరులు బాహుబలము
వెలయ సమరకేళి సలిపిరి శూరత, నేచి కడఁగి యోల రాచి రాచి. 395

వ. అంత నరుణకిరణుం డన్వర్థాభిధానుం డగుచు వచ్చిన వేగిరపడి వాయునందనుండు సుయోధను నేడ సమయింతు ననుసంరంభంబున నతనికి సమ్ముఖంబుగాఁ దేరు నఱపించి కదిసి క్రోధమోదంబులు మనంబునం బెనంగొన నతనిం గనుంగొని.

సీ. కడుఁ బెద్దకాలంబు గాంక్షించి యున్నయు,త్సవ మిప్డు సమకూర దైవ మిచ్చె
గొంతిసంకటపాటుఁ గోడలిబన్నంబుఁ, దీర్చెదఁ గృష్ణుండు దెలుప నీవు
సరకు సేయమియును సభలో నులూకునిఁ, బంచి యాడించిన [1]పరుసములును
గక్కించి బీరంబు దక్కించుకొన నీక, తెగఁ జూడఁ గాంచితి మగతనంబు

తే. గలిగి మగుడక నిలు మని పలికి యుగ్ర, గతి నెదుర్కొని రథతురంగములసూతుఁ
జంపి చాపంబు ద్రుంచి విస్ఫారకేతు, దండ మేడ్తెఱ నఱకె భీముండు సెలఁగి.

ఉ. వేఱొకవిల్లు పుచ్చికొను వేగములోనన కౌరవేంద్రు మైఁ
దూఱ వృకోదరుండు పదితూపులు పాములు పుట్టలోనికిం
దూఱినయట్లుగాఁ బ్రబలదోర్బల మేర్పడ నేయ నెమ్ములన్
గీఱిన మూర్ఛ వచ్చి యొఱగెం దఱచై రుధిరంబు గ్రమ్మఁగన్. 397

వ. అట్టియెడ జయద్రథుండు రథికవరులతోడం గడంగి వడముడిపై నడరె నప్పుడు కృపాచార్యుండు దుర్యోధనుఁ దనరథంబుమీఁదం బెట్టికొని తొలంగం గొని పోయె నభిమన్యుండును ద్రౌపదేయులును గేకయులును మారుతిని మీఱి సైంధవుం దలపడినఁ జిత్రసేనుండును జిత్రుండును జిత్రాక్షుండును జారుచిత్రుండును సులోచనుండును నందుండును నుపనందుండును రౌద్రంబుగా సౌభద్రుం బొదివిన. 398

క. బలియుఁ డగుపార్థపుత్త్రుఁడు, వల నేర్పడ నొకని నొకని వడి నైదైద
మ్ముల నేసి నొంప వారలు, దలఁకక వెస ముంచి రస్త్రధారల నతనిన్. 400

వ. సహోదరులకు సహాయత్వంబు సేయం బూని మున్ను విరథుం డై పోయినవాఁ డగుటం జేసి. 401

చ. తఱిమి వికర్ణుఁ డప్డు తనుఁ దాఁకిన నాయభిమన్యుఁ డల్గి బి
ట్టఱ విలు ద్రుంచి సారథి వడం దురగంబులఁ జావ నేసి క్రొ
మ్మెఱుఁగులతోడఁ దద్ధ్వజము మేదినిఁ గూలఁగఁ జేసి యంగముల్
గీఱికొన బాణముల్ నినిచెఁ గేలిమెయిం బటుదర్ప మేర్పడన్. 402

వ. ఇట్లు నొచ్చినవికర్ణుం గనుంగొని కురుకుమారు లొక్కపెట్ట కవ్వడికొడుకుపై నురవడించిన. 403

ఉ. ఏవురు ద్రౌపదేయులును నేడ్తెఱ నాతని కడ్డ మై తురం
గావళి నొంచియుం బడగ లన్నియుఁ ద్రుంచియు నంపవానలం
జేవ సెడంగ ముంచియునుఁ జేడ్పడఁ జేయఁగ నీతనూభవుల్

---

1 జ. పరుసఁదనముఁ.

వోవక వారితో మఱియుఁ బోరిరి సిగ్గున బీర మెక్కఁగన్. 404

వ. అట్టియెడ నకులనందనుం డగుశతానీకుండు బహుప్రకారబాణంబుల వివిధవిక్రమక్రీడ సలుపుబలుపుఁ గనుంగొని కేకయపాంచాలపతులు బాసటయై చటులతరతురంగమాతంగస్యందనసందోహంబులం బఱపి కడిమి నెఱపి రిప్పురుసం బ్రతివీరుల నఱుముటయు నప్పుడు పతంగుండు పశ్చిమాచలశృంగంబుమఱుంగుపడుటయుం జూచి గాంగేయుం డంత్యకాలకాలాకృతిం గడంగి పటువిశిఖవితానంబుల వేఁడిమి సూపి యమ్మోహరంబు దెరల్చి తనమొనల మరల్చికొని సమరంబు సాలించి శిబిరంబున కరిగెఁ బాండుసూనులును మేనులు వెడవెడ చెమర్ప విడిదలకుం జని రని యిట్లు సంజయుం డాఱవదివసంబునాహవంబు తెఱంగెఱింగించె నప్పుడు. 405

క. కిమ్మీరమర్దనునిచే, నిమ్మెయి నో టూరఁ బెక్కు లేటులు వడి ద
ర్ప మ్మెడలి మూర్ఛ మునిఁగియుఁ, గ్రమ్మఱఁ గురునాథుఁ డెట్లు గడఁగెనొ యనికిన్.

వ. అని సకౌతుకంబుగాఁ బలికిన. 407

ఉ. భూరితపోవిశేషపరిపూరమృదుస్థిరహృత్కరండవి
స్తారనివాసతంత్రఘనసారవిధాపరమాభిరామరే
ఖారమణీయ లోకహితకారిమహాకరణీయ ఘోరసం
సారదురామయాపదవసాయక నిత్యఫలప్రదాయకా. 408

క. పారాశర్యప్రముఖో, దారమునీంద్రాంతరంగధామాంతర్వి
స్ఫారప్రభాపటలవి, స్తారోజ్జ్వలదీపరూపతా స్తవనీయా. 409

మాలిని. అసురదళనలీలావ్యాప్తిదీప్తారశోచి
ర్లసితపరశుగాఢాలంకృతప్రౌఢముద్రా
[1]భ్యసనమహితబాహాప్రస్ఫురత్కాంతిహృద్యా
హాసనసురభివిద్యా హంసనాదైకవేద్యా. 410

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున భీష్మపర్వంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

---

1 వ్యసనానుహితబాహుప్రస్ఫు.

శ్రీ

శ్రీ గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

భీష్మపర్వము, తృతీయాశ్వాసము.

విలసనత్వగురుగా
రీవిభవమరమ్యచాతురీస్వీకృతస
ద్భావ నిరుపాధికానం
దావహకరుణానుభావ హరిహరనాథా. 1

—— భీష్మగాంధారేయుల సంవాదము. ——

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె. 2
తే. భండనంబునఁ దనయుండు గండడంగి, పోక విని తీవ్రఖేదంబుఁ బొంది యంబి
కాతనూభవుఁ డప్పు డాసూతపుత్త్రు, నడిగె నుత్తరవర్తన మాదరమున. 3
వ. అడుగుటయు నతం డతని కిట్లను నాఁటిరేయి గాంగేయుతోడ గాంధారేయుండు.
ఆ. మనము పూఁచి పట్టి మొన లేర్చికొని పోవఁ, బాండురాజసుతులబలము గవిసి
గాసి చేయునదియుఁ గాక నీముందటఁ, బవనతనయుచేత భంగపడితి. 5
క. నినుఁ గొని గెలిచెదఁ గుంతీ,తనయుల నని యున్నతలఁపు దప్పించెదు నీ
వనిమిషుల నైనఁ జేకొన, వనిమొన వా రింతబలియు రగు టేమియొకో. 6
క. అనిన విని నవ్వి యతఁ డి, ట్లను నింతన నేల నన్ను నని నాయెడ లో
మినచోటుఁ గలదె పెఱయో, ధనికాయం బైన నకట [1]తలఁకదె చెపుమా. 7
వ. పాండవుల గెలువ నలవి గా దని యెప్పుడుం జెప్పుదు నైన నఱ లేక నీకు జయం
బు గోరి పోరెద వగవ కుండుము. 8

—— భీష్ముని సప్తమదివసయుద్ధక్రమము. ——

క. అన విని యూఱడి నిద్రా, జనితసుఖం బంది రేపు జనపతి యనికిం
జనుటయు భీష్ముఁడు బల మెల్లను నెఱయఁగఁ దీర్చె మండలవ్యూహముగన్. 9
వ. అందు నడుమ నరనాథుం డొప్పి యుండెఁ దమ్ములుఁ జేయం గలవారలును
నూరేల నిలిచి రంతం బాండవులును భండనంబునకు వెడలి రయ్యుధిష్ఠిరుండు
మునమొనలం గనుంగొని వజ్రవ్యూహంబు గల్పింపు మని సేనాపతిం బనుప

1. తలఁకనె; తలఁపదె.

నతండును దత్ప్రకారంబున సైన్యంబు సన్నద్ధంబు సేసిన నది పరబలంబు మెచ్చక తఱిమి తూర్యధ్వను లెసఁగం దాకె నప్పుడు ద్రోణుండు విరాటుని ద్రౌణి శిఖండిని దుర్యోధనుండు ధృష్టద్యుమ్నుని మద్రపతి గవలను విందానువిందులు యుధామన్యునిఁ బెక్కండ్రు రాజులు బీభత్సుని మార్కొనిరి భీమసేనుండు గృతవర్మను సౌభద్రుండు చిత్రసేనదుశ్శాసనవికర్ణులను ఘటోత్కచుండు భగదత్తుని సాత్యకి యలంబుసుని ధృష్టకేతుండు భూరిశ్రవసునిఁ జేకితానుండు గృపాచార్యుని ధర్మసూనుండు శ్రుతాయువును బలువురుభూపతులు భీష్మునిం దలపడి రట్టి యెడఁ గృష్ణునితో జిష్ణుం డి ట్లనియె. 10

తే. భీష్ముఁ డొడ్డన మేర్చిన బెడఁగు సాల, నొప్పెఁ గౌరవయోధులయుబ్బు మెఱసె
నృపు లనేకులు నామీఁద నిగిడి రేను, జిక్కువఱిచెదఁ జూడుమీయుక్కుమడఁచి. 11

వ. అని పలికి గొనయంబు సారించి. 12

క. జననాథులపై బెల్లే,సిన వారలు నొక్కపెట్ట చెలఁగి ముకుందా
ర్జునులఁ బటుబాణవర్షం, బున ముంచిన నార్చె నీదుపుత్రబలంబుల్. 13

వ. అప్పు డింద్రనందనుండు గోపించి యైంద్రాస్త్రంబు ప్రయోగించిన. 14

మ. అది యాబాణము లెల్ల మాన్చి నరనాథాంగంబులన్ గీఱి యు
న్మదశుండాలహయాళిఁ గూల్చి రభసోన్మాదక్రియన్ సంభ్రమ
ప్రద మై మందర మంబుధిం గలఁచుదర్పం బొప్ప నొప్పించుడుం
దదనీకంబులు వాఱి భీష్మరథ మాధారంబుగా నిల్చినన్. 15

వ. త్రిగర్తపతి మొద లయినయమ్మహీపతులుం దెరలి తమతమసైన్యంబులు సన్ననెలవులకుం జని యొదుంగుటయు గాంగేయుండు గడంగుటయుం గని రాజులతో నా రా జి ట్లనియె. 16

క. సేనాసమేతుఁ డగునరు, పై నొక్కఁడ భీష్ముఁ డడర బలువిడిమైఁ దో
డై నడవ వలదె యింతటి, మానిసులకు నేను జూడ మరలం దగునే. 17

వ. అనిన విని యాభూపాలనికరం బాలంబునకు మూఁకొని సురనదీసూను నిరుగెలంకులం గూడికొనియె నప్పుడు. 18

సీ. గురుఁడు విరాటునికోదండకేతుదం, డంబులఁ ద్రుంచె రెం డంబకముల
నతఁడు వేఱొకవింట నాచార్యుమేనును, సూతుని మూఁడేసినిశితాస్త్ర
ముల నొంచి ఘోటకమ్ముల నాలుగింట నో, నేసి చాపము సిడ మొడల రెంట
నేసిన నతఁడు ద న్నెనిమిదియమ్ముల, విరథుఁ జేసిన సుతునరద మెక్కి

తే. యతఁడు దానును గూడి వాలంపవెల్లి
ముంచుటయుఁ గుంభజుండు గోపించి దొడ్డ
నారసం బేయ నమ్మత్స్యనాథతనయు
నురము వడిఁ గాఁడి వీఁపున నుచ్చిపోయె. 19

వ. ఇట్లు క్రూరనారాచంబు వెట్టు దాఁకిన. 20

క. విల్లును నమ్ములు విడుచుచుఁ, ద్రెళ్లుటయును శంఖుఁ జూచి ధృతి గలఁగి జనం
బెల్లను జూడ విరాటుఁడు, దల్లడమునఁ బాఱె విచ్చెఁ దత్సైన్యంబుల్. 21

వ. అట్టిసమయంబున శిఖండి గురుపుత్త్రుఫాలంబునఁ బటునారాచత్రయంబు నాఁటించిన నతం డలిగి యొక్కపెట్ట పెక్కమ్ములఁ దురంగసూతకేతుచాపంబుల నుగ్గుసేసినం బలకయు వాలునుం గొని నేల కుఱికి పాంచాలనందనుండు సాళువంబుచందంబునం గవిసి యశ్వత్థామ యేయుబాణంబులు గృపాణంబునఁ ద్రుంచుచుం గదిసిన నతండు కోపించి. 22

తే. పలక పఱియలుగాఁ జేసి యలుఁగు దునిమి
యొడల వాలంపపొది నింప నొల్లఁబోక
ద్రుపదపుత్త్రుండు గరవాలు దునియ వైవ
నడుమఁ బొడి సేసె నాచార్యనందనుండు. 23

వ. శిఖండియు సాత్యకిరథం బెక్కెఁ దదవసరంబున ధృష్టద్యుమ్నుండు. 24

ధృష్టద్యుమ్నునిచే దుర్యోధనుండు విరథుఁడై పోవుట.

క. శరములు కురుపతిమీఁదం, గురిసిన నతఁ డతనిమేనఁ గ్రూరాస్త్రంబుల్
సరభసమున నింపఁగ స, త్వరముగ నాద్రుపదసుతుఁడు దచ్చాపంబున్. 25

వ. తుండంబులు గావించి. 26

క. మఱియు నొకవిల్లు గొనున,[1] త్రెంపిన విరథుఁడుగఁ జేయ ధృతిఁ గలవాలం
బుఱక కొని విభుఁడు నేలకు, నుఱికి యతనిమీఁద నడరె నుగ్రాకృతి యై. 27

వ. అట్టియెడ సౌబలుండు రయంబున నేయిది యన్నరపతిం దనరథంబుమీఁదికిఁ దిగిచికొని పోయె సాత్యకి యలంబుసుని నలఘువిశిఖవృష్టిం బొదివిన నద్దనుజుం డర్ధచంద్రబాణంబున దద్బాణాసనంబు తుండంబులు సేసి యంగమ్ముల వాలమ్ములు గీలించి మాయ లొనర్చి యతిఘోరంబుగాఁ బేర్చిన నాశినివంశవరుం డచలుండై యైంద్రాస్త్రప్రయోగంబున నమ్మాయ మాయించి యతని వెగడుపఱిచిన నతఁడు వెఱచఱచి పఱచిన నయ్యాదవసింహుండు సింహనాదంబు సేసి కురుబలంబులపయిం గవిసె నప్పుడు. 28

క. కృతవర్మ యేచి మారుత, సుతుపయిఁ దఱుముటయు నతఁడు సూతునిఁ దురగ
ప్రతతిం బడసేసి మహో,ద్ధతి మార్గణమయము సేసెఁ దద్గాత్రంబున్. 29

వ. ఇట్లు విరథుండును విశిఖక్షతదేహుండును నై యతం డేదు వెఱఁగినట్లు నీదు మఱంది యగువృషకునరదంబుమీఁది కరిగె ననిలతనయుండును మనగజఘటల పైఁ బటురయంబునం దనరథంబుఁ బఱపె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయునకి ట్లనియె. 30

---

1. త్రెంపిం గని విరథుఁ జేయు.

క. విఱుగుట నొచ్చుట మనవెనఁ, దఱచుగ నాడెదవు పాండుతనయులబల మే
డ్తెఱ దఱుఁగక పెనఁగుట పలు,మఱుఁ జెప్పెద వకట యేమిమాయయొ తలఁపన్.

వ. అనిన విని సంజయుం డతని కిట్లను మనవారుఁ దా మోపినభంగి పెనంగు
దురు సముద్రంబు సొచ్చినయేఱులుం బోలెఁ బాండవసేనం జొచ్చి తమదర్పం
బులు మెఱయ లేరది దప్పుగాఁ గొన రాదు నీతప్పునఁ బాటిల్లినచేటునకు
శోకింపం బని లేదు సమరప్రకారం బవధరింపు మవంతిదేశాధీశు లగువిందాను
విందులం బటుబాణపరంపరలం గప్పి యుధామన్యుం డేచి యనువిందు విరథుం
జేసిన నతండు విందుస్యందనం బెక్కుటయు నప్పాంచాలవంశనరుండు, 32

క. విందునిసారథి నొకకో,లం దునిమిన వాహములు గలంగం బడి పా
ఱం దేరు దిగిచికొని మగు,డం దద్బల మెల్లఁ దల్లడముఁ బొందె వడిన్. 33

వ. అట్టిసంకులసమరంబున. 34

క. భగదత్తునేనుఁ గడరిన, వెగడునఁ బాండవులమొనలు విఱుగుటయు మహో
నగ మేటివేగ మూఁగిన, పగిది ఘటోత్కచుఁడు దానిపరు వుడిగించెన్. 35

సీ. దనుజేంద్రునిలుచుట గని సైన్య మెప్పటి, యట్టుల వురికొని యసికిఁ జొచ్చె
నాఘటోత్కచుఁడు బాణావళి వఱపిన, భగదత్తుఁ డదియెల్ల మగుడఁ జేసి
పటుతోమరంబులు పదునాలు గడరింప, నవి ద్రుంచి డెబ్బదియమ్ము లేసి
యసుర యార్చినఁ బేర్చి యాతఁడు విరథుఁ జే,సిన వాఁడు శక్తి వైచిన నతండు
తే. నడుమఁ దును మాడి వడిఁ బెక్కునారసముల
నొంప దైత్యుండు నముచి నిలింపపతికిఁ
బాఱిన ట్లోడి పాఱె నబ్బలముఁ గడిమి
నెగచెఁ బ్రాగ్జ్యోతిషాధీశుఁ డిభముఁ బఱపి. 36

ఆ. శల్యుమీఁదఁ గవలు శరవృష్టి గురిసిన, నగుచు విరథుఁ జేసె నకులు నతఁడు
వార లప్పు డొక్క తే రెక్కి యడరిన, రౌద్ర మెసఁగ నొంచె మద్రవిభుఁడు. 37

చ. ధృతిబలు పొప్ప నిల్చి సహదేవుఁడు ప్రేఁకనినారసంబుఁ గ్రూ
రత నుర మాడ నేయ నది రక్తము సోఁకక యుచ్చి పోవుడుఁ
మృతుఁడునుబోలెఁ దేరిపయి మేటిమగం డగుమద్రమేదినీ
పతి వడినం గలంగె నరపాలక కౌరవరాజసైన్యముల్. 38

వ. ఇట్లు మూర్ఛితుం డయినశల్యుం జూచి సారథి రథంబు దొలంగం దోలికొని
పోయినం గనుంగొని కవలు సింహనాదంబులు సేసి శంఖంబులఁ బూరించి రంతం
గమలబాంధవుండు [1]దివసమధ్యోపేతుం డయ్యె నట్టిసమయంబున యమసూనుం
డు శ్రుతాయువుపైఁ దొమ్మిది యమ్ములు నిగిడించిన నతండు వాని మగిడించి

1. దివసమధ్యోదితుం డయ్యె; దివసమధ్యోపహితుం డయ్యె.

నిశాతసాయకసప్తకంబు శరీరంబున గ్రుచ్చినం గోపించి యుధిష్ఠిరుండు వరాహ
కర్ణమార్గణంబున వానివక్షస్థలంబు వ్రచ్చి వెడందవాతియమ్మునం గేతువుఁ
దునిమిన నతండు. 39

ఉ. వెండియు నేడుబాణములు వేతొడి ధర్మజు నొవ్వ నేయ నా
తండు మహోగ్రకోపమునఁ దత్తురగంబులఁ జంపి తద్ధను
ర్దండముఁ ద్రుంచి తత్తనువు రక్తమయంబుగఁ జేయ నాఁడు భీ
తుండయి పాఱె నీబలము దూలఁగ నబ్బల ముబ్బి క్రాలఁగాన్. 40

చేకితానకృపాచార్యులద్వంద్వయుద్ధము.

తే. చేకితానుండు గృపునిపై శితశరములు, గురిసె నాతండు విల్లును గుఱ్ఱములను
వ్రయ్యలుగఁ జేయ గద గొని రథము డిగ్గి, సరభసమ్ముగఁ జని కృపు విరథుఁ జేసె.

వ. అయ్యాదవసింహుండు వెనుకకు లంఘించి పోయినం గృపాచార్యుండు పదా
ఱమ్ము లెమ్ములం గీలించుటయు నతండు గదాదండంబు వైవ నగ్గౌతముండు
దుండంబులు సేసినం జేకితానుండు రయంబున రథంబుమీఁదికరవాలంబు గొని
మెఱుంగు మెఱసినట్లు పఱతెంచిన శారద్వతుండు నిశాతకృపాణపాణి యై
ధరణి కెఱఁగి యేడ్తెఱ నతనిం గవిసి నొప్పించి యతనిచేత నొచ్చె నట్లిరువురు
మూర్ఛిల్లి మేదిని వ్రాలిన. 42

క. ఇద్దెస సుబలతనూజుఁడు, నద్దెసఁ గరకర్షణుఁడు రయం బెసఁగఁగ న
య్యిద్దఱఁ దమరథములపై, గ్రద్దన నిడికొని తొలంగఁగా జని రథిపా. 43

వ. చేదిపతి యగుధృష్టకేతుండు భూరిశ్రవసునిం దొంబదితూపుల నేపారి యేసిన
నొచ్చి కోపించి యాసోమదత్తతనయుండు. 44

క. నానాస్త్రంబుల హయముల, మేనులు దునియలుగఁ జేసి మెయి నారసముల్
వే నాటించిన నతఁడు శ,తానీకునిరథముపైకి నరిగెం బెలుచన్. 45

వ. దుశ్శాసనవికర్ణచిత్రసేనులతో సుభద్రాసూనునకు మహాయుద్ధం బయ్యె నందు
వారల నందఱ నాసంక్రందనపౌత్త్రుండు విరథులం జేసి వృకోదరువచనంబులు
దలంచి యలంచుచుండెం గాని సమయింపం డయ్యె నట్టిసమయంబున శాంత
నవుండు వారిం గైకొని యనేకరాజరథికులతోడం గూడ నన్నరనందనుపై నురవ
డించిన నాభూపతులు పలువురు ప్రౌఢు లగుటయు నయ్యభిమన్యుఁ డొక్కరుండు
బాలుండు నగుటయుం జూచి సవ్యసాచి శౌరితో నిట్లనియె. 46

క. ఉక్కుమిగిలి జగతీశులు, పెక్కండ్రు రయంబు మెఱయ భీష్మసహితు లై
యొక్కటఁ దోఁతెంచెద రా,దిక్కునఁ బో నిమ్ము రథము దీవ్రస్ఫురణన్. 47

వ. అని వారలవలను నూప నచ్యుతుం డట్ల చేయం ద్రిగర్తపతి దనమొనలకుం
దలకడచి కవ్వడి మార్కొనుటయు నతండు, 48

క. మీవీటి కెల్ల మేటివి, నీ విట్లు గడంగి తిచట నిక్కము పోరం
గావలయుఁ జుమీ యనుచు శ, రావృతుఁ గావించె సూతహయసహితముగాన్.

వ. అట్టియెడం గౌరవసైన్యంబు గాండీవిపై నొక్కపెట్ట యడరినం బాండవబలంబు లతనికిం దలకడచి తలపడిన సందడికయ్యం బయ్యె నాసంక్రందననందనుండు రాజులగములకుం గవిసి కేతనంబులు నఱకియు సారథిరథికరథ్యంబులప్రాణంబులు వెఱికియు నాతపత్రచామరంబులు పొడిసేసియుఁ జాపంబులు రూపఱఁ జేసియుఁ జర్మంబులు వ్రచ్చియు మర్మంబుల మార్గణంబులు గ్రుచ్చియు సర్వాంగంబులు నొంచియుఁ దలలు ద్రుంచియు విహరించుచుండ నపరాహ్ణం బయ్యెఁ ద్రిగర్తనాథుండు వెండియుం బేర్చి యెదిర్చిన. 50

తే. అతనిరథరక్షకులు శక్రసుతునిమీఁదఁ
గడఁగి ముప్పదియిద్దఱు గవియుటయును
నవ్వి యఱువదినాలుగు నారసముల
నక్కిరీటి యారథికుల నవనిఁ గూల్చె. 51

క. ఇలఁ బడినసహచరులఁ గని, యలిగి సుశర్ముండు దాఁకె నర్జును నతనిం
దలకడచి శిఖండిప్రభృ, తులు నిగిడిరి వారిమీఁద ద్రుపదజ్ఞాతుల్. 52

వ. ధనంజయుండును దనకు దుర్యోధనసైంధవు లగ్గం బై యున్నను గ్రేఁగంటం జూచుచు గాంగేయుపై నడరె నప్పుడు దన్నుఁ దొడర వచ్చుశల్యు నాదరింపక ధర్మతనయుం డనిలతనయమాద్రీతనయసహితుం డై పార్థునకు బాసట యై భీష్మునిదెసకు నడరె నిట్లు పాండవపంచకంబుతోఁ బెనంగుశాంతనవుం గనుంగొని కురుపతియును సింధురాజును బరవసంబు సేసి యప్పాండవేయులం దాఁకిన. 53

క. శలశల్యచిత్రసేనులు, బలియుం డగుకృపునిఁ గూడి పాండుకుమారా
వలిమీఁదఁ గవిసి వాల, మ్ములు గురిసి రతండు [1]సూచి మోదం బందన్. 54

వ. తదవసరంబున శిఖండి దేవవ్రతున కెదిర్చిన నొండు సేయ నొల్లమి నాతండు కోదండంబు దుండంబులు సేసి పిఱుసనఁ జేయుటయుఁ బాండవాగ్రజుండు వాని ప్రతిజ్ఞావచనంబు లెత్తి చెప్పి మొగ మోడక యదల్చినం బురికొని యప్పాంచాలపతిసూనుండు సురనదీసూను మార్కొనుటయు మద్రనాథుం డెడసొచ్చి మహానలాస్త్రంబు ప్రయోగించిన దానికిం దలంకక యతండు వారుణాస్త్రం బేసిన నతండు తత్ప్రతిహతి గావించె గాంగేయుండును ధర్మతనయు కేతుచాపదండంబులు ద్రుంచి యార్చినం బేర్చి భీముండు గద గొని రథంబు డిగ్గి రారాజుపయిం గవియుటయుఁ దత్సమయంబునం దలమిగిలి జయద్రథుండు రౌద్రం బెసంగ వేగంబు మెఱసి మొఱుంగుటమ్ము లేనూ ఱతనిపై నడరింప నతండు సరకుసేయక శరంబులు గదజడియుచుం గదిసి సింధురాజహయంబులం జదియ మోఁదిన నాసైంధవుండు.

1. మోదమునఁ బొందంగన్.

క. ఉక్కఱి యొండొకనిరథం, బెక్కటయుఁ దొరలు దెరలి యేడ్తెఱ సెడి రా
దిక్కు ప్రజ విచ్చె నప్పుడు, గ్రక్కునఁ బతి భీముమీఁదఁ గవిసెం బెలుచన్.

క. ఎడఁ జొచ్చి చిత్రసేనుఁడు, నడుముడిపై [1]నేయ నతఁడు వైచెం గోపం
బడరఁగ గద నది యుగ్రపుఁ, బిడుగుక్రియన్ మెఱసి పఱచె బిట్టుగఁ జదలన్.

తే. అట్లు వచ్చునాగదఁ గని యచటియోధు
లలికి తమతమమీఁదన యడరు ననియుఁ
దలఁచి యొదిఁగిరి రారాజుఁ దలఁప రైరి
ప్రాణభయ మెట్టివారిఁ గీడ్పఱుప కున్నె. 58

క. అడిదముఁ బలకయునుం గొని, చిడిముడి వడ కపుడు చిత్రసేనుం డుఱికెం
బుడమికి రథహయసూతులఁ, బొడిపొడి గావించెఁ బవనపుత్త్రునిగదయున్. 59

వ. ఇట్లు చిత్రసేనుండు విరథుం డైనవికర్ణుం డతనిం దనరథం బెక్కించికొని పోయె నట్టియెడ. 60

శా. గంగాపుత్త్రుఁడు పాండవాగ్రజునియుగ్యంబుల్ మహిం గూల్చి స
ర్వాంగంబుల్ వెస నొంప నాతఁడు సముద్యత్క్రోధుఁ డై శక్తి వై
చెం గంపింపక త్రుంచెఁ దాత విభుఁడున్ శీఘ్రంబ మాద్రీసుతో
త్తుంగస్యందన మెక్క నొంచెను సరిత్సూనుండు మాద్రేయులన్. 61

క. తమ్ముల నొంచిన నగ్రజుఁ, డుమ్మలికముతోడ బెరయునుత్సాహమునం
ద మ్మందఱఁ బురికొలుపఁగ, నమ్మెన నృపు లెల్లఁ దాఁకి రప్పుడు భీష్మున్. 62

వ. ఇట్లు పలువురు ధరణీశు లురవడించినం బెక్కుమృగంబులు మార్కొనినం జెలంగుసింగంబుచందంబున నలిరేఁగి సురనదీసూనుండు వెరవు గలవనపాలకుండు తాళఫలంబులు దిగఁ ద్రోచుచందంబున మెఱుంగు లడరువెడందవాతియమ్ముల నమ్మహీశులతలలు డొల్ల నేయుచు మండలచారి యై విహరించుచున్న వెఱఁగుపడి పాండవులు సూచుచుండ శిఖండికోదండపాండిత్యంబు మెఱయుచుం గదిసినఁ గ్రేడించి యతండు సృంజయసైన్యంబుపయిం దఱిమి దైన్యంబు నొందించె నట్టిసమయంబున. 63

సీ. సాత్యకి యేచి ధృష్టద్యుమ్నుఁడును దానుఁ, గురుసైన్యములఁ గలఁగుండు వెట్ట
విందానువిందులు వెసఁ దాఁకి ద్రుపదుని, కొడుకుగుఱ్ఱంబులఁ గూల్చుటయును
విరథుఁ డై హారితమ్మునరదంబుపై కతఁ, డేఁగిన ధర్మజుఁ డెల్లబలముఁ
గవియించి యిరువురఁ గైకొని తఱిమినఁ, బ్రజకుఁ జే వీచి రారాజు గడఁగఁ

తే. దమ్ములును భీష్ముఁడును ధర్మతనయుసమద
సేనఁ బొదివిన వాసవసూనుఁ డమర

1. నతులశక్తి వైచినఁ గోపం, బడర గద వ్రేయ నుగ్రపుఁ.

ద్రోణుఁ డాతని మార్కొని బాణజాల
పిహితముగఁ జేసె రోదసీకుహర మెల్ల. 64

వ. ఇవ్విధంబున నాచార్యుం డేచిన నతనిప్రాపున భవత్సేనలు పెలంగి పైకొనియె నయ్యవసరంబున ధర్మతనయుండు దనయెలుంగు సూపిన నగ్గలిక నాతనిమొగ్గరంబున మొనలు బెరసి పరుసఁదనంబు సూపి యేపునం బెనంగుచుండ నినుండు దర్శనీయమండలుం డగుచు నపరశైలశిఖరగతుం డయ్యె నయ్యెడ సంజకెంజాయ నెఱయ నెత్తురుటేఱులపయి వడిం దేలిపోవుపీనుంగులం దివిచికొని చనుభూతబేతాళసమ్మర్దంబులను సమరతలప్రాంతపతితంబు లైనశవంబులం గైకొని చెలంగు సృగాలంబులరవంబులను దత్సమయం బతిఘోరం బగుటయుఁ ద్రిగర్తపతిప్రముఖు లగుజగతీశుల వెగడుపఱచి మెఱచినసవ్యసాచియు సైంధవాదివసుంధరాపతులం జిక్కువడం జేసి యుక్కు మీఱినమారుతియుం దమయన్నకుం బొడసూపి నిలిచిన నతండు సైన్యంబుల నివర్తింప నియమించి సమస్తపరిజనపరివృతుం డై. 65

తే. విడిదలకుఁ బోయె నపుడు నీకొడుకు లెల్ల, నాపగానందనునికడ కరుగు దెంచి
బలము లన్నింటెఁ దివియంగఁ బనిచి మరలి, రాత్మసన్నివేశంబుల కతఁడుఁ దారు.

వ. సప్తమదివసరజనీసమయావసానం బగుటయు. 67

—— భీష్ముని యష్టమదివసయుద్ధక్రమము. ——

క. భూపోత్తమ విను పాండు, క్ష్మాపాలతనూభవులును గౌరవులును నా
టోపంబున సంగరకే, ళీపరు లై వెడలి రుగ్రలీలలు మెఱయన్. 68

వ. అట్టియెడం గురుపితామహుండు గూర్మవ్యూహంబు దీర్చినం గనుంగొని ధర్మతనయుండు ధృష్టద్యుమ్ను నాలోకించి కౌరవవ్యూహంబు సూచితే దీనికిఁ బ్రతివ్యూహం బెయ్యది దాని సంఘటింపుమనిన నతండు శృంగాటకవ్యూహంబు పన్నె నిట్లు రెండుసైన్యంబులు మోహరించి యుత్సాహంబులు మెఱయ భేరీమృదంగాదితూర్యంబులు మొరయం దలపడినఁ బటుహేతివ్రాతపరస్పరసంఘట్టనంబులం బొగ లేనిమంట లెగయం జటులస్యందనమాతంగతురంగభటకదంబకంబుల గమనవేగంబున నెగయుపరాగపటలంబు లంబరంబునం బరఁగ నీక తత్తదనీకానేకరక్తధారాసారంబు లడరి యడంగించిన నతిరౌద్రంబునఁ బెనంగునాసమయంబున. 69

క. మీఁతండ్రి సింహనాద, స్ఫీతముఖుం డగుచు నాత్మసేన గడచినఁ
భీతిం బాండవయోధ, వ్రాతము మార్కొనక యొదిఁగె వసుధాధీశా. 70

చ. అనిలతనూజుఁ డొక్కరుఁడు నార్చుచు భీష్ము నెదిర్చి సూతుఁ జంపిన రథ మీడ్చికొంచుఁ గురుబృందము గొందల మంద నశ్వముల్
వెనుకకుఁ బాఱె నప్డు పృథివీవర పాండవసేన యుబ్బె నీ
తనయుఁడు భీముకట్టెదురఁ దాఁకె సునాభుఁడు విక్రమోద్ధతిన్. 71

సునాభుఁడు మొదలగు కురుకుమారులు భీమునిచేఁ జచ్చుట.

ఆ. అట్లు దాఁకుటయు బకాంతకుఁ డంత్యకా,లాంతకుండుఁబోలె నలిగి బొమలు
ముడి వడంగ నొక్క_వెడఁదయమ్మునఁ దల, నఱకి వైచి పెలుచ నవ్వె నధిప. 72

వ. ఇట్లు సునాభుండు పడుట గనుంగొని కోపాటోపంబునఁ దత్సోదరు లగు నాదిత్యకేతుండును నపరాజితుండును బహ్వాశియుఁ బండితకుండును గుండధారుండును విశాలాక్షుండును మహోదరుండును వృకోదరుపై నొక్క_పెట్ట కదిసి పెక్కు_విధమ్ము లగునమ్ములం బెక్కు_ంట నొప్పించిన నప్పాండవవీరుండు రోషాతిభీషణుండై యేరికిం దేఱి చూడ రాక పటుభల్లంబున నతనిశితక్షురప్రముఖంబున శితప్రదరంబున శాతక్షురికాముఖంబున దీప్తార్ధచంద్రాంబకంబున ఖరనారాచంబునఁ గ్రూరబాణంబున నక్కు_మారసప్తకంబు సమవర్తిసమీపంబున కనిచినం దక్కటి కుమారు లుక్కు_ దక్కి_ వెఱఁగుపడి యంతంత నొదిఁగిన. 73

తే. నాఁడు సభ నాడినంతయు నేఁడ చేయు
నట్టు లున్నాఁడు మొనతల ననిలసుతుఁడు
విదురుపలుకులు దలకూడె వేయు నేల
యనుచు వెఱఁ జూచు చుండిరి మనుజపతులు. 74

క. నీవుఁ దనూజుల దుర్విన,యావేశం బుడుప వైతి వది దుర్దశలం
గావింప నింకఁ జావక, పో వచ్చునె వారి కనిలపుత్త్రునిచేతన్. 75

వ. అది యట్లుండె నప్పుడు సుయోధనుండు దనచుట్టు నున్నయోధవీరులం గలయం గనుంగొని భీమసేను మార్కొ_నం బంచి భీష్ముకడకుం జని శోకగద్గదకంఠుం డగుచు నతనితో ని ట్లనియె. 76

ఉ. ఇమ్మెయిఁ గిట్టి వాయుసుతుఁ డేపునఁ గోలుముసంగి పొంగి నా
తమ్ములఁ జంపగా నకట తప్పక చూచెదు గాని రోషశో
కమ్ములు లేవు తోడుపడఁ గా దని నిల్చితొ యున్నవారు నొ
క్కు_మ్మడిఁ జావఁ గోరి యిటు లూరక యుండితొ కౌరవోత్తమా. 77

వ. అనిన విని నదీసూనుండు దాను నెదురు శోకించి యతని కిట్లనియె. 78

క. ఇది మున్న యేను ద్రోణుఁడు, విదురుండును [1]జెప్పినదియ విన వప్పుడు బె
ట్టిదు లగుపాండుతనూజుల, కెదు రై నిర్జింప వశమె యీశున కైనన్. 79

తే. మనకుమారులలోన నయ్యనిలతనయు,బారి కగపడువాని నెవ్వారి కైనఁ
గావఁ దలకొన శక్యంబు గాదు మనకు, నడలఁ బని లేదు దీనికి నధిపతనయ. 80

క. వీరస్వర్గము ధనముగఁ, బోరుము నీ వింక నొండుబుద్ధు లుడుగు మేఁ
బోరెద నోపినమెయిఁ దెగి,పోరఁగ జయ మైన దానిఁ బోఁ ద్రోచెదమే. 81

వ. అనిమొ నని చెప్పిన విని వైచిత్రవీర్యుండు. 82

1. జాటి చెప్ప విన వప్పుడు.

తే. గురుఁడు భీష్ముండుఁ గలుగంగఁ గురుకుమారు
లిట్టు వాలిసెదరే మున్న యింతవట్టు
దల్లియును నేనుఁ జెప్పినఁ బొల్లసేసి
దానిఫల మిప్పు డాసుయోధనుఁడు గనియె. 83

వ. ఇంక నమ్మాట లాడుట గతజలసేతుబంధనంబు దానిం జాలింపు మట్లు కురుకుమారులచావు గనుంగొని గాంగేయకుంభసంభవులు పదంపడి యేమి సేసి రని యడుగుటయు సూతనందనుం డంబికానందనున కి ట్లను భీష్ముండు భయంకరాకారుం డై మారుతిపయిం దేరు వఱపె నతనిం గని ధర్మనందనుండు సేయివీచిన ధృష్టద్యుమ్నశిఖండిసాత్యకులు దలకడచి యతనితోఁ దలపడి రంతకు మున్న దుర్యోధనుపనుపునఁ గవిసినరథికులమీఁదం జేకితానద్రౌపదేయసహితంబుగా సవ్యసాచి యడరె నభిమన్యుండును హైడింబుండును ధార్తరాష్ట్రులదెసం దఱిమి రిత్తెఱంగున మూఁడుగట్టిమొత్తములు బెట్టిదంబు సేయ మనబలంబులుం బోక పెనంగు చుండె నట్టియెడ. 84

క. ద్రోణాచార్యుఁడు ద్రుపద,క్షోణీశ్వరుమోహరంబు సుడివడ దివి గీ
ర్వాణులు గీర్తింపఁగఁ బటు,బాణపరంపర లనేకభంగులఁ బఱపెన్. 85

క. కరిఘటలు మీఁద భీముఁడు,సరభసముగ సేయునారసంబుల మ్రోఁ డై
[1]ధరఁ బడి రూపఱినను దిన,కరుకరములఁ దమము విరియుగతి దోఁచె నృపా. 86

క. అఱిముఱి గుఱ్ఱపుదడముల, కుఱికి కనలు రౌద్రరసమహోగ్రాకృతు లై
నఱికిన నచ్చట రథములు, వఱపఁగ రా దయ్యె నుభయబలయోధులకున్. 87

తే. నరుఁడు రథికజనంబుపై సరభసముగ, నేయఁ గేయూరహారతత్కాయశకల
వితతి నిల యొప్పె రాలినవివిధపుష్ప,పుంజమునఁ బొల్చునుద్యానభూమివోలె.

వ. అప్పు డిరావంతుండు. 89

క. తురగనికరంబుతోడం, గురుసైన్యము దఱియఁ జొచ్చుకొత్తల సూడం
గర మొప్పె ఘనవిహంగో,త్కరముపయిం గవియుడేగతండంబుగతిన్. 90

వ. ఇట్లుక్కు మిగిలి యెక్కి యర్జుననందనుం గనుంగొని శకునితమ్ములు శుకుండును శర్మవంతుండును వృషకుండును నార్జవుండును గజుండును గవాక్షుండును గుఱ్ఱపుమొగ్గరంబులతో నగ్గలిక నతనిపై వాహనంబులం బఱపి పిఱుదివియక రాయి రాయి దాఁకినట్లు దాఁకి రయ్యిరువాఁగును విచిత్రంబుగాఁ బోర నయ్యార్వురు గాంధారకుమారులు నయ్యిరావంతుం బొదివి సెలకట్టెలవాట్ల డొంకెనపోట్ల నొప్పించిన బరిగోలలపోటులు దాఁకినం గినిసినగంధగజంబుచందం బై. 91

ఆ. అతఁడు ధన్వి యగుట నశ్వంబుఁ దోలఁగ దాఁ, టించి తిరిగి యాకడిందిమగల
నారసములు పెక్కు నాఁటించి నొప్పించి, వెగడువఱచె సురలు వొగడ చూడ.

1. క. ధరణిం బడి రూపఱి దిన.

వ. అట్టియెడ. 93

క. మును పోటులఁ బడి నొచ్చుటఁ, దనగుఱ్ఱము వడినఁ బడక ధరణికి లంఘిం
చెను మఱపు లేక పేర్మిఁ, జక్కనఁ బటుఖడ్గంబు వెఱికి కొనుచు రయమునన్. 94

వ. ఇట్లు భూచారి యయినభుజగదౌహిత్రుం జూచి యేచి యాసుబలసూనులు
సుట్టు ముట్టి. 95

క. పొదువఁగ బ్రేయఁగ నతఁడుం, గడు నుఱి వగు నేర్పు కడిమికలిమిం దనపైఁ
బడ కుండఁ గృపాణమ్మునఁ, గడుఁజిత్రపుగతుల జడిసెఁ గైదువు లెల్లన్. 96

వ. ఆరాతులు వీఁడు గాలుమానిసి యగుటం జేసి మనకు నొప్పింప వెరవు గాదయ్యెడు
ననుదుర్విచారంబున. 97

ఆ. ఆర్వురును గడంగి హయముల డిగి పటుఖడ్గదీప్తు లడరఁ గదియుటయును
బ్రమరి తిరిగి వారిఁ బండ్రెండుదునియలు, సేసి క్రీడికొడుకు సెలఁగి యార్చె. 98

క. వెక్కస మందుచుఁ గురుపతి, రక్కసుతో ననియె నియ్యురగదౌహిత్రుం
డొక్కఁడ మనసైన్యంబు, లుక్కడఁచుచు నున్నవాఁ డలంబుస కంటే. 99

అలంబుసునిచేత నిరావంతుఁడు మృతుం డగుట

వ. అని యాతనివలను సూపినం గని దైతేయనాథుండు. 100

ఆ. కడఁగి నడచి మాయ గావింప నయ్యిరా, వంతు నశ్వసేనయంత సేన
పుట్టి వారిమీఁదఁ బురికొని తలపడి, సమయఁ జేసె నదియు సమసె నధిప. 101

వ. అయ్యిరావంతుం డొక్కరుండును బాలిపోనివిక్రమంబున నలంబుసుని మార్కొని
రయంబు మెఱయ మెఱుంగు మెఱసినట్లు గవిసి కరవాలంబున విల్లు దునిమిన
దనుజుండు వినువీథి కెగసి మాయాశరంబుల నతని నొప్పించినం గోపించి గగనం
బునకు లంఘించి. 102

క. ఘనఖడ్గంబున వానిం, దునుమ నలంబుసుఁడు దోడుతో నుజ్జ్వలయా
వనరూపము గ్రొత్తగఁ గై,కొని పెనఁగం బెనఁగఁ బార్థుకొడు కచలుం డై. 103

క. జననీవంశంబునఁ గల, యనుపమమాయానుభావ మాత్మఁ దలఁచి శే
షునిచందం బగురూపం, బునఁ బేర్చి యనేకనాగపుంజముతోడన్. 104

చ. అడరిన దానవుండు గరు[1]డాకృతిఁ గైకొని మాయతోడ లో
పడ భుజగంబులం బొదివి పట్టి రయంబున మ్రింగి యప్డు చే
డ్పడు నరుపట్టికంఠము గృపాణమునం దెగ వైవ మేదినిం
బడి మొగ మొప్పెఁ బూర్ణశశిభాతి వికారము లేనిచెన్నునన్. 105

వ. అంత వియత్తలంబు దాత్తమిహిరమండలమండితమధ్యం బయ్యె నని చెప్పిన విని
ధృతరాష్ట్రుం డయ్యిరావంతుండు వడినం బాండవులును వారియోధవీరులును
జేసిన తెఱంగు సెప్పు మనవుడు సంజయుం డతని కిట్లనియె. 106

---

1. డాకృతి యై వెస మాయ,

శా. తోడంబుట్టువుపాటు సూచి యలుకన్ దుర్వారశుంభద్గతిన్
హైడింబుండు మహాసురేంద్రులు గజేంద్రారూఢులై సంగర
క్రీడాలోలతఁ దన్ను మీఱి విలయాగ్నిం బోల దిక్చక్రమ
ల్లాడన్ బెట్టుగ నార్చి చొచ్చె గురుసైన్యంబున్ మహోగ్రంబుగన్. 107

చ. కరమున నున్నశూలమునఁ గ్రమ్ముమెఱుంగులు శత్రుసైన్యభీ
కరములుగా గజాశ్వభటకాయములన్ గుది గ్రుచ్చినట్లుగాఁ
జెరువుచు వచ్చువానిఁ గురుసింహుఁడు సూచి మదాంధసింధురో
త్కరరభసాతిభీషణముగాఁ గవిసెం బటువిక్రమోద్ధతిన్. 108

క. వంగాధిపతియు శౌర్యో, త్తుంగతనుం డగుచు నీసుతుం డలరఁగ దై
త్యుం గదిసె గాఢమదమా, తంగఘటంబుతోడ నపుడు దారుణభంగిన్. 109

వ. ఇట్లు దన్ను బెట్టు గిట్టినకరినికరంబులం గని పొంగి కరవాలంబు గొని యడరి ఘటోత్కచుండు. 110

క. కరదంతకర్ణమస్తక, చరణము లని తోఁపకుండఁ జందముగా ని
ష్ఠురవిక్రమకేలీవి, స్ఫురణంబున రూపు మాపె సురలు నుతింపన్. 111

వ. ఇవ్విధంబున గజంబులు వ్రాలిసిన గజపురనాథుండు రోషంబున నురవడించి నారా
చవృష్టి ముంచి వేగవంతుండును విద్యుజ్జిహ్వుండును బహ్వాశియు నను దనుజ
ప్రధాననాయకు[1]లం బ్రేతపతిపురంబున [2]కనిచి యాభీమసేనతనయుతనువున నిశా
తశరములు నించినం గోదండపాణి యై క్రోధాగ్నిజ్వాలలు నిగుడువడువునఁ బటు
బాణజ్వాలలు నిగిడించి కదిసి కురుపతి నవలోకించి యతండు. 112

ఉ. పాడియు సత్యముం గలుగుపాండవకోటికి నీవు దొల్లి యె
ప్పాడిమెయిన్ సభం గరము భంగ మొనర్చితి నాఁటియందఱుం
జూడఁగ నేఁడు తత్ఫలము సూపెద నీ కని మూదలించి మై
నాడఁగ నేసెఁ గృష్ణభుజగావలిఁ బోలిననారసంబులన్. 113

క. దానికిఁ జల మెడలక నీ, సూనుం డాపవనసూనుసూనుని మేనం
దా నుగ్రశరము లిరువది, యేను వెసం గీలుకొలిపె నిభపురనాథా. 114

తే. అసుర గినిసి కృతాంతజిహ్వయనుబోని, శక్తి యెత్తిన నమ్మహీశ్వరున కపుడు
వంగపతి యడ్డపడుటయు వానిగజముఁ, గూలవైచిన నాతండు నేలకుఱికె. 115

క. ఏనుంగు వడిన నచ్చటి, సేనలు దెరలుటయు రాజసింహుఁడు దన్నుం
దాన పురికొల్పుకొని వెఱ, పూనక దానవుని యెదుర నొక్కఁడ నిలిచెన్. 116

క. నిలిచి మహాస్త్రం బెఱమం, టలు గ్రమ్మఁగఁ బెలుచ నేయుటయు నడుమన చె
క్కలు గాఁగ నేసి దిక్కులు, నలిగులిగా నతఁడు సింహనాదము సేసెన్. 117

వ. ఇట్లు సేసిన విని గాంగేయుండు గురుపక్షయోధవీరులం గలయం గనుంగొని. 118

---

1. ఉద్రేకంబునఁ గదిసిన వారిం బ్రేత. 2. కనచి రణప్రారంభంబునం గదిసి యాభీమ.

క. భీమునితనయుం డత్యుద్దామగతిన్ రాజుఁ దొడరి తత్కరటిఘటా
స్తోమంబు గూల్చి యాతని, పై మారి మసంగినట్లు బలువిడిఁ గవిసెన్. 119

వ. ఆఘటోత్కచుండు దివిజులకు నజయ్యుండు మీరు వేవేగ రారాజుం గూడికొనుం
డనిన సేనాపతిపలుకులకు గురుకృపాశ్వత్థామచిత్రసేనులు బృహద్బలబాహ్లీకా
వంతీనాథభూరిశ్రవసులును సైంధవసోమదత్తవివింశతివికర్ణులు నేకోద్యోగంబునం
దమతమయనుచరు లైనయోధవీరసహస్రంబులతో రథంబులు దోలికొని చని
భవత్తనయుం బరివేష్టించి హిడింబాతనయుం దాఁకిన నతండును దైతేయబలం
బులం గొని బలిమి మెఱసి నిలిచి మార్కొనియె నారెండుసైన్యంబులు నొం
డొంటి కెదిర్చి పేర్చి పెనంగు చుండ నాభీమసేననందనుం డాచార్యప్రభృతు
లగునాపన్నిద్దఱపై బహుప్రకారక్రూరబాణంబులు వరఁగింప నందు. 120

ఘటోత్కచుండు ద్రోణాచార్యప్రభృతులతో యుద్ధంబు సేయుట.

క. కొందఱసూతులు వ్రాలిసిరి,కొందఱచాపములు దునిసెఁ గొందఱచటుల
స్యందనహయాలి వడియెను, గొందఱయంగములు వ్రస్సెఁ గురుకులముఖ్యా.

వ. ఇట్లతిరథమహారథులం జిక్కుపఱచినరక్కసున కలిగి రయంబున సాధనంబులు
సమకట్టికొని రభసంబున నాకుంభసంభవాదిద్వాదశరథికవరులు నొక్కపెట్ట
చుట్టు ముట్టి మహాస్త్రజ్వాలాజాలంబులం బొదివిన. 122

ఆ. ఓర్వ రాక దానవోత్తముఁ డంబర,వీథి కెగసి పోయి విపులరవము
సెలఁగఁ బెలుచ నడరి జీమూతభంగి దు, ర్దాంతుఁ డైనఁ జూచి ధర్మసుతుఁడు.

వ. భీమసేనుతో నిట్లనియె నిక్కడ భీష్ముబారిం బడినపాంచాలబలంబులఁ బరిపా
లింపను నక్కడ నాచార్యాదుల కగపడ్డఘటోత్కచుం గావను వలసి యున్న
యది యివ్వలనికిం గవ్వడి గలం డవ్వలనికి వేగంబ యరుగుమనిన సింహనాదంబు
సేయుచు. 124

క. కౌరవబలములు సుడివడ, మారుతి గవియుటయు మెఱసి మార్కొని కురుధా
త్రీరమణుఁ డర్ధచంద్రా, కారశరము దొడిగి ధనువు గ్రక్కునఁ దునిమెన్. 125

తే. తునిమి తోడన క్రొవ్వాఁడిదొడ్డనార
సంబు భీమునివక్షస్స్థలంబు దూఱ
నేయుటయు సోలఁ గని ద్రౌపదేయు లడరఁ
గడఁగె సౌభద్రుఁడును ఘటోత్కచుఁడుఁ గలసె. 126

వ. ఇట్లు దండ్రి నొచ్చినఁ బాండుపౌత్త్రులు నీపుత్త్రునిపై నొక్కపెట్ట మిక్కుటంబగు
కోపంబునం గవిసిన. 127

చ. కని కృపబాహ్లికాదిరథికప్రకరంబు గడంగి వారి మా
ర్కొని పెనఁగంగఁ దేఱి కడుఁ గ్రూరత నేచినమారుతాత్మజుం

జెనసి గురుండు రక్తపరిషిక్తునిఁ జేసిన నాతఁ డగ్గి యా
తని నొకనారసంబున నుదగ్రత మూర్ఛ మునుంగ నేసినన్. 128

మ. ధనురాచార్యునిఁ జూచి తత్తనయుఁడుర్ ధాత్రీశుఁడుర్ భీము మా
రొక్కని రాతఁ డెలనవ్వు చెన్నుగ గదాఘోరాకృతిం దేరు డి
గ్గినయాలోనన తేఱి ద్రోణుఁడు గడంగెం జూచి తోడై కృపా
దినికాయంబుఁ గడంగి వాయుసుతుపైఁ దివ్యాస్త్రముల్ నింపఁగన్. 129

క. ఏపున హిడింబసుతుఁడును, ద్రౌపదిపుత్రులు సుభద్రతనయుఁడుఁ గోపో
ద్దీపితులై వారలయా, టోపముఁ గుదియించి రతిపటుప్రదరములన్. 130

వ. అప్పు డనూపభూపాలుండును భీమసేనసఖత్వలోలుండు నగునీలుండు నశ్వత్థా
మం దొడరి నొచ్చినం గని ఘటోత్కచుండు. 131

క. తలపడి యగ్గురునందనుఁ, జలమున నొప్పింప గురుఁడు సరభసముగ ను
జ్జ్వలబాణావృతుఁ జేసిన, బల మఱి దనుజుండు మాయఁ బన్నెఁ గుపితుఁ డై.

వ. ఇవ్విధంబున హిడింబాసూనుండు సేసినమాయం జేసి. 133

క. గురుఁడు మొదలైనయాప,న్నిరువురుఁ గురుపతియు నొవ్వ నేటులఁ బడి నె
త్తురు దొరఁగ సోలి సంగర,ధరణిం బడినట్లు దోఁచెఁ దత్సేనలకున్. 134

చ. కనుఁగొని సైన్యముల్ విఱిగి క్రందుకొనన్ వెసఁ బాఱ నాపగా
తనయుఁడు సేన నాఁగి యివి దైత్యులమాయలు గాని బొంకు బొం
కని యెలుఁగెత్తి చెప్పఁగ భయంబున నమ్మక పోయె నట్లు వో
యినఁ జనుదెంచెఁ గౌరవమహీశుఁడు దీనత భీష్ముపాలికిన్. 135

వ. వచ్చి యిట్లనియె. 136

క. నీవును ద్రోణుఁడుఁ గలుగం, గా వైరులచేత నేను గష్టపడితిఁ గా
దే వారితోడఁ దలపడి, చా వొందెను విజయ మొండె సంపాదింతున్. 137

చ. అన విని నవ్వి పాండవులయంతటివారికిఁ గాక నీకు మా
ర్కొన నగు నయ్య [1]యిప్పరుసు కుత్సితవర్తన మిట్టిదు స్తరం
బునఁ దగులావు సేయ మముబోఁటులు లేరె చలంబు డింపు మీ
వని పతితోడఁ జెప్పి సరిదాత్మజుఁ డప్పుడు ప్రాభవంబునన్. 138

వ. భగదత్తు నాలోకించి. 139

క. దనుజు లొనరించుమాయలు, నినుఁ జేరవు వారి గెలుతు నీ విప్పుడ యీ
జనపతి మెచ్చఁగ నాదై,త్యుని గెలువుము నీదుసేనతో నడరి వడిన్. 140

వ. అని భీష్ముండు వలికినం బ్రాగ్జ్యోతిషపతి మేటిమగండు గావున సమ్మాటకుం బొంగి
సింగం బడరినచందంబున నార్చి సుప్రతీకంబు నెక్కి సేనాసమేతుం డై. 141

---

1. యిప్పడుచు ♦ కుత్సిత.

తే. పరఁగి తోఁతెంచుపాండవబలముమీఁదఁ
గవియుటయు నంత నంతఁ గౌరవులమూఁక
మరలి యోర్వఁడఁ జూచి యమ్మాట యపుడు
నిజముగాఁ గొని యాజికి నిగిడె మగుడ. 142

వ. ఇట్లుభయసైన్యంబులుం దలపడినసందడికయ్యంబున నపరాహ్ణం బగుచునుండ.

క. నగపతియుఁ బోనిగజపతిఁ,దగ నేడ్తెఱ నెక్కి ప్రబలదైత్యబలముతో
నిగుడఁగ ఘటోత్కచుం డా,భగదత్తునిమీఁదఁ గవిసెఁ బార్థివముఖ్యా. 144

వ. తదవసరంబున వృకోదరుం డరదంబురయంబుమెఱయునయ్యభిమన్యు ద్రౌపదేయ
ప్రముఖులుం దానును హైడింబునకుం దోడై కడంగె నట్టియెడ. 145

ఆ. పొదివి పలువు రేయఁ బొడువ వ్రేయఁగ భగ,దత్తుదంతిర క్తధార లొప్పెఁ
జెలువు రెట్టి గాఁగ జేవులుసెలయేఱు, లున్నతాచలమున నురులునట్లు. 146

క. శూలంబున హైడింబుఁడు, గాలాకృతితోడ నైనఁ గా నది పొడి యై
రాలెడునట్లుగ మగఁటిమి, వ్రాలినభగదత్తుఁ డేసె వడి భల్లమునన్. 147

వ. ఇట్లేసి యార్చి వెండియు. 148

ఆ. భీముహరులఁ గూల్చి పేర్చి సౌభద్రాది,యోధవరుల నెల్ల నుఱక తఱుచు
టంపవానఁ దడిపి హయరథభటసమూ,హంబుఁ జంపె సమదహస్తిఁ బఱపి.

క. మందరము మహాంభోనిధి, యందుఁ దిరుగునట్లు పాండవానీకములో
నం దిరిగి సుప్రతీక మ,మందగతిం జంపెఁ జెక్కుమాతంగములన్. 150

క. అలిగి దశార్ణాధీశుఁడు, గొలిపెను భగదత్తుమీఁదఁ గ్రూరగజము నుఁ
జ్జ్వలము లగునతనితో మర,ములతాఁకున నది చలించి మొగతిరిగె వెసన్.

వ. ఇవ్విధంబునం బోరుభగదత్తుం గనుంగొని గండు మిగిలికురువిభుండుగురుకృపాది
యోధవీరసమేతంబుగాఁ దఱిమినం దమబలంబులుగోలాహలబహుళంబు లగుట
యుఁ బాండవాగ్రజుండు పార్థపాంచాలపురస్సరుం డై యప్పలనికిం గ్రొవ్వెలరం
గోల్తల సేసె నట్టిసమయంబున. 152

అర్జునుఁ డిరావంతునిచావు భీమునిచే విని దుఃఖించుట.

క. నరుఁడు ధనుర్గుణరావ,స్ఫురణంబును దేవదత్తభూరిరవము నం
బరము పగిలింప నానా, శరములఁ గురుసైన్యసరభసత్వం బుడిపెన్. 153

ఆ. అపుడు సేరి భీముఁ డతనికి భుజగేంద్ర
కన్యకాసుతుండు గలనఁ బడుట
నల్లఁ జెప్పుటయును నడలి యొచ్చుట నని
యడిగి యతఁడు సూప నచటి కరిగి. 154

వ. దనుజఖండితుం డయిపడి యున్నయయ్యీరావంతుశరీరంబు గనుంగొని యాధనం జయుండు. * 155

చ. ఘనతరశోకవేగమునఁ గన్నుల నీళులు నించి యాసుయో
ధనునవినీతియుం బిదప ధర్మతనూజుఁడు సంధి గోరి ప
ల్కినతగవుం గడంగి యనికిం దలకొన్ననిజోద్యమంబుఁ దోఁ
చిన మదిఁ దిట్టుచున్ వినుతి సేయుచు రోయుచు నుండె నయ్యెడన్. 156

వ. ఇట్లు పుత్త్రశోకానలసంతప్తచిత్తుం డగుసవ్యసాచిం జూచి గోవిందుండు మందస్మితంబు సేసిన. 157

క. కని యతఁడు దెలిసి నీచే, వినినది యిది మున్న దీని విడిచితి నహిభం
జన తేరు నడపు గురుబల, వినిపాతనపాటవమున విహరించుటకున్. 158

వ. అని పలికినం బద్మనాభుండు రథంబు రయంబున మన మొనపయిం బఱపం బార్థుండు పటుబాణపరంపరలు పరఁగింప భగదత్తుండును గృపాచార్యుండును ద్రిగర్తపతియును భీష్ముం గూడుకొని యాక్రీడి నెదిర్చిరి సాత్యకి యడరినం గృతవర్మబాహ్లికులు మార్కొనిరి మారుతి గవిసినం గుంభసంభవుండు దలపడియె నతని ప్రావున నేపు మిగిలి నీపుత్త్రకులు బకమర్దను మర్దింపం గడంగి కవిసిన. 159

క. గురునంపవెల్లి నాఁగుచు, సరభసముగ వారిమీఁద శరవర్షంబుల్
గురియుచు వారలయమ్ములఁ, దెరలక భీముండు పటుగతిస్యందనుఁడై. 160

వ. సమరక్రీడ సలుపుచుఁ గురుకుమారులు దొరఁగించునారాచధారల నొచ్చి యాజ్యధారాక్రాంతుం డై నయర్చిష్మంతుండునుంబోలె మండి యుద్దండకోదండనైపుణ్యంబు సూపినం గుండభేదియు ననాధృష్యుండును గనకధ్వజుండును విరావియు సుబాహుండును దీర్ఘబాహుండును దీర్ఘలోచనుండును దీర్ఘనిద్రం బొందిరి పెఱవారు వెఱచఱచి విఱిగి పఱచిన నజంబుల వెనుకొనువృకంబువిధంబున వృకోదరుండు దోర్విలాసంబు మెఱసి నప్పుడు పొద్దుగ్రుంకు చుండ నీపెద్దకొడుకు బలుమొనలం బురికొల్పికొని చలంబునం గోల్తల సేసినం గాంగేయవ్యూహంబులు నభినవోత్సాహంబునం బోక పెనంగిన. 161

తే. ధరణి నెత్తుటఁ దోఁగి యాభరణకాయ
శస్త్రఖండజాలంబులఁ జాల నొప్పెఁ
బలుచ గాకుండఁ గుంకుమ మలఁది పెక్కు
దెఱఁగుతొడవులు దొడిగిన తెఱవపోలె. 162

---

*"క. నీ చెలువును నీబలువును, నీచతురత నీబలంబు నీసాహసముణ్
నీచక్కఁదనము నే నే, రాచూలికిఁ గలుగఁ గందు,రా రాకుమ్మా.
వ. అని యంత నిలువక." ఈపద్యగద్యములు 155 వ దానికిఁ దర్వాత నచ్చుప్రతులలో మాత్రంపఁబడియున్నవి. గాని వ్రాఁతప్రతులం జూపట్టవు.

వ. అంత. 163

క. తిమిరము గవిసినఁ బాండవ, సమితియుఁ గౌరవులు రణము సాలించి నివా
సములకుఁ దగఁ జని రయ్యు, ష్టమయామిని నుదితపటువిషాదుం డగుచున్.

క. కురువిభుఁడు నగరు సొచ్చియుఁ,జొరమిన గాంధారవిభుని సూతతనూజుం
ద్వరితముగఁ బిలువు మని యా, తురతం బలుమాఱుఁ జెప్పె దుశ్శాసనుతోన్.

వ. చెప్పిన నతండు వారిం గూర్చికొని వచ్చుటయు నేకాంతంబున నమ్మహీకాంతుండు వారలతో నిట్లనియె గాంగేయగురుకృపాశ్వత్థామలు మధ్యస్థు లై పాండవబలంబులం జెఱుచునట్టిసంరంభంబునకుం జొరరు మనసేనలు నానాఁటికి సన్నంబులై సమయుచు వచ్చె నేమి సేయం గలవార మనిన విని రాధేయుండు రణక్రీడాలంపటుం డై. 166

క. నరనాథ యింక భీష్ముని,దురమునకుం దేకు మేను దోర్బలవిభవో
ద్ధురతం బాండుకుమారో, త్కరముం దత్సేనలన్ మదం బడఁగింతున్. 167

క. అని పలికిన విని దుశ్శా,సనుఁ గనుఁగొని మనము వోయి శాంతనవునిభం
డన ముడిపి వత్త మని చెప్పి నరేంద్రుఁడు వీడుకొల్పెఁ బెఱవారిఁ దగన్. 168

వ. ఇట్లు కర్ణసౌబలుల నిజనివాసంబులకుం బోవం బనిచి బహుప్రకారసౌరభసంవాసితంబు లగుజలంబుల జలకం బాడి పరమసురభిచందనానులేపంబులను జీనిచీనాంబరపరిధానంబులను మహనీయమాల్యాభరణంబులను బ్రస్ఫీతమణిమయభూషణధారణంబులను దగ నలంకృతుం డై తమ్ములుం దగువారలుం బరివేష్టింపఁ బరిమళపరంపరాభాసితనూతనతైలధారాభిషేకప్రదీపితంబు లయినకరదీపికాసహస్రంబులు వెలుంగ వేత్రహస్తులు దొలంగు తొలంగుం డని సందడి నెఱగలుగ జడియ వందిసందోహంబులు సంకీర్తనంబులు సేయ మాగధమంజులగానంబులు వీనులం బొరయఁ బాఠకపఠనరవంబుల ఘనంబు రంజిల్ల రమణీయరత్నఖచితం బగురథం బెక్కి మందమందగమనంబున మందాకినీనందనుమందిరంబు సేరం జని తదీయద్వారంబునం దేరు డిగ్గి దుశ్శాసనుముంజేయి కరతలంబున నవలంబించి యల్లన నడచి యుచితప్రకారంబునం బ్రవేశించి యప్పితామహుపాదంబులకుం బ్రణామంబులు సేసి తత్పీఠసమీపంబున సముచితకనకాసనంబున నతం డనుప నాసీనుం డై చేతులు మొగిచి యమ్మనుజపతి యతనితో నిట్లనియె. 169

మ. నినుము న్నెంతయు నమ్మి పాండవులయున్మేషంబు నేఁ జీరికిం
గొన నీపోరెడుచందముల్ దెలియఁ బెక్కుల్ సూచితిం జేరి చే
రి నయం బిచ్చుచు నొంప నూల్కొనక వారిం బట్టి పాలార్చె దోం
డన నేరం గురుముఖ్య యింక నిట నీవాలంబు సాలింపవే. 170

చ. అనిమొన దేవదానవుల కైనను మార్కొన రాదు నిన్ను నేఁ

డెనిమిదినాళ్ళు లయ్యె సమయింపవు నొంపవు సవ్యసాచి న
వ్వుని యటు లుండ నిమ్ము నినుఁ బ్రార్థన సేసెద నింతవట్టు నా
చనవునఁ బోవ నిచ్చి నృపసత్తమ పోరికిఁ గర్ణుఁ బంపవే. 171

వ. అనవుడు. 172

క. అమ్మాట మనమునకు వా, లమ్మై తాఁకుటయు భీష్ముఁ డత్యంతవిషా
దమ్మున నించుకవడి మా, నమ్ము దగం దాల్చి యుండె నతవదనుం డై. 173

వ. పదంపడి నిట్టూర్పు నిగిడించి మొగం బెగయించి భూపాలు నాలోకించి. 174

క. తలకొని నీకుం బ్రియం, బులు డాఁపక యోపినట్లు వోరఁగ నిమ్మెఁ
బలుకఁ దగునె యక్కట నా, వలనం గలభక్తి యెల్ల వమ్మునఁ గలయన్. 175

వ. అని పలికి యలుక వోడమి వెండియు. 176

సీ. కాల్పఁడె మహనీయఖాండవం బింద్రుని, నమరగణంబుతో విముఖుఁ జేసి
బహుదివ్యశరములు వడయఁడె యొక్కటి, బవరాన మెప్పించి శివునిచేత
గంధర్వులకు నోడి కర్ణుండు నీతమ్ము, లును బాఱ విడిపించికొనఁడె నిన్ను
నిను నను ద్రోణు నాతనిపుత్త్రుఁ గృపుఁ గర్ణు, గెలిచి విరాటుగోవులఁ గొనండె

ఆ. తక్కుపెక్కులెడలఁ జెక్కండ్ర నే మేమి, సేసె వినమె యట్టిజెట్టి నిన్ని
దినము లిట్లు దొడరి పెనఁగియు నీచేత, నేఁడు వినఁగ వలసె వేఁడిపలుకు. 177

క. తగనిపని యని తలంపక, పగగొంటి వజయ్యు లైనపాండుసుతులతోఁ
దెగి యింక నీవు రణమున, మగఁటిమి వాటింపు రిత్తమాటల నగునే. 178

వ. అని మఱియును. 179

క. గాండీవి గెలువ రాదు శి, ఖండిని జంపంగ నాకుఁ గాదు వినుము న
న్నొండుమగలు మార్కొనినం, జెండుదు నుగ్రముగ మున్న చెప్పితి నీకున్.

క. ఏనును నాదళమును ద్రుప, దానీకవిరాటసైన్యయాదవబలసం
తానములతోడఁ బెనఁగెదఁ, బూనుఁడు మీ రెల్లఁ బాండుపుత్త్రుల గెలువన్.

ఆ. నడికిరేయి వచ్చినను నొవ్వఁ బలికినఁ, గలుగునయ్య జయము గడఁగి నీవు
నడవు మనికి నెల్లి నాచేతఁ బలుపు సూ, చెదవుగాక వేయుఁ జెప్ప నేల. 182

క. అనినఁ బ్రియ మంది నగరికిఁ, జని పతి సుఖనిద్ర సేసి సముచితసమయం
బున మేలుకాంచి కయ్యం, బున కాయిత మయ్యె మేను వొంగారంగాన్. 183

వ. ఇట్లు సన్నద్ధుం డయి బలంబుతో వెడలి నీపుత్త్రుండు భీష్ము నుపలక్షించి భూపతి
ప్రకరంబులతో ని ట్లనియె. 184

భీష్మునినవమదివసయుద్ధము.

తే. ఇతఁడు పాంచాలు రాదిగ నెల్లబలముఁ
జంపి పాండుతనూజుల సమరభూమి

గెలువఁ గల వాఁడ వని రాత్రి పలికె నేఁడు
దఱిమి మనలావుఁ జేవయు మెఱయ వలయు. 185

క. అని యాడుఁతులువమాటలు, విని బీభత్సుండు సిగ్గు విపులవిషాదం
బును నొక్కపెట్ట పుట్టఁగ, ననిమిషతటినీతనూజుఁ డతిదుఃఖితుఁ డై. 186

వ. తన్నుం దాన యుపశమించుకొని యున్నం గనుంగొని కౌరవేశ్వరుం డతనిక న్నెఱింగినవాఁ డై దుశ్శాసనునితో ని ట్లనియె. 187

క. మన మెల్లఁ బితామహునొ,ద్దన యుండుద మదియుఁ గాకతనిముందటఁ బె
ట్టన వలయు శత్రుబలమ,ర్దను లిరువదిరెండువేలరథములవారిన్. 188

వ. అని నియోగించిన నతం డట్ల చేసె నద్ధరణీశుండు గురుకృపాశ్వత్థామల నాలోకించి గాంగేయుం జూపి సత్యవ్రతుం డగునీతండు శిఖండిపై నేయ నని మన మెత్తి విడియునాఁడ చెప్పుట మీ రెఱుంగుదుర కాదె యన్నీచునకు గోచరంబుగా కుండ నిమ్మహానుభావుం బొదివికొని రావలయు ననిన వారలు నట్ల కాక యని రయ్యమరనదీసూనుండు సర్వతోభద్రవ్యూహం బొనర్చె నందుఁ గృపాచార్యకృతవర్మశల్యశకునిసుదక్షిణసైంధవులును గురుకుమారులుం దానును ముందట నిలిచెఁ దదనుమతిం గుంభసంభవభూరిశ్రవోభగదత్తులు వలపటను సోమదత్తద్రోణపుత్రవిందానువిందులు దాపటను హాలాయుధాలంబుసశ్రుతాయువులు వెనుకను ద్రిగర్తప్రకరపరివృతుం డై జననాథుండు నడుమను నిలిచి రంతకు మున్న కౌంతేయులు సైన్యసమేతంబుగా వెడలి రట్టియెడ నర్జునుండు మనమొగ్గరంబు సూచి ధృష్టద్యుమ్నున కి ట్లనియె. 189

తే. కంటె గాంగేయు నతనిచక్కటి శిఖండిఁ, బెట్టు మీతని మన మెల్లఁ బిండుగట్టి
పొదివి కొనివత్తు మివ్విధంబునకుఁ దగ ద,ళంబుగా మోహరింపు బలంబు నెల్ల.

వ. అనిన పని యతం డట్ల చేయుదు నని సాత్యకివిరాటులు వలపటను నభిమన్యుపాంచాలకేకయులు దాపటను నకులసహదేవద్రౌపదేయపురస్సరుం డై నయుధిష్ఠిరుండు నడుమను జేకితానకుంతిభోజులు వెనుకనుంగా నొనర్చి యగ్రభాగంబున శిఖండి నునిచి యతనికెలంకుల డాసి భీమసేనఘటోత్కచు లొక్కవలనను బార్థుండుఁ దాను నొక్కదిక్కునను నిలిచి తక్కిన యోధవీరులం గలయం జేర్చి గట్టిమొనగా నమర్చె ని ట్లుభయసైన్యంబులుం బన్ని భేరీభాంకారశంఖాదినిస్వనగర్జాస్ఫూర్జితబహుళంబుగా నొండొంటిం దాఁకె నట్టిసమయంబున. 191

క. చెంగట నభిమన్యుండు పి,శంగతురంగప్రచారచంచద్రథుఁ డై
పొంగి మనదిక్కుప్రజమీఁ,దం గవిసెం జిచ్చు దూది దరికొనుమాడ్కిన్. 192

వ. ఇట్లు గవిసి. 193

తే. మెఱసి మండలచారి యై కోఱవి ద్రిప్పి, నట్లు గురుకృపసింధురాజాదు లైన
యోధవీరులు వెగ డంద నులివు మిగిలి, తరువఁ బడునద్ధిక్రియ సేన[1] దిరుగఁబడఁగ.

---

1 దిరుగుపడఁగ.

వ. ఇట్లు మాఱు లేక తఱుము చున్నసౌభద్రుం గనుంగొని కౌరవపతి యలంబు
సుతో నిట్లనియె వీఁడు రెండవయర్జునుం డై మనబలంబులఁ గలంచు చున్నవాఁ
డర్జుననందను నెదుర్కొన నీవ కాని మాఱు లే దేము పాండవుల కడ్డపడియె
దము నీవు వీనిం బొదివి భంజింపుము. 195

అలంబుసుఁడు దుర్యోధనప్రేరితుఁ డై యభిమన్యుపైఁ గవియుట.

క. అనవుడు నతండు దుర్దమ,దనుజావలి మున్ను గాఁగఁ దఱిమెం గుంతీ
తనయుబలము గారాకులు, పెనుగాలిం దూలునట్లు భీతిం జెదరన్. 196
ఉ. అప్పుడు ద్రౌపదేయులు రయంబున నడ్డము సొచ్చి దైత్యులం
గుప్పలుగా మహిం బెలుచఁ గూల్చిన దానవనాథుఁ డమ్ములం
గప్పెఁ గడంగి వారల నఖండపరాక్రమలీల వారు వాఁ
డొప్పఱ తేరికూబరము యూఁతగ వ్రాలఁగ నేసి యార్చినన్. 197
క. ఆలోనన తెప్పఱి లయ, కాలుండునుబోలె నసుర గన్నుల నిప్పుల్
రాలఁగ వారలసిడములు, నేలం బడ నేసి చాపనికరము ద్రుంచెన్. 198
వ. త్రుంచి నవ్వుచు. 199
తే. ఒకని నొకని నైదైదు మహోగ్రభాను
రాస్త్రముల నేసి నొంచిన నతనిమదము
సొంపు సోదరవ్యథయును జూచి యడరె
నప్పు డాతనిపైఁ సుభద్రాత్మజుండు. 200
వ. అప్పు డుభయసైన్యంబులవారును వెఱఁ గంది. 201
క. దనుజుఁడు మాయాధికుఁ డ,ర్జునతనయుఁడు దివ్యశరధరుం డెట్లగునో
యను చుండఁగ నయ్యిరువురు, నని సేసిరి వృత్రవాసవాకృతి దోఁపన్. 202
క. ఇతరేతరశరకృతశో,ణితధారలు నిగుడ నపుడు నిర్ఝరదావ
ద్యుతు లడరఁ బొలుచునగముల,గతిఁ బొలిచిరి వార లప్రకంపోన్నతు లై.
క. దనుజేశ్వరుండు మాయం, బొనరించినఁ దమము గవిసె భూనాయక ఫ
ల్గునసుతుఁడు భాస్కరాంబక,మున వెలుఁగొనరించె సురసమూహము వొగడన్.
తే. అసుర వెండియుఁ బెక్కుమాయలు ఘటింప
శక్రపౌత్త్రుండు దివ్యాస్త్రజాల మడరఁ
జేసి యన్నిఁటి నడఁగించి చెలఁగి నొంప
రథము డిగిపాఱెఁ బెలుచ నారాక్షసుండు. 205
క. రక్కసుఁడు విఱిగినం గడు, నుక్కున సౌభద్రుఁ డడరునురవడి గని న
ల్దిక్కులఁ బఱచెం దమలోఁ, జిక్కువడుచుఁ గౌరవేంద్రుసేనలు భీతిన్. 206
వ. అప్పుడు పెక్కండ్రు రథికులతోడం గూడి గాంగేయుం డభిమన్యుపయిం గవిసిన.
తే. అతఁడు దానికిఁ దలఁకక యందఱకును, నన్ని రూపు లై పోరంగ నర్జునుండు

సరభసంబుగ భీష్ముపై నురవడింపఁ, బొంగి యిరువాఁగు నిరువురఁ బొదివె బెరసి.

వ. అట్టిసంకులసమరంబున నభిమన్యుపై నడరుకృపాచార్యుం దాఁకి సాత్యకి బెడిదం పునారసంబు లేసిన వాని నన్నింటిని నశ్వత్థామ దునిమి యతనివిల్లు ద్రుంచినం గోపించి. 209

క. ఆసాత్యకి వేఁడికవి, ల్లానురగతి నెత్తి యుగ్రమగునారాచం
బేసిన నాతఁడు కేతు,వ్యాసక్తుండయ్యె మూర్ఛ వచ్చి నరేంద్రా. 210

క. ఆలోనన తెలిసి మెఱుఁగు, వాలికతూపు తఁ దతనివక్షమునడుమం
గీలించి సిడము గ్రక్కున, నేలం బడ నేసి యార్చె నింగి వడంకన్. 211

వ. దానికిం గినిసి శినిమనుమండు పొగరు మిగులునారాచనిచయంబులం బొదివిన నశ్వత్థామ రాహుగ్రస్తుం డగునుగ్రగభస్తియుంబోలె నైనం గనుంగొని. 212

క. ద్రోణాచార్యుండు సుత,త్రాణపరత్వమునఁ గృష్ణుతమ్మునిపై న
క్షీణోద్ధతిఁ గవియుడు గీ,ర్వాణాధిపసుతుఁడు వచ్చి వడి నెడఁ జొచ్చెన్. 213

చ. అనవుడు నంబికేయవసుధాధిపుఁ డిట్లను ద్రోణుఁ డాత్మ న
ర్జునునకుఁ గూర్చు నాతఁడు గురుం గని యెంతయు భక్తిసేయు వా
రనిఁ దమలోన నట్లు వెస నప్పుడు దార్కొని యెట్లు వోరిరో
వినఁ గల దేర్పడం జెపుమ విశ్రుతభంగిగ నాకు సంజయా. 214

వ. అనిన నాసూతనందనుం డతని కిట్లనియె. 215

క. శాత్రము దలకొని సంగర,ధాత్రికి నేతెంచి గురులు దండ్రులు నమ్ముల్
పౌత్రులు శిష్యులు మామలు, పుత్త్రులనం గలదె తొడరి పోరన వలయున్. 216

అర్జునుఁడు ద్రోణాచార్యులతో యుద్ధము సేయుట.

వ. వినుము. 217

సీ. అర్జునుం డడరి ద్రోణాచార్యుమీఁదనా,రసముల నేసి యుగ్రంపుటంప
వెల్లువ వఱపిన వెగ డొంద కాతఁడా,తనిమేనిఁ దూపులు దఱుచు గాఁగ
నాఁటించె నంత భూనాథుండు పురికొల్పఁ, గాఁద్రిగర్తులు గురుఁ గడచి కవియ
నరుఁ డేచి వాయుబాణమ్మున నమ్మొనఁ, దూలింపఁ గుంభజుశైలశరము

ఆ. వచ్చి యుడుప నలిగి వాసవి నారాచ,వర్షమునఁ ద్రిగర్తపరుసిపుత్ర
చయముఁ[1] దెరలుచుటయు జనపతినృపశల్య, బాహ్లికులునుఁ దానుఁ బార్థుఁ దాఁకె.

వ. అట్లు దాఁకుటయు వారల నతండు గన్నెరాకమ్ములం జీకాకుపఱిచె నట్లు గురుండు మొదలైనయందఱకును నాధనంజయుపోరు దలమునుక లయ్యెఁ గురుపితామహుండు ధర్మసూతి యున్నతిట్ట కుఱికి తలలు చెండాడె శకునిభూరిశ్రవసులు గవలం దలపడిరి కళింగపతియును భగదత్తుండును నిభసేనలతోడం దొడరి భీమసేనుం బొదివిన. 219

1. దెల్పుటయుఁను.

క. గిరి డిగు కేసరిచాడ్పున, నరదము డిగి భ్రమితపటుగదాభీలత నా
కరువలిపట్టియుఁ గవిసినఁ, గరులుఁ దెరలెఁ బవనధూతఘనపంక్తిగతిన్. 220

తే. క్రందుకొని యిట్లు మాతంగఘటలు విఱుగ
నాశ్రుతాయువుఁ బ్రాగ్జ్యోతిషాధిపతియుఁ
బోక నిలిచి యమ్మారుతపుత్త్రుఁ జోడుఁ
దనువుఁ జించిరి వివిధాస్త్రతతులు వఱపి. 221

వ. అప్పుడు గాంగేయుండు సేయుదారుణరణంబు ధర్మపుత్త్రునకు భరం బైన నతం డెలుంగెత్తి పేరువేరం బిలిచి చేయి వీచిన నాకళింగనాథభగదత్తుల విడిచి యవ్వడు గఱచుచు. 222

క. కలయఁగఁ గరములఁ జరణంబుల నురమున శోణితంబు బోరనఁ దొరఁగం
దలి రెసఁగిననడమామిడి, చెలువునఁ బఱతెంచె భీమసేనుఁ డచటికిన్. 223

వ. అంతకు మున్న ధృష్టద్యుమ్నశిఖండివిరాటద్రుపదులు ధర్మనందనున కడ్డపడి భీష్ముపై నడరి బహుప్రకారవిశిఖంబుల వెగడుపఱచిన నతం డలిగి శిఖండి నేయ నొల్లక యమ్మువ్వురను మూఁడేసివాఁడితూపుల నేసిన నావీరరథికులు హుతాగ్నిత్రయంబునుంబోలెఁ బ్రజ్వలించి బాణజ్వాలలు నిగిడించి యతని నొప్పించిరి వృకోదరుఁ డద్దెసం గవియుటం గనుంగొని కేకయగణశైనేయద్రౌపదేయులు గూడుకొని కవిసినం గౌరవసేనం జేయం గలమేటిమగ లెల్లను మిన్నేటికొడుకునకుం దలకడచి వారిం దలపడిన నిరుదెఱంగులదొరలును బలంబులును నొక్కమ్మడిం గ్రందుకొన బెరసి పోట్లాడు చుండం జండరశ్మి వినువీథిచక్క నగంబునకుం జనుదెంచె నట్టియెడ. 224

తే. రథములను సామజములఁ దురంగమముల
నుఱక [1]నెత్తుటేఱుల నీఁది తఱియ నడచి
పోరి రేటును వ్రేటును బోటు నొక్క
యలవిఁ జెలఁగంగ నుభయసైన్యములవారు. 225

వ. అప్పుడు మనబలంబులజనంబులు. 226

క. ధృతరాష్ట్రుండును బుత్త్రులు, నతిలోభంబునఁ బ్రజాక్షయము సేసిరి ధ
ర్మతనూజు గెలువ వచ్చునె, మతి లేరై రింక నేటిమాటలు మనకున్. 227

ఆ. అనుచు వగచుపలుకు లాలించుభీష్మాది, యోధవరులతోఁ సుయోధనుండు
చెనఁటిమాట లేమి వినియెద రనిన వా, రదియు నదియు విననియట్లపోలె. 228

వ. పరాక్రమక్రీడలు సలుపు చుండి రాసంకడికయ్యంబునం గిమ్మీరమర్దనుండు గద పండువు సేయు చుండె నప్పుడు. 229

1. నెత్తురు టేఱులఁ దఱియ.

క. సరభసముగ సారథి దన, యరదముఁ దెచ్చుటయు నెక్కి యతిసిశితశర
స్ఫురణాపరిణతి బాహ్లికు, విరథుం గావించె సురలు వినుతింపంగన్. 230

తే. చిత్రసేనుండు సౌభద్రుఁజిత్రబాణ, పాతమున నొంచి యార్చినఁ బాండుపౌత్త్రుఁ
డతనిసారథిఁ బడ నేసి యంతఁ బోక, తురగములఁ జంపి యాతనిత్రు ళ్లడంచె.

వ. అక్కుమారుండును దుర్ముఖునిరథం బెక్కెఁ బాంచాలపతి కుంభసంభవుపై నడరి యతనిమేన నానాస్త్రంబులు నించిన. 232

క. ద్రోణుఁడు గోపించి తను, త్రాణం బఱువ్రక్కు సేసి తనువున రాజ
ద్బాణంబులు గ్రుచ్చిన సం, క్షీణబలుం డై యతండు సిగ్గఱి తొలఁగెన్. 233

సీ. తఱిమి సుశర్ముండు దాఁకి యర్జును నొంచి, కృష్ణుపై నమ్ములు గీలుకొలుప
నలిగి యన్నరుఁడు వాలంపకాలువ లోలి, నడరించుటయు వానియఖిలబలముఁ
జేతిసమ్మెటలను చేకోలల వ్రేసి, యంకుశంబుల నూఁటి యతిరయమున
వాహనంబులఁ దోలువారును విండ్లును, బలకలు వైచుచుఁ బఱచువారు

తే. నైన మాతండ్రి క్రీడిపై నడర నడుమఁ, జొచ్చె సాత్యకి యన్నదీసుతుఁడు శక్తి
వైవ మెయి వాల్చి యదిపట్టి వైచె మగుడ, నాతఁడాభీష్ముఁడెడఁదునుమాడెనధిప. 235

వ. ఇట్లు ద్రుంచి.

క. ఆలోనన మెయిఁ దొమ్మిది, వాలమ్ములు నాఁటఁ బాండవవ్యూహము కుం
డాలరథఘోటసుభటా, భీలతఁ దలకడచి పొదివె భీష్ముని నంతన్. 236

దుర్యోధనుఁడు శకునిదుశ్శాసనుల భీష్మునకు సహాయులుగాఁ బంపుట.

క. కని కౌరవపతి దుశ్శా, సనుతో నిట్లనియెఁ గంటె శాంతనవునిపై
ఘనసేన ద్రోచెఁ జని కై, కొనుఁ డీవును సౌబలుఁడు నకుంఠితవృత్తిన్. 237

క. అనవుడు నయ్యిరువురు నే, వునఁ గదియుడుఁ జూచి ధర్మపుత్త్రుఁడు మాద్రీ
తనయులు నడరిన దుర్యో, ధనుఁ డపుడు తురంగమాయుతముఁ బురికొలిపెన్.

వ. ఆపదివేవురు నెఱరావుతులు నొక్కపెట్ట శకునిదుశ్శాసనులకుం దలకడచి యెక్కినం బాండవబలంబు మహామత్స్యసమూహవిహారంబునం గలంగుమడువునుం బోలె సంక్షోభించినం గోపించి కౌంతేయాగ్రజుండును గవలును వివిధవిశిఖపరంపరలు వరఁగింప ముందటికాళ్లు దునిసిన మ్రొగ్గతిలంబడియును మోరలు పఱియలైన నెఱి దప్పం గూలియు గుండియ లవిసిన నెగసి కెడసియు వాగెలు ద్రెవ్విన [1]వలియం బాఱియు నాశ్వికులు నేల గొఱగినం జెనఁటి దిరిగియు ననేకఘోటకంబులు రూపఱిన నేపఱి యత్తురంగనికరంబు లేటమొగంబునడి చెదరి కనుకనిం బఱచిన. 239

క. భేరీశంఖాదిరవ, స్ఫారత నప్పాండుపుత్త్రబల మేచుటయుం
గౌరవపతి శల్యునితోఁ, గారవమున నిట్టులనియెఁ గడు దీనుండై. 240

క. వెలివిరిసి వచ్చుజలనిధి, పొలుపున [2]దోఁతెంచు ధర్మపుత్త్రునిబలుగో

1. గలయంబాఱియు. 2. నేతెంచు.

త్తల నిలువరింప నీ వొక, చెలియలికట్ట వయి మమ్ముఁ జేకొను మిఁచటన్. 241

అ. అనుడు నతఁడు పాండవాగ్రజుఁ గవలను, దాఁకి విపులబాహువర్ప మొప్ప
నారసములఁ బొదివి మాఁరిమసంగిన, ట్లయినఁ జూచి నరుఁడు ననిలసుతుఁడు.

క. ఒక్కటఁ గడంగి శల్యునిఁ, బెక్కమ్ముల నొంచుటయును భీష్మద్రోణుల్
గ్రక్కునఁ దఱిమిన నయ్యిరు,దిక్కులసైన్యములు నత్యుదీర్ణత బెరసెన్. 243

వ. ఇట్లు గలయఁ బెరసి యపరాహ్ణంబున నుభయచతురంగమథనం బగు ప్రధనం
బు సేసె నట్టియెడ భీష్మగ్రీష్మాదిత్యుండు వేఁడి మిగిలి వాఁడిమెఱసిన నారసంబు
లనుకిరణంబులు పరఁగించి. 244

సీ. పంద్రెంటఁ బంద్రెంటఁ బాండవాగ్రజునిభీ,మునిమాద్రికొడుకులమూఁటమూఁట
నేడింట నేడింట నేచి సాత్యకిని ధృష్టద్యుమ్ను నొప్పించి సమదవృత్తి
నార్చిన మాత్స్యపాండ్యానీకములును సోమకవరూథినియును మగధబలముఁ
గాశిసైన్యంబుఁ గరూశసేనయు నొక్క,పెట్టరయంబున భీష్మమీఁద

తే. నురవడించినఁ బాండవోత్కరముఁ గృష్ణు
తమ్ముఁ బాంచాలనందనుసమ్ముఖమున
కడర నీ కాఁగి యందఱ కన్నిరూపు
లై మహారణ మొనరించె నస్త్రగురుఁడు. 245

ఉ. శాంతనవుం డనేకబలసంతతి నుద్భటశౌర్యసారదు
ర్దాంతపరాక్రమస్ఫురణఁ దాఁకి సముజ్జ్వలశాతసాయక
క్రాంతపరీతనిర్మథితకంపితపాతితమూర్తిఁ జేసి య
త్యంతరయంబునం దనరథంబుగతుల్ మెఱయం బ్రదీప్తుఁడై. 246

మ. గజరాజోజ్జ్వలఘంటికావళిఁ దురంగప్రస్ఫురత్కింకిణీ
వ్రజముం గాహళదుందుభిప్రభృతితూర్యశ్రేణులున్ సుందర
ధ్వజఘంటాతతులున్ శరాసనగుణ[1]వ్రాతంబుఁ దున్మాడి ధ
ర్మజసేనాతతి ముంపఁ జేసెఁ బటుదోర్గర్వం బఖర్వంబుగాన్. 247

వ. ఇట్లు బల్లిదుం డయి మల్లడి గొని మార్కొన మగలు లేక మదంబునం బొంగి
గాంగేయుండు పాండవేయులు వెఱఁగుపడ మఱియునుం గడంగి దుర్వారంబు
లగుదివ్యాస్త్రంబులు దీటుకొల్పి యేదిక్కు సూచినం దానయై రథికులను హాస్తి
కులను నాశ్వికులనుం దునిమిన గంధసింధురక్రీడనంబున మ్రోడుపడినయుద్యా
నంబుచందంబున నగు చున్నచోట్లను గాలుబలంబులం గనుపుకొట్టినం గాలు
చేయి తల డొక్క [2]యని యేఱుపాటు లేక వండం దఱిగినయ ట్లున్నయెడలును
బెక్కుదెఱంగులచప్పుళ్ళు నిగుడ రథచయంబునవయవంబులుం గరిహయనిక
రంబులయెమ్ములు విఱుగం గార్చిచ్చు పొదివిన వెదురుటడవి తెఱంగునం దోఁచు

1 వ్రాతంబులం ద్రుంచి. 2, యనువేఱుపాటు.

పట్లును దఱచుగొడుగులు విటతాటనంబు సేసినం బెనుగాలిం జిక్కువడినకుసు
మితకాశవనంబునుం బోలుచక్కట్లును బహురత్నమయమకుటాదిభూషణవ్రజంబు
వివిధవర్ణచామరజాతంబు నఱికి పడ వైచినం బ్రబలోద్ధతలులాయలులితం
బయి కమలకైరవోత్పలాకీర్ణం బగుకొలని ననుకరించుప్రదేశంబులును నై
పాండవసైన్యంబులు దైన్యంబు నొందియుఁ గలగుండుగొనియు బెండు
వడియుఁ గలంగం బాఱియుఁ దొలంగం దెరలియుం గోలాహలబహుళంబు
లగుట గనుంగొని గోవిందుండు. 248

ఉ. అర్జున చూచితే మనబలావళి నెల్లఁ గలంచుచున్నవాఁ
డూర్జితశౌర్యసంపదయు నుగ్రభుజాబలవైభవంబు వి
స్ఫూర్జితవిక్రమోద్ధతియుఁ జూపె నదీసుతుఁ డిట్టిచోట నీ
దుర్జయదర్పవిభ్రమము దోఁపఁగఁ జేయకయున్కి యొప్పునే. 249

వ. అనిన విష్వచ్చుండు విచారడోలాయత్తం బగుచిత్తంబుతోడ నిరుత్సాహుం డై
యున్నం జూచి వెన్నుం డతని కిట్లనియె. 250

క. మును మత్స్యనాథునగరంబున సంజయుతోడ నీవు పొంగుచు బెట్టా
డినమాట లెల్లమఱచిన, నిను నగరే రథికవరు లనింద్యచరిత్రా. 251

వ. అనుటయు నర్జునుండు. 252

ఆ. సకలబంధుజనులఁ జంపి కౌరవహీన,మైనరాజ్య[1]మహిమ యేను బడసి
యనఘ యేమిసుకృతమాచరించినవాఁడ, నగుదు మనసు గొలుపదయ్యె ననికి.

వ. అయిన నీతో[2]నప్పటప్పటి కేటిమాటను గలవు మిన్నేటికొడుకుం బడవైచెదం
దేరు నడపు మనుటయు నారాయణుండు నదీనందనుస్యందనంబునకు సమ్ముఖంబు
గా రథ్యమ్ములం ద్వరితగతి నడపినం దెరలినసైన్యంబులు గూడికొని గాంగేయు
పయిం గవియ నతండు సెలంగి మహాస్త్రనికరంబులు నిగిడించి యబ్బలంబు నిలు
వరించి సింహనాదంబు సేసి. 254

మ. ఖరనారాచపరంపరోగ్రనిహతిన్ గాండీవియంగంబు లా
తురతం బొందఁగ నేసి బాణమయుగాత్రుం జేసి గోవిందు ని
ష్ఠురలీలం దురగంబులం బటుశరస్యూతాస్యముల్ గాఁగ స
త్వరుఁ డై యేసి రథంబు గూడఁ బొదివెన్ వాలంపమొత్తంబునన్. 255

వ. అప్పుడు. 256

తే. బీఱువోయి రథ్యంబులు మాఱుమొగము
వడినఁ దానొచ్చి యుండియుఁ దడవి శౌరి
నూలుకొనఁ జేసి తఱిమిన వ్రాలి తీవ్ర
భల్లమునఁ గ్రీడి భీష్మునివిల్లు దునిమె. 257

1 విభవమేను. 2 నిప్పటి కేటి.

క. అతఁ డొండొకపి ల్లెత్తిన, నతిరయమున నదియుఁ దునుమ నాతం డౌరా
శతమఖనందన యనుచును, ధృతి వేఱొకవింట శరతతిం బరఁగించెన్. 258

క. ఆ బెట్టిదంపుటంపఱ, చే బీభత్సుండు నొచ్చి చేడ్పడి మఱియుం
దా బంటుతనము పటుబాహాబలముగఁ బోరుచుండె నంగము దూలన్. 259

క. విప్పచ్చు నొవ్వు నెంతయుఁ, గ్రొవ్వున భీష్ముండు గడఁగుకోల్తలయుం ద
క్కెవ్వరు నాతనిఁ జేరక, దవ్వుల నిల్పుటయుఁ జూచి తనచిత్తమునన్. 260

క. దారుణరోషం బడరఁగ, నారాయణుఁ డపుడు సైరణం దొఱఁగి వెసం
దేరినొగలఁ బగ్గము లిడి, క్రూరత [1]మునికోల యెత్తికొని యిల కుఱికెన్. 261

శ్రీకృష్ణుఁడు రథంబు డిగి భీష్మునిపైకిం బోవుట.

వ. ఇట్లు లంఘించి. 262

మ. ధరణీచక్రము గ్రక్కునం గదల దిగ్దంతావళశ్రేణికం
ధరముల్ మ్రొగ్గఁబడన్ దిశావలయ ముత్కంపంబు గా నీబలం
బురులం బాఱఁగ భీష్ముపైఁ గవిసె శౌర్యోద్రేకముం జూచి ఖే
చరలోకంబును సంచలింప హరి చంచద్బాహుఘోరాకృతిన్. 263

తే. లలితపీతాంబరంబువిలాస మొప్ప
సింహనాదోద్భటం బగుచెలువుతోడ
మెఱుఁగువెలుఁగును గర్జయు మెఱయ వచ్చు
కారుమొగి లనఁ గృష్ణునాకార మొప్పె. 264

వ. అట్టియెడ. 265

క. బలుజీవము వోయిన చెలు, వెలఁ బాఱుచు నీదుయోధవీరులు పొలిసెం
బొలిసె నదె భీష్ముఁ డనుచును, గలఁగం బడి యట్టు లెత్తి కనుఁగొనుచుండన్.

చ. కనుఁగొని భీష్ముఁ డుల్లము వికాసము నొందఁగ నల్ల నవ్వి యి
ట్లనుఁ జనుదెమ్ము వేగమ మహాత్మ వికస్వరపుండరీకలో
చన యిది లెస్స నాకిచట శాశ్వత మైనయశంబు నచ్చుట
న్వినుతికి నెక్కు సద్గతియు నీదయఁ జేకుఱఁ జేయు మిష్టమున్. 267

వ. అని పలుకునంత జంభాంతకసూనుండు సరభసంబుగా రథంబు డిగ్గ నుఱికి వెన్నువెనుక నెయిది కరంబులఁ గ్రుచ్చి పట్టిన నతండును దిగిచికొని వెండియుం బోవం బోవఁ బదియడుగులకొలంది నాకౌంతేయుండు పదస్థైర్యంబును బాహువీర్యంబును మెఱయ మహీతలం[2]బూనిమెట్టి నిలువం బట్టి నిట్టూర్పు నిగిడించుచు నద్దనుజమర్దనుతో నిట్లనియె. 268

ఉ. కయ్యము సేయ నే నని యకల్మషబుద్ధిఁ బ్రతిజ్ఞ సేసి నీ
వియ్యెడఁ దప్పితేని జగ మేమను నించుక సేపు పోరులన్

1 ములుకోల. 2 బూఁది దొట్టి నిలువం.

డయ్యుట దప్పె నాపయిఁ గడంగినభీష్మునిపాటు సూతు రా
వయ్య రథంబుమీఁది కిటు లాశ్రితమానము వీటిఁ బుత్తురే. 269

వ. అని ప్రార్థించినం బార్థుపలుకులకుం బ్రియం బంది ముకుందుం డూరక మరలె నయ్యిరువురు నెక్కినయరదంబు శిఖరద్వయసుందరం బైనశైలంబునుం బోలెఁ బొలిచి నిలిచినం బ్రళయకాలభైరవరవం బగువారిదంబుకరణి గర్జిల్లుచుఁ బటు నారాచపటలాసారంబు నిగిడించి వారల వెగడుపఱిచి యచ్చట నొండొరుల మెచ్చక యఱిమి తఱిమిన వైరుల రూపుమాపి భీష్ముండు భీషణాకారుం డై పరిశ్రాంతు లయినకృష్ణార్జునులును భీతులగుభీమసేనప్రముఖులును జేయునది లేక చూచుచుండం బాంచాలబలంబుల బారిసమరునప్పుడు బలుమానిసి చలిచీమ లం గాలం జమరుచందంబు దోఁచె నయ్యవసరంబున. 270

క. తా నస్తశిఖరి మఱువడఁ, [1]బోనియపుడు పాండురాజపుత్త్ర[2]విరాజ
త్సేన పొడ వడఁగు ననుకృప, నోనలినాప్తుండు గ్రుంకె నుర్వీనాథా. 271

వ. అట్టియెడ ధర్మతనయుం డతిఘోరం బగుసంధ్యాసమయంబునం బంకనిర్మగ్న మైనగోవునుం బోలె నున్ననిజసేనం జూచి యొక్కింతసేపు చింతాక్రాంతుం డై యప్పటికిం దిగుచుటయ కర్జంబుగాఁ దలంచి తగువారల నెల్లం దివియ నియమించి.

క. గాంగేయుచేత నెంతయు, భంగపడితి మనుచు వగచుపార్థాదులు ద
న్నుం గొలచి చనఁగ విడిదల, కుం గడు విన్న నయి పోయెఁ గురువంశనిధీ. 273

వ. ఇట్లు పాండవవ్యూహంబు లోహటించి పోయినం దారును దమబలంబులఁ దివియ నియమించి. 274

చ. ఎలమి నమస్కరించుచు నహీనపరాక్రమభంగు లేర్పడం
బలికి యుదాత్తవాక్యములఁ బ్రస్తుతి సేయుచు భీష్ము నందఱు
న్బలిసి భవత్తనూజులు మనంబులు నిండి ముదంబు మోములన్
వెలివిరియంగ నేఁగిరి నవీనవిభూతి నివాసభూమికిన్. 215

వ. ఇట్లు ధర్మతనయుండు దొమ్మిదవనాఁటిబవరంబున బెండుపడి యానిశాసమయంబునందు రహస్యపరాక్రంబున. 276

క. మనమున విషాద మఱఁగఁ, దనుజులఁ గూర్చికొని దానవాంతకుసదనం
బునకుం జని యిట్లను న్నాతనితో నాత్మీయకార్యదశ దెలియుటకున్. 277

క. కార్చిచ్చు గవిసి మృగతతి, నేర్చుకరణి నేఁడు భీష్ముఁ డేచినకడిమిం
బేర్చి మనసేనఁ బొదివె శరార్చుల నివ్వీరుఁ గన్ను లారం గంటే. 278

మ. మనవా రెవ్వరు నోర్వ రాతనికి దుర్మానంబునం జేసి యే
మును గార్యస్థితిఁ గాన నైతి విను నిర్మాలంబుగాఁ బోరఁ జ
చ్చిన సామ్రాజ్యము గొన్నయట్లగు నె నిశ్చింతంబున[3]ం గాననం

1 బోనాడును. 2 దెలియంగాన్. 3 నిశ్చితంబుగాఁ గాననం

బునకుం బోయెదఁ దమ్ములం గొని తపఃపూజ్యుండ నై యుండెదన్. 279

క. మున్నును నేఁ గారణము గ, నన్నియిడుమ లనుభవించి రనుజులు వీరిం
గన్నారఁ జూతుఁ గాని జ, గన్నుత భీష్మునకుఁ [1]గోలుగా నీఁ జాలన్. 280

వ. నీకు మాఱెన నను్నగ్రహంబు గలదేని కయ్యంబు దక్కి ధర్మవిరోధంబు గా కుండునట్టియొక్క తెరువు సెప్పు మని సకరుణంబుగాఁ బలికిన విని శౌరి సాంత్వన వచనంబుల ననునయించి యతని కిట్లనియె. 281

క. సత్యప్రతిజ్ఞుఁడవు నీ, వత్యద్భుతబాహువీర్యు లనుజన్ములు దా
ర్గత్యము గల్గునె నీకు న, మాత్యుఁడనై యేను రాజ్యమహిమ నొనర్తున్. 282

క. వగవంగ నేటికిఁ బార్థుఁడు, డెగువకుఁ జొరకున్న భీష్ముఁ డెగఁ జూచి వెసం
బగ యడఁగించెద నన్నుఁ, మగిడింపక చూచుచుండు మనుజాధీశా. 283

తే. సఖుఁడు సంబంధి శిష్యుండు సవ్యసాచి, నాకు నతనికి నై యేను నరవరేణ్య
కూర్మిపై నిత్తుఁ గండలు గోసి యైన, నరయ నాతండు నాయెడ నట్టివాఁడ.

వ. ఉపప్లావ్యంబున నతండు సంజయుతో నాడినబలుమాటలకు నులూకుండు వచ్చి నప్పు డతనిపలుకులం బుట్టినబెట్టిదంపువనంబునకుం దగినయంత నాకుం జేయ వలయు నేను నీరెండెడలం బెక్కులు నలికినవాఁడ మీ కిరువురకు నొండొరువుల పలుకులు పరిపాలించుట సమయం బయి యుండు ననిన వసుదేవనందనునకు ధర్మ నందనుం డిట్లనియె. 285

క. కయ్యము సేయక తగునా, హాయ్యము సేయఁ గలవాఁడ నని పలికితి ని
న్నియ్యెడ నేఁ బొంకింతునె, దయ్యము నా కేల యిట్టిదైన్యము దెచ్చెన్. 286

వ. నాకు దేవవ్రతునకు నొక్కసమయంబు గల దమ్మహాత్ముండు కౌరవులకు నయి కయ్యంబు సేయుటకును నాకు హితం బగుకార్యంబు బుద్ధిం దలకొనుటకుం బూనినవాఁ డతండు రాజ్యం బొసంగు నని పలికి సఖేదంబుగా నిట్లనియె. 287

ఆ. అకట తండ్రి సచ్చినంతనుండియు మము, నరసి ప్రోచినట్టియనుఁగుదాతఁ
జంప మదిఁ దలంచుతెంపు సూచితె రాజ, ధర్మ మింతక్రూరకర్మ మగునె. 288

వ. అనవుడు. 289

తే. విని మురాంతకుఁ డితఁడు శాంతనవుకడకు
నరుగఁ జూచినవాఁ డని యాత్మ నెఱిఁగి
క్రమ్మఱంగ నేతెంచెదు గాక యనిన
యన్నదీసూనుతోంటివాక్యములు దలఁచి. 290

వ. అజాతశత్రున కిట్లనియె. 291

ధర్మరాజు రహస్యప్రకారంబున భీష్మునియొద్దకుఁ బోవుట.

ఆ. నీతలంపు లెస్స నీవు మున్ననినట్ల, కాక భీష్ముఁ డలుక గదిరి పోరఁ

---

1 గోలువు గా.

జక్కఁ జూచెనేని శత్రువుల్ వాలియురె, యిప్పు డతనిపాలి కేఁగు మధిప. 292

సీ. నీవు దన్నడిగిన నిజవధోపాయం బవశ్యంబుఁ జెప్పు దేవవ్రతుండు
మనము రహస్యవర్తనమున నందఱమును జని యమ్మహాత్మునకు భక్తి
నెఱిఁగి తెల్లంబుగ హితకార్యగతి విన, యంబుమైఁ బ్రార్థించి యడిగి యతని
సదయమంత్రోపదేశంబున నెగడుద, మని యిట్లు హరి నిశ్చయంబు సేయ

ఆ. నయ్యజాతశత్రుఁ డనుజులు నతఁడును, దాను సౌమ్యవేషధరణ మొప్ప
నతినిగూఢవృత్తి నాపగాసుతుమంది, రమున కరిగి సముచితముగఁ జొచ్చి. 293

వ. అతనిం గాంచి యధికభక్తిం బ్రస్తవనపూర్వకంబుగాఁ దత్పాదంబులకుం బ్రణమిల్లిన నతం డత్యాదరంబునఁ బేరువేర వారలందఱ సేమంబు లడిగి యిట్లనియె.

క. ఇచ్చటికి మీర లందఱు, వచ్చినపనియేమి యేది వలసిన నడుగుం
డిచ్చెద దుష్కర మైనను, జెచ్చెరఁ దలకొని ఘటింపఁ జేసెదఁ బ్రీతిన్. 295

వ. అని తెలివొందినమొగంబుతో నడిగిన దీనాననుం డగుచు ధర్మసూనుం డతని కిట్లనియె. 296

క. మా కెమ్మెయి సామ్రాజ్యము, సేకుఱు నెబ్బంగి బహుళసేనోత్సాద
వ్యాకులత రాక తక్కుం, జేకొని యత్తెఱఁగు కరుణఁ జెప్పఁగవలయున్. 297

క. అనవుడు నేఁ బెనఁగఁగ మీ, కనఘా సైన్యక్షయంబు నగు సామ్రాజ్యం
బును గా నేరదు గావున, నను నిర్జింపంగ శోభనము లెల్ల నగున్. 298

వ. అని పలికిన శాంతనవునకుం గొంతేయాగ్రజుండు. 299

ఉ. చిచ్చఱకన్ను మూసికొని చేతిత్రిశూలము డాఁచి లీలమై
వచ్చినరుద్రుచందమున వ్రాలుదు వీ వనిలోనఁ నోర్వఁగా
వచ్చునె నిన్ను నెట్టిమగవారికి నీకృప నాశ్రయింపఁగా
వచ్చితి మెవ్విధిన్ గెలువ వచ్చు మహాత్మ యెఱుంగఁ జెప్పవే. 300

క. అనుటయు నిట్లను గంగా, తనయుఁడు నీ చెప్పినట్ల తథ్యం బది న
న్ననిమిషులు గెలుతురే చే, ధను వుండఁగ వినుము తద్విధము దేటపడన్. 301

తే. ఇట్టివానిఁ గ నన్ను మీ రెఱిఁగి యిచటి
కిందఱును వచ్చి యక్కటా యిట్టు లడుగ
మీఁకుఁ బ్రియ మైనకార్యంబు మెయికొనంగఁ
గనుటకంటెను సుకృతంబు గలదె నాకు. 302

వ. ఏ నాయుధవ్యాపారంబువలన నుదాసీనత్వంబు నొందినను నన్నుజయింపనమకూరు జోడు వుచ్చినవానిని గ్రైదువుఁ బెట్టినవానిని సిడంబు డించినవానిని నంగనను నంగనాపూర్వుని నంగనాభిధానునిఁ దలచీర వీడినవానిని భ్రాతృహీనుని నపుత్రకునిం గని యేటుఁ బోటుఁ దక్కి సమరంబు సేయ మానుదు మఱియు నొక్క వ్రతంబు పూనినవాఁడం బుట్టినప్పుడు లేక నడుమ దైవం బిచ్చినపురుషత్వంబు

గలవానితోడఁ గయ్యంబు సేయం గావున మీకు నుపాయంబు సెప్పెద ద్రుపదు నపత్యం బైనశిఖండి యట్టివాఁడగుట మీ రెఱుంగుదురకాదె విశేషించి మొదటి పుట్టువున నంగన యగుట వాని కెదు రేయ కుండుదు నర్జునుండు వానిం బుర స్కరించుకొని వచ్చి యే నేయుట మానినయెడ నొప్పించి పడ వైచునది పదంపడి బంధుమిత్త్రులగుధార్తరాష్ట్రుల గెలుచుట సుకరం బగు నిది నాపను పేను బనిచి నట్ల చేయుం డని సహృదయంబుగాఁ జెప్పిన నట్లు దేవవ్రతుచేత ననుజ్ఞాతు లై వారలతనికి నమస్కరించి వీడ్కొని విడిదలకుం బోవుచున్నసమయంబున బీభత్సుండు. 303

ఆ. సురనదీసుతుండు పరలోకగతి నిరీక్షించుటకును దాను గృతకవృత్తిఁ
జంప వలయుటకును సవిషాదమానసుం, డగుచు నిట్టు లనియె నచ్యుతునకు.

క. గురునిఁ గృతప్రజ్ఞుని ధర్మరతు వయోవృద్ధు లోకమాన్యు దయాళున్
సురతటినీసుతు వంచనఁ, బురుషోత్తమ చంప బుద్ధి పుట్టదు నాకున్. 305

ఆ. [1]నన్నుఁ బాంసుకేలి నున్న నర్మిలి నెత్తి, మేనిధూళి దనదుమేను వొరయఁ
బ్రీతిఁ గౌఁగిలించి మాతండ్రిగుణము ల,గ్గించి కన్ను నీరు నించునతఁడు. 306

ఉ. అక్కట తండ్రి లేనిమము నమ్మెయిఁ బెంచినతాత నిమ్మెయిం
ద్రెక్కొనఁగా దతండు సముదీర్ణభుజాబలశౌర్యశాలి యై
యిక్కడి సేనఁ జక్కడిచె నేనియుఁ జూతునకాక ధర్మముం
దక్కట కోర్వఁ జాలుదునె ధర్మజుతమ్ములు క్రూరకర్ములే. 307

వ. అనిన విని కృష్ణుం డాజిష్ణున కిట్లనియె. 308

ఉ. క్రూరత కోర్చి యించుకయు రోయక పైకొని యెల్లభంగులన్
వైరులఁ జంపి భూప్రజకు వర్ధనముం గలిగించి పాడిమైఁ
గోరరి గొంచు [2]సద్వ్యయము గోరి యొనర్చుట రాజధర్మవి
స్తారము గా బలారికి వచస్పతి సెప్పుట యప్రసిద్ధమే. 309

చ. అనిమొన నోర్తు భీష్ము ననియాడిననీదగుపూన్కి లోకమె
ల్లను విని యుండఁగా నిటు చలం బెడలం జన డెట్లు లైనఁ జం
పన తగు రాజధర్మపరిపాలన గా కిది క్రూరకర్మమే
నిను విధి పంచె శాంతనవునిం దెగటార్పఁగ వేయు నేటికిన్. 310

చ. అనుటయుఁ గ్రీడి యిట్టు లను నాద్రుపదాత్మజుజన్మ మాపగా
తనయవధార్థ మం డ్రదియుఁ దప్ప దతండును వాని నేయఁ డే
ను నతని నేయుచందమున నూల్కొని యన్యుల నేయు చుందు వాఁ
డనితరవధ్యకాయుఁ డగు నాయనఁ దాఁ బడ నేయు నుగ్రతన్. 311

వ. అనవుడు నవ్వి కవ్వడికిం గమలనాభుం డిట్లనియె. 312

---

1 నన్ను బాలకేళినున్నచో నర్మిలి, తోడ నెత్తి మేనిధూళి బెరయఁ. 2 సద్వ్యయము.

ఉ. నీ పోకరుండు దక్కఁగ ననింద్యపరాక్రమశాలి భీష్మునిం
జావఁగ నేయ నెవ్వఁడును జాలఁడు నీతలఁ పెన్నిభంగులన్
దైవముపూఁపుపోలెఁ దుది దాఁకు నె యవ్విధ మిట్టు లుండఁగాఁ
ద్రోవఁగ నచ్చునే యెటులు ద్రోచినఁ బోవదు చూచి యుండుమీ. 313

వ. అని పలికిన విని యతం డట్లు కాక యప్పటికి నెట్లయిన నట్లయ్యెడు నని యర్జునుం డియ్యకొనిన గోవిందుండును ధర్మనందనాదులుం బ్రమోదంబు నొంది రివ్విధంబున శిబిరంబున కరిగి పాండవులు పుండరీకాక్షుని నిజనివాసంబున కనిచి తమ తమ నికేతనంబులకుం జని యారాత్రి సుఖనిద్ర సేసి రని చెప్పిన సంజయునకు ధృతరాష్ట్రుం డిట్లనియె. 314

క. పాండుసుతు లేమిభంగి శి,ఖండిం గూర్చికొని యాపగాసుతుపైను
ద్దండగతి నడచి రెట్లు [1]ప్ర,చండతతో సమరకేళి సలిపిరి చెపుమా. 315

భీష్మునిదశమదివసయుద్ధానుక్రమము.

వ. అనుటయు నాసూతనందనుం డతని కిట్లను సూర్యోదయసమయంబునం బాండుసూనులు సేనాసమేతులై వెడలి మోహరించునప్పుడు ముందట శిఖండి నిలిపి యతనికెలంకుల భీమార్జునులును వెనుక నభిమన్యుద్రౌపదేయులును వారియిరువంకలం జేకితానశైనేయులును నట పిఱుంద ధృష్టద్యుమ్నాదిపాంచాలకుమారులు మున్నిడికొని కవల నుభయపార్శ్వంబులం బెట్టికొని యుధిష్ఠిరుండును వీరిసూఁరెలం బొదివికొని విరాటద్రుపదముఖ్యు లగుపృథ్వీపతులును గేకయపంచకధృష్టకేతులును నిలిచి రిత్తెఱంగున గట్టిమోహరంబు దీర్చుకొని నడచి రంతకు మున్న మనవారును వెడలి భీష్ముం డగ్రభాగంబున నుల్లసిల్ల నీకుమారు లమ్మహాత్ముం బరివేష్టింపఁ గుంభసంభవతత్సంభవులు దక్షిణవామభాగంబులను గృపకృతవర్మభగదత్తపురస్సరుం డై కురురాజు మధ్యభాగంబునను బృహద్బలకాంభోజముఖ్యులైనమహీపతు లమ్మనుజేంద్రుచుట్టును ద్రిగర్తులపరభాగంబునను బన్ని బలుమొన యమర్చికొని త్రోచి నడచి రిట్లిరువాఁగునుం గవిసి వివిధతూర్యస్వనంబును నింగి ముట్ట నొండొంటిం దాఁకిన. 316

క. సమరం బప్పుడు దనుజులు, నమరులునుం బెనఁగుచంద మై తోఁపఁగ భూ
రమణ విను మేమి సెప్పుదు, జముపురమున నగ్గలంపుసందడి యయ్యెన్. 317

వ. అట్టియెడ. 318

మ. కవ లుద్దామపరాక్రమస్ఫురణమైఁ గౌరవ్యసైన్యంబు సి
క్కుపడం జేయఁగ భీమపార్థులును గోకొమ్మంచు నొక్కుమ్మడిం
గవియం బాండవసేన యుబ్బి యడరంగాఁ జూచి కల్పాంతభై
రవభీమాకృతి నేచి భీష్ముఁడు శరవ్రాతంబు గుప్పించినన్. 319

---

1 ప్ర, చండసమరకేళి నిట్లు సలిపిరి.

ఆ. కాలు కాలు పెనఁగి కాలుబలంబులు, నొడ్డగెడవుగా రథోత్కరంబు
మ్రొగ్గతిలఁగ గుఱ్ఱములు నేల యద్రువ మా,తంగఘటలు గూలెఁ దత్క్షణంబ.
క. కనుఁగొని శిఖండి వెస మా, ర్కొని భీష్ముని నేసె మూఁడు క్రూరాస్త్రములం
గని యతఁడు మరలి చూడ క,తని నుద్దేశించి పలికె దరహాసముతోన్. 321

ఉ. ఎవ్వత నేని ధాత సృజియించెఁ దగన్ మగవానిఁ గాఁగ నా
[1]కొవ్వమిఁ జేసి యట్టినిను నుగ్మలి నేయఁగ నొల్ల నాపయిం
గ్రొవ్వెసలార నీవు శరకోటి వెసం బరఁగించితేని నే
నవ్వుదుఁగాని కోపము మనంబునఁ బుట్టదు సూ శిఖండిసీ. 322
వ. అనినం గోపించి శిఖండియు నతని కిట్లనియె. 323
క. గెలిచితి రాజుల నెల్లను, బలియుం డగుపరశురాముప్రతివీరుఁడ వై
యలవుకలిమి నెఱపిన నీ,చలము బలము నాకుఁ జూపఁ జాలవు కంటే. 324
క. ఏయు మొకనేర్పుమై ని, ట్లేయక క్రీడించి యరుగు మె ట్లయినను మ
త్సాయకముల నినుఁ గూల్చెదఁ, జూ యెవ్వత నైతి నేమి సూచెదు నన్నున్.
క. నేఁ డెమ్మెయి నైనను నీ, పోఁడిమి సెడఁ దోన తవిలి పొదువుదు నిన్నున్
వాఁడిమగఁ డనుట యుడుపుదు, వేఁడిమిసొం పెసఁగ నస్త్రవిద్య మెఱయుదున్.
వ. అనుచు మఱియు నయిదమ్ము లేసె నప్పలుకులు విని ఫల్గునుం డాత్మగతంబున నేఁడు శిఖండిచందంబు ఖింత యయి యున్నయది నదీనందనుండు సమయుటకు సమయం బైన దైవదత్తోత్సాహంబున నేచి పలికెం గావలయు నని యూహించి యుపోద్బలంబుగా నతని కిట్లనియె. 327

అర్జునుఁడు శిఖండికిఁ బ్రోత్సాహంబు గలిగించి భీష్మపైఁ గవియించుట.

ఆ. ఇట్టు లాడి పిదప నేమియుఁ జేయంగఁ
జాల కున్న మనల జగము నవ్వు
నేను గలుగ నిన్ను నెవ్వరి కేమియుఁ
జేయ రాదు భీష్ము నేయు మదరి. 328
వ. అనియె నప్పుడు గాంగేయుండు దొలంగి పాంచాలబలంబుపైఁ దఱిమినం దెఱపి గని పాండవబలంబులు గాండీవి మున్నుగాఁ గవిసినం గౌరవసేన దెరలి మరలినం జూచి కురురాజు సురనదీసూనుతోడ నీవు గలుగ మనసైన్యంబు దైన్యంబు నొంద నగునే యనవుడు రారాజుతో నతండు. 329
క. మును పదివేవురఁ జంపుదు, నని యిచ్చినబాస వచ్చె నవనీశ్వర నీ
మనిచినఋణంబు దీర్చితి, విను లా విట మీఁదఁ దఱుఁగువిధ మై తోఁచెన్. 330
ఆ. నేఁటిభంగి సూడ నృపవర పాండవు, లొండె నన్ను వారి నొండె నేను
సమయఁ జేత గలుగు సమ సెదరే యొక, మర్త్యుచేత వా రమర్త్యబలులు. 331

1 కొవ్వమిఁ జేయనట్టినిను.

వ. ఐనను నాచేతిబలువు సూడుమీ యని పలికి పేర్చి పటుతరశరార్చులం బ్రచండ
నరనాథయూథంబులం బొదివికొని పాండవులకుం దేఱి చూడరాక నిర్ధూమ
దహనస్వభావుం డై నపితామహుప్రాపున భవత్పుత్రులు శత్రుబలంబుల బడలు
నడం జేయం దొడంగిన వారిం గనుంగొని. 332

ఆ. పాండవేయమాత్స్యపాంచాలయాదవ, పాండ్యకేకయాదిబలము లొక్క-
మొగిన త్రోవనీదు మొనలు మార్కొనుటయు, నపుడు పోరుఘోర మయ్యెనధిప.

వ. అట్టియెడ నర్జునుండు శిఖండి నాలోకించి. 334

తే. నీవు భీష్మున కలికినఁ బోవ దేను, గలుగ వెఱపేల యతనిపైఁ గవియు మెయిది
కొని మదీయబాణంబులఁ గుప్పఁగూరఁ, బఱపి కూల్చెద నీతనిఁ బటురయమున.

వ. అనిన నాతనిపలుకులు విని యెలుం గెత్తి ధృష్టద్యుమ్నుండు. 336

క. మనయోధు లందఱును శాం, తనవునిపైఁ దఱుముఁ డింద్రతనయుఁడు గలుగన్
మన మతనికి శంకింపఁగఁ, బని లే దని పలికి యార్చి బలువిడి నడరెన్. 337

వ. అప్పుడు ధర్మజభీమనకులసహదేవులును సుభద్రాతనయద్రౌపదేయులును ద్రుపద
విరాటులును సాత్యకిచేకితానధృష్టకేతుకేకయమాగధులును మఱియునుం
జేయం గలరథికులు నొక్కపెట్ట బెట్టడరిన నిక్కడ గురుపుత్రభూరిశ్రవసులును
గృతకర్మకృపకాలభోజపతులును వికర్ణదుర్ముఖవివింశవిచిత్రసేనులును లోనైన
యోధులు దేవవ్రతునకుం దలకడచి వారిం దలపడి రిట్లు మందాకినీనందను
పయిం గవియుపాండవసైనికులను నతని కడ్డపడుకౌరవ్యవీరులను జూచునెడ
సురల కనిమిషత్వంబు సార్థకం బయ్యె నయ్యవసరంబున. 338

క. మొనసి శిఖండిని మున్నిడి, కొని యురవడిఁ దఱుమునరునకును వెస దుశ్శా
సనుఁ డడ్డపడియెఁ బొంగిన, వననిధికిని వేలవోలె వసుధాధీశా. 339

వ. ఇట్లు నిలువరించి. 340

క. ఇరువురఁ గృష్ణుల నాతం, డిరువదిబలునారసముల నేసెం గ్రోధ
స్ఫురితుఁ డయి నొంచెఁ గ్రీడియు, నరనాయక యతని నూఱు నారాచములన్.

తే. అతఁడు నొచ్చియు నాఁటించె నైదుతూపు, లింద్రసుతుఫాలమున నాతఁ డేచివిల్లు
దునిమి పెల్లేయఁ [1]దలఁకక దుస్ససేనుఁ, డన్యధనువున నిరువదేనమ్ము లేసె. 342

వ. ఆతూపులు నఱికి పరిస్ఫీతం బగునారసంబు పృథుతరవక్షు
స్సాన్యృతంబు సేసి విజయుఁడు, నీతనయుని మూర్ఛవుచ్చె నిష్ఠురవృత్తిన్. 343

వ. ఇట్లు దుశ్శాసనుండు సోలి వ్రాలుటయు. 344

క. సారథి యరదము భీష్ముని, తేరివెనుక [2]కెగిచె నంతఁ దెలి వొంది ధృతి
స్ఫారుఁ డగునక్కుమారుఁ డు, దారగతిన్ మగిడి వచ్చి తాఁకెం గ్రీడిన్. 345

వ. తదవసరంబున సాత్యకితో నలంబుసభగదత్తులును నభిమన్యుతో సుదక్షిణుండును

విరాటద్రుపదులతో నశ్వత్థామయు సహదేవునితోఁ గృపాచార్యుండును నకులు
నితో వికర్ణుండును ఘటోత్కచునితో దుర్ముఖుండును భీమసేనుతో భూరిశ్రవ
సుండును జేకితానుతోఁ జిత్రసేనుండును ధర్మనందనుతో నస్త్రగురుండును దల
పడిన బెట్టిదం బగుబవరం బయ్యె నందిరు దెఱంగుల యోధులు నన్యోన్యధ్వజ
భంజనంబును బరస్పరతురగహననంబును నితరేతరసూతనిపాతనంబును మిథః
కోదండఖండనంబును జేయుచుండం బటుతరశరసంపాతసంపాదితశంపాజాలకాభీ
లంబును భీషణగుణరణనగర్జాస్ఫూర్జితంబును రక్తధారాసారఘోరంబును నగు
నపూర్వపర్జన్యసమయంబు దోఁచె నప్పుడు గయ్యంబుకలగూ పంతయుం గనుం
గొనుటకు మింటిక్రేవ నున్నవెరవు గా దనుపరుసున సవిత్రుండు చక్కనిమింటి
కిం జనుదెంచె [1]నట్టియెడ. 346

మ. పటుదుశ్శాసనబాణపంక్తి నతిదర్పస్ఫూర్తిమైఁ ద్రుంచి యు
త్కటకోపానలదీప్తవక్త్రుఁ డగుచుఁ గాండీవి పెల్లేయుడుం
ద్రుటితజ్యాలతికాధనుర్ధ్వజుఁడు నిర్లూనాఖిలాంగుండు నై
రటదశ్వం బగు తేరితో నతఁడు సంత్రాసంబునం బాఱెనన్. 347

తే. ఫల్గునుఁడు భీష్మునుందటిబలము నెల్లఁ, జటులరథవల్గనుం డయి చంపుచున్నఁ
జూచి ద్రోణుండు గురురవస్ఫురణఘూర్ణ, రోదసీభాగుఁ డగుచు మాఱ్కొనఁ గడంగి.

ద్రోణాచార్యు లశ్వత్థామను భీష్మునకు సహాయంబుగాఁ బంపుట.

వ. అక్కడ నడచినం గౌంతేయాగ్రజుండు తోడన తవిలి సేనాసమేతంబుగా నడ్డ
పడి పోనీక పెనంగుచుండ నక్కుంభసంభవుండు. 349

క. అప్పుడు [2]క్రోధమునం గను, నిప్పులు రాలంగఁ దనకు నెఱసంగడ మై
యొప్పినతనయున కిట్లని, చెప్పెం దత్కాలగతివిశేషము లెల్లన్. 350

చ. తడఁబడె దివ్యబాణములతంత్రము మంత్రము దప్పెడుం గడు
న్వడఁకెడుఁ జాపదండము మనంబును నాకు వశంబు గాదు వీ
డ్వడియెడుఁ జెయ్వు లంగము గడంక దొఱంగెడు నేఁటిభంగిఁ గ
వ్వడి తనపూన్కి దీర్చుట ధ్రువం బని బుద్ధి జనించెఁ బుత్రకా. 351

వ. అతనిమును మటు తల యెత్తి చూడుము. 352

క. కూలెడుగుఱ్ఱంబులు ధర, వ్రాలెడు నేనుఁగులుఁ గెడయురథములు నై యా
భీలయుగాంతసముద్భట, కాలపురోభాగరేఖ గానఁగ నయ్యెన్. 353

వ. అదియునుంగాక. 354

తే. అడరి కురుసేనపై గ్రద్ద లాడఁ జొచ్చెఁ, బడుచు నున్నవి యుల్కలిక్కడవినంగ
వచ్చె నతిరూక్షభంగి శివారుతంబు, లాపగానందనునకుఁ గీ డావహిల్లు. 355

1 ననుకరణి మధ్యాహ్నం బయ్యె నట్టియెడ. 2 క్రోధముగన్నుల, నిప్పులు.

వ. యుధిష్ఠిరు మొగంబునం గ్రోధం బగ్గలంబై తోఁచుచున్నయది ద్రౌపదేయనకుల సహదేవసహితుం డయి తఱిమునతని మిగిలి నాకు రా రాదు నీవు దేవవ్రతు పాలికిం బోయి యతనికి దాపట వలపటం బ్రాపై నిలువు మిది ప్రాణంబులు డాఁచుసమయంబుగా దని పలికి పనిచిన నశ్వత్థామ యుద్దామగతిం జనియె నక్కడ భీమసేనుండు. 356

క. నరుఁ డేచి శిఖండిఁ [1]బుర,స్కరించుకొని యపుడు భీష్ము సమయింపఁగ స త్వరుఁ డగుటకుఁ దగ రణత, త్పరుఁ డై కురుసేనమీఁదఁ దఱిమెం బెలుచన్.

వ. ఇట్లు దఱిమి గాంగేయుముందటిబలంబుల బారిసమరం దొడంగిన భగదత్తకృప కృతవర్మశల్యసైంధవచిత్రసేనదుర్మర్షణవిందానువిందకర్ణులు పదుండ్రు నొక్క పెట్ట యతనిం బొదివి నానాస్త్రసంతానంబుల నొప్పించిన నొచ్చియుం జలింపక పోరునమ్మారుతిం గనుంగొని క్రీడి తోడై తఱియ నుఱికి ధనువులతునియలను బాణంబులపఱియలను గేతుచ్ఛత్రచామరంబులచెక్కలను భూషణంబులపొళ్లను బుడమిం గప్పినం జూచి సుయోధనుండు సుశర్మాదిభూపాలకుల నాలోకించి యాభీమార్జునులం దాఁక నియోగించిన. 358

క. ముందటిపదుండ్రు నాన్నృపు, లందఱునుం గూడి పెనఁగి యయ్యిరువురచే తం దూలపోవఁ జొచ్చినఁ, గ్రందుగ బలుమొనల నెల్లఁ గవియం బనిచెన్.

వ. ఇవ్విధంబునం బెక్కుమొనలు పయిం బడిన నయ్యిరువురకుం బోరు భరం బగుట యెఱింగి సౌభద్రసాత్యకిప్రముఖు లగురథికజనంబులు సైన్యోపేతంబుగాఁ ద్రోచి యేచిన. 360

క. పాండవబలములయుత్క, ద్దండపరాక్రమము సూచి దర్పోద్ధతవే దండములఁ గనిన కేసరి, చండత భీష్ముండు వొదివె శరనఖరములన్. 361

క. డొల్లెడునూతులుఁ బెలుచం, ద్రెళ్లెడుతురగములుఁగా నతిక్రూరగతిం బెల్లేయుచు సత్వరముగ, నెల్లెడలం దాన యగుచు నేడ్తెఱఁ బొదివెన్. 362

వ. ఇట్లు పెద్దయుంబొద్దు విహరించి యపరాహ్ణం బగుటయు నతం డాత్మగతంబున.

తే. ఉత్తమక్షత్రియుల నెల్ల నుగ్రవృత్తి, నేఁడు పదినాళులేని నానిశితశరచ యములఁ గూల్చితి వేసరినట్లు లయ్యె, మేనితోడిపొత్తింకిట మానుటొప్పు.

వ. అని తలంచి తోలంగి బలంబులం దెరల్చికొనుచుం గయ్యంబు సేయుచందంబు నం గౌంతేయాగ్రజుం గదిసి యల్లన యతనితో నిట్లనియె. 365

క. జనియించినంతనుండియు, జనపతులం గ్రూరవృత్తిఁ జంపుచు నుండం జనియెం గాలము విసివితి, ననఘా యే నింకఁజాల నాసురవిధికిన్. 366

ఆ. మీఁదు నాహితంబు గోరుదు రేని శి,ఖండి మున్ను గాఁగఁ గడిఁగి యంత వచ్చువారు నొక్క పెట్టకాఁ బైఁబడి, యేయుఁ డింకఁ దడవు సేయ వలదు. 367

1. బుర, స్కరుఁడుగఁ గొని.

వ. అని పలికి సమరప్రకారంబునం[1] దేరు గ్రొల్లుదోలి పాంచాలబలంబులపయి నడరె
నప్పు డయ్యజాతశత్రుండు సమీపవర్తి యగుధృష్టద్యుమ్ను నాలోకించి. 368

క. దేవవ్రతుపలుకులు విం, టే వేదము పనుపు మొక్కటిగఁ దఱుమఁగ యో
ధావళి నెల్లను భీముఁడు, నీవును నరుతోడఁ గూడి నిగుడుఁడు పెలుచన్. 369

వ. అనవుడు నతండు. 370

సీ. మాత్స్యకైకేయాది మనుజేంద్రులకుఁ జేయుఁ, గలయట్టియోధవీరులకుఁ జేయి
చూపి మరున్నదీసూనుపైఁ గవియింపఁ, బవనపార్థులప్రాపుకలిమి
వెఱపేది యందఱుఁ దఱుమఁ గౌరవపతి, తమ్ములు దొరలును దానుఁ దాఁతఁ
గడచి తాఁకినఁ బోరు ఘన మయ్యె నప్పుడు, సౌభద్రుఁ డమ్మహీశ్వరుని నొంచె

తే. ద్రోణతనయుండు శైనేయు బాణమయశ, రీరుఁ గావించెఁ జేదీశపౌరవు లస
[2]మానఘోరాక్రమం బొప్పె మారుతాత్మ, జుండు రారాజు నేనికపిండుఁ జదిపె.

వ. మఱియు నందు నిందును మందాకినీనందనుపయిం ద్రోవను నతనిం గావను దలంచి
కడంగిన సైనికు లనేకులు నానాప్రకారంబుల వివిధాయుధంబులం బెనంగు
చుండ. 372

క. మొనసి మృగేంద్రము మృగేంద్రుఁ, జెనయం జనుపగిది నరుఁడు శీఘ్రగతిఁ శాం
తనవుపయిఁ గవియ దుశ్శా, సనుఁ డడ్డము సొచ్చె దేవసంఘము వొగడన్.

ఆ. అతని కప్పు డెదుర నమ్మొన నెవ్వరుఁ, జాలరైరి సవ్యసాచి యొకఁడ
నిశితవిశిఖపంక్తి నిగిడించి నొప్పించి, యొత్తి భీష్మువెనుక కొదుఁగఁ జేసె. 374

వ. తదవసరంబున సరభసంబున. 375

క. భగదత్తుని నాకవ్వడి, వెగడొందఁగఁ జేసి యతని వెల్లేనుఁగుఁ గెం
పుగఁ జేసిన నాతండును, నిగిడెం బాంచాలమేదినీపతిమీఁదన్. 376

వ. ఆఖండలనందనుండును శిఖండిం దఱిమి తెఱపి చూపి దేవవ్రతు నేయు మని పురి
కొలిపె నంత. 377

క. మనయోధప్రకరము శాం, తనవుం దలకడచి యత్యుదగ్రత నయ్య
ర్జునుఁ బొదివె నతం డలిగినఁ, బెనుగాలిం దూలు మొగిలుపిండును బోలెన్.

ఆ. అట్టియెడ శిఖండి యాపగాసుతుమీఁద, వాలుటమ్ము లేయ వాని నేయ
నొల్ల కతఁడు గెలనియోధవీరావళి, నేయుచుండె శౌర్య మెసక మెసఁగ.

క. నరుఁడు శిఖండిం దఱిమిన, శరము లతఁడు భీష్మునురుభుజామధ్యమునం
గురియఁగ నవ్వుచు నుండెం, గరి యంత్రజలంబు దొరఁగఁ గానున్నక్రియన్.

వ. ఇట్లు దేవవ్రతుండు శిఖండి యేయుట సరకు సేయక యతం డగ్గమైన నేయక
సాయకంబులు సవ్యసాచిపయి నిగిడింప మగిడి దుశ్శాసనుండు గడంగి కవ్వడిఁ
వెగడుపడునంతకయ్యంబు సేసి నొచ్చి పాసినం గౌరవపతి గనుంగొని యెలుంగు

1. దేరు గెల్లు దోలి, 2 మానవిక్రమ మై యొప్ప.

సూపి చేయి వీచి పురికొల్పినం గళింగమాళవబాహ్లికవిదేహాశూరసేనప్రముఖ
బలంబులు బలమర్దనుతనయు దెసకుం గవిసిన. 381

తే. అతఁడు దివ్యాస్త్రజాలంబు నతిశయంబు,సూపి చతురంగబలముల రూపుమాపి
యులుక తఱిమి శిఖండికిఁ దెలిపి సూప, వాఁడితూపులు భీష్ముపై వాఁడు నిగిచె.

వ. ఆసమయంబునం గృప శల్య వివింశతి వికర్ణులం గూర్చికొని పేర్చి దుశ్శాసనుండు
శాంతనవున కడ్డపడినం బార్థుం డయ్యేవురను విరథులం జేసిన. 383

క. కురుపతియు ననుజవర్గముఁ, బరమక్రోధమునఁ దెంపు బలుపును మెఱయన్
సురనాథనందనునిపై, నురవడిఁ ద్రోచుటయు సేన లుగ్రత నడరెన్. 384

క. పాండవబలములు దలపడి, భండన మొనరింప నగ్రభాగంబున ను
ద్దండతఁ బోరెడుమనుమల, తండము గని మెచ్చి యప్పితామహుఁడు వెసన్.

తే. అరిబలంబుపై నొక్కదివ్యాస్త్ర మేయఁ
దలఁచి యరిఁబోసి తిగిచి యుదగ్రవృత్తిఁ
గవిసి ముందట నున్నశిఖండిచూడ్కి
దొడరుటయుఁ దాల్మిమైఁ దెగ [1]యుడిపె నధిప. 386

వ. అంత. 387

క. సోమకమాత్స్యప్రముఖో, ద్దామబలము లేచి పెలుచఁ దఱుముటయును సం
గ్రామతలము సేనాంగ, స్తోమాంగమయంబు సేసె దుర్దాంతగతిన్. 388

క. సేనల నిమ్మెయి భీష్ముఁడు, దీనతఁ బొందింప [2]నలిగి ధీరత్వము వీ
రానీకం బగ్గింప శ,తానీకుఁ డెదిర్చె నతని నానురభంగిన్. 389

—విరటుతమ్ముఁ డగుశతానీకుండు భీష్మునిచేఁ జచ్చుట.—

వ. ఇట్లు దాఁకి విరటుతమ్ముండు వాలమ్ముల నొప్పించినం గోపించి. 390

శా. విల్లుం గేతువుఁ ద్రుంచి సూతు వెస నుర్విం గూల్చి రథ్యంబులన్
డొల్లం దీవ్రత నేసి యాతఁడు భుజాటోపంబు శౌర్యంబు శో
భిల్లన్ వైచిన శక్తియుం దునిమి యాభీలద్యుతిప్రస్ఫుర
ద్భల్లం బొక్కటి భీష్ముఁ జేసి నఱికెం దన్మస్తకం బుగ్రతన్. 451

వ. ఇవ్విధంబున శతానీకుం జంపిన. 452

క. మొన లెల్ల విఱుగ మధ్యం, దినమునయినుమాడ్కి బయలఁ ...
తనుసూనుఁ డొప్పె నప్పుడు, గనుఁగొని యిట్లనియె శౌరి ...

క. మనమోహారములు సెడి కను,కనిఁ బొఱెడు నిప్పు డా...
క్కున నీవు మారొక్కనక తక్కినఁ గార్యము దప్పుఁ బొదిఁ... 3

వ. అనిన విని యతండు రథరథ్యసారథిసహితంబుగా సురనదీనంద
పుంజంబునం బొదివె శిఖండియుం జేరి నారాచంబుల నొప్పించిన 454

1. యుడిచె నధిప. 2. గడఁగి.

వాని నేయ నొల్లనిసందున నాసవ్యసాచి యతనివిల్లు దునిమి పెల్లేయు చున్నం జూచి సైరింపక శల శల్య కృప కృతవర్మ చిత్రసేన భూరిశ్రవః ప్రభృతివీరలోకం బతిలోకంబుగ దివ్యాస్త్రజాలంబులు నెఱపుచు [1]నేయుచు భీష్మున కడ్డపడుండు దలకడవుం డనునెలుంగులు నింగి ముట్ట బలసమేతంబుగా నడరినం గని సమీర నందనసాత్యకిసౌభద్రవిరాటద్రుపదఘటోత్కచప్రముఖయోధవర్గం బనర్గళభం గిం దఱుమం దత్సైన్యంబులు గూడుకొని కనివిన దివిజదానవసంపాతసమయ సమరంబయ్యె నందుఁ బురందరనందనుండు మనస్సైనికుల కందఱ కన్నిరూపులయి యైంద్రవారుణాగ్నేయాదిమహాశరంబులం దెరల్చుచు సురక్షితుం డై నశిఖండిం బురికొల్పికొని మీతండ్రి నేయించుచు నతం డెన్నివిండ్లెత్తిన నన్నిటిం దోడ్తోన తునుమాడుచుండె నాక్రీడిపై నతం డుగ్రశక్తి ప్రయోగింప నదియునుం ద్రుం చి సూతునిం గేతనంబునుం గూల్చిన. 395

సీ. మనమున భీష్ముఁ డిట్లని వితర్కించుఁ బాండవుల నాయొక్కవింటన కడంగి
గెలువనే వీరికిఁ గృష్ణుండు ప్రాపు గా,కున్న నిం కది యట్టు లుండనిమ్ము
కృష్ణుఁ దోడుగఁ గొని కీడ్పడి వీరలు, వచ్చినఁ జెప్పితి వధవిధంబు
సమర ముపేక్షించి శాంతిమై నుండెద, నడిచిపా టేటికి ననఁగ నెఱిఁగి
తే. చదల సుర లిట్లు మే లిది సమ్మతంబు,మాకు నని ప్రీతిమైఁ జెప్పుమాట లాతఁ
డొక్కరుండును వినియె నే నొకఁడు వింటి,మునిమహానుభావంబున మనుజనాథ.

వ. తదవసరంబున సూక్ష్మజలశీకరశిశిరం బగుమారుతంబు మరుత్తటినీతనయుమీఁద నుడిసె సురదుందుభులు మ్రోసెఁ గుసుమవర్షంబులు గురిసె నవియు నసన్య గోచరంబు లయ్యె నిట్లు నిశ్చయించియు నమ్మహాత్ముం డూర కున్నం గెలని కొక భంగి నై యె తోఁచు నని తలంచి. 397

ఒక్క విల్లెక్కువెట్టంగ నుఱక వెస శి,ఖండిపటుమార్గణంబులఁ గడఁగి యేయ
తఁడుమిసిమింతుఁడును గామి కల్లనవ్వి,పఱపెఁదనయమ్ము లతనిపై ఫల్గునుండు.
క. మ తనవుండును సముల్లాసంబున నేసిన. 399
ర్జును దనమీఁదఁ దొరఁగెడు, శరములు వారించి యతనిచాపం బధిక
ఆ. అట్టియె ద్రుంచి యతిని,ష్ఠురనారాచంబు దనువు సొర నేయుటయున్. 400
నొల్ల కత యోధవరులకున్ వారింపం జేరం జెనయుం గొలఁది కాక వెల్లివిరి
క. నరుఁడు శిఖండిఁ బొంగినవివ్వచ్చు వెఱఁగుపడి చూచుచుం దన్ను విడువక
గురియఁగ నవ్వచు ములం గనుంగొని మీతండ్రి రారాజుతో ని ట్లనియె. 401
వ. ఇట్లు దేవవ్రతుండ కై నను నశక్యం బిమ్మహావీరు మా
సాయకంబులు న మర్త్య లేయెదు రుదారుం డై నయీక్రీడి ద
వెగడుపడ ండవసైన్య మింతయును మ్రగ్గింపంగ నేఁ జాలుదున్

1. దే ండు భీష్మ.

వినుసత్యం బిది పీనివింటి కెదురన్ విల్లెత్తలేఁ డెవ్వఁడున్. 402
క: అనునెడ శిఖండిచాపము, వెనుకం దనవిల్లు నిల్పి వెస నాతం డే
సినభంగిగ నరుఁడేసెను, జననాయక దొడ్డనారసంబుల భీష్మున్. 403
వ. అప్పుడు దేవవ్రతుండు దుశ్శాసను నాలోకించి. 404
సీ. అశనికల్పము లివి యర్జును బాణముల్, గాని శిఖండివి గావు సుమ్ము
కర్కటిగర్భంబు కరణి గాత్రము వ్రచ్చె, నిట్టివి పీనికి నెందుగలవు
బ్రహ్మదండంబులపాటి యై మర్మంబు, లిట్టునోనాఁటునే యితనిచేత
జముదూత లట్ల ప్రాణముల వెలార్పంగ, నీద్రుపజాత్మజుఁ డెన్నఁ డేసె
ఆ. దృఢవిముక్తములును దీప్తాకృతులు లక్ష్య, శుద్ధిమంతములును సునిశితములు
నైననారసంబు లతనివి గాక యీతనివి యగునె యెవ్విధమునఁ జూడ. 405
క. అనుచుఁ బటుశక్తి నప్పా, ర్థుని వైచిన నది యతండు దునుమాడుడు శాం
తనవుఁడు వాలుం బలకయుఁ, గొని యరదము డిగ్గఁజూచుకొలఁదిం బెలుచన్.
తే. ఏసి యారెంటిఁ దునియలు సేసి యెలుఁగు
సూపి యే నుండ వెఱవేల నాపగాత
నూజుఁ బొదువుఁడు మీరని యోజఁ జెప్పె
శక్రతనయుండు దనయోధజనుల కెల్ల. 407
వ .అప్పలుకు లాకర్ణించి. 408
క. ఏయుఁడు పొదువుం డదువుఁడు, వ్రేయుఁ డనుచు వారు జాహ్నవీతనయుఁ గడున్
డాయుదు మనసైనికులుం, గోయని తలవడ్డఁ బోరు ఘోరం బయ్యెన్. 409
వ. అప్పుడు. 410
తే. ఏసి గాండీవి కురుసేన నెగువ నతని, వారు వెఱవక భీష్మునిఁ జేరి యొడల
వ్రేలెఁ డెడ లేనియట్లుగ వివిధభంగి, నిష్ఠురాస్త్రశస్త్రంబుల నినిచి రధిప. 411

451

—— భీష్ముఁడు శరతల్పగతుఁ డగుట. ——

వ. అంత నంశుమంతుండు శాంతుం డగుచు వచ్చె నట్టియెడం గదిసి కవ్వడి నొంది
యుపైఁ గ్రూరనారాచనికరంబులు నిగిడించి పడంద్రోచిన. ప్రినకుం

452

క. తూర్పుతల గాఁగ నీసుతు, లేర్పడఁ గనుఁగొనుచు నుండ నిల గంపిం
దర్పోజ్జ్వలుఁ డాభీష్ముఁ డ, హార్పతి యస్తాద్రి సేరునట్లుగఁ బడియె.
తే. తనువు ధరఁ బొందకుండఁగఁ దల్పభంగి
శరము లూఁత యై పోలు పారె నరవరేణ్య
యట్లు శరతల్పగతుఁ డగునమ్మహాను
భావు దేవవ్రతుని దేవభావ మొందె. 3
చ. అనిమిషు లప్డు సూచి మృతుఁ డయ్యెడు నక్కట దక్షిణాయనం 454

1. సుము కములును; సము క్రములును,

బునఁ గృతపుణ్యుఁ డంచువగఁ బొందినభీష్ముఁ డెఱింగి వారికి
ట్లను సురలార కాలగతి నాత్మఁదలంచియ కాదె మేనిలో
నునిచినవాఁడఁ బ్రాణముల నుమ్మలికింపకుఁ డించుకేనియున్. 415

వ. సత్యవతీవివాహం బొనర్చుటకు మాతండ్రి మెచ్చి యవధ్యత్వంబును స్వచ్ఛంద
మరణంబును నిచ్చినవాఁడు గావునఁ దద్వరప్రభావంబున నావధంబున కేనోడం
బడక కానేర దయ్యెఁ బ్రాణంబులు నావశంబ యనిన విని వారలు సంతోషించి
రాసమయంబున భాగీరథిపనుపునం గొందఱు మునివరులు హంసరూపంబుల న
మ్మహాత్మునకు దక్షిణాయనం బెఱింగింపం జనుదెంచి యతండు దెలిసియునికి నతని
చేత నెఱింగి ప్రియం బంది యేఁగి రట్టియెడ దుర్యోధనుండు వుచ్చిన దుశ్శాస
నుండు గుంభసంభవుపాలికిం బోయి భీష్ముపాటు సెప్పిన నతండు మూర్ఛిల్లి
యొక్కింత దేఱి దీనాననుం డగుచు నమ్మహీనాథుకడకుం జనియె నయ్యవస
రంబున. 416

సీ. పాండవేయులు మాత్స్యపాంచాలయాదవ, సహితంబుగా సంతసమునఁ బొదలి
రాదెస బొబ్బలు నార్పులు బహుతూర్య,కోటియుఁ జెలఁగె నీకొడుకుగమియు
నీదిక్కుదొరలును నెలుఁగెత్తి యేడ్వంగ, నంబరచరులహాహారవంబు
లులియంగ రోదసి గలయంతవట్టును, ఘనశబ్దమయ మయ్యె మనుజనాథ
తే. కాలు సే యార్చుటలు లేక కన్నుఁగవల
నశ్రు లొలుకంగఁ జిత్తంబు లడలఁ బొందు
సూనుతతిఁ జూచుచుండిరి గాని యించు
కయును గడఁగరు మనవారు గయ్యమునకు. 417

వ. తదవసరంబున నంబరమణి యపరరత్నాకరంబు సొచ్చె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుం
డు సంజయున కిట్లనియె. 418

క. నాయుల్ల మరయ నినుమో, హా యో కాకిట్లు రూపఱక విన నేర్చెఁ గ
నా [illegible] యకసముదయఖరభవ, దీయవచనచయము గవియు దేగం దిరమై 419

వ. యింక [illegible] నేమేనియుం జెప్పఁ గొలంత గలదే యనుటయు నాసూతనందనుం డిట్లను
నప్పుడు [illegible] కౌరవులుం దారును దమవారును మైమఱువు లూడ్చి యాయుధంబులు
వెట్టి గాంగే[illegible]యుకడకుం బోయిరి కౌంతేయులు నట బంధుమిత్రసహితు లయి
యచటికి శిఖండి [illegible] ధనంజయుం డొక్కరుండును ధనుష్పాణియై యరిగె నిట్లయ్యిరు
దెఱం[illegible]ఁగ నవ్వు[illegible]ం దత్కాలప్రశాంతస్వాంతులై యన్యోన్యవిషయరోషంబులు
దక్కి [illegible]దేవవ్రతుండు [illegible]ంచినం గులగురుం డగునమ్మందాకినీనందనుండు వారి నభి
నందిం[illegible] కొని యుండె. 420

[illegible]కంబులు [illegible] ముని భవత్తనయులకు నె
తనకుఁ [illegible] [illegible]ప్పిన వారు గడంగి మెత్తఁ
గాఁ [illegible]

దనము గలతలగడలు దేఁ బనుచుటయును.
జూచి చిఱునవ్వుతో సవ్యసాచిఁ బిలిచె. 421

క. పిలుచుటయు నతఁడు బాష్పము, లొలుకఁగ గాండివము వెట్టి యొయ్యనచనినం
దలగడతూపులు సెజ్జకు, నలవడఁ బెట్టు మని భీష్ముఁ డాతనిఁ బనిచెన్. 422

వ. ఇట్లు పనిచినం బార్థుం డట్ల చేయుదు నని గాండీవంబు పుచ్చికొని మఱియు ననుజ్ఞ గొని మూఁడువాలమ్ముల మంత్రించి పెడతలఁ దాఁకియెత్తి పట్టుకొని పుంఖంబులు భూమి మోచి నిలుచునట్లుగా నేసినం దాత ప్రీతుం డై తల్పంబు నకుం దగినయుపధానంబు [1]వెట్టి తని యతనిం గొనియాడి సకలపౌత్త్రులను ధాత్రీపతులను నవలోకించి. 423

క. రవిఁ గొల్చి యుత్తరాయణ, మవునంతకు నంపపాన్పునం దిట్లు మహో
త్సవలీల నిలుతు నా కీ, దివసంబులఁ జేయవలయుఁ దృఢరక్ష దగన్. 424

క. అలయ కరయ నోపినవా,రలు గ్రక్కునఁ బరిఘతోడిప్రాకారం బి
ట్టలముగఁ గావింపుఁ డనుడుఁ, దలకొని నీసుతులుఁ బాండుతనయులు భక్తిన్.

వ. అత్తెఱంగాచరింపనుం దాత్పర్యంబున రక్షింపనుం దమతమయందుఁ దగినవారల నియోగించి రంతఁ జికిత్సకులు వచ్చి శల్యచికిత్స సేసెద మని తొడంగిన గాంగేయుండు వారించి వారి కభిమతార్థంబు లొసంగి వీడుకొల్పె గీతవాద్యనృత్తప్రవీణంబు లగుపాత్త్రంబు లమ్మహాత్మునకు వినోదంబు సలుపు చుండె నట్టియెడ నాదేవవ్రతుండు నీళ్ళు ద్రావ నడిగినం దనుపారునీరనేకులు గొనివచ్చిన నతండు. 426

తే. వినుఁడు శరతల్పగతుఁడ నై యునికిఁ జేసి, యన్యసలిలంబు సేవింప ననుచిత
నాఁకు దేజోమయాస్త్రవిన్యాసవిధిస,ముత్థితం బైనభూజల మొకఁడు దక

వ. అనుటయుఁ గౌరవులును దక్కటిరాజులును వెఱఁగుపడి యున్నం గనుంగొని గాంగేయుండు. 451

క. శరవేదన సర్వాంగము, నెరియఁగ నా కిపుడు పెదవు లెండెడుఁ దృష్ణ నొంది
భర ముడుపఁ [2]దగిననీళులు, వెరవునఁ దే నేర్తు వీవ వేతె మ్మనఘా. [illegible]నకుం

వ. అనిన నట్లకాక యని యతం డతనికిం బ్రదక్షిణంబు సేసి తేజో[illegible] 452
మార్గణంబు పర్జన్యమంత్రాభిమంత్రితంబుఁ గావించి మహీత[illegible]
భాసురచ్ఛాయం బగుతోయంబు ధారారూపంబున దివ్య[illegible]
యొగసిన.

ఆ. కౌరవులు ప్రకంపగాఢవిస్మయు లైరి, పాండుసుతులు [illegible] 3
యార్చి సంకు లొత్తి రాజలంబుల నమ్మహాత్ముఁ దృప్తుఁ [illegible]

వ. ఇట్లు తృప్తిఁ బొంది మందాకినీనందనుండు పురందరనంద[illegible] 454

1 వెట్టుమనిన నట్లచేయ, నతనిం. 2 దగినజలములు. [illegible]టేత.

ఉ. నారదుచేత నిన్ను మునినాథునిఁ గాఁగ నెఱింగి యుండుదుర్
శౌరియు నీవుఁ గూడిన నసాధ్యము లెవ్వియు లేవు దర్పదు
ర్వారుఁడ వైననీవలనివైరము గీడని చెప్పఁ జెప్ప నీ
కౌరవరాజు మానఁడు దెగం జెడుఁ గాకిట మీఁద భీముచేన్. 433

వ. అని పలికి దీనమానసుం డగుచున్న భవత్సూనుతో నిట్లనియె. 434

మ. నరుఁ డత్యద్భుతవిక్రముం డతని కానారాయణుం డాప్తుఁ డె
వ్వరికిన్ వీరి జయింపరాదు సమరావష్టంభముం దక్కు ధ
ర్మరతుం డైనయజాతశత్రునకు నింద్రప్రస్థ మిమ్మర్ధరా
జ్యరమం బొందుము మీరు గొందఱయినం జా కున్ననీ కొప్పదే. 435

వ. అని పలికి యూరకుండినం గౌరవపాండవులును మాఱు పలుకక యతనికి నమ
స్కరించి నిజనివాసంబులకుం జని రట్లు సనునెడ గోవిందుండు గౌంతేయాగ్ర
జుం గనుంగొని. 436

క. సురలకు నజయ్యుఁ డగునీ, సురసరిదాత్మజుని గెలువఁ జొప్పడునే యె
వ్వరి కైన నద్భుతావహ,పరికరు లగుమీకుఁ దక్కఁ బౌరవముఖ్యా. 437

క. అనుటయు నతఁ డిట్లను నే, మనఁగా నొకమానిసులమె యప్రతిహతవీ
రుని నిన్నుఁ బడసి యింతటి,పనులకుఁ జాలితిమి గాక భక్తాధీనా. 438

కర్ణుఁడు భీష్మునియొద్దకుఁ బోయి వినతుం డగుట.

వ. అని యి ట్లయ్యిరువురు నొండొరులం బ్రశంసించుచు నఖిలజనపరివృతులై శిబి
రంబుల కరిగిరి తదనంతరంబ కర్ణుండు గాంగేయుకడకుం బోయి భక్తివినయం
[illegible]బులు దోఁపం బాదప్రణామం బాచరించి. 439

వ. త[illegible]ఁక దక్కనన్ను నధిక వాత్సల్యశ్రీ,తలము గాఁగఁ జూచి తగినమాట
డు [illegible]వే మహాత్మ యనుటయు నాతండు, గారవమున నతనిఁ జేరఁ బిలిచి. 440

నా[illegible] [1]కరంబు మలంచి కౌఁగిలించుకొని యచ్చట నున్నరక్షకాదిజనంబుల నవ్వ
[illegible] బనిచి యతనితో నిట్లనియె 441

క. యింత[illegible]శునె కుల,భేదముగాఁ బలుకుటయునుఁ బిడ్డల జెఱుపం
నప్పుడు [illegible] లే దన, [2]రా దలఁతును నిన్ను నిష్ఠురంపుఁబలుకులన్. 442

వెట్టి గా[illegible]ంబు గా దట్లుం గాక. 443

యచటికి శిఖండిక[illegible]శ్లాఘ్యయత్తము నీకు మర్త్యు లసదృశులు గాం
[illegible]దెఱం[illegible]ఁగ నవ్వుచు[illegible]భయుండవు గావు నీవు ధీరవిచారా. 444

[illegible]దేవవ్రతుండ[illegible]ండు నాకు నేకాంతంబున నెఱింగించె నేనును భవదీయ తేజో
[illegible]దిం[illegible]కంబులు [illegible]ం గనుంగొనియుండుదుఁ బొందుతనయుండ వగుటం జేసి నీయెడ
తననుఁ [illegible]పడు[illegible]మాత్సర్యంబు లేదొక్కటి సెప్పెద విను మేను గురుపాండ
[illegible]గఁ [illegible]ప్పిన [illegible]

[1] కే[illegible]వి. 2. రా దదలుతు.

వులవైరం బుడిపి పుచ్చితి నప్పాండవేయు లజయ్యు లప్రమేయుం డగుకృష్ణుండు వారికి విధేయుండు గావున వారలతోడివిరోధం బొప్పదు నీవును నొండుదలంపు దక్కి యకౌంతేయులం గలిసి యుండు మనినఁ గర్ణుం డతని కిట్లనియె. 445

క. కౌంతేయుండ నగుదు నిది, యంతయుఁ దొల్లియును వింటి నార్యులచే ని
ట్లింతయు నెఱిఁగినఁ గుంతీ,సంతానము[1]తోడిపొత్తు సనునే నాకున్. 446

ఉ. వారు మహాబలుల్ హరియు వారికిఁ బ్రాపు గలండు వారలం
బోర జయింపరామియును బుద్ధి నెఱుంగుదు నైనఁ గౌరవ
శ్వారమణుండు సేయుతగుమన్నన లెల్లఁ దలంచి చూచినన్
భూరివివేక యే విడిచి పోవుట ధర్మమె వీరకర్మమే. 447

వ. అదియునుం గాక. 448

ఉ. మాటలు పెక్కు లాడి యనుమానము లేక సభం గడంగి ప
ల్లాటుఁ బరాభవించితిఁ జలంబునఁ బాండవకోటి కెప్పుడుం
జేటు దలంచి యే బలువు సేసితి వైరము నాకు నింక నీ
వీటికి వారివీటికిని నెక్కుస మయ్యెడు కయ్య మొప్పగున్. 449

శా. దైవాధీనము సర్వమున్ మనమతిం దప్పింపఁగా వచ్చునే
నీ వింకన్ నను నొండు వల్కక పరానీకంబుపైఁ బంపు మ
త్సేవాధర్మము నిర్వహించెద బలోత్సేకంబు లోకంబునం
భావింపన్ విహరించెదన్ మురరిపుం బార్థుం దలంకించెదన్. 450

చ. అన విని భీష్ముఁ డిట్టు లను నంతకుఁ జాలు టెఱుంగనే సుయో
ధనునకు నెప్డు నీదుభుజదర్పము కాదె సహాయ మెద్ది యా
తనికిఁ బ్రియంబు దానిన యుదాత్తమతిం దగ నాచరింపు నీ
మనమున సంతసిల్లు మనుమానము దక్కు మనుజ్ఞ యిచ్చితిన్. 451

వ. అని తెలి వొంది పలికిన దేవవ్రతుబంధుభావంబునకుం బరమానందంబు నొంది రాధేయుండును నిజనివాసంబునకుం జనియె నని సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకుం జెప్పె నని జనమేజయునకు వైశంపాయనుండు సెప్పుటయు. 452

ఉ. మర్దితతాపసంకలనమంజులనామ దురంతదుర్దశా
కర్దమలేపనిర్హరణకారికృపామృత[2]పూర కర్మసం
మర్దనిరాసకర్తృత సమత్వపరిస్ఫుటరూపశా...
నిర్దళితారివర్గమహనీయమనోరమణీయువై... 453

క. భసిత[3]పరభాగహేలా, లసితశ్రీవత్సలలిత... పింఛ
ప్రసృమరరుచిశబలోరగ, విసృమరదీధితికల... తమాళీ. 454

1. తోడిపొందు. 2. పూర్వకర్మ. 3. పరభాగలీలా. ...వేష్టిత.

మాలిని. క్షరణరహితవృత్తి గ్రాహ్యా[1]భక్తప్రవృత్తీ
[2]కరణగమనలీలా గాఢకారుణ్యశీలా
స్మరణభయదమూర్తీ మధ్యరశ్మిప్రవర్తీ
చరణవినమదింద్రా సంతతానందసాంద్రా. 455

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధన
విరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయినశ్రీమహాభారతంబున
భీష్మపర్వంబునందు సర్వంబును దృతీయాశ్వాసము.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతమునందలి
భీష్మపర్వముసమాప్తము.

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ద్రోణపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము.

సంశ్రయమంగళగౌ
రీసంగమవిభవపుణ్యరేఖాసంప
ద్భాసితవక్షోవామాం
గానూత్రితచిత్రమహిమ హరిహరనాథా. 1

సంజయుఁడు యుద్ధభూమికిఁ బోయి మరలి వచ్చి యందలివృత్తాంతంబు ధృతరాష్ట్రునితోఁ జెప్పుట.

వ. దేవా వైశంపాయనునకు జనమేజయుం డిట్లనియె. 2

క. మునిజనవల్లభ యివ్విధమున దేవవ్రతుఁడు శాంతిఁ బొందినక్రమ మె
ల్లను ధృతరాష్ట్రమహీశుఁడు, విని యెయ్యది యాచరించె వినిపింపు తగన్. 3

వ. అని యడిగిన జనమేజయునకు వైశంపాయనుం డిట్లనియె. 4

క. అనిమిషనదీతనూజుఁడు, సనుటయు విని యవ్విభుండు సంజయుఁ బోవం
బనిచెను దనయునికడకు న,తనివిజయము గాంక్ష దనహృదయమున మొలవన్. 5

క. పనిచి కృశపడినగాంగే,యుని దెసయుమ్మలిక నాతఁ డుల్లము నానా
ఘనతరచింతాభర మొం,దినఁ గుందుచు నుండెఁ గొన్నిదివసంబులకున్. 6

క. వ్యాసప్రసాదమహిమం, జేసి యుభయసైన్యగతవిశేషజ్ఞుం డై
యాసంజయుఁ డొకనాఁటిని,శాసమయమునందుఁ గడు వెసం జనుదెంచెన్. 7

వ. ఇట్లు శిబిరంబుననుండి సూతనందనుండు గరినగరంబునకు వచ్చి యంతఃపురం
బున నున్నధృతరాష్ట్రు నుచితప్రకారంబునం గనిన నమ్మనుజవల్లభుం డతనిం
దన చేరువ నునిచికొని యాదరించి. 8

క. అమరనదీతనూజు సమరావనిఁ గోల్పడి నాదు యోధవ
ర్గము మఱి యెవ్వరిం గొని పరాక్రమదుర్దమపాండుపుత్త్రసై

న్యమునకు మాఱ్కొనం దలఁచె నక్కట కౌరవు లేమి సేసి రా
సమయమునన్ బలప్రచయసంఘటనం బెటులయ్యె సంజయా. 9

క. అనిన విని సూతసుతుఁ డి, ట్లను నక్కురునాథుతోడ నవహితమతి వై
విను మంతయుఁ జెప్పెదఁ గ్రమ, మున నీయడిగినతెఱంగు భూవర తెలియన్. 10

వ. దేవవ్రతుండు దేవభావంబు నొందినయప్పుడు కురుపాండవులు తనికడకు వచ్చు
టయు నాసమయంబునఁ బుట్టినవిశేషంబులు నాఁడు నీ కెఱింగించితి శరతల్ప
గతుం డైన శాంతనవుండు సెప్పినహితవచనంబు లాదరింపక రోషసంరక్తనయను
లగుచు నతని వీడ్కొని యట్లు సనినకౌరవులు నాఁటివేకువ నీకడనుండి యేసు
బోయి శిబిరంబు సొచ్చునవసరంబున. 11

మ. సమరోద్యోగము వీటికిం దెలుపునిస్సాణాదితూర్యంబు లొ
క్కమొగిన్ మ్రోయఁగ వారణాదిచతురంగస్ఫారసన్నాహసం
గమనాటోపము మిక్కుటంబుగఁ గడంకన్ వీరనైపథ్యవి
భ్రమలోలాకృతు లైరి మోముల వివర్ణత్వంబు సంధిల్లఁగాన్. 12

వ. ఇట్లు సన్నద్ధు లై వెడలి యస మెసలినబలంబులం గూర్చుకొనుచుండి. 13

ఉ. అప్పుడు భీష్ము లేమి హృదయంబుల నుమ్మలికంబుగూరఁగా
నెప్పటిచందముల్ విడిచి యేడ్తెఱఁ దక్కినచూడ్కు లొండొరు
న్రెప్పలమాటునం బొలయ నీసుతుపాలికి వచ్చురాజులం
దిప్పు డతండు రా వలవదే యని కర్ణుఁ దలంచి రందఱున్. 14

వ. అట్టియెడ. 15

చ. పతిరహితాత్మ యైనసతిభంగియు గోపకహీన మైనగో
ప్రతతివిధంబు సస్యవిధురస్థితి యైనధరిత్రిచాడ్పు ను
ద్ధతహరిశూన్య మైనవసుధాధరకందరభూమిచందమున్
మతి మనసేనఁ దోఁచె బుధమాన్యుఁడు భీష్ముఁడు [1]లేక యుండుటన్. 16

ఉ. అంగదనాథు మ్రింగినవృకావలి దన్ వెస ముట్టికొన్న స
ర్వాంగములుం జలింప వెగడందుచు దిక్కులు సూచుచున్నసా
రంగియపోలె నుండెఁ గురురాజ భవత్సుతుసేన భీష్ము నా
జిం గబళించి పాండవులు జృంభితవిక్రమలీలఁ బొల్చుటన్. 17

ఆ. కర్ణ కర్ణ వచ్చి కావు మనాథుల, మైతి మను నెలుంగు లగ్గలముగ
బలములోన నెల్లఁ గలయంగ వీతెంచె, నార్తి దెల్లముగ జనాధినాథ. 18

వ. తదనంతరంబున. 19

క. పిలువుఁడు దడయక కర్ణుని, బలవిక్రమశాలి యతఁడు [2]పదిదివసములుం
గలనికి రాఁడు నదీసుతు, పలుకులకుం గనలి సచివబంధుయుతముగాన్. 20

1. శివి పిమ్మటన్; లేకయుండినన్. 2. పదిదివసంబుల్.

వ. అని కౌరవులును దక్కటిజనపతులును నతని నాసపడి పలుకుచుండి రాతని
తెఱంగు దొల్లియు నీ వాకర్ణించి తది యెయ్యది యనిన. 21

చ. అనఘు సరిత్సుతుండు దను నర్ధరథుం డని పల్కినన్ మనం
బునఁ గడు నొచ్చి నీ వనికిఁ బోయిన నద్దెస రాను నీజయం
బున వనవాసి నయ్యెద రిపుల్ నిను నోర్చిన వారి నోర్చెదన్
ఘనభుజశక్తి నే[1]ననియెఁ గాదె నృపుల్ విన నమ్మహాత్ముతోన్. 22

వ. కావున నతం డంతకు మున్ను కయ్యంబునకుం దొలంగి యుండె నాఁ డట్లు
[2]మనవారిమనంబు లెల్ల నాసూతనందను దెసకుం బాఱె ననిన విని యాంబికే
యుండు సంజయున కిట్లనియె. 23

క. తను నిమ్మెయిఁ దలఁచినయ, మ్మనుజేంద్రులఁ గౌరవులను మనమూఁకల న
య్యనిఁ గర్ణుఁడు గాచెనె తన,మనోరథము లెల్ల ఫలసమగ్రతఁ బొందన్. 24

వ. అనవుడు నమ్మనుజపతికి నతం డిట్లనియె. 25

క. వననిధి నడునీటఁ గలము, మునిఁగిన బెగ డందుచిత్తములు గలిగినత
జ్జనులక్రియ నున్నసేనలు, గనుఁగొన దీవిగతిఁ దోఁచెఁ గర్ణుం డంతన్. 26

వ. ఇట్లు పురంబు వెడలి యతండు కురుపతికడ కేతెంచి ప్రీతుం డగునతనిచేత నభి
నందితుం డై రాజలోకంబు నాలోకించి. 27

చ. దమమును సత్యముం దపము దానము శీలము [3]నస్త్రవీర్యశౌ
ర్యములును భీష్మునందు కల వట్టిమహాత్ముఁడు పోర నీల్గె నిం
క మనకు నేటిబాహుబలగర్వము లెక్కడి సేన లక్కటా
సమసెను కౌరవేశ్వరునిసంపద యంచు విషణ్ణమూర్తి యై. 28

క. కన్నీ రొలుకఁగ వగచిన, నన్నరపతు లెల్ల నేడ్చి రార్తరవంబుల్
మిన్నంద నశ్రుజలములు, విన్ననివదనంబులందు వెల్లిగొనంగన్. 29

వ. అప్పుడు దన్నుం దాన యుపశమించుకొని యందఱడెందంబుల యుమ్మలికంబులు
వాయ రాధేయుం డిట్లనియె. 30

క. మీ రెల్లఁ జూచు చుండఁగఁ, గౌరవనికురుంబమునకుఁ గన్నా కై యొ
ప్పారినభీష్ముఁడు వడియెను, మేరు వొఱిగినట్టు లసము మిగుల నరునకున్. 31

వ. నా తెఱంగు వినుండు. 32

క. కలఁగినసేనలఁ గాచెద, నిలిపెద నర్జునునికడఁక నెఱపెద బాహా
బల మాభీష్ముం డెట్లు,గ్గలిక మెఱసె నట్ల మీకుఁ గన్నులు దనియన్. 33

ఉ. ధర్మజభీమపార్థులును దమ్ములు నుద్భటసంగరక్రియా
కర్మఠు లచ్యుతానుజునిగర్వము దుర్విషహంబు వారి మ
త్కార్ముకముక్తచండశరఖండితదేహులఁ జేసి యిత్తు నేఁ

1. ననియ కాదె 2. మామనంబు 3. నస్త్రశస్త్రవీర్యములును.

చేర్చెఁ గౌరవేంద్రున కభీప్సిత రాజ్యరమావిలాసమున్. 34

క. కాదేని గాండివజ్యా, నాదము సురదుందుభిప్రణాదంబును నిర
ఖేదుండ నై వినుచు నధిక, మోదంబున నిత్యసౌఖ్యముం గైకొందున్. 35

క. కౌరవులం గాచుచు రణ, శూరులఁ బాండవుల నోర్చుచుం గీర్తికర
స్ఫారవిహారత భీష్మునిఁ, జేరం జనుకంటె నొప్పు సెప్పం గలదే. 36

వ. అని పలికి తనసారథిం గనుంగొని. 37

సీ. మణిగణోజ్జ్వల మైన మనయరదంబున, జవనాశ్వములఁ బూన్చి చాపబాణ
ఖడ్గాదిసాధనోత్కర మొడఁగూర్పుము, రత్నధ్వజం బెత్తు రశ్ములడర
శంఖమృదంగనిస్సాణాదితూర్యముల్, సంఘటింపుము రభసమున ననుడు
వాఁ డట్లు చేయ దుర్వారగర్వోద్ధతి, నగ్నిప్రభం బగునారథంబు

తే. పటురయంబున నెక్కి భూపతికి మ్రొక్కి
యూతఁ డెల్లకౌరవులును నఖిలనృపులుఁ
దన్నుఁ గొనియాడఁ గరుడుఁ డుత్సాహలీల
నిజబలాభీలసుందరధ్వజము లొప్ప. 38

వ. నడచి నదీనందనుఁ డున్నయెడకుఁ జేరంబోయి శోషించినసముద్రంబుచందం
బునవిమానంబు విఱిగిపడినదివ్యుని తెఱంగున భూతలపతితుం డయినపతంగుభం
గిని భగ్నపక్షుం బైనమైనాకంబుమాడ్కిం బొలుచునతనికడకుం బాదచారి యై
యరిగి యాఫల్గుననారాచనిచయంబునం బొదువంబడి యమునానదీహ్రదస్థి
తంబును[1]మదనిమీలితంబును నై శోభిల్లుశుండాలంబు ననుకరించుచు వీరశయన
మహనీయుం డైనయమ్మహానుభావునియడుగులపైఁ గన్నీరు దొరఁగం బ్రణమిల్లి
కేలు మొగిడ్చి వినయవినమితశరీరుం డై. 39

క. వచ్చితి రాధేయుఁడఁ గను, విచ్చి ననుం జూడు భరతవీరాగ్రణి [2]నీ
సచ్చరితముఫల మే యి, ట్లిచ్చట [3]నీయునికి ధాత నే మన నేర్తున్. 40

ఆ. పావనంబు లయినపలుకులు నాచెవు, లార నెమ్మి నన్ను నాదరింపు
మయ్య ధర్మనిత్య యంచితసత్య శం, తనుకుమార గాఢధైర్యసార. 41

ఉ. పేర్చినమూఁకఁ గూడ నడపింపఁగఁ గోల్తల సేయఁ దీవ్రబా
ణార్చుల మార్బలంబుల రయంబున నీఱుగఁ గాల్ప నాజి నీ
నేర్చినభంగి నొం డొకఁడు నేర్చునె పాండవబాహుసంపదల్
పేర్చు నెలర్చు నింకఁ గురుబృందము లెల్లను దల్లడిల్లఁగన్. 42

క. శరజిహ్వాభీకరుఁ డగు, నరుఁ డనుశిఖి నిగుడఁ జేసి నారాయణదు
ర్ధరపవనుఁ డింక బంధుర, కురుసేనాకాననంబుఁ గ్రొవ్వడఁగించున్. 43

మ. భరితాశాంతరపాంచజన్యరవదృప్యద్దేవదత్తధ్వని

---

1. మదనిమీలితాక్షంబును 2. యా, సచ్చరితము. 3. నీపడుట.

స్ఫురణన్ వీనులు వ్రయ్యఁ గేతనకపి[1]స్ఫూర్జత్ప్రభం జూడ్కు లా
తురతం బొందఁగఁ జండగాండివసముద్భూతాస్త్రజాలంబు లె
వ్వరు సైరింతురు నీవు దక్క భుజగర్వస్ఫూర్తినిర్వాహకా. 44

ఆ. మెయిమెయిం బెనంగి మెచ్చించి ముక్కంటి, చే వరంబు గొని విశిష్టదివ్య
కర్మదీప్తుఁ డైనగాండీవి నోరుఁ డాజిఁ, బెనయఁజాల కునికి సెప్ప నేల. 45

క. అని పెక్కుమాట లాడిన, విని యాదరభరితనేత్రవిస్తారుం డై
యనిమిషనదీతనూజుఁడు, గనుఁగొనుటయు మఱియు మ్రొక్కి కర్ణుఁడు వలికెన్.

ఉ. ఆనరు నే నొకండన విషానలదుస్సహదృష్టిభీషణం
బైనమహాభుజంగమము నద్భుతమంత్రనిరస్తదర్పముం
గా నొనరించునట్లు భుజగర్వ మడంచెద నస్త్రశస్త్రవి
ద్యానిపుణత్వసంపద నుదాత్తగుణోత్తర నీవు పంపఁగాన్. 47

వ. అనిన గాంగేయుండు రాధేయున కిట్లనియె. 48

మ. తగఁ బర్జన్యునిసొంపునన్ బ్రతుకుభూతవ్రాతమున్ వార్ధి సా
చ్చి గరిష్ఠస్థితి నుండునేఱులును సంక్షీణంబు లై యుర్వి ని
ల్చి గుణాధిక్యముఁ బొందుబీజములుఁబోలెం గౌరవుల్ విశ్రుతం
బగునీప్రోపున బ్రాపుఁ గాపుఁ గని సౌఖ్యం బొందు టొప్పుం గడున్. 49

చ. అరయఁగ బంధుకోటులకు నక్కురునాథునియట్ల కావె నీ
వరిబలభేది జన్మమున నయ్యెడుచుట్టఱికంబుకంటె సు
స్థిరతర మైన[2]సంగడముచే నగుబాంధవ మెక్కు డందు రా
నరపతిరాజ్యభారము మనంబున నీయది గాఁ దలంపుమీ. 50

వ. అంబష్ఠవిదేహపౌండ్రాదిదేశాధీశుల గెల్చి దుర్యోధనాధీనవర్తులంగా నిర్వర్తించిన నీకు నిట్లు సెప్పవలయునే యండజంబులు పండినవృక్షంబు నుపజీవించుచందంబున నిన్నుం జెంది బంధువులు సుఖు లై యుండువారు గాక నాకు నీవును సుయోధను నట్ల కావున మే లాడెదఁ గౌరవుల నడపికొని యమ్మహీవిభునకు విజయంబు గావింపుము పొమ్మని సమ్మదంబునం బలికిన సూతనందనుండు ప్రీతుండై యద్దేవవ్రతుచరణంబులు శిరంబు సోఁక వినతుం డై వీడ్కొని యరదం బెక్కి యరుగుదెంచి భవదీయసైన్యంబు దైన్యంబు వాపి యే పగ్గలించి కలయం గనుంగొని.

క. నరపతి యలరఁగ రథకరి,తురగసుభటసముదయముల దోర్గర్వధురం
ధరలీల మెఱయ నతిబం,ధురములు గా సంఘటించె దురమునకుఁ దగన్. 52

వ. అట్టియెడ. 53

క. అరుణాశ్వములు రుచిరరు,క్మరథంబుఁ బ్రదీప్తవేదికాధ్వజమును ను
ద్ధురగాత్రకలితసితభా,సురబంధురకంకటంబు శోభిల్లంగన్. 54

1 స్ఫూర్తిప్రభం. 2 సంగరము ; సంగమము.

క. మొగమునఁ గయ్యపువేడుక, చిగురొత్త నుదాత్తమూర్తిఁ జెలువొందుగురుం
దగురాజులుఁ గౌరవులును, బొగడి రులివు మిగులఁ బ్రమదపూర్ణహృదయులై.
తే. అపుడు నీయగ్రనందనుం డల్లఁ దనదు, తేరు రాధేయునరదంబు సేరఁ బోవ
నిచ్చి మనమున సంతస మెసక మెసఁగ, నాదరంబున నిట్లను నతనితోడ. 56
క. నీవలన సనాథం బై, యీపీఁ డెంతయును మెఱసె నింకిట మనకుం
గావింప వలయుకార్యము, నీ వెఱిఁగింపంగ వలయు నెయ్య మెలర్పన్. 57
క. అనిన నతం డిట్లను బహు, జనరక్షకు లైననృపులు సద్బుద్ధులు గా
వున నీవు సెప్పఁగా నే, వినియెద నెయ్యది దలంపు వివరింపు తగన్. 58
ఉ. నావుడుఁ గర్ణుతోడ నరనాయకుఁ డిట్లను సర్వయోధసం
భావితుఁ డై నశాంతనవుబాహులమాటున నస్మదీయసే
నావిభవంబు సెల్లెఁ బదినాళ్లును నీమది కెక్క నాదుయో
ధావలిలోన నింకఁ బృతనాధిపుఁ గాఁ గొన నెవ్వఁ డర్హుఁడో. 59

ద్రోణాచార్యులకు సర్వసేనాధిపత్యంబు నిర్ణయించుట

క. సేనాపతిత్వమునకుం, బూని యొకఁడు నడప కున్నఁ బోడ వడఁగదె యా
సేన యనిఁ గర్ణధారవి, హీనం బగుకలము జలధి నెడలినభంగిన్. 60
వ. కావున నొక్కరు నిరూపింపు మనవుడు గాంధారేయునకు రాధేయుం డిట్లనియె.
సీ. అధిప నీయోధులయందు సేనాపతి,త్వమునకుఁ జాలనివారుఁ గలరె
యందఱు నయవిక్రమాదిగుణంబుల,[1]మాననీయుల యట్టు లైన నెల్ల
వారి ముఖ్యులఁ జేయవచ్చునే యొక్కరు, గైకొన్న మత్సరగ్రస్తబుద్ధి
నన్యులు విపరీతు లై కలంగక యుండు,వారు గావలయు నెవ్వరును ద్రోణుఁ
తే. డనినఁ గా రన రాతండ యర్హుఁ డాధి
పత్యమునకు నాచార్యుండు బ్రాహ్మణుండు
వివిధరణకోవిదుఁడు వయోవృద్ధుఁ డధిక
బలుఁడు శూరుండు గట్టుము పట్ట మతని. 62
వ. అనుటయుం గురురాజు దగురాజులం గూర్చుకొని గురుం డున్నయెడకుం జని
సవినయంబుగా నతని కిట్లనియె. 63
ఉ. ప్రాయముకల్మి నొక్కటన భవ్యధృతిన్ మహనీయశీలతన్
సాయకసంపదం బటుభుజావిభవంబునఁ గార్యతంత్రశి
క్షాయుతబుద్ధి వృద్ధుఁడవు గావె ధరాసురవర్య మున్ను గాం
గేయుఁడు మాకు నెల్ల నెఱిఁగింపఁడె నీదుమహానుభావమున్. 64
వ. అని వెండియు. 65
క. కనువెలుఁగు నీవు గా నీ, వెనుక భవన్మతమ యూఁది వీరలు నేనుం
జనుదెంచెద మాఱట నెల,కొన వృషభముపజ్జ నడచుగోవులపగిదిన్. 66

1. మాననీయు లరయ నైన.

ఆ. అనుచు నచట నున్న యవనీపతులఁ జూపి, మఱియు నిట్టు లనియె మనుజవిభుఁడు
దేవసేన నడపి దితిజుల గెలిచిన, షణ్ముఖుండు నీవు సరియ కాదె. 67

వ. కావున. 68

తే. సర్వసేనాధిపత్యంబు నిర్వహింప, వలయు ననవుడు నమ్మహీశ్వరులు నట్ల
చెప్పి గెలువుము నీ వని చెలఁగి యతనిఁ, బ్రస్తుతించి ప్రార్థించిరి భరతముఖ్య.

వ. మఱియు నమ్మహీశ్వరుండు. 70

క. సేనాసముదయ[1]న ర్తకుఁ, గా నిను నేఁ బడసినపుడ కౌంతేయులు నా
చే నడఁగ రెట్లు భీష్మువి, హీనుల మగుమమ్ముఁ గావు మెల్లవిధములన్. 71

వ. అని వేఁడికొనిన నయ్యెందఱుం గలయం గనుంగొని యాచార్యుం డిట్లనియె. 72

ఉ. వేదములుం దదంగములు వింతలుగా నొకకొంత నేర్తు ధై
ర్యాదిగుణంబు లెందుఁ గల నైనను నింతటివానిఁ గాఁగ న
త్యాదరవృత్తి మీరు విజయాశ ననుం గొనియాడఁజేసి యాఁ
గా దన కియ్యకొంటిఁ దగఁ గౌరవనాథునికోర్కి దీర్పఁగాన్. 73

శా. భవ్యంబై నబలాధిపత్యమునకుం బట్టంబు గట్టుండు న
న్నవ్యాకీర్ణగజాది యై మెఱయు సైన్యశ్రేణిఁ బాలించి కౌ
రవ్యోత్సాహముఁ బెంచి మార్కొనినవీరవ్రాతముం ద్రుంచి నా
దివ్యాస్త్రంబులఁ బంచి[2] పాండవులదీప్తిన్ మాయఁ జేయించెదన్. 74

వ. అని పలికినం బ్రీతచేతస్కుం డయి నీతనూభవుండు గనకకలశంబులం బావన
జలంబులు దెప్పించి మంగళోపకరణశోభితంబు గావించి పుణ్యాహనాదంబులుం
బరమాశీర్వాదంబులున్ మాగధగీతంబులున్ వందిజనస్తుతివ్రాతంబులుం జెలంగఁ
బ్రభూతభూపతులుం దానును ద్రోణాచార్యునకు సేనాధిపత్యాభిషేకపట్టబంధం
బొనర్చి పేర్చినం గని రథికవరు లార్చి నిజశంఖంబులు పూరించిన నఖిలసైన్యంబు
లందును భేరీమృదంగపణవాదితూర్యనినాదంబులు నిగిడి నింగి ముట్టె నిట్లు సకల
చమూపతిత్వపదభాసితుం డై భారద్వాజుండు. 75

సీ. కౌరవసేనాముఖంబునఁ దిలక మై, యొప్పి రాధేయాదియోధవరులఁ
గొని[3] పాండురాజనందనులసైన్యములతోఁ, దొడరి ధైర్యంబు నద్భుతమహాస్త్ర
వీర్యంబు ననివార్యశౌర్యంబు దోర్బలౌ,దార్యంబు మెఱయ నీతనయువలని
కూరిమి వెలయ నక్షోహిణిపైఁ గొంత, బలమును దొర లనేకులను గూల్చి

తే. చామరచ్ఛత్త్రకేతుభూషణతురంగ
దంతిరథహేతివర్మయోధవ్రజంబు
తునియ లిల నించి కతిపయదినము లరులు

1 రక్షకుఁ గా. 2 పాండవబలోద్రేకంబు మాయించెదన్. 3 పాండురాజనందనులతోఁ దొడరి ధైర్యంబు నద్భుతవిక్రమంబు నస్త్రవీర్యంబు.

సురలు వినుతింప విహరించె ధరణినాథ. 76
క. అడవుల దవశిఖ దరికొను,వడువున ని ట్లరిబలం బవారణఁ బొడిగా
నడరి యతఁ డాజి ద్రుపదుని, గొడు కార్వ నుభయజనములకుఁ వగ మిగులన్.
క. దుష్టమనస్కుం డగునా, ధృష్టద్యుమ్నుండు దక్క దేవా సుజనో
త్కృష్టుఁ డగుగురుని తెగుటకు,నిష్టాపముఁ బొందె భూతనికరము లెల్లన్. 78
వ. అనిన విని యాంబికేయుండు హృదయంబు జల్లనఁ జెదర వదనంబు వెల్ల నయి మొగుడ నివ్వెఱఁ గంది కొండొకసేపు నిశ్చేష్టితుం డై యుండి గద్గదవికలకంఠుం డగుచు సంజయుతో నిట్లనియె. 79

—ద్రోణాచార్యునిమరణంబు విని ధృతరాష్ట్రుండు పరితపించుట.—

సీ. అస్త్రశస్త్రంబుల నధికుండు వెరవరి, భుజబలవిక్రమంబుల ఘనుండు
గుఱుఁ డట్టివానిఁ దేఁకువ లేక కదిసిరే, పాంచాలు రతనిచాపంబు దునిసె
నో తేరు విఱిగెనో సూతుండు వడియెనో, యేమఱి యలసత నెదిరి సరకు
సేయమి మఱి పాత్రుఁ జెందెనో హీనాత్ముఁ, డైనధృష్టద్యుమ్నుఁ డతనిఁ జంపె
తే. నట్టె యచ్చెరు విది దైవ మగ్గలంబు, పౌరుషముకంటె ద్రోణునిపాటు వినియు
వేయిపఱియలై పోవదు ఱాయి గాఁగ, నోపు నాగుండె యే మని యుమ్మలింతు.
వ. అని యడ లూని పొగిలి వెండియు. 81
తే. మేరు వొఱగుట యునుఁ డిలమీఁదఁ బడుట
యబ్ధి యింకుట గాదె ధైర్యమునఁ బేర్చి
ప్రభ వెలింగి గభీరత రాశి కెక్కి
యొందుఁ బొగ డొందునాచార్యుఁ డిట్టు లగుట. 82
క. అతిలోకపరాక్రమనిధి, మతి సురగురు మిగులుఁ గురుకుమారగురుఁడు దు
ర్గతు లగుమత్సుతులకుఁ గా, మృతుఁ డయ్యెఁ బరోపకారమృతి యొప్పుఁ గదా.
తే. విల్లు వట్టెడువా రెల్ల వెరవు గఱచి, పోవ నెల వైన ద్రోణునిభుజము నిలువ
రించి పాంచాలనందనుఁ బంచి పార్థుఁ, డిట్లు సేయించెఁగా కొరుఁ జేల చాలు.
క. పాముఁ బొదివి పడఁ దిగిచిన, చీమలగమియట్ల ద్రోణుఁ జిక్కవఱిచెఁ గా
కేమి బహుదేశసైన్యము, లే మనఁ గల దింక నూఁత యెవ్వరు మనకున్. 85
వ. అని పలుమాట లాడి యొల్లంబోయి యాలోనన కొంత దెప్పిఱి యంగంబులు వడంకుచుండ మఱియు నమ్మాన వేశ్వరుండు సూతనందనున కిట్లనియె. 86
తే. ప్రథమగిరిమీఁదఁ దోఁతెంచుభానుఁ బోలి
ధర్మపుత్రుండు దోఁచినఁ దమము విరియు
నట్లు విరియక గురునకు సడ్డపడఁగ
వచ్చునే తమ్ము మెఱసి యెవ్వరికి నైన. 87

క. సింధురము మహోద్రేకమ, దాంధం బై వచ్చులీల నాచార్యునిపై
గంధవహసుతుఁడు [1]గవియ న, మంథరగతి నెవ్వఁ డాఁగు మనయోధులలోన్. 88

చ. ఉఱుముచు నెల్లెడం బిడుగు లుగ్రగతిం బడ ఘోరమూర్తి యై
యఱిముఱిఁ గప్పు దెంచువిలయాభ్రముచాడ్పున మార్వినాద మే
డ్తెఱఁ జెలఁగన్ వడిం దొరఁగుదివ్యశరంబులు ద్రోణు తేరిపైఁ
బఱపుకిరీటి మీఁదఁ గపిపాలకుజోదులచేత నిల్చు నే. 89

క. ఎవ్వఁడు దెరలెనొ తిరుగక, యెవ్వఁడు నిల్చెనొ కడంగి యెవ్వఁడు బిరుదై
క్రొవ్వునఁ జచ్చెనొ కుంభజు, నెవ్వఁడు గావంగ లేఁడ యెయ్యది దుదియో. 90

ఆ. గురుఁడు పడినయపుడ కురుసైన్యములఁ గల, వారణాశ్వసుభటవర్గములును
బడియెఁ గాక యేలపడ కుండు నాధర్మ, పుత్త్రుభాగ్య మలఁతిఁ బోవు నెట్లు. 91

చ. నడఁకెడువాఁడు గాఁడు గురునందనుఁ డక్కట తండ్రిచావున
ప్పుడు మొగ తప్పి యొండుగడఁ బోరుచు నుండెనొ యడ్డపాటు క
వ్వడికతనన్ ఫలింపమి నవారణ నాద్రుపదాత్మజుండు చె
ట్టడరి వధింపఁగా వికలుఁడై దురపిల్లుచుఁ జూచుచుండెనో. 92

క. అని పనవి వనట నలఁదురి, నిను నెద్దియు నడుగ నాకు నీ వేమియుఁ జె
ప్పను వలవదు సంజయ మఱి, వినియెద మది గలఁగె ననుచు వివశాత్మకుఁ డై.

వ. [2]తనకొడుకుల గెలుపు నెడ నాసమాలుటం జేసి. 94

ఆ. సొమ్మవోయిపడిన సుదతు లాక్రందన, రవముతోడ సత్వరముగ నెత్తి
యానృపాలు సెజ్జయం దిడి మెలపున, శిశిరవిధులు సేయ సేద దేఱె. 95

వ. ఆసీనుం డై యాతండు సూతసుతున కిట్లనియె నరనారాయణులు రథిసారథు
లై నయారథం బెందును సిద్ధమనోరథం బగుఁ గవలు గడిందిమగలు సాత్యకి
సత్యపరాక్రముండు పాంచాలోత్తముం డగునుత్తమౌజుం డుదాత్తబలుండు శిశు
పాలతనయుం డగుధృష్టకేతుండు ధీరుండు భీష్మపాతనహేతు వయినశిఖండి
యఖండపరాక్రముండు సౌభద్రుండు రెండవరుద్రుండు యాదవశ్రేష్ఠుండగుచేకి
తానుండు మానధనుండు ద్రౌపదేయులజేయులు గేకయులేవురు వేవురపెట్టు యు
యుత్సుండు బహుళమత్సరుండు ద్రోణవధంబ పనిగాఁ బుట్టినధృష్టద్యుమ్నుండు
భుజసారద్యుమ్నుండు ఘటోత్కచుండుఘనఘోరమూర్తికృష్ణాశ్రితంబైనవృష్టి
కుమారలోకం [3]బలోకమాన్యం బనమిగిలినబిరుదుతనంబునం బేర్చినయది భీమ
గదాభీషణుం డైనభీమసేనుం డెవ్వరికి నలవిగాక యుండుఁ బాండవసేనం గావను
గౌరవసైన్యంబు సమయింపను దాన చాలు నట్టిపరికరంబును గల దనుకొలంది
గాదు కార్యవివేకశౌర్యోద్రేకధుర్యుండు ధర్మదేవతకొడుకు ధార్మికత్వసత్యాది
మహాగుణగరిష్ఠుండు యుధిష్ఠిరుం డతని గెలువ దేవతలకు నశక్యంబు మఱియు

1 గవియన్, బంధురగతి. 2 తనకొడుకులదెస గెల్పునాస. 3 బు లోకంబునకు మిగిలిన.

నొక్కవిశేషంబు సెప్పెద నాకర్ణింపుము 96

మ. యదువంశంబున లోకరక్షణపరుం డై పుట్టి వ్రేపల్లె ను
న్మదబాల్యంబు నటించి కంసముఖనానాదైత్యులం ద్రుంచి బ
ల్లిదుఁ డాయింద్రునిపారిజాత మిలకున్ లీలాగతిం దెచ్చి శి
ష్టదయాళుత్వము పూని యున్నహరి నిష్ఠం జెంది రప్పాండవుల్. 97

వ. కావున వారల గెలుచు టరిది యట్లుం గాక. 98

క. హరియాత్మ యర్జునున కా, హరి కర్జునుఁ డాత్మ హరియు నర్జునుఁడును నా
నిరువు రగుట క్రీడార్థం, బరయఁగ నదియొక్క వెలుఁగ యతులం బెందున్. 99

క. ఆవెలుఁగు గనువెలుంగు గ, దా వెలసినపుణ్యమూర్తి ధర్మసుతుం డే
లా వెఱచు రణమునకు నా, చే వచ్చెం గౌరవులకుఁ జే టే మందున్. 100

వ. అని వెచ్చనూర్చి యూర కుండి వెండియు. 101

చ. గురుఁడును భీష్ముఁడుం గలనఁ గూలుదు రట్టె కిరీటి కింక నె
వ్వ రెదురు కౌరవక్షయ మవశ్యము నయ్యెడు వార్త లేమిగా
బురపురఁ బొక్కుచున్ వినఁగ బుద్ధిఁ దలంచెద నైన ద్రోణుసం
గరపటిపాటి యెల్ల వినఁగా వలతున్ వివరించి చెప్పుమా. 102

తే. అనిన సంజయుఁ డిట్లను నాంబికేయ, తోడ నేను దెల్లంబుగ ద్రోణుసమర
మెఱిఁగి వచ్చితిఁ జెప్పెద నెల్లఁ దెలియ, వినుము[1]దిర మయి మాటలు వేయునేల.

—— ద్రోణుఁడు దుర్యోధనునకు ధర్మరాజుం బట్టి యిచ్చునట్లు వరం బిచ్చుట. ——

వ. అట్లు సేనాధిపత్యంబు పూని కుంభసంభవుండు ముదితమనస్కుం డై గారవంబు
నం గౌరవేంద్రునకు నరేంద్రులు విన ని ట్లనియె. 104

క. నను భీష్మునిపిదప బలంబున కెల్లను ముఖ్యుఁ జేసి పూజించితి [2]పే
వినుతాచరణఫలంబును, గనువాఁడవు వరము గోరు కౌరవనాథా. 105

వ. అనినవిని యతండు కర్ణదుశ్శాసనాదిసుహృజ్జనంబులతో నాలోచనంబు సేసి
సవినయంబుగా గురున కి ట్లనియె. 106

క. వర మిచ్చె దేనిఁ గోరెదఁ, బరమహితమ ధర్మపుత్త్రుఁ బ్రాణముతోడన్
దురమునఁ బట్టి భుజాభీ, కర కొని రావలయు మత్సకాశంబునకున్. 107

వ. అని కోరుటయు భారద్వాజుండు నీకొడుకువదనం బవలోకించి. 108

చ. అకట యజాతశత్రుఁ డనునప్పులు కిప్పుడు నిక్క మయ్యె వా
నికిఁ గురునాథ యిట్టు లతనిం దెగఁజూచుట గోర కాజిఁ బ
ట్టికొనుట గోరి తివ్విధము డెప్పర మెంతయుఁ నిత్తెఱంగుగో
ర్కికిఁ గత మేమి పాండవుల గెల్చి ధరన్ సగ మీఁ దలంచితే. 109

వ. నీదునిశ్చయం బెట్టిది యతనిం బట్టి తెచ్చిన నేమి సేయం గలవాఁడ వని యడిగిన

1. దీనపుమాటలు; దీఱమిమాటలు. 2. ధీ, వినుతాచరణపుఫలమును,

నమ్మనుజవరుం డుప్పొంగి తనమనంబున నున్నకార్యం బాచార్యునకుం దక్కటి
వారికిం దేటపడ నిట్లనియె. 110

సీ. ఆధర్మసూనుఁ గయ్యంబునఁ జంపినఁ, గోపించి గాండీవి కురుబలంబు
సమయించు మన మోపి సర్వపాండవులను, జంపితి మేని బ్రచండచక్ర
ధారఁ గౌరవకోటితల లేఱి రాజ్యంబు, గోవిందుఁ డీకున్నె గొంతి కయినఁ
గాన యుధిష్ఠిరుఁ గాయంబు నొంపక, తెచ్చి జూదం బాడు తెఱఁగొనర్చి
తే. మగుడ నడవికి[1]నడచినఁ దగిలి యతని,తోడఁ దమ్ములుఁ బోనంతతోన యెల్ల
దొసఁగు మాలు నప్రతిహతదోర్విభూతిఁ, బెద్దకాల మే నేలుదుఁ బృథివియెల్ల.

వ. అనిన విని కుటిలం బగునతనియభిప్రాయంబునకు రోసి యస్త్రగురుం డవ్వరం
బునకు నేమేనియు నెడ వెట్టి యిచ్చువాఁడు గా నూహించి యొక్క తెఱంగుఁ
గాంచి యన్నరనాథున కిట్లనియె. 112

చ. నరుఁ డెడ సొచ్చె నేని విను నా కది దుష్కర మే నొకండ నే
సురగణ మైన వ్రేలిఁ గొని చూపఁగఁ జాలరు వాఁడు లేనిచోఁ
దిర మయి పోర నిల్చిన యుధిష్ఠిరుఁ ద్రోపదిపుట్టినింటి వే
వురు వెఱఁ గంది చూడ నలవుం జలముం జెడఁ బట్టి తెచ్చెదన్. 113

తే. అనుడు బాలిశు లైననీతనయు లెల్లఁ, ధర్మజుఁడు పట్టువడునకాఁ దలఁచి రఘుఁడు
పాండుసుతులకు మొగ మోడకుండగురుని, ప్రతినయెల్లడఁ జాటించె రాజరాజు.

వ. ఇట్లు శిబిరంబునను సేనాస్థానంబునను గలయ నాఘోషణంబు సేయించినం
జెలంగి సకలసైనికులును సింహనాదంబులు సేయ శంఖభేరీరవంబు లుల్లసిల్లం
గౌరవసైన్యంబు పొంగె నది యంతయుం గౌంతేయాగ్రజుండు దనచారులచేత
విని యనుజులం గూర్చి వినిపించి వివ్వచ్చు నాలోకించి. 115

ఆ. గురుని ప్రతిన వింటె వెరవున లావునఁ, జేసి దీని బొంకు సేయవలయు
నెఱుఁగు నతఁడు నిన్ను నెడ వెట్టి పలికిన,వాఁడు గానఁ జెప్ప వలసె నీకు. 116

క. నాయున్నచోట నెప్పుడుఁ, బాయక కను గలిగి నిలిచి భండనము దగం
జేయంగ వలయు నక్కురు,నాయకు[2]కోరికి ఫలంబునకు విముఖముగాన్. 117

—— అర్జునుఁడు ధర్మరాజుతో ద్రోణుని ప్రతిజ్ఞకు వెఱవ కుండు నట్లు సెప్పుట. ——

వ. అనుటయు నర్జునుం డతని కిట్లనియె. 118

క. గురుని వధియించుటయు భూ,వర నీ వని నొవ్వ నొందువలను సనుటయుం
బరికింప నొక్కరూ పవి, దురితంబులు [3]వీనిఁ జేయుదునె యే నెందున్. 119

క. క్షోణీవల్లభ విను మేఁ, బ్రాణముతో నుండ నిన్నుఁ బట్టికొనఁగ నా
ద్రోణునక కాదు సగణ, స్థాణున కైనను వశంబె తలఁ కేమిటికిన్. 120

చ. అలవి యెఱుంగ కిమ్మెయి దురాశఁ దలంచిరి గాక ధార్తరా

1 నడిచినఁ. 2 కోరినఫలంబునకు విఫలతగాక. 3 నివియు; వినియు.

ష్ట్రులు త్రిజగంబులుం గొని పటుస్ఫురణం జనుదెంచి రేనియున్
బలవదరాతిపుంజమదభంజన నీవని భంగపడ్డ నీ
యిల శకలంబు లై చెడదె యింకదె వారిధి నింగి గూలదే. 121

ఆ. వారితలఁపు వోసఁగ నేరదు పోరఁ బరాభవంబు మనకు రా దెఱుంగు
కలుగ దద్దురాత్మకులచేత నాతలం, పిట్టు లున్నయది నరేంద్రముఖ్య. 122

వ. అని పలికిన విని యుధిష్ఠిరుండు సంతుష్టాంతరంగుం డై శంఖభేరీమృదంగాది
మంగళతూర్యస్వనంబులు సెలంగ సకలసైన్యసమేతంబుగా వెడలి నడచి మొగం
బున నెలమి నెలకొనం గ్రౌంచవ్యూహం బమర్చె నం దగ్రభాగంబున. 123

మ. ధవళాశ్వంబులఁ బూని కేతనకపీంద్రస్ఫూర్తి మార్తాండమూ
ర్తి విడంబింపఁగఁ జక్రగాండివధరుల్ దేజోమయాకారవై
భవ మారం దనపై వెలుంగ నతిదీప్తం బైన తేరొప్పె శా
త్రవసంఘంబుమనంబునన్ భయము గూరం గాలచక్రాకృతిన్. 124

క. ఆరథముకెలన నుజ్జ్వల,ధీరోద్భటరేఖ మెఱసె ధృష్టద్యుమ్నో
దారస్యందన ముద్ధత,సారథికముఁ జారురంగచటులాశ్వము నై. 125

వ. మఱియు వృకోదరాదిసోదరులను నభిమన్యుప్రభృతికుమారులను బాంచాల
పతిప్రముఖబాంధవులను ధృష్టకేతుముఖ్యదండనాయకులను దక్కినుం గలపరి
వారంబును దగ నయ్యై యెడల బలుపును బొలుపును గలుగ నిలిపి యుధిష్ఠిరుం
డవ్వ్యూహంబునడుమ నుదాత్తసన్నాహంబునను గంభీరోత్సాహంబునను బొ
లిచి నిలిచె నంతకు మున్న యక్కడ. 126

క. మనవారును రణకౌతుక, జనితోద్యమతీవ్రు లగుచు శకటవ్యూహం
బొనరించిరి యొప్పును బెం,పును దర్పము నుల్లసిల్ల భూవరముఖ్యా. 127

వ. అందు వలపట సింధురాజకళింగపతిసంగతుం డయినవికర్ణుండును నతనికి బాసట
యై చటులహయబహుళం బగుబలంబులతో నక్కోలన సౌబలుండును డాపటఁ
గృతవర్మవివింశతిచిత్రసేనసమేతుం డై దుశ్శాసనుండును నతనికిఁ బ్రాపై తత్పా
ర్శ్వంబునఁ గాంభోజశకయవనమహీశ్వరులును నడుమం ద్రిగర్తమద్రశిబిశూర
సేనదేశాధీశపరివృతుండును గుంభసంభవపురస్సరుండును నై కురువిభుండును
నాముందట నంగజనపదచతురంగప్రధానసేనాసముదీర్ణుం డై కర్ణుండును నిలి
చిరి వెండియుం గలవార లెడ నెడం బన్ని రట్టియెడ. 128

తే. దర్పదుస్సహతేజు రాధాతనూజుఁ
దిలక మై సైన్యముఖమునఁ బొలుచువాని
సైనికులు సూచి కడు సంతసమున నేచి
యెలుఁగు లడరంగఁ దమలోన నిట్టు లనిరి. 129

మ. అని రాధేయుఁడు పాండునందనులబాహాశక్తి మాఱించు నీ
తని దేవావలి యైన మార్కొనునె దుర్దాంతుండు భీష్ముండు పో
రినయన్నాళ్ళను బాణపాతమున వారిం బట్టి పాలార్చెఁ గా
క నిజం బల్లనితండు ధీరు లగు టెంకం జెల్లునే వారికిన్. 130

వ. అని యుబ్బుచుండి రివ్విధంబున సన్నాహంబు సువిహితం బైనయనంతరంబ. 131

చ. తగ మనసైన్యముల్ గురుఁ డుదగ్రగతిన్ నడపింపఁ జొచ్చుడున్
గగనతలంబు నెత్తురులుఁ గండలు నెమ్ములు నొక్కయుమ్మడిన్
మొగిళులు లేకయుం గురిసె మొత్తము లై పెనుగ్రద్దలాడె చె
ట్టుగ వినిచెన్ శివారుతము దుల్లెఁ గడున్ వడి నుల్క లెల్లెడన్. 132

తే. అమ్మహోత్పాతములకు భయంబు గొనక
కౌరవులు శంఖములు మ్రోయ భేరు లులియ
నగ్గలిక సేన నడపించి రంత సమద
గమనమున వారి[1]సేనయుఁ గదియ నడచె. 133

వ. అప్పుడు. 134

క. నరుఁడును రాధేయుఁడు నొం,డొరువులతోఁ బెనఁగు వేడ్క నుల్లంబులలో
గురువులు వాఱఁగ నిలిచిరి, యిరుదెఱఁగుల సైనికులకు నేర్తెఱ మిగులన్. 135

తే. ఇట్లు లొండొంటిఁ గదియంగ నెలమి నడచి
బలము లొక్కింతసేపు నిశ్చలతఁ బొలిచె
మన్న మెసఁగువనంబులు మాపు లెంత
యైనఁ జెలు వార సొగసి యున్నట్లపోలె. 136

క. తదనంతరంబ ద్రోణుం, డుదితార్కునిఁ గ్రేణిసేయునుజ్జ్వలరథ మె
ల్లదిశలు వెలిఁగింపఁగ బె, ట్టిదముగ మును గవిసె మొనగడిమితోఁ గదియన్.

క. మనబలము గదియుబలువిడిఁ, గనుఁగొని యర్జునుఁడు దొలుతఁ గవియఁగఁ జేసు
బ్బునఁ దాఁకె వారిసైన్యము, వినువీథి నమర్త్యగణము వేడుకఁ జూడన్. 138

సీ. రథకరితురగోత్థపృథివీపరాగంబు, దెసల నాకసమున దీటుకొనఁగ
బాణాదిహేతిసంపాతజాతము లగు,మంట లర్కాంశుల మరలఁ ద్రోవ
హస్తికపాలరథావయవములు భ,గ్నము లగురవము లుగ్రముగఁ జెలఁగ
వివిధసేనాంగాంగవిదళనంబునఁ గ్రమ్ము, రక్తపూరములు ఘోరంబు గాఁగఁ

తే. గలయ బెరసినపాండవకౌరవప్ర,చండసైన్యద్వయంబు నుద్దండసమర
గతులు వెక్కస మొనరించె ఖచరసాధ్య, సిద్ధులకు నను బోంట్లకుఁ జెప్ప నేల.

వ. ఇవ్విధంబునం దొడంగి చెల్లుసంకులసమరంబునం దనకనకరథం బరుణతురంగం
బులచటులచిత్రసంచారంబులం గొఱవి ద్రిప్పినతెఱంగున నేదిక్కు జూచినం

1. సేనయును.

ఛాన యై పెక్కురథంబు లనుబుద్ధి పాండవపాంచాలయోధులకుఁ బుట్టునట్లుగా
విహరించి వివిధవిశిఖనియమంబులు నిగిడించుచుఁ గుంభసంభవుండు. 140

క. కూల్చుచు గజముల నెత్తుటఁ, దేల్చుచుఁ దురగముల వీఁకఁ [1]దేరులు మరలన్
వెల్చుచుఁ గాల్బలములఁ బోరి, మాల్చుచు రౌద్రముగ మారిమసఁగినభంగిన్.

వ. సంగరక్రీడ సలుపునయ్యవసరంబున. 142

క. పాయవడు రథచయంబులు, సాయకహతిఁ జెదరుఁ బ్రళయజలధరపటుగ
ర్జాయతతర్జనలీలఁ బ,లాయిత మగుపాండుసుతబలంబు నరేంద్రా. 143

క. పొదువుచు విచ్చుచు బలువిడి, నెదురుచుఁ బొఱుచును మఱి మహీభాగము గ్ర
క్కదలం గార్ముకవిద్యా, విదుఁ డగుగురుతోడఁ బోరె వివిధబలంబుల్. 144

ద్రోణుఁడు పాండవసైన్యంబుపై రేఁగి దివ్యాస్త్రంబులశక్తి సూపుట.

వ. అట్టియెడ నాచార్యుం డసమానశౌర్యంబును మాననీయదోస్సారంబును దివ్యా
స్త్రప్రభావంబును జూపినం గౌంతేయసైన్యంబునందు. 145

సీ. తఱుచుగాఁ దెగిపడ్డధవళచామరములు, డిండీరములయొప్పుఁ బుండరీక
ములు మరాళంబులపోలుపును గరవాల, ములు మీనభంగియుఁ దలలు శిలల
చాడ్పును గేశముల్ శైవాలరేఖయు, మాంసంబు పంకసమానతయును
దాల్ప భటాశ్వమాతంగాంగభగ్నర,థములతిట్టలు [2]సైకతములు గాఁగఁ

తే. ధీరవరకోటి ద్రెళ్లినవీరతటికి, సంభ్రమము పుట్ట సంభృతోత్సాహలీల
నుబ్బి భూతబేతాళంబు లోలలాడ, నిట్టలం బగు నెత్తురుటేరు నఱపె. 146

వ. అప్పుడు. 147

తే. గగనమధ్యంబునకు వచ్చి ఖరకరుండు
దేఱి చూడంగ రాక యుద్దీప్తుఁ డగుచు
నెట్లు వెలుఁ గొందు ద్రోణుండు నట్ల వెలుఁగు
చున్నఁ గనుఁగొని ధర్మజుం డురవడించి. 148

వ. ధనంజయధృష్టద్యుమ్నుల నాలోకించి యమ్మహావీరు వారించుటకు నియోగించిన.

శా. చంచత్తుంగతురంగసత్వరగతిస్ఫారీభవత్కేతనో
దంచద్దీప్తులు ప్రజ్వరిల్ల నతిసాంద్రం బై శరశ్రేణికా
సంచారంబు నితాంతఘోరముగ నాచార్యున్ వడిం దాఁకె న
ప్పాంచాలక్షితిపాలనందనుఁడు శుంభద్వీర్యసంరంభుఁ డై. 150

వ. తదనంతరంబ. 151

క. నరుఁ డగ్గలికం దఱుముచుఁ, బురికొలిపిన గండు మిగిలి భూరిబలంబుల్
గురునిఁ బొదివె నప్పార్షతు, నరదమునకు మించి రభస మత్యుగ్రము గాన్.

క. పొదువుటయుం గనుఁగవఁ గెం,పొదవఁగ మెయి వొంగి ద్రోణుఁ డున్మత్తగతిం

1. దెరలుచు. 2. పులినములు.

దదనీకములఁ [1]గలంచుచు, ముదుకం డయ్యును గుమారమూర్తిం బోలిచెన్.

క. వినుమప్పుడు కులశక్తుల, కనురూపము గాఁగ నిలిచి యుద్దెసవీరుల్
పెనఁగిరి రథ్యంబులు నా, తనిసూతునిమేను శోణితంబునఁ దోఁగన్. 154

క. గురుఁ డలిగి పెలుచ నడరినఁ, గరిఘోటకభటనికాయకాయముల సమి
ద్ధరిణి వొలిచె నరుణపయో, [2]ధరసంవృత మైనగగనతలముచెలువునన్. 155

క. అప్పుడు ధృష్టద్యుమ్నుఁడు, నిప్పు లురులుచూపు లడర నిశితాస్త్రములం
గప్పె గురునిఁ దత్సైన్యం, బొప్పఱి తనబెట్టిదంపుటురవడిఁ దెరలన్. 156

క. ద్రోణునిశరములు నిలుపుచు, బాణవితతి సేనమీఁదఁ బరఁగించుచు గీ
ర్వాణసుతు లెసఁగ నతఁ డక్షీణోద్ధతి నట్లు సమరకేళి సలుపఁగన్. 157

క. ఏచినరథికవరులు ధనురా, చార్యునియిరుగెలంకులందుఁ దఱిమినఁ
జూచి వడి సవ్యసాచి శ, రాచితదేహులుగఁ జేసె నందఱఁ గడిమిన్. 158

వ. ద్రోణుండు పది బాణములు ద్రుపదనూనుమేనం గీలించినం దూలక యతం డతనిపై నిశితవిశిఖవర్షంబు గురిసె నయ్యిరువురశరనికరంబు లంబరంబు గప్పె నట్టియెడఁ బాండవాగ్రజపురోగము లగువారలు గడంగి కుంభసంభవుదెసకుం దఱిమిన మనవలనిఘనయోధవరులు వారిం దలపడి రందు శకుని సహదేవుం దాఁకి. 159

మ. తురగవ్రాతము నొంచి కేతువు వెసం ద్రుంపంగ నాతండు క్రో
ధరసం బుగ్రము గాక యుండియును గాంధారేశు వీతధ్వజున్
విరథున్ విస్ఫురితాస్త్రఘట్టితునిఁ గావింపన్ గదాభీలమూ
ర్తి రథం బుద్ధతి డిగ్గ పాఱి యతఁ డుర్విం గూల్చెఁ దత్సారథిన్. 160

క. సహదేవుండును గదగొని, మహిఁ గెరఁగినయప్పు డొప్పె మనుజేశ్వర య
మ్మహితసుభట్టయుగము శిఖర, సహితమహాశైలయుగ్మసదృశాకృతియై. 161

క. వింశతిశరములు నేసె వి, వింశతి [3]ననిలజుఁ డతండు వీఁక నగుచుఁ ద
త్ప్రాంశుధనుర్దండము రెం, డంశములుగఁ నేసె వెడఁదయమ్మునఁ బెలుచన్. 162

సీ. మనబల మ[illegible]గఁ గినిసి భీముఁడు గద, నతనియశ్వంబుల నవనిఁ గూల్చె
భూరిశ్రవుఁ [illegible]లుపాఱె ధృష్టద్యుమ్నుఁ, గప్పెనస్త్రముల శిఖండి యేచి
యాతని నిసునిఁల మని తాఁకి శరవృష్టిఁ, బొదివె పిశాచముల్ పూను తేరు
లెక్కి కప్పారెడునెలువుచర్మపుఁగత్తి, శములతో ఖరనిస్వనములు సెలఁగ

తే. నసురవల్లభు లగునలంబుసఘటోత్క, చులు సముద్ధతిఁ దొడరి మాయలువొనర్చి
పేర్చి యొండొరు నొంచుచు బెనఁగిపెనఁగి, తెల్లముగఁ జూడఁజూడ నదృశ్యులైరి.

వ. అయ్యవసరంబున. 164

సీ. క్షత్త్రదేవుండు లక్ష్మణుతోడ సమరంబు, సేసె నుగ్రంబుగఁ జేకితానుఁ
డనువిందుఁ దలపడి యద్భుతగతిఁ బోరె, శల్యుండు నవ్వుచు శరచయముల

1. గలంచెను....మూర్తియుఁబోలెన్. 2. ధరసంభృతమైన. 3. ననిలజా నతండు,

నకులు నొంచినఁ గేతనము నాతపత్త్రంబు, వెసఁ ద్రుంచి యాతని విరథుఁ జేసి
శంఖంబు పూరించె శారద్వతునిమీఁద, ధృష్టకేతుఁడు సప్తతిప్రదీప్త
తే. విశిఖములు నింప నతఁ డస్త్రవృష్టి[1] వెల్లు,గురిసె సాత్యకి కృతవర్మ యురము నార
సముల నొప్పించి డెబ్బదిసాయకంబు, లేయ డెబ్బదియే డమ్ము లేసె నతఁడు.
క. సేనాపతి యగుద్రుపద, క్ష్మానాథతనూభవుఁడు సుశర్మునిమర్మ
స్థానముల నొంచె నాతఁ డ,దీనుం డై యతనిజత్రుదేశం బేసెన్. 166
చ. బలమును దాను మత్స్యనరపాలుఁడు గర్ణునిఁ దాఁకి రెండుసే
నలు వినుతింప నుద్భటరణం బొనరించినఁ గంటి కేవఁ గెం
పొలయఁగ నీతనూభవుల కుబ్బగఁ దద్రథ[2]దంతిఘోటకం
బుల నుఱుమాడె నారథికపుంగవుఁ డంబరచారు లార్వఁగన్. 167
క. వేడుకమైఁ దలపడి పో,రాడిరి ద్రుపదభగదత్తు లస్త్రబలము శౌ
ర్యాడంబరమును నెలఁగులుఁ, జూడను వినఁ జిత్రములుగ శుంభద్భంగిన్.
సీ. పౌరవుం డభిమన్యు బలువిడిఁ దాఁకి బా,ణాసారమున ముంప నతఁడు గినిసి
యతనిధనుఃకేతనాతపత్త్రంబులు, ద్రుంచి యేసింటఁ దత్తురగములను
సారథి నొప్పించి శరము లేడిట స్రుక్కఁ, జేసి దర్పంబున శిరము ద్రుంచు
టకు శర మరిఁబోయుటయుఁ గృతవర్మ రెం,డమ్ముల విల్లు నయ్యమ్ము దునిమెఁ
తే. బలుకయును వాలుఁ గొని నరుపట్టి గవిసి, పౌరవునిరథ్యముల నేలపాలు సేసి
యుఱికి సూతునిఁ బడఁ దన్ని యురగవిభునిఁ, బట్టు గరుడుని క్రియఁ దలపట్టి కొనియె.
వ. ఆలోన సైంధవుండు సంభ్రమంబున శాతకృపాణచర్మంబులు గొని రథంబు డిగ్గ నుఱికి రయంబున నెయిది యదల్చినం గని జనకద్వేషి యగునతనివలనిరోషం బగ్గలింప నాపురందరపౌత్త్రుండు పౌరవుని విడిచి యద్దెసకుఁ లంఘించి కవిసె నప్పుడు. 170
తే. వికటవిస్ఫురదసిచర్మవివిధచిత్ర,గతులు చూపఱ యెడఁద కద్భుతము సేయ
నార్జునియు సింధురాజుఁ బహుభిరామ, సింహశార్దూలగతి వి[?]సిల్లి రధిప. 171
వ. అట్టియెడ. 172
క. అఱిముఱి వేసినఁ బలకం, గఱచినసైంధవునియులుఁగు గని [?]రసుతుఁ డే
ట్లెఱ ముఱిసిన నది రూపఱి,విఱుగుటయును వెస నతండు వెనుకకు విఱిగెన్.
క. విఱిగినచో నిలువక వెఱ, నుఱికెం దనరథముమీఁది కోడితి పోపో
పిఱికి యని పలికి నుఱుముగ, నఱికెం దత్సేనఁ బార్థనందనుఁడు వడిన్. 174
క. తెరలినసైంధవుఁ గని నృప,వరులు పలువు రొక్కపెట్ట వాసవిసుతు పై
నుఱవడిఁ దఱిమిరి మద్రే,శ్వరుఁడు గదిసి దీప్తశక్తి వైచెం బెలుచన్. 175
క. ఉరగాంగన వలిఁ బట్టెడు, గరుడుని క్రియ శక్తి వట్టి క్రమ్మఱ వైచెన్

1. వెలుచఁ, భోదివె...వర్మ యెదను నార. 2 నూతఘోటః.

నరసుతుఁడు శల్యసూతునిఁ, బొరివోవఁగ నార్చెఁ బాండుపుత్త్రబలంబుల్. 176

వ. అయ్యవసరంబున విరాటుండును ద్రుపదుండును ధృష్టకేతుండును యుధిష్ఠిరుండును సాత్యకియును గేకయపతులును భీమసేనుండును ధృష్టద్యుమ్నుండును శిఖండియుం గవలును ద్రౌపదేయులును సౌభద్రుం బొగడు నెలుంగులు సింహనాదంబులు నింగి ముట్ట నతనికి నుల్లాసంబును నీకొడుకులకు రోసంబును జనియింప నతనిం బరివేష్టించిన నవ్విజయంబు సైరింపక కూడుకొని నీకొడుకు లతనిపైఁ బటుశరంబులు గురియ నక్కుమారసంతతికి సంతసంబుగా శల్యుండు గద గొని యభిమన్యున కభిముఖుం డై కవిసె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 177

తే. ఎక్కటెక్కటి పెనఁగిన నింతవట్టు, పెనఁకువలు నిట్టు లేచునే పృథివి నింక
జనము లీకురుపాండవసంగరంబు, సెప్పికొండ్రు మనంబు లచ్చెరువు నొంద. 178

క. అనిసొంపు వినియు నాకుం, దనివి సనదు శల్యపార్థతనయులసమరం
బున తెఱఁగు సెప్పు మేర్పడ, ననవుడు సూతసుతుఁ డిట్టు లనుఁ బతితోడన్. 179

భీమసేనశల్యులగదాయుద్ధము.

ఉ. అమ్మెయి సూతుఁ డీల్గుటయు నగ్గలికన్ గద వుచ్చికొంచు రౌ
ద్రమ్మున వచ్చుశల్యుఁ గని తానును జండగదావిలాసనో
గ్రమ్ముగ లీల మార్కొనియె రమ్మట రమ్మనుచున్ సమస్తసై
న్యమ్ములుఁ బిచ్చలింపఁగ సురాధిపపౌత్త్రుఁడు దీప్తగాత్త్రుఁ డై. 180

ఉ. అంతకు భీమసేనుఁడు రయం బెసఁగం దగ నెద్దియు పట్టి య
త్యంతరయంబుమైఁ బిఱిఁది కాతనిఁ ద్రోచి కనద్గదాపరి
భ్రాంతి వెలుంగ నిల్చినఁ దిరం బయి శల్యుఁ డుదాత్తరేఖఁ గా
లాంతకదీప్తమూర్తి యగునాతనిఁ దాఁకె బలంబు లార్వఁగన్. 181

వ. అట్టియెడ. 182

క. ఇతనికి నితండ యితనికి, నితఁడ యెదురుఁ గాక యొరుల కీయిరువురయు
ద్ధతి కెదుర వశమె యనువా, క్తతియును దూర్యస్వనములు గడుఁ బెల్లెసఁగెన్.

వ. ఇట్లు దలపడి శల్యసమీరనందనులు మండలప్రచారంబులను విచిత్రగదా[1]ప్రసారణంబులను మెఱయుచు. 184

మ. గద లన్యోన్యసమాహతిన్ మిడుఁగుఱుల్ గ్రక్కంగ సారించుచుం
గదియం [2]బాయఁగ వ్రేటు దప్ప నుసులంగా నేర్పు లంగంబులం
దొదవన్ ఘోరపరస్పరప్రహతు లత్యుగ్రంబుగా నెత్తురుల్
సెదరింపం బదశబ్దహుంకృతులు దిక్సీమంబులన్ దాఁటఁగన్. 185

క. పోరెడునప్పుడు లావును, వీరోద్రేకంబుఁ జలము వెరవును సరియై

1. ప్రహరణంబులను. 2. బోయిన; భాయుచు.

మారుతియు మద్రపతియును, దారగతుల మెఱసి రథరతతి వినుతింపన్. 186

వ. ఇట్లు పెద్దయుం బ్రొద్దు పెనంగి. 187

క. అఱిముఱి నొండొరుఁ బ్రేసిన, నెఱఁకులు దాఁకుటయు నొచ్చి నేల గొఱఁగె బి
ట్టఱి యాసుభటద్వితయము, వెఱచఱచి బలద్వయంబు వెగడందంగన్. 188

వ. అయ్యవసరంబున. 189

క. కృతవర్ముఁడు మద్రనృపుఁ, బతి గ్రక్కునఁ గ్రుచ్చియెత్తి పాయం గొని యు
ద్ధతి వాయఁ జనియె మారుత, సుతుఁ డాలోఁ దెలిసి లేచి శోభిల్లెఁ గడున్. 190

క. గద సారించుచు జయమునఁ, బొదలునతనిఁ జూచి నీదుపుత్త్రులు గోపం
బొదవ నడరి యుద్భటగతి, మదవత్కరిచటులరథసమాజంబులతోన్. 191

వ. ఇట్లడరి వివిధాస్త్రశస్త్రంబు లేయుచుం బొదివిన. 192

మ. కవలుం దానును నేచి యుద్ధురగతిం గొంతేయముఖ్యుండు వీ
రవరానీకము వీఁకఁ గూడికొని సంరంభంబు శోభిల్లఁ గా
రవసంఘంబుఁ గలంచినన్ విఱిగె దర్పం బేది నీసేన యు
ద్భవితానంబు మహాసమీరణనిరస్తం బైనచందంబునన్. 193

వ. అంత నపరాహ్ణం బయ్యె నప్పుడు శంఖభేరీమృదంగాదితూర్యస్వనంబులు సెలంగ సింహనాదంబులం బేర్చినపాండవసేనం జూచి వృషసేనుండు రోషావేశభీషణుం డై మార్కొని మార్గణనికరంబులు నిగిడించిన. 194

మ. కరిగాత్రంబుల ఘోటకాంగకములం గప్పెన్ సమిద్భూమి య
చ్చెరువై యుండఁగ రథ్యసూతరథికశ్రేణీవపుఃఖండముల్
దొరఁగెం దుత్తుము రయ్యెఁ గాల్బలము లస్తోకప్రవాహంబు లై
పరఁగెన్ రక్తనదుల్ పిశాచకుల మంభఃకేళిలోలంబుగన్. 195

తే. కర్ణనందనుఁ డిట్లత్యుదీర్ణభంగిఁ, బాండురాజతనూజులబలము నెల్లఁ
గనుపుగొట్టంగఁ జొచ్చినఁ గినిసి నకులు, నాత్మజుండు శతానీకుఁ డతనిఁ దాఁకి.

క. వాలమ్ములు పది మేనం, గీలించిన నాతఁ డతనికేతనము ధరం
గూలిచి చాపముఁ ద్రుంచినఁ, నాలోనన ద్రౌపదేయు లందఱుఁ బెలుచన్. 197

వ. తోడంబుట్టువునకుం దలకడచి వివిధవిశిఖంబుల వృషసేనుం గప్పిన నశ్వత్థామప్రముఖం బై కదిసి కౌరవానీకంబు శతానీకునిం దత్సోదరుల ననేకక్రూరాస్త్రనిచయావృతులం జేసినం గని కౌంతేయాగ్రజుండు గడంగి కేకయమాత్స్యపాంచాలప్రభృతిబలంబులతో నురవడించిన సురాసురసంగ్రామసదృశసమరం బయ్యె నందు భీమకర్ణకృపద్రోణద్రౌణిధృష్టద్యుమ్నవిరాటులు ప్రతాపదీపితు లై మార్తాండుండు సప్తమూర్తులు దాల్చి ధరణి విహరించినట్లు వెలింగిరి కొండొక సేపునకుఁ బాండవసేనాసంరంభంబు సహింపఁజాలక మనమొన దెరలి మరలినం జూచి యాచార్యుండు గోపాటోపంబును బటువిక్రమంబును నావేశింపనీసైనికుల

నిలు నిలు మని యదల్చి తూణీరంబు బిగియించి గుణంబు సారించి సారథితో
నిట్లనియె. 198

సీ. చల మేది కౌరవసైన్యముల్ వాఱెడు, ధర్మనందనునియుద్దండవృత్తిఁ
గంటె యీతనిఁ దాఁకి గర్వంబు మాన్పక, నిలిచిన నిమ్మాఁక నిలుచు నెట్లు
ధర్మజభీమసాత్యకిమాత్స్యపాంచాల, తత్తనూజులు నాకుఁ దరమె కీడి
చాపంబు వెరవు నాచూపినయది గాదె, విను మట్లు గాకయుఁ దనువు దాఁచు
తే. సమయమే యిది సంభృతోత్సాహలీల
జయముఁ గీర్తియుఁ గోరి యస్ఖలితభంగిఁ
దేరు నడపుము చేతులతీఁట వోవ
నడరి రథికజనంబు వేఁటాడవలయు. 199

ద్రోణాచార్యులు ధర్మరాజుతో యుద్ధంబు సేయుట.

చ. అన విని మేను వెంచి రయ మారఁగ సూతుఁడు దేరు వోవ ని
చ్చినఁ గని వారిసైన్యములు చెచ్చెర ధర్మజు మించి త్రోవఁ జే
ర్చినభుజసంపదం గడఁగి సింధురలీలఁ దెరల్చి తాఁకె న
మ్మనుజవిభుఁ గురుండు పటుమార్గణసంపిహితాంబరంబు గాన్. 200

క. తాఁకినఁ బొగడం దగియెడు, పోఁకం బతి ద్రోణు బాణవృతుఁ జేయు నతం
డాఁకఁగొనక యతనిధనువు, వ్రేఁకనిభల్లమునఁ ద్రుంచి వెస డగ్గఱియెన్. 201

వ. ఇట్లుద్ధతుండై యగ్గురుండు పొంగినజలధియుంబోలెం గవిసిన ధర్మనందనుచక్ర
రక్షకుం డగుసుకుమారుండు చెలియలికట్టతెఱంగున నిలువరించి నిశితశరం బతని
యురంబున నాఁటించిన నప్పాంచాలవరుం బ్రశంసించునెలుంగులు సెలంగఁ
బాండవబలంబులు పేర్చి యార్చిన. 202

క. పెనుగాలిఁ బెఱుగు కార్చిచ్చునుబోలెం బొదలి గురుఁడు సుకుమారునిఁ గాం
చనపుంఖశరజ్వాలా, వినిపాతితుఁ జేసి తఱిమి విభునిం గదిసెన్. 203

వ. అప్పుడు పాండవయోధు లొండొరుల మీఱి యుధిష్ఠిరుముందటికి వచ్చి యాచా
ర్యుం బొదివిన నతండు నలిరేఁగి. 204

సీ. నకులుని నైదుసాయకముల నుక్కించి, సహదేవు నేడింట సాధుఁ జేసి
నవవిశిఖముల మాత్స్యవరేణ్యు నడఁగించి, యేడింట సాత్యకియేపు మాపి
ద్రౌపదేయుల శరత్రయములఁ గలఁచి విం,శతి నుత్తమౌజునిచలము మాన్చి
పండ్రెండుపండ్రెండు పటుమార్గణంబులఁ, బాండవాగ్రజుని శిఖండి నొంచి
తే. మఱియు మార్కొన్నరథికుల మదము సెఱచి
మెఱుఁగుఁదూపు లాధర్మజు [1]మేన నిగుడ
నడర నఱిమి యుగంధరుఁ డడ్డపడిన

---

1 మీఁద...నడరఁ దఱిమి - నడరునదుము.

సవ్వి యవ్విభుఁ డెగటార్చె నారసమున. 205

వ. అట్టియెడఁ గేకయపతులు పాంచాలనాథుండును దదీయజ్ఞాతు లగుసింహసేన వ్యాఘ్రదత్తులు లోనైనయోధు లనేకు లాచార్యుం బొదివి శౌర్యబాహువీర్యంబులు నెఱపి రందు సింహసేనుండును వ్యాఘ్రదత్తుండును నెట్టన నానాస్త్రంబుల నొప్పించిన నాధనుర్ధరగురుండు. 206

తే. కన్నుఁగవఁ గెంపు గదురంగఁ గౌరవులకుఁ
జిత్త మలరంగ నావ్యాఘ్రదత్తసింహ
సేనమస్తకములు రెండు శితశరములఁ
గుండలంబులతో నేలఁ గూల నేసి. 207

క. తక్కటిరథికుల నెల్లను, జిక్కువడం జేసి పురుషసింహుండు మదం
బెక్కి యుధిష్ఠిరుఁ బొదివెడు, నెక్కుడుతమకమునఁ గదిసె నేత్తెఱ మెఱయన్.

వ. అయ్యవసరంబున నాసైన్యంబులజనంబులు. 209

క. అదె పట్టు వడియె ధర్మజుఁ, డదయుం డగుద్రోణుచేత నక్కట నేఁ డు
న్మదుఁ డై సుయోధనుఁడు దం, డ్రి దలిర్పఁగ నేఁగుఁ గరిపురికిఁ గొని యెలమిన్.

వ. అనుచు సంభ్రమాకులచిత్తు లగుచు నున్నంత. 211

మ. ధరణీభాగము గ్రక్కునం గదల రథ్యవ్రాతచంచద్గతి
స్ఫురణం బొప్పఁగ బాణజాలము నభంబుం గప్ప నత్యంతని
ష్ఠురసంతర్జనఘోషభీషణమహాటోపంబు [1]దిగ్దంతు లా
తురతం బొందఁగఁ జేయ వచ్చి వడిఁ బార్థుం డగ్గురుం దాఁకినన్. 212

వ. కౌరవయోధవరు లొక్కపెట్ట భారద్వాజునకు బాసటయై ససైన్యంబుగా సవ్యసాచిం బొదివిన నవ్వీరుండు ఘోరాకారుం డయి గాండీవచండనిస్వనంబు లొండొండ నిగుడ నిశితసాయకపరంపరలు గురిసి కపాలోపలంబును మేదోమాంసపంకంబును నస్థిచూర్ణసికతంబును నగుశోణితనదీప్రకరంబును బఱపె నంత గభస్తిమంతుం డస్తశైలాంతరితుం డయినఁ బార్థుబాణాంధకారంబునకుఁ దోడు సంధ్యాసమయంబు గవిసినం గురుసైనికులకుఁ దమవార లెదిరివార లని నిరూపింప నశక్యం బగుటయు ద్రోణదుర్యోధనులు సమరంబు చాలించి వాహినులఁ దివియించినం దిరం బై ధనంజయుండును జయతూర్యస్వనంబులును బాంచాలకేకయాదిబంధుమిత్త్రప్రశంసావచనంబులును వీనులం బొలయఁ దనబలంబుల మరల్చి ధర్మనందనుం గొలిచి చనియె నిత్తెఱంగున రెండుసేనలుఁ దనుతమవిడిదలల కరిగి యథోచితవ్యాపారంబుల నుండి నాఁటిరాత్రి సనిన మఱునాఁడు. 213

క. రేపకడ యుభయబలములు, నేపున నెలమియును నెసక మెసఁగ వెడలి యూ
టోపంబున రణసన్నాహోపక్రమలీల మెఱయ నుజ్జ్వలభంగిన్. 214

1 దిగ్భిత్తులాతుర.

వ. ఉన్నసమయంబున లజ్జావిషాదంబులు మొగంబునం దోఁప ద్రోణుండు దుర్యోధనున కి ట్లనియె. 215

చ. నరవర మున్న చెప్పితి రణంబున నర్జునుఁ డొద్ద నున్న నె
వ్వరికిని ధర్మసూనుఁ బొదువంగ నశక్య మొకండు పార్థు ను
ద్ధురుఁ డయి నేల వాపికొని దోర్బల మొప్పఁగఁ బోవఁ జాలినన్
వెరవునఁ బట్టెదం బరులు వేవురు మార్కొనినం గలంచెదన్. 216

ద్రోణాచార్యులరెండవనాఁటియుద్ధము.

ఆ. నరుఁడు లేనిచోట ననుఁ గని వెన్నిచ్చి, పాఱకున్నఁ బట్టువడియెఁ గాఁకఁ
దలఁపు ధర్మపుత్త్రు ధరణీశ పాఱుట, గలిగెనేని నంతకంటె మేలు. 217

వ. అనిన విని సుశర్మ దుర్యోధనున కి ట్లనియె. 218

క. ఆనరుఁ డెప్పుడు మము నవమానించుచు నునికిఁ జేసి మనుజేశ్వర కో
పానలము సంతతము మా, మానసములఁ బొదువ నతని మార్కొనుకడఁకన్.

వ. తమకించుచుందుము నీకు బాస యిచ్చి పెద్దకాలం బయ్యె నేఁడు రణభూమియందు నర్జునుం డొండెఁ ద్రిగర్తు లొండెం గా వలయు నే మతనిఁ బెద్దకయ్యంబులోనం బాపికొనిపోవుట నీచిత్తంబునకు వచ్చున కాదె యనవుడు నతనితమ్ములు సత్యవ్రతుండును సత్యకర్ముండును సత్యవర్ముండును నిబ్భంగిన పలికిరి వారలపక్షంబై నరథికవర్గంబు నిత్తెఱంగున నియ్యకొని యుల్లసిల్లె నిమ్మెయిం ద్రిగర్తులు పదివేవురు దొరలు గడంగినం గని తుండకేరళమాళవశిలింధ్రమగధమచ్ఛిల్లికాదిదేశాధీశులును బంధుమిత్త్రసహితంబుగా నివ్విధంబు వారితోడివారై పంతంబులు వలికి యుబ్బునం బొంగి రి ట్లప్పుడుసున నగణ్యరథికోత్తము లుత్సహించి కృతస్నానులై యగ్నులం బూజించి తత్సన్నిధి సర్వయోధులు నాకర్ణింప నందఱు ని ట్లనిరి.

సీ. అర్జునుఁ జంపుద మతని కోడితి మేని, గోవధంబును వనితావధంబు
బ్రహ్మవధంబును బరదారగమనంబు, బ్రహ్మస్వహరణంబుఁ బరధనాప
హారణంబు గురుజనత్యాగంబు శరణాగ, తారక్షణము ననృతాభిరతియు
మద్యపానము నర్థిమానవవైముఖ్య, మును గృహదాహంబు జనుల నెట్టి

ఆ. గతులఁ బుచ్చు నట్టిగతులు వాటిలు నక్కి,రీటికోలుతలకు నోట లేక
దుష్కరంబు సేసి తుది గన్నపుణ్యాత్మ,కలితగతుల మేలు గలుగు మాకు. 221

వ. అని సంశాపంబులు పలికి సంశప్తకు లనేకరథికముఖ్యులు బహుళచతురంగబలపరివృతులై కురురాజు సంతసిల్ల నుల్లాసంబునం జనిరి గురుండును గరుడవ్యూహంబు సమకట్టి దానికిఁ జంచువై తాను నిలిచె దుర్యోధనుండును దమ్ములుం దలయును గృపకృతవర్ములు గన్నులును సింహళాభీరశూరసేనకేకయప్రముఖులు మెడయును బాహ్లీకభూరిశ్రవస్సోమదత్తశలశల్యులు వలపలిఱెక్కయు నశ్వత్థామసుదక్షిణవిందానువిందులు డాపలిఱెక్కయు శకునిపౌండ్రకళింగాంబష్ఠమాగధులుఁ

వెన్నును నానాజనపదసేనాసమన్వితుం డై సూతపుత్త్రుండు పుచ్ఛంబును సైంధవాదివివిధదేశాధీశులు నెడ నెడం గలయఁగ బెరసి యొడలిపొలుపును బలుపును నై నిలువ నియోగించిన నవ్వ్యూహారంబు మహాపవనసముద్ధూతసాగరాకారం బై యుత్సాహనృత్యంబు సేయుచందంబునం జూడ నొప్పె నందు మధ్యమప్రదేశంబున భగదత్తుండు గజారూఢుం డై యుదయాచలంబుపైఁ బొలుచుభానుండునుంబోలెఁ దేజరిల్లుచు నుండె నంత నక్కడం ద్రిగర్తాదులు పాండవసేనదక్షిణదిక్కునకుం జని సమరంబునకు సవ్యసాచిం దొలంగం బిలుచుటయు నన్నరశార్దూలుం డన్నతో ని ట్లనియె. 222

చ. తఱిమి సుశర్మ దమ్ములును దాను నాజికి నన్నుఁ బిల్వ నే
నెఱుఁగనియట్టు లుండు టిదియే పురుషార్థము వారి నెల్ల నే
డ్తెఱ నుఱుమాడఁ బంపుము కడిందిగఁ జూడకు నీకు నేమియుం
గఱగొఱ గాదు పోమి గడుఁగష్టము నాకు నుదాత్తమానసా. 223

వ. అనుటయు నయ్యుధిష్ఠిరుండు. 224

తే. గురునిబలశౌర్యములు నెఱుంగుదుము మనకు
నతనిపూనికి బొంకు సేయంగ వలయు
దీని కెయ్యది కార్యంబు దాని నీవు
బుద్ధి నుచితంబుగాఁ దలపోయు మనుడు. 225

వ. ధనంజయుం డతని కి ట్లనియె. 226

చ. పిలిచినఁ బోవ కుండు టిది [1]బీదతనం బగుఁ గాన నేర్పుగాఁ
దలఁపదు లోక మే నరివధం బొనరింపఁగ నెట్లుఁ బోయెదం
జలము బలంబు ధైర్యమును శౌర్యమునుం గలవాఁడు వీఁడు నేఁ
డలఘుఁడు గుంభసంభవుని నాఁగు భవత్పరిరక్షణార్థి యై. 227

వ. అని పాంచాలవరుం డగుసత్యజిత్తుం జూపి. 228

క. ఇతఁ డున్నయంతసేపును, మఱి నేమియు వెఱవ వలదు మార్తురచేతన్
హాతుఁ డయ్యె నేని నిలుచుట, చతురత గా దనికిఁ దొలఁగి చనవలయు నృపా.

→ అర్జునుఁడు ధర్మజుచే ననుజ్ఞాతుం డై సంశప్తకులపైఁ బోవుట. ←

తే. అనిన నొడఁబడి యట్ల కా కనుడు నన్న
రేంద్రునకు భక్తి మ్రొక్కి సురేంద్రపుత్త్రుఁ
డతనిచేత దీవన గొని యవ్విరోధు
లున్న దెస కేఁగె సంతోష ముత్కటముగ. 230

వ. ఇట్లు ధర్మజునియొద్ద వాసి విజయుండు చనుటకు నుబ్బినమనసైన్యంబులంగనుం
గొని యమ్మహీపతి ధృష్టద్యుమ్నుతోఁ గౌరవులు గరుడవ్యూహంబుగా మోహా

1. బెట్టుతనం; బెంటుతనం; బెండుతనం.

రించినవారు దీనికి నీవుం దగ మండలార్ధవ్యూహంబు సమకట్టు మని పనిచిన నతం డట్ల చేసె నివ్విధంబున నుభయవ్యూహంబులును గాఢసన్నాహంబులై శంఖ భేరీప్రముఖతూర్యస్వనంబులు సెలంగ నడువానకాలంబునం బొంగినగంగా యమునలుంబోలె నొండొంటిం దార్కొనుసమయంబున నయ్యజాతశత్రుండు ద్రుపదపుత్త్రు నాలోకించి గురుం జూపి. 231

క. నేఁ డీబ్రాహ్మణుచేతం, బోఁడిమి సెడి యేను జిక్కి పోవక యుండన్
వేఁడిమి మెఱయుశరంబుల, వాఁడిమిసొం పెల్లఁ జూప వలయుం జుమ్మీ. 232

క. అనుడు నతఁడు నవ్వుచు ని, ట్లను నే నాఁగంగ ద్రోణుఁ డని నినుఁ గదియం
జనువాఁడె యింత యేటికి, నను నీతఁడు గెలువ లేఁడు నమ్ము మధీశా. 233

వ. అని పలికి పారావతవర్ణాశ్వసంపన్నీయరథుం డగునయ్యతిరథుండు గుంభసంభవునకు సమ్ముఖంబుగా నడచుటయు నాధృష్టద్యుమ్నుదర్శనంబు దనకు నరిష్టం బగుటయు నగ్గురుఁ డొక్కింత విన్ననై యతనిదిక్కు దేఱి చూడం జాలక క్రేడించి పాం చాలబలంబుపై నిశితవిశిఖంబులు పరఁగించుచుం బాయవడ నడరె నంత నక్కడ.

సీ. క్రీడి యాఁకొని యున్న కేసరి హరిణచ,యమునుమీఁదఁ జనునట్లు లాత్రిగర్త
వరులపై నరుగంగ వారట మున్నర్ధ,చంద్రాకృతిగ నొడ్డు సంఘటించి
కొని యుండి యాతనిఁ గని ప్రీతినార్పులు,బొబ్బలుఁ జెలఁగంగఁ బొంగుటయును
జూచుచు నాసవ్యసాచి మందస్మితుఁ, డై కృష్ణుతోడ ని ట్లనియెఁ జూడు

ఆ. [1]మెక్కుడైనరవము నెసకంపుటుబ్బునఁ, బొదలు చున్నవారు ముదముకతన
నెదిరిఁ దమ్ము నించు కేనియు నెఱుఁగరు, వీరు క్రొవ్వి చావ వేఁడి రకట. 235

వ. అని మఱియును. 236

క. తగు సంతసింపఁ గుజనుల, కగపడనివిశిష్టగతికి నస్మద్దివ్యా
శుగములచేఁ బోఁ గనుటకు, విగతభయత్వంబు సమరవిధి కొప్పుఁ గదా. 237

వ. అనుచుం జేర నడచి దేవదత్తంబు పూరించిన. 238

ఉ. ఆనినదంబు సాంద్రముగ నాకస మంతయు నిండఁ బర్వ దుర్
మానసముల్ గలంగి యభిమానము ధైర్యముఁ దూల విద్విష
త్సేన నితాంతనిశ్చలతఁ జిత్రసమర్పితమూర్తియో యనం
గా నులి వేది యుండియును గ్రమ్మఱఁ దేఱె రవంబు [2]మానఁగాన్. 239

వ. ఇట్లు దెలి వొంది యొండొరులం బురికొలిపికొని సంశప్తకు లొక్కపెట్ట ఫల్గును పయిం బటుశరపరంపరలు గురిసి రతండు దవ్వుదవ్వులఁ బదియేను వేలరథంబుల వారిం గూల్చినం బెలుచ నడరి. 240

క. శరము లొకఁడొకఁడు పదిపది, పరఁగింపఁగ మూఁటమూఁటఁ బార్థుఁడునొంచెన్
సరి నైదైదేయఁగ న, న్నరుఁ డందఱ రెంట రెంట నలి నొప్పించెన్. 241

---

1 మిప్పుడేమికతము. 2, మీఱుఁగాన్,

వ. అట్టియెడ సుబాహుండు గ్రీడికిరీటంబు దశవిశిఖంబుల నేయ నతం డతనిపై ననేకశరంబులు పరఁగించిన సుశర్ముండును సురథుండును సుధన్వుండును బాసట లై యప్పార్థుం దాఁకిన. 242

ఆ. వారికేతనములు వడిఁ ద్రుంచి యవ్వీరుఁ, డాసుధన్వుహయశరాసనముల
తునియ లవనిమీఁదఁ దొరఁగించి తన్మస్త, కంబుఁ దునిమె తేరుగముల కుఱికి.

క. ఇరువే యుద్భటరథములఁ, బోరిఁగొనుటయుఁ బెఱబలంబు పురికొనక వెఱం
దెరలుచు గుంపులు గట్టుచుఁ, గురుపతిసైన్యంబుపొంతకుం జనుచుండెన్. 244

వ. ఇట్లు భయభ్రాంతు లైనసైనికులం గనుంగొని సుశర్మ యెలుం గెత్తి. 245

క. వెఱవకుఁ డిట మరలుఁడు ము, న్నెఱుఁగరె యర్జునునిఁ గురుమహీపతికడ నే
డ్తెఱఁ బలికినపంతంబులు, మఱతురె నో రెద్ది రిత్త మరలిన మనకున్. 246

వ. అని బరవసంబు సేసిన నాసైనికులు గోల్తల సేసి రప్పుడు నారాయణగోపాలు రెక్కడెక్కడ యని వారిం గూడి కడంగిన నిస్సాణాదితూర్యరావంబులు సెలంగుటయు వాసవి వాసుదేవు నాలోకించి. 247

చ. ఒడలను బ్రాణముల్ గలుగ నూరక యుండుదురే త్రిగర్తు లి
ప్పుడ నుఱుమాడి పోద మటు వోవఁగ నిమ్ము రణమ్ము నావుడుం
గడు వెస నాధనంజయునికాంక్షిత మెక్కడ నక్కడెల్ల నె
క్కుడుముద మొప్పఁ దేరు రథికోటులపైఁ బఱపెన్ ముకుందుఁడున్. 248

క. విమలాంబుదములు వూనిన, విమానమో నాఁగ మెఱసె వెలిమావుల వే
గముసొంపున నయ్యరదం, బమరేంద్రునిలీలఁ బొలిచె నతనినుతుండున్. 249

వ. ఇట్లు మండలప్రచారగతప్రత్యాగతాదివివిధగతులం దేరు సంచరింపం జేయుచు నిలింపకోటికిం గన్నులపండువు సేయం బుండరీకాక్షుం గనుంగొని నారాయణగోపాలురు గుపితాత్ము లై యర్జునదుర్యోధనులు ద్వారకానగరంబునకుం బోయిననాఁడు కృష్ణుతోడిసరిగా దుర్యోధనుఁడు దమ్ముఁ గోరికొనినవాఁ డగుటం జేసి యీసునం బేర్చి యన్నరనారాయణులమేనుల నానాస్త్రంబులు నినిచిన నరుండు దేవదత్తంబు పూరించి యవష్టంభంబునం ద్వష్ట యిచ్చినమహాస్త్రంబు ప్రయోగించినం దత్ప్రభావంబున. 250

క. గాండీవి [1]చండ మయి వా, రొండొరులకుఁ దోఁచి యొకళు లొకళుల నానా
చండాస్త్రశస్త్రసముదయ, ఖండితులుగఁ జేసి పడిరి కలనం గలయన్. 251

వ. ఇమ్మెయిఁ గృతార్థం బయినదివ్యాస్త్రంబు పదంపడి శాంతం బగుటయు హతశేషులు వోక పొదివి [2]రథరథ్యకపికేతుగరుడకేతుసహితంబుగా సవ్యసాచి నాఖిల శరజాలసంవృతుం జేసిన. 252

క. ఆపార్థుఁడు గోపానల, దీపితుఁ డై విశిఖశిఖలతీవ్రనిహతి న
త్తూపులగమి నేర్చి జముని, ప్రోవు గుడువఁ బుచ్చె వారిఁ బురువంశనిధీ. 253

1 చండమున వారొం. 2 రథరథ్యకేతుసహితంబుగా.

వ. ఇవ్విధంబున విజృంభించి యట్టహాసంబు సేయుటయుం దుండిమగధకేరళమచ్ఛిల్లి
కాదు లడరి సాయకనికాయంబులం గప్పిన. 254

క. నానాస్త్రంబుల నాతఁడు, పీనుఁగుపెంటలుగఁ జేయఁ బిఱుసనక మహా
సేనలు దోడ్తో డగ్గఱి, యానరుపైఁ బెల్లు గురిసె నమ్ములవానల్. 255

క. కరితురగరథపదాతులు, బెరసి కదిసి చుట్టు ముట్టి భీషణహేతి
స్ఫురణ మెఱయఁ జేరిన న,చ్చెరువుగ విజయుండు సించి చెండాడె వడిన్. 256

వ. సంశప్తకులు మఱియును. 257

క. పెరయీఁగలగతిఁ గవియుచుఁ, బోరిఁబోరిఁ గడుఁదురులపగిదిఁ బొదువుచు[1] నెరకై
వెరవునఁ గాకులుఁ గ్రోఁతులుఁ, బరువడిఁ జీకాకుపఱుచుభంగి నలఁచుచున్. 258

వ. పెనంగి రండుఁ గొండఱు వీరావేశంబున. 259

సంశప్తకులందఱు నొక్కపెట్ట యర్జునురథంబుపైఁ బడుట.

క. అరదంబులు మొద లగును, ద్ధురవాహనకోటి డిగ్గి దుర్దాంతగతిం
దురగంబులపై హరిపై, నరుపై [2]నూఁదుకొనఁ బడిరి నలి నార్పులతోన్. 260

వ. ఇత్తెఱంగునం జేయి గా లార్పునుం జూడ్కి వఱపను రాకుండునట్లుగా గుంపులు
గొనం బైపయిఁ దొరంగినం గృష్ణు లగపడిరి తెగిరి మడిసిరి మ్రగ్గి రనుమాట
లతోఁ దత్సైన్యంబుల సింహనాదంబులుఁ దూర్యనినదంబులుఁ జెలంగె నప్పుడు
సెమర్చి చేడ్పడి వసుదేవనందనుండు. 261

ఆ. ఎచట నున్న వాఁడ వే మైతి ప్రాణానఁ, గలవె యేను నిన్నుఁ గాన కునికిఁ
దలఁకుచున్నవాఁడ ధైర్యధౌరేయ నీ, యెలుఁగు నూపవే సురేంద్రతనయ.

వ. అనిన విని యతండు ముకుందునిమానుషభావం బూహించుచు నుత్సాహంబు
వాటించి. 263

క. అనిలాస్త్రంబు ప్రయోగిం,చిన సంశప్తకులు దెసలఁ జెదరి చొదువుచా
డ్పునఁ దూలఁగ బహువిధశర,విసహతి బడలువడఁ జేసె వెన్నుఁడు మెచ్చన్.

క. శిరము లురంబులు గరములు, చరణంబులు రూపు మాయ శకలము లై సం
గరధరఁ దొరఁగిరి యోధులు, గరితురగరథాస్త్రశస్త్రఖండంబులతోన్. 265

వ. అట్లు గసి మసంగి కిరీటి కల్పాంతపురాంతకుండునుం బోలె బొరిసమరుచుండ
వెండియు వెఱచఱవక తఱిమి పెనంగునబ్బలంబు లతనిబాణపరంపరలబలితంపుఁ
బరపునం జేసి. 266

ఆ. కూలుకూపుఁ దన్ని కొనియెడికూపును, నొఱలుకూపు [3]నేల కొఱగుకూపుఁ
బొరలుకూపు నయ్యె నరవాజిగజములు, ప్రధనభూమి ఘోరభంగి గాఁగ. 267

వ. ఇవ్విధంబున నసమసమరతత్పరు లై తనవలన నేమఱి యామఱందియు బావయు
నట్లుండ [4](నిక్కడ ధర్మజుండు పురికొల్ప నుదగ్రసైన్యంబులు మనమొనలు దలం

---

1 నరుపై; నెరవై 2 నూఁదికొనఁ. 3 నల్లనొఱగు. 4 ఈకుండలీతరణములోనిపాఠము వ్రాఁత
ప్రతులందు లేదు.

కం దఱిమె) నాచార్యుండును ధర్మసూనుసైన్యంబులు దలంకఁ దఱిమె నప్పుడు నీకొడుకు దుర్ముఖుం డతనికిఁ బ్రియంబుగా ధృష్టద్యుమ్నుం దలపడినం గురు పాంచాలకుమారవర్గంబు లగ్గలికం గవిసి పోరె నట్టియెడ. 268

చ. గురుఁ డనుతీవ్రమారుతముకోల్తల కోర్వక ధర్మపుత్త్రబం
ధురబలవారిదోత్కరము దూలుడు నాతఁ డదల్చి వీరసుం
దరముగఁ జేయి వీచిన నుదగ్రగతిం బురికొన్నఁ గౌరవ
స్ఫురణము నుద్భటం బగుడు సూర్యుని మ్రింగె ధరాపరాగముల్. 269

వ. ఇబ్భంగి నుభయసైనికులును గలయఁ బెరసిన మణిభూషణకిరణజాలంబుల కతంబున ధూళీకృతంబు లగుతిమిరంబుల గెలిచి పోరు చుండ ధారాళరక్తసిక్తం బై యూరజఃపటలం బడంగుటయు. 270

క. ఇరువాఁగును దార్కొని వి,స్ఫురణ మెఱయ నాయుధములపొగ లేనిశిఖల్
దరతరమ యెగయఁ బోరఁగ, ధరఁ జతురంగములు నద్భుతంబుగఁ గెడసెన్.

క. కరిఘటలు దురగములదళ, మరదంబుల మొత్త మనక యడరి వడిం గా
ల్వురు మ్రగ్గఁ జేయుచును మ్ర,గ్గిరి విస్మయ మొలయఁ జూచుఖేచరతతికిన్.

ఉ. తేరులయొప్పు మోడుపడఁ దేఁకువ లేనిపదాతికోటి ను
గ్గై రుధిరంబులో మునుఁగ నానినయేనికపిండు పక్షముల్
ఘోరము గాఁగఁ ద్రెవ్వి వెసఁ గూలుకులాద్రులఁ బోలు నాశ్వికుల్
వీరవినోదముల్ సలుపు వేడుకసొంపునఁ గూడి యెక్కొనన్. 273

చ. నిలిచినయూపు డొల్ల ధరణిం బడి యున్న శరీర మింత లిం
తలు శకలంబులై నెఱయ దంచడిమూఁక గలంగ నొంటి గుం
పులు పఱివోవ రక్తజలపూరమురొంపులు ధూళి గా రథం
బులు రభసంబునం బఱపి పోరిరి యోధులు క్రోధదీప్తులై. 274

క. కొమ్ములఁ గ్రుమ్మియుఁ బాదత, లమ్ములఁ జమరియును గరములం బఱిపఱి యై
యి మ్మెడలఁగఁ దిగిచియు నర,దమ్ముల నేనుఁగులు పీటతాటము సేసెన్. 275

క తురగమున నరుని వ్రేయుచుఁ, గరిదంతము వెఱికి యన్యకరి వైచుచు ను
ద్ధురరథము చదలఁ ద్రిప్పుచుఁ, గరులు వినోదంబు సేసెఁ గనుఁగొనుప్రజకున్.

వ. ఒక్కొక్కచోట. 277

చ. మెఱుఁగులు గర్జితంబులును మిక్కిలిసోనయుఁ గల్గుమేఘము
ల్గిఱిగొన నొప్పునాకసములీల రణక్షితి సూడఁ బొల్పగుం
దఱి చగుభూషణద్యుతివితానము పర్వ గజవ్రజంబు పె
ల్లొఱలుచు నెత్తురుల్ దొరఁగుచుండ నొగిం బడి యున్కి నత్తఱిన్. 278

ఆ. అశ్వసుభటతతులయంగఖండంబులు, రుధిరకర్దమమున బ్రుంగి యున్న
పెల్లు చూడ రౌద్రబీభత్సకరుణభ,యానకైకహేతు వయ్యె నధిప. 279

వ. అట్టిసమయంబున నారోహకులు పడినం దెరలం బాఱువారణహయంబులును వాహనంబులు నిహతంబు లయిన వెడవెడ మెలంగునివివిధయోధులును రుధిర మాంసమస్తిష్కమయమహాపంకంబునం గలయ మునింగియుం గాళులు వెఱుక రాకుండియు గొరిజ దిగంబడియును రథకరిఘోటకంబులు సంచరింప నేర కునికి వెడంగు వడుచుం బెనంగుకడిందిమగలును రక్తాంబుతురగావర్తకరిగిరికలితం బైన సమరాంగణసాగరంబు నానావిధవాహనయానపాత్రగతులం దఱియంజొచ్చి తమయట్టివారు గొందఱు మునింగినను వెండియు విజయధనవాంఛం జేసి వెఱవేది వర్తించువీరవ్యవహారులు నయి యెయ్యది సూచిన నెత్తుటం గెంపెక్కి సైనికు లుక్కునం బొంపిరి వోవుచున్న సంకులసంగ్రామంబునం జెక్కుసెమర్పక దర్పం బునం జెలంగుచు ద్రోణుం డెలుంగు సూపి కడంగి. 280

క. కరియూథనాథుఁ బొదువం, త్వరితోద్ధతియౌఁ దుర్నివారం బై కే
సరి సనియెడుపగిది యుధి, ష్ఠిరుదెసకుం జనియె నతనిసేన దలంకన్. 281

క. అతికోలాహలవికల, [1]స్థితి యగుతనబలము మిగిలి ధీరత్వమహో
న్నతుఁ డగునతండు విశిఖప్రతతి వఱపె గురునిపై నరాతులు వొగడన్. 282

ద్రోణాచార్యునిచేత సత్యజిత్తు చచ్చుట.

చ. కని ద్రుపదాన్వయోత్తముఁ డకంపితశౌర్యుఁడు సత్యవిక్రముం
డనుపమధైర్యధుర్యుఁడు మహాబలదీప్తుఁడు సత్యజిత్తు ద్రో
ణుని వెసఁ దాఁకి తత్తనువు నొవ్వ దశోగ్రశరంబు లేసి సూ
తునిమెయిఁ గ్రుచ్చెఁ బేర్చి పదితూపులు ధర్మజుఁ డుల్లసిల్లఁగన్. 283

ఆ. గురుఁడు సత్యజిత్తు కోదండదండంబు, దునుముటయును వేఱుధనువు పుచ్చి
కొని యుదాత్తరేఖఁ గ్రూరభల్లంబులు, ముప్పదింట నతనిఁ గప్పె నతఁడు.

వ. తదవసరంబున సత్యజిత్తుం గూడికొని. 285

క. వృకుఁ డనుపాంచాలకుమా, రకుఁ డఱువదితూపులం గరం బరుదుగ న
స్త్రకళాచార్యుం బొదివిన, వికాసముం బొందెఁ బాండవేయబలంబుల్. 286

చ. ఘనతరకోపవేగమునఁ గన్నుల నిప్పులు రాల సత్యజి
త్తనువు వృకాంగముల్ విశిఖధారల ముంచె గురుండు వారలా
తనివడి కోర్చి మై గలయఁ దాఁకఁగ సారథియు బ్బడంగ వా
హనములు బీఱువోవ సిడ మల్లల నాడఁగ నేసి రుద్ధతిన్. 287

ఆ. సత్యజిత్తుమేన సాయకదశకంబు, నాఁటి కుంభజుండు నగుచు విల్లు
దునుమ నొండువింట ద్రోణునినొప్పించె, నతఁడు వృకుఁడుఁ బెలుచ నడరి యేసె.

క. కనలి వెసన్ సత్యజితుని, ధనువు నఱికి గురుఁడు వృకునితల దునియఁగ నా
తనిహయములు సారథియును, మును డొల్లఁగ నాఱుబాణముల్ బిట్టేసెన్.

ఆ. అన్యచాపహస్తుఁ డై సత్యజిత్తు సంరంభజృంభణమునఁ గుంభజన్ముఁ

1 స్థితమగుతన.

దలర సేయుటయు నతండు గెంపారెడు, నాననంబుతోడ నవుడు గఱచి. 290

ఉ. ఖండము లై పడం ధనువు గ్రక్కున నేయుడు సత్యజిత్తు వి
ల్లొండు గొనం గొనం దునియ నుద్ధతి నేయుచుఁ బెక్కువిండు లు
ద్దండత నుగ్గు సేసి భుజదర్పధురంధరుఁ [1]డీతఁ డింత ద
క్కుం డని యర్ధచంద్రవిశిఖప్రహతిం దల డొల్ల నేసినన్. 291

క. సాహంకారుం డగుగురు, బాహుబలంబునకు నులికి పాఱఁ దొలంగెన్
వాహములఁ దోలుకొని యు,త్సాహంబుఁ జలంబు నెడల ధర్మజుఁ డధిపా. 292

—దోణాచార్యునిచేత సూర్యదత్తుఁడు సచ్చుట.—

సీ. ఆతని వెనుకొన నాచార్యునకు నడ్డ, పడి వారిమొన లెల్లఁగడక నొక్క
పెట్ట త్రోచిన దూదిచిట్టలపైఁ, బ్రాకు, నగ్గిచందంబున మ్రగ్గఁ జేయు
నగ్గురుఁ దాఁకి మాత్స్యానుజుఁ డాఱుదూ,వుల నొంచి యార్చిన నలిగి యతని
తల కుండలములతో నిలఁ బడ నతఁ డేసె, ధరణినాయక సూర్యదత్తుఁ డిట్లు

ఆ. పడినఁ జూచి మత్స్యబలకోటి విచ్చినఁ, జేదిమగధకేకయాదిసేన
లెల్లఁ జెదరఁ [2]దరలఁ దల్లడపడఁ గల, గుండుకొనఁగఁ జేసెఁ గుంభజుండు. 293

క. మెఱుఁగు ధనుర్దండము గుణ,ముఱుముఁగ విశిఖతతి దొరుఁగ నొక్కటఁ దఱచై
పఱవ రుధిరంపుఁగాలువ, లఱిముఱి ఘనభుజుఁడు ద్రోణుఁ డదరె నరేంద్రా.

క. వీరాస్థిశర్కరాఘన,భేరీమండూకకవచపృథులోర్మిరథ
స్ఫారావర్తగజమకర,ఘోరమహాసు రక్తనదులకుం దగియె నృపా. 295

వ. ఇవ్విధంబునం బాండవాగ్రజుం బట్టికొన నప్పళించి తఱుమునమ్మహావీరు మా
ర్కొని యుధామన్యుండును నుత్తమౌజుండును వసుదానుండును శిఖండియు నై
దైదుశరంబు లేసిరి సాత్యకిక్షత్రధర్ములు వరుసన నూటయిరువదింటఁ బదింటం
గప్పి రయ్యుధిష్ఠిరుండును మరలి బాణశతత్రయప్రయోగతీవ్రు లగుధృష్టద్యుమ్న
చేకితానుల మున్నిడికొని పొంగి తానును బంద్రెంట నొప్పించె నప్పు డాభార
ద్వాజుని మఱియునుం బలువురు పాండవపక్షయోధవీరులు పొదివినం గని నీ
మన్నించురాజులు రాజకుమారులు నతనికి బాసట యై కవిసి రతండు వసుదాను
వసుధం గూల్చి క్షేము జముకడ నిలిచి యుధామన్యుని నుత్తమౌజుని శిఖండిని
సాత్యకిని బెక్కమ్ము లెమ్ములం గీలించి తన్నుం గదసినం గని యయ్యజాతశత్రుండు
వెండియుఁ గైతవంబున రణంబునకుం దొలంగం బాఱిన. 296

క. గురు దృఢసేనుఁడు దాఁకిన, హరిసారథికేతురథశరాసనశకలో
త్కరములతోడ నతండును, దొరఁగించెఁ దదీయతనువు దునియలు ధరణిన్. 297

వ. ఇత్తెఱంగునం దునిమి తఱుమునతనిదోర్విలాసంబు దుస్సహం బగుటయుం
బాండవబలంబులు దెరలినం గురుసైనికులు నలుగడలకు నెగచి రట్లు విజృం

1. డింతతోడ. 2. దెరల.

భించినకుంభసంభవు నెదుర్కొని వార్ధక్షేమియుఁ జిత్రసేనుండును సేనాబిందుం
డును సువర్చసుండును ధృష్టద్యుమ్నుండును జేకితానుండును శిఖండియు సాత్యకి
యును సుమిత్రుండును సాయకజాలంబులు నిగిడించిన. 298

తే. అందఱకు నన్నిగూఁపులై యతఁడు వోరి
యాసుమిత్రునిఁ గూర్చిన నతనిఁ జేకి
యులును మాత్స్యపాంచాలురు నొక్కపెట్ట
కవిసి [1]విరిసిరి తచ్ఛరాఘాతభీతి. 299

వ. ధృష్టద్యుమ్నసాత్యకిసేనాబిందుప్రముఖరథికవరులును[2]వస మఱి యుండి రనిన
విని ధృతరాష్ట్రుం డచ్చెరువడి యిట్లు పేర్చినయాచార్యశౌర్యభుజవీర్యంబులు
సైరింప నక్కడ నెవ్వరు లేరైరి గదే యనుటయు సంజయుం డది సెప్పెద నా
కర్ణింపు మని యిట్లను నట్లు గలంగినకౌంతేయసేనం గనుంగొని కలకల నవ్వుచుఁ
గురువిభుండు గర్ణునితో నిట్లనియె. 300

క. పెనుగాలిని వెసఁ గూలిన, వనముక్రియం బడినపాండవబలముఁ గంటే
విను మింక నెన్నఁడును మొగ, గొన రీయోడిచనువారు గురుకోల్తలకున్. 301

చ. పవనతనూజుఁ గంటె నిజపార్శ్వములం దనవారు లేక కౌ
రవులు మహోగ్రభంగి నడరం గడుదైన్యముఁ బొంది యున్నవాఁ
డవిరళదివ్యమార్గణదురాసదు ద్రోణునిఁ జూచి వీఁడు రా
జ్యవిభవకాంక్ష యెల్లఁ దెగటాఱఁగఁ బాఱెడు నట్లు సూడుమీ. 302

వ. అనిన విని కర్ణుం డతని కిట్లనియె. 303

ఉ. భీముఁడు నట్టివాఁడె యరిభీషణవిక్రముఁ డస్మదీయసం
గ్రామజయంబు ప్రాణములు గల్గఁగ సైఁచునె పాండవేయు లు
ద్దామబలాఢ్యు లాహవము దక్కఁడు రే యది గాక వారు నీ
చే మును పడ్డపాట్లు దమ చిత్తములన్ మఱవంగ నేర్తురే. 304

చ. వినుము తదీయయోధులును వీరగుణాఢ్యులు భీము మున్నుగాఁ
గొని గురుఁ దాఁక కుందుదురె కూడుద మీతఁడు నొవ్వ కుండఁగా
మనమును నీతనిన్ బలసమగ్రుల మై యటు గాక మోడి రం
చునికి ప్రమాద మేను మొగ మోడక చెప్పితిఁ గౌరవేశ్వరా. 305

వ. అని పలుకునంతకుం గూడుకొని. 306

సీ. హంసగౌరము లగుహయములు నమృతాంశు, కేతువు మెఱయ నజాతరిపుఁడు
రురునిభాశ్వంబులు హరికేతనంబును, బ్రస్ఫురితములుగఁ బవనసుతుఁడు
శుకవర్ణహయులు ప్రస్తుతశరభధ్వజం, బును నొప్ప సహదేవపూర్వజుండుఁ
నంబుదచ్ఛాయరథ్యములు శుండాలప, తాకయు శోభిల్లఁ దదనుజుండుఁ

1. విఱిగిరి 2. నిశ్చేష్టితులై యుండి.

తే. గడఁగి తమతమసిడములు గ్రాల ద్రుపద
మాత్స్యసాత్యకిముఖయోధమండలములు
దారుణాటోపవిక్రమోత్సాహలీలఁ
దోడు నడవంగ నడరిరి ద్రోణుమీఁద. 307

వ. ఇట్లు పాండవబలంబులు జలధరంబులు శైలంబు గప్పుకరణిం గుంభసంభవుం బొదివిన దృష్టిపథం బవరుద్ధం బగుటయు నతండు దెగియె ననుదిగులు మనవారికిం బుట్టె నట్టియెడ నీకొడుకు గడంగి సేనలకుం జేయి వీచి యందు ముంగలియై నడచునడముడిం దాఁకినం దమకించి సాత్యకిని గృతవర్మయు క్షత్త్రధర్ముని సైంధవుండును యుయుత్సుని సుబాహుండును నకులుని దుశ్శాసనుండును సహదేవునిఁ జిత్రవర్మండును ధర్మనందను శల్యుండును ద్రుపదుని బాహ్లీకుండును విరాటుని విందానువిందులును శ్రుతకీర్తిని వివింశతియు శ్రుతసేనుని సాల్వుండును శ్రుతసోమునిఁ జిత్రసేనుండును శతానీకుని శ్రుతవర్మయుఁ బ్రతివింధ్యుని నశ్వత్థామయు సౌభద్రుని లక్ష్మణుండును శిఖండిని వికర్ణుండును గుంతిభోజుని దుర్ముఖుండును గేకయపంచకంబును గర్ణుండును గాశీశ్వరుని జయుండును బాండ్యుని జయత్సేనుండును ధృష్టద్యుమ్నపుత్త్రుల బృహద్ధనుర్జయమిత్త్రులును వార్ధక్షేమిని గృపాచార్యుండును మణిమంతుని భూరిశ్రవుండును ఘటోత్కచుని నలంబుసుండును దలపడి రెన్నం గొలఁదిగాదుగాని మఱియు ననేకు లనేకులమార్కొని రిబ్భంగి భారద్వాజునిం బరిమార్పను గావను బూని [1]యక్కడియిక్కడివీరు లుక్కుమిగిలి యొండొరుల కేతనంబులు గూల్చియు ఘోటకంబులప్రాణంబులఁ బీల్చియు సారథుల రూపుమాపియు నరదంబులు పఱియలువాపియు నాతపత్త్రచామరంబుల బడలువఱిచియుఁ జాపంబులు విఱిచియుఁ గత్తళంబులతునియలు ధరణ్ [2]దొరలించియు నెత్తు రురిలించియు నిత్తెఱంగున ఘోరసంగ్రామంబు సేయుచుండ మధ్యాహ్నం బయ్యె నప్పుడు దన్నుం గవిసినధృష్టద్యుమ్ను నమ్ముల నవలీలం గుదియించి యగ్గురుండు వెండియుం గొందఱం జిక్కువఱిచె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 308

క. వీ రిచట నివ్విధంబునఁ, బోరఁగ నర్జునునితోడఁ బోక పెనఁగున
వ్వీరులు సంశప్తకు లె, వ్వారొకొ యాతనిపరాక్రమాతిశయమునన్. 309

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్టు లను నవ్విభుతో నది వెండి చెప్పెదన్
వినుము నరేంద్ర యట్టియెడ వీరరసస్ఫురణంబునన్ భవ
త్తనయుఁడు గంధసింధురవితానము పై నడరించి భీమసే
నునిఁ గినియించె నాతఁడు గనుంగవ నిప్పులు రాలుచుండఁగన్. 310

1. యిక్కడక్కడివీరు. 2. దొరఁగించియు.

క. శరజాలమహావాత,స్ఫురణంబున నుగ్రదంతిభూరిఘటాబం
ధురవారివాహపటలము, విరియించుచు బెట్టు గవిసి విభు నొప్పించెన్. 311

వ. అట్లు కురురాజు నొచ్చిన నడ్డంబు సొచ్చి. 312

శా. వంగాధీశ్వరుఁ డేనుఁగుం గొలిపి గర్వస్ఫూర్తి [1]దివ్యాస్త్రవి
ద్ధాంగుం జేసె మరుత్తనూజు నతఁ డుద్యచ్ఛోకక్రోధుఁడై వానిమా
తంగంబుం బడ నేసి వాఁ డొఱగుచోఁ దన్మస్తకం బుర్వి డొ
ల్లం గేలివిధ మొప్ప నేయ బల మెల్లం బెల్లగిల్లెన్ వడిన్. 313

వ. ఆసమయంబున. 314

భగదత్తుఁడు సుప్రతీకముఁ బఱపి పాండవసైన్యంబులం గలంచుట.

క. దానవజయ మింద్రున కై,ద్దానివలనఁ గలిగె మున్ను దానోగ్రము న
య్యేనుఁగు భగదత్తుఁడు పవ,మానతనయు దెసకుఁ గొలిపె మద మెలరారన్.

వ. ఇట్లు మనసైన్యంబు దైన్యంబు వాయం గొలుపుటయు నగ్గజంబు. 316

సీ. కినుకమై నిగిడినకనుఁగవ మెఱుఁగుల, [2]గములుముందటఁ గెంపు గడలుకొలుపఁ
జెవులు మ్రొగ్గించి పూఁచినరౌద్రతరరేఖ, వినువీథిఁ జూపఱ వేడ్కఁ బెనుప
గండునఁ జాఁగినతొండంబు లయసము,వర్తిదండములీలఁ బట్టుపఱుపఁ
గడుబెట్టిదపుటురవడిఁ బడన్యాస మి,లాస్థలి గ్రక్కదలంగఁ జేయ

ఆ. ననిలపుత్రు దెసకు నడరినఁ గని ధర్మ,తనయుసేన జనులు దల్లడిల్లి
చంపెఁ జంపె భీముసామజం బనియెడు,నులివు గలయఁ జెలఁగఁ గలఁగి రధిప.

వ. తదవసరంబున యుధిష్ఠిరుండు. 318

క. అలుకొందుమనముతోఁ దన, బలముం బురికొలిపి పొదివి భగదత్తుని న
మ్ములఁ గప్పె నతఁడు వానిన్, విలసిల్లుమహాంకుశమున విరియ జడియుచున్.

క. గజముఁ గొలిపి యాదిక్కున, గజఘోటకభటనికాయకాయములు రథ
వ్రజములుఁ బొడి పొడి గా న,క్కజముగ విహరించె బాహుగర్వస్ఫూర్తిన్.

వ. అప్పు డాలోకించి. 321

చ. అలిగి దశార్ణభూరమణుఁ డాతనిఁ దాఁకినఁ జూడ నొప్పె తె
క్కలు గలపర్వతద్వయముక్కైవడి వారిలదంతియుగ్మ మి
ట్టల మగుపీఁకఁ దక్కరిఁ బడం బొడిచెన్ వడి సుప్రతీక ము
త్తలపడువానిఁ జంపె భగదత్తుఁడు దోమరసప్తకంబునన్. 322

ఆ. చంపి విక్రమంబు సొంపారఁ బాండవ, బలము బడలువడఁగ భద్రదంతిఁ
జటులగతులఁ బఱప సాత్యకి యడ్డంబు, నడచి యేసె దొడ్డనారసమున. 323

చ. కరిపతి జిట్టనం దిరిగి క్రమ్మఱ నూల్కొని వృష్ణివీరు ను
ద్ధురరథ ముద్ధతిం బెనఁచి తొండమునన్ వెస నెత్తి వీచి వై

1. దివ్యాస్త్ర 2 గజముముందటఁ గెంపుఁ గడలుకొనఁగ,

చె రయమునై నతం డిలకుఁ జిత్రముగా నెడ దాఁటి పోయెఁ జె
చ్చెర గజ మొండుమైఁ గవిసి చిందఱవందఱ సేసె మూఁకలన్. 324

క. సారథి తురంగముల మెలు, పారంగాఁ బూన్చి తేర్చి యవికల మగునా
తేరల్లఁ దేర సాత్యకి, బీరము వొలివోవ కుండఁ బ్రియమున నెక్కెన్. 325

ఉ. భీముఁ డుదగ్రతం గవియఁ బెల్లగు నాకరిచేతిశీకర
స్తోమమునం దురంగములు దోఁగి కడుం వెగ డొంది యీడ్చె సం
గ్రామవినోదలీలకు విఘాతము గాఁగ రథంబు నప్పు డు
ద్దామపరాక్రమస్ఫురణఁ దాఁకి సుపర్వుఁడు సచ్చె హస్తిచేన్. 326

వ. ఆతనిపడుట గనుంగొని సౌభద్రుండును ద్రౌపదేయపంచకంబును జేకితానుం
డును ధృష్టకేతుండును యుయుత్సుండును గడంగి సామజంబుపై శరవర్షంబులు
గురిసిన నది కోపించి యురవడించి. 327

క. పదముల రథవాహంబులఁ, జదుపుచుఁ బైకొని యుయుత్సుసారథిఁ జంపన్
బెదరక యభిమన్యునితే, రొదవిన నది యెక్కి యాతఁ డుద్ధతి నేసెన్. 328

క. నరతనయప్రముఖరథిక, వరులు నిభముమీఁద నేయువాలమ్ములు ని
ష్ఠురగతి శరదభ్రముపైఁ, బరఁగుతరణికిరణచయముపగిదిం బొలిచెన్. 329

క. రభసంబునఁ బ్రాగ్జ్యోతిష, విభుఁడు గరిం గొలుపుటయును వెస నది యరివీ
రభయంకరముగ వారల, ప్రభ సెడ నరదములు వైచెఁ బలుదెసలఁ బడన్.

ఆ. ఇట్లు భీమసేను నేపు నర్జునసుత, ప్రముఖులైనయలఘురథికవరుల
జృంభణంబుఁ జెడినఁ జేడ్పడి చెడి పాఱఁ, జొచ్చెఁ బాండురాజసుతులసేన. 331

క. నలి భగదత్తుఁడు గదుపుల, వెలుచుపసులవానియట్ల విలసద్గతి న
బ్బలము నెగవ ధూళియు నా, కులసంరావంబు గగనకుహరము నిండెన్. 332

క. అని చెప్పి సంజయుఁడు గురు,జననాయక యపుడు సవ్యసాచిరణముదీ
ర్కృనఁ జిత్తం బిడి యడిగితి, విను మయ్యోధనరు తెఱఁగు విస్పష్టముగాన్. 333

వ అనవుడు నాంబికేయుం డాకర్ణనవాంఛ మిగుల నది సెప్పు మనుటయు నాతనికి
నాసూతనందనుం డిట్లనియె. 334

అర్జునుఁడు భగదత్తునిదెస రథంబు వోలు మని కృష్ణునితోఁ జెప్పుట.

క. అంతకుమును భగదత్తుని, దంతి యసమసమరకేళిఁ దాఁ గని హరితోఁ
గుంతీసుతుఁ డిట్లను మన, మొంతయు వెస బలములోని కేఁగఁగ వలయున్.

వ. అది యెట్లంటేని. 336

చ. బిరుదు జితశ్రమంబు బలభేదనశాలి మహాస్త్రశస్త్రపా
తరయము సైఁప నోపుభగదత్తునియేనుఁగు దానికొల్తలం
[1]దిరుగక పోర నెవ్వరికిఁ దీఱదు నీవును నేను దేనిచ్చో

భరమగు నేఁడు రాజునకుఁ బావనికిం దలఁకొందెడుఁగా మదిన్. 337

ఆ. అనిన నట్ల కాక యని శౌరి యరదంబుఁ, ద్రిప్పి యాత్మసేనదిక్కు వోవ
నిచ్చుటయును వెనుక నెయిది సంశప్తకు, లార్చి పేర్చి కురిసి రస్త్రసమితి. 338

వ. ఇట్లు చతుర్దశసహస్రరథికముఖ్యులు బెట్టు ముట్టిన. 339

క. బలములఁ గావఁగఁ జనుటయు, నలవు మెఱయ మగిడి వీరి నడఁగించుటయుం
ఫలయుపనులయం దిప్పుడు, దలకొని యెద్దానిఁ జేయఁ దగవో నాకున్. 340

వ. అని వితర్కించి వివ్వచ్చుండు సంశప్తకవధంబ యుచితంబుగా నిశ్చయించి మరలి
గాండీవగుణక్వణనమేదురరోదసీకుహరుండును దేవదత్తధ్వానవిదళితసకలదిశాసం
నోహుండును నై దివ్యబాణంబులు పరఁగించినం గేతనాతపత్రచామరవ్యజనంబు
లును భేరీశంఖకాహళమృదంగంబులును యుగాక్షరథాంగకూబరంబులును దంత
శుండాకుంభవంశదండంబులును ఖురస్కంధవాలంబులును ధనుశ్శరముసలముద్గ
రఛురికాకుంతంబులును దనుత్రాణకంకటహస్తకచ్ఛదంబులును మకుటకేయూర
హారకంకణాంగుళీయకంబులును శిరఃకరవక్షఃకుక్షికటిచరణంబులును దునియ
లుం బఱియలుం దుముళ్ళుం బాళ్ళునై రాలిన నన్నేల ఘోరంబును నభిరామంబు
నై యుండె సర్వభూతంబులును బీభత్సుం బ్రశంసించెఁ గంసారి విస్మయప్రమద
మగ్నమానసుం డయి కిరీటిం గరతలంబున నప్పళించి యగ్గించె నివ్విధంబున
నవ్వీరరథికులం బిలుకుమార్చి పేర్చి రథాంగపాణిం జూచి రథం బింక రయం
బున నక్కడకు నడపు మనుటయు. 341

ఆ. అతఁ డట్ల చేయ నరవాయి గొనక సు,శర్మ దాను ననుజచయముఁ బిలుచ
నెయిది పార్థ పార్థ యిట్లు వోఁ దగునె యే,మనికిఁ బిలువఁ బిలువ ననిన నతఁడు.

క. పిలిచిన మరలమి దగ ద, బ్బలములఁ గాచుటయు వలయుపని యైనది నీ
వలసినవిధంబు సేసెదఁ, దలకొను మొకతెఱఁగు దైత్యదర్పధ్వంసీ. 343

చ. అనుచు మురారిఁ జూచుటయు నాతఁడు దేరు మలర్ప మోమునం
గినుక మునుంగున వ్వాలయఁ గ్రీడిఁ ద్రిగర్తునిచాపదండకే
తనములు ద్రుంచి పైపడినతమ్ముల నంతకుప్రోలి కన్చి యా
తని నవలీల నొంచిన నతండు వెసం బడి మూర్ఛ వోవుడున్. 344

వ. మగిడి యట నిరూపించి నారాయణు నుద్దేశించి. 345

సీ. పాఱెడు మనసేన పరఁగెడుఁ బెందూళి, నభము గోలాహలక్షుభిత మయ్యె
భగదత్తుశుండాల మెగచుచు నున్నది, పఱపుము వెస దానిపై రథంబు
నావుఁడు నతఁడు మహావేగమున రథ్య,ములఁ దోలఁగఁ గిరీటి యలవుఁ జలము
మెఱయంగ నీమొన మెఱుఁగువాలమ్ముల,నఱుము సేయుచుసింహనాదమునకుఁ

తే. బ్రాపులై దేవదత్తంబురవము గుణము, రావమును దిక్తటంబుల వ్రయ్యఁ జేయ
వచ్చి వివ్వచ్చుఁ డడ్డంబు సొచ్చె వీఁకఁ, జండచేష్టితోద్దండవేదండమునకు. 346

క. అన విని ధృతరాష్ట్రుం డి, ట్లను సంజయుతోడ భీషణాటోపత న
ర్జునుఁ డిట్లెయిదిన భగదత్తుని కతనికి నేమిభంగి దుర మయ్యెనొకో. 347

ఉ. నావుడు నాతఁ డాధరణినాథున కిట్లను నట్లు దాఁకినం
జేవ దలిర్ప విక్రమవిశృంఖలుఁ డై భగదత్తుఁ డుగ్రబా
ణావలిఁ బార్థుపైఁ బఱపె నన్నియు నవ్వుచుఁ ద్రుంచి వైచి య
ద్దేవసముండు నొంచె దృఢదీప్తశరంబుల దంతి నాతనిన్. 348

తే. అలుఁగుటమ్ములు దాఁకిన నలిగి భద్ర, [1]కుంభిరాద్రంబు సొంపారఁ గొలిపె నతఁడు
వారిసేనల గోపికావరుఁడు నరుఁడు, దెగిరి తెగి రనుపలుకుల దిగులు వుట్ట.

క. బలువిడిఁ గరి గవియుఁడు వెసఁ, దొలఁగించె రథంబు వెరవుతో హరి యది యి
ట్టుల మగురయమునఁ జని త, ద్బలము బడల్పడఁగఁ జేసెఁ బార్థివముఖ్యా.

క. హరి నేమియు నన నేరక, కరిదెసఁ గనుఁగొనుచు నవుడుగఱచుచుఁ బో ని
మ్మరద మని పలికెఁ గవ్వడి, హరులను సమ్ముఖము సేసె నతఁడుఁ గరటికిన్. 351

క. శౌరిమెయిని భగదత్తుఁడు, నారసములు నినిచి యేసె నరుఁ డల్గి మహో
దారోద్ధతిఁ దచ్చాపవి,దారణ మొనరించి గ్రుచ్చెఁ దనువునఁ దూపుల్. 352

సీ. కోపంబు గదిరి ప్రాగ్జ్యోతిషపతి చతు, ర్దశతోమరము లింద్రతనయుమీఁద
నడరించుటయు [2]నవి పొడి సేసి క్రీడి యే, నుంగుపక్కెర చిఱునుగ్గు సేయ
నది గప్పి యున్నమేఘావలి విచ్చిన, కొండచందంబున నుండె శక్తి
గొని భగదత్తుండు దనుజభంజను వైవ, నడుమ ముత్తునియగా నఱికెఁ బార్థుఁ
తే. డాతపత్రంబు దునిమిన నతనిమకుట,మతఁడు ఘనతోమరంబున నగలఁ జేయ
మెచ్చుఁ గినుకయుఁ బొడమ విష్వచ్చుఁ డుగ్ర,విశిఖసప్తతిఁ జొనిపె నవ్వీరుమేన.

మ. రభసోదగ్రతఁ బూన్చి దీప్తు లడరం బ్రాగ్జ్యోతిషాధీశ్వరుం
డభిమంత్రించి నిజాంకుశంబు దివిజేంద్రాపత్యవక్షంబు సూ
చి భుజోల్లాసవిభాసి యై వెలుచ వైచెం దద్బలం బెల్ల భూ
రిభయోద్రేకతరంగితం బగుచు ఘూర్ణిల్లంగ రౌద్రాకృతిన్. 354

ఉ. అప్పుడు శౌరి పార్థునకు నడ్డముగాఁ దన[3]మే సమర్చి ను
న్నప్పెసలారుపేరురమునన్ ధరియించిన నమ్మహాస్త్ర మం
దొప్పె నవారుణాంబుజకృతోజ్జ్వలమాలిక యై చిరస్థితిం
జొప్పడి నూతనాభ్రతలశోభిత మైనమెఱుంగుచాడ్పునన్. 355

చ. కనుఁగొని ఫల్గునుండు మురఘస్మర యిట్లగు నయ్య సొంపు నొం
దినకరుణావిశేషమునఁ దేరికి సారథి వైతి గాక యే
పనులును బూని చేయుటిది పాడియె తేజము నీవు దప్పఁ జూ
చినఁ జెడుదే ననుం జులుకఁ జేసితి మాటలు వేయు నేటికిన్. 356

1. ధంతిరాద్రి...దఱిమె నతఁడు. 2. నెఱఁ బొడి. 3. మేనుసేర్చిన, న్నప్పెసలారు.

వ. అని దూఱినం గృష్ణుండు దొల్లి భూమిదేవి గామించి యోగనిద్రాసమయావసాన సుప్రబుద్ధుం డై యున్నవిష్ణుకడకుం జనుటయు నతండు తత్సంగతిం బ్రీతుం డై యున్నాతికి వరం బిచ్చుటయు నవ్వరంబున నవ్వేలందియం దుదయించిననరకునకు వైష్ణవాస్త్రంబు విధేయం బగుటయు నది భగదత్తాయత్తం బై యునికియుం దద్ఘోరసాధనంబు దనకుఁ దక్క నొరులకు నోర్వ రామియు నెఱింగించి యిది యట్లు కాక దీన నేమి యని మఱియుం దగుమాటలం గిరీటి ననునయించి విరోధిం జూపి వీఁ డిప్పరమసాధనంబు వృథ యగుటం జేసి వెఱఁగు పడియున్న వాఁడు వీనితండ్రిని నేను దెగఁ జూచిన ట్లీక్రూరకర్ముని బిలుకుమార్పు మనినఁ గొండొక దేఱి యాతండు గాండీవగుణంబు సారించి దృఢముష్టి నేయుటయు.

భగదత్తుండు సుప్రతీకంబుతోడ నర్జునుచేఁ జచ్చుట.

ఉ. వాలికదొడ్డనారసము వజ్రము శైలము దాఁకునాకృతిం
ఫాలముమీఁదఁ దాఁకిన నిభంబు వెసం బడి కొమ్ము లూఁతగా
వ్రాలుడు నర్ధచంద్రరుచిరప్రదరంబునఁ ద్రుంచె బాణవి
ద్యాలసితుండు గ్రీడి భగదత్తునికంఠ మకుంఠితోద్ధతిన్. 358

వ. ఇట్లు దంతిని భగదత్తునిం[1] బరిమార్చి మాఱు లేక మలయుమధ్యమపాండవునిం గనుంగొని శకునితమ్ములు వృషకుండును నచలుండును దాఁకిన నతండు వృషకుని రథరథ్యసూతధ్వజచ్ఛత్త్రచామరంబులు రూపఱ నఱకుటయు నాతండు సోదరు నరదం బెక్కె నప్పుడు వారి కడ్డపడినగాంధారవీరరథికపంచశతంబుఁ బంచత్వంబు నొందించిన సంక్రందననందనునురవడికిం దెరలక యేకరథస్థు లగునయ్యిరువురుం బరాక్రమించిన. 359

తే. చేరి యుండుట నను వైసవారి నొక్క
నారసంబునఁ బడ నేసె నరుఁడు దానిఁ
జూచి కన్నీరు నించి నీసుతులు సాలఁ
గుంది రర్జును నపుడు మార్కొనియె శకుని. 360

వ. అతండు మాయావి యగుట ననేకమాయలు గల్పించిన మొగిళ్లు వఱఁగి పాషాణవృక్షవివిధాయుధంబులు వివ్వచ్చుపైఁ గురిసెం బదంపడి తమం బడరెఁ బిదప నీళ్లు వెల్లిగొనియె మఱియు మహోరగశార్దూలాదిక్రూరసత్త్వంబులు గవిసె వాని నెల్లను దోడ్తోన దివ్యాస్త్రవేది యగునాసవ్యసాచి యడంగించి యల్లనినగవుతో నిట్లనియె. 361

క. మాయలు జూదముతోడన, పోయెం గా కింక నిచటఁ బొసఁగునె యవి మ
త్సాయకము లడ్డసాల్లే, నీయూచవి లేదు పొమ్ము నిలువక మామా. 362

క. అని పలికి వాలుటమ్ములు, తనువున నినుచుటయుఁ గలఁగి ధైర్యము మానం
బును వీటిఁబోవఁ బాఱెను, జననాయక నీమఱంది సరివారు నగన్. 363

1. బిలుకు మార్చి.

ఉ. ఆతఁడు వాఱినం దెరలు నచ్చటిసేనలఁ గాల్కొనంగ నీ
కాతతబాహువీర్యులు బకారియు సాత్యకియుం గడంగి తో
డై తనపార్శ్వభాగముల నార్చుచుఁ దోలఁగఁ దోలె ఖేచర
వ్రాతము మెచ్చఁ గ్రీడి కురురాజును ద్రోణుఁడు నున్న నేలకున్. 364

ఆ. బలము విఱిగి రెండుపాయ లై యిట్టుల, మ్మనుజవిభుని గురునిమఱువు సొచ్చె
ద్రోణుఁ బొదువుఁ డనుచు దుర్దమలీల నా, దిక్కువారు గవిసి రుక్కు మిగిలి.

క. చనుఁ డడ్డం బాచార్యున, కను నెలుఁగులతోడ నీసుతానలి వెస మా
ర్కొనుటయు మనసేనలు పురికొని పాండవబలముఁ దాఁకెఁ గురువంశనిధీ. 366

క. గురుఁ డొడ్డుగఁ దమకంబునఁ, గురువీరులుఁ బాండుపుత్రకుల యోధులు ని
ర్భరసమరద్యూతకళా,నిరతిం గ్రీడించి రుగ్రనిపుణత మెఱయన్. 367

క. శరగురుఁ డేచటికిఁ దఱిమిన, వెరవున నచ్చటికి నెల్ల విక్రాంతిధురం
ధరుఁ డగుధృష్టద్యుమ్నుఁడు, బరవసము దలిర్ప నడ్డపడి పోరాడెన్. 368

చ. కురుపతి ధర్మనందను లకుంఠితవిక్రమకౌతుకంబునం
బురికొలుపంగ సైన్యములు వోక పెనంగెడు రౌద్రభంగి క
చ్చెరువడి యున్కి నిట్టు లని చెప్పఁగ నిప్పుడు నేర నయ్యెదం
గరిపురనాథ చూడ వినఁ గల్గు నె యమ్మెయికయ్య మెయ్యెడన్. 369

వ. అట్టియెడ. 370

క. నీలుఁ డనురాజు గురుసుతు, పై లీలం దేఱు వఱపఁ బటువిశిఖమునం
గీ లెడపినజంత్రముక్రియ, నేలం బడ నేసె నతఁడు నృపుఁ డగ్గింపన్. 371

క. చచ్చిననీలునిఁ గనుఁగొని, విచ్చినసైన్యంబు గురుఁడు వెనుకొనుటయు వే
వచ్చిన ధృష్టద్యుమ్నుని, నచ్చినయబ్బలము మగిడిసం బో రొప్పెన్. 372

వ. అప్పుడు సంశప్తకులు నారాయణగోపాలబలంబులం గూడికొని పఱతెంచి. 373

క. ఓడితిమె మేము రణమునఁ, గ్రీడికిఁ గ్రేడించి రాక గెలువే [1]యతఁ డేఁ
డీ డాఁగి పోయెనొక్కొ మా, తోడిబవర మిట్లు రాను దొలఁగినఁ దెగునే. 374

వ. అనునెలుంగులు నింగి ముట్ట దక్షిణభాగంబునం గవిసినం గవ్వడి యట నడచి వారికిం గయ్యం బిచ్చిన నత్తెఱపి గని తఱుముకౌరవయోధులకోలుతలకుం గాక దమసేనలు దెరలిన భీమసేనుం డదల్చి మార్కొని. 375

క. తల మిగిలి వచ్చుబాహ్లికు, నిలు మని విశిఖముల నొంచె నృపతియు గురుక
ర్ణులు నశ్వత్థామయు న,మ్ములవానలు గురిసి రొక్క మొగి నతనిపయిన్. 376

వ. అతం డందఱ కన్నిరూపు లై యార్చుచు నేట్లాడె నిట్లొక్కనిం బెక్కండ్రు వొదివినం గనుంగొని కౌంతేయాగ్రజుండు పురికొలుప నకులసహదేవసాత్యకిసౌభద్రులాసమీరపుత్త్రునకు బాసట యై దుర్యోధనాదులం దలపడుటయు

1. యతఁడుఁ వేఁడీ డాఁగెనొక్కొ మా; యతఁడుఁ వేఁడిం దాఁకెనొక్కో మా.

రెండుసేనలు గలయఁ జెరసె నిట్లపరాహ్ణంబునం గ్రందుకయ్యం బయ్యె నం
దరదంబులు దాఁకువెల్లిన డొల్లుకరులును గరవాలధారలఁ గాన నగుకుంభికుంభ
మౌక్తికంబులును దురగఖురంబులం గరటిరదంబులను బెనంగొనుచువ్రేలువ్రేవు
లును దెగిపడియు నంకుశంబులు విడువక మిట్టి మిట్టిపడు బాహువులును దొండం
బులం బెనఁచి యెత్తివం దారును హయంబులు వ్రేలురావుతులును ముందటి
కాళ్లు దెగ వ్రేసినఁ గూలుశుండాలంబులును సామజంబు లఱరి రథ్యసారథిరథిక
సహితంబుగా మల్లడిగొనం ద్రొక్కిన నేలం గలసినరథంబులును నాశ్వికు లొక్క
మొగిఁ జెక్కిన దునిసి పడి యేమిటియంగంబులో యనుసందేహంబునకుం
బట్టయి యున్నపదాతిగాత్రఖండంబులును జూచుఖేచరులకు వెక్కసం బొనర్చె
నట్టిసంకులసమరంబున ధృష్టద్యుమ్నుండు. 377

క. మన కిది సమయము సుండీ
యని ద్రోణునిఁ జూపి తెలుచు నమ్మొన రథికుల్
గని పొదుపుఁడు సంపుఁడు పొరి
గొనుఁడు దునుముఁ డనుచుఁ గూడుకొని యతనిపయిన్. 378

చ. కవిసిన నమ్మహాభుజుఁడు గన్నుల దట్టపుఁగుం పెలర్ప భై
రవముగ దివ్యబాణనికరం బడరించినఁ దేఱి చూడ రా
క వెఱఁగు నొంది చిత్రములకై వడి నాఘనయోధు లుండ నీ
రవుతులు జోదులుఁ రథికరాజియు వారిమొనల్ గలంపఁగాన్. 379

మ. తను నత్యుద్ధతిఁ బిల్చి దుర్దమభుజాదర్పంబు శోభిల్లఁ దాఁ
కినసంశప్తకకోటి నొంచి సమరక్రీడాకళాకౌతుకం
బున నాభీలకపీంద్రకేతనపరిస్ఫూర్జత్ప్రభాజాలముల్
వినువీథిం బరఁగంగ వచ్చె మగుడన్ విప్పచ్చుఁ డచ్చోటికిన్. 380

క. చిచ్చునకుఁ దోడు గరువలి, వచ్చినక్రియ భీముకడకు వాసవి యిమ్మై
వచ్చిన మనయోధావళి, ఱిచ్చవడియె వారిమొన దఱిమికొని వచ్చెన్. 381

ఉ. బాసట యై వృకోదరుఁడు పార్శ్వమునం దఱుమంగ వైరిసం
త్రాసనమూర్తి వాసవి శరప్రతతిం దొరఁగించి ద్రోణును
ల్లాసము మాన్చి కౌరవబలంబులు నెత్తురువెల్లిఁ దేలఁగాఁ
జేసినఁ గర్ణ కర్ణ మముఁ జేకొనవే యనుచుఁ భయంబునన్. 382

కర్ణార్జునులయుద్ధము.

క. తనవెనుక కోడి పాఱిన, ఘనయోధులఁ జూచి బాహుగర్వస్ఫూర్తిం
దనరుచు నోడకుఁ డోడకుఁ, డని పలుకుచుఁ దాఁకెఁ గర్ణుఁ డమరేంద్రసుతున్.

న. ఇట్లు దాఁకి యతనిపై నాగ్నేయాస్త్రంబు ప్రయోగించిన నతండు వారుణ

బాణంబున వారించివాలమ్ములుగురియంగూడుకొనిభీమసాత్యకిధృష్టద్యుమ్నులు
శరత్రయంబులు సూతసూనుమేన నాఁటించిన నతండు గాండీవనిర్గతచండమార్గ
ణంబుల మగిడించుచు నమ్మువ్వురచాపంబులు నవ్వుచుం ద్రుంచి వారలు శక్తుల
వైవ వానిం దునిమి పేర్చి యార్చిన నర్జునుండు నారాచసప్తకంబున నవ్వీరు
నొప్పించి యతనిం దలకడచి తన్నుఁ దలపడినయతనితమ్ములతలలు మూఁడును
భూమిదేవికి బలి సేసె నంత భీముండు రథంబు డిగ్గి వచ్చి గదాదండంబునఁ గర్ణ
బంధువులం బదివేవురం బడలువఱిచి మరలి రథస్థుఁడై వేఱొక్క విల్లుగొని విశిఖం
బులు వఱపి యంగపతియంగంబులం దురంగశరీరంబులను నొప్పించె నాలోనన
యప్పాంచాలవరసుతుండును శైనేయుండును నొండువిండ్లు గొని యతనిసారథి
యొఱగను జాపంబు విఱుగను నేసి రాసమయంబున దుర్యోధనుండును ద్రోణ
జయద్రథులును నెయిది శాత్రవసముద్రంబున మునుంగ కుండ నారాధేయు
నుద్ధరించి రట్టియెడ. 384

క. ఉభయబలంబులుఁ బురికొని, యిభరథతురగభటతతి మహిం గూలఁగ న
క్షుభితము లై పోరాడెం, బ్రభువులు వెను దన్ని చూడఁ బార్థివముఖ్యా. 385

సీ. కాలువ లై పాఱుకీలాలజలములఁ, దేలి పోయెడుమృతదేహములును
బ్రేవులప్రోవుల పెల్లునఁ జిత్రత, చ్ఛాయంబు లగుమాంససంచయములుఁ
గరిహయంబులకళేబరముల క్రిందఁ గొం, డొకతోఁచుభటగాత్రనికరములును
దలల పెందఱచులో మిలమిల మెదలెడు, కరపదంబులనవఖండములును

తే. రౌద్రబీభత్సనర్తనరంగభంగి
నపుడు సమరాంగణము ఘోర మయ్యెఁ జూడ
ద్రోణఫల్గుననిష్ఠురోద్ధురనిపాత
జాత మగునమ్మహోద్భటసంకులమున. 386

వ. అంతం బతంగుండు పశ్చిమాచలంబునవులకుం జనిన సంధ్యారాగంబు సొం
పునఁ గెం పినుమడించునెత్తురుమడువుల నోలలాడుభూతబేతాళంబులను శవక
బళనలోలంబు లగుసృగాలంబులను మాంసచర్వణకోలాహలబహుళంబు లగు
కంకగృధ్రాదిపక్షికులంబులనుం జూచియుఁ బాండవబలంబు సమయసముచితం
బగుసమరవిరామంబునకు నున్ముఖం బగుట యెఱింగియు మున్న సవ్యసాచియు
రవడికిం గాక తమమొన దెరలు చునికిం జేసియు నదియు మెయిగా నాచార్యుండు
దొరలకుం జెప్పి సేనలఁ దివియ నియోగించెఁ బాండవసైన్యంబులును మరలె
నివ్విధంబున నుభయసైన్యంబులు నిజస్కంధావారంబులకుం జనునవసరంబున
మనజనంబులు ద్రోణుప్రతిజ్ఞాభంగంబును ఫల్గునుపరాక్రమస్ఫురణంబును నతని
యెడ నచ్యుతునకుం గలసౌహార్దవిశేషంబును నుగ్గడించుచు విన్న నై పోయిరి
వేగుటయుఁ గయ్యంబునకు వెడలునప్పుడు విషాదవివర్ణవదనుం డగుచు నీతనయుఁ

డెల్లయోధులు వినం గుంభసంభవున కిట్లనియె. 387

మ. పెను పార్థ౯ వర మిచ్చి తట్లు గడిమి౯ భీమాగ్రజుం డాజిఁ గి
ట్టినఁ బట్టం గడు నగ్గ మైనయెడఁ గ్రేడిం దెప్పు నిల్లైనఁ జా
లనివాఁ డందురు నిన్ను నన్నుఁ గుటిలాలాపంబుల౯ వెట్టిఁ జే
సిన నీ కైనది యేమి యాశ్రితగుణశ్రేష్ఠుండు వంచించునే. 388

వ. అసిన విని గురుం డప్రీతుం డయ్యును గటకటంబడక యతనితో ని ట్లనియె.

ఆ. నరునివిక్రమంబు నారాయణునిమహా
త్త్వంబు నెఱిఁగి యెఱిఁగి తగునె యిట్లు
వలుక ధర్మపుత్త్రుపైఁ జేయి వదలక
వారు రారె పెక్కువరుస లధిప. 390

ఉ. ఎవ్వరి నెట్లు సేసెదనొ యేర్పడఁ జూడుము నేఁడు పోరికిం
గవ్వడి రాక యుండఁ దొలఁగం గొనిపోవఁగఁ జాలువారి నీ
వెవ్వరి నైనఁ బంపు మిది యేటికి నొండొకబుద్ధి సేసెదే
నవ్వుచుఁ బల్కిన౯ ధరణినాథ యసత్యము గల్గ నేర్చునే. 391

వ. అనవుడు. 392

మ. విని సంశప్తకు లేము దక్క నొరు లావివ్వచ్చు భంగించి బె
ట్టనికిం బాపి యలంప నేర్చు గలరే యంచు౯ వెసం బోయి పి
ల్చిన నప్పార్థుఁడు నుద్ధతిం జనుడు నక్షీణోగ్రశస్త్రాస్త్రప్రవ
ర్తనఘోరం బగుసంగరం బచట రౌద్ర [1]స్ఫూర్తిమైఁ జెల్లఁగాన్. 393

వ. ఇక్కడ భారద్వాజుండు పద్మవ్యూహంబుగావించినం గౌంతేయాగ్రజుననుమతి నభిమన్యుం డయ్యొడ్డు భేదించి బృహద్బలలక్ష్మణప్రభృతు లగుభూపతులను భూపకుమారులను బెక్కండ్రం బొరిసమరి యనేకయోధవీరవిక్రమసంకులంబునం జిక్కువడి యుక్కుమురిసినట్లు సమసిన మనమొనలు సెలంగుచుం బాండవబలంబులు పొగులుచుం దమతమయునికిపట్లకుం జనియె నని సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకు సౌభద్రుండు వడుట సెప్పె ననిన విని నాఁటికయ్యంబుకలరూపంతయు నేర్పడ నెఱింగింపు మనుటయు. 394

ఉ. సాత్త్వతేయవాఙ్మయవిశాలగృహస్ఫురిత[2]ప్రదీపితా
ప్రత్త్యయగోచరా విహృతిభగ్ననిశాచర శాంత బోధసం
పత్త్యవినాభవన్మహిమభాసుర సంభృతభూసురాళిసాం
గత్త్య వివిక్తయుక్తజనకౌశలభావిత దేవసేవితా. 395

క. వేదశిరోమణిచరణా, నాదాంతస్సార[3]కరణ నైష్ఠికతరణా
భేదరహితప్రకారా, వాదవిదూరా విరించి [4]పర్యవిహారా. 396

1. స్ఫూర్తిమై. 2. ప్రదీపికా. 3. చరణ. 4. వర్ణ్య.

మాలిని. అనుపమహితవిద్యావ్యక్తయోగానురక్తా
దనుజమథనలీలాస్తవ్య శాంతానుభావా
జననమరణదుఃఖోత్సారి సర్వోపకారీ
సనకముఖయతీంద్రాసన్న నిత్యప్రసన్నా. 397

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున ద్రోణపర్వం
బునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

మాలిని. అనుపమహితవిద్యావ్యక్తయో॰నాపులం దన వేఁడిమి సూపిన నమ్మేటివిలుకాని
దనుజమథనలీలాస్తవ్య శాంతానుభా సెని ప్రకరంబు దిరుగుడువడిన వెక్కసంబును
జననమరణదుఃఖోత్సారి సర్వోపకారీ దురఁ గాంతేయాగ్రజుం డూరకుండె కర్ణి
ర్యసంపద్దుర్నిరీక్ష్యుండును నగుసౌభద్రుం
సనకముఖయతీంద్రాసన్న నిత్యప్రసన్న వ్యూహంబు భేదింపం జాల రని మనంబున
గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర చి. 4
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయి ర,మర్జునుండును నీవు నచ్యుతుండుఁ
బునందుఁ బ్ర మనల నుల్లస మాడకుండ నీలావు మెఱసి

కుమార,యనవుడు నతఁ డానతాబ్జ మలర
, కెఱఁగించె మాతండ్రి యేను దెలిపి

డెద, మూఁక లెల్లఁ జుట్టు ముట్టినపుడు
నా, చొచ్చు నేర్పు వలువుఁ జూడు మధిప. 5

యనందనున కిట్లనియె. 6

దన చొచ్చెదము రిపులు పెల్లగిలఁగ నం
ఱునట్టివరంబు దీని నొసఁగుము పుత్రా. 7

దవనీవు ముందరి
ఘరయంబునఁ బార్థతుండు నే
డుఁ విరటుండు నంత నం
క్రమణక్రమంబునన్. 8

ననం బాలోకించి. 9

ఁడు మెచ్చఁ జొచ్చి య
ఁడు ధర్మసుతుండు గారవిం
నరుఁడుఁ సుభద్రయుం
ట యంతయు రిత్తఁ బుత్తునే. 10

డుమూఁకల క్రందు దోలెడుం
చు జనుల్ నుతింపఁ జే
దండ్రియు సంతసిల్ల బె
మయ్యెడుభంగిఁ బేర్చెదన్. 11

తిం జూచి నీదుధైర్యము శౌర్యం
ముండెడు మనుడుఁ బార్థతనయుం డెలమిన్.

బు ద్రోణానీకంబుపైఁ బఱవు మనుటయు
ు. 13

తే. బాలుఁడవు నీవు కుంగంబు గాఁడి పోవఁ, గ్రూరనారాచ మేసిన నుక్కెనతఁడు
పతులు ప్రాభులు పోల నీదు, సుతుల వెనుకకుఁ బఱపె నుద్ధతి దలిర్ప. 32
జొచ్చి మెఱుఁగనినీక బు మాడఁగ న త్తఱి శల్యుఁ డెంతయుఁగ్
గారు బహువిధసమరకర ఁగువాలికతూపుల మూర్ఛ వుచ్చి క
చ. అనవుడు నల్ల నవ్వి యతఁ బున నార్చినఁ బెల్లగిల్లి న
యనికి బలారి వచ్చినఁ బురా ద్రోణుఁ డెలుంగు సూపఁగాన్. 33
గినిసి కడంగి క్రీడియును గృష్ణుఁ 34
ర్కొని యను చుండుదుఁగ్ సరకు గడఁ నులివుఁ జూచు ధరణీశులబం
వ. అని పలికి వానియాలాపంబు నాలంబ గభరితము లయ్యెన్. 35
వాఁ డనుమానించుచు మనసైన్యంబున క మశాలిఁ బార్థునం
వారిసేనయుం దోడన కడంగుటయుం వుడు సూతపుత్రుఁ డి
లొండొరులకుం దలమిగిలి యేచి యెడ స్ఁడు మేను వెంచి మా
బయ్యె నట్టియెడ. గములం జెలఁగుచున్. 36

అభిమన్యుఁడు పద్మవ్యూహంబు 37

ఆ. మెఱుగు మెఱచినట్లు మెఱయంగ నరద తాక ధరిత్రిఁ గూల్చి చా
నంపగముల గురుని నలయించి కడచి ండును ద్రుంచి యెంతయుఁగ్
వ. ఇట్లనన్యభేద్యం బగునాపద్మవ్యూహంబ తనూజులుం గడుఁగ్
రసోల్లసితమూర్తియై యందు మహార్ణ దల డొల్ల నేసినన్. 38
బునం గానసంబునం జరియించుతీవ్రా సుఖ యోధవరు లొండొరులఁ బేరు
సంహారణక్రీడనంబు సలుపుశూలిపోలికఁ రథనేమిగజఘంటాతురంగకింకిణీస్వన
హారంబు ద్రిప్పుకోలిపియుం బొడిసేసియు సౌభద్రుం జుట్టు ముట్టిన నతం డట్ట
నవీరవరు నారాచాదినానావిధవిశిఖవ్రాత ధత్వంబులు మెఱయఁ గృష్ణార్జునులు
గరుల నుచ్చి పోవుచుఁ దేరుల విఱుచు న మండలీకృతకోదండుండును[1]బటుసం
సేయుచుఁ గాల్బలంబులఁ జదుపుచుఁ రుంబులోనం గిరణస్ఫురణదుర్నిరీక్ష్యం
నుఱుమాడుచు రథ్యంబులం గూల్చుచు భీషణంబుగా బెడిదంపునారసంబులు
దునుముచు మైమఱువుల వ్రచ్చుచు భూ ర్చు బలుపిడుగులు దొరఁగించువిలయ
ద్రోయుచు మేనులు సించుచుఁ దూప ంచి భల్లాంజలికక్షురప్రకూర్మనఖరప్ర
సబళంబులు జడియుచుఁ దలలు చిదుము ఱచిన విచ్చినవాహినుల నిలువరింప
లురిలించుచు గండలు సెక్కుచు నెమ్ముల చుండె నపుడు ధృతరాష్ట్రుండు సంజ
వడియును నుడివడియును గలంగియుఁ 39
పఱచియు దీనదశకు వచ్చినం గనుంగొని. నియెడు వుద్భలంబుఁ బీడించెడు నా
క. వీఁకమెయిఁ గ్రీడికొడుకుం, దాఁకఁగ నీకొ మిూఁద నెట్టు లయ్యెం జెపుమా.

1. సమాజంబున సంకీర్తనంబునం గ్రోణిసలుపు సంధానస్ఫురితదశశతకరుండును.

క. అనుటయు సంజయుఁ డిట్లను, వినుము జనాధీశ యిట్లు విఱిగినసేనం
గనుఁగొని పోవఁగ నీ కర్జునతనయుఁడు దనరథంబు [1]చుట్టం బఱపన్. 41

వ. కొఱవి ద్రిప్పిన తెఱంగు దోఁపఁ బొదివి పో నీక పీనుంగుపెంటలు సేసిన నప్పు
డక్కుమారు నాలోకించి వికాసభాసితవదనుం డగుచు గురుండు [2]గురుపతి నెఱిను
దాఁకఁ బలుకవలయు ననుతలంపున నతండు విను చుండం గృపాచార్యుతో
ని ట్లనియె. 42

ఉ. తమ్ములు నన్నలుం జెలులుఁ దండ్రులు మామలు భృత్యులుం బ్రమో
దమ్మునఁ దేల నిట్లు వడిఁ దాఁకెడు నీ విజయాత్మజుండు ఘో
టమ్ములుఁ గుంజరమ్ములు బడ ల్పడఁ దేరులు నుగ్గు గాఁగ నా
నవ్విల్లన యోధవీరులు వినాశము భంగము నొంద నొక్కఁడున్. 43

ఆ. అనిన నెలుకఁ బాఱి యతిదీన మగునాన,నమున నవ్వు గానినవ్వు నెఱయ
సోమదత్తికర్ణశల్యాదు లగుయోధ, జనులతోడ నిట్టు లనియె విభుఁడు. 44

చ. పలుకులు వింటిరే ధనువు పట్టెడివారికి నెల్ల నొజ్జ దో
ర్బలవిదితుండు కుంభజుఁడు బాలుని నొక్కరుఁ జంచలాత్మ వెం
గలిఁ గడుసఁ బెద్దఁ జేయుచుఁ బొగడ్తకుఁ జొచ్చె నితండు నొంపఁగాఁ
దలఁపఁడు వీనిఁ బార్థునకుఁ దాఁ గడుఁ గూర్చుట నెంత త్రుళ్లినన్. 45

చ. గురునియుపేక్షఁ జేసి తనకుం దగు సమరోద్ధతి సెల్లె దాని నీ
వెరవిఁడి గాన లేఁడు దనవీరము కాఁ గొని విఱ్ఱవీఁగెడుం
బోరిగొనుఁ దండఱుం గడఁగి పోవఁగ నీక దృఢాస్త్రశస్త్రని
ష్ఠురపరిపాతనోగ్రముగఁ జుట్టును ముట్టి చలం బెలర్పఁగన్. 46

వ. అనిన విని వార లందఱు నవ్యాసవపౌత్రుం బొదువం బోవ నవ్వీరుల వారించి
దుశ్శాసనుం డిట్లనియె. 47

చ. ఇనుఁ గబళించు రాహువుక్రియ నే నొకరుండన పోయి పార్థపు
త్రునిఁ బరిమార్తు నీతఁడు మృతుం డగు టేర్పడ విన్నఁ గేశవా
ర్జునులును బిట్టు సత్తు రతిశోకభరంబునఁ జేసి యంతతో
మనపగ దీఱుఁ దీవ్ర మగుమద్భుజదర్పముసొంపు సూడుఁడీ. 48

దుశ్శాసనుఁ డభిమన్యుతోడం బోరి పాఱి పోవుట

వ. అని పలికి యార్చి యమ్ములు నిగిడించుచు ధనంజయసుతనయుం దాఁకిన నతండు
షడ్వింశతిసాయకంబులు దనువునం జొనిపినం గనలి దుశ్శాసనుండు శరాసార
ఘోరంబుగాఁ గవిసినం గిరీటికొడుకునుం బేర్చి పెనంగ నయ్యిరువురకరలాఘవ
శరలాఘవప్రకారంబులు రథచిత్రప్రచారంబులుఁ జూప ఱగ్గించి రప్పు డగ్గలిక
సొంపున సుభద్రాసూనుండు నీసుతువిల్లు ద్రుంచి భల్లంబుల మేను సెక్కి

1 చుట్టుం బఱపున్. 2. గురుపతికి.

స్రుక్కించి యతనితో నిట్లనియె. 49

చ. అనఘుని ధర్మనందనుని నాసభ నమ్మెయి నీవు నొవ్వఁ బ
ల్కినఫల మందఁ జేసెదఁ జలింపక యించుక సేపు నిల్వుమీ
నిను లఘుచిత్తుఁ గ్రూరు నవినీతు మదాంధునిఁ ద్రుంచి నన్ను బెం
చినగరువంపుఁదండ్రులకుఁ జిత్త మెలర్ప ఋణంబు దీర్చెదన్. 50

క. అని యతనిజత్రుదేశం,బున నొకవాలమ్ము వక్షమునఁ బెక్కును గ్రు
చ్చినఁ ద్రెళ్ళి యెన్నఁడో చ,చ్చినయట్లు రథంబుమీఁదఁ జేడ్పడియుండెన్. 51

వ. ఇట్లు మూర్ఛిల్లిన దుశ్శాసను తేరు సారథి దోలంగఁ దోలుకొని పోయె నంతకు
మున్న కౌంతేయులు సౌభద్రుండు సొచ్చినపథంబున నాపద్మవ్యూహంబు సేనా
సందోహసహితులై చొచ్చి యెడనెడ నడ్డపడుసైన్యంబులతో సంగరంబు సేయు
చు నక్కుమారుం దల యెత్తి చూచుచు నతం డరిబలంబులం గలంచుటకు సంప్రీ
తు లగుచుఁ దోఁతెంచువారు ముందట దుశ్శాసనుండు భంగపడుట గనుంగొని
పొంగి యార్పులు నింగి ముట్ట నయ్యభిమన్యు ననేకభంగులం బ్రశంసించుచుం
దఱిమి రట్టియెడ. 52

సీ. రాధేయుఁ జూచి రారాజు దుశ్శాసనుఁ, డభిమన్యుచే నొచ్చె నకట కంటె
యనవుఁడు నతఁడు సేనాన్వితంబుగ నక్కు,మారుపై నడర నవ్వీరుఁ డేచి
ముందటిమూఁకల మ్రందించి కదిసి డె,బ్బదిమూఁడుదూపులఁ బటురయమున
నొంచిన రక్తాననుం డయి దివ్యాస్త్ర,జాలంబు వఱపునాజామదగ్న్య

తే. శిష్యుభుజవీర్యశౌర్యవిశేషభంగి, సంకుగొనక యబ్బాలుండు సమదలీలఁ
బెనఁగ నయ్యంగరాజు డస్సిన నెఱింగి, యతనితమ్ముఁ డయ్యర్జునసుతుని దాఁకి.

చ. హయములమీఁద సూతుపయి నాతని యంగములందు నస్త్రసం
చయ మడరించి సంగమలచారుముఖంబున నెట్టినవ్వు చె
న్నయి విలసిల్ల భల్లమున నన్నరసూనుఁడు ద్రుంచె విద్విష
ద్భయదవిలాస[1]బాహుసముదగ్రత వానిశిరంబు గ్రక్కునన్. 54

ఉ. ఇమ్మెయిఁ దమ్మునిం దునుము నేపు గనుంగొని రోహాటించి శీ
ఘ్రమ్మునఁ బెంపఱం దోలఁగెఁ గర్ణుఁడు పెక్కుబలంబు లప్పు డొ
క్కుమ్మడిఁ ద్రోచి యుద్ధతమహోదధిఁ బోలఁగ మందరమ్ముచం
దమ్మున నొప్పె నుద్భటవిధస్ఫురణుం డగుపార్థపుత్త్రుఁడున్. 55

వ. ఇట్లు మూఁకలం గలంచి. 56

క. వెస రాధేయునితోఁ గలఁగిన, దెసకుం జనుటయు నతండు ధృతిసెడి విఱిగెం
[2]బస పొడ వడఁగఁగఁ బెఱియో,ధసమూహము వాఱె ధరణితల మద్రువంగాన్.

వ. ఇవ్విధంబున సైన్యంబులు దారును బఱచుచోరలం జూచి యాచార్యుండు. 58

1. రేఖసముదగ్రత. 2. వస మఱి వడఁకఁగఁ సెఱరో.

చ. నిలునిలు కర్ణ యోకృపుఁడ నీవిటు లేల ¹కడంక దక్కె సౌ
బల ధృతి దూల నేమిటికి బాహ్లిక యుత్తటిఁ గౌరవేంద్ర నీ
బలముఁ జలంబుఁ జూపి నిలుపం దగు సేనల నంచుఁ బెక్కుభం
గులఁ బురికొల్ప నెవ్వరును గోల్తల సేయర యేమి సెప్పుదున్. 59

వ. ఇట్లు ప్రళయసమయధారాధరస్ఫీతనిర్ఘాతచ్ఛటాభీలం బగునబ్బాలుని పెడిదంపు టంపఱ సైరింపం జాలక నీబలంబులు వాఱిన నక్కుమారకంఠీరవుండు సింహనాదంబు సేసి శంఖంబు పూరించి గుణంబు సారించి యనికిం దనివి సనక వెనుకం దవిలి వట్టియడవి ముట్టి యేర్చు కార్చిచ్చుచందంబునం జతురంగబలంబులం బారిసమరినం దేరులు నలియం ద్రెళ్లినశుండాలంబులును గాలుబలంబుల పీనుంగుపెంటలమీఁద ²నూఁదుకొనం గూలినఘోటకంబులును గుఱ్ఱపుటట్టల రాసులు మూసికొని యఱనఱలైనయరదంబులును గరటికళేబరంబులు వొదవినం గాలుగాలం బెనఁచుకొని పడి యున్నసుభటసమూహంబులును గంకణాంగదకాంతంబులైనకరకాండంబులగములును ముసుంగువడ డొల్లినసకుండలమస్తకంబులును వీరకటకంబులు మెఱయఁ జిక్కువడి యున్నచరణంబులును గ్రిందపడం దొరఁగిన గాత్రఖండంబులును దునియలైనధనురాదిహేతివ్రాతంబులపైఁ బొడవు సెడక బాహువులతోడం బొలుచుకృపాణప్రముఖప్రహరణంబులును గొడుగులకుప్పలును జామరంబులప్రోవులును సిడంబులతిట్టలును నయి సంగరాంగణంబు ఘోరభంగి యయ్యె నప్పుడు గగనమధ్యభాగంబున భాసమానుండయినమార్తాండు రెండవమూర్తియుంబోలె నయ్యేకవీరుండు వెలింగె ననవుడు నాంబికేయుండు సంజయున కిట్లనియె. 60

ఆ. బాలుఁ డొంటి యిట్లు పలువురతోడఁ బోరంగఁ జూచు పాండురాజతనయు
లందుఁ దోడుపడుటకై యొకరుండును, గడఁగ కునికి కేమి కారణంబు. 61

వ. అనవుడు సంజయుండు. 62

పద్మవ్యూహంబు సొచ్చుపాండవులను సైంధవుం డడ్డపడుట

చ. వినుము నరేంద్ర పాండవులు విక్రమదుర్గముఁ డైనపార్థనం
దనునకుఁ దోడ్పడం గడఁగి దంతితురంగరథోత్కరంబులం
దునుముచు సత్వరస్ఫురణఁ ద్రోచిన నీపెనుమూఁక పాయ³వి
చ్చి నిలిచి చూచు చుండె నవిచేష్టితులైరి బలాధినాథులున్. 63

వ. పాంచాలయాదవపాండ్యకేకయమాత్స్యప్రముఖమహనీయసైన్యంబులతో నట్లురవడించిన నయ్యుధిష్ఠిరుం డనుమహావాయువునకు జయద్రథుం డద్రియపోలె నడ్డపడియె ననిచెప్పుటయు విస్మితుండగుచు వైచిత్రవీర్యుం డతని కిట్లనియె.

చ. తనయునిమీఁదికూరిమి నుదగ్రతసేనలతోడఁ బాండునం

1. తలంకె దిందు సౌ, బల. 2. నూఁదుకొన. 3, వి,చ్చిన నలిఁ జొచ్చి రప్పు డవిచేష్టితు.

దనులు రయంబుమై నడరఁ దా నొకరుండ భుజాబలంబు నే
పునఁ గుదియించెనే యతఁడ పో కురుసేనకు మేటి సింధురా
జున కది యేమహాతపముసొంపున నత్తఱి సంభవించెనో. 65

వ. అనిన విని సూతసూనుఁ డమ్మానవపతి కిట్లనుఁ బాండవు లరణ్యంబున నున్ననాఁ
డతండు ద్రౌపదికతంబున భీమసేనుచేత భంగపడి సంతప్తచిత్తుం డై చిత్త
జారాతి నారాధించిన నతనిగరిష్ఠనిష్ఠాతిశయంబునకు భక్తవత్సలుం డగునప్పర
మేశ్వరుండు ప్రీతుం డై పొడసూపిన జయద్రథుండును గౌంతేయుల నివా
రించునట్లుగా వరం బొసంగవలయు నని విన్నవించిన నద్దేవుండు (నర్జునుండు
దక్క దక్కిననలువురు) పాండవులు నీచేత నివారితు లగుట యొక్కదివసంబునం
గలుగుఁగాక యని పలికి యంతర్హితుం డయ్యె నది కారణంబుగా నట్టిగౌరవం
బారథికవరునకు దొరఁకొనియెఁ దత్పరాక్రమంబు తెఱం గెఱింగించెద నాక
ర్ణింపుము. 66

సీ. సింధుదేశోద్భవస్థిరవాహనంబులఁ, బూనినయరదంబు పొలుపు మిగుల
రత్నమయోగ్రవరాహధ్వజంబు న, భస్స్థలిఁ జంచలప్రభల మెఱయ
సాంద్రచంద్రాతపసదృశ మై యుజ్జ్వల, చ్ఛత్త్రచామరములచాయ నిగుడ
వజ్రముక్తాఫలవ్రజకిరణావళి, కలితభూషణములు వెలుఁగుచుండఁ
తే. జిత్తమున వరగర్వంబు చిగురు లొత్తఁ, బాండుపుత్త్రులదుర్దాంతబాహుబలము
మొనలపెల్లును సరకుఁగా గొనక యేచి, యార్చి వారికి నీయల్లుఁ డడ్డపడియె.

వ. ఇవ్విధంబున నడ్డపడి సాత్యకిని సాయకత్రయంబునను భీమసేనుని బాణాష్టకం
బునను ధృష్టద్యుమ్నుని నిరువదియమ్ములను విరాటుని శిఖండిని బదిపదితూపు
లను బాంచాలపతి నేడింటను ద్రౌపదేయులం బదియేనింటను గేకయుల నిరువ
దేనింటను ధర్మసూను సప్తతిశరంబులను నేసి యాసేన నానాస్త్రంబులం గప్పె
నప్పు డప్పాండవాగ్రజుం డతనికోదండంబు ఖండంబులు సేసిన నాసైంధవుం
డొండువింట మంటలుం బోనిమార్గణమ్ము లమ్మనుజపతిమీఁదను దదనుచరుల
యంగంబులందును బరఁగించినం బవనతనయుండు దలకడచి రభసంబున. 68

వ. భల్లములు మూఁట గొడుగును, విల్లును బడగయును ద్రుంప వేఱొకవిలు నీ
యల్లుఁడు గొని భీముగొడుగు, విల్లును బడగయుచు ద్రుంచి విరథుం జేసెన్.

వ. ఇట్లు వికలసాధనుం డై. 70

సీ. అనిలసుతుండు సాత్యకి తేరిమీఁదికి, నరిగిన నీసేన యార్పుటయును
సైంధవుపై వారిసైనికోత్తము లనే, కాస్త్రముల్ వఱపిన నతఁడు వాని
మరలింప మున్నభిమన్యుచేఁ గూలిన, రథదంతిహయభటరాజికతన
నతివిషమం బైనయానేల నవిహాత,గతి నరదంబులు [1]గ్రందు పఱపి
ఆ. వారు నేసి రాహవము దాని కోర్చి యం, దఱును దమక తమక తనిసి వెనుక

1. గ్రందఁ బఱపి.

కోడుఁగునట్లు గాఁగ నుజ్జ్వలశరనికాయములు గురిసె నాజయద్రథుండు. 71

వ. ఇత్తెఱంగున సింధురాజు పాండవుల వేఁడిమి యుడిపిన నుభయపార్శ్వంబులకు మున్ను దొలంగి యున్ననీబలంబులు గోత్తలసేసి యకౌంతేయసైన్యసంతానంబులతోఁ దలపడినం బోరు ఘోరం బయ్యె నక్కడఁ గుంభసంభవప్రయత్నవిశేషంబునం జేసి వాహిని మగుడ నదరి యభిమన్యుం బొదివిన నక్కుమారుండు నుక్కునం గడంగి. 72

క. అభిముఖసంవృత్తము లగు,నిభతురగస్యందనంబు లిలఁ గూలఁగ న
క్షుభితుం డగువృషసేనుఁడు, రభసంబున నతనిఁ బటుశరంబుల నొంచెన్. 73

వృషసేనుం డభిమన్యుం దాఁకి మూర్ఛితుం డగుట.

ఉ. నొంచినఁ గెంపుసొంపునఁ గనుంగవ యొప్పఁగ సూతుఁ ద్రుంచి విల్
ద్రుంచి తురంగనక్త్రములఁ దూపులు నించి యలంచి మేను నొ
ప్పించినఁ దేరితోడ నఱపీనుఁగు నీడిచి కొంచుఁ బాఱె సే
నాంచలభూమికిం బెలుచ నత్తురగంబులు విహ్వలంబులై. 74

వ. ఇట్లు వృషసేనునరదంబు పఱచిన తెఱపిన యభిమన్యుండు నిజస్యందనంబు పఱపించినం బటుసంరంభంబున నెదుర్కొని. 75

ఆ. శౌర్యధుర్యుఁ డగువసాతిభూపతి షష్టి,శితశరంబు లేయ నతఁడు దొడ్డ
నారసమున వాని [1]నలిఁ గూల నేసినఁ, గూలి పెలుచఁ దన్నికొనుచుఁ జచ్చె. 76

క. చచ్చినవసాతిఁ గనుఁగొని, యచ్చటిభూపతులు పెలుచ నదరుటయును వి
వ్వచ్చుకొడుకు కోపించినఁ, జిచ్చుమిడుతపిండు నేర్పు చెలువము దోఁచెన్. 77

వ. ఆసమయంబునం జేడ్పడి నీసేనలు దీనదశకు వచ్చిన నానాదేశాధీశులు పరస్పరాహ్వాననాదంబులు సింహనాదంబులు శింజినీస్వనంబులుం జెలంగ ధనంజయతనయుపై నొక్కుమ్మడి నురవడించిన నయ్యతిరథవర్యుండు తెల్లగమిం గనినబెబ్బులి యుబ్బు దోఁప నలిరేఁగి యందఱ నుఱుమాడిన నంగకంబులవివిధఖండంబుల కెంపునను గరితురగనరశవంబులవికృతాకారంబుల నాయుధంబులమెఱుంగుల నాభరణంబులతళుకునం దత్ప్రదేశంబు దారుణప్రియదర్శనంబయ్యె నప్పుడు దెరలి నమూఁకలు దమ్ముఁ దేఱి చూడనుం జాలక యంతంత ఱిచ్చవడిననాగుంపులకుం గవిసి నిలింపపతిమనుమండు సత్యశ్రవఃప్రభృతిభూపాలలోకంబు జములోకంబున కనిచినం జుట్లనుండి చూచుమానధను లగుమానవపతులు నేన నేన యని కడంగి యక్కుమారునిమీఁద నుఱికి పెను జోఱమొగంబునం బడిన చిఱుచేఁపతండంబులచందంబున దావానలంబు దఱియం బాఱినమృగకులంబు చాడ్పున సముద్రంబు సొచ్చిన యేఱులచందంబున నతని యందడిందిన. 78

ఉ. అచ్చట సైన్య మంతయు భయాకులతన్ నలుదిక్కులన్ వెసన్

1. నట్టఱ్ఱు వేసినఁ; నదరంట నేసినఁ; నాఁట నేసిన.

విచ్చిన శల్యనందనుఁడు వీనికి నోడఁగ నేల మీకు నే
వచ్చితిఁ బట్టి తెచ్చెద నవారణ బెట్టు పెనంగెనేనియుం
జచ్చు మదీయభూరిభుజశక్తి గనుంగొనుఁ డంచు నుద్ధతిన్. 79

వ. రుక్మరథుం డనువాఁడు పాండుపౌత్త్రుం దలపడి తొమ్మిదియమ్ము లురమ్మున భుజమ్ముల రెండును నాఁటించి వెండియు నేయం గడంగునెడ నాసుభద్రాసూనుండు.

ఆ. శరముతోడ నొక్కకరము చాపముతోడ, నొకటి బొమలు గదిసియున్నయుగ్ర
రేఖతోడఁ దల ధరిత్రిపైఁ బడ నేసె, రయము మెఱయఁ బటుశరత్రయమున.

వ. ఇట్లర్జునపుత్త్రుండు చిత్రకౌశలంబు సూపిన. 82

ఆ. రుక్మరథుఁడు వడిన రోషాత్తచిత్తులై, యతనిచెలులు పలువు రవనిపతులు
గవిసి రపుడు తేరుగములతో వడి భన, తత్పౌత్రుమీఁద నీదుపుత్త్రు లలర. 83

క. అమ్మనుజవిభులబహుళశ,రమ్ములచే సూతకేతురథరథ్యసమే
తమ్ముగఁ బొదువం బడుతన,తమ్మునిసుతుఁ జూచి పతి ముదమ్మునఁ దేలెన్. 84

వ. ఇట్లభిమన్యుండు మడిసెనఁ గాఁదలంచి దుర్యోధనుండు సంతోషింప నాసౌభద్రుండు భద్రగజంబు బరిగోలలపోట్లం గనలుకైవడిం గినిసి గాంధర్వ మైనమాయ గావించె న[1] దొల్లి ధనంజయుతపంబునకుం బ్రియం బంది తుంబురుప్రభృతు లొసంగినట్టిది దానం జేసి యమ్మానవనాథులయాలోకనంబులకుం బెక్కు రథమ్ములవారు దమ్ముఁ బొదివికొని యనేకాస్త్రశస్త్రంబులు ప్రయోగించినచందంబు దోఁచిన వారు వెగడుపడి చూచుచుండ నతండు మండలప్రచారంబులం దేరుమెఱయ మెఱుంగువాలమ్ములం గూలనేసియు వెసందతూపులం ద్రుంచి పడవైచియు బడలువఱచిన నన్నరపతులు నఱుకుడు వడినయెలమావిజొంపంబులచందం బగుటయు నుబ్బు దక్కి నెక్కసంబున వెల్లఁబాటునుం గదిరి యక్కురువిభుండు దన కొడుకు కడిమి సైరింపం జాలక యతనిపై నడరి కొండొకసేపు గన్నులపండువుగా భండనంబు సేసి సంరంభవిజృంభితుం డగునవ్వీరవరువిశిఖవేగంబునకుం గాక విముఖుం డయ్యె ననిన విని యాంబికేయుండు సంజయున కిట్లనియె. 85

ఉ. ఇమ్మెయి బాలుఁ డొక్కరుఁడ యిందఱఁ దోలి వధించె నన్న నే
నమ్మఁగ నేర నయ్యెద వినం గడు నక్కజ మట్టు లేల చి
త్తమ్మున సంశయింప విను ధర్మ మధర్మము నోర్వ కున్నె క
య్యమ్ము తెఱంగు సెప్పు మెటు లయ్యెఁ బదంపడి సూతనందనా. 86

వ. అనిన నమ్మనుజవల్లభునకు సంజయుం డిట్లను నట్లు పెక్కండ్రు రాజులు సచ్చుటయును సుయోధనుండు దెరలుటయును గని భవత్కుమారవర్గంబును ద్రోడియోధవరులును మేనులు సెమర్ప మొగంబులు వెలువెలం బాఱ నోల్లెండం గాల్పవడంక నలుదిక్కులుం జూచుచు ధృతి[2] పెరిగి పోయిన వెఱచఱచి విఱిగి

1 మంతవట్టుచిత్తము. 2 దఱఁగిపోయి వెఱచఱచి పఱచి రప్పుడు

రప్పుడు మగుడం గోల్తల సేసి కురువిభుండు గురుపుత్త్రకృపకర్ణకృతవర్మబృహ
ద్బలసౌబలసమేతంబుగా సౌభద్రు నెదుర్కొనిన నతండు గెలుపునుబ్బునం
గొండుక పెద్ద యనక పిడుగుచందంబునఁ గర్జిలి యుఱికిన నయ్యరదంబుల
తండంబులు లేటమొగంబు వడియె నట్టియెడ. 87

దుర్యోధనపుత్త్రుండగులక్ష్మణకుమారుం డభిమన్యునిచేఁ జచ్చుట.

చ. అదలిచి లక్ష్మణుండు విజయాత్మజుఁ దాఁకినఁ జూచి యుమ్మలం
బొదవఁగఁ బుత్త్రుఁ బెట్టి చన నోపక క్రమ్మఱ రాజుఁ గాంచి యం
బుదములు గొండపై నడరుపోలిక నన్నరుపట్టి నందఱుం
బొదువ నతండు ఘోరశరభూరిసమీరమునం జెరల్చుచున్. 88

క. కదిసినలక్ష్మణునిం బులి,కొదమను సింగంపుఁగొదమ [1]గొదగొదలీలం
బొదువుగతిఁ గిట్టి మోదము, మదము నెలర్పంగ నింద్రసునుమఁడు గడిమిన్.

చ. ఉఱక యురంబు బాహువులు నొక్కొకయమ్మున నొవ్వ నేసి నీ
వెఱఁగి యెఱింగిరఁ దొడరి తెక్కడఁ బోవఁగ వచ్చు నంచు నే
త్తెఱఁ దలఁ గుండలస్ఫురితదీప్తులతో నిల డొల్ల నేసె నం
దఱుఁ బతియుం గనుంగొనఁగ దైన్యరవంబు సెలంగ సేనలన్. 90

తే. మిడుక మిడుక నిత్తెఱఁగునఁ గొడుకుఁ దునిమి
యక్కుమారుండు మెఱయుట నడలుఁ గసలుఁ
గడలుకొనుమదిఁ గోడ నీకొడుకు వీని
నొంపుఁ డంచఱుఁ బైఁబడి చంపుఁ డనుడు. 91

క. కృతవర్మయుఁ గృపుఁడు గురుఁడు,నతనిసుతుఁడుఁ గర్ణుఁడును బృహద్బలుఁడును భా
సితశరములు గురియుచు న,చ్యుతునల్లునిఁ బొదివి రొక్కయుమ్మడిఁ బెలుచన్.

క. అతఁ డందఱవిశిఖంబులు, వితథమ్ములు సేసి వారి వెగడుపఱిచి యు
ద్ధతి సైంధవుపో రెడునెడ, కతిరయమునఁ దేరునడపు నాసమయమునన్. 93

వ. నిషాదులు గళింగులు గజబృందంబులతో నడ్డపడిన నయ్యతిరథసింహుండు దరు
వాయి గొనితునుమాడ నెప్పటియోధవీరు లెంయిది పెక్కాఁబోతు లొక్కపులిం
జుట్టుముట్టినచందంబునం బొదివి పెనంగ నాజయద్రథుండును బాండవబలంబు
లం ద్రోచి రానీక రభసాతిశయఘోరంబుగాఁ బోరుచుండె నక్కుమారుండు
గురుం బంచాశద్బాణంబులను గృతవర్మ నశీతిసాయకంబులను గురుతనయు దశ
విశిఖంబులను గర్ణు నొక్కబలునారసంబునను సుశిక్షించి కృపుని విరథుం జేసి
బృహద్బలు మేన ముప్పదినారసంబులు నాటించి వారలకు బాసట యయి కదిసిన
సైనికులం బెక్కుతెఱంగులతూపులఁ జిక్కువఱిచి యుక్కునం గ్రోధలిప్తబృం
దారకు లనురాజులను రూపడంచె నప్పుడు శారద్వతుండు దేరాయితంబు సేసి

కొని కడంగి తోడి యేవురం గూడుకొని యాక్రీడికొడుకుమీఁద మార్గణపరం
పరలు వరఁగింపం బెఱఁగినదర్పంబునం గని మసంగి యతండు నొప్పింప బెఱ
వారు బీఱువోవ బృహద్బలుండు బిట్టుగవిసి నిశితశరంబులు నిగిడించిన నన్నర
నందనుండు. 94

ఉ. చాపముఁ గేతువుం దునిమి సారథి నశ్వములన్ వధించుడుం
గోప మెలర్ప ఖేటకముఁ గ్రూరకృపాణముఁ గొంచుఁ దేరు సా
టోపత డిగ్గి వే కవియుడుం బటుభల్లహతిం గృతాంతసే
వాపరుఁ జేసె హృత్పుటము వ్రచ్చి బృహద్బలు భూరిదోర్బలున్. 95

వ. ఇట్లింద్రపౌత్రుండు కోసలేంద్రునిం దెగఁ జూచినఁ జూచి యేచి తదీయబంధు
భూపతు లొక్కమొగి నురవడించిన నతండు వారలయేపు మాపి కర్ణుండు డాసి
నం గర్ణోపాంతంబు గర్ణికానారాచంబుల నొప్పించె నయ్యిరువురు నొండొరుల
మేనులు నెత్తురుల జొత్తిల్లం జేసిన సంధ్యాసమయసూర్యబింబప్రతిబింబంబు
లుం బోలెఁ బొలిచి రాసమయంబున సూతనందనునాయంకు లార్వురు గర్వం
బునఁ దన్నుం గదిసినం గవ్వడికొడుకు చిత్రవధవిహారంబు సలుపునప్పుడు కుంభ
సంభవప్రభృతిరథికవరులశరంబులు మగిడించుచు వారిపైఁ దూపులు నిగి
డించు చునికి యద్భుతం బయ్యె నట్టియెడ. 96

తే. మగధపతిసూనుఁ డైనయశ్వంతకుండు
బాలుఁ డయ్యును బ్రౌఢదోర్బలము మెఱయఁ
దాఁకుటయు సూతుతలయు రథ్యములతలలు
నతనితలతోన యభిమన్యుఁ డవనిఁ గూల్చె. 97

వ. ఇట్లు పూర్వవైరంబు దలంచి తలపడినమాగధకుమారు నవలీల నేలం గలిపి సింహ
నాదంబు సేసినం దత్సంరంభంబు సైరింపం జాలక దుశ్శాసనసూనుండు సరభ
సంబుగాఁ గవిసి ఘోటకంబుల నంబకచతుష్టయంబునను సారథి నొక్కనార
సంబునను దదీయతనువు పదిబాణంబులను బెలుచ నొప్పించినం జంచదరుణ
కమలచారువిలోచనుం డగుచు సౌభద్రుం డతనిఁ బ్రదీప్తసప్తనారాచనిపాత
పీడితుం జేసి దగ్గఱి. 98

ఉ. ఇంతకు మున్న నీజనకుఁ డెంతయు నోటఱి పాఱె నీవె నా
పొంతకు వచ్చి తింక నెట వో నగు నం చొకదొడ్డనారసం
బెంతయు బెట్టిదంపువడి నేయుడు ద్రోణసుతుండు దాని నిం
తింతలు సెక్కలై యిలపయిం దొరఁగన్ వెస నేసె నేసినన్. 99

తే. అతనిదిక్కును జూడక యతఁడు రయము
మెఱసి నీపౌత్రు చాపంబు నఱికిఁ సూతుఁ
గూల్చి యాఱమ్ము లురమున గ్రుచ్చుటయును

నొండు దేరిపైఁ గబ్బాలుఁ డుఱికె నధిప. 100

వ. అంత నపరాహ్ణం బయ్యె నాసమయంబున శత్రుంజయుండును జంద్రకేతుండును
సువర్చసుండును సూర్యభానుండును మేఘవేగుండును మొత్తంబై తాఁకిన ధనం
జయతనయుండు మేటిమగ లగుసమ్మహీశుల మేనులు నానాస్త్రంబుల ననేకఖం
డంబులు గావించి గాంధారపతి సేనినం గ్రూరనారాచజాలంబుల జర్జరితశరీరుం
జేసి దుర్యోధనుదెసకు నడరుటయు నంగపతి యాచార్యున కిట్లనియె. 101

క. చండగతి వీరరథికులఁ, జెండుచు నేతెంచి రాజుఁ జేరెడు సౌభ
ద్రుం డిట్టులు నీ కూరక, యుండ నగునె ప్రతివిధాన మొనరింపు తగన్. 102

క. అని పలికి పతికి నడ్డము, సనుటయు గురుఁ డచటి యోధచయముం గలయం
గనుఁగొని యభిమన్యుఁడు న,ర్జునుఁడును ననినొక్కరూప చుండీ తలఁపన్. 103

వ. చూడం బిన్నవాఁడు గాని యలంతులం బోయెడువాఁడు గాఁడు మన మందఱ
ముం గూడికొని యొక్కపెట్ట యక్కుమారుపై నురవడింప వలయు నని పురికొ
లిపి బరవసంబుసేసె నప్పు డప్పాండుపౌత్రు బాణంబులం బీడితుం డై సూతపుత్రుం
డు గుంభసంభవు నాలోకించి నాడెస నూడుము వీఁడు నొప్పించె నిలువం దగు
నెల వగుట ననము డింపక [1]యీల గఱచుకొని యున్నవాఁడ గాండీవిఁ గలనం
గదిసి యెఱుంగుదుమ కాదె యతనిచే యింత బెట్టిదంబు గా దని చెప్పిన విని
యల్లన నగి యతం డతని కిట్లనియె 104

సీ. కవచధారణ మనుఘనవిద్య గవ్వడి, కే నెఱింగించితి నితఁడు దాని
నేర్చుట నీతని నెట్టన నొప్పింప, శక్యంబుగాదు పంచన గుణంబు
నఱకంగఁ జాపంబు విఱుగ నేయఁగ ఘోట,కములఁ జంపఁగ సూతు సమయఁ జేయ
నగుఁ జాలు దేని నీ వట్లు సేయుము చేత,ధను వుండ నవ్వీరుఁ జెనయ వశమె

ఆ. దేవతలకు నైనఁ గావున నొక్కమై, విల్లు ద్రుంచి తఱిమి విరథుఁ జేసి
చూచికొంద మలవుచొప్పునఁ దెగునె యీ, రథికవరునిపటుపరాక్రమంబు.

→ కర్ణుఁడు మొదలగుయోధులు వంచనచే నభిమన్యుని విరథుఁ జేయుట ←

చ. అనవిని సూతసూనుఁడు భయం బెదఁ గూరినవాఁడపోలె నై
వెనుక కొదింగి యారథికవీరుపిఱిందికిఁ జుట్టి వచ్చి వం
చనకు సహాయులై యచటిసైనికు లన్నరపుత్రు బిట్టు మా
ర్కొని పెనఁగంగఁ జేరి యలఘుప్రదరంబున విల్లు ద్రుంచినన్. 106

వ. ఆలోన. 107

క. గురుఁ డశ్వంబులఁ గూల్చెను, సరభసముగఁ గృపుఁడు సంపె సారథి నమ్మే
నరసుతుఁ డనాయుధుండును, విరథుండును నగుట సూచి వెఱ పేది వడిన్. 108

క. శకుని కృతవర్మ శల బా,హ్లీక గురుసుతు లాదిగా ననేకు లడరి య

1. యీలు గఱచుకొని; యవుడు గఱచుకొని.

స్త్రకలాపంబుల శస్త్ర, ప్రకరంబుల నొంచి చిక్కువఱచి యలంచినన్. 109

క. వాలును బలకయుఁ గొని య,బ్బాలుఁడు రయ మార గగనభాగంబున ను
న్మీలితధృతిసారుం డై, లీల నెగసి పోయె మండలీభూతగతిన్. 110

క. తనవిద్యకలిమి వినతా,తనయునిభంగిం జరింపఁ దమతమపైఁ దెం
పున నుఱుకు ననుతలంపున, మనయోధులు భయముఁగొనిరి మనుజాధీశా.

చ. ఎడగని వాలుబల్లెమున నేసె వెసం దునియంగ ద్రోణుఁ డ
ప్పుడు శకలంబు లై పలక భూమిపయిం దొరఁగంగఁ జేసె న
క్కుడువడిఁ గర్ణుఁ డాశిశు వకుంఠగతిం దన తేరిమీఁద నొ
ప్పెడుఘనచక్రముం గొని యుపేంద్రుఁడు లీల నటించుచాడ్పునన్. 112

వ. సంరంభవిజృంభితుం డై. 113

సీ. నెత్తుట జొత్తిల్లి నెఱసినయలుక ను,గ్రం బైనవదనంబుకాంతి పరఁగఁ
గౌరవసైనికోత్కరమున కతిభయ,దం బగుసింహనాదంబు సెలఁగ
నింగికి నిగుడురథాంగరోచులు మణి,కంకణద్యుతులతోఁ గలసి వెలుఁగ
సిల్లు సూపినగంధసింధురం బను రేఖ, దలఁపించుపటుగతి చెలువు మెఱయఁ

తే. గుంభసంభవుఁ డున్నదిక్కునకుఁ గవిసి, యడ్డపడుసేనఁ జించి చెండాడునక్కు
మారవరుమేనియొప్పను సుగతనంబుఁ జలము బలముఁ గీర్తించె నిర్జరగణంబు.

వ. అట్టియెడ. 115

తే. శకునికృతవర్మకృపకర్ణశల్యముఖ్యు, లైనయోధులు పెక్కండ్రు రఖిలదిశలఁ
బొదివి యతనికరంబునఁ బొలుచుచక్ర, మలతితునియలుగా నేసి రాగ్రహమున.

వ. ఏసిన నతండు రయంబున. 117

క. గదగొని యశ్వత్థామం, గదియుడు దంభోళికొదమ కై వడి మెఱుఁగుల్
వొదలించుదానిఁ గని కడు, బెదరి యతఁడు రథము డిగ్గి పిఱిఁదికిఁ జనియెన్.

వ. సుభద్రాతనయుం డతని రథ్యంబులను సారథిం జదియ మోఁది మనజోదుల
యమ్ముల నేదు వెఱగినచందంబున సౌబలునిదెసకు నడచి యాతనికి నడ్డపడిన
గాంధారుల సప్తవింశతిరథికులం బొరిగొనుటయుం బురికొని తన్ను మార్కొనిన
వసాతీయులం బదుండ్ర నేనుంగులతోడన పీనుంగులఁగావించి యందంద తఱి
మిస కేకయసప్తకంబు రథసహితంబుగా సగ్గలిక నుగ్గు నేసి డస్సి తూఁగాడుచుఁ
దొలంగినయోధుల నుల్లసం బాడుచు నఱిమినవారి నుఱుమాడుచు వీరవ్ర
తంబు ధీరత్వనిష్ఠం జలుపుచుండె. 119

ఉ. ఆసమయంబునం గడఁగి యాయిత మైనరథంబుతోడ దౌ
శ్శాసని రా నతం డడరి సారథిఁ జంపి హయంబులం బడఁగ
వ్రేసిన నాతఁ డల్లి గద వేగొని యుద్ధతిఁ దేరు డిగ్గ ను
ద్భాసితమూర్తులం బొలిచె భ్రాతృకుమారయుగం బుదాత్తమై. 120

అభిమన్యుదుశ్శాసనసుతు లిరువురుఁ జచ్చుట

తే. ఇవ్విధంబునఁ గదిసి నరేంద్రముఖ్య, నీదుమనుమలు సూపఱనెమ్మనముల
కద్భుతంబును శోకంబు నావహిల్ల,లావు వెరవును మెఱయఁ జలంబు నెఱయ.

ఉ. ఒండొరు[1]విఱాఁదికోపమున నుగ్రతఁ బోరి రు దగ్రులై గదల్
మండఁగ నెత్తురుల్ సెదర మాంసము పిండిగ నెంపనుగ్గు లొం
డొండ ధరిత్రిపైఁ దొరఁగ నొప్పెడుమేనులు వ్రాల వానిలో
నుండక ప్రాణముల్ వెడలె నుబ్బునఁ గ్రాలఁగ దేవకామినుల్. 122

వ. ఇత్తెఱంగున. 123

చ. వనగజ మంబుజాకర మవారణఁ జొచ్చి కలంచి యాడఁగా
మనమునఁ గొంకు లేక కృపమాలినబోయలు ముట్టి చంపుచా
డ్పున భవదీయసేన పొరివుచ్చఁగఁ జుట్టును ముట్టి పార్థనం
దను నలయించి నిర్దయవిధంబునఁ జంపి రనేకసైనికుల్. 124

వ. అట్టియెడ. 125

సీ. జగము లన్నియును దేజంబున వెలిఁగించి, యపరాద్రి సేరినతపనుమాడ్కిఁ
దఱచైనకానలు దరికొని నివుఱుగాఁ,జేసి యాఱినదవశిఖివిధమున
గగనంబుతోఁ రాయు[2]కరడులు గలజలం[3]బివురఁ బొఱినమహార్ణవముకరణి
నున్నతగతి సెడి యుర్విపైఁ గడువిన్న, నై పడియున్నసుధాంశుభంగి

తే. బీరమునఁ దమవారికిఁ బెం పొనర్చి
యరుల సమయించి వస మఱి యనువుదప్పి
తెగియుఁ జూడ్కికిఁ జాలవ్రే గగుచుఁ బొలిచె
మహితమూర్తిశోభితుఁ డభిమన్యుఁ డధిప. 126

ఉ. నెత్తుటఁ దోఁగి నేల యొఱనింగితెఱంగున నుండె నక్కుమా
రోత్తముఁ డందుఁ జంద్రుక్రియ నొప్పె సితాయుధఖండభూషణో
దాత్తమణిప్రతానములు తారలచందము నొంది యంద మై
యత్తఱి నుల్లసిల్లె వసుధాధిప చూపఱిపిండుచూడ్కికిన్. 127

సీ. కరికళేబరములు ధరణీధరములు దు, రంగగాత్రమ్ములు గ్రాహసమితి
నరశరీరములు మీనములు గాఁ ద్యేయక, క్షురికాదిశస్త్రంబు లురగకులము
రుధిరార్ద్రశిరములు రుచిరప్రనాళముల్, ప్రేవులప్రోవులు ఫేనతతులు
నెత్తురువెల్లువ నీలాలు భూషణ, స్తోమాస్థిచయములతుమురు లిసుక

ఆ. గాఁగ నంబురాశికరణి సంగ్రామభూ, భాగ మొప్పు మిగుల భవ్యయోగ
నిద్ర నున్నవిష్ణునికిఁ బాటి యగుచు శో, భిల్లె నమ్మురారియల్లుఁ డందు. 128

వ. అబ్బాలుండు. 129

1. మీఱుకోపములు. 2. కెరటులు; కడలులు. 3. బివిరి పొడతినయర్ణవము.

తే. మహితలావణ్యమున సుకుమారమైన, యంగమును బూర్ణచంద్రనిభాననంబుఁ
[1]గ్రొత్తపెంపుగ నెంతయుఁ గొమరుమిగిలి[2], చెన్నుఁదలకట్టునై పడియున్నఁజూచి.

క. నీసైనికు లెంతయు సంతోసిల్లును నార్చి రపుడు దుఃఖితులై కుం
తీసుతులవారు దీనదశాసంగతులైరి బాష్పజలములు దొరఁగన్. 131

క. నెఱి దప్పంబడి పెల్లుగ, నొఱలెడినరవాజికరులయులి నభిమన్యుం
డఱిముఱిఁ బడుటకు నగ మదిఁ, బఱిగొన నిల వెలుచ నఱచుభంగిఁ జెలంగెన్.

వ. ఆసమయంబున. 133

క. పెక్కండ్రు గూడి యిమ్మెయి, నొక్కనిఁ జంపుట యధర్మమో హో యని న
ల్దిక్కులను బెద్దయెలుఁగున, నక్కజముగ భూతసంచయంబులు పలికెన్. 134

వ. ఇట్లు శౌర్యసారసంపాదితరౌద్రుండైన సౌభద్రుండు పడుటయు వారిబలంబులు
ఱిచ్చవడి భండనంబు దక్కి తలరిన ధర్మపుత్త్రుండు ప్రబలయోధవీరలోకంబు
నాలోకించి యిట్లనియె. 135

సీ. మార్బలంబులు సొచ్చి మాతంగములఁ గూల్చి, రథరాజిఁ గలఁచి తురంగములఁ
ద్రుంచి పదాతులఁ దునుమాడి పెక్కండ్రు, సైనికప్రవరుల సమయఁ జూచి
మూఁకల విరియించి వీఁక నాచార్యాది, యోధుల నెల్లను నొక్కదెసకు
వెలిచి వియచ్చరుల్ వినుతింప నాకంబు, చూఱగొన్నట్టియర్జునతనూజుఁ

ఆ. జూచి మనకు నేల శోకింప వైరుల, గం డడంచి గెలుపు గంద ముచిత
భంగిఁ బ్రొద్దుకోలఁది పరికించి మనసైన్యముల మరల్త మెలఁగు దలకొనంగ.

వ. అని పలికి బరవసంబు సేసి సేనలం బురికొల్పికొని యవష్టంభవిజృంభితుం డయి
నిలిచెఁ బదంపడి యరుణకిరణుం డపరమహీధరంబుమౌళికి సరసీరుహశేఖరం బై
చెలువారం దదనంతరంబ రిత్తచోట్లును నెత్తుటఁ జొత్తిల్లుచున్న ట్లుండెఁ బిండు
గట్టి పిశాచనిశాచరులు నలిరేఁగి రక్తపానంబును మాంసఖాదనంబునుం
జేయుచు మోదంబునం బొందుచు నాడుచుం బాడు చుండుకలకలంబునను
గుణపభక్షణవ్యగ్రవిహంగసముదయతుములంబునను బలలఖాదనసంరంభశివా
నివహకోలాహలంబునను బరమాభీలం బైన సంధ్యాకాలంబు నిరూపించి నిజ
శిబిరంబులకు నుభయబలంబులుం బోయె నప్పుడు నీకొడుకు లుబ్బునం గొమరు
మిగిలి యరిగిరి కౌంతేయులు చిన్నఁబోవునాననంబులతో శోకసంతప్తచిత్తు
లయి చని రివ్విధంబున ధర్మతనయుండు దననికేతనంబున కరిగి యచట నిఖిలపరి
జనంబులుం దానును సన్నాహంబు లెడలించి శూన్యాకారులై యున్నసమయం
బునం దమ్ముని దెసకూరిమి నారం గూరిననగపెంపున ధైర్యంబు సొంపఱి వివర్ణ
వదనుండగుచు ని ట్లనియె. 137

1. గ్రొత్త చెను పఁగ; గ్రొత్త పెంపున. బలలకబళనసంరంభ.

అభిమన్యునిమరణమునకు ధర్మరాజు దుఃఖించుట.

మ. గురుశారద్వతముఖ్యయోధవరసంగుప్తంబు నిర్భేద్య ము
ద్ధుర మాసైన్యము దానిఁ జొచ్చి నను బ్రీతుం జేయఁగాఁ బూని యొ
క్కరుఁడుం గోవులలోను జొచ్చుబలుసింగంబొక్కొ నా నట్లు సొ
చ్చి రయం బార ననేకవీరశిరముల్ చెండాడె నుద్దండుఁడై. 138

క. ఈసును రోసముఁ గల దుశ్శాసను నొప్పించి పఱపి చతురంగములం
గాసిలఁ జేయుచు నట్లుల్లాసముతో మెలఁగఁగా దలంచె యొరులకున్. 139

తే. కొడుకుఁ బొడగాన కర్జునుఁ డడిగె నేని, వానితో నింక నే మనువాఁడ హరికి
నతనిగారాబుచెలియలి కధికదుఃఖ, మేన చేసితి [1]వగవంగ నేమి గలదు. 140

క. బాలుఁడు సుకుమారుఁడు పెక్కాలములం జొచ్చి యెఱుఁగఁ డనక మొనసొరం
జాలుదు చొరు మని పనిచితి, నేలా నన్నాన దోస మెఱుఁగఁగ నిచ్చున్. 141

క. కుడువను గట్టను బూయను, దొడువను బోఁ బనిచి కాక తొలుత మొనసొరం
గొడుకుం బనుచుట కెవ్వఁడుఁ, గడఁగునె నాయట్టిపాపకర్ముఁడు దక్కన్. 142

తే. వానితోడిద లోకమై యేను బోవ, నైతిఁ బోఁ గన్నఁ బుత్త్రశోకాతురత్వ
మున నిశాంతవివర్ణతఁ బొందుచుండఁ, జూడ కుండెడివాఁడ నర్జును మొగంబు.

ఉ. వాసవునంతవానికిని వచ్చినయాపగ దీర్పఁ గాలకే
యాసురులట్టిబల్పగఱ నైనను వ్రేల్మిడిఁ ద్రుంచు నాజి న
వ్వాసవి [2]యాత్మజుండు పగవారలచే హతుఁ డైనదుర్దశం
జేసి యలంతఁ జెప్పడఁగఁ జేసె విధాతృని నేమి సెప్పుదున్. 144

వ. కొడుకు వధించి రన్నఁ గురుకోటిని నెట్టన యల్గి రూపు మా
పెడునకడంగి పార్థుఁ డెదఁ బెర్చినశోకము నార్పఁ జాలునే
పుడమిధనంబు నాకమువిభూతియుఁ జేరెనయేని నల్ల న
వ్వెడునభిమన్యునెమ్మొగము వే యగుపాలును బోల నేర్చునే. 145

వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబులం బలవించుచున్నసమయంబున గృష్ణద్వై
పాయనమునీంద్రుం డయ్యేడకు విజయంచేయుటయు నవ్విభుండు ప్రత్యుత్థానంబు
సేసి దండప్రణామం బాచరించి యాసనవిన్యాసనప్రముఖపూజావిశేషంబుల
నారాధించి యమ్మహాత్మునితో ని ట్లనియె. 146

పరసేన భేదింపఁ బనిచితి నేను సౌభద్రుని వాఁడు నబ్బలము సొచ్చె
వెనుక నేమును జొచ్చు చనఁగ సైంధవుఁడు మమ్మాఁగినఁ దొడ్పడ ననువు దప్పె
నప్పుడు పెక్కండ్రు రప్పాడి నవ్వీరుఁ, బొదివిన నాఱడిఁ బోయె నట్లు
సుకుమారమూర్తిఁ బుత్త్రకు నొంటిమైఁ బిన్న, పాపని నలుఁగురపాలుపడఁగఁ
బనిచి తాను బ్రదుకుపాపాత్ముఁ డెందును, గలఁడె విపులశోకజలధి మునిఁగి

1. వగవంగ. 2. నాత్మజుండు కాత్మజుండు.

పేర్చుతల్లడమున బిమ్మిటిఁగొనియెదు, జిత్త మింక నేమి సేయువాఁడ. 147

వ. అనిన విని మునీశ్వరుం డమ్మనుజేశ్వరున కిట్లనియె. 148

చ. పలువురు రాజులం దునిమె బల్లిదుఁ డాతఁడు పిన్నపాపఁడే
యలుఁగులపాలు సేయ కభియాతులు పువ్వులకోల సాఁతు రే
కలఁగుదురే విపద్దశల కాఱియ నాస్యలు సావు లింతవిం
తలె గరుడోరగద్యుచరదానవకోటులచావుఁ జూడమే. 149

క. ఎప్పాట నెవ్వరికి విధి, దప్పింప వశంబె ధైర్యధనఘనుఁడవు నీ
విప్పరుసున వడలుట గడు, నొప్పదు శమియింపవలయు నుర్వీనాథా. 150

వ. అనిన సాత్యవతేయునకుం గౌంతేయాగ్రజుం డిట్లనియె 151

చ. వెరవును లావునుం గలిగి విక్రమసంపద నొప్పి ధీరులై
పరఁగిర కాసి తమ్ము మృతభావవికారము వొందకుండ సు
స్థిరముగఁ బ్రాణరక్షణము సేయఁగ రాజులు సాలరైరె యె
వ్వరుఁ దలపోయ మృత్యు వనివార్యమె తాపసముఖ్య యిమ్మెయిన్. 152

వ. అనుటయుఁ బారాశర్యుండు పాండవాగ్రజున కిట్లనుఁ దొల్లి యిట్లు పుత్త్రమరణశోకాతురుం డైనయకంపనుం డనురాజు నారదమునిచేత మృత్యుప్రకారంబు దెల్లంబుగా విని యుపశమితశోకుం డయ్యె నని యిందు నయ్యితిహాసంబు తెఱంగెఱింగించెద నది నీయంతఃకరణంబుసంతాపంబు మాన్చి శాంతి యొనర్చు నవహితుండ వై యాకర్ణింపుము. 153

సీ. వగతు రకంపనుపై నెత్తి వచ్చి క,య్యము సేసి యాతని వడఁగఁ బట్టి
కొనుటయుఁ జూచి తత్తనయుండు [2]హరి యను, వాఁడు దోర్దర్పదుర్వారమూర్తి
యవ్విరోధులమీఁద నడరి బల్విడిఁ దండ్రి, విడిపించి విక్రమవిహరణమునఁ
దని వోక మఱియు నుద్ధతిఁ గరిరథఘోట, భటనికాయంబుల బడలుపఱుప

ఆ. నుగ్రు లగున నేకయోధులు చలమునఁ, గూడుకొని మహాస్త్రఘోరశస్త్ర
తతుల నక్కుమారు మృతుఁ జేసి రప్పుడు, గనలి రభసమున నకంపనుండు.

క. విపినంబు నడఁచు దవశిఖి, [3]కుపమాస్థానమయి పగఱ నొప్పు సెఱచి యా
త్మపురము సొత్తెంచెం దూ, ర్యపటుధ్వను లెసఁగ ననిమిషాధిపుభంగిన్. 155

వ. ఇట్లు గెలిచి వచ్చియు. 156

ఆ. పుత్త్రుఁ దలఁచి తలఁచి పొగులుచు నున్నయ, న్నరవరేణ్యుకడకు నారదుండు
నెమ్మి వచ్చుటయును నిభృతుఁడై యాసనా, ర్ఘ్యాదిపూజనంబు లాచరించి.

వ. అతనికడనుండి యమ్మహీపతి యత్తాపసముఖ్యునకు నిజవృత్తాంతం బెఱింగించి కొడుకుగుణంబు లగ్గించి వానిం గోలుపోవుటం జేసి విజయంబు ప్రియంబు సేయకున్న దని తనవగపును దెలిపి మఱియును. 158

1. శౌరి. 2. ధృతియును. 3. కుపమానం బగుచుఁ బగఱ

క. మునినాయక మృత్యువు ప్రభు, వని విందుము లోకమునకు నది యెట్లొకో త
జ్జననంబుఁ దత్ప్రభావము, వినఁ దలఁచెద నుచితమేని వినిపింపు తగన్. 159

నారదుఁడు డకంపనునకు మృత్యుదేవతాప్రభావం బెఱిఁగించుట.

వ. అనిన విని యమ్మహాత్ముండు గరుణాయత్తచిత్తుండై యతని కిట్లను బంధుమరణ శోకం బుడుపం జాలెడుమృత్యుప్రకారకథ వినుట మేలు నీ వవధానపరుండ వై వినుము సెప్పెదం బ్రజాపతి ప్రజల సృజియించి పదంపడి సంహారంబు లేమిం జేసి భూమికిం దదీయభారంబు దుర్భరం బగుటయు ననుసంధించి చింతాక్రాంతుం డై తత్సంహారంబునకు నుపకరణంబు గానక కటకటంబడిన నతనియింద్రియంబుల వలన మహాజ్వలనంబు జనియించి యెల్లదిక్కులం బరఁగి చరాచరాత్మకం బైన భూతవ్రాతంబు దహింపం గడంగుటయు భువనహితార్థంబుగా భవుండు సని కమలభవు శరణు సొచ్చినం బ్రజ్వరిల్లుచున్నయమ్మహానుభావుం డద్దేవు నాలోకించి యాదరభరితుం డై. 160

క. నీకోరికి యప్రతిహత, మే కార్యము గోరి వచ్చి తెఱిఁగింపు మమే
యాకార కామహర యది, సేకొని యాక్షణము సేయ జేసెద ననుడున్. 161

ఆ. అభవుఁ డిట్టు లనియె నఖిలసృష్టిక్రియా, కర్త వగుట నీవ కలుగఁ జేయఁ
గలిగి భూతకోటి యెలమిఁ బొందఁగఁ గోప, మెత్తి రూపుమాప నేల యిపుడు.

వ. నాకుం గా లోకంబులం గరుణాలోకంబున నాదరింపు మనిన విని యంబుజాసనుండు నాయందుఁ గోపంబును గామంబును లేవు వినుము ప్రజాభారపీడిత యైన భూమి దేవి దనడప్పి యెఱింగించినం దదీయహితంబు సేయం బూని సంహారంబు గావించువాఁడ నై దానికి నుపాయంబు విచారించి యెద్దియుం గాన నైతి నది గారణంబుగా నన్నుఁ గ్రోధంబు వొందె ననవుడు భూతనాథుండు. 163

చ. అనఘవిచార నీ వరయ నున్నఁ దగం గడునిష్ఠ లోకపా
లన మొనరింతుఁ గాన యనలం బయి నీ దగునల్క లోకము
న్మను మిడి కాల్పఁ జొచ్చినఁ గనుంగొని యేఁ గృప వుట్టి చెప్పెదం
జనునె మహోగ్రకోపవివశత్వము నీకుఁ ద్రిలోకనాయకా. 164

వ. చరాచరంబు లన్నియు నొక్కపెట్ట భస్మీభూతంబులు సేయనేల ధరణీభారంబు వాయుట కై యుచితసంహారంబు గలుగునట్లుగ నొండుదెఱంగు దలంపుము కోపం బుపసంహరింపు మివ్వరంబు నా కొసంగు మనవుడు నిహతపాపకళంకుం డై నయాశంకరుపలుకులకు నతం డయ్యలుక నడంచిన నయ్యనలం బాఱుటయును భువనంబులు ప్రమోదంబు నొంది యాశంకరశతానందుల నభినందించె నట్లు క్రోధోపశమనం బాచరించునసమయంబున. 165

సీ. కమలాసనునియింద్రియముల రక్తాస్యయు, నసితాంగియును నరుణాంబరయును

నగ నింతి జనియించి యల్లన నగుచుఁ గెంజాయ రంజిల్లు లోచనము లలర
నాజగన్నాథుల నలవోకవోలెఁ గన్గొని దక్షిణమునకుఁ జన నజుండు [పఁ
మెలుపుతో మృత్యువ మృత్యువ యెట వోయెదని పలుమాఱు సాంత్వనముదోఁ

తే. బిలిచి సంహారబుద్ధి నా కొలయఁ బొడము, కనలునం దుద్భవించితి గాన నీవు
దొడరి వాసి లే కెల్లజంతువుల సంహరింపు నాపంపుమై నీకుఁ బెంపు గలదు.

వ. అనిన విని మృత్యుదేవత దుఃఖిత యయినం గన్నీరు దొరంగ నయ్యశ్రుబిందువులు పద్మజుండు పాణిపుటంబులం బట్టి లోకహితార్థంబుగా ననేకభంగుల ననునయించిన నక్కాంత గాడ్పున నల్లాడుతీఁగ తెఱంగునం జలించి యంజలి ఘటించి యవ్విరించి కిట్లనియె. 167

తే. నీవు సృజియించి తట నన్ను దేవదేవ, యేను క్రూరకర్మమునకు నెట్టు లోర్తు
బంధుమరణశోకార్తులై పనవుజనుల, వివిధభంగుల యెలుఁగులు వినఁగఁ జాల.

వ. ఈయధర్మంబునకు వెఱతు నీవు నామీఁదఁ గృప సేయు మిట్లు నన్నుం బనుపక తపశ్చరణంబునకుం బనుప వలయు నివ్వరం బిమ్ము భవదనుజ్ఞ వడసి ధేనుకాశ్రమంబునకుం జనియెద నని పలికినం బరమేష్ఠి యన్నీరజాక్షి నిరీక్షించి. 169

సీ. నినుఁ బ్రజాసంహారమునకునై కల్పించి, నాఁడఁ గావున నీమనంబునందుఁ
బొడము విచారంబు నుడిగింపు మిట్లు గాఁ, గలయది యైనయిక్కార్యమునకు
నన్యథాత్వం బేల యగుఁ బ్రజాసంహరణము ననిందితసమయముగఁ జేయు
మీ వవశ్యంబును నావుడుఁ గడు భయంబున నప్పటికి నియ్యకొని మృగాక్షి

తే. నలువవదనంబు సూచుచు నిలిచె నతఁడు
ప్రీతుఁడై లోకములఁ గృపపెంపుతోడి
దృష్టిఁ గనుగొన నవి పరితుష్టిఁ బొందెఁ
జంద్రమౌళియుఁ దనయిచ్చఁ జనియెఁ బ్రీతి. 170

వ. మృత్యుదేవియుం బరమేష్ఠికిం బ్రణమిల్లి. 171

తే. అచటు వాసి రయంబున నరిగి ధేను
కాశ్రమంబున నియమంబు లాచరించి
నంద కౌశికి యనియెడునదులఁ బెక్కు-
వ్రతము లొనరించి మఱియుఁ దీర్థముల నెల్ల. 172

వ. అద్దేవు నుద్దేశించి పెద్దకాలం బనేకవిధంబుల దుష్కరంబు లగుతపంబులు సేయుచుం బోయి హిమశైలశిఖరంబున సంయతాత్మయై యున్నఁ జతురాననుం డమ్మానినికిం బొడసూపి మృత్యువ నీ వత్యంతనిష్ఠురనియమంబు లేల యనుష్ఠించెద వనిన నయ్యంగన సమాధానంబున నున్నప్రజల మొదలు నులిచి చంపంజాల నీపనికిం బంపకు మధర్మభయంబున ని న్నాశ్రయించెద నార్తనైననాకుఁ శరణంబ వగు మని ప్రణమిల్లిన నతం డిట్లనియె. 173

ఆ. ఇంతి నీ కధర్మ మేల యయ్యెడు నాదు, పనుపు సేయ నిన్నుఁ బరమధర్మ
మొందు విమలకీర్తియును జెందునట్లుగా, వరము లిత్తు మేను వాఁడు నీకు.

వ. ఏ మనుసంధించినపనికి నీకు భయం బేల చతుర్విధభూతకోట్ల నుపసంహరింపు
మనిన నత్తన్వి దేవా దేవరయాజ్ఞ దల మోఁచి చేయుదానం గాక యొక్కవిన్నపం
బవధరింపుము లోభంబును గ్రోధంబును నీర్ష్యయు నసూయయు జంతువుల
శరీరంబుల వికృతిం బొందింప వలయు ననవుడు నతం డట్లు యయ్యెడు మది
యునుం గాక నీయశ్రుబిందువు లెన్ని యన్నియు రోగంబు లై జనంబులం
జావం జేయంగలయవి దానం జేసి యధర్మంబు నిన్నుం బొరయ నేరదు ప్రాణి
ప్రాణమారణంబు నీకుం బరమధర్మం బగు భవదీయశుభం బేనుగోరెద నీవు
ధర్మస్వరూపంబ వీవిశ్వంబునకు నీశ్వరి వట్లు గావునఁ బ్రాణసంయమనంబు భవ
దధీనంబు సర్వజీవులయెడం గామరోషంబు లుడిగి జీవంబుల నాకర్షింపుము
తత్ప్రకారంబు ధర్మతత్త్వంబు నీకు భయం బేమి మిథ్యావర్తనుల నధర్మంబ
సమయించుఁ బొమ్మనిన నమ్మానిని శాపభీతిని దన్ను నధర్మంబు వొంద దనుమా
టను దన్నియోగం బంగీకరించె నవ్విరించివచనంబుల తెఱంగున నాధివ్యాధులు
గాత్రహానిం జేయ నామృత్యుదేవత ప్రాణాపహారిణి యగుటం బ్రాణంబులు
దేహంబులం బాసి దేవాదిభావంబులం బొందుచు మగుడ మనుష్యత్వంబు
నొందుచుండు. 175

తే. భీమనాదుండు భీముఁ డుద్దాముఁ డప్ర
తర్క్యతేజోమయుఁడు జగత్ప్రాణుఁ డొడలు
మనుపఁ జెఱుపంగ నోడయుండు సనుట మగుడ
నరుగుదెంచుట వింత గా దతని కెందు. 176

క. నరు లమరు లగుదు రమరులు, నరు లగుదురు గాన నీదునందనునకు భూ
వర వగవ నేల యతనికిఁ, జిరవీరస్వర్గసుఖము సేకుఱి యుండున్. 177

క. అగణితదుఃఖాత్మక మి, జ్జగ మాతఁడు దీనిఁ దొఱఁగి సౌఖ్యాత్మక మై
వగ చెంతలఁ జేరనియ, జ్జగమునఁ బుణ్యాత్మపురుషసంగతి వడసెన్. 178

వ. నీకు వగవం బని లేదు బ్రహ్మకల్పితం బైనయీనిశ్చయంబు నిరూపించి ధీరులు
దెగినవారలకు వగప రని చెప్పిన నారదునకు నయ్యకంపనుం డిట్లనియె. 179

క. మునినాథ నీవు సెప్పఁగ, ననఘుం బగునీసమంచితాఖ్యానం బే
విని గతశోకుఁడ నైతిని, మనము ప్రియం బందె నతిసమాధానమునన్. 180

వ. అనుచు వినతుం డగుటయు నమ్ముని దన నైనయశోకవనంబునకుం జనియె నని
పలికి పారాశర్యుండు. 181

క. ఈయితిహాసం బాయువు, శ్రీయును నారోగ్యమును విశిష్టగుణంబుం
జేయు జనములకు జగతీ, నాయక వ్రాసినఁ బఠించినం దగ వినినన్. 182

వ. అభిమన్యుండును భండనంబునఁ బిఱుసనక శరశరాసనాదివివిధాయుధంబులఁ బర
బలంబుల బడలువఱచి చిరవీరస్వర్గసౌఖ్యంబును బ్రఖ్యాతియుం బడసె నీకు
వడలం బని లే దని చెప్పిన విని ధర్మతనయుండు దనమనంబున నుత్తమక్షత్త్రి
ధర్మంబు తెఱం గిట్టిద యగుట దలపోసియు శూరులు పుణ్యలోకంబున సుఖం
బుండుటయుం దెలిసియు నెవ్వగ విడిచి వెండియు వేదవ్యాసమునీశ్వరుతో
నిట్లనియె. 183

ఆ. మును ప్రసిద్ధిఁ బొంది చనినభూపాలక, శ్రేష్ఠు లెవ్విధమునఁ జేసిరొక్క-
క్రతువు లవ్విశిష్టకర్మజాతము దెలి, యంగఁ జెప్పి నన్ను నాదరింపు. 184

వ. అనిన విని యమ్మనుజపతితలంపు గనుంగొని కృష్ణద్వైపాయనుండు నీ వి ట్లడు
గుట నీకొడుకు దొంటిమహారాజులయట్టివాఁడు గావున నక్కుమారులకు వార
లకుం బుణ్యగతితారతమ్యం బెట్టిదియో యని[1]యరయుట గా నోపు నని యూ
హించెద ననవుడు నతండు మీదివ్యచిత్తంబున నవధరించినదానిం గా దన నెట్లు
వచ్చు నవ్వానిని విన నలతు నానతి యిండు. 185

చ. అనుటయు నమ్మునిప్రవరుఁ డాతని కిట్లను నధ్వరప్రవ
ర్తనులుఁ దపఃప్రదీప్తులును దానసమగ్రు లుదాత్తశీలురుం
జనియెడునట్టిచోటు లొక[2]సంపదయే రణశూరకోటి క
ర్జునసుతుఁ డత్యుదాత్త మగుచోట సుఖస్థితి నుండు భూవరా. 186

వ. అది యట్లుండె మహాత్ము లయినమహీపతులవరిష్ఠకర్మానుష్ఠానంబుల తెఱం
గెఱుంగుట మేల కాదె యంత లంతలు మానుసులు మడిసిరి గాని పుడమి నిత్యు
లై నిలువం బడ రది వినుటయు నీమనోరోగశమనంబు సేయుం జెప్పెద నాక
ర్ణింపుము. 187

వేదవ్యాసమునీంద్రుఁడు ధర్మజునకు సువర్ణష్ఠీవిచరిత్రంబు చెప్పుట.

క. జనపాలక సృంజయుఁ డను, మనుజేంద్రుఁడు పుణ్యమూర్తి మహిమాస్పదుఁ డి
వ్వననిధివలయములోనియ, వని నొక్కఁడ యేలు దుర్నివారస్ఫురణన్. 188

వ. సంతానార్థి యయి సంతతంబును భూసురపూజనంబులు సేయుచుండు నానర
పతికి నారదుండు సఖుం డగుట నతనిపాలికిఁ బెఱుమాఱు నరుగుదెంచు
చుండు నొక్కనాఁడు విప్రవరు లతిప్రయత్నంబునం గూడికొని యమ్మునివరునితో
నిమ్మహీపతికోర్కి దీర్ప వలదే యనిచెప్పిన. 189

క. అతఁ డతనితోడ భవదీ, ప్సిత మెయ్యది నాకు నేల చెప్ప వనుడు నం
చితగుణుఁడు రూపసియు నగు, సుతుఁ గోరుదు నెపుడు నేను సురగుణవంద్యా.

వ. అక్కుమారుండును మూత్రపురీషలాలాశ్రుస్వేదంబులు సువర్ణంబు లగునట్టి
వాఁడు గావలయు ననిన నమ్మహీపతికి నమ్మహాత్ముం డవ్వరం బిచ్చె నాసృంజ

1. యరయుటకుం గానోపు. 2. సంపత్తియే,

యుండు నత్తెఱంగుతనయుం బడసి సువర్ణష్ఠీవి యనుపేరిడి ప్రియంబునం బెను
చుచు వానివలనం గనకం బనుదినంబు నుత్తరోత్తరాభివృద్ధి యగుచుండ సమృద్ధి
నొంది శయనాసనసదనప్రాకారప్రభృతిసమస్తవస్తువులును గాంచనమయంబులు
గావించికొని యసమానమహిమానందంబునం బ్రకాశుం డై. 191

క. విలసిల్లుచు నుండఁగ మ్రు,చ్చిలి పట్టి కుమారునోరఁ జీర దుఱిమి వెం
గలు లగుక్రూరులు గొందఱు, వెలువడఁ గొనిపోయి యొక్కవిపినములోనన్.

ఆ. కడుపు వ్రచ్చి యొడలు గలయంగ జల్లించి, పాపి పాపి చూచి పసిఁడి గాన
కచట శవము వైచి యరుగుచు నుండి త,త్కర్మఫలముఁ దమ్ముఁ గలఁచుటయును.

వ. ఆపాపాత్ములు దమలోనం గలహించి యొండొరుల వధియించి యందఱు నధో
గతిం జెందిరి సృంజయుండును గొడుకుం గానక వెదకి తత్కళేబరంబు గని పర
లోకక్రియలు నిర్వర్తించి శోకంబునం బలవించుచున్న నన్నరేంద్రుకడకు
నారదుం డరుగుదెంచి యతనిచేత నర్చితుం డై. 194

క. జననాథ యిట్లు శోకం,బునఁ గుందినఁ దనువు విడిచి పోదె యసులు స
చ్చినవారలు వత్తురె యే,డ్చినఁ జెలిమిం జేసి హితము సెప్పెద నీకున్. 195

—షోడశరాజచరిత్రము.—

వ. అవధానాయత్తం బగుచిత్తంబుతో విను మని యిట్లనియె. 196

సీ. సంవర్తుఁ డనుమహాసంయమి దేవతా, గురుతోడి యీసున నరుగుదెంచి
పూని యుపద్రష్ట యై నడపంగ హి,మాచలపాదంబునందు శక్ర
వరుణప్రభృతు లైనసురులు మహామునీం,ద్రులును సహాయు లై మెలఁగుచుండ
శాలాప్రముఖభవ్యసాధనంబులు గన,కమయంబులుగ వస్త్రకాంచనాజ్య

ఆ. దధిపయఃఫలాదితర్పణద్రవ్యస,మృద్ధి సకల జనులు మెచ్చఁ బెక్కు
లధ్వరములు సేసె నట్టిమరుత్తుం,డు, నిత్యపదవి నుండ నేర్చె నయ్య. 197

సీ. సన్మార్గమున రాజ్యసంపద నొంది భూ, సురపూజ లొనరించి సువ్రతముల
బృందారకులఁ బ్రీతిఁబొందించెఁ దన కర్థిఁ, బర్జన్యుఁ డేఁటేటఁ బసిఁడివాన
కనకమయము లైనకర్కటఝషనక్ర,కూర్మచయముతోడఁ గురియుచుండ
నయ్యర్థ మెల్ల ధనార్థుల కిచ్చుచుఁ,గురుజాంగలంబునఁ బరమనిష్ఠ

ఆ. నశ్వమేధముఖము లైనరాజార్హ,యజ్ఞములు పెక్కు సేసె సకలజనులుఁ
బొగడునట్టిపాట నెగడె సుహోత్రుఁ డ,వ్విభుఁడు దెగియె ననఁగ వినమె యధిప.

సీ. కాంచనాలంకారకాంతంబు లై రూఢి, కెక్కినగజములు పెక్కువేలు
జవసత్త్వరూపాదిసకలగుణములఁ బెం, పెసఁగినహయములు లనేకలక్ష
లమలసువర్ణమయము లగుకొమ్ములం, గొమరారుపశువులు గోటు లార్జి
తాంగకవిలసదజావికంబులు గణ, నాతీతములు గన్య లప్రమేయ

ఆ. లఖిలరత్నవిరచితాభరణంబు ల,నల్పములు మహీసురావళులకు

నిచ్చి చేసెఁ గ్రతువు లెన్ని యేనియు నంగుఁ, డతఁడు నవ్యలోకగతుఁడు గాఁడె.

సీ. ఏడుదీవులయందుఁ గ్రీడాగతులఁ దన, రథము చరింప నరాతు లనఁగ
వినియు నెఱుంగక విభవ మార్జించుచోఁ, బ్రజల నొప్పింపనిపరమపుణ్య
కర్మంబునకు మెచ్చి గారవంబునఁ దన, కక్షయధనము ఫాలాక్షుఁ డొసఁగ
నశ్వమేధములు జాహ్నవిపొంత శిష్టజ, నాకీర్ణములుగఁ బెక్కాచరించెఁ

ఆ. దారకములు వృష్టిధారలు లెక్కింప, వచ్చుఁ గాని యతనియిచ్చుగోవు
లెన్నఁ గొలఁది గాదు సన్నుతిపాత్రమా, శిబికి నుర్వి నునికి సెల్లె నెట్లు. 200

సీ. యౌవనంబునఁ దప మాచరింపఁగఁ దండ్రి, పంపున నరిగిన పెంపుకలిమి
సేతువు జలధిఁ బ్రఖ్యాతంబుగా నొన, ర్చినమర్త్యలోకపావనవిభూతి
త్రైలోక్యకంటకు దశముఖు బంధుయు, క్తంబుగాఁ జంపినకలితనమ్ము
బాలురమరణంబు వాటిల్ల కుండంగఁ, జేసినయత్యంతచిత్రమహిమ

ఆ. గలిగి యశ్వమేధములు మున్నుగా ననే, కాధ్వరము లొనర్చి యఖిలజనులఁ
దల్లివోలె నరసి దశరథరాముండు, గాలవశత నొందెఁ గాదె యధిప. 201

సీ. పూర్వవంశ్యులఁ గానిఁ బూని వియద్గంగ, నవని భాగీరథి యనఁగఁ బఱపి
శక్రుండు మెచ్చఁ బరాక్రమంబునఁ బేర్చి, యప్రతిహతముగ నశ్వమేధ
యాగంబు లొనరించునప్పుడు వేయు వే, లరదంబులందుఁ గన్యల నలంకృ
తలఁ జేసి యునిచి రథంబు రథంబున, కిభములు నూఱునూ[1] జేసి యేనుఁ

తే. గేనుఁగునకుగుఱ్ఱములు వేయేసిపాటి, హయముహయమునకట్ల గోచయ మమర్చి
భూరిభూరియుతంబుగ భూసురులకు, నొసఁగినట్టిభగీరథుం డున్నవాఁడె. 202

సీ. అర్థివిశ్వావసుండాదిగాఁ గలుగుగం, ధర్వులు హృద్యవాదన మొనర్ప
నప్సరోనికురుంబ మాటలుఁ బాటలుఁ, నై వినోదింపంగ నమరగణము
బహువిధాలంకారభంగుల విన్నాణ, ములు సూప దివ్యమునులు నుతింప
మనుజలోకం బెల్లఁ గనకాన్నవస్త్రభూ, షణదానములఁ దృప్తి సనఁగ నశ్వ

ఆ. మేధసమితిఁ జేసి మెప్పించె నింద్రుని, శతతమాధ్వరమున నతఁడు హయము
నాస పడిన నిచ్చె నాదిలీపునిఁ జూపు, మా ధరిత్రి నిపుడు మనుజనాథ. 203

సీ. జనన మాదిగఁ బాకశాసనుకరమునఁ, బ్రభవించునేయును బాలుఁ ద్రావి
ద్వాదశదినము లాతఁడు గారవింపంగ, [2]వర్ధిల్లి పండ్రెండువత్సరముల
ప్రాయమై రాజ్యసంప్రాప్తికి నేతెంచి, యర్కునియుదయంబు నస్తమయము
నగుపట్లు పొలిమేర లైనమహాక్షేత్ర, మంతయు నొక్కండ యనుభవించి

ఆ. యన్నపర్వతముల నాజ్యనదుల విప్ర, భోజనము లొనర్చి రాజసూయ
ములును నశ్వమేధములుఁ జేసి మాంధాతృఁ, డింద నిలిచెనే నరేంద్రముఖ్య.

సీ. అనిమిషాసురయుద్ధమున నసురావళి, సమయించి వర్ణాశ్రమముల నేర్ప

1. చేర్చి. 2. వర్ధించి.

రించి భూమి యలంకరించి యగ్నిష్టోమ, హయమేధ వాజపేయాతిరాత్ర
పౌండరీకము లనఁ బరఁగినయధ్వరం,బు లనేకములు సేసి భూసురులకు
నఖిలభూములఁ గలయర్థంబు లెల్లను, దన కని యేమియు నునుప కిచ్చె
ఆ. శుక్రునల్లుఁ డనఁగ శోభిల్లుతనయందు, ధర్మతత్త్వ మూర్జితముగ నియమ
నిష్ఠఁ దై యయాతి నెగడె శాశ్వతుఁ డయ్యె, నే నృపాల యమ్మహీశ్వరుండు.

సీ. ఓర్వక పెక్కండ్రు దుర్వీశు లొక్కటఁ, బై నెత్తివచ్చిన భండనమున
వారిహేతిచ్ఛత్త్రవాహనధ్వజములు, నఱికిన నడునడు నడఁకి వార
లభయంబు వేఁడిన నందఱఁ గృపఁ గాచి, యేలె నీపెన్నేల యెల్లఁ దాన
కొని యధ్వరములు పెక్కులొనర్చి వేడుకఁ, బాయసమ్ములు నపూపములు మోద
ఆ. కములు లోను గాఁగఁ గలవంటకముల నుర్వీసురావళులకుఁ బ్రీతిఁ జేసి
దక్షిణలుగ మణివితానంబు లిచ్చిన,యంబరీషుఁ డేమి యయ్యెఁ జెపుము.

సీ. లక్షభార్యల నుపలాలించి యొక్కొక్క, వెలఁదికి వేవురు వేవు రాత్మ
జులుగాఁగఁ బదిగోటు లలఘుమూర్తులఁగాంచె,వారునుదోర్బలోజ్జ్వలులునార్య
చరితులు నై పేర్చి తురగమేధంబు లం,దఱు బహుదక్షిణోదాత్తభంగిఁ
జేయుచుఁ దనపంపు సేసి వర్తింపంగఁ, దానును విశ్రుతాధ్వరము లొప్పఁ
తే. జెంపు సొంపును సువ్రతసంపదయును
నిర్మలశ్రద్ధయును గర్మనిపుణతయును
నెఱియ శశిబిందుఁ డొనరించి నెగడె నతఁడు
వడయఁ జాలెనె యెన్నఁడుఁ జెడనియొడలు. 207

సీ. అధికతపంబున నగ్ని నారాధించి, ప్రత్యక్ష మగుటయు బ్రహ్మచర్య
వృత్తంబు దమమును వేదవిత్త్వమునహిం,సయు బాత్రదానంబు శమము వరము
గాఁ గోరికొని వేదికాస్థలి మణికన,కాత్మక యై మువ్వదాఱుయోజ
నములదైర్ఘ్యము నంత కమరువిస్తారంబుఁ, గలుగంగ నొనరించి క్రతువు సేసి
తే. విప్రతతులకు దాని నతిప్రియముగ
నిచ్చి తనపేర గయ నుతి కెక్క వటము
పొగడు వడయంగఁ బుణ్యుఁడై నెగడె గయుఁడు
భూవరోత్తమ యతఁ డెందుఁ బోయెఁ జెపుమ. 208

సీ. ఇరువదివేవురు పరిణతపాచకు, లభ్యాగతులకును నతిథులకును
బాటించి క్రొత్తగాఁ బవలును రేలును, వలయునన్నము లిడ వెలసెఁ బశువు
లర్థి నుత్తమగతికై తామ చనుదేర, విశసించు నమరులు వేడ్కతోడఁ
బొడనూపి కడు పారఁ గుడువ హవిర్భాగ,ములు పెట్టు నవ్విధమున మహాద్భు
తే. తముగ నొనరించె సత్త్రయాగము దమత్స,రంబు గొనియాడవచ్చినవార లెల్లఁ
బ్రకటపుణ్యాత్ముఁ డన నొప్పు రంతిదేవుఁ, డవ్విభునకును వలసె లోకాంతరంబు.

సీ. శరభసింహవ్యాఘ్రసత్త్వచయంబుల, నేడిక లెట్లట్ల యెక్కియాడి
కట్టుచు విడుచుచుఁ గణ్వాశ్రమంబున, దమియింపఁగా సర్వదమననామ
మిడియె నమ్ముని పదంపడి మహారాజ్యప, దస్థుఁడై కాళిందితటమునందు
భాగీరథీతీరభాగంబునను సరస్వతిసమీపంబున వాజిమేధ

తే. రాజసూయాదివివిధాధ్వరము లొనర్చి, కనకనిర్మితకరితురంగమరథంబు
లసదృశప్రీతి విప్రుల కొసఁగె భరతుఁ, డన్నరేంద్రచంద్రుండును జన్నవాఁడ.

సీ. మిట్టుఁ బల్లంబు నై మెలఁగంగఁ దనరథ, ప్రముఖవాహనములఁ బఱపనునువు
గా కున్న మేదినిఁ గడు సమస్థలి గాఁగ, వెరవున నొనరించి విశ్రుతముగఁ
దనపేరఁ బృథివి నాఁ జనఁ జేసి గోరూప, యైనయవ్వసుమతి నమరగణముఁ
బనిచి యోషధులనుబహురత్నములఁ బిదికించి జగంబుఁ బోషించెఁ బృథుఁడు

తే. సేసె నానాధ్వరము లవి సెప్ప నేల, సకలధాత్రియు బ్రాహ్మణసమితి కిచ్చె
నమ్మహానుభావునకును సతులయశము, కాక సుస్థిర మయ్యెనే కాయ మనఘ.

సీ. బ్రహ్మవిద్వేషంబు పరికించి కోపించి, యవిధేయుఁడైనసహస్రబాహుఁ
బరిమార్చి నృపతులఁ దరమిడి తునుమాడె, నిరువదియొక్కమా రెల్లచోట
నందఱ యేలెడునన్నిభూములుఁ దాన, యేలె ధర్మోజ్జ్వలపాలనమున
రాజయోగ్యములు ధరాసురార్హంబులు, నగునధ్వరములు పెక్కాచరించెఁ

ఆ. గశ్యపునకు నిచ్చి కాశ్యపి యనుపేరఁ, జనఁగఁ జేసె నుర్వి జామదగ్న్యుఁ
వినమె యమ్మహాత్ముఁడును బరితోషవి, భ్రాంతి గలిగెనేని బ్రదుకఁ లేఁడు. 212

చ. నలుమడి నీకు నమ్మనుజనాయకు లేమిటఁ జూడ వచ్చినం
దలఁప భవత్సుతుండును నుదాత్తుఁడు వారలకంటె నెందునుం
గలయది దీని కేల యధికం బగు నెవ్వగ నింత నొవ్వ ని
త్తెలివి మనంబునం జొనుపు ధీరతసారత గూర్చు నేర్పునన్. 213

వ. అని నారదుండు. 214

తే. ఆయువును బుణ్యమును జిరశ్రీయుఁ జేయఁ, జాలుషోడశరాజన్యచరిత మిట్లు
సెప్ప నేర్పడఁగా విని సృంజయుండు, పాండవాగ్రజ యేమియుఁ బలుకకుండె.

చ. పలుకక యున్నయద్ధరణిపాలుఁ గనుంగొని యమ్మునీంద్రుఁ డేఁ
దెలియఁగఁ జెప్పినంతయు నతిస్థిరమై భవదీయబుద్ధియం
దొలసెనొ బూదిలోనఁ గ్రిమ మొందఁగ వేల్చిననేయివోలె ని
ష్ఫల మయి పోయెనో యనుడుఁ బ్రాంజలి యై తగ నాతఁ డిట్లనున్. 216

తే. పుత్రశోకాపహంబును బుణ్యతమము, నైనయాఖ్యానమున నాదుమానసంబు
కలఁక యంతయుఁ బాసె నిష్కల్మషుండ, నైతి నీదయఁ జేసి సంయమివరేణ్య.

వ. అనిన విని యత్తపోధనుండు ప్రీతుం డై నీ కెద్ది వలయు నడుగు మిచ్చెద ననుట
యు సృంజయుండును దేవా నీవు ప్రసన్నుండ వగునంతకంటె మిక్కిలి వలయునది

యెయ్యది భవత్ప్రసాదభాజనంబు లయినవారికి దుర్లభంబు లగువస్తువులుం గల
వే యనుటయు నమ్మునివరుండు. 218

క. మ్రుచ్చులమూఢత్వమునం, జచ్చి నరకవాసమునకుఁ జనినతనయు నేఁ
దెచ్చెద మగుడఁగ వే నీ, కిచ్చెద వగ పుడుగు మింక నేనియు నధిపా. 219

వ. అని చెప్పిన. 220

క. దేవముని యిమ్మెయిం దగు, దీవన యిచ్చుటయు నరుగుదెంచె సువర్ణ
ష్ఠీవి గడు నద్భుతంబుగ, నావిభుఁడు ప్రమోదసంభృతాత్ముం డయ్యెన్. 221

వ. ఇవ్విధంబున నత్తపస్వి యిచ్చినయక్కుమారునకు సృంజయుం డస్త్రశిక్ష గావించి వివాహం బొనరించి యతండు యాగంబులఁ ద్యాగంబుల భోగంబులం దనమనంబునకుఁ బ్రియంబు సేయుచు సంతానవంతుం డై నెగడిన నతం డత్యంతసంతోషంబునం బొదలె నిట్లా సువర్ణష్ఠీవి యశిక్షితాస్త్రుండును నకృతవివాహుండును నయాగకర్తయు నత్యాగవిదితుండును నభోగభాగియు నసంతానవంతుండును నగుసమయంబున సమయుట కారణంబుగా నన్నారదుండు గారుణ్యంబునం గ్రమ్మఱ వానిం గలిగించె నది యట్లుండె నవ్విశేషంబు లన్నియు సంపన్నంబు లయి శౌర్యంబున శత్రుధైర్యంబు దూలించి మేలిమి వడసి నాకలోకసౌఖ్యంబునం బొందినవాసవపౌత్త్రునకు వగచుట వివేకంబుతెరువు గాదు విను మీలోకంబు దుఃఖబహుళం బగుటఁ దపోదానాద్యనుష్ఠానంబుల మానవులు సురలోకసుఖంబు సాధింపం జూచుట సుప్రసిద్ధంబు గాదె నీ వయ్యర్జుననందనుఁ డట్టి పుణ్యపరులకుం బడయ నరిది యగుపదంబున నునికి దెలియుటకును బావనంబు లైనపలువురుభూపతులవృత్తాంతంబులు వినుటకును ఫలం బయినపరిజ్ఞానంబున సమాధానసుస్థిరుండ వై యుండుము పోయి వచ్చెద నని పలికి పారాశర్యుం డంతర్ధానంబు సేయుటయు ధర్మసూనుం డుపశమితశోకుం డయ్యెను వివ్వచ్చుండు వచ్చినవానితో నే మనువాఁడ ననుతలంపు పుట్ట నూరకుండె నని సంజయుండు సెప్పుటయు.

తే. అతనితో ధృతరాష్ట్రుఁ డిట్లనియెఁ గ్రీడి, సంగరమున సంశప్తకసమితి నేమి
సేసె సుతువార్తయెవ్వరు సెప్పి రాతఁ, డట్లు దెగుట యెఱింగి యెట్లయ్యెఁ జెపుమ.

క. అనిన విని సూతసుతుఁ డి, ట్లనుఁ బేరడవులు దహించునసలముచందం
బున సంశప్తకసేనల, ననిమిషపతిసుతుఁడు దీవ్రుఁ డై పొరి వుచ్చెన్. 221

అర్జునుఁడు శిబిరంబునకు వచ్చునెడ దుర్నిమిత్తంబులం గని కృష్ణునితోఁ జెప్పుట.

వ. అట్లు మర్దించి మగుడునప్పుడు మాధవు నాలోకించి. 225

చ. కలయఁగ దుర్నిమిత్తములు గానఁగ నయ్యె మదీయచిత్తముం
గలఁగెడు మేను మ్రానుపడఁగాఁ దొడఁగెన్ గురుఁ డారయంగఁ గే
వలుఁడె నృపాలుఁ డే దెసకు వచ్చెనొ యన్న నతండు రాజుఁ ద
మ్ములు సుఖు లొందుమై నశుభముం గల దిప్పు డెఱుంగ నయ్యెడున్. 226

వ. అని పలికెం దదనంతరంబ యద్దామోదరధనంజయులు సంధ్యాసమయసముచిత కరణీయంబు లాచరించి యరుగుదెంచి నిజశిబిరంబు సొత్తెంచి రది చిట్లిన చిత్రరూపంబులు గలకుడ్యంబునుం బోలె వివర్ణాకారు లైనజనులవలనం బాడఱి యున్నం దత్ప్రకారం బనుసంధించి యన్నరుండు నారాయణున కిట్లనియె.

క. సైనికులు నన్నుఁ గనుఁగొని, యాననములు వాంచి తొలఁగి యరిగెద రది యే
మో నేఁడు వేణువీణా, గానస్వనములును వీటఁ గలుగవు కృష్ణా. 228

క. ఈమేలు ప్రజ కొనర్చిన, యామహిమకు నెలవు గొంతి యగ్రతనయుఁడో
భీముఁడొకొ తమ్ముఁగుఱ్ఱలొ,కో మఱి యెవ్వరొకొ తలఁపు గొలఁదికి మీఱెన్.

ఆ. అలరుమొగముతోడ నభిమన్యుఁ డేలొకో, యెదురు రాఁడు నాకు నెట్టివార్త
చెవులు సోఁకునొక్కొ చే వెట్టికలఁచిన,భంగిఁ ద్రిప్పికొనఁదొడంగె మనము.

క. పలుమాటల కిటు మఱుమా, టలు వలుకనికృష్ణుతో నడలు మది మొలవం
బలుకుచు ధర్మసుతునివిడి,దల కరిగెను మోము వెల్లఁదనమునఁ గదురన్.

వ. ఇవ్విధంబున నరిగి యన్నరపతి బంధుమిత్త్రులును మాన్యరాజన్యులుం దానును నొక్కయెడ నున్నం దత్ప్రదేశంబునకుం గేశవుండును దోడన చనం జని వారుమ్మలించి యునికియు వారలలోన సుభద్రాసూనుండు లేమియుం జూచి సవ్యసాచి యడుగులు దొట్రుపడ నక్కొలువులోనికిం బోయి కలయం గనుంగొని యెలుంగు రాల్పడ ని ట్లనియె. 232

క. ఆననములు వెలువెల్లం, గా నడలొదవినది మీకుఁ గానఁ [1]దడవ మీ
లో నభిమన్యుఁడు లేఁ డే,మో నాకుం జెప్పఁ డేల యూరక యుండన్. 233

క. ధనురాచార్యుఁడు దగఁ బన్నినపద్మవ్యూహ మొరులు నేరరు చొరు మం
చనుమానింప కతనిఁ జొరు, మనరు గదా మీయుపాయ మాఱడిఁబోవన్.

ఉ. అమ్మొన సొచ్చుచొప్పు దెలియన్ వినె నంతియ కాని యిమ్ములం
గ్రమ్మఱుభంగి వాఁడు వినఁగానఁడు దీని నెఱుంగ కున్కిఁ బా
పమ్మునఁ బోయి మీరు సొరఁ బంచిన నుక్కునఁ జొచ్చి యోధబృం
దమ్ములచేత మ్రగ్గఁడు గదా కురువీరులు సుట్టు ముట్టినన్. 235

మ. హరిమేనల్లుఁడు గొంతికూర్చుమనుమం డస్మత్తనూజుండు సం
గరకేళీనిపుణుండు దివ్యశరశిక్షాశాలి యవ్వీరు నె
వ్వరొకో నేలకుఁ దెచ్చి రొక్కరునిచే వాఁ డేల చిక్కుం బొరిం
బొరిఁ బెక్కండ్రురు విచ్చుచుం బొదువుచుం బోరాట గల్గెం జుమీ. 236

క. గురులకు భక్తుఁడుదారుఁడు, గరుణ గలఁడు శౌర్యధైర్యగాంభీర్యధురం
ధరుఁడు [2] మొగమోడు నాసుర, వరపౌత్త్రుఁడు లేమి కోర్వ వచ్చునె చెపుఁడా.

క. అన్నగుమోమును నత్తెలి, గన్నులు నవ్వెడఁదయురముఁ గన్నారంగాఁ

---

1. బడఁడు 2. మొగమోడు నే సుర,

గన్నను బ్రదుకుదుఁ గానక, యున్నను బ్రాణంబు లెట్టు లుండఁగ నేర్చున్.
సీ. హంసతూలికపాన్పునందుఁ [1]బొందెడుమేను, కఠినంపునేలతోఁ గదిసె నేఁడు
గొడుగులనీడ పై నడరఁ జెన్నగుమోము, పొరిఁ బర్వుపెందూళి బ్రుంగె నేఁడు
లలనలు లీలమైఁ గొలువ నుండెడుభోగి, వఱళులలో నున్నవాఁడు నేఁడు
నానాజనములకు నాథుఁ డై శోభిల్లు, దొరయనాథత్వంబుఁ బొరసె నేఁడు
ఆ. వినయరతుఁడు హృదయవిదుఁడు సుభద్రగా,రాబుపట్టి మగలరాజు మాన
ధనుఁడు దివిజరాజుమనుమఁడు నాచెలి,కాఁడు ముద్దులాఁడు లేఁడు నేఁడు.
ఉ. అక్కట మందభాగ్యునకు నట్టితనూభవరత్న మెవ్విధిన్
దక్కు విధాత నిర్దయుఁ డొడంబడునే కడుమేలివస్తువుల్
పెక్కుదినంబు లున్కి యరిబృందము పిల్చినఁ బోటుబంట నై
యక్కడ కేల పోయితి మహాగుణభూషణుఁ గోలుపోయితిన్. 240
వ. అనుచుఁ జదికిలంబడి ఫల్గునుండు. 241
ఉ. హా యను ధర్మరాజతనయా యను నన్నడఁబాయ నీకుఁ జ
న్నే యనుఁ దల్లి నేఁపఁ జనునే యనుఁ గృష్ణుఁడు వీఁడె వచ్చె రా
వే యను నొంటి పోకఁ దగవే యను నేగతిఁ బోవువాఁడ నే
నోయభిమన్యుఁడా యనుఁ బ్రియోక్తుల నుత్తరఁ దేర్పవే యనున్. 242
వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబులం బలవించి యుధిష్ఠిరునాననం బాలోకించి.
ఉ. పావని సేరి యుండఁడొకొ పార్షతుఁ డచ్చట లేఁడె యొండుమైఁ
బోవఁగఁ బంచితే ద్రుపదుఁ బోరికి సాత్యకి రాక తక్కెనే
భూవర మత్స్యనాథుఁ డెటువోయెనొ డెప్పర మైన నీకునుం
గావఁగ రాక తక్కెనొ తెగం గత మేమి సుభద్రపట్టికిన్. 244

అర్జునుఁడు ధర్మరాజు నభిమన్యుండు సచ్చినవిధంబు నడుగుట.

క. పడుఁగాక యేమి పగఱం, గడిమి మెఱసి చంప నొంపఁ గనియెనె నృప నీ
కొడు కిట యట నూడక యె,క్కుడుమగఁటిమి నరికి పేరు గొనియెనె పోరన్.
వ. అని పలికి నిట్టూర్పునిగిడించి చింతించి. 246
చ. పలువురు సుట్టు ముట్టుకొని బాణకృపాణముఖాస్త్రశస్త్రపం
క్తులఁ గడు నొంపఁగాఁ దనకుఁ దోడ్పడువారలు లేక నన్ మదిం
[2]దలఁపఁడ యుత్తఱిన్ రిపువధంబున కెయ్యము తండ్రి మేను గొం
దలమునఁ బొందకుండ నని తాఁ బలుమాఱును జీర కుండునే. 247
క. అక్కట తప్పఁ దలంచితి, నక్కొలఁదులవాఁడె కృష్ణునల్లుఁడు పోరన్
స్రుక్కునె బాహాగర్వము, దక్కునె నాకొడుకు మిన్ను [3]దలపైఁ బడినన్. 248
ఆ. పిన్ననగవుతోడఁ జెన్నెసలారుసౌ,భద్రుమొగము నూడఁ బడయ కున్న

1, బంధెడు మేను. 2, దలఁపఁడె. 3 దశపైఁ బడినన్.

వాఁడ న్మానంబు వ్రయ్యలై పోదిది, తాతఁ జేసినది యొకో తలంప. 249

క. పలువురు క్రూరత బాలునిఁ, జలముకొని వధించునపుడు శౌరిని నన్నుం
దలఁపరొకో మనముల వా, రలు దానికి [1]నేమి నీఁగ రాదయ్యెడినో. 250

క. కడకట పేరినపెన్నెత్తుట జొత్తిల్లి యున్నమేనితోఁ గొడు కేచ
క్కటిఁ బడి యున్నాఁడో య,చ్చోటు సూపెడువారు లేరె చూచెద వానిన్.

సీ. పడి యుండి వాఁ డిలఁ బొడిచినచందురు, క్రియఁ దత్తలము వెలిఁగింప కున్నె
యే మని నాతోడఁ బ్రేముడించునొకో సు,భద్రపుత్త్రునిఁ జూడఁబడయ కున్కిఁ
బగతుర నిర్జించి మొగముపోటుల నొచ్చి,పొడసూపరాఁ డయ్యెఁ గొడుకు నాకు
నడలునఁ దల్లడపడియెడుద్రౌపది, వంత మాన్పింప నెవ్వరికి వశమె

తే. యని యలంతమైఁ బలుమాట లాడుచుండి
తలఁచి మఱియును ధర్మనందనునియాన
నంబు వీక్షించి నిర్జరనాథతనయుఁ
డెలుఁగు గుత్తుకఁ దగులంగ నిట్టు లనియె. 252

వ. సంశప్తకసమితితోడం దమకించి పోరి పోరి కౌరవసైనికులసింహనాదంబుల
వింటి నప్పు డెలుంగెత్తి యుయుత్సుం డాడినమాటల నాకర్ణించితి. 253

సీ. పెనఁగంగఁ జాలరు బీభత్సుతో మీరు, బాలుని నొక్కరుఁ బలువు రిట్లు
సంపితి రిది మీకు సంతోషకాలమే, యెద్దురు గా కార్వ నేల చెప్పుఁడ
హరికి నర్జునునకు నప్రియం బొనరించి, బ్రదుకంగ వచ్చునే భవున కైన
నది యట్టు లుండె నీయధికపాపముఫలం, బెట్లును జెఱుపక యేల తక్కు

ఆ. ననియె నివ్విధమున నరిసేనయోధుల, నతఁడు వలుక వీనులార వినియుఁ
దెలియ నైతి వాసుదేవుండు [2]వినియెన, యని తలంచి దాని[3]నంత గొనక. 254

క. మనుజాధిప తగుసమయం,బున నీ వెఱిఁగింపఁ గన్నఁ బోరివుచ్చనె వే
చను దెంచి నీసుతుం బొది, వినయెడఁ దత్క్రూరయోధవీరుల నెల్లన్. 255

క. అని పలికి మఱియుఁ గొడుకుం, బనవుచు శోకమున మునుఁగుఫల్గునునిఁ దగం
దనకరములఁ బొదువుచు ని,ట్లను హరి చిత్తంబులోన నడ లూనంగాన్. 256

చ. ఇటు దగునయ్య శూరులకు నెల్లను బోకడ యిట్ల కాదె యే
మిటికి నలందురక్ మొనలు మేకొని యాయుధజీవనంబు నూఁ
దుటయు నెఱుంగవే రిపులఁ ద్రుంచి యశం బిల నించి పుత్త్రుఁ డె
క్కటి దివిచూఱకోల్ ప్రియను కా కిది యప్రియమే తలంపఁగాన్. 257

ఆ. ఎఱుఁగ వలయుదాని నెఱిఁగి కోవిదుఁ డగు, నట్టినీకు వగవ నగునె పార్థ
నీదువంత సూచి నీవార లందఱు, దీను లైరి వీరిఁ దేర్పవలదె. 258

వ. వీరలం జూచి తగుమాట లాడు మనిన నత్యంతశోకాక్రాంతస్వాంతుం డగుచు

1. నేమి యెఱుఁగరాద. 2. వినియెనే. 3. నంత గొనన.

సుభద్రాకాంతుండు గద్గదకంఠంబుతోడం దోడంబుట్టువుల కిట్లనియె. 259

చ. మనసిజమూర్తి యైనయభిమన్యునిమాటలు వీనులార నే
విన వలతుం దదీయమృతి వేడ్క నొనర్చినవారు గ్రక్కునం
జని తగ వానిఁ గాంచి సుఖసంగతిమైఁ జరియించునట్లుగా
ననిచెద నేఁటిపోరు దెలియం గలభంగియు మీరు సెప్పుఁడా. 260

వ. అని మఱియును. 261

చ. అలవుఁ జలంబు శౌర్యమును నస్త్రమహత్త్వముఁ గల్గునిందఱుం
గలుగఁగ నెట్లు సచ్చు బలఘస్మరుచే నయినం బ్రచండదో
ర్బలవిభవాభిరాముఁడు సుభద్రసుతుం డిది యెన్నిభంగులం
దలఁచినఁ బోల దేమిటికితంబున నామన మిట్టు లయ్యెనో. 262

క. మిమ్మును బాంచాలురఁ గడు, నమ్మి చెడితి వానిరక్షణమ్మునఁ బ్రౌఢ
త్వమ్మిట్లు లేమి యెఱిఁగిన, నెమ్మెయిఁ గాచికొన నేరనే యబ్బాలున్. 263

క. రథవితతి వఱపి మీ రవి,తథముగఁ గవియంగ మిమ్ముఁ దాఁకి కలఁచి యే
రథికులు సమయించిరి యరి, మథనభుజావిభవు నక్కుమారోత్తమునిన్. 264

వ. అని యంత కంత కగ్గలించునుమ్మలికంబునం గలంగి యంత నిలువక. 265

క. ఉక్కను నస్త్రబలము మీ, కెక్కుడియది సాల రైతి రిందఱు ననిన
య్యొక్కరుఁ గావఁగ మీరీ, తక్కువ కోర్చితిరి మిమ్ముఁ దక్కన నేలా. 266

క. బలహీనులు సంగరభీ,తులు నగుమి మ్మెఱిఁగి యెఱిఁగి తొలఁగి తనూజుం
దలఁపక యొంటి మెలఁగువెం,గలి నగునను దూఱుకొందుఁ గా కేమందున్.

తే. మానిసులుపోలె నున్నార లేను లేని
తఱి మహాగుణశాలి నాతనయుఁ గాచి
కొనఁ గడంగర సింగారమునకుఁ గాక
మఱువులును గైదువులు మీకు మానమునకె. 268

వ. అని భంగించి యూర్పులు సందడింప మొగంబు బిగు వారం గ్రోధశోకంబులు
మనంబునఁ [1] బెనంగొనం గన్నీ రొలుక నూర కున్న నెల్లవారు నతనికి మాఱు
పలుకను దేఱి చూడను వెఱచి యుండి రప్పు డచ్యుతుం డొక్కరుండు నను
నయాలాపంబులం దేర్చుచుండం బాండవాగ్రజుండు గుపితాఖండలనిభుం డగు
నాసవ్యసాచితో సాంత్వనస్వరంబున నిట్లనియె. 269

ధర్మరాజర్జునుని కభిమన్యుండు సచ్చినవిధంబు సెప్పుట.

సీ. అనఘ సంశప్తకహననంబునకు నీవు, సనిన నొడ్డన మేర్చికొని కడంగి
నడచి ద్రోణునిఁ దలపడితి మవ్వీరుమో, హర మేము సొరఁజాల మైతి మనఁగ
నేల తద్బాణార్చు లేర్చిన నక్కడఁ, దేఱి చూడను లేక త్రిప్పికొంటి
మమ్మొన భేదింప నభిమన్యుఁ డోపుఁ బో, మ్మని యెడు[2]తలఁపు నా కపుడు పుట్టి

1. ముప్పిరిగొన. 2. బుద్ధినాకపుడు.

ఆ. వానిఁ బిలిచి నీవు వాకిలిఁ బుచ్చు మం, దఱము మొగ్గరంబు దఱియఁ జొచ్చె
దము వడిని భవత్పథంబున ననుడు నం,భోధి సొచ్చుకరటిపోల్కిఁ జొచ్చి. 270

క. నీయుపదేశముఁ దనచే, దోయిబలువుఁ దోఁడు గాఁగ ద్రోణుఁ గడచి వే
పోయి మొనఁ జొచ్చి సైన్యము, పాయువడఁగఁ గలఁగఁ జెదరఁ బఱవఁగఁ జేసెన్.

క. కని కుంభజముఖ్యులు వా, నిన పొదువఁగ నేముఁ జొచ్చి నిరతిశయరయం
బున వానికిఁ దోడ్పడుటకు, జనఁ జన మాకడ్డపడియె సైంధవుఁడు వడిన్. 272

వ. అతండు రుద్రవరానుభావంబునం జేసి యత్యుగ్రబలుం డగుట నే మతని మిగులం జాలక చిక్కితి మాసౌభద్రుం జుట్టు ముట్టి గురుకర్ణకృతవర్మకృపగురుపుత్రాది యోధవీరులు పెక్కండ్రు సిక్కువఱుపం జేవ సెడక వాఁడు బలంబు మెఱయఁ జలంబు నెఱయ నారాధేయప్రముఖులం బఱపియు బృహద్బలలక్ష్మణప్రభృతు లగురాజుల రాజకుమారులఁ బలువురం జంపియు సొంపారెం బదంపడి పదాతియు గదాపాణియు నై రథాంగపాణియల్లుండు దూఁగాడుచుం బోరాడునెడ దుశ్శాసనతనయుండు దాఁకి వానిచే విరథుం డై తానును గద గొని పెలుచం దలపడియె నత్తెఱంగున నై నగదారణంబున వా రిరువురుం బరస్పరనిహతు లై పడి రివ్విధంబున నక్కుమారుండు దనతండ్రులకును మామలకును గూఢి యగు రణక్రీడం గీర్తిపరిస్ఫూర్తియు నాకలోకసుఖంబునుం జేకొనియె నని చెప్పుటయు.

క. తెల్లముగ సుతుపడుట విని, జల్లని డెందంబు సెదర సంధులు ప్రిదులం
దల్లడ మగ్గల మై మూ, ర్ఛిల్లె నరుఁడు బంధు లెల్లఁ జేష్టలు దక్కన్. 274

వ. ఇట్లు పరవశుం డైనఁ గృష్ణయుధిష్ఠిరులు గరతలంబుల నెత్తి నొక్కింతసేపునకు సేదదేఱె సైంధవుం దలంచి యతండు. 275

ఆ. అవుడు గఱచి యెఱ్ఱనగునాననంబుతో, బొమలు ముడిచి చెమట పొడమ మేను
కంప మొందఁ గనలు గదిరినకటికిన, వ్వేసక మెసఁగ నన్న కిట్టు లనియె.

మ. వినుఁడీ నాదు ప్రతిజ్ఞ నీవు నిఖిలోర్వీనాథులున్ సింధురా
జు నవశ్యంబును నెల్లి సంపుదు భయస్థుం డై నినుం జొచ్చినన్
వనజాక్షున్ శరణంబు వేఁడినను గర్వం బేది నన్నుం దగం
గనినం బోరు దొఱంగి పోయిన నెఱుంగం గాని సత్యవ్రతా. 277

క. బాలధ్వంసకు నాదు,శ్శీలుం గాచుటకు నన్నుఁ జెనకిన నస్త్ర
జ్వాలలఁ గౌరవయోధులఁ, దూలించుచు వానిఁ గవియుదుం జటులగతిన్. 278

క. ఇట్లు సేయ నైతినేని గురుద్రోహి, గతికి బ్రహ్మఘాతిగతికి మద్య
పానరతునిగతికి మానార్హజనపరి, వాదిగతికిఁ బోవువాఁడ నధిప. 279

వ. మఱియు నొక్కప్రతిన యవధరింపుము. 280

చ. అనిమిషదైత్యకింపురుషు లాదిగ నెవ్వరు వచ్చి కాచినం

1, సొచ్చుగరుఁడు పోల్కి.

దునుముదు నెల్లి సైంధవునిఁ ద్రోయజమిత్త్రుఁడు గ్రుంక కుండుము
న్న నరవరేణ్య యిత్తెఱఁగు నాకొనరింపఁగ రాక యున్న నే
ననలము సొచ్చువాఁడ నృపు లందఱుఁ జూడఁగ గాండివంబుతోన్. 281

వ. అని పెలుచం బలికి యప్పురమకోదండంబు దెప్పించి సజ్యంబు గావించి గుణ ధ్వని నిగుడం జేయుటయుఁ బద్మనాభుండు పాంచజన్యంబు పూరించె దేవేంద్ర పుత్త్రుండు దేవదత్తం బొత్తె నన్నాదంబులును దత్తైనికసింహనాదంబులును దూర్యనినదంబులును నింగి వోంగం జెలంగె నగ్గాండీవంబును నృత్తంబు సేసిన చందంబు నొందె నస్త్రంబులు గవదొనలు వెలువడి వెలింగె నయ్యవసరంబునం గొండొక దెలివొంది పవననందనుం డప్పురందరనందనువదనంబు వీక్షించి. 282

క. అతితీవ్రమైన నీదగు, ప్రతిన కుపోద్బలము గాఁగఁ బరఁగినధీరో
ద్ధతపాంచజన్యరవమున, ధృతి దూలకయున్నె కురుపతికి నింద్రసుతా. 283

వ. అని యగ్గించె నాసమయంబునం గోపంబు పెంపునను బూనికిపై భరంబునను భీమసేనునిసల్లాపసౌహార్దంబునను దనడెందంబుశోకంబు డిందువడం గలయుం గనుంగొనిన విజయుని వందిమాగధసందోహంబులు సంస్తుతించె నట్టియెడ నిక్కడ. 284

క. జననాథ పాంచజన్యధ్వనిఁ గూడి చెలంగు దేవదత్తరవంబుల్
విని భీతిసంభ్రమంబుల, మనసైన్యము లెల్ల ఘూర్ణమానము లయ్యెన్. 285

క. అప్పుడు వేగవుఁజారులు, సెప్పిననంతయు నెఱింగి సింధువిభుఁడు దన్
గప్పెడునెవ్వగ పెల్లున, నిప్పులఁ బడినట్లు గాలు నిలువఁగ లేమిన్. 286

—— అర్జునునిప్రతిజ్ఞ విని సైంధవుఁడు భయపడి దుర్యోధనునితోఁ జెప్పుకొనుట ——

క. చని యాప్తులైనబలవ, న్మనుజేంద్రులు గొలువ నున్నమానవనాథుం
గని యిట్లను [1]సిగ్గు గడచి, తనయుల్లముఁ గలఁచి నెఱపు దల్లడవెట్టన్. 287

ఉ. ఏ నొకరుండనే తనకు నెగ్గొనరించితి నేల నాపయిం
బూనినవాఁడు ఫల్గునుఁడు పోర వధింపఁగ [2]నట్టె పాడి [3]యీ
కేనెఱి[4]సంతసంబు వగపేటికి నా కెట యేసి పోయెదన్
వానిప్రతిజ్ఞ కడ్డపడువారె సురాసురసిద్ధసాధ్యులున్. 288

వ. అనుచుం గొలువు గలయం గనుంగొని. 289

ఆ. ద్రోణకర్ణశల్యదుర్యోధనులుఁ గృప, బాహ్లికులును జముఁడు వట్టికొన్న
వాని నైనఁ గావ వలతురు వలచిన, నొల్ల కున్న నెట్టులొకొ యెఱుంగ. 290

వ. అని వెండియు. 291

క. పెదవులు దడుపుచుఁ గాళ్ళున్, గుదివడ వడఁకుచు మనంబు గొందలపడఁగా
నిదియేటిమాట లాడెర, దుదిఁ బార్థుఁడు గాన కుండఁ దొలఁగన వలయున్.

1. నెఱుకగడచి 2. నేటిపాడి; నెట్టిపాడి. నిట్టి-నట్టిపాడి. 3. యింకే నెఱి; 4. సంతసంబె.

వ. మీ యందఱచేత ననుజ్ఞాతుండన కదా పోయి వచ్చెద ననవుడు నిజకార్య
ధురంధరుం డగునక్కురుధరణీవరుం డతని కిట్లనియె. 293

మ. మును నీ వెన్నితి విక్రమాఢ్యు లని మమ్ముం గొందఱఁ ద్రౌణిపెం
పును హార్దిక్యబలంబు సౌబలునియేపుం జేవయుఁ సోమద
త్తునిధైర్యంబును శౌర్యముఁ శలుమహోద్దర్పముం గూడ నె
న్నిన నీ కెట్లగుఁ జూడు మిట్టిమగలు [1]న్వే యేల నిన్నిత్తురే. 294

క. నమ్మము వెఱవకు మేనును, దమ్ములునుం గోట నీకుఁ దాత్పర్యము మై
నిమ్మేటిమగలు సూరెల, నెమ్మి నిలువ నింద్రుఁ డైన నీకెదు రగునే. 295

వ. అని చుట్ల నున్నరాజులం జూపిన సూఱడిల్లి యంత నిలువక నీకొడుకుం
దోడ్కొని ద్రోణునికడకుం జని జయద్రథుండు దనకు నర్జునునకు ధనుర్విద్యా
విభవంబునందలివాసి యెట్టి దని యడిగిన నతండు నీకు నతనికి నాచార్యకంబు
సమప్రకారంబ యవ్వీరుండు వివిధశ్రమంబులయలజడి కోర్చి యలఘుప్రయో
గంబులు పెక్కులు సాధించుటం జేసి నీకంటె నధికుం డైయుండు నది
యట్లుండె నేను గలుగ నీ వాసవ్యసాచికి వెఱవ వలదు మద్బాణంబులమఱువున
నున్న నిన్ను దేవతలకుం దేఱి చూడ వచ్చునే వివ్వచ్చునకుం బ్రవేశింప రాని
బంధురవ్యూహంబు వన్నించెదఁ గులధర్మంబు శిథిలంబు గా కుండ సమరంబు
సేయు మని చెప్పి వెండియు. 296

క. శ్రుతు లభ్యసించి తతుల, క్రతువులు సేసితి కులంబు రక్షించితి నీ
వితరులక్రియ మృత్యుభయా, న్వితుఁడవు గాఁ దగునె మేదినీవర యింకన్.

క. యాదవకౌరవపాండవు, లాదిగఁ గలయఖిలనృపులు నవ్యయవృత్తిన్
మేదిని నిలుతు రె క్రమమునఁ, బోదురుగా కెల్లజనులుఁ బోవు తెరువునన్. 298

క. తపములు దానంబులుఁ జే, సి పడయులోకంబు లెల్లఁ జేయలఁతులుభూ
మిపులకు సంగరవిద్యా, నిపుణతఁ దలఁ కుడిగి పోర [2]నేనియుఁ జాలున్. 299

క. అని యూఱడిల్లఁ బలికిన, విని యతఁడు గలంకు దేఱి విభుఁడుం దానుం
జని సంగ్రామోత్సాహం, బునఁ బొదలిరి తూర్యఘోషములు దివి ముట్టన్.

వ. సర్వసైన్యంబులును దైన్యంబు వాసి కయ్యంబుకడంక నుల్లసిల్ల సైనికోత్తముల
సింహనాదంబులు సెలంగె నిత్తెఱంగున భవత్తనయుశిబిరంబు సముద్యమసుము
ఖంబయ్యె నంత నక్కడఁ బాండవాగ్రజుండు పాంచాలమాత్స్యపాండ్యయాదవ
కేకయాదిరాజలోకంబుశోకంబు దగుమాటల మలుఁగం జేసి విడిదలకుం జన
నియమించి యనుజుల నచ్యుతునిం బెట్టికొనియున్నయెడ నగ్గోవిందుండు గాండీవి
కి ట్లనియె. 301

1. న్నేనుండ నిన్నిత్తురే 2. నేర్చినఁ జాలున్; నిల్చినఁ జాలున్.

క. నాతోఁ దలపోయక రో,షాతురతం బ్రతినవట్టి తపనీనాథ
ప్రాతంబు వినఁగ నిట్టులు, చేతాఁకున జెప్పరంబు సేసితి కంటే. 302

క. అస్తమయమునకు మును రిపు, మస్తకముం దునుమవలయు మన కిది సాలక్
[1]దుస్తరమును నగు నస్త, వ్యస్తం బగునేని నాకు వగపు గదిరెడున్. 303

వ. మన వేగులవారు వచ్చిరి వారు సెప్పిన తెఱంగు వినుము నీవు ప్రతిజ్ఞ సేసిన మోసినచందంబుల పెల్లునక్ బెదరి యప్పేటివారు గవ్వడి కొడుకుచావునకుం గోపించి యిప్పుడ యెత్తినచ్చునని రథకరితురంగంబుల నాయితంబు సేయుచుండ సైంధవుండు దనచారులచేత నీయాడినమాటలు విని వెఱచఱచి కురురాజు గొలువున్నచోటికిం జని సిగ్గఱి నిన్నునగ్గించి నీప్రతిన యెఱింగించి యతం డలిగిన మీరు గావ లేరని పలికి తా నెందేనియుం బోయెద ననిన నమ్మనుజపతి గురు కృతవర్మకృపకర్ణశల్యాశ్వత్థామప్రభృతు లగుమేటిమగలం బేర్కొని వీరును నా తమ్ములును గలుగ నరునకు నిన్ను జుట్టనవ్రేలనుం జూప వచ్చునే యని భయంబు వాపె భారద్వాజుండును మహోత్సాహుం డై దురవగాహవ్యూహవిధానంబున జయద్రథుం జేర కుండ నిన్ను నిలువరించువాఁ డయ్యె నది యట్టిద వా రొక్కొక్కరుండు గెలువ రానియట్టిజెట్టిజోదు లందఱు నొక్కపనికిం దలకొని నిలిచిన గెలుచుట యశక్యంబు గాదె యిక్కార్యం బార్యు లగునాప్తజనంబులం గూర్చికొని విచారింపవలయు ననవుడు విశ్వచ్చుండు నవ్వుచు ని ట్లనియె. 304

—— అర్జునుఁడు కృష్ణునితోఁ దనప్రతిజ్ఞావిషయంబు లైనవాక్యంబులు సెప్పుట. ——

క. వారి నెఱుంగుదు నేనును, వారలు న న్నెఱుఁగుదురు భవత్సాహాయ్య
స్ఫారబలోద్ధతి గలుగఁగ, వా రే తప్పింపఁ జాలువా రిప్పూన్కిన్. 305

వ. ఏను జయద్రథుం జంపుటకుం దమకించి తఱుమునప్పుడు నాకు నెవ్వ రడ్డంబు సొచ్చి రేనియు. 306

మ. పటునారాచపరంపరాప్రసరదర్పం బేర్పడం బేర్చి త
ద్భటసంఘంబును ఘోటకవ్రజము శుంభత్స్యందనౌఘంబు ను
ద్భటకుంభిప్రకరంబునుం బొదివి విధ్వంసంబు గావించె నె
త్తుట జొత్తిల్లెడునట్లు సేయుదు సమిద్భూభాగ మత్యుగ్రతన్. 307

క. కౌరవసైన్యంబులఁ గల, వీరులయస్త్రములు నాదువివిధాస్త్రగతి
క్రూరప్రవాహముల కెదు, రే రాజీవాక్ష యాదరింపకు వారిన్. 308

క. వెఱఁగుపడి కుంభభవుఁడుం, బెఱరథికులుఁ జూచుచుండ బీరము లావుల్
మెఱయఁ జలము నెఱయఁగఁ దల, దఱిఁగెద సైంధవుని నేల తలఁకెదు కృష్ణా.

క. కురుపతిబలముల యేలా, చరాచరము లైనభూతజాలము లెల్లం
దరతరమ యడ్డపడినం, దెరలిచి పడ వైతు సింధుదేశాధీశున్. 310

1 దుస్తరమగుఁగాని యస్త.

ఆ. గురునియమలవుఁ జలము వెరవును గలఁచి నీ, యాన గాండివంబునాన దివ్య
శరములాన యెల్లి సైంధవుతల యెల్ల, భంగిఁ దునిమి వైతుఁ బగఱు దలఁక.

చ. కనియెదు సైంధవుం గడచి క్రిందుగ నాకు నెదుర్చు రాజులం
దునుముఁగ భూషణోత్కరముతోఁ బడహస్తశిరంబు లుర్విపైఁ
బెనగొని చారుభంగియును భీషణరేఖయుఁ దాల్ప నెత్తురున్
నెనడును గ్రోలి భూతములు నిక్కుచు నీల్గుచుఁ జొక్కుచుండఁగాన్. 312

క. అవ్వలి సైనికు లడలఁగ, నవ్వుచు మనవార లార్వ నారాయణ న
న్నెవ్వరు మార్కొన లేమికి, నొవ్వం గురురాజు నేఁ దునుముదును ద్రోహిన్.

తే. సాధనము గాండివం బెట సమరకర్త, యర్జునుం డెట సారథి యబ్జనాభుఁ
డెట మరల్పఁగ వచ్చునే యారథంబు, హరున కైనను నెఱుఁగక యంటిగాక.

క. పూనఁగ రాదే నాకె, ద్దానిం బూనినను నీవు దలకొని తీర్పం
గా నునికి గలుగ నే నీ, చే నుండఁగ నిట్టు లేల చెప్పెదు చెపుమా. 315

క. ఈ ప్రతిన యెట్టి తెఱఁగున, నప్రతిహతవృత్తి నెగడు నట్టి తెఱఁగు లో
కప్రభువ నీవ చేయ న,తిప్రకటపరాక్రమప్రదీప్తుఁడ నగుదున్. 316

క. మమ్ము నరయుభరమున నీ, విమ్మెయిఁ దలపోసి యింక నిచ్చట నేలా
నెమ్మది నిద్రింపంగాఁ, బొమ్ము ప్రభాతమున రథముఁ బూన్పఁగ వలయున్. 317

వ. అని యివ్విధంబున సల్లాపంబులు సేయుచు నరనారాయణు లత్యంతకుపితాంతః
కరణు లగుచు బాములు రోఁజుపోల్కి నిట్టూర్పులు నిగిడించుచున్నం బురంద
రాదిబృందారకులు భయంబు గొని దీన నేమి పుట్టునో యని చింతాక్రాంతు
లైరి వారిధులు సంక్షోభించె సరిత్ప్రవాహంబులు ప్రతిగమనవ్యాకులంబు లయ్యెఁ
గాననశైలసహితంబుగా మహి సంచలించె మఱియు మాతంగతురంగనరనికరం
బులనాశంబులు దెలుపునుత్పాతంబు లనేకంబులు దోఁచె విశేషించి కౌరవ
స్కంధావారంబున దారుణవాయువులు విషమగతులం జరించుటయు శుష్కని
ర్ఘాతంబులు నలుగడలం బడుటయుఁ గరిహరినికరంబులు బహుళంబు లగుబా
ష్పంబులు విడుచుటయు మొదలుగాఁ బెక్కుదుర్నిమిత్తంబులు పుట్టినం బోటు
మగ లగుభూపతులు లోనుగా నెల్లజనంబులుం బుల్లపడి యుండి రనవుడు
సంజయునకు ధృతరాష్ట్రుం డిట్లనియె. 318

తే. అట్లు దమలోనఁ దగుమాట లాడి యాడి
కోపరసవేగమునఁ గుంది కుంది వగలఁ
బొంది పొంది పురందరనందనుండు
నచ్యుతుండు నారాత్రి యెట్లైరి చెపుము. 319

శ్రీకృష్ణుండు పుత్రశోకాతుర యైనసుభద్ర నూఱడించుట.

వ. అని యడిగిన నాసూతసూనుం డంబికాసూనున కిట్లను నమ్మురారిచిత్తం బారా
ధించి యర్జునుం డట మున్న యొక్కనాఁడు శిబిరంబునకు సుభద్రయుం బాం
చాలియు నుత్తరయును వచ్చి యచ్చటన యునికిం జేసి యచ్చెలువలశోకాన
లంబు [1]లుడుగునట్టిమాట లాడ నతనిం బ్రార్థించి పంచిన. 320

తే. అమ్ముకుందుండు గోఁత్త యై యడలు దనదు
డెంద మలఁపంగఁ జెలియలిమందిరమున
కరిగి పురపురఁ బొక్కెడునాసుభద్రఁ
గాంచి యిట్లను నెంతయు గారవమున. 321

క. రాచూలికి నుచితం బగు, నాచారము గాదె రణమునం దరులఁ దెగం
జూచుచుఁ దిరుగనినడవున, నేచి యమరలోకమునకు నేఁగుట తరుణీ. 322

క. నీకొడుకు తుచ్ఛ మగునే, లోకంబు దొరంగి పుణ్యలోకమ్మునకుం
బోకకు నిట్లధికం బగు, శోకముఁ బొందంగ నగునె సుదతీ నీకున్. 323

ఆ. బ్రహ్మచర్యమునఁ దపంబున నుత్తమ,దానములను బడయఁ దలఁచునట్టి
గతులకంటె సౌఖ్యకారిణి యగుగతిఁ, బొందె నీసుతుండు [3]గుంద నేల. 324

ఉ. క్షత్రియకాంత పుత్రకునిఁ గాంచుట వాఁ డతిలోకవీరుఁ డై
ధాత్రిఁ బ్రసిద్ధి[4]కెక్కుటకుఁ దా నది గాకయు వీరపత్ని నా
నీత్రయి నెందునుం బ్రణుతి కెక్కిననీవు తనూజుబీరమున్
శత్రువధోత్సవంబు విని సంతస మందక కుందఁ బాడియే. 325

వ. అట్లుం గాక. 326

క. కాలం బైనం బోవక, యీలోకమునందు నిలువ నెవ్వరివశ మి
ట్లేల యవివేకజనముల, పోలిక శోకానలమునఁ బొగులుచు నుండన్. 327

క. తగుమాట లాడి కోడలి,నగ పుడుపుము నీవు ధైర్యవతి విట్లడలం
దగునె నినుఁ జూచి కాదే, మగుడుం జిత్తములవగలు మా కందఱకున్. 328

ఉ. నీమగఁ డెల్లి సైంధవు ననిం దెగటార్చి శిరంబు దెచ్చినం
గోమలి నీదుపాదములకుం దగుపీఠము సేయు మాతఁడు
ద్దామభుజాబలాఢ్యుఁ డది దప్పదు వానిప్రతిజ్ఞ దప్పినన్
భూమి వడంకదే తరణిపొల్పు ధొలంకదె వార్ధి యింకదే. 329

క. నాపలుకు నమ్ము మర్జునుఁ, డాపాపాత్మకుని నెల్ల యనిఁ జంపి ముదం
బాపాదించుం గులమున, కీపెంపున కెలమి వొందుఁ డీవును నతఁడున్. 330

వ. అనిరౌ నప్పు డగ్గోవిందుం గనుంగొనుట నుత్కటం బయినశోకంబున సుభద్ర
యాకులతం బొంది. 331

1. మలఁగుమాట. 2. మగఁటిమి. 3 వంద. 4. కెక్కుట కదా.

ఉ. అక్కట పుత్ర నిన్నుఁ గనినంతియపుణ్యమ కాని నాకు నీ
వెక్కుడుభక్తి సేసి నను నెప్పుడు నారయ నీకుమారకు
ల్మక్కువ నాకడం దిరుగ లాలన సేయుచు నుండునట్టియా
మిక్కిలి నోము లేద యిటమీఁదికి నెవ్వరు దిక్కు సెప్పుమా. 332

ఉ. బాలుఁడ వైననీ వరిదిబంటుతనంబునఁ బ్రౌఢవీరభూ
పాలురఁ గుంభజప్రభృతిబాహుబలాఢ్యులఁ గిట్టి నేలకుం
గోలకుఁ దెచ్చి యిట్లగుటకున్ వెఱఁ గందుచు వంతఁ బొందుచున్
లోలతఁ జూడకున్న జనలోకము నీదగురూపు రేఖయున్. 333

తే. మేను మృదుశయ్య సగము నామేనిమీఁద
సగముఁ గాఁ జేర్చికొని ముద్దు మిగుల నిద్ర
సేయునట్టినీ విప్పుడు చెనఁటినేలఁ
దనువు వొందుట కోర్చితె తండ్రి చెపుము. 334

క. వందిజనంబులు మాగధ, బృందంబులు సంస్తుతింపఁ బెం పొందుదువో యి
లం దిరిగెదు క్రవ్యాదుల, క్రందున నీవీను లిపుడు కటకటఁ బడవే. 335

చ. అనిలతనూజు లావు గలఁ డందురు సాత్యకి శౌర్యశాలి నాఁ
జనుద్రుపదుండు సంగరవిశారదభావము వూని యుండు మా
త్స్యుని బటువిక్రమాఢ్యుఁ డని చూతురు పాండవు లింద [1]ఉండి యొ
క్కనికిఁ గడంగ లేర నినుఁ గావఁగ నే మన నేర్తుఁ బుత్రకా. 336

సీ. ఈలోక మెల్లఁ బా డిల్లునుబోలెనై, యున్నది నీవు లేకునికిఁ జేసి
నీవు వేగమ గండు నెఱసి బంధులఁ బ్రీతిఁ, బొందఁ జేయుట గలవోలె నయ్యె
జిష్ణునికొడుకవు కృష్ణునల్లుండ వీ, వరులచేఁ బడుట చోద్యంబు గాదె
చెలువంపుమేనును జెన్నుమొగంబు నై, యెప్పుడు పొడసూపె దింకఁ గుఱ్ఱ
తే. యకట యుత్తర యొప్పెడునది మనంబు, దీని కెంతయు మెత్తన యేను నిన్ను
వేఁడికొని యెడ వచ్చి యివ్వేలఁదివంత, దీపి దళుకొత్తుపలుకులఁ దేర్పవన్న.

ఉ. అలఘుతపంబులం బ్రకటయాగములన్ మునిచోదితవ్రతం
బుల మహనీయదానములఁ బుణ్యచరిత్రములన్ మహాత్ము లెం
తలు రమణీయవిశ్రుతపదంబుల కేఁగుదు రంతకంటె ను
జ్జ్వల మగుసద్గతిం బడయు వాసవపౌత్ర పవిత్రవర్తనా. 338

వ. అని బహుప్రకారంబులం బలవించుచున్నసమయంబునం బాంచాలి యేతెంచి
యిరుగేల నుత్తరాసుభద్రలం బొదివి తానును వారును నడలూని పుడమిం బడి
వివశతం బొంది వికలాక్రందనంబు సేయుచున్న నన్నారాయణుండును శోక
సంతాపితాంతఃకరణుం డగుచు నుచితవచనంబుల నయ్యువిదల నెట్టకేలకు

1. ఉండి రొక్కనికిఁ గడంకలేద.

నూఱార్చి మగిడి పాండవులపాలికిం జనుదెంచె నప్పుడు ధర్మతనయుం డమ్మాధవ ధనంజయులను భీమసేనునిం గవలను నితరపరిజనంబులను నిజనివాసంబులకుం బోవం బనిచి తాను నభ్యంతరమందిరంబునకు నరిగె గృష్ణుండును జిష్ణుతోన తదీయసదనంబునకుం జని విమలజలంబులం గృతాచమనుం డయి యొక్క వివిక్తప్రదేశంబున దర్భశయ్య గావించి దాని నక్షతగంధపుష్పంబుల నలంకరించి యాయుధంబు లర్పించి చుట్టు నిడి కవ్వడి నం దుండు మని నియోగించి నీవు నిశాసమయంబునం జేయుదేవపూజ యింతకు మున్న చేయ వని తలంపించిన నతండును బాదప్రక్షాళనంబు నుపస్పర్శనంబును నాచరించి తాను నిత్యంబును నడపుత్ర్యంబకపూజనంబు తెఱంగున మాల్యానులేపనధూపదీపనైవేద్యంబు జనార్దనునకు సమర్పించిన నమ్మహాత్ముండు సంభావించి యాప్తు లగుదౌవారిక జనంబుల శస్త్రహస్తులై కొలిచి యుండునట్లుగా సంఘటించి యాసవ్యసాచిం జూచి నీవు సుఖనిద్ర సేయు మేన నీకు శుభంబు గోరియుండెదఁ బోయి వచ్చెద నని పలికి దారుకుండు దోడ నరుగుదేర నాత్మగేహంబునకుం బోయి. 339

ఆ. సెజ్జయందు మేను సేర్చి యర్జునకార్య,చింతఁ బలుక కుండి కొంతవడికిఁ
బవ్వళించెఁ గురునృపాలక జలశాయి, దారుకుండు గొలిచి యూరకుండ. 340

వ. ఆసమయంబున నవ్వీటివా రెల్లను దమయుల్లంబుల నెవ్వగలు నివ్వటిల్లం గన్ను మూయక దిన్ననయి యుండి. 341

సీ. అభిమన్యుఁ డీల్గిన నర్జునుఁ డధికశో,కావేశ మొంది సాహసికవృత్తి
నతిదుర్ఘటం బైనప్రతిన యిట్టులు వట్టు,నే కౌరవులు దీని నెట్టు లైనఁ
దప్పింపఁ జూతురు దర్పంబు వెరవును,'గలవారు వారి కగ్గలము గలరు
కడుదెప్పరం బైనకార్యంబు వాటిల్లె, నెమ్మెయి నిది నిర్వహించువాఁడొ

ఆ. యకట దివములోన నాసైంధవుసిఁ జంప, నబ్బ కున్న నతని కగ్ని సొరఁగ
వలయునాతఁ డనృతవాదిగాఁ డిక్కార్య,మెట్టు లగునొ మనకు నేది గతియొ.

వ. అని వెండియు. 343

క. మనచేసినసుకృతంబుల, వినుతఫలము లెల్ల నెల్లి విన్వచ్చుఁడు సిం
ధునరేంద్రుఁ జంపునట్లుగ, నొనరి యొదవవలయు నని దృఢోక్తిఁ బలుకుచున్.

ఆ. అగ్రపుస్తకంబు లర్పించి చూచుచుఁ,బరమనియతిమై నుపశ్రుతులకుఁ
బోవుచునుశుభంబులావహించుటఁగాంచి, చెలఁగియొండొరులకుఁ జెప్పికొనుచు.

క. గురునట్టివారు పదివే, వురు గాచిన నెల్లి సైంధవుని బగలిటిలోఁ
బొరిగొనునట్లుగ నరునకు, వర మిండీ వేల్పులార వారనికరుణన్. 346

వ. అని ప్రార్థించుచు దైవంబుల కేటికోళ్లు నిరూపించుచు మఱియు బహుప్ర

కారంబులం బలుకుచుండిరి రాత్రి సాలం జనిన మేలుకని దామోదరుండు
దారుకు నాలోకించి. 347

—— శ్రీకృష్ణుఁడు దారుకుతో నర్జును ప్రతిజ్ఞావిషయంబులైనవాక్యంబులుగొన్ని సెప్పుట. ——

చ. నరుఁ డిటు లాడునే నృపగణంబు వినంగ జయింప వచ్చునే
గురుకురుసేనలం దరణి గ్రుంకక మున్న తలంపఁ జాల దు
స్తర మిది యాతఁ డీప్రతిన దప్పక యుండఁగఁ దీర్చునట్లుగాఁ
బొరయక యున్న దుర్దశలఁ బొందనె పాయనినిందఁ గుందనే. 348

క. కడుఁ గూర్తుఁ గవ్వడికి న,య్యొడలు గలుగ నేను బ్రదికి యుండుదుఁ గా కె
క్కడి బ్రదుకు నాకు నాతం, డెడలిన నప్పార్థుఁ గాతు నెల్లవిధములన్. 349

క. నాలో సగ మర్జునుఁ డే, నాలమునం దతని కగుట యరుదే యెమ్మై
వ్రాలెదనో రిపు లెట్టులు, గూలెదరో చూడు నాకుఁ గురుబల మెదురే. 350

తే. ఎల్లి సచరాచరము లగునెల్లభూత,ములును నాదగునేర్పును బలముఁ బొందు
తనయులకు నేనుగూర్చుటయును నెఱుంగ,వలయు దారుక యేచెదఁ గలనిలోన.

క. ఇనుఁ డస్తమింప కుండఁగ, మును సైంధవుఁ జంపువాఁడ మునుకొని పరు లే
చినఁ జిత్రవధవిహారం, బున నప్పుడు రౌద్రరసముపొడ వేర్పఱతున్. 352

ఉ. సైంధవుఁ డొక్కఁ డేల యనిఁ జావక పోవఁగ నేర్తు రెట్లు గ
ర్వాంధుఁడు గౌరవేశ్వరుఁడు నందఱు దమ్ములు నెల్లమిత్త్రులున్
బంధులుఁ దోడు వచ్చిననృపాలురుఁ బాండవకీర్తి సర్వది
క్సింధురదంతకాండములఁ జెందఁగఁ జేయుట కేను బూనఁగాన్. 353

వ. అది క్రమంబునం జూచెద వెల్లి నీవు మనయరదంబు వన్ని శైబ్యసుగ్రీవమేఘ
పుష్పవలాహకంబులను గనకమణిమాలికాలంకృతంబులం జేసి పూన్చి గరుడ
ధ్వజంబు సంఘటించి చక్రగదాప్రముఖాస్త్రశస్త్రంబులు దగుతెఱంగున నునిచి
కొని మైమఱువు దొడిగి రమ్ము పాంచజన్యరవం బాకర్ణించినప్పుడ వేగంబ
యెయిదికొను మనిన విని దారుకుండు. 354

చ. అలఘువిచార యట్ల తగునప్పని సేసెద నంత సేయఁగా
వలయునె యెవ్వ రక్కడ నవార్యులు క్రీడికి సారథిత్వముం
దలకొని నీ వనూనశుభదం బగువర్తన మాచరింప నీ
నిలువును బార్థుచాలుటయు నేఁడు గదా భువనం బెఱింగెడున్. 355

వ. అని సవినయంబుగాఁ బలికి దనుజమర్దనుతమకంబు వారించె నంతఁ బాంచజన్యర
వాభిజ్ఞానంబు సవిశేషంబుగా నతనిచేత వినికొని తత్కాలంబున నాలంబు
లోనికి నరదంబు గొని వచ్చెద ననియె వెండియు వాసుదేవుండు సూతునితోడ
సముచితసల్లాపంబులు సేయుచుండె నంత నట బీభత్సుండు ప్రతిజ్ఞోత్సాహంబు
నిర్వహించుతెఱంగు దలంచుచు దామోదరకృతస్థండిలశయనంబున నుండి శోక

నిద్రావివశుం డయ్యె నయ్యవసరంబునం గలలోనం గృష్ణుం డతని పాలికిం బోయిన
నాతండు భక్తిం బ్రత్యుత్థానంబు సేసి తనయున్న సెజ్జ యిచ్చి తొలంగి నిలు
చుండ నమ్మురారి యాసీనుం డై యుండి యతని కి ట్లనియె. 356

క. వగపున కెడ యీకుము నె,వ్వగఁ గుందిన మానవుండు వైరులచేతం
దెగుఁ గాని తనదు కార్యముఁ, దగ నొనరింపంగ లేఁడు తగునే వగవన్. 357

వ. అనిన విని యతం డతని కి ట్లనియె. 358

క. వగ పింక నెన్నఁటికిఁ దెగు, మిగిలి ప్రతిన పూరగింప మేకొని చను నా
మగఁటిమియు లావు మాన్పుట, తగవే గురునకు నతండు [1]దానికిఁ బూనన్.

క. ఇనతనయసహిత మడ్డము, సనుదెంచుజనంబు వెల్లు సైంధవుఁడు బలం
బున కెల్ల వెనుక మనికియు, మనమునఁ [2]దలపోయ వగపు మానునె నాకున్.

కృష్ణార్జునులు స్వప్నమందుఁ గైలాసంబునకుఁ బోవుట.

వ. అనిన నచ్యుతుం డది యట్టిద కాదె యని పలికి తదీయహితార్థి యై యుపాయంబు విచారించి యుపస్పర్శనం బాచరించి తూర్పుమొగం బై యుండి యవ్విజయు వీక్షించి శూలపాణికిం బరమసాధనం బైన పాశుపతంబు నీకుం బ్రస్ఫుటపరిజ్ఞానం బయిన నీవు జయద్రథవధం బవశ్యంబును జేయుదు నమ్మహాస్త్రంబుకలిమి సమంత్రకముష్టికస్థానకవిజ్ఞానంబుగాఁ గ్రొత్తసేసికొనుట మేలు తదర్థంబుగా నద్దేవుఁ జిత్తంబున నిలిపి సభక్తికధ్యానంబు సేయు మనవుడుఁ గిరీటియుం గృతాగమనుండును భూసమాసీనుండును నై పరమేశ్వరస్మరణతత్పరత్వంబున నుండి కృష్ణుండును దానును గగనంబున కెగయుటయు నతండు దనవలచేయి వట్టికొని చనుదేరం దా రిరువురు నుత్తరాభిముఖు లై పోవుటయుం గాంచె నవ్విధంబున వారలు చారణసిద్ధగంధర్వసేవితం బైనపథంబునవివిధవిశేషంబులాలోకించుచుం బోయి కైలాసంబు గని యందు సరిత్సరోవరసుందరంబును బుష్పలతాభూషితంబును రమ్యతరుసంతానకాంతంబును నయినకుబేరవిహారస్థానంబు సూచుచుం జని చని దాని కనతిదూరంబున మహనీయమణిమయం బయి తేజరిల్లుమహామందిరంబు సొచ్చి యచ్చటఁ బ్రమథగణపరివృతుండును బార్వతీసహితుండును బ్రద్యోతనసహస్రప్రభావిభాసమానుండును దివ్యోత్తమసేవ్యమానుండును మహామునిప్రస్తూయమానుండును నప్సరోజనసంగీతమంగళమహితపురోభాగుండును నై పేరోలగంబున నుండి శోభిల్లుశంకరు దర్శించి సప్రణవోచ్చారణంబుగా దండప్రణామంబు లాచరించి యున్న నన్నరనారాయణుల దెసం బ్రసాదమందస్మితసుందరవిలోకనంబు లొలయ నయ్యిందుధరుండు మధురస్వరంబున ని ట్లనియె.

క. స్వాగతమే మీయిద్దఱ, యాగమనంబునకు హేతు వగుకోర్కి యను
ద్వేగంబున నెఱిఁగింపుఁడు, వేగమ యొడఁగూర్తు నెల్లవిధముల దానిన్. 362

---

1. దానిక పూనన్. 2. బెట్టంగ వగలు.

వ. అనినం బ్రీతచేతస్కు లగుచు నుత్థితులై లలాటంబుల నంజలిపుటంబులు ఘటించి నిలిచి వాసుదేవార్జునులు దమచిత్తంబులు భక్తిరసంబున జొత్తిల్లుచుండ. 363

చ. రవిశశివహ్నిలోచన సురప్రతివీరవిమర్దనక్రమా
భువనమయాత్మకా భుజగభూషణ పోషితభక్త సంయమి
స్తవనకథావధానపర దర్పకదర్పహరా నిరస్తసం
భవమరణాదివైకృత యపారగుణాగుణదోషవర్జితా. 364

క. జగములు గలిగింపఁగ నవి, దగువర్తన మొంద నిలుపఁ దఱితో వానిం
దెగఁ జేయ నీవ నేర్పరి, వగుట శ్రుతులు సెప్పు నిర్మలాద్భుతమూర్తీ. 365

క. ప్రకృతి యనఁ బురుషుఁ డనఁగా, వికృతు లనం బరఁగు చున్నవీనికి నెల్లన్
సకలాత్మక నీవిభవమ, యకృత్రిమాధారభూత మై యుండు శివా. 366

క. అవ్యక్త మప్రమేయము, నువ్యక్త మనాదిభక్తిసుగమ మగమ్యం
బవ్యయము త్రిలోచన నీ, దివ్యమహిమ యోగమోపదేశము రుద్రా. 367

వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబుల నవాఙ్మనసగోచరుం డగునప్పరమేశ్వరుం బ్రస్తుతించి రప్పు డచ్యుతుండు పార్థునిం బాశుపతం బర్థింపు మని కఱపిన నతం డవ్వరంబు వేఁడుటకై విశ్వేశ్వరుం దప్పక చూచి తాను మున్ను ముకుందునందు సమర్పించిననిశాసమయపూజాద్రవ్యంబు లగుమాల్యానులేపనంబు లద్దేవుని దివ్యదేహంబునం గాంచి యచ్చెరు వంది యమ్మురహరపురహరుల యేకత్వంబు మనంబునం గొనియాడి దేవా భవదీయదివ్యాస్త్రంబు దయ సేయు మని విన్నవించుటయు భక్తవత్సలుం డగుశక్తినాథుండు గృష్ణు లిరువురను దరహాసంబుతో నవలోకించి. 368

తే. అమృతమయ మగునుల్లపద్మాకరమున, నాదుబాణాసనంబు బాణములు నున్న
యవి దృఢవ్రతులార మీ రచటి కరిగి, వానిఁ దెం డిచ్చుటికి నని యానతిచ్చె.

వ. అట్లనుగ్రహించినఁ జిత్తానువర్తనతత్పరు లగుతత్పరిసరవర్తులు గొందఱు దో డ్కొని పోవం బోయి పరమమును లగునన్నరనారాయణులు త్రిణయననిర్దిష్టం బై నయద్దివ్యసరస్సునందు. 370

క. నాలుకలు గ్రోయుచు విమ, జ్వాలలు నిగుడంగ నుగ్రసర్పద్వయ మా
భీలాకృతి నుండఁగ బి, ట్టాలోకించి జనితాద్భుతాత్మకు లగుచున్. 371

వ. అవ్విధం బద్దివ్యాస్త్రవిలాసంబుగా నెఱింగి పాదప్రక్షాళనోపస్పర్శనంబు లాచరించి యమ్మహోరగంబుల కుపస్థానంబు సేసి వేదవిదు లగునమ్మహాత్ములు శతరుద్రీయంబు జపియించుచు నప్రమేయప్రభావుం డగుభవునీం దమభావంబులలో నిలిపికొని యుండం దదీయానుభావంబునం జేసి యాదందశూకంబులు ముందటి చందంబు విడిచి విల్లును నమ్మును నై యున్నం జూచి యాసవ్యసాచియు శౌరి

యు సమ్మదంబునం బొదలి వానిం బుచ్చుకొని వచ్చి శంభుసన్నిధిం బెట్టుటయు.

తే. నీలలోహితవర్ణుండు బాలుఁ డొక్క, బ్రహ్మచారి మహాబలభవ్యమూర్తి
హరునిపార్శ్వంబునందుండి యరిగి యాశ, రాసనము పుచ్చుకొని శర మరి సమర్చి.

వ. తెగ వాపుటయుం దదీయస్థానకంబును ముష్టిప్రకారంబును నేకాగ్రదృష్టిం గనుంగొనుగాండివికి మన్మథమథనుండు మంత్రస్వరూపం బనుగ్రహించినం బరిగ్రహించి. 374

క. పురహరుఁ డనుమతి సేయఁగ, శరము శరాసనము దివ్యసరసిన యిడి య
న్నరుఁడు సనుదెంచి యాశం, కరుముఖకమలంబు తెలివి గాంచి ముదమునన్.

వ. తనకు నరణ్యంబున నయ్యీశానుం డిచ్చినవరంబును దత్కాలసందర్శనప్రకారంబునుం దలంపించిన నెఱింగి యప్పశుపతి యతనిపైఁ గరుణార్ద్రం బగుకటాక్షవీక్షణం బొలయ నది యట్ల కాక దానికి నన్యథాత్వంబు గలదే యనియె నప్పుడప్పాశుపతాస్త్రంబుఁ బ్రస్ఫుటంబుగాఁ బడసినవాఁడై పార్థుండు పులకపటలపరికలితదేహుం డగుచుం దనయుత్సాహం బప్రతిహతం బయ్యె నని మనంబున నిశ్చయించెఁ దదనంతరంబ. 376

తే. భవునిచే సాదరానుజ్ఞ వడసి శౌరి
ఫల్గునులు పలుమాఱుఁ దత్పదయుగంబు
ఫాలములు సోఁకఁ బ్రణమిల్లి బహులరోమ
హర్షసంభృతగాత్రులై యరుగుదెంచి. 377

వ. నిజశిబిరంబు సొత్తెంచి రవ్విధంబున నర్జునుండు గల గాంచెఁ గృష్ణుండు దారుకుతోడం దగుమాట లాడుచుండఁ దెలతెల వేగె నది యాధనంజయుస్వప్నాంతసమయం బై సంఘటించె నని యిట్లు సంజయుండు సవ్యసాచి [1]వర్తనంబు తెఱంగు ధృతరాష్ట్రున కెఱింగించె ననుటయు. 378

క. మునినాథ దేవకీసుతుఁ, డును సంక్రందనతనూజుఁడుం బూనినయా
పని యెమ్మెయిఁ గడ తేఱెనో, వినవలతుం దేటపఱుపవే పరిపాటిన్. 379

వ. అని యడుగుటయును. 380

చ. లలితచతుర్దళాఢ్యకమలప్రసవప్రసరత్సరస్వతీ
విలసనసౌరభోద్గమనివిష్ట మహామహిమాభిరామకే
వలసుఖతానుభూతిమయవైభవ[2]సార జగజ్జనిస్థితి
ప్రళయవిధానకేళిపరిపాటివికస్వర నిత్యభాస్వరా. 381

క. హృదయసరసిరుహమధుపా, స్పదవిహృతివిశేష నిహతపాపోన్మేషా
వదనసముత్థితవేదా, మదవదసురహరణకరణమంత్రవినోదా. 382

---

1. ఋంతిర్వర్తనంబు. 2. ధామ,

మాలిని. మునిసముదయహృద్యా మూలవిద్యానవద్యా
వినమదమృతవృష్టీ విశ్వలోకైకదృష్టీ
మననసుగమమూర్తీ మంత్రరూపప్రకీర్తీ
జనిమృతిభిదగాత్రా శశ్వదాహ్లాదవర్త్రా. 383

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున ద్రోణపర్వంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యోనమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ద్రోణపర్వము, తృతీయాశ్వాసము.

రమ్యతాద్రివరపు
త్రీరమణీయత్వసుభగదివ్యవిలాసో
దార వనమాలికోరగ
హారపరిష్కారసార హరిహరనాథా. 1

అర్జునుఁడు నిజస్వప్నవృత్తాంతంబు ధర్మజాదులతోఁ జెప్పుట.

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె. 2

ఆ. పార్థుఁ డిట్లు ప్రతిన పట్టిన నది నిర్వహించుపనికిఁ గృష్ణుఁ డివ్విధమునఁ
బూని రాత్రి యన్ని పోకలఁ బోవుట, విని విచిత్రవీర్యతనయుఁ డులికి. 3

క. ఇమ్మెయి వేగినఁ బాండవు, లెమ్మెయిఁ గార్యంబు నడపి రెఱిఁగింపుము చి
త్తమ్ము గలంగెడు సంజయ, నమ్మితి నగ్గురుఁడు గాచెనా మిమ్ము ననిన్. 4

వ. అని యడిగిన నమ్మహీశ్వరునకు సూతనూనుం డిట్లను నట్లు ప్రభాతం బగుటయు.

క. వందిజనతుములముల యా, నందితమాగధసుగీతనాదంబుల ప్ర
స్పందితపాఠకరవముల, క్రందున ధర్మజుఁడు మేలుకనియె నరేంద్రా. 6

వ. ఇట్లు మేలుకని తగుతెఱంగున మజ్జనశాలకుం జని మంత్రపూతంబు లగుజలం
బులు సముచితపరిచారికాజనంబులు గనకకలధౌతకలశంబులం దేరఁ గృతస్నా
నుం డయి లఘుధౌతాంబరపరిధానంబును బరిమళబహుళాంగరాగానులేపనం
బును [1]సురభికుసుమమాలికాభరణధారణంబును నాచరించి దేవార్చనంబు దీర్చి
యగ్నికార్యంబు నిర్వర్తించి [2]కక్ష్యాంతరంబునకు వెడలి విప్రనికరంబులకు ధేను
ప్రకరంబులుఁ గాంచనసంచయంబు వస్త్రవిసరంబులు మణిభూషణపుంజంబులుం
జిత్తంబు రంజిల్ల నొసంగి తదాశీర్వాదంబులు గైకొనుచు నేనుంగు మొగసాల
గడచి యాస్థానమండపంబునకు వచ్చి. 7

తే. ఉదయధరణీధరంబుపై నొప్పుదినస, నాథు నెనయుచు సింహాసనంబుమీఁదఁ
బొలిచె లీలావతీకరకలితచామ, రములు వొలయంగ నుచితజనములు గొలువ. 8

1 సురభికుసుమాలికాచరణంబును. 2 కక్ష్యాంతరంబులు గడచి.

వ. కొలువున్నసమయంబున దౌవారికుండు వచ్చి దామోదరుండు వచ్చెనని యెఱిఁ
గించిన నవ్విభుండు వేగంబ తత్ప్రవేశంబు నడపు మనిన వాఁ డట్ల చేయ నమ్మ
హాత్ముండు ప్రీతి నేతెంచుటయు నుచితాసనవిన్యాసంబున సత్యాదరముఖవికా
సంబున నతనికి సత్కారంబు సేసి గారవించి తదాననం బాలోకించి యిట్లనియె.

క. జ్ఞానమ్ములు దెలివొందం, గా నత్యంతంబు సుఖముగా నింద్రియసం
తానంబు ప్రసన్నముగా, నీసిరి శుభవృత్తిఁ గడపితే మధుమథనా. 10

క. అనుటయు హరి ధర్మతనూ,జున కిట్లనుఁ బ్రీతి నిన్నుఁ జూడఁగ నెపుడున్
జననుత శోభనములు నా, కనూనముల కాదె దీని నడుగఁగ నేలా. 11

వ. అని పలికె నట్టియెడ భీమనకులసహదేవులును సాత్యకిద్రౌపదేయఘటోత్కచులు
ను బాంచాలమాత్స్యకేకయులును మఱియుం దగువారుం జనుదెంచి సముచితం
బుగాఁ బ్రవేశించి యుధిష్ఠిరునకుం బొడసూపి యతండు నియోగింప నుచితాస
నంబుల నుండిరి సాత్యకిం గృష్ణుండు నిజాసనంబున నునిచికొనియుం దదనంత
రంబ వారలు వినుచుండ నన్నరపతి నారాయణున కిట్లనియె. 12

ఉ. పంకజనాభ మాపడినపాటులు రాజ్యము గోలుపోకయుం
గింకకు మూలమై కడఁగి గెల్పు కిరీటికి నీఁ దలంచి యీ
వంకకు వ్రాలి భక్తజనవత్సలతన్ రథచోదకుండ వై
యింకిట మమ్ముఁ గావు మని యేటికిఁ జెప్పఁగ మాటిమాటికిన్. 13

వ. అర్జునుప్రతిన చిత్తంబున నిలుపుము దుఃఖామర్షమహార్ణవమగ్నుల మైనమమ్ముం
దీరంబుసేరుపం దేవ నీవ కావె యనిన విని యచ్యుతుం డతని కిట్లనియె. 14

మ. విను నేఁ డర్జునుఁ డన్యసైన్యముల నుర్విం గూల్చుచుం బ్రేతభూ
తనికాయంబులు మాంసభక్షణము రక్తస్వైరపానంబుఁ జే
సి నలిం గ్రాలఁగఁ గ్రీడ సల్పు నిను మెచ్చించుం దుదిన్ సైంధవుం
డనువానిం దెగటార్చి పేర్చు రిపుధైర్యక్షేపణాటోపతన్. 15

వ. క్రోధశోకజ్వరవిముక్తుండ వై శాంతిం బొందు మనునవసరంబున ధనంజయుండు
వచ్చి ధర్మనందనునకు మ్రొక్కి నిలిచినం జూచి యతండు సంతసంబున సముత్థి
తుం డై కౌఁగిలించుకొని దీవించి దరస్మితరుచిరాననుం డై. 16

క. గెలుపు ధ్రువము నీకు ను, మెయిఁ దలతల మనుచాయ దోఁచె దైత్యాంతకుఁడుం
దెలివొంది యున్నవాఁ డని, పలికిన నావిభునితోడఁ బార్థుఁడు నెమ్మిన్. 17

క. దేవరకు నధికభద్రమ, యీవసుదేవసుతుకరుణ నే నత్యాశ్చ
ర్యావహముఁ గంటి నది వినఁ,గా వలయును బంధుమిత్రగణసహితముగాన్.

వ. అని పలికి స్వప్నంబున ఫాలలోచనుపలనం బరమోత్కర్షంబు వడసిన తెఱం
గేర్పడం జెప్పిన నతండును గొలువువారును విస్మయప్రమోదంబులతో వృషభ

ధ్వజు నుద్దేశించి నమస్కరించి తదనంతరంబ యన్నరపతిచేత ననుజ్ఞాతు లయి యాసకలయోధులుం బొంగి సంగరసన్నాహంబులు మెఱయ వెడలిరి కృష్ణార్జున సాత్యకులు నతనికి నభివాదనంబులు సేసి సహర్షంబుగా వెలువడి యర్జునావాసంబున కరిగి రందుఁ గృష్ణుండు రథంబు వన్ని జైత్రంబు లగుమంత్రంబులు ప్రయోగించి యుజ్జ్వలంబు సేసిన నది బాలభానుండునుంబోలెఁ దేజోమయం బై వెలుంగుచుండ సమరసన్నద్ధుం డై ధనుర్బాణపాణి యై యర్జునుండు విప్రాశీర్వాదనాదంబులతో నమ్మహనీయస్యందనంబునకుం బ్రదక్షిణంబును బ్రణామంబునుం జేసి యారోహణం బాచరించి మేరుశిఖరంబునం బొలుచుభాస్కరునిభంగి శోభిల్లెఁ గృష్ణసాత్యకులు నొగలను నతనిపిఱుందను గూర్చున్న నాఫల్గునుండు బుధశుక్రసమేతుం డగుచంద్రుచందంబున నొప్పె నట్లొప్పి వారు పుణ్యపాఠకరవంబులును వందిమాగధధ్వనులును వినుచుం జని రప్పుడు దమకు విజయప్రదంబులుఁ గౌరవులకు విపరీతంబులు నైనగంధవాహాదినానానిమిత్తంబు లను సంధించి యాసవ్యసాచి సాత్యకితో ని ట్లనియె. 19

—⇝ అర్జునుఁడు సాత్యకిని ధర్మరాజురక్షణంబునకు నియోగించుట. ⇜—

క. మనకు నిమిత్తము లెంతయు, ననుకూలము లయ్యె గెలుతు మాహవమున కేఁ
జనియెదఁ బ్రతిజ్ఞ దీర్పఁగ, ననఘా ధర్మసుతురక్ష కరుగుము నీవున్. 20

క. విను సింధురాజవధయును, మనుజాధిపరక్షణంబు మనకు సరియ కా
వున నేనొకపని నీవొక, పని మేకొని చేయు టరయఁ బాడియ కాదే. 21

ఆ. ఏను నిలిచినట్ల కా నూఱడిల్లు నీ, వున్న నన్నరేశ్వరోత్తముండు
నిర్భరుండ వగుము నీవు నాదెస నాకు, హరి గలండు గలఁడె యచట నితఁడు.

వ. ఎల్లభంగుల రాజరక్షణార్థంబుగా నీకుం బోవలయును బరాక్రమధుర్యుం డగు నాచార్యుప్రతిన యెఱుంగవే యనుటయు నట్లకాక యని యతండు ధర్మనందను పాలికిం జనియె నర్జుననాథుండు సమరోత్సాహసముజ్జ్వలుం డయి వచ్చి నిజసైన్యంబు నలంకరించి చిహ్నంబులు మెఱయ నెఱయుం బొలిచి నిలిచె ననిన విని సంజయునకు ధృతరాష్ట్రుం డి ట్లనియె. 23

సీ. పుత్త్రశోకానలంబును గ్రోధవహ్నియు, మనమున ముప్పిరిగొనఁగ మృత్యు
భంగి నేతెంచుబీభత్సునిఁ గౌరవుల్, సెనకఁ జాలర యేమి చేటు మూఁడె
నో పురిలో నొక్కయుమ్మడి నిం టింట, నార్తనాదములు పెక్కయ్యె నెల్ల
రవముల మిగిలి సైంధవునింటిదిక్కున, నాక్రందనధ్వను లతిశయిల్లె

తే. నేను ద్రోణుండు భీష్ముండుఁ బూని చెప్ప, శౌరిమాటలు మీరాజు సరకుగొనఁడ
సంధి గా నీక కర్ణుండు సౌబలుండు, దుస్ససేనుండు నందఱుఁ ద్రుంచికొనిరి. 24

ఉ. ఎక్కటి పోరె రుద్రునకు నేమిటఁ దక్కున ఫల్గునుండు వాఁ
డొక్కఁడ యయ్యెనే జగము లొక్కట మ్రింగఁగఁ జాలు కేశవుం

డెక్కినవాఁడు వానినొఁగలేల చలం బని యెంత సెప్పినం
దక్కఁడు రాజ్యలోభము మదంబున నాకొడు కేమి సేయుదున్. 25

వ. అది యట్లుండె. 26

తే. క్రీడి యమ్మెయి వచ్చినఁ గూడఁ బాఱి, [1]యెడలు గలఁగంగఁ గౌరవు లేమి సేసి
[2]రది యెఱుంగఁగఁ జెప్పవే యనఘ నీతి,యయ్యె నేమి దా[3]దుర్ణయ మయ్యె నేమి.

వ. అనుటయు నాసూతనందనుం డంబికానందనున కిట్లనియె. 28

సీ. అధిప చెప్పెద నీకు నంతయు నివ్విలాపము గతజలసేతుబంధనంబు
మాయజూదము మున్ను మాన్పవ పదపడి,సంధి గావింపవ సకలజనులు
నిను లుబ్ధుఁడు నధర్మనిరతుండు నని దూఱు, దురు దూఱ కేలుండుదురు నరేంద్ర
పాండుఁ డవ్విధమునఁ బాలించె గాజ్యంబు, పాండవు లెక్కుడు ప్రబ్బె యశము
తే. లాభమును భరతాన్వయోల్లాస మెసఁగఁ, దగ నొనర్చిరి వారలఁ దగునె వారి
తండ్రి పాలైనసిరి వాపఁ దనయుమీఁదఁ, బెట్టె దేల నీదుర్నీతి మట్టుపచ్చె.

ఉ. కౌరవు లేమి సేయుదురు గాండివఘోషముఁ బాంచజన్యతీ
వ్రారవముల్ సహింప దివిజావలికిన్ వశమే వియచ్చరుల్
పేరుకొనంగ నాదృఢకపిధ్వజ మైనరథంబుతోడనుం
బోరిరి పోరుభంగి విను భూవర శోకము దక్కి ధీరతన్. 30

వ. అని పలికి యిట్లనియె నారేపకడ గురుండు సంగరోత్సాహదీప్తుం డయి వెడలి శంఖంబు పూరించి సైన్యంబులోనం గలయ మెలంగునప్పుడు మనయోధు లాయుధంబు లంకించుచు నొండొరులతోడ బిరుదులు పలుకుచు నిది యేమి యర్జునుండు వడసె గోవిందుండు దఱిమికొని రాఁడు భీమసేనుండు గడంగి పోడసూపం డనుచు సింహనాదశంఖరవజ్యాఘోషంబులు సెలంగంబొంగుచున్న సమయంబున నాకుంభసంభవుండు సైంధవుం గనుంగొని నీవునుభూరిశ్రవుండును గర్ణుండును శల్యుండును నశ్వత్థామయు వృషసేనుండును గృపాచార్యుండునుం గూడుకొని యుండుండు మనబలంబులలో మేలేఱి పదునాలుగు వే లేనుంగులను నఱువది వేలు రథంబులను లక్షగుఱ్ఱంబులను బదిలక్షలు పదాతులను గైకొనుండు నాతీర్చు మోహరంబునకు యోజనత్రయమాత్రప్రదేశంబునం బిఱిందిదెసబలసి నిలువుం డట్లైన నిన్ను దేవతలకుం దేఱి చూడ రాదు పాండవు లెంతటివా రనిన విని యతండు పెద్దయు నూఱడిల్లె యారథికవరులు పరివేష్టింప నరిగె భారద్వాజుం డును ద్వాదశగవ్యూతిదీర్ఘంబును బంచగవ్యూతివిస్తృతంబును గా శకటవ్యూహంబు సమకట్టి దానికిఁ బశ్చిమార్ధంబున గర్భవ్యూహంబు గాఁ బద్మవ్యూహంబు వన్నించి తన్మధ్యంబు మొదలుకొని యోలిన సేనాముఖంబుదెసకుం జాలి

1. యెడఁద, 2. రట యెఱుంగఁగ, 3. దుర్నీతియయ్యె.

నిగుడునట్లుగా సూచీవ్యూహంబు గావించి సూచీముఖంబునం గృతవర్మయు నట
పిఱుందం గాంభోజరాజును మఱియుం బిఱుసన నాప్తులైనశతసహస్రయోధుల
ము న్నిడికొని కురురాజును సూచీమూలస్థానంబునం బూర్వోక్తప్రకారంబున నా
జయద్రథుండును నిలుచునట్లుగా నొనర్చిన నమ్మహావ్యూహంబు వేడుకం జూచి
ఖేచరులు మెచ్చి రట్టియెడ. 31

ద్రోణుని నాలవనాఁటి యుద్ధము

క. మొనలోన నిలువ నొల్లక, తనచతురంగములతో సుదగ్రుండై య
ర్జును నాఁగుదు నే నొకఁడన, యని దుర్మర్షణుఁడు సనియె నార్పులు నిగుడన్.

వ. చని యయ్యొడ్డనంబునకు వేయునేనూఱువిండ్లపెట్టుదవ్వున మున్పటం బన్ని
దుశ్శాసనవికర్ణులు సింధురాజరక్షణకార్యార్థులై నిజబలంబులతో నమ్మొయి న
చ్చేరువకుం బోయి సన్నద్ధులైరి ద్రోణాచార్యుం డభేద్యం బగునాశకటవ్యూహం
బుముఖంబున నిలిచి ధవళవస్త్రంబులు సితోష్ణీషంబును శ్వేతవర్మంబును నరు
ణాశ్వంబులును వేదికాధ్వజంబును వెలయ నుద్దండకోదండుండై దండధరుకైవడిం
బొలిచె నట్లు కుంభసంభవసంరక్షితం బయినయాసైన్యంబు సాగరగిరిగహన
సహితంబుగా మహి యెల్ల మ్రింగ నప్పళించున ట్లున్నం గనుంగొని కౌరవులును
గురుపతియును బ్రముదితహృదయులై రాసమయంబున. 33

క. చూపులు మిఱుమిట్లు గొనఁగ, నే పారిన వానరేంద్రు నేసకంబున ను
ద్దీపిత మగుపడగ భయద, రూపంబునఁ గ్రాలఁగా నరుఁడు దోఁతెంచెన్. 34

సీ. అమ్మహావీరున కనతిదూరంబున, బిరుదుమూఁకల నడవించి ద్రుపద
సూతియు నకులునినుతుఁడు శతానీకుఁ,డును మొగ్గరం బమర్చిన మృదంగ
శంఖభేరీధ్వానసంగమమేదుర,సింహనాదంబులు సెలఁగ నొప్పె
నప్పార్థుఁ డొడ్డరయం బెట్టుకొలఁదిన, బ్బలముముందటఁ దేరు నిలిపి యొత్తు
తే. దేవదత్తంబురవముతోఁ దీవ్రపాంచ,జన్యనినదంబు భూరినిస్స్వనయుతముగ
నిగుడువానరరావంబు నింగిముట్టె, నపుడు మనసేన బెగ్గల మగ్గలించె. 35

ఆ. మొరపవానపెల్లు గురిసె నుల్కాతతి, డొల్లెఁ బడియెఁ బిడుగు లెల్లకడల
నస్మదీయబలమునందుఁ బదంపడి, యధిప తూర్యనినద మతిశయిల్లె. 36

వ. అయ్యవసరంబున నీయోధులు లొండొరులం బిలిచికొని పురికొలిపి కొనుచు
సింహనాదంబులతోడం జెలంగి రంత. 37

క. చెలియలికట్ట సముద్రము, నిలిపినక్రియ సేన పార్థు నిలిపెద ననుచుం
దల మిగిలి వెడలె మొనకును, బలువిడి దుర్మర్షణుండు పార్థివముఖ్యా. 38

క. కని విజయుఁ డలరి హరి కి, ట్లను నేనికగములతోడ నడరెడుఁ గడఁకన్
మును దుర్మర్షణుఁ డిదె యిం,దు నడపు మరదంబు వీఁడు దొలుముద్ద యగున్.

ఆ. అనిన నట్లచేసె నతఁ డాధనంజయుఁ, డగ్గజేంద్రరాజు నస్త్రసమితిఁ

బొదివెఁ గారుమొగులు భూధరనికరంబు, బహులవృష్టిఁ గప్పుభంగి దోఁప. 40

క. ఒక్కఁ డని కడఁగి రథికులు, పెక్కండ్రు నిశాతవిశిఖభీమాకృతిఁ బే
రుక్కునఁ బొదివిరి నరు నతఁ, డెక్కుడుగుద మొలయఁ జేతియేడ్తెఱ సూపెన్.

వ. అప్పుడు. 42

క. పలుతలలు ముఖవికాసము, వొలియక పడి యున్నసమరభూభాగము పె
ల్లలరినతామరకొలనిం, దలఁపించెన్ గగనచరవితతి పులకింపన్. 43

తే. తొడవు లొప్పార నెత్తుటఁ దోఁగి పెక్కు
గజము లొక్కయెడన పడి కరము వొలిచె
జంటమెఱుఁగులతో నెఱసంజకెంపు
గదురఁ జెలువొందుమొగిళులగమియుఁ బోలె. 44

వ. ఇట్లు గనుపుకొట్టుకవ్వడికి నోహటింపక నీసైనికులు పైపయిం గ్రమ్మి వివిధాస్త్ర
శస్త్రంబు లతనిపైఁ గురియ నతండు హస్తిహస్తంబుల నశ్వశరీరంబుల రథికసా
రథిరథావయవంబులఁ బదాతిగాత్రఖండంబులం బ్రథనభూమిం గప్పె నట్టియెడ
మఱియును. 45

క. పార్థుఁడు వేఁడీ పొదువుఁడుఁ, బార్థుఁడ యెట వోయె దింకఁ బార్థుఁడ రావే
పార్థుఁడ [1]యిక్కడ నెద్దుము, పార్థునిఁ బట్టుఁ డనునులివు బహుళం బయ్యెన్.

వ. ఇవ్విధంబున సంకులసమరంబుగాఁ బెక్కులట్టలాడ నమ్మోహరంబు వొకపెనంగిన.

సీ. అలిగినగాండీవియమ్ము లొక్కుమ్మడి, ముందటిదెసను బిఱిందివలన
వలపట దాపట సెలలు పెక్కవిసిన, తెఱఁగునఁ గవిసిన విఱుగువిల్లుఁ
దునియుఖడ్గంబును దొరఁగునెత్తుకమొగ్గ, నేనుంగుఁ బడుకాలుమానిసియును
ద్రొల్లుగుఱ్ఱంబును ద్రెళ్ళుతేరును గూలు, రథికుండు నొఱగుసారథియు నైన

తే. మరలె దుర్మర్షణుఁడు దోన తెరలె సేన, యపుడు సమ్మెటకోలల నంకుశములఁ
జేఱుకోలలప్రేటుల నీఱతాఱ, యదలుపుల వాహనంబులు సెదరి పఱచె. 48

క. అనుటయు ధృతరాష్ట్రుం డిట్లను సూతతనూజుతోడ నప్పుడు నరు మా
ర్కొన నెవ్వఁ డేనిఁ గలిగెనొ, చనిరో యందఱును ద్రోణుజంటకు భీతిన్. 49

ఉ. నావుడు నాతఁ డమ్మనుజనాథున కిట్లను నట్టిచోట దం
తావళరాజి మున్నుగ నుదాత్తగుణస్వనఘంటికామహా
రావము లుల్లసిల్ల సమరప్రియుఁ బాండవసింహుఁ దాఁకి యు
స్త్రావళిఁ గప్పె దీప్తముఖుఁడై యువరాజు మహాద్భుతంబుగన్. 50

వ. ఇట్లు దుశ్శాసనుండు దలపడినం గ్రోధావేశంబునం బెలుచ నవ్వి కవ్వడి దేవదత్తం
బొత్తి గాండీవజ్యానినాదంబు రోదసీకుహరంబున మేదురంబుగాఁ జిత్రంబు లగు

1 నిలువుము తునిమెద; యిక్కడఁ దునిమెద.

రథయాతాయాతంబులనుం బటుబాణపాతంబులను నగ్గజంబులు వెగడుపడిపంక
నిమగ్నంబులుంబోలె నిశ్చేష్టితంబులుగాఁ దదారోహకులతలలు డొల్లుచప్పుళ్లు
మహావాతపతితంబు లగుతాళఫలంబులరవంబు ననుకరింప మఱియును గరవాల
గదాధనుస్సాయకసహితంబు లగుబాహువులు బహువిధమహానాగంబులభంగి
రణభూమి నభిరామఘోరంబుగా ననేకప్రకారక్రూరశరంబులు దాఁకి తునియు
రూపును రుధిరంబు దొరఁగురూపును నొఱలురూపును ద్రుళ్లి కెడయురూపును
దూఁగురూపును బడి పొరలురూపును నెత్తురుగ్రక్కురూపును జిక్కురూపును
రూపు సెడురూపును నైకకరితురగనరనికరంబులు వికలంబులుగా విజృంభించిన
నతనిసంరంభంబు సైరింపంజాలక సబలంబుగా నయ్యువరాజు వాఱిన వెనుకొని
యుపాండవమధ్యముండు. 51

చ. నిలు నిలు మెందుఁ బోఁగలవు నీ విటు వాఱినఁ జావు దప్పునే
యులవుఁ జలంబుఁ బో విడిచి యాసభ నించుకశంక లేక నీ
పలికినయన్నియుం మఱచి భంగపుఁజచ్చుట దెచ్చికొంటి పె
ద్దలు వగఁ బొంద నన్నకును దమ్ములకుం దలవంపుగా నిసీ. 52

వ. అని పలుకుచు నీకొడుకు పెడతలయు వెన్నును బదితూపుల నేపారి యేసిన నతండు
మరలియుం జూడక ద్రోణాచార్యుం జూచుచుం బాఱె బీభత్సుండును సైంధవుని
దెసకు మనసు నిగుడ మనమొనపయి నడచి యగ్రభాగంబున నున్నయగ్గురుం
గనుంగొని యనతిదూరంబున నిలిచి నమస్కరించి కృష్ణుం డనుమతి సేయఁ
జేతులు మొగిచి యిట్లనియె. 53

అర్జునుఁడు ద్రోణుచేత ననుజ్ఞాతుఁడై మొగ్గరంబు సొచ్చుట.

ఉ. మేలు దలంపు శోభనము మేకొని చేయుము నాకుఁ బాండుభూ
పాలుని ధర్మనందనుని పంకజనాభునియట్ల కావె మ
త్పాలనవృత్తి కీవు నినుఁ బ్రార్థన సేసి భవత్ప్రసాదలీ
లాలసితుండ నై మొన దలంకఁగఁ జొచ్చెద భూసురోత్తమా. 54

క. నను నశ్వత్థామను నీ, వనఘా సరికూర్మిఁ, బెనిచి తట్లగుటను ద్రో
హిని సైంధవుఁ జంపఁగఁ బూ,నిన నాయుచితప్రతిజ్ఞ నెఱపుము కరుణన్. 55

తే. అనుడుఁ బిన్ననవ్వొలయంగ నస్త్రగురుఁడు
నరునిపైఁ జూడ్కి నాటించి నన్ను గెలువ
కెట్లు సైంధవుఁ జేరెదం చేసె రథ్య
ములును హరియును నతఁడు నమ్ముల మునుంగ. 56

వ. ఇత్తెఱంగున నేయుటయు నని సేయుటకై యమ్మహాత్మునకు విజ్ఞాపనంబు సేసి. 57

క. అనుమతుఁడై విజయుం డా,తనిమీఁద నిశాతవిశిఖతతి వఱపి రయం
బున నవనారాచము లే,సిన నడుమున నఱకె నతఁడు శీఘ్రత మెఱయన్. 58

తే. నఱకి తోడన హరిమేను నరునియొడలు
నేయ గురువిల్లు విఱుగంగ నేయఁ దలఁచె
నక్కిరీటి యాలోనన యతనిమౌర్వి
వికలముగఁ జేసె నాధనుర్వేదవిదుఁడు. 59

క. రహితగుణచాపుఁ డగున, య్యహితాంతకుఁ బొదివెఁ గేశవాశ్వపతాకా
సహితంబుగ రుచిరస్మిత, మహితుఁ డగుచు నగ్గురుండు మార్గణవితతిన్. 60

వ. ఇవ్విధంబునం గుంభసంభవుండు విజృంభించిన వివ్వచ్చుం డలిగి సజ్యశరాస
నుండై యాధనురాచార్యుం బటుబాణనిసరవేగంబున నతిక్రమించి కెలంకుల
బలంబుల నాక్రమించిన. 61

సీ. కులిశంబుతాఁకున గూలినకులపర్వ,తంబులకరణి మత్తద్విపములు
బలుగాలిఁ దూలినజలధరపంక్తుల,చాడ్పున నుద్భటస్యందనములుఁ
గీలుకాఁ డెడలింపఁ గెడసినబొమ్మల,కైవడిఁ బటుతురంగవ్రజంబు
బెడిదంపువజ్రోడిఁ బడినపేరడవిచం,దంబున బహులపదాతిచయము
తే. వికటముగఁ ద్రెళ్లెనలుగడ విచ్చె నొక్క,పెట్ట వెస డొల్లె నిలఁ జాఁపకట్టుపడియెఁ
జండగాండీవనిర్ముక్తశాతవివిధ, కాండదారుణప్రహతులఁ గౌరవేంద్ర. 62

ఆ. అడ్డపడి గురుండు దొడ్డనారసము వ,క్షంబు దూఱ నేయ సవ్యసాచి
యొల్లఁబోయి తెలిసి పెల్లేసె నక్కుంభ,జన్మమీఁద నిశితసాయకములు. 63

వ. అతండును. 64

క. హరి నైదువిశిఖముల న,న్నరు డెబ్బదిమూఁటఁ గేతనము మూఁటను స
త్వరుఁ డై యేయుచు శితశర,పరంపరలు తద్రథంబుపైఁ బరఁగించెన్. 65

క. కరములు నిగుడఁగ నొప్పెడు, తరణిఁ బొదువునర్దదంబుదముక్రియ నట్లా
స్ఫురితాస్త్రుఁ బార్థు నత్యు, ద్ధురబాణసమగ్రుఁ డైనద్రోణుఁడు పొదివెన్. 66

వ. పొదివినయగ్గురుప్రాపున భవదీయసైనికులు గొంద ఱాకృష్ణులం జేరి పరాక్ర
మించుట గుండ్లు దేలి బెండ్లు మునింగిన ట్లయ్యె నిబ్భంగి నక్కిరీటి గుమారుం
డయ్యును వృద్ధుం డగుకలశభవునిం గడవం జాలక చిక్కువడి యున్నం జూచి
విచారించి యచ్యుతుం డతని కి ట్లనియె. 67

క. రిత్త దడవు గా కుండఁగ, నిత్తఱి నాచార్యుతోడియీ సుడిగి వెసం
జొత్తము శకటవ్యూహము, చిత్తంబున నొండుదలఁపు సేర్పకు మింకన్. 68

⟶ అర్జునుఁడు ద్రోణాచార్యుల నతిక్రమించి కురుసైన్యంబు సొచ్చుట. ⟵

చ. అనవుడుఁ గ్రీడి నీదుహృదయంబున నెయ్యది దోఁచెఁ గృష్ణ దా
నిన తగఁ జేయువాఁడ నని నెమ్మిగఁ బల్కినఁ బ్రీతిఁ గుంభజ
న్మునకుఁ బ్రదక్షిణంబుగ సముద్ధతి నాతఁడు దేరు వోవ ని
చ్చిన శరజాలముల్ వరఁగఁ జేయుచుఁ బార్థుఁడు వోవు చుండఁగాన్. 69

వ. కనుంగొని నవ్వుచు భారద్వాజుండు. 70

క. కలవే యెందును నిట్టివి, బలసూదనతనయ పగఱఁ బరిమార్పక వి
చ్చలవిడిఁ బ్రతిష్ఠితుఁడవుగఁ,దలఁచెదు పోలునొకో యనుచుఁ దగిలెఁ బిఱుందన్.

వ. ధనంజయుండును. 72

క. గురుఁడవు గాక పగతుఁడవె, దురమునఁ గుపితుఁ డగుని న్నెదుర్కొన నా కొ
క్కరునకు శక్యమె యాపుర,హరున కగుం గాక యనుచు నరుగుచు నుండెన్.

వ. ఇవ్విధంబున సైన్యంబు సొచ్చు నాసవ్యసాచిచక్రరక్షకు లగుపాంచాలకుమారులు
యుధామన్యుండును నుత్తమౌజుండును దోడన వచ్చి చొచ్చి రప్పుడు కృతవర్మ
యుం గాంభోజుండును శ్రుతాయువుఁ దమతమయున్నచోట్లన యుండి తల లెత్తి
చూచి కపిధ్వజవేదికాకేతనంబులకతంబునఁ గవ్వడివెనుకం గలశభవు రాకయుం
గని యుత్సాహంబు మిగిలి తగులు వడ నడ్డపడుటకు నప్పళించుచుండ నప్పు
డప్పాండవవీరునిం గేకయప్రభద్రకనారాయణగోపాలప్రభృతులు వొదివి రెవ్వ
రెట్లు వొదివినం బ్రతిజ్ఞాతత్పరుం డగునన్నగుండు సామజంబు సరోవరంబు దఱి
యంజొచ్చు తెఱంగున నబ్బలప్రకరంబు బడలువడం జేయుచుం బోవం బోవ.

క. కదిసి శరాసనగురుఁ డిరు,వదియేనుశరంబు లేయఁ బార్థుఁడు వానిం
గుదియించి విశాలాస్య,ప్రదరము లడరింపఁ గుంభభవుఁ డెడఁ ద్రుంచెన్. 75

క. విజయుం డనుశైలముఁ గల,శజధారాధరము గప్పె శరవృష్టి మహా
ద్విజు నతఁ డేయక కడున,క్కజముగ నయ్యంపసోన గ్రక్కున మాన్చెన్. 76

ఆ. మఱియు నిరువదేను మార్గణంబుల నరు
డెబ్బదింటఁ గృష్ణు నుబ్బి యేసి
గురుఁడు నారసములఁ గురియంగ నవి యాఁగ
నలవి గామి నతఁడు నతఁడు నొచ్చి. 77

వ. అమ్మేటివిలుకాని వంచించి కృతవర్మనిసైన్యంబు సొచ్చుటయు నగ్గురుండు సేయు
నది లేక సేనాముఖరక్షణంబునకుం జనియె నప్పార్థు మార్కొని కృతవర్మ
పదియమ్ము లేసిన నక్కిరీటి యొక్కవాల మ్మురమ్మున నాటించి మఱియును
నారాచత్రయంబున నొప్పించె నాభోజపతి యన్నరనారాయణులం గనుంగొని
నవ్వుచు నిరువదేనేసితూపు లేపునం బరంగించిన ధనంజయుం డతనిధనువు దునిమి
యేకవింశతివిశిఖంబుల నొప్పించిన నొండుకోదండంబు గొని హార్దిక్యుండు
బాణపంచకయుగంబు విచ్చువక్షంబునఁ గ్రుచ్చె నవ్వీరుండును దదీయస్త
నాంతరంబునఁ దొమ్మిది యంబకంబులు దూర్చె నప్పు డాసవ్యసాచిం జూచి
యితండు దవులువడియె నిది గా దని తలంచి దామోదరుండు. 78

క. తడ వయ్యె నితఁడు మన కె,క్కడిబంధుం డేల కృప దెగం బొఱుము నా
వుడుఁ గీలెడపినజంత్రము, వడువునఁ బడ నేసె నతని వాసవి యధిపా. 79

వ. ఇట్లు భోజపతిం గ్రూరనారాచంబుల మూర్ఛితుం జేసి. 80

తే. [1]కడచి కాంభోజసైన్యంబు గలఁగఁ బెలుచఁ
జొచ్చువివ్వచ్చు వెనుకన చొరక యుండ
ముట్టి యాఁగె నాకృతవర్మ మూర్ఛ దేఱి
వచ్చి రథచక్రరక్షకద్వయముఁ గడిమి. 81

వ. ఇవ్విధంబున నుత్తమౌజుని యుధామన్యునిం బోనీక భోజపతి శరచతుష్టయంబును సాయకత్రయంబును దనువులం గీలించిన నయ్యిరువురుం బదేసిబాణంబుల నతని నేసి తత్కోదండంబు దుండంబులు సేసిన నతండు. 82

ఉ. వే ఱొకవిల్లు పుచ్చుకొని విండులు రెండును ద్రుంచి మేనులం
దూఱఁగ నేసె బెట్టిదవుఁదూపుల వారును [2]వానియమ్ములన్
గీఱఁగ నొండువిండ్లు గొని కిన్క యెలర్పఁగ నేసి రెమ్మెయిం
దీఱద గండి గాంచి నరుతేరిపథంబునఁ బోవ వారికిన్. 83

అర్జునుఁడు శ్రుతాయుధప్రముఖమహారథికులం జంపుట.

వ. అట్లు చొచ్చువివ్వచ్చుం జూచి శ్రుతాయుధుం డనురాజు రభసంబున నెదిర్చి మార్గణత్రయంబున నేసి వాసుదేవునిపై సప్తతిప్రదరంబులు నిగిడించి. 84

తే. నెడఁదతూపునఁ గేతువు ద్రెయఁ గ్రీడి, నవతివిశిఖంబు లేయ నన్నరవరుండు
డెబ్బదేనమ్ము లడరింప నుబ్బి విల్లు, ద్రుంచి యుర మేడుశరముల నొంచె నరుఁడు.

క. కోపించి యాతఁ డొండొక, చాపము గొని నవనిశాతసాయకములు బా
హోపరితలముల నురమున, నేపున నాఁటుటయుఁ బార్థుఁ డెలన వ్రాలయన్.

ఉ. సారథిఁ గూల్చి యశ్వములఁ జంపి తదంగములందు సప్తతి
క్రూరశిలీముఖంబు లతిఘోరముగాఁ దొరఁగింపఁ బ్రస్ఫుర
ద్భూరిగదాభిరాముఁ డయి దుర్దమలీల రథంబు డిగ్గి యా
ధీరగుణోత్తరుం డతని తేరిదెసం గవిసెన్ రయంబునన్. 87

వ. ఆరాజు వరుణతనయుం డనియు నగ్గద వరుణువరంబున వచ్చిన దనియును వరుణుం డతనికి దాని నిచ్చునప్పుడు దీని ధరించినవాఁడు రిపులకజయ్యుం డగుఁ బో టొక్కించుకొనినవానిమీఁదం బ్రయోగించిన వానిన మరలి వధియించు నని చెప్పె ననియును బెద్దలవలన విందుము. 88

ఉ. కాలము ప్రాప్తమైన మదిఁ గానఁడ యన్నియమంబు మేదినీ
పాలకుఁ డప్పుడ ట్లగుటఁ బంకజనాభుని వైచె నాతఁ డా
భీలగదం దదంసమునఁ బెట్టిన నూతనపుష్పమాలయుం
బోలి వెలింగెఁ గాని యది భూవర నొంపద యించు కేనియున్. 89

1. కడఁగి. 2. వానియంగముల్; వాని యమ్ములన్.

వ. ఇట్లు గోవిందునకుఁ గుసుమాభరణం బై పొలిచి యాక్షణంబ. 90

ఆ. అశనికరణి వచ్చి యాశ్రుతాయుధునిపై, నమ్మహోజ్జ్వలాయుధమ్ము వడినఁ
బార్థుచేత మున్ను బాహులు దెగిపడ్డ, యతఁడు గొండ గూలినట్లు గూలె. 91

వ. ఇట్లు వరుణతనయుఁడు పడినం గనుంగొని. 92

క. అచ్యుతబలములుఁ బ్రభువులు, నచ్చెరువును భయము మనములం దడరంగా
విచ్చిన నట చనియెడువి,వ్వచ్చునిఁ గాంభోజవిభుఁడు వడి మాఱ్కొనియెన్.

వ. ఇట్లు మాఱ్కొనుటయును. 94

సీ. అర్జునుం డతని నే డమ్ముల నేసినఁ, బదియేను శరములఁ బార్థుఁ గృష్ణు
విశిఖత్రయమున నవ్విభుఁ డేయ నాతని, విజయుఁ డస్త్రద్వయవిహితుఁ జేయ
బాణముల్ మూఁటను బటుశక్తిఁ గ్రీడి నొప్పించి కాంభోజుండు పేర్చి యార్చె
నరుఁ డల్గి వెసఁ బదునాలుగుదూపుల, సూతాశ్వకోదండకేతనములఁ
తే. గూల్చి దొడ్డనారసమున గుండెకాయ
వగుల బెట్టేయుటయు పతిప్రబలపవన
భూరిరయమునఁ గూలుమహీరుహంబు
తెఱఁగు దోఁప సుదక్షిణుఁ డొఱలి కెడసె. 95

వ. ఇట్లు కాంభోజపతి పడుటయు శూరసేనశిబివసాతిప్రముఖానేకదేశంబులబలంబు లబ్బలమర్దననందనుం జుట్టు ముట్టిన నతండు దఱచువాలంపగముల నాఱువేల రథంబుల రూపుమాపినం గనుకనిం దెరలినం గని శ్రుతాయువు నయుతాయువును గాండీవి రెండుగెలంకులసాయకసహస్రంబులు నిగిడించుచుం గవిసి రప్పుడు శ్రుతాయువుచేతితోమరంబున నొచ్చినవివ్వచ్చుం బిడుగువడినవానిం గొఱవిఁ జూఁడిన తెఱంగున నయుతాయువు నాలోనన శూలంబు వైచి సోలం జేసినవిషాదంబున గరుడధ్వజుండు సొగయ నాకపిధ్వజుండు నిజధ్వజదండం బొక్కింత యూఁత గొనిన నక్కురుసైన్యంబులసింహనాదంబులుం దూర్యనినదంబులుం జెలంగె నంత శౌరి ప్రబోధింపం దేఱి ధనంజయుం డైంద్రాస్త్రంబు ప్రయోగించుటయు నది వివిధాయుధాకారంబునం గవిసి యయ్యిరువురహస్తమస్తకశకలంబులు ధరం దొరంగించి తదనుచరులం బంచశతరథికవీరయోధుల వధియించి చూపఱకు విస్మయం బాపాదింప నిలింపపతిసుతుండు దఱిమికొని పోవుతఱి నీయిద్దఱకొడుకులు నియుతాయువు దీర్ఘాయువును [1]శోకవేగంబున నరవాయిగొనక పయిం బడిన నుద్దవిడిఁ గవ్వడి వారలం దండ్రులం[2]గూడ ననిచి మహార్ణవంబు గలంచుమందరంబుచందంబున నీబలంబులం దిరుగుడువడం జేయుచు నురవడించుసమయంబున. 96

ఆ. కురునరేశ్వరుండు పురికొల్పఁ బ్రాచ్యక,ళింగదాక్షిణాత్యు లంగబలము

1. పితృమరణశోకవ్యాకులవేగంబున. 2. గూడ సూతరథరథ్యంబులతోడ ననిచి.

మ్లేచ్ఛతతియు బెరయమెయికొని తాఁకిరి, గజఘటా[1]సమృద్ధిఁ గారుకొనుచు. 97
వ. అట్టియెడ గాండీవముక్తమార్గణవర్గంబు వేగంబున. 98
క. చేతులుఁ దొండములు శిరో,వ్రాతముఁ గుంభస్థలములు వడిఁ దొరఁగ ధరి
త్రీతలమున సంకులబహు, హేతిశకలసహితముగ మహీవరముఖ్యా. 99
తే. ఇవ్విధంబున నుఱుమాడ నీడఁబోక
యవనపారదశకబర్బరాదు లైన
మ్లేచ్ఛబలములు ధైర్యంబు మిక్కుటముగఁ
బొదివి పోరెను గ్రీడి యద్భుతము నొంద. 100
క. తుంగమదువుఁ జొచ్చినమా,తంగమునకు మిగిలి యడవి దరికొనుకార్చి
చ్చుం గడచి యబ్బలంబుల, భంగించె నతండు ఘోరబహువిధగతులన్. 101
వ. ఇట్లు నారాయణమారుతప్రేరితం బగునరజ్వలనంబు శరజ్వాలాజాలంబున భవ
త్సేనాకాననంబు రూపుమాపె నప్పుడు. 102
తే. అర్జునుం డనుపర్జన్యు నస్త్రవృష్టిఁ, బల్లమును మిఱ్ఱు నని యేఱుపఱుపరాక
యుండ నెత్తురు వెల్లు లొండొండ పెరఁగె,నుబ్బి భూతబేతాళంబు లోలలాడ.
వ. ఇమ్మెయి నద్భుతవిక్రమంబున నతిక్రమించి కడంగుకవ్వడి నంబష్ఠపతి యగుశ్రు
తాయువు మార్కొని నొగ నొగం దాఁక నరదంబు వఱపుటయు. 104
చ. అతనిశరాసనంబును హయంబులఁ ద్రుంచిన నాశ్రుతాయువు
ద్ధ్యతగద నొప్పఁ బట్టి దనుజాంతకు వ్రేసె నరుండు దద్గదా
హతి యొనరించె నొంచుగద నాతఁడు వెండియు విక్రమించినన్
శతమఖసూతి యాతనిభుజంబులుఁ గంఠముఁ ద్రుంచె వ్రేల్మిడిన్. 105
వ. ఇత్తెఱంగున ద్రోణాచార్యుం గడచి కృతవర్మని బెట్టుపఱిచి శ్రుతాయుధునిం
గూల్చి కాంభోజపతిం బడవైచి శ్రుతాయుఃప్రభృతుల నులిపి తఱిమి భవదీయ
సైన్యంబు సొచ్చి బహువిధయోధప్రాణంబుల బాణనాళంబులం బీల్చికొనుచుం
జెలుచ నడరుఫల్గునుం గనుంగొని నీకొడుకు దేరు దోలుకొని యొంటిమై
నక్కుంభసంభవుకడకుం జని కటకటం బడుచు నతని కిట్లనియె. 106

—— దుర్యోధనుఁడు ద్రోణుని దూఱ నాడుట. ——

చ. నిను నవలీల దాఁటి ప్రజ నేలకుఁ గోలకుఁ దెచ్చుచున్నయ
ర్జునుఁ దలయెత్తి యైన నటుసూడవు పాండవపక్షపాతి నీ
మన మటు గాన యెప్పుడును మాదెసఁ గప్పయెలుంగుఁబాము వై
యునికి యెఱుంగ వచ్చె [2]నటు లూఱట గా వర మిచ్చినాఁడవో. 107
క. నిను నమ్మి యొండువలనికిఁ,జనక జయద్రథుఁడు నిలిచె సైన్యములో నా
తనిఁ జంపెదు దేనియ పూ,సినకత్తివి గాక మానిసివె యూహింపన్. 108

1. సమృద్ధి గారుకొనఁగ. 2. నటు లూ.

వ. అని పలికి కార్యదాహంబునం జేసి తనరాజసం బడంచుకొని యతండు. 109

తే. సైంధవునకడ్డ మున్నరాజవ్రజంబు, పార్థురాకకు వెలువెలఁ బాఱఁ జొచ్చె
నార్తిఁ బలుకునామాటలు కలుగ కకట,చావ కుండంగ నాతనిఁ గావవయ్య.

వ. అనిన విని యాచార్యుం డతని కిట్లనియె. 111

క. నీమాటకు మాయశ్వ,త్థామవచనములకు నేఁ బదరుదునె విను మా
దామోదరుమతి ముంగలి, గా మారుతవేగఘోటకస్ఫురణమెయిన్. 112

క. చనునప్పు డతనియమ్ములు, వెనుకఁ బ్రజం దాఁకుచుండు విస్వచ్చుని నేఁ
జన నీక యాఁగువాఁడనె, కని కని యిటు లేల పలుకఁ గౌరవనాథా. 113

వ. అది యట్లుండె నొక్కహితంబు సెప్పెద నాకర్ణింపుము సేనాముఖంబు విడిచి యే నర్జునువెనుకం బోయినం బాండవబలంబు లురులం దోఁతెంచు మన యొడ్డు గలంగినసైంధవుం గాచు టరిది యట్లుంగాక రాజమధ్యంబున ధర్మరాజుం బట్టెద నని యాడిననాకు నప్పని నేమఱం దగునే యతనిన వేచి నిలిచెద విశేషించి వృద్ధ నగుటం జేసి శీఘ్రయానం బశక్యం బయి యుండు గాండీవియు నీవును దుల్యవయోవర్తనులరు శంక లేక వానితో విరోధంబు గొన్నవాఁడవు తగుసహాయులం గూర్చికొని యడ్డపడుము చయ్యనం జను మని పలికిన నతండు.

చ. నినుఁ గృతవర్మ [1]గెల్చి యవనీపవరప్రకరంబు నోర్చి పే
ర్చిననరు నేన కాదు సురసేనయు నింద్రుఁడు నైనఁ దాఁక నే
ర్చునె యది కార్యతంత్రముగఁ జూచితయేని భవన్నియోగముఁ
గొనకొని చేసెదన్ యశము గోల్పడ కుండఁగఁ జూడు మెమ్మెయిన్. 115

వ. అనుటయు నగ్గురుం డక్కురుపతిఁ గనుంగొని నీవు నిక్కంబ పలికితి కిరీటి యట్టివాఁడ నేఁ డొక్కయద్భుతంబు సూపెద నిక్కవచధారణంబుచేత రక్షితుండవై యతనిం దలపడుము కృష్ణుండును సమస్తజనంబులు వెఱఁగుపడం దదీయశరంబులు నీతనువుదాఁక కుండం గలయవి యని చెప్పి యొక్కపసిండికత్తళంబునం దాశక్తి యావహించి యిచ్చినం బుచ్చుకొని ప్రీతుండగుచు నియతాత్ముండై దానిం దొడుగునప్పు డాచార్యుం డిది దొల్లి దేవసంరక్షణార్థంబుగా నజుండు దేవేంద్రున కిచ్చె నది యతం డంగిరసునకు నంగిరసుండు బృహస్పతికి బృహస్పతి యగ్నివైశ్యునకు నగ్నివైశ్యుండు నాకును దీని నొసంగి రని యెఱింగించి సమంత్రకంబుగాఁ [2]దొడిగి నానావిధవాక్యంబుల దీవన లిచ్చి పొమ్మని యనుజ్ఞ సేసిన నమ్మహీపతి యుబ్బి యరదంబు సత్వరంబు సేసి యనేకరథకరితురగనరనికరంబులు దన్నుం బరివేష్టింప వివిధతూర్యనినాదంబులు నింగి ముట్ట విస్వచ్చు వెనుకొనియె నట్టియెడ నిక్కడ. 116

1. నేచినయనేకనృపప్రకరంబు. 2. దొడివి; దొడిపి.

చ. సరభసవృత్తిఁ బాండుసుత సైన్యము లొక్కట నేచినం గడుం
దిర మయి నీబలంబులు నుదీర్ణత నూపిన జాహ్నవీసము
ద్ధురయమునాభిఘట్టనముతో నెన వచ్చె నరేంద్ర యప్డు సం
గర మతిఘోర మయ్యె నొకకాలము నట్టివి నూడ మెయ్యెడన్. 117

వ. అయ్యవసరంబున. 118

ఆ. నడుమ భానుఁ దాల్చునభముఁ గనుంగొని, దాని మిగులుబుద్ధి ధరణి భాను
యుగముఁ దాల్చె ననఁగ నొప్పిరి తీవ్ర తేజమున గురుఁడు ద్రుపదసంభవుండు.

వ. ఇట్లు ద్రోణధృష్టద్యుమ్నులు మెఱసి పోరి రప్డు దప్పాంచాలవరుండు గురునిశర
వర్షంబులు వారించుచు మిగిలి మనవాహినిపై నడరి నేల నెత్తుటం దోఁచిన
నతనికోర్తలకుం గాక యొదిఁగి యచ్చటిప్రజ మూఁడుగుంపు లయ్యె నప్పుడు
ద్రోణుండు గినిసినం బాంచాలకేకయప్రముఖబలంబులు గలంగం బడిన మగుడ
నస్మత్సైన్యంబుపురికొనుటయు ధర్మసూనుండు సోదరాదియోధవీరసహితంబుగా
నురవడించినం గని వికర్ణవివింశతిచిత్రసేనులు భీమసేనుని బాహ్లికుండు ద్రౌప
దేయులను దుశ్శాసనుండు సాత్యకిని శకుని నకులసహదేవులను సోమదత్తుండు
శిఖండిని నలంబుసుండు ఘటోత్కచునిం దలపడిరి శల్యుండు సింధురాజుకడ
నుండియు నగ్గలిక నమ్మొగ్గరంబు మొగంబునకుం జనుచు మరలు చునికిం జేసి
తత్కాలసన్నిహితుం డయినయుధిష్ఠిరుం దాఁకె నివ్విధంబునం దార్కొనినయ
ద్దొరలు నానాప్రకారదారుణవిచిత్రసంగరంబులు సేసి పల్లవితాశోకపుష్పిత
కింశుకవనంబులం బోలి పొలిచి రాసమయంబున దుస్ససేనుండు శైనేయుని
మూర్ఛితుం జేసిన నాలోనన తెలిసి యతండు ప్రచండభంగిం బెనంగెఁ గవల
యమ్ములకోహటించి గాంధారరాజు ద్రోణుదెసకుం బాఱె నట్టియెడ. 120

క. మనమూఁక యొదిఁగి గుంపులు,గొని యెప్పటియట్ల యగుడు గురుఁ డతిరభసం
బున ధృష్టద్యుమ్నుని భీ,ముని ధర్మజుఁ బొదివి యుగ్రముగ నేసె నృపా. 121

వ. అయ్యవసరంబున. 122

క. ఉభయబలంబులుఁ బురికొని, యిభతురగస్యందనంబు లిలఁ బ్రోవులు గా
సభయాశ్చర్యాత్మకులై, నభశ్చరులు వొగడ నీసునం బోరాడెన్. 123

→ ధృష్టద్యుమ్నద్రోణాచార్యుల యుద్ధము. ←

వ. అట్టిసంకులసమరంబున సుస్థిరోత్సాహుం డై నిజవ్యూహం బభేద్యం బగునట్లుగా
శుంభదవష్టంభంబునం బేర్చి కుంభసంభవుండు ధృష్టద్యుమ్ను మిగిలి పాండవ
సైన్యంబుదైన్యంబు నొందించుచున్నపాంచాలకులప్రదీపకుండు గోపోద్దీపితుం
డయి పారావతవర్ణంబు లగుతనరథ్యంబుల నగ్గురునరుణాశ్వంబులఁ బెరయ
నరదంబు వఱపించి పలకయు వాలునుం గొని సాహసికత్వంబున నతని తేరికడ
నొగఁ ద్రొక్కి యెక్కి కాఁడిపయిం జిత్రగతులు మెఱసి తఱచై తొరఁగుతదీయ

శరంబులు నిజశరీరంబుఁ జోఁకనీకుండెడునాలోఁ జే యార్వ రాకుండియుఁ
దమకంబునం గృపాణంబు విసరినం దద్రథతురంగంబులయంగంబులు వెడవెడ
తాఁకుకొలఁది నయ్యాచార్యుండు రయంబున. 124

తే. అలుఁగు చెక్కలుగాఁ జేసి హారుల సూతుఁ
దునిమి సిడమును బలకయుఁ ద్రుంచి వైచి
మేను లక్షించి కులిశంబుఁబోనిదొడ్డ
నారసం బేయు సాత్యకి నడుమ నఱకె. 125

వ. ఇట్లు శినిపుంగవుండు సింగంబు వోదివినకురంగంబుఁ గాచుచందంబున ధృష్ట
ద్యుమ్ను రక్షించి తొలంగం గొనిపోయె ననిన విని యాంబికేయుండు సంజ
యున కిట్లనియె. 126

క. పులివాతికండఁ గొనుగతి, నలవునఁ బాంచాలతనయు నయ్యెడరునకుం
దొలఁగించిన సాత్యకిపై, నలుక వొడమ కుండు నెట్టు లాచార్యునకున్. 127

వ. అనుటయు నమ్మానవపతికి సూతసూనుం డి ట్లను నట్లు సేసినం గినిసి గురుండు
ఱెక్కలు గలపెనుఁబాముకైవడి సాత్యకిపైఁ గవియుటయు నతండు నిజసారథి
నాలోకించి యివ్విప్రుండు ధర్మతనయభయంకరుం డితని మార్కొన వలయు
నని పలికి దేరు సమ్ముఖంబు సేయించె నిత్తెఱంగున. 128

క. తలపడి చాపరుచులు మెఱుఁ, గులగములు గ గుణనితాంతఘోషంబులు గ
ర్జలుగా నారథికోత్తమ, జలదయుగము మెఱసి సాంద్రశరవర్షములన్. 129

వ. అంతకంతకుం గదిసి భల్లంబుల నేట్లాడం దొడంగిన. 130

చ. గొడుగులుఁ గేతనంబులును గూలెఁ దనూద్గతరక్తధార లొ
ల్కెడుగజదానతోయములలీల వహించె బలద్వయంబు న
ప్పుడు వెఱఁ గందె నచ్చెరువుఁ బొందె వియచ్చరకోటి యిట్లు పో
రెడునెడ ద్రోణువిల్లు వెస రెండుగ సాత్యకి ద్రుంచెఁ ద్రుంచినన్. 131

క. గురుఁ డొండొకవి ల్లెత్తిన, సరభసముగ నదియుఁ దునిమె సాత్యకి మఱియుం
ద్వరితముగ నెక్కు వెట్టఁగ, శరాసనము లెన్ని యేనిఁ జక్కడిచె వడిన్. 132

వ. అట్టియెడ నాచార్యుం డాత్మగతంబున. 133

తే. రామునందును గార్తవీర్యక్షితీశు,నందు నరునందు భీష్మునియందుఁ దక్కఁ
గలుగునే యెందు నీయస్త్రబలము వీని,యాశువిక్రమ మద్భుతం బయ్యెఁ జూడ.

వ. అని యగ్గించెఁ జారణసిద్ధసాధ్యులు సంకీర్తనంబులు సేసిరి వెండియు నొండుకోదం
డంబు గొని యగ్గురుండు దొరంగించినశరంబులు శైనేయుండు దుత్తుమురు సేసిన.

క. ఏవీరున కైనను నిది, భావారూఢంబు గానిపని యో యనుచున్
మీవా రెల్లను బెలుచం, గైవారము సేసి రతనిఁ గౌరవనాథా. 136

వ. అప్పలుకులు సహింపక. 137

శా. ఆగ్నేయాస్త్రము ద్రోణుఁ డేసిన సముద్యజ్జ్వాలికామాలికా
దిగ్ధం బయ్యె నభంబు వారుణశరావిర్భావముం జేసెఁ గ్రో
ధాగ్ని స్ఫూర్తి వెలుంగ నాశినివరుం డబ్బాణముల్ ద్రాసని
ర్మగ్నవ్యోమచరంబు లై తొడరి పోరం జొచ్చె నొండొంటితోన్. 138

క. ఘోరంబు గాఁగ హాహా,కారము లెసఁగంగ బలయుగంబును డయ్యం
బోరి పెనఁబొసి శాంతము,లై రెండును నిలిచె నమ్మహాస్త్రము లధిపా. 139

వ. ఆసమయంబున ధర్మజభీమనకులసహదేవులు శైనేయునకు బాసట లై తఱిమిన ధృష్టద్యుమ్నప్రముఖరథికవరులుం దలకడచి భారద్వాజుం దాఁకుటయు దుశ్శాసను మున్నిడికొని మనదిక్కురాజకుమారవర్గంబు వారలతోఁ దలపడిన నుభయబలంబులుం బురికొని యోహరిసాహరిం బెనంగుచుండె నప్పు డక్కడ. 140

క. నరుఁడు దన తేరు వోయెడు, తెరువున [1]కైనంతసేనఁ దీవ్రాస్త్రములన్
ధరఁ గూల్పఁగ నయ్యెడ న,య్యరదముఁ గృష్ణుండు వఱపు టద్భుత మయ్యెన్.

వ. ఇవ్విధంబున రౌద్రరసంబు దళుకొత్త దర్పంబున సైంధవుం డున్నదిక్కునకుం బోవం బోవ. 142

విందానువిందు లర్జునుచేత మృతిఁ బొందుట.

క. విందానువిందు లేక, స్యందనగతులై కడంగి సైన్యంబులుఁ దా
రుం దెప్పదెరల నాసం,క్రందననందనునిమీఁదఁ గవిసిరి గడిమిన్. 143

వ. ఇ ట్లవంతీశ్వరు లురవడించి. 144

చ. హరులపయిన్ మురారిపయి నాతనిమేనను బాణవర్షముల్
గురిసి రతండు వారి నతిఘోరశరంబుల నొంప ధీరతం
దెరలక వారుఁ దద్రథముఁ దేల్చిరి దూపుల వెల్లి నల్గి య
య్యిరువురవిందులుం దునిమి యేపున మూఁకల పెల్లడంచుచున్. 145

క. తోడన కడు వేగంబునఁ, గ్రీడి తురంగముల సూతుఁ గేతనమును దు
న్మాడుచు విందునితల యిల, పై డొల్లఁగ నేసెఁ దీవ్రభల్లప్రహతిన్. 146

వ. ఇట్లు దల దునుముటయు బలుగాలిం గూలుతరువుపోలికం బడినయగ్రజు నాలోకించి యనువిందుం డలుకయు నుమ్మలికంబు నుల్లంబునం బెనంగొన గదగొని సంరంభంబున. 147

చ. అరదము డిగ్గి తీవ్రగమనాతిశయంబునఁ గిట్టి బాహువి
స్ఫురణ దలిర్ప దానవనిషూదనుఫాలము వ్రేసి యార్వ ను
ద్ధురరభసం బెలర్ప గదఁ ద్రుంచి పదంబులు బాహుశాఖలున్
శిరమును ద్రెంచి వాని బలిసేసె ధనంజయుఁ డాజిభూమికిన్. 148

ఆ. దొరలు వడిన సేన దూలక యవ్వీరుఁ, జుట్టుముట్టుటయును బెట్టు గవియ

1. నున్నరతసేన. 2. దూలుతెరువు.

కాఱుచిచ్చు దఱచుఁ[1]గానల నీఱుగఁ, జేయుపగిదిఁ దోఁపఁ జేసె నతఁడు. 149

వ. ఇవ్విధంబున. 150

సీ. అచ్చోటు గదలి వివ్వచ్చుండు సనఁ జన, నతనిమ్మైవాఁడును హయచయంబు
డప్పియు నతనికి నిప్పుడు సైంధవుఁ, డున్నెడ దూర మై యుండుటయును
గని సంతసము నొంది కౌరవయోధులు, సింహనాదంబులు సేసి తఱుమ
సారథికోత్తముఁ డచ్యుతుఁ జూచి ర,థ్యమ్ములు మేనుల నలుఁగు లుండ

తే. నురవడింపవు వీరల సరకుగొనక
వీని నిప్పుడ యశ్వులు విడిచి తడవు
మనుడు నతఁ డిది వోలున యనుడుఁ దేరు
డిగ్గి సారించెఁ గ్రీడి గాండివగుణంబు. 151

చ. ఎడ గని యబ్బలంబు గడునేడ్తెఱఁ గిట్టె మహాస్త్రశస్త్రము
ల్గడువడిఁ గుప్పఁగూరగఁ జలంబునఁ బైఁ దొరగింప నేచి క
వ్వడి వివిధోజ్జ్వలాస్త్రముల వాని వెసన్ మగిడించి తాఁకు పె
ల్లడరఁగఁ జేసె మింటికెలయంతయుఁ [2]జిట్టలు గట్టుమంటలన్. 152

వ. ఇత్తెఱంగున. 153

క. లావును వెరవును మెఱయఁగ, నీవీరులు పాండుపుత్త్రునిం బొదివినచో
నావీరునియక్కజ మగు, లావు వెరవుఁ గరతలామలక మై తోఁచెన్. 154

వ. అట్టియెడఁ జతురంగంబులు. 155

క. నొచ్చినఁ జచ్చినఁ దెరలిన, విచ్చిన నయ్యేడరు సూచి వినువక పైపైఁ
జొచ్చినఁ గడుఁ గ్రిక్కిఱిసిన, నచ్చట మన సేనలోన నార్పులు వెడలెన్. 156

వ. ఆఫల్గునుండు పాదచారియై యునికిం దేఁకువ సెడియును గెలుపునఁ గాసపడియును నిట్లు గమ్మినకౌరవసైన్యంబు పొంగినసముద్రంబుపోలిక యగుటకుం దగినతరంగంబులచందంబున నిగుడుశరపరంపరలవలనను ఘోషంబుచాడ్పునం జెలంగుతూర్యనాదంబులవలనను వివిధసత్త్వంబులవిధంబున నుల్లసిల్లుమాతంగతురంగసుభటస్యందనసందోహంబులవలనను జలియింపక చెలియలికట్టయుం బోలె నవి నిలువరించి యవ్విక్రమకుతూహలి విజృంభించిన. 157

సీ. పటుభల్లనికరంబు పరఁగినఁ బఱియ లై, యఱవఱ లయ్యేడునరదములును
నానార్ధచంద్రబాణవ్రాత మడరినఁ, దునియ లై మేదినిఁ దొరఁగుకరులు
శాతనారాచపుంజంబులు నిగిడినఁ, గుదురు లై కూలెడుఘోటకములు
వివిధాస్త్రతతులు పర్వినఁ గండ లై వండఁ, దఱిగిన ట్లుండు పదాతిచయము

తే. నగుచు బీభత్సరౌద్రమహాద్భుతములు

1. గానసీఱుగఁ జేయు, పగిదిఁ దోఁపఁ జేసి, నిగిడె నతఁడు. 2. జిట్టలుగట్టు; జంబలుగట్టు.

మూర్తిమంతంబులుగ మనమొనలు రక్త
మాంస మేదోస్థిమస్తిష్కమయతఁ జూడ
ఘోరరూపంబులై పరిక్షోభ మొందె. 158

వ. ఇవ్విధంబునఁ గురుసేనం గనుపుకొట్టి నవ్వు చున్నకవ్వడిం గనుంగొని కమల
నాభుండు. 159

క. పెఱికితి నలుఁగులు మేనులు, నెఱిఁ బడ నెల్లెడలఁ గలయ నివిరితి హరు లి
త్తఱి నీళులు ద్రావక తె, ప్పిఱ వె ట్లొకొ శత్రుసైన్యభీకరమూర్తీ. 160

క. వెన్ను మునుఁగఁ దివియఁగ లే,కున్నను ద్రావఁ దగునీళు లొదవిన హయముల్
నిన్ను గెలిపించు ననవుడుఁ, గన్నుల నగి యర్జునుండు గల వివె యనుచున్.

మ. ధర దివ్యాస్త్రహతిం బగిల్చి కొల నుత్పాదించి వే దానికి
న్శరజాలంబుల నిల్లు గట్టి మనసైన్యంబుల్ వెఱం బొందె న
చ్చెరు వందెన్ సురసంఘముల్ హరి నుతించెం బొంగి యప్పార్థు భూ
వర యు న్నిట్టివి సూడరున్ వినరు నెవ్వారుం ద్రిలోకంబులన్. 162

తే. హర్షమందస్మితముతోడ నమ్మురారి
యపుడ హయముల మెయి వెట్టునట్లు సేసి
తఱిమి నీళులు ద్రావించి తడవి మగుడఁ
దెచ్చె మనయోధు లెల్లను బిచ్చలింప. 163

వ. ఇట్లు సేద దేర్చి. 164

క. మును దివ్యాస్త్రబలంబున, జనియించిననీరితోన సంభూతం బై
యొనరినఖాణము మేపెం,[1]దనివు సనం దురగములకు దర్ప మెలర్పన్. 165

వ. మేపి కట్టాయితం బయి మనమూఁకలనడుమం బడంతులపిండులోనం గ్రాలెడు
విలాసియుంబోలె విలసిల్లుచు నమ్మహనీయరథ్యంబులం బూన్చినఁ బాండవ
మధ్యముం డారథం బల్లన యెక్కి నాతడవున దుర్యోధనుం డనతిదూరవర్తియై
వారలం గని వేగంబున వచ్చుచుండె వార లక్కడ చూడ రయ్యవసరంబున నచ్చ
టిభూవల్లభు లెల్ల వెల్లనైన మొగంబులతోడ వెఱఁ గంది డెందంబులు గుందు
చుండం దమలో ని ట్లనిరి. 166

మ. చతురంగంబులు నొక్కపెట్ట వివిధాస్త్రజ్వాలలం గప్పఁగా
నతివేగంబున[2]మ్రింగెఁ గ్రోలె ఘనమాయన్ రూ పడంగించె నా
నితఁ డన్నింటిని రిత్త పుచ్చుచు మదం బేపార నిమ్మై రణ
క్షితియుం బీనుఁగుపెంటఁ జేసెఁ జెనయం జిట్టాడఁగా శక్యమే. 167

సీ. కురుసేన పైఁబడ్డ సరకు సేయక పంచు, విరియించుభానునివెరవు మెఱసి
యిది నడుగల నని యించుక గొంకక, తనఘోటకంబులఁ దడవఁ బనిచి

1 దనివుగ నత్తురగ. 2 మిగ్రింగఁ గోరి.

కోల నక్కజంబుగ నలుఁగులమొన ఘటి,యించి యమ్ముల పానికిల్లు గట్టి
సారథి లీల నశ్వములకార్యము దీర్చు,నంతకు నవ్వుచు నవుల నిలిచి
ఆ. గారవమునఁ దాను గానివాఁడును బోలె, నరద మెక్కె నింక నడ్డపడఁగ
నలవియే పురారి కైనను వీనిచేఁ, జచ్చువాఁడు గాక సైంధవుండు. 168

వ. అనుచు నీయోధవీరు లందఱును బెండువడి యుండిరి గాని యందు నొకం డేని యు నుక్కున మాఱొక్కనువాఁడు లేఁ డయ్యె నట్లు గోపాలదేవుండును గ్రీడియు బాలక్రీడవిధంబుగా విహరించి యనాయాసగమనవిలాసంబు మెఱయం జని చని ప్రొద్దు వాలుట గనుంగొని పాంచజన్యదేవదత్తంబు లొత్తి రయంబు గైకొని యరిగి రాచక్కటిం గొందఱు నరపతు లొండొరులం బురికొల్పికొని యడ్డపడి [1]తవులు వెట్టి బెట్టు పెనంగి సముద్రంబు సొచ్చిన యేఱులుం బోలె నడంగి రట్లు సైన్యంబు గడచి బలితంపువల ద్రచ్చికొని వెలువడినమహామత్స్యంబులును రాహుముఖంబు వెడలినచంద్రార్కులుంబోలెఁ బొలిచి యట వోవు చుండ నయ్యెడ సైనికులు సింధురాజుపని సాలించి తొలంగి రిత్తెఱంగున దుస్తరంబులగు బహుళబలంబుల నిస్తరించి యయ్యిరువురుం దల యెత్తి చూచి తమలో నిట్లనిరి.

ఆ. వీఁడె సైంధవుండు వీనిచుట్లను గృప,శల్యగురుతనూజసౌమదత్తి
కర్ణకర్ణసుతులు గావలి యున్నారు, పోటుమగలు గానపూఁచి పట్టి. 170

వ. అని పలికి వారలలో నాజయద్రథుం దప్పక చూచి వెండియు. 171

క. వీరేమి గాచెదరు తా, నేరూపున బ్రదుకు వీర లేల సురలు జం
భారియుఁ గాచినఁ దన్నును, బారిసమరి కాక నింగిఁ బడ నిచ్చెదమే. 172

క. అనుపలుకులు నీయోధులుఁ, దనయులు విను చుండ ఘోరతరదుర్గము లె
ల్లను గడచి లాభదేశము, సనఁ జొచ్చినవణిజులట్ల సమ్మదలీలన్. 173

వ. ఒప్పినయప్పురుషసత్తములం గనుంగొని యారథికజనంబులు విస్మయంబునం దమలో నిట్లనిరి. 174

తే. పెక్కునదు లీఁది వెడలుట పేర్చుదావ,శిఖలు గడచుట దారుణాశీవిషముల
బారి దప్పుట గాదె కుంభజముఖోగ్ర,శూరయోధుల మిగిలి వచ్చుట దలంప.

వ. అనుచు నాకృష్ణుల నుపలక్షించి. 176

క. గురుముఖబహురథికశరో,త్కరములచే నైనక్రొత్తగంట్లను సుమనో
భరితనవకర్ణికార,స్ఫురితాచలయుగముభంగిఁ బొలిచిరి చూడన్. 177

క. అని యగ్గించుచు సింధువి,భునిదెస విగతాశు లైరి భూవల్లభ యా
వ్వనజాక్షు లెఱ్ఱసెర లొ,ప్ప నతని వీక్షించి యార్చి బరవస మలరన్. 178

కవచధారణంబున దుర్యోధనుం డర్జునుతోఁ దలపడుట.

వ. కడంగి రంతఁ గురుపతి గూడ వచ్చి కుంభసంభవకృతం బగుకవచంబుకతంబున

1. తవులువడ పెనఁగి; తడవు పెనఁగి.

భయంబు దక్కి బలంబునకుం దలకడచి తనరథంబు జయద్రథుం డున్నదిక్కున కడ్డంబుగాఁ జొచ్చిన నతనిసూరెల నున్నవీరలోకంబు ముదంబున సింహనాదంబులు సేయ శంఖభేరీస్వనంబులు సెలంగ నమ్మతేరికిం గట్టెదు రై నిలిచినం గని కృష్ణుండు గ్రీడి కి ట్లనియె. 179

క. ఆపద ముట్టినయెడ ని, ట్లేపారఁగ వలదె రథికుఁ డీతఁడు శశ్వ
త్కోపోద్దీప్తుఁడు మాదెసఁ, జాపకళావేది దర్పసంపన్నుండున్. 180

క. గోమునఁ బెరిఁగినవాఁడు ను, హోమానోదగ్రచిత్తుఁ డట్లగుటను సం
గ్రామంబున కలుకం డు,ద్దామభుజావీర్యదుర్మదస్ఫురితుండున్. 181

క. మనకును నితనికి సైంధవుఁ, డనునొడ్డున నయ్యె జూద మధికోద్ధత్యం
బున గెలుపు చిరకాలము, మనమున రారాజునలుక మ్రంచింపు తగన్. 182

ఉ. ఈతఁడు మీకు నాపదల కెల్లను మూలము ధర్మపుత్త్రు దు
ర్ద్యూతమునం బరాభవము నొందఁగఁ జేసినపాపనిశ్చయుం
డాతరుణీలలామమున కమ్మెయి భంగ మొనర్చె వీఁడు నీ
చేతులలా వెఱుంగఁడు విశిష్టశుభం బిది నీకు ఫల్గునా. 183

క. ఎఱిఁగినఁ జేరఁడు చేరుట, యెఱుకువమై మనకు దైవ మిచ్చినసిరి యి
ట్లెఱిమినయాలో గ్రక్కున, నఱకు మితఁడు దెగిన మనమనల్గవీడ దెగున్. 184

మ. వెరవే సంపదఁ గోరి గాండివగుణావిర్భూతబాణాలి కి
క్లైర యై వచ్చుట యిమ్మహీపతి కితం డే లొక్కొ యత్యంతని
ష్ఠురశౌర్యోన్నతి నిన్నుఁ దాఁకఁ దలపం జోద్యంబు వీఁ డగ్గ మై
దొరకెం ల్యర్జున నీకుఁ దొంటిసుకృతస్తోమంబుకల్మిం జుమీ. 185

క. ఇతఁడు వడినఁ బ్రజవిచ్చును, ధృతిసైంధవుఁ డఱిమెనేనిఁ దెగు నాతం డు
ద్ధతి విడిచి [2]పాఱిపోయినఁ, బ్రతిన కదియ చాలుఁ గడఁగు పటుశౌర్యనిధీ. 186

వ. అని పెక్కుభంగులం జెప్పిన విని విష్వచ్చుం డచ్యుతు నాలోకించి. 187

ఉ. ద్రౌపది వడ్డబన్నము లుదగ్రత మేదినిఁ బెద్దకాల మి
చ్ఛాపరతంత్రుఁ డై తనవశంబుగఁ జేసినవీనిగర్వముం
గోపము వెంపదే మనము గుందఁగఁ జేయదె యింత సెప్ప నే
లా పొరిగొందు నీతనిఁ జలంబు బలంబును నీవు మెచ్చఁగాన్. 188

ఆ. ఒరులదిక్కు సనక యరదంబు నీతని, యున్నయెడకు నడపు మన్న నతఁడు
నట్ల చేయఁ దనకు నభిముఖు లై వచ్చు,వారిఁ జూచి మనుజవల్లభుండు. 189

క. మనమునఁ గొంకక యెదురుగఁ, జనియె నిజోద్ధతికి మెచ్చి జనపాలకు లె
ల్లను బిచ్చలింప సేనా, నినదం బెసఁగంగ ఘోరనిష్ఠురవృత్తిన్. 190

క. తముఁ బిలుచుచు నివ్విధమున, సమదాటోపగతి నడరుజనపతిఁ గని చి

1. హోమాన్యగ్రస్తచిత్తుఁ. 2. డాఁగిపోయిన.

త్తము లలర నార్చి నిజశంఖము లొత్తిరి శార్ఙ్గధరుఁడు గాండివధరుఁడున్. 191

చ. ఎలమిఁ జెలంగుకృష్ణులయహీనసముద్ధతిఁ జూచి శోకవి
హ్వలు లయి మానవేంద్రు దెస నాసలు మాని మృగంబు భ్రాంతి ను
జ్జ్వలదనలంబులోఁ నుఱుకుచందముగాఁ గొని నీదుయోధవీ
రు లకట చచ్చెఁ జచ్చె నని ప్రొయ్యఁగ నాతఁడు వారి కిట్లనున్. 192

క. భయ మేటికి విను మీఁడు ధనంజయునిం గేశవుని నాదుశరకీలాసం
చయమున నేర్చెదఁ బేర్చెద, నయనానందంబు మీకొనర్చెదఁ గడిమిన్. 193

వ. అని పలికి పార్థుం గనుంగొని యవష్టంభంబున. 194

దుర్యోధనుఁ డర్జునుం దలపడి యధిక్షేపించుట.

చ. వినుము కిరీటి దివ్యశరవేదివి నాఁ జను దేను లేనిచో
టను మును సెల్లె నీకు నిచటం జన నిత్తునె యిప్డు నీబలం
బును హరినేర్పుఁ జూచుటకుఁ బోరికి వచ్చితి వీవు పాండురా
జునకు జనించితేనిఁ దెగి చూపుము శౌర్యము నస్త్రవీర్యమున్. 195

వ. అనుచుఁ గ్రూరంబు లగుమూఁడు నారాచంబుల నన్నరు నేసి శరచతుష్టయం
బున హయంబులు నొప్పించి పదిబాణంబులు పద్మనాభునురంబునం గ్రుచ్చి
మునికోల యొక్కకోలం దునిమినం గినిసి క్రీడి యాతనిపైఁ జతుర్దశనిశిత
ప్రదరంబులు వరఁగించిన నవి యమ్మహీపతిమైమఱువు దాఁకి మిట్టిపడుటయుం
జూచి తొమ్మిదిదూపుల కోడం బంచాశుగంబులు నిగిడించిన నవియు నిష్ఫలంబు
లగుటయు నిరువదెనిమిదిబాణంబు లడరించె నవ్వాలమ్ములు నమ్మెయిన వమ్మైన
విషాదంబున వాసుదేవుండు వాసవి కిట్లనియె. 196

క. మున్నెన్నఁడు నివ్విధ మేఁ, గన్నది గా దమ్ము లెడలె గాండీవములా
వు నీభుజములశక్తియు, మిన్నక పోఁ జిత్ర మిది యమిత్రధ్వంసీ. 197

ఆ. నీకుఁ జూడ ముష్టి నెలవు నాకర్షణ,గాఢతయును బాణగతియుఁ దొంటి
యట్ల యొండుభంగి యైయె తోఁచెనో నాకు, నున్నరూపు సెప్పు వన్నపార్థ. 198

చ. పిడుగులయట్ల తాఁకి రిపుబృందములం దెగటార్చు నాజి నె
ప్పుడు భవదీయదివ్యశరపుంజము [1]లొక్కట నిప్డు పొల్లు వో
యెడు నిది నీవు నిమ్మతివిహీనపుజంతువు [2]నేమిసేట్లకుం
జెడుటకు నొక్కొ విస్మయము సెందెదు డెంద మలంతఁ బొందెడున్. 199

వ. అని యిట్లు దన్ను నిందించుకొనుచు గోవిందుం డడిగినం బురందరనందనుం
డతని కిట్లనియె నిది యొక్కకవచధారణంబు మున్ను ద్రోణుఁ డొక్కరుండ
యెఱుంగుఁ బదంపడి నాకు నెఱిఁగించె నిప్పుడు సుయోధనుండును నెఱుంగు
తెఱంగు గావించెం గావలయు నిమ్మెయిమైమఱువు త్రిలోకంబుల కభేద్యం బగుట

1. లక్కట యిప్డు. 2. నేమిసేఁతకుం,

యు నీవు నెఱుంగుదు వెఱింగియు నన్నడుగ నేల భువనత్రయంబునందును
వస్తుప్రకారంబులు నీయెఱుంగనియవియుం గలవే యది యట్లుండె నితండు దీని
నగ్గురుకరుణం బడసినవాఁడై. 200

క. విను మాఁటదినోలెం దన, తనువున కడ్డంబు గాఁగఁ దగిలిచికొన్నాఁ
డనఘ యిటులైన నెట్లగు, నని యెఱుఁగఁడు దీనివిధము లన్నియుఁ దెలియన్.

క. నావింటిబలువుఁ జేతుల, లావును జూడు మిదె నీతలం కుడుగఁగ నే
నీవిభునిఁ గవచరక్షితుఁ, డై విలసిల్లంగ నీక యలంచెదఁ గృష్ణా. 202

వ. అంగిరసుం డమరపతికి నొక్క మహాస్త్రం బిచ్చె దాని నతండు నాకొసంగె నది
నిఖిలకవచనిర్భేదనశీలం బై యుండు దాన నిమ్మెయిమఱు వఱువుల్లు సేసెద.

క. అని వెస నాదివ్యశరం, బనూనమంత్రప్రకాశ మగునట్టులు గా
గొనయమునఁ జేర్చి తిగిచినఁ, గని యశ్వత్థామ బాహుగర్వం బలరన్. 204

తే. అధిప సర్వాస్త్రఘాతి యై యతిశయిల్లు
నస్త్రమునఁ జిత్రముగఁ [1]దెగయంద తునిమె
నమ్మహాస్త్రంబు నట్లది వమ్ము గాఁగ
నెఱిఁగి వెఱఁ గంది హరికతఁ డిట్టు లనియె. 205

వ. ఆచార్యపుత్రునస్త్రప్రభావంబున నవ్విశిఖంబు వినిహతం బయ్యెఁ బునఃప్ర
యోగంబు సేసిన నది యొప్పమి సేయు నని వింటి నావింటిబలిమిన సాధించెదం
జూడు మనునవసరంబున నయ్యిరువురను దుర్యోధనుండు. 206

క. తొమ్మిదితొమ్మిదివాలిక, యమ్ముల ము న్నేసి పటుశరాసారము పైఁ
గ్రమ్మించిన మనదెసఁ దూ, ర్యమ్ములునుం గీర్తనములు నార్పులుఁ జెలఁగెన్. 207

ఆ. అలిగి యవుడు గఱచి యన్నరుఁ డానృపు, తురగములను సూతుఁ దునిమి వైచి
రథము నఱికి యధికరయమునఁ దఱచుగ, నాఁటెఁ గరతలముల నారసములు.

వ. ఇట్లు విరథుండును వికలహస్తుండును నై విషణ్ణుం డగునన్నరనాథుండు వెడం
గగుటం గటకటంబడి యాకంకటంబు నిష్ఫలం బనుబుద్ధిం బుచ్చి వైచి యొం
డొకకవచంబు దొడిగె నయ్యెడరు గనుంగొని శీఘ్రంబునం దత్తైనికోత్తములు
చతురంగబహుబలంబుతోఁ గవిసి కవ్వడిం జుట్టి ముట్టి యలుఁగులసోనలు
గురిసిన నతండు సంరంభవిజృంభితుం డగుటయు. 209

చ. అఱిముఱిఁ ద్రెళ్లెఁ దేరులు గజావళి గూలెఁ దురంగమాంగము
ల్గిఱిగొని యొఱ్ఱె మహిఁ భటులు లెక్కకు మిక్కిలి సేన పాడుగా
నఱు మయి రప్పు కృష్ణుఁడు నినాదము భూగగనాంతరంబునం
దఱచుగ నొత్తె నిర్మథితదానవసైన్యముఁ బాంచజన్యమున్. 210

తే. అట్లు భీషణ మగునర్జునాక్రమంబు, ఘోర మైనమురారిశంఖారవంబు
నధికభయసంభ్రమంబుల నావహింప, నధిప నలుగడఁ బఱచె సైన్యంబు గలఁగి.

వ. ఇత్తెఱంగున. 212

క. మును సంకటపడి మూఁకలు, గనుకని విచ్చుటయుఁ బిదప గాండీవి మెఱసెం
బొనుఁగుపడి యుండి తగుగాడ్పున మండుమహానలంబుపోల్కి మహీశా. 213

వ. అయ్యవసరంబున సింధురాజరక్షకం బైనబలంబు సంక్షోభసహితం బగునుత్సా
హంబునం బొదలి శంఖభేరీపణవాదిక్వణనమేదురసింహనాదభరితరోదసీకుహరం
బయ్యె నచ్చిడిముడిపడుట యవలోకించి. 214

క. మందస్మితసుందరవద, నేందు లగుచు హరియు నరుఁడు నేర్తెఱఁ బ్రియముల్
డెందములం బొంద భవన్నందనుపై నురవడించినం గని కడఁకన్. 215

వృషసేనుఁడు లోనగు వెనుకుండు రథికు లొక్కపెట్ట యర్జునుపైఁ గవియుట.

క. వారలఁ బొదువ నడరుబలు, తేరుల మొత్తముల మిగిలి దీప్తపటురథో
దారు లగుచు నెనమండ్రురు, వీరులు దఱిమిరి నితాంతవేగోజ్జ్వలు లై. 216

వ. వా రెవ్వ రెవ్వ రంటేని. 217

క. దండిమగ లైనవృషసే,నుండు శలుఁడు సైంధవుండునుం గృపుఁడును గ
ర్ణుండు గురునందనుఁడు శ,ల్యుండును భూరిశ్రవుండు నుర్వీనాథా. 218

వ. అందఱు నొక్కమొగం బై. 219

క. తన దైన్యప్రతిన నెఱపుట,కును ముఖ్యోపాయ మది యగుట నట్లు సుయో
ధనుఁ బరిమార్పఁ గడఁగుఫల్గునుఁ దలపడి రాత్తశంఖఘోషంబులతోన్. 220

క. అట్టియెడ దేవదత్తము, బిట్టొత్తె నరుండు పెక్కుపిడుగులమ్రోఁతఁ
బెట్టు వఱచుతన్నినదము, పుట్టించెను దిగులు నీదుపుత్రకుసేనన్. 221

తే. చెవులు బీటలువాఱంగఁ జెలఁగునమ్మ, హారవమ్మున కులుకక యతనిమీఁద
విభుఁడు గర్ణాదులును శరవృష్టి గురిసి, రడరి సైంధవుదిక్కున కడ్డపడుచు. 222

వ. ఆసమయంబున నశ్వత్థామ యుబ్బి డెబ్బదిమూఁడుమార్గణంబుల మురవైరిని భల్ల
త్రయంబునం బార్థుని నైదుశరంబులం దురంగంబులం గేతువు నేసిన నవ్వాసవి
యతని నూటయాఱింటను గర్ణునిఁ బదింటను వృషసేనుని మూఁటను నొప్పించి
యొక్కకత్తివాతియమ్మున శల్యుచాపంబు ముష్టికిం ద్రుంచిన. 223

సీ. వేగంబ వే ఱొక్కవిలు గొని మద్రేశుఁ, డతనిపైఁ దొమ్మిది యమ్ము లేయ
ముప్పదిరెంటను మూఁట నేనింటను, బదియింట నఱువది బాణములను
గర్ణభూరిశ్రవఃకర్ణనందనకృప, గురుపుత్రు లేసి రన్నరుని మఱియు
నాతనిమీఁద దివ్యాస్త్రంబు లైదు గో,విందుమై సప్తతివిశిఖములును

తే. ద్రోణి నిగిడించె నట్టిసందడి జయద్ర,థుండు వారలమఱువున నుండి పఱపె
సరభసముగఁ ద్రిసప్తతిసాయకంబు, లమ్మహాబాహుదెసఁ గౌరవాధినాథ. 224

వ. ఇట్లు పెక్కండ్రొక్కపెట్ట పెల్లేసినం గినుక నూనిననవ్వు రౌద్రరసంబు
నలంకరింప. 225

క. అయ్యెడ [1]ఖేచరులకు వెఱఁ, గయ్యెడుచందమున నట్టియవసరమున బ
ల్కుయ్యము గురునిబలముతో, నయ్యె యుధిష్ఠిరబలోచ్చయంబున కధిపా. 237

వ. ఆసంకులసమరంబున బృహత్క్షత్త్రుని క్షేమధూర్తియు ధృష్టకేతుని వీరధన్వుం
డును నకులుని వికర్ణుండును సహదేవుని దుర్ముఖుండును సాత్యకిని వ్యాఘ్ర
దత్తుండును దలపడిరి శల్యుండు సేనాముఖంబునకు వచ్చుచుం బోవుచున్నవాఁ
డగుట నుచితంబుమెయి నచ్చటియకినిఁ జొచ్చి ద్రౌపదేయులం దాకె భీమ
సేనుని నలంబుసుండును ధర్మనందను నాచార్యుండును మార్కొని రప్పు డయ్యు
ధిష్ఠిరుండు. 238

ధర్మరాజు ద్రోణునితో యుద్ధము సేసి యోడిపోవుట.

క. గురుమెయిఁ దొమ్మిది సునిశిత, శరముల నినుచుటయు నతఁడు సక్రోధుం డై
యిరువదియేనిట నాతని, యురస్థలము నొంచి పొదివె నుగ్రాస్త్రములన్. 239

క. రథమును నశ్వమ్ముల సా, రథిఁ దన్నును గప్పుశరపరంపర లెల్లన్
వృథ సేసెం గరలఘుతా, ప్రథితుం డగుధర్మసుతుఁడు బాణౌఘములన్. 240

చ. అలిగి గురుండు ధర్మజుశరాసన మేడ్తెఱఁ ద్రుంచి పెక్కుల
మ్ముల నతురంగసూతముగ ముంచె రథం బది యెల్లఁ జూచి సే
న లతఁడు పేర్చె నిమ్మనుజనాథుఁడు నచ్చునొ యోడి పాఱునో
బలిమిఁ దొఱంగి పట్టువడి పాడఱి పోవునొ యంచు నున్నెడన్. 241

క. ఒండొకవిలు గొని ధర్మసు, తుం డా బిడాస్త్రసంతతులు రయముమెయిన్
ఖండించి తీవ్రరశ్ముల, మండెడుఘనశక్తి వైచె మార్తురు దలఁకన్. 242

సీ. శక్తి యాచార్యునిశక్తి మాయించుఁ బ్రామ్మని చూపఱెల్లను నట్టు లె
రకుంభసంభవుఁ డప్పుడు బ్రహ్మాస్త్రప్ర, యోగంబు సేసిన నుగ్రభంగి
నయ్యస్త్ర మాశక్తి నద్భుతంబుగ నేలఁ, గలపి యుధిష్ఠిరువలను నిగుడ
నమ్మహీవిభుఁడు బ్రహ్మాస్త్రంబునన యది, యడఁగునట్లుగఁ జేసి యతనిమేన
తే. నైదుదూపులు నాఁటి శరాసనంబు, దునుమ గద గొని వైచె నుద్ధురత నతఁడు
వఱియు గద వైవఁ దత్సన్నిపాతజాత, చటులపావకజ్వాలలు చదల నిగుడ. 243

వ. ద్రోణుండు కోపించి. 244

తే. ధర్మతనయురథ్యంబుల ధరణిఁ గూల్చి
ధనువుఁ గేతువుఁ దునుమాడి తనువు నొంప
నాతఁ డరదంబు డిగ్గి నిరాయుధుండు
నూర్ధ్వబాహుండు నై యూర కుండె నధిప. 245

క. కనుఁగొని గురుఁ డవ్విభు నే, యను బోడువను జేతు లాడ కట పార్శ్వములం
దనచూడ్కిఁ బడినహయరథ, మనుజద్విపసముదయముల మడియించె వెసన్.

క. పో నీఁడు పోదువుఁ గుంతీ, సూనుని గురుఁ డనుచు నుండఁ జూపఱగము ల
మ్మానవపతి యతిరయమునఁ, దా నెక్కెం బొఱి పిన్నతమ్మునిరథమున్. 247

వ. ఇట్లు పాండవాగ్రజుండు సహదేవునిరథం బెక్కి తొలంగం దోలుకొని పోయె
నట్టియెడ. 248

తే. క్షేమధూర్తి బృహత్క్షత్త్రు శితశరముల
నొంచి విలు ద్రుంప నొండుధనువు [1]రయంబు
నఱలఁ గొని హయసారథిధ్వజయుతముగ
నతనిమస్తక మిలఁ గూల్చి యార్చె నతఁడు. 249

చ. కడువడి వీరధన్వుఁడు త్రిగర్తులు పొంగఁగ ధృష్టకేతువిల్
నడిమికిఁ ద్రుంచినన్ మొగమునం దళు కొత్తెదు కెంపుసొంపుతోఁ
జడిముడిపాటు లేక యతిశీఘ్రమునన్ ఘనశక్తి నాతఁ డే
క్కుడుముద మొప్ప నానృపతిఁ గూలఁగ వైచె సురల్ నుతింపఁగాన్. 250

వ. సహదేవుండును మగిడి వచ్చి దుర్ముఖునిం దలపడి దోర్విలాసంబు మెఱయం
బోరి పోరి. 251

ఉ. కేతువుఁ గూల్చి రథ్యముల గీటడఁగించి శరాసనంబుతో
సూతునికంఠముం దునిమి సుక్కఁగ నంగము బాణపంచక
న్యాతము సేయ నీదుతనయుం డరిగెన్ నిరమిత్రు తేరిపై
కాతతసంభ్రముం డయి రయంబునఁ బాండవసైన్య ముబ్బఁగాన్. 252

వ. అంత నిలువక. 253

తే. తఱిమి సహదేవుఁ డాత్రిగర్తక్షితీశ
తనయుఁ డగునిరమిత్రునిఁ దునిమి యొప్పె
ఖరునితలఁ ద్రెవ్వనేసి రాఘవుఁడు మెఱయు
తెఱఁగు దోఁప నీసేనకు వెఱపు గదుర. 254

క. నకులునిఁ దాఁకి వికర్ణుం, డాకపరి యైనను బెనంగనోపక తిరిగెన్
సకలబలముఁ జూడఁగ ఘా,తికిఁ బైకొని యుడరి తగరుదెరలినమాడ్కిన్. 255

తే. వ్యాఘ్రదత్తుండు సాత్యకి నస్త్రవృష్టి, [2]ముంచె ముంచిన నతఁడు కోపించి సూతుఁ
జదిపి హయములఁ బొరిగొని చటులవృత్తిఁ, జంపె నమ్మగధక్షితీశ్వరకుమారు.

వ. శల్యుండును ద్రౌపదీపుత్త్రుల నేవుర నైదైదుబాణంబుల నేసి మఱియును మార్గణ
నికరంబులు నిగిడింపం జలింపక వారాసోమదత్తి నొక్కమ్మడిం జుట్టుముట్టిన
నతం డందఱ కన్నిరూపు లై యేవునం బెనంగు చుండ. 257

చ. హరిసుతసూతి మావుల బకాంతకసూనుఁడు చాపమున్ యుధి
ష్ఠిరతనయుండు గేతువుఁ గడింది మగంటిమిఁ ద్రుంప సూతునిం

1. రయమునఁ, గొనుచు హయరథసూతకేతనయుతముగ. 2. ముంచుటయును నతండు కోపించి.

బోరిగొనియెన్ వెసన్ నకులపుత్త్రకుఁ డిమ్మెయిఁ జిక్కువడ్డఁ జె
చ్చెర సహదేవనందనుఁడు సేసె శిరంబును మేను వేఱుగాన్. 259

సీ. వెస మారుతియు నలంబుసుఁడును బోరుచో, నద్దానవేంద్రునియంపబలువు
చేత నతండు మూర్ఛిల్లి యాలోనన, తెలిసి కాటుకకొండపోలువు గెలుచు
నాతనిమేను పెల్లలరిన మోదువు, తెఱఁగుగాఁ జేసిన నుఱుక వాఁడు
మాయావిలాసోగ్రకాయంబు గైకొని, యఖిలదిక్కులఁ దోఁచి నిఖిలబలము
తే. నుఱిపి నెత్తురుటేఱులు వఱపి భీమ,సేన మాయన్న బకుని నాలేనిచోట
నట్లు సేసితి గాక నీయలవుఁ జలము, నింక మెఱయంగ వచ్చునె యేను గలుగ.

తే. అనిన విని కెంపు గనుఁగవ నడరఁ గినిసి
యుజ్జ్వలత్వష్ట్రబాణప్రయోగమునఁ బ్ర
భంజనాత్మజుఁ డమ్మాయ వాయఁ జేసి
[1]తఱిమి యేసి యారక్కసుఁ బఱపె నధిప. 260

వ. ఇవ్విధంబున మనదిక్కునఁ జేయం గలదొరలచావును నోటమియుం జూచి
మూఁకలు గలంగినం గుంభసంభవుండు రోషసంరక్తలోచనుం డయి తలకడచి
సాత్యకిప్రముఖపాండవపక్షవీరులఁ గ్రూరనారాచనిచయంబుల నిలువరించి నెఱ
యుంబొలిచి నిలిచి మెఱయుటయును. 261

చ. తఱిమి ఘటోత్కచుండు బలదర్పము లేర్పడ ద్రోణుమీఁద నే
డ్తెఱ నడతేరఁ గాంచి చనుదెంచి యలంబుసుఁ డమ్మహాసురుం
గుఱియుఁగఁ జేసె శాతశరకోటికి నడ్డము సొచ్చుసాత్యకిం
బిఱ్ఱిఁదికిఁ ద్రోచి యద్దనుజు భీమతనూజుఁడు ముంచె నమ్ములన్. 262

అలంబుసుండు ఘటోత్కచునితో యుద్ధంబు సేసి చచ్చుట.

తే. భూరిచక్రంబు వెస నలంబుసుఁడు వైవఁ
బెలుచ గద వైచి పొడిసేసె భీమసుతుఁడు
కడుఁదురులు గవిసి కఱచుకరణి యన్యో
మూఁక నత్తునియలు వెసఁ దాఁకునపుడు. 263

క. ఆచక్రం బట్లయిన ని,శాచరపతి వివిధశక్తిజాలము వఱపం
జూచి ఘటోత్కచుఁ డది వ,మ్మై చెడ నర్ధేందుశరచయం బడరించెన్. 264

వ. ఇట్లు దొడంగి యయ్యిరువురు దానవేశ్వరులును. 265

మ. బహుహేతిప్రకరంబులన్ బహువిధోపాయంబులన్ విస్ఫుర
ద్బహుమాయాకృతరూపజాలముల శుంభద్వీరసంరూఢి మై
మహి యల్లాడఁ గఁ బోరఁ బాండుతనయుల్ మాత్సర్యధుర్యాత్ములై
సహితోద్యోగత నయ్యలంబుసు శరచ్ఛన్నాంగునిం జేసినన్. 266

సీ. అతఁడు మాయాబలోద్ధతి నాశరావలి, మొఱఁగి దావానలముక్త మైన
కరివిధంబున మ్రోఁగి యిరువదేనమ్ముల, ననిలజు ధర్మనందనుని మూఁట
సహదేవు ద్రౌపదీసంభవులను హిడింబాసుతు నైదైదు బాణములను
నకులు డెబ్బదిమూఁటఁ బ్రకటవిక్రమ మొప్ప, నేసి యార్చిన నల్గి యింతవట్టు
తే. రథికవరులును గిట్టి మార్గణచయంబు
లొక్కమొగిఁ దొరఁగింప వాఁ డుఱక యేటు
లాడఁ గదిసి ఘటోత్కచుఁ డతనిసూతుఁ
ద్రుంచి యరదంబు రూపడఁగించె నధిప. 267

వ. ఇట్లు విరథుం డయి యలంబుసుం డిలకు లంఘించి మాయ గైకొని సాయకా
సారంబు ఘోరంబుగాఁ గురిసిన నమ్మారుతిసుతుండును దేరు డిగ్గి యుగ్గలం బగు
మాయాకృతమార్గణజాలంబున నది దూలించి గద వైచిన నక్కిమ్మీరానుజుండు
వీడితుం డయి ఖడ్గంబు గొని గగనతలంబున కెగయుటయు హిడింబకొడుకును
గృపాణపాణి యై తోడన యెగసె నయ్యిరువురును సుడిగాడ్పునం దొడరి తిరు
గుడువడు మొగిళ్ల చాడ్పున నొప్పి యొరకుఁ బెనంగు డేగలచందంబునఁ జిత్రగతులం
బోరి పోరి భూతలగతు లై యుబ్బునం దలపడిన బెబ్బులులకరణి నొండొరుల మే
నులు నెత్తుట జొత్తిల్లం జేసి పాసి యొక రొకళ్ల కంఠంబులు లక్ష్యంబులుగాఁ గర
వాలంబులు వైవ నవి యొండొంటిం దాఁకి మండుచు మహిం బడిన మల్లయుద్ధ
సన్నద్ధు లై కిట్టుచుం బట్టుచుఁ బాయుచు ద్రేయుచు నొడుచుచుం బొడుచుచు
మఱియు ననేకప్రకారంబుల వీరత్వంబును విశారదత్వంబును సేనలకు వెఱఁగు
వుట్టింపం బోరాడి రట్టియెడఁ బకావరజుండు డస్సినం బవమానపౌత్త్రుండు పడ
వైచి తాను మీఁదై జానుకూర్పరముష్టిఘాతంబులు నిర్ఘాతపాతంబులుం బోలెఁ
బ్రయోగించి నొప్పించి యతనితొడలు నెమ్ములు నొక్కుమ్మడిం బొడిపొడి సేసి
నుఱిపిడికిం జొచ్చిన ప్రబలహాలికునిలీల నేలం బెట్టి కాలం జమరి చంపి పొంపిరి
వోవుమగంటిమిం బేర్చియార్చినం బాండవబలంబుల సింహనాదంబులుఁ దూర్య
నినదంబులుఁ జెలంగె నప్పు డాఘటోత్కచుండు ధర్మనందనున కభివందనంబు
సేసిన నతండు సంతుష్టాంతరంగుం డై యాలింగనంబును మూర్ధాఘ్రాణంబును
జేసి యగ్గించె ననిన విని యాంబికేయుండు సంజయున కి ట్లనియె. 268

ఉ. అంతకు మున్ ఘటోత్కచున కడ్డము సాత్యకి సొచ్చె నంటి వాఁ
డంతకసన్నిభుండు గురుఁ డద్భుతవిక్రముఁ డడ్డెనన్ సము
ద్ధాంతతఁ బేర్చి వార లటు దార్కొని మిన్నక పోవ నేర్తు రే
కొం తయినన్ రణంబు గలుగుం గలభంగి యెఱుంగఁ జెప్పుమా. 269

వ. అనవుడు నాసూతనందనుం డతని కిట్లను సాత్యకి దఱిమి మనమొన నుఱుము
సేయం దొడంగిన ద్రోణుండు మార్కొని యిరువదేనుకుప్పికోలల నతనిచేత

నేటులు వడి మూఁడునారసంబుల నతని నొప్పించె నయ్యాదవవీరుండు పంచాశ
ద్బాణంబుల నొంచిన ధనుర్ధరుండు దొమ్మిదియమ్ము లెమ్ములం గీలించి. 270

క. మఱియును శరశతకము మెయిఁ, గిఱిగొలిపిన వృష్ణివరుఁడు గినియఁగ లేకే
పఱి యున్నఁ జూచి యార్చుచు, మెఱసిరి నీతనయు లుబ్బు మిగిలి నరేంద్రా.

వ. అప్పుడు వినియును గనియును ధర్మతనయుండు ధృష్టద్యుమ్నాదియోధవరుల
నాలోకించి. 272

ఆ. పులుఁగుఁ ద్రాటఁ బట్టి యలయించి యాడెడు, బాలునట్లపోలె బాణగురుఁడు
గడఁగి కృష్ణుననుజుఁ గారించు చున్నవాఁ, డతనిఁ బొదువుఁ డితని కడ్డపడుఁడు.

వ భీమసేనపురస్సరులై కవియుం డనుచుం దానును దఱుముటయు నాసైనికోత్త
ములు సాత్యకిం గడచి యాచార్యుం గదిసిన. 274

క. విందులఁ గనిన ట్లాతఁడు, మందస్మితుఁడై యెదిర్చి మార్గణజాల
స్పందితులఁ జేసె వారల, నందఱ కవ్విధము రోమహర్షణ మయ్యెన్. 275

వ. అట్టియెడ. 276

క. ఇరువదియేవురుపాంచా, లురు నూర్వురు కేకయులును లూనాంగకులై
ధరఁ దొరఁగిరి సెఱమొత్తము,కరిసికరము రొంపిఁ బడినగతి నుండె నృపా. 277

వ. ఇట్లు ద్రోణుండు బరవసంబు సేసినం బాండవయోధులు పైఁ బెట్టం జాలక సొలసి
యున్నసమయంబునం బాంచజన్యధ్వని విని యుధిష్ఠిరుం డక్కడ నాలించి
గాండీవగుణఘోషణంబు గర్ణగోచరంబు గామికి మనంబు గలంగ నెలుంగు
గుత్తుకం దగుల సాత్యకితో నిట్లనియె. 278

ధర్మరాజు సాత్యకి నర్జునునకుఁ దోడ్పడఁ బొమ్మని ప్రార్థించుట

చ. ఒక్కఁడ చన్నవాఁడు విజయుండు మహీరజ మెక్కుడయ్యె న
ద్దిక్కున బాంచజన్యము యుదీర్ణత మ్రోయఁ దొడంగె నక్కటా
చిక్కెనొ కౌరవాధములచే నతఁ డియ్యెడ నీవ యొక్కఁడుం
దక్క నొరుండు దీర్పఁగ నుదగ్రుఁడు బంధుఁడు లేమి వేఁడెదన్. 279

క. త్వరితముగఁ జనుము సఖుఁడు, న్గురుఁడు గదా నీకు నర్జునుం డుపకృతి త
త్పరగులై నెగడెడు నుత్తమ, పురుషులు వేచుతఱి నచ్చె భుజవీర్యనిధీ. 280

చ. దురమున బంధుమిత్రులకుఁ దోడ్పడు తెంపును ధాత్రి యెల్ల భూ
సురులకు నర్థి నిచ్చుటయు సూరిజనుల్ సుకృతంబు లెన్నఁ జో
సరియఁగఁ జేసి చెప్పుదురు శాశ్వతకీర్తియు నిన్ను నొందు నా
హరి నను నానుహృజ్జనుల నందఱఁ గాచుటఁ గ్రీడిఁ గావవే. 281

క. గురుపుత్త్ర కర్ణ మద్రే, శ్వర కృపభూరిశ్రవసులు శత్రుజనభయం
కరులు జయద్రథునకు నై, నరుఁ బొదివిన నతఁడు నొచ్చె నాకుం జూడన్. 282

క. ఆమోము నాభుజంబులు, నామేనురి గలదె కేశవానుజ యొచ్చో

నేనుగలకు నమ్మార్తికి, [1]నేమి దలంచునొకో దైవ మెయ్యది దుదియో. 283

ఉ. ద్వైతవనంబునందు [2]గుణధన్యుఁడు గాండివి నాకుఁ జెప్పె ని
ర్ధూతవిరోధి సత్యకసుతుండు సహాయుఁడు గా జయింతుఁ బ్ర
ఖ్యాతిగ ధార్తరాష్ట్రబల మంతయు నే నని దానికిం దగం
బ్రీతి యొనర్పవే నరవరేణ్య రయంబునఁ బోయి వానికిన్. 284

క. హరి యొకఁడు నీ వొకండవుఁ, బరమాప్తులు గలిమి నరుఁడు భారవుఁ బనికిం
జొర నలుకఁడు నీకూరిమి, పౌరపొచ్చెము గాక యుండఁ బోవఁగ వలదే. 285

ఆ. పరమకరుణ నైన బంధుభావంబున, నైన భుజబలంబు నతిశయమున
నైన నెల్లభంగి నర్జును రక్షింపఁ, బోనఁ దగు మహానుభావ నీకు. 286

క. అతఁ డొకటి యైన నే నేఁ, గతిఁ బోదుం జెపుము యెల్లకార్యంబులలో
నతనికిఁ దోడ్పడఁ బోవుట, యతిముఖ్యము దానిఁ జేయు మనఘవిచారా. 287

క. అలఘుబలుఁడు శైనేయుఁడు, గలుగఁగఁ బాండవుల గెలువఁగా వచ్చునె వా
రల కతఁడు కోట యంద్రు రి,పులు దానికిఁ దగఁగ నెఱపు భుజగర్వంబున్.

క. హరి గురుఁడు నీకుఁ గిరీటియు, గురుఁ డిరువుర యెడరు దీర్పఁ గోరి గురులకున్
గురుఁడ నగు నేన చేసెదఁ, బరమప్రార్థనము దీనిఁ బాటింపు తగన్. 289

క. కురుబలము సొచ్చి నీ దగు, శరముదర్పంబు సూపి చయ్యనఁ జని య
న్నరుఁ గైకొని నాయుల్లము, పరితాపము దీర్పవే నృపాలురు మెచ్చన్. 290

వ. అనిన విని సాత్యకిధర్మనందనున కిట్లను నీవచనంబు లుచితంబు లేను నప్పార్థు
నకు రణంబునఁ బ్రాణంబులు దాఁప విశేషించి నీ వింత ప్రార్థించి పనుప నూర
కుండుదునే యతండు సైంధవవధార్థంబుగా నట సను చుండి కృష్ణుఁడు విను
చుండ నాతోఁ జెప్పిన తెఱంగు విన్నవించెద నవధరింపుము. 291

క. మనకు నిమిత్తము లెంతయు, ననుకూలము లయ్యె గెలుతు మాహవమున [3]నేఁ
జని యెదఁ బ్రతిజ్ఞ దీర్పఁగ, ననఘా ధర్మసుతురక్ష కరుగుము నీవున్. 292

క. విను సింధురాజువధమును, మనుజాధిపరక్షణంబు మనకు సరియ కా
వున నే నొకపని నీ వొక, పని మేకొని చేయు టరయఁ బాడియ కాదే. 293

ఆ. ఏను నిలిచినట్ల కా నూఱడిల్లు నీ, వున్న నన్న రేశ్వరోత్తముండు
నిర్భరుండ వగుము నీవు నాదెస నాకు, హరి గలండు గలఁడె యచట నితఁడు.

వ. ఎల్ల భంగుల రాజరక్షణార్థంబుగా నీకుం బోవ వలయుఁ బరాక్రమధుర్యుం డగు
నాచార్యుప్రతిన యెఱుంగవె యని చెప్పిన నట్లకాక యని నిన్నతనిచే నిక్షేపంబు
గాఁ గైకొని యేను నీకడకుం జనుదెంచితి గురుండు ప్రతిన నెఱపునేని విజయుండు
జయద్రథుం జంపుట యప్రయోజనంబ కాదే యది యట్లుండ నిమ్ము నీచిత్తమ్మున
వలవని వెఱపు గట్టుకొని యెదవు కృష్ణసారథికం బగుజిష్ణురథం బప్రతిహత మనో

1. నేమి దలఁచు నొకో దైవ 2. గుణవర్యుఁడు. 3. కేఁ.

రథం బగుట రొఱుంగ వలవదే యనుటయు నమ్మహీపతి యతని కిట్లనియె. 295

క. అది యగు నైనను ననుఁ జెం, పొందవఁగ గాచికొని యిచట నుండుటకంటెన్
మది నధికం బై తోఁచిన, యది నీ వర్జునునిపాలి కరుగుట నాకున్. 296

క. కడుపడి నీ వరుగఁగ వడ, ముడియును నీ వెనుక శీఘ్రమున నెయిదుం గ
వ్వడి కుశలి యైన విజయుం, బొడఁగూడును మనకు దీని గొడఁబడు మనఘా.

చ. ద్రుపదవిరాటకేకయులు దోర్బలధుర్యులు ద్రౌపదేయు లు
గ్రపుబిరుదుల్ ఘటోత్కచుఁ డరాతివిదారి శిఖండి ధైర్యసా
రపరుషమూర్తి సంగరధురంధరు లిద్దెసఁ దక్కఁగల్గువా
రపరిమితుల్ గొనందు ద్రుపదాత్మజుఁ డగ్గురుఁ బోరఁ జీరికిన్. 298

క. విను మా ధృష్టద్యుమ్నుం, డనలంబునఁ గుంభభవవధార్థముగాఁ బు
ట్టినవాఁడు గాఁడె నాఁడెస, ననుమానం బేల యొప్పు నాతం డతనిన్. 299

వ. అనవుడు శినిపుంగవుం డొక్కింత చింతించి పార్థుపజ్జం బోవుట బంటుతనంబున
కూనంబు గాదితండునుం బెద్దయుం దఱిమి పలికెఁ బోదున గాక యని మనం
బున నిశ్చయించి యధిపతియాననం బాలోకించి. 300

సాత్యకి ధర్మరాజు వేఁడినచొప్పున నర్జునుకడకుఁ బోవ సమ్మతించుట.

క. భవదీయరక్ష యిమ్మెయి, సువిహిత మగునేని మేలు సొచ్చెద భేరీ
రవబృంహితహేషాభై, రవకౌరవసేనఁ గలఁగి క్రందుకొనంగన్. 301

శా. వైరం బాత్మల నిండి యుండ భుజగర్వంబుల్ దలిర్పంగ దు
ర్వారోత్సాహులు వీరె కొందఱు నృపుల్ రారాజకార్యంబు వి
స్తారోదగ్రము సేయఁ బూని విలసత్సంరంభు లై వచ్చి యు
న్నా రీదట్టపుమూఁక లెట్టు లగునో నాకొత్తలం జూడుమీ. 302

క. ఈసేనలు భేదించి భుజాసంపద వెలయఁ బార్థసాహాయ్యం బేఁ
జేసెద నీపం పనియెదు, భాసురదీపమున కన్యబలతమ మెదురే. 303

క. దవ్వని చూడకు మాత్తర, క్రొవ్వడఁచెద సింధువిభునిఁ గూల్పఁ గడఁగునా
విన్వచ్చు మెచ్చు తెఱఁగున, నవ్వచుఁ గవిసెద మరుద్గణంబులు వొగడన్. 304

వ. రథ్యంబులదగ యుడుపను సారథిదప్పియుం దీర్పను రథంబు సవిశేషసన్నాహంబు
సేయను వలయు ననినం బ్రీతి నొంది యప్పాండవాగ్రజుండు వనుపం దజ్ఞులైన
పరిచారకు లత్తురంగంబుల నీరికిం దిగిచి ఖాణం బెత్తి తడవి దారుకానుజుం డగు
నానూతు నుపయుక్తాహారుం జేయుటయు వాఁడును విశిష్టాయుధసమేతంబుగా
నయ్యరదంబు[1] సుకల్పితంబు సేసి సింహధ్వజంబు గ్రాలం దెచ్చె నంతకు మున్ను

సాత్యకియుఁ గృతస్నానుం డై యాప్యాయనమధుపానంబున నెలమిం బొంది యమ్మహీపతిపాదంబులకుం బ్రణతుం డై నం గౌఁగిలించుకొని యతండు దీవించినం బెండ్లికిం బోవులీలం దేరెక్కి యెక్కిడినవిల్లును మెచ్చు వచ్చునమ్ములును దొడల పైఁ బెట్టికొని కదలి చనుసమయంబున భీమసేనుండును నగ్రజునకుం బ్రణామంబు సేసి తనతోడన రాఁ గదలినం గని యాశినిపుంగవుం డతని కిట్లనియె. 305

క. అక్కట రా వలవదు నా,[1] కెక్కటి యీసేన దఱిసి యేఁగుట భరమే
యిక్కడన నిలువు ద్రోణుని, యుక్కునఁ బఱి కెడరు పుట్ట కుండఁగ వలయున్.

వ. అనవుడు నతం డట్ల కాక యేను రాజరక్షణంబునకు నిలిచెద నీ వప్రమత్తుండ వయి యరుగు మనిన వదనంబు వికసింప నీయట్టిపెనుఁబ్రాపు గలుగ నా కెదు రెవ్వరు సవ్యసాచి సైంధవుం దెగటార్చినం జేర్చినకౌతుకంబున వచ్చి నిన్నును మీయన్ననుం గౌఁగిలించుకొనియెద నని పలికి యవ్వీరుని నిలిపి తెల్లగమిఁ గనుం గొను బెబ్బులియుం బోలె నీసేనం జూచుచు నడచె నని యిట్లు సంజయుండు సాత్యకిసంరంభంబు ధృతరాష్ట్రునకుం జెప్పె నని చెప్పిన వేడ్క యుల్లంబున నివ్వటిల్లఁ బదంపడి చెల్లినభండనంబువిధంబు వినిపింపు మనుటయు. 307

ఉ. నిర్మలచిత్తభృంగరమణీయవికస్వరపుండరీక తా
ధర్మనిగూఢ సంసరణతాపనిరాకరణప్రగాఢస
త్కర్మఫలాకృతీ భువనతాపివిభ[2]వప్రకృతీ తపక్క్రియా
కర్మఠసంయమీశ్వరసఖా సమతాసమవేతచిత్సుఖా. 308

క. పరిధానప్రావరణీ, కరుణాదృతపీతవసనగజచర్మ సము
ద్ధురవాహనీకృతోజ్జ్వల, గరుడవృషభ పరమమోక్షకర దురితహరా. 309

మాలిని. నిరుపమగుణరాశీ నిర్గుణత్వప్రకాశీ
భరితభువనకార్యా భవ్యనైష్కర్మ్యధుర్యా
విరతనిరతిభావ్యా విశ్వలోకైకసేవ్యా
స్ఫురితబహుశరీరా శుద్ధనైరూప్యసారా. 310

గద్యము. ఇది శ్రీ మదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీ మహాభారతంబున ద్రోణపర్వం బునందుఁ దృతీయాశ్వాసము.

---

1. కెక్కడియీసేన; కెక్కడ నీసేన. 2. విభవత్ప్రకృతీ.

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యోనమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ద్రోణపర్వము, చతుర్థాశ్వాసము.

మత్తావియుష్మత్త్వను
ధీమత్త్వప్రదకటాక్ష దీపితభక్త
స్తోమారామవసంతా
వ్యామోహప్రశమకరణ హరిహరనాథా. 1

సాత్యకి యొగ్గరంబు సొరం దొడంగుట.

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె. 2

తే. ధర్మపుత్త్రుండు పనుప సాత్యకి గడంగి, తనబలము దెస నడచుట వినినయాంబి
కేయుఁ డర్జునుఁ గలయ శైనేయుఁ బోవ, విడిచి రే మనవా రని యడుగుటయును.

వ. సంజయుం డతని కిట్లను నట్లు మఱందిం బనిచి యుధిష్ఠిరుం డాచార్యువల నవ
లోకించి యాశినివరుషిఱుందన తఱిమె నప్పుడు ధృష్టద్యుమ్నుం డవష్టంభంబున
నెలుం గెత్తి పురికొల్పఁ బాండవసైనికులు గవిసిన మనవారును మార్కొనిరి
తదనంతరంబ. 4

క. తలలను గరముల వక్షఃస్థలముల జఘనములఁ దొడలఁ జరణంబుల న
య్యలఁ గప్పెడుసాత్యకికోల్తల కోర్వక నీబలము గలంగం బడియెన్. 5

క. విచ్చినమూఁకల కడ్డము, సొచ్చిన నేడ్వురు నృపాలశూరోత్తములం
బుచ్చె జముం గొలువఁగ వి, వ్వచ్చుమఱఁది పెఱనృపాలవర్గము దెరలన్. 6

సీ. ఆసమయంబున నతని మార్కొని కుంభ, భవుఁ డేడుదూపులు వఱపె మేన
నతఁ డస్త్రసప్తకహతుఁ జేసె నాతని, నగ్గురుఁ డాఱింట నశ్వములను
సూతు నాతని నొంచె నాతఁ డయ్యాచార్యు, నేపుమైఁ బదియును నేడు నాఱు
నెనిమిదియును బదునెనిమిదియును శాత, శరముల నొప్పించి తురగచయము

ఆ. నాల్గుసాయకముల నడిగించి సారథి, నొక్కమార్గణమున నుబ్బడించి
యార్చుటయును ద్రోణుఁ డలిగి వాలమ్ములఁ, బొదివెఁ దద్రథంబు మద మెలర్ప.

వ. ఇట్లు బాణజాలంబులం గుప్పి గురుండు సాత్యకి నుపలక్షించి. 8

క. నాచేతిబలువు గని నీ, యాచార్యుం డోడి తొలఁగి యరిగెను నీవే
త్రోచి యట వోవువాఁడవు, సూచెదు గా కెట్లు నిన్ను స్రుక్కించెదనో. 9

క. అనవుడు ధర్మాత్మజుపను,పున నే గాండీవికడకుఁ బోయెద నన్నిం
తన నేటికిఁ దడ వయ్యెడు, ననుగ్రహము సేయు మర్హ మది పెద్దలకున్. 10

క. అని పలికి తొలఁగి పోవుట, మనమున నూహించి దైత్యమర్దనుతమ్ముం
డను సూతుతోడ ద్రోణుఁడు, మనలం బో నీక పెనఁగు మాత్సర్యమునన్. 11

వ. తడసినఁ గర్జంబు దప్పు నితనికి నోసరించి పోవ వలయు వినుము మిదియె బాహ్లికబలం
బదె యంగసైన్యం బల్లదె దాక్షిణాత్యసేన వీనియం దొక్కసందున వెడలుద
మివి గడంగి యడ్డపడిన నొప్పించి చిక్కువఱచి పోద మనిన నట్ల కాక యని
యుద్ధారుకానుజుండు ద్రోణునకుం దొలంగించి తేరు దోలం దీవ్రబాణంబులు
గురియును నగ్గురుండు వెనుతవుల నయ్యాదవసింహుండు సింహవిక్రమంబున
[1]నంగచమూచ్ఛేదనంబు సేసి చనునెడఁ గృతవర్మ యాతనిం దాఁకి. 12

క. ఆఱమ్ము లతనిమేనం, దూఱం గా నేసి నాల్గు తురగాంగములన్
[2]గీఱించినఁ గని ద్రోణుం, డూఱడి ధర్మజునిదెసకు నున్ముఖుఁ డయ్యెన్. 13

వ. అక్కడ మొగ మయ్యె నిక్కడ నేమఱక యుండె నప్పుడు. 14

క. కృతవర్మయెడల సాత్యకి, శితసాయకములు పదాఱు సెరివినఁ గోపో
ద్ధతి మెఱయఁగ బలుదూపుల, నతఁ డాతని నుచ్చి పోవునట్లుగ నేసెన్. 15

వ. వెండియు. 16

చ. విలు దును మాడి వక్షమున వే పదియమ్ములు నాఁట నాతఁడు
జ్జ్వలఘనశక్తి వైచి కృతవర్ముని బాహువు నొంచి ధైర్యని
శ్చలమతి నొండువిల్లు గొని సారథిఁ జంపిన సూతకృత్యమున్
వలనుగఁ బూని యారథికవర్యుఁడు నిల్చె నితాంతధీరతన్. 17

వ. నిలిచియు సాత్యకిదెసం దఱుమక భీమసేనపురస్సరం బైనబలంబున కడ్డపడ నవ్వి
ధంబున నతని బెట్టు వఱచి యాశైనేయుం డచటు గడచి చనియె ననిన విని
ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కి ట్లనియె. 18

చ. గురుకృతవర్మముఖ్యు లతిఘోరపరాక్రమశీలు రట్టినా
దొరలను సైన్యసాగరము దోర్బలసంపద గాసి సేసె న
న్నరుఁ డదిగాక క్రమ్మఱ వినం గడు విస్మయ మిట్లజయ్యుఁడై
వెరవున లావునం బరిభవించుచు సాత్యకి యేపు సూపెనే. 19

మ. హరియుం బార్థుఁడు నట్లు నేర్పు గలబాహాశక్తిమైఁ జొచ్చి పో
దొరలున్ సేనలుఁ బెల్లు గూలుటకు నా దుర్యోధనుం డెంతయా
తురతం బొందెనొ దంతిఘోటకపదాతుల్ సాత్యకిస్ఫారదో

1. నంగచమూభేదంబు. 2. బాఱించిన.

స్స్ఫురణన్ బ్రగ్గుట కెట్లు దాను ననుజుల్ [1] శోకించెనో యక్కటా. 20

వ. అనవుడు సూతసూనుం డమ్మానవపతి కి ట్లనియె. 21

క. నీయవినయంబు పెంపున, నీయాపద సంభవించె నింక వగచినం
బాయునె యితరుల క్రియ శో,కాయత్తుఁడ వగుట నీకు నర్హమె యధిపా. 22

వ. సుస్థిరుండ వై సమరప్రకారంబు వినుము సాత్యకి యత్తెఱంగునం జని కాంభోజ
సేనఁ జొచ్చిన నంద మేటిమగలు దలపడి రట్టియెడం గుంభసంభవుండు. 23

క. కని కృతవర్మకు సారథి, నొనర్చి తనకృత్యమునకు నునిచి కడఁగి యాం
శినివరు వెనుకొన ధర్మసు,తునిదార లయ్యస్త్రగురునిఁ దొడర నడరినన్. 24

క. వారిఁ గృతవర్మ మార్కొని, దారుణశరశిఖల నేర్చి తల్లడపఱుపం
గా రయము గుంది నిలిచిరి, వా రొండొరుఁ జూచుచును వివర్ణాకృతు లై. 25

వ. ఇట్లు హార్దిక్యుబలువిడి కోహటించినరథికులం బురికొలిపికొని వృకోదరుండు
సోదరపుత్త్రమిత్త్రసహితంబుగా నతనిపైఁ గవిసె నట్టిసమయంబున నయ్యనిల
జుండును ధృష్టద్యుమ్నుండును శరత్రయంబులను ధర్మనందనద్రుపదులు బాణ
పంచకంబులను హైడింబుం డేడమ్ములను మత్స్యపతి పదియేనింటను సహదేవుం
డిరువదేనింటను శిఖండి యిరువదింటను ద్రౌపదేయులు డెబ్బదిదూపులను
నకులుండు సాయకశతంబునను నొక్కుమ్మడి నమ్మేటివిలుకానిం బొదివిన నతండు.

సీ. ఐదైదుశరముల నందఱ నుక్కించి, భీముని నేడింట బెట్టు వఱచి
ధనువుఁ గేతనమును దునిమి డెబ్బదిదూపు,లతిరయంబున నుర మాడ నేయ
సోలినయమ్మరుత్సుతుఁ జూచి యందఱు, నాకృతవర్మపై నడరి రంతఁ
దెలిసి వృకోదరుం డలఘుదారుణసము,జ్జ్వలశక్తి నాతని వైవ నతఁడు

తే. ముత్తునియఁ జేయ దొడ్డవి ల్లెత్తి యతని
యొడలు నెత్తురువఱ్ఱు సేయుటయు నాస
మీరనందనుఁ డక్కటివారి నొంచె
మూఁడుమూఁడమ్ము లేసి యవ్వాఁడిమగఁడు. 27

తే. అందఱును జుట్టు ముట్టి తీవ్రాస్త్ర[2]జాల,కములఁ గృతవర్మ నొంప శిఖండి గదిసి
యాక్రమించిన విలు ద్రుంచె నాతఁ డప్పు,డతనిచాపంబు దునిమె నుగ్రాసి వైచి.

క. ఆలోనన భోజపతిక్, వాలమ్ములఁ బొదివి రెల్లవారలు దానం
దూల కతఁడు బలువిలు గొని, క్రాలుచు నాభీమముఖ్యరథికుల నొంచెన్. 29

వ. అప్పుడు. 30

ఉ. ఒండొకచాప మెత్తికొని యుగ్రత శాంతనవాంతకుండు వే
దండముఁ వోలెఁ గిట్టిన నుదగ్రత సింహనఖోపమస్ఫుర
త్కాండములం దదంగము రథంబుపయిం బడ నేసె భోజనా

---

1. శోకించిరో. 2. సప్తకమునఁ.

ఘుం డది యాజికిం దాలఁగఁ దోలె రయంబున సూతుఁ డార్తుఁ డై. 31

వ. ఇట్లు శిఖండి గం డడంగి పోయినం గని మత్స్యచేదికేకయాదిసైన్యంబులు బరవ
సంబు సేసి యురవడించిన నాకృతవర్మ మర్మభేదనస్ఫారనారాచపరంపరాప్రవా
హంబుల వాని నెల్లం గలంచెఁ దత్కాలకలం బాలించి సాత్యకి య ట్లబ్బలంబులు
వికలంబు లగుట యాలోకించి విజయునకుం దోడ్పడం బదంపడి పోఁ దగు రాజు
వల నారయనలయు నని యూహించి తనకు నడ్డపడినభారద్వాజునితోడిసమ
రంబుసాలించి మరలి యరదంబు దోలుకొని యరుగు దెంచి కృతవర్మునిం దాఁకి
యేసిన నతండునుం బోఁగ లేనిమంటచందంబున నుద్దీపించి [1]సాయకజ్వాలలు నిగి
డించిన నవి మగిడించి యాశైనేయుండు. 32

శా. భల్లం బొక్కట విల్లు ద్రుంచి రయ మొప్పన్ నాల్గిటన్ వాజులం
ద్రెళ్లన్ బెట్టఁగ నేసి సూతుతల సందీప్తైకబాణాహతిన్
డొల్లం జేసి యదల్చి యిట్లతనియాటోపంబు మాన్పించి యు
త్ఫుల్లాస్యుం డయి పోవ నడ్డపడినం ద్రుంచెం ద్రిగర్తావళిన్. 33

వ. ఇట్లు కృతవర్మ విరథుం డైన రయంబునం బురికొని యురవడించినపాండవసైన్యం
బులం గని కుంభసంభవుం డాశినివరువిక్రమవిహారంబున నడ్డపడం గడంగక
యాసైన్యంబులసంరంభంబు దనవిజృంభణంబున వారించి నిలిచె నిత్తెఱంగునం
ద్రిగర్తసేనఁ జిక్కువఱచి తఱిమి చనునయ్యాదవరత్నంబు ప్రయత్నంబునకు
భంగంబుసేయ నుత్తుంగమాతంగంబును గొలిపి జలసంధుండు మదాంధుం
డయి మార్కొనుటయు. 34

జలసంధుం డను రాజు సాత్యకితో యుద్ధంబు సేసి చచ్చుట.

క. ప్రదరప్రవాహమున న, మ్మదవద్ద్విరదంబుపటుగమన ముడిపి ముదం
బొదవిన సాత్యకి విలు బెట్టు దునిమె నమ్మగధనాథుఁడు మహోగ్రుం డై.

తే. తునిమి నవ్వుచు నేఁబదిదూపు లురము, నందు నాఁటిన శైనేయుఁ డలిగి బెట్టి
దంపువిలు గొని యాతనిధనువు నఱికి, యుఱక యఱుపదియమ్ములు వఱపె మేన. 37

వ. దానికిం జలింపక జలసంధుండు.

చ. పటుగతి నాశినిప్రవరుబాహువు దోమరకీలితంబు సే
యుటయును గాక త్రుంచె ధను వుగ్రకృపాణము వైచి యాతఁడు
త్కట మగునల్క నొండువిలు గైకొని వాని నికృత్తహస్తునిం
ద్రుటితశిరస్కునిం బ్రదరఘాతమదావళుఁ జేసి యార్చినన్. 38

క. పెలుకుఱి యచ్చటిమూఁకలు, గలఁగినఁ గని తనముఖంబు కయ్యంబునకున్
బలియురఁ గృతవర్మాదుల, నిలిపి గురుఁడు వచ్చి యాశినిప్రభుఁ దాఁకెన్. 39

వ. ఇవ్విధంబునం గడంగినకుంభసంభవుం జూచి యతనిప్రాపున దుర్మర్షణదుస్సహ
వికర్ణ దుర్ముఖ దుశ్శాసన చిత్రసేన ప్రముఖు లగుకురుకుమారు లొక్కపెట్ట కవిసి

1. సాయకజాలంబులు నిగిడించిన.

మిక్కుటం బగుతూర్యరవంబులతోఁ బెక్కమ్ముల సాత్యకిం బొదువ నత్తుములం
బునకు దుర్యోధనుండే తెంచి తమ్ములం గలసినం గనుంగొని గురుండు వార లతని
కోపుదు రనుబుద్ధిఁ బాండవసేనాముఖంబునకుం జనుదెంచిన నయ్యచ్యుతా
నుజుం డారథికు లందఱు కన్నిరూపు లయి వారలశరాసారంబు నివారించుచు
నొకని ననేకబాణజాలంబుల నొప్పించుచుండ నక్కౌరవేశ్వరుం డుద్దామగతిని
గవిసి వాలమ్ము లాతనితనువునం జొనిపిన నతండు. 40

క. నగుచు విలు దునిమి తీవ్ర, శుగముల నొంచుటయు నీదుసుతు లెల్లను నా
మృగపతివిక్రముపైఁ దఱచుగ నిగిడించిరి ప్రదీప్తసునిశితశరముల్. 41

క. చిక్కువడక సాత్యకి యొ,క్కొక్కని నయి దయిదు దృఢమహోగ్రాస్త్రముల౯
స్రుక్కించి యెనిమిదిటఁ బే,ర్చుక్కున నక్కురునృపాలునొడలం గ్రుచ్చెన్. 42

ఉ. అంతటఁ బోక రత్నమయ మైనభుజంగపతాక గూల్చి య
త్యంతరయంబుమై ధనువు నశ్వచయంబును సూతుమేను నిం
తింతలు ప్రయ్యలై పడఁగ నేసిన బెగ్గలి తేరు డిగ్గి భూ
కాంతుఁడు వాఱె సేన కలఁగం బడి మోయ నతండు నవ్వఁగాన్. 43

వ. ఇట్లు వాఱి చిత్రసేనునరదం బెక్కె నక్కోలాహలం బాలించి కృతవర్మ దన
రథంబు రయంబున నద్దెసకుం బఱపం బనిచి యురవడి నరుగుదెంచినం గని శిని
పుంగవుండును నిజస్యందనంబు సమ్ముఖంబు సేయించె నయ్యిరువురుం గొఱవి
గొఱవిం దాఁకిన తెఱంగునం దలపడి యొండొరులపైఁ బ్రచండబాణంబులు
వరఁగించుచుం బోరు నెడ జనార్దనుండు హార్దిక్యు నతిక్రమించి. 44

తే. హయములను సూతు నొంచి శరాసనంబుఁ
ద్రుంచి మెఱుఁగులు [1]వెరిఁగిన దొడ్డనార
సంబు మే నుచ్చి పోనేయఁ జచ్చినట్ల
మూర్ఛవోయి మోఁకాళులు మోవఁ బడియె. 45

వ. ఇత్తెఱంగునం దేరిపయిఁ గూలినకృతవర్మం [2]దెగియెనకాఁ దలంచి ధనంజయుం
గలయం దమకించి సాత్యకి యక్కడఁ బోవ నాభోజపతి తెప్పిఱి సన్నద్ధుం డై
మరలి చని యెప్పటినెలవున నిలిచి యనిలతనయప్రముఖుల కడ్డపడినం జూచి
యాచార్యుం డచ్చోటి కతనిం జాలించి శౌర్యధుర్యుం డగునాశినివరుం డట
సనుట సైరింపం జాలక రయంబున. 46

క. [3]మగుడఁ జని యాఁగి నిశితము, లగునారాచములు మూఁట నతనినుదుట బె
ట్టుగ నాఁటిన నద్రిశిఖరయుత,నగముక్రియం బొలిచె నతఁడు నరవరముఖ్యా.

వ. ఆరథికవరుండును గురునిపైఁ గ్రూరనారాచంబులు నిగిడించె నిట్లు దొడంగి
యయ్యిరువురు నొండొరులశరజాలంబులు వారించుచుఁ దురంగంబులయుంగం

1. గిఱిగొనుదొడ్డ 2. దెగినవానినకాఁ. 3. ఎగువ.

బుల రుధిరంబులు పూరించుచు సారథుల నొప్పించుచును మేనుల వాలమ్ములు గుప్పిం
చుచు నసదృశంబు లగుకరలాఘవంబులు సదృశంబులుగాఁ బోరునప్పుడు. 48

మ. ధనురాచార్యుఁడు గేశవానుజధనుర్దండంబు ద్రుంచెన్ గదం
గొని వైచెన్ సడి నాతఁ డగ్గురుఁ డెసం గ్రూరంపుభల్లంబునం
దునుమం గ్రక్కున నొండువిల్లు గొని యాదోర్దర్పదుర్దాంతుఁడై
ఘనబాణంబుల నొంచె నించె నతఁ డాకాశంబు గర్జాధ్వనిన్. 49

ఆ. అలిగి గురుఁడు శక్తి నడరింప నది విధి, ప్రేరణమునఁ జేసి తేరు దాఁకెఁ
గాని యతనిఁ దాఁకఁ గానద యతఁడు త,ద్బాహుశాఖ నొంచెఁ బటుశరమున.

వ. నొంచినం గోపించి. 51

క. చాపాచార్యుఁడు సాత్యకి, చాపము దును మాడి సూతు సమ్మూర్ఛితుఁగా
నేపారి యేయ రథ్య,వ్యాపారము దాన నడిపి యతఁ డని సేసెన్. 52

వ. ఆలోన నతనిరథచోదకుండు దెలిసిన నెలమిం బొంది. 53

క. బలువిడి బహుభంగుల ను,జ్జ్వలశరములఁ బోరి పోరి శైనేయుఁడు బె
ట్టిలఁ బడ సారథి నేసినఁ, దొలఁగంగాఁ బఱచె ద్రోణుతురగములు వెసన్. 54

ఆ. అచటిరాజలోక మగ్గురునరదంబు, సనినదిక్కు సనుచు సంభ్రమమున
నాఁగికొనుఁడు పట్టుఁ డదలుపుఁ డేయుఁ డ,శ్వముల ననఁగఁ దెరలె సైన్యసమితి.

వ. ఇవ్విధంబున నిజరథంబు విఫలమనోరథం బై పోయిన నదియు పోకగాఁ బోయి
సన్నద్ధుం డై సముద్ధతం బైనపాంచాలబలంబుచేతం గలంగుతనమూఁకలం బురి
కొలిపికొని కుంభసంభవుం డవష్టంభవిజృంభణంబున సేనాముఖంబునం బొలిచి
నిలిచె నిత్తెఱంగున ద్రోణకృతవర్మదుర్యోధనాదు లగుజెట్టిజోదుల బెట్టు వఱచి
చిఱున వ్వొలయ సాత్యకి సారథితో ని ట్లనియె. 56

క. ఇక్కడఁ గృష్ణుల తేజము, నక్కడఁ బవమాననందనాదిజనులపే
రుక్కును గెలిపించె మనలఁ, జిక్కక వెడలితిమి శత్రుసేనలచేతన్. 57

వ. అని పలికి యర్జునుం డున్నదిక్కునకు రథంబు రయంబునం బఱపం బంచిన
వాఁడును నట్ల చేయ విమలాశ్వవేగంబునం జారుభీషణం బగునత్తేరు నీవారికి
దుర్నిరీక్ష్యం బై నభంబున భానురథంబు సనుచందంబున. 58

సుదర్శనుం డనురాజు సాత్యకితో యుద్ధంబు సేసి చచ్చుట.

క. అరుగంగ సుదర్శనుం డను, ధరణీపతి యడ్డపడి[1]యె దర్ప మలర న
య్యిరువురుఁ బెనంగుటయు న,చ్చెరువుం గావించె నచటిసేనల కెల్లన్. 59

వ. అట్టియెడ నమ్మహీనాథుండు. 60

క. పలుదునియలు సేయుచుఁ దూ,పులు దన దెసఁ [2]జేర నీక పోర శినివరుం
డలిగి తురగముల సారథి, నిలఁ గూల్చి తదుత్తమాంగ మేడ్తెఱ నఱకెన్. 61

1. యదల్చెఁ బెలుచ నయ్యిరు. 2. బెరయనీక.

వ. నఱికి నిజసారథిం జూచి. 62

క. గురుఁ డనుజలనిధిఁ గడచితి, నొరులు దలంపంగ నాకు నులిగాలువ లీ
నరపతుల సరకుగొన నీ, వరదము సననిమ్ము నేఁటియని కలయకుమీ. 63

వ. అనవుడు వాఁడు నగుచు నీవిక్రమంబునకు నావెరవు సంగడంబు గాదె సంగరంబున నేమి సేయుదు నెవ్వనిపైఁ దేరు నడపుదు ననిన విని శినివరుండు విన్వచ్చు చేతం జచ్చినకరితురగనరనికాయంబులగిట్టలు సూపి యజ్ఞాడం దేరు వఱపు మదె గాండీవగుణచండనాదంబు వీతెంచుచున్నయది నేఁడు పాండవమధ్యముం డిచ్చిన ధనుర్విద్యావిలాసంబు మెఱయను బాంధుసూనుల కేను జేయుభక్తిస్నేహంబులు నెఱపను వలయు నాకడంక గని కురువిభుం డిపువుసఫల్గును లనుబుద్ధిఁ గలంగు నట్లు సేసెద నని పలుకునవసరంబున నద్దెసం గాంభోజయవనసైన్యంబు లతని కడ్డపడం గడంగిన నవ్వీరుండు గుణంబు సారించి యబ్బలంబువలనికిఁ దేరు వఱపించి.

క. నానాస్త్రంబులు ముందఱ, వే నిగుడఁ బడలు వడినవీరభటులపై
నేనుంగుల గుఱ్ఱంబుల, వీనుంగులమీఁదఁ దేరు పెలుచం బఱపెన్. 65

వ. ఇవ్విధంబున వెండియుం గిరాతశకబర్బరపారదయవనప్రముఖమ్లేచ్ఛసేనల రూపఱంచి నీమూఁకలు గలఁగం దఱిసి చిత్రవర్మంబు మైచాయగా నారాచంబులు నఖంబులును విల్లు బలుమొగంబును నై బెబ్బులివోలెం బోవం బోవ దుర్యోధన దుశ్శాసన చిత్రసేన వివింశతి శకుని దుస్సహ దుర్ధర్షణ క్రథప్రభృతిరథికనికరంబు రభసంబునం బోకు పోకు మనునెలుంగులతోఁ బిఱిందిదెసం దఱిమినం దత్కలకలంబు విని యతండు సూతు నాలోకించి. 66

క. మందగతిఁ జనుము నావెను,కం దగిలెడుసైన్యజలధి గ్రక్కున శోషిం
పం[1]దీవ్రశరార్చుల నం,దంద వడిం బఱపి నగుచు నరుగుద మనినన్. 67

క. అతఁ డట్లు చేయ నబ్బల,మతిరయమున నెయిది పొదువ నరిగి కరిచతు
శ్శతియు హయత్రిశతియు వసు,మతిఁ గూల్చెను శినివరుండు మద మెలరారన్.

వ. అంత నిలువక చలంబున నాసేన లై నేయుపై బెట్టు గిట్టె నట్టియెడ. 69

క. నరతురగద్విరదర్థథో,త్కరములలో నతనిశరము దాఁకనిమాపుం
బరికించియుఁ గానం ద,త్త్వరితత్వంబునకు వేఱ వర్ణన యేలా. 70

క. నరుబాహాస్ఫురణమునకు, సరి యగు నెక్కుడగుఁ గాని సాత్యకిభుజవి
స్ఫురణం బల్పము గా దని, సురనికురుంబంబు పొగడుచుం జూచె నృపా. 71

మ. కురుముఖ్యుండును దోడిసైనికులుఁ బెక్కల్ దూపు లొక్కమ్మడిం
గురియం బిన్నటినవ్వుతో నతఁడు తత్కోదండసూతాశ్వకే
తురథంబుల్ వికలత్వముం బొరయఁగా దోర్దర్పదుర్దాంతుఁ డై
వెరవుం జేవయు లావునుం దెలిపె నుర్వీనాథ యాసేనకుల్. 72

---

1. దీవ్రతరశరార్చుల నందఱ వడిఁ బఱపి.

క. కదిసి నరేంద్రుఁడు సూతుని, మదమును దురగములయుబ్బు మానిచి నిశిత
ప్రదరముల నతనియంగము, పొదివె శకుని నోడుపడఁగ భుజబల మలరన్. 74

వ. పొదివిన నొదవినకోపంబునాపాటోపంబున. 75

మ. ధరణీనాథ మురాంతకానుజుఁడు గాంధారేశుచాపంబునుం
గురువంశాగ్రణిసూతుకంఠము నతిక్రూరాస్త్రపాతంబునం
గర మాశ్చర్యము గాఁగఁ ద్రుంచినఁ దురంగస్తోము మామేదినీ
శ్వరు తే రచ్చటు వాయ నీడ్చికొని పెల్చం బాఱె దుర్వారమై. 76

వ. ఇత్తెఱంగునం బాఱిన. 77

క. తమ్ములు దొరలును నేపఱి, యమ్మనుజాధిపునిపజ్జ కరుగుటయును సై
న్యమ్ము వెఱచఱచి విచ్చిన, నెమ్మదిఁ దనయరుగుదెస శినిప్రభుఁ డరిగెన్. 78

వ. అనిన విని యాంబికేయుండు సంజయున కిట్లనియె. 79

క. పులికిఁ బసులు వాఱినక్రియ, నలవుఁ జలము సిగ్గు విడిచి యట్లొక్కనికో
ల్లత కౌర్వక విఱిగిన పుత్త్రుల నే మని విందు నేను రోయక యింకన్. 80

క. అనుడు నతఁ డవ్విభుని కి, ట్లను నీవును నగ్రసుతుఁడు నవినయములు సే
సినఁ బాటిల్లినయాపద, విన కుండఁగ శకమె మాఁదు విను తెలియంగాన్. 81

వ. అట్లు గాసి యై కోపించి నీకొడుకు పురికొల్ప నంబష్ఠటంకణపారదప్రముఖదేశం
బులబలంబులు దుశ్శాసనపురస్సరంబుగా రయంబునం జని సాత్యకిం జుట్టుముట్టిన
నాజెట్టిమగండు నిజభుజవిక్రమాటోపంబునకుం బాటవంబు దలకొల్పిన. 82

మ. విఱిగెం జెక్కురథంబు లొక్కమొగి నుర్విం గూలె శుండాలముల్
దఱచై రాలెఁ దురంగమావయవసంతానంబు లింతంతలై
కుఱుకుల్ గట్టె భటాంగకంబులు రణక్షోణిం బ్రవాహంబులై
పఱచెన్ నెత్తురు భూతకోటి విహరింపం బ్రస్తుతింపన్ సురల్. 83

దుశ్శాసనుఁడు సాత్యకితో యుద్ధంబు సేసి పాఱి పోవుట.

క. రోషమున దుస్సేనుఁడు, పాషాణప్రదరనిపుణపార్వతికతతిఁ
భీషణముగఁ గవియింప జి, గీషం బొదువుటయుఁ జూడ్కిఁ గెంపారంగాన్. 84

క. శినివరుఁ డాఱా ఱెల్లను, దునియలుగా నేయ మగిడి తొరఁగుచు నవి పై
చినవారిన నొప్పింపఁగఁ, గనుకని నమ్మూఁక విచ్చెఁ గౌరవనాథా. 85

తే. విచ్చుటయు నంటఁ దాఁకి యవ్వీరుఁ డంప
వెల్లిఁ దేల్చిన వెగ డంది పెల్లగిల్ల
యధిప దుశ్శాసనుఁడు మొదలైనయోధ
గణము ఱెల్లను ద్రోణునికడకుఁ బఱచె. 86

వ. ఇవ్విధంబునఁ దనచేరువకుం జనినయాదుశ్శాసనునిం గనుంగొని మున్న శైనేయు
చన్న దెసం బుట్టినయక్కోలాహలం బాకర్ణించుచున్నయగ్గురుం డిట్లనియె. 87

క. ఏమి యువరాజవిభునకు, సేమమె సైంధవుని నేమి సేసె నరుఁడు నీ
వేమిటికి ట్లీరథిక, స్తోమముతో విఱిగి తెందుఁ జొచ్చెద వింకన్. 88

క. అడుకులు దిన్న ట్లగునే, కడుపునఁ గుట్టైత్తినపుడు గడుఁ బఱచితి నాఁ
డోడ తెఱుఁగక పాండుసుతుల, నుడిగి మడుఁగ వలసె నిప్పు డొకసాత్యకిచేన్.

వ. భీమార్జునుల బారిం బడి యేమి గాఁ గలవాఁడ వని పలికి యలుక వొడమిన నంత నిలువక. 90

చ. మఱచితె యాసభన్ భువనమాన్య గుణోత్తర యాజ్ఞసేని నీ
పఱచినపాటుఁ బాండవులఁ బల్కిన పల్కులు నాఁటిక్రొవ్వు నే
డ్తెఱయును నెందుఁ బోయె రణధీరుల వారల నల్గఁ జేసి సి
గ్గఱి తుది నిట్టులైతి తగునక్కట యియ్యన గావె ప్రాణముల్. 91

ఆ. బ్రదుకఁ దలఁచితేనిఁ బాండునందనులకు, నింక నైనఁ బుడమి యిచ్చునట్లు
గాఁగ నన్నతోడఁ గార్యంబుఁ జెప్పు మ,వ్వెడఁగు భీష్మబుద్ధి వినక చెడియె.

వ. ఇట్లు సేయఁ జాలవైతేని. 93

క. ఎట వోవ వచ్చు నిను ముం,దటఁ నిడుకొని పోర నున్నతగు రాజుల నె
క్కటి దోలెడిసాత్యకి నీ, వట దఱుముదు గాక యెదుఁగ నగునే నీకున్. 94

క. అనుటయు నతండు వినియును, విననిచెవులు సేసి మగుడ విక్రమమునకున్
గొనకొని యేమియుఁ బలుకక, చనియె శినిప్రవరు [1]పజ్జ సమరంబునకున్. 95

వ. తదనంతరంబ యాచార్యుం డవార్యదోర్వీర్యంబు మెరయం దఱిమి మెఱుంగు వాలమ్ముల వేఁడిమి సూపిన. 96

శా. పాండుక్ష్మావరసూనుసైన్యములు దర్పం బేదుడున్ వీరకే
తుం డుగ్రంబునఁ దాఁకి యగ్గురుని సూతున్ నొంచి యేనమ్ము లు
ద్దండుం డై తను వాడ నేయుటయు నాతం డల్గి దీప్తోజ్జ్వల
చ్చండాస్త్రంబునఁ గూల్చె నాద్రుపదసంజాతున్ మహోదగ్రతన్. 97

వ. ఇట్లు వీరకేతుండు వడినం గినిసి యతనియన్నలుం దమ్ములు [2]నగుచిత్రకేతుండును సుధన్వుండును జిత్రవర్మయుఁ జిత్రరథుండును ద్రోణురథంబు బాణమయంబు సేసిన నతండు. 98

క. వారలరథ్యంబులఁ ద,త్సారథులం బొడవడించి ధరఁ ద్రొఁగించెన్
వారిశిరంబులు పువ్వుల,వారణమెయి దుల్చు గంధవహుఁడుం బోలెన్. 99

వ. అప్పు డాలోకించి ధృష్టద్యుమ్నుండు గెంజాయ రంజిల్లుకన్నులం గన్నీరొలుకం గవిసి కుంభసంభవునురంబునం గ్రూరనారాచంబులు సొనిపిన మనమూఁకలు హాహాకారంబు లెసఁగ నతండు మూర్ఛిల్లిన నప్పాంచాలవరుండు. 100

తే. పలకయును వాలునుం గొని యలఘుజవము

1. దెసక సైన్యయుతుండై. 2. దలమిగిలి చిత్రి.

మెఱియ నేలకు లంఘించి మెఱుఁగు మెఱచి
నట్లు సని తల గోయుట కప్పళించి
యెరిగె నగ్గురు తేరిపై కేపు మెఱయ. 101

వ. అంతటం దెలిసి యాచార్యుండు ధైర్యధురంధరుం డై యెదురు గదియం బడి నప్పటికి సాధనంబు లగుజేనకొలందితూపుల నతని నొప్పించినం గడుఁదురులు గఱచిన వెగడుపడునట్లు మొగతిరిగి యాద్రుపదనందనుండు నిజస్యందనంబునకు వచ్చి విల్లు గొని పెల్లేసిన. 102

క. గురుఁ డతనిసూతుఁ దునుముడుఁ, దురగములు రథంబు ననికిఁ దోలఁగఁ దిగువ నా
ధరణీసురోత్తముఁడు బం, ధురపాండవసైన్యసమితిఁ దోలెం బెలుచన్. 103

క. కలశజుని తెంపుఁ బెంపును, బలిమియునుం జూచి యపుడు పాండునృపతనూ
[1]జులదెస సైనికు లెవ్వరు, నలవు మెఱసి కడఁగఁ జాల రైరి నరేంద్రా. 104

వ. అట్టియెడ. 105

ఆ. అవ్విధమునఁ బల్కి యాచార్యుఁ డట పుచ్చ, నరిగి దుస్ససేనుఁ డాశినిప్ర
వీరుఁ దాఁకుటయును గౌరవపతి ద్రిగ, ర్తునిబలంబుఁ బనిచెఁ దోడువడఁగ. 106

వ. ఆసంశప్తకులలో దండిమగలు మూఁడువేలరథంబులవారు బెట్టు గిట్టిన నావృష్ణివీరుండు పంచశతముఖ్యరథికులం బంచత్వంబు నొందించి పెఱచతురంగబలంబుల నెత్తుట జొత్తిల్లం జేసిన నాత్రిగర్తసైన్యంబు దైన్యంబు నొంది ద్రోణుదెసకుం బఱచెం బఱచినం బోవక యువరాజు శైనేయుతోడ నానానిశితశరంబుల దురంబు సేయు నతండు. 107

దుశ్శాసనుఁడు సాత్యకితో యుద్ధంబు సేసి యోడుట.

క. ధనువు దునిమి నవ్వెన నీ, తనయుఁడు పటుశక్తివైచెఁ దలఁకక యది ప
ల్తునియలుగఁ జేసె సాత్యకి, విను మాతం డతని నొండువిలు గొని నొంచెన్. 108

ఆ. అలిగి కృష్ణుతమ్ముఁ డతనిచాపంబును, సూతుఁ దురగములను గేతనంబుఁ
దునిమి సొగయనేసియును [2]భీమసేను ప్ర, తిజ్ఞ దలఁచి చంపఁ దెగక చనియె.

వ. అట ధర్మజభీమనకులసహదేవులు సాత్యకి సేనం దఱియం జొచ్చుట యెఱింగి సైన్యంబులం బురికొల్పికొని ధృష్టద్యుమ్నాదియోధుల మున్నిడికొని తఱిమిన మనవారును మార్కొని పెనంగి రా శైనేయుండును నీసేన బడలువడం జేయుచు మున్నిటం బెనుఁజోఱ దఱిసి పోవు తెఱంగునం బోవుచుండె నంత నక్కడఁ గవ్వడి యను యుగాంతకాలరుద్రునికైవడి రౌద్రరసమయమూర్తి యై తనమునుము మొనల బారిసమరుచుండె మోహరంబుమొగంబున గురుండును గాంతేయ బలంబులం బోరిగొను చుండె నివ్విధంబున నమ్మువ్వురచేతను బ్రజాక్షయం బగుచుండం గురుపతి భారద్వాజునాజి యరసి పోవ వచ్చి యచ్చటం బాండవసైనికుల సంరంభంబుఁ జూచి యేచి యొక్కరుండును దలకడచి యమ్మొన వనజవనంబు

1. జాలసైనికులం దెవ్వరు. 2 భీమసేనుని, ప్రతిన దలఁచి చంపరాక చనియె.

పొచ్చువారణంబునుంబోలెఁ దఱియం జొచ్చి భీమసేనుం బది బాణంబులను నకుల
సహదేవద్రుపదవిరాటద్రౌపదేయుల సాయకత్రయంబులను గేకయు లేవురను
శరద్వయంబులను ధృష్టద్యుమ్నుని నిరువదింటను శిఖండిని మూఁటను ధర్మ
నందనుని నైదుదూపులను నేసి మఱియు ననేకనరతురగద్విరదరథనికరంబులం
బటుప్రదరశతంబుల నొప్పించె నప్పుడు. 110

తే. అతనిచాపంబుఁ గుంతీసుతాగ్రజుండు, నఱకెఁ బెఱవారు వొదివిన నుఱక వారి
నెల్లఁ గుంభజుఁ డమ్ముల వెల్లిఁ దేల్చి, యురవడించి యాసైన్యంబు నుబ్బడంచె.

వ. కౌరవపతియు మగిడి యా సైంధవుకడకుం జనియెఁ దదనంతరంబ కేకయమహీ
నాథుండు మార్కొని. 112

క. గురుఁ డెన్నిశరము లేసిన, వెరవున నన్నింటి నన్నివిశిఖంబులఁ దా
మరలిచి బ్రహ్మాస్త్రపరి, స్ఫురణము సూపినఁ దదస్త్రమునన యడంచెన్. 113

క. మఱియు నతనిమెయి బాణము, లఱువది [1]గిఱిగొలుప నాబృహత్క్షత్త్రుం డే
డ్తెఱ నూతు నొంప నాతం, డఱిముఱి నారాచతతుల నవ్విభుఁ బొదివెన్. 114

తే. చిక్కువడఁ జేసి చనుమఱి యొక్కదొడ్డ, నారసమ్మున బిట్టేయ నరవరుండు
ద్రెళ్లె శిశుపాలతనయుండు ధృష్టకేతుఁ, డమ్మహావీరుపై వీఁక నడరి యుపుడు. 115

క. పెనుమంట నుఱుకుశలభం, బునుబోలెం గవిసి కోలుపులిఁ గోల్ గ్రే
సినమాడ్కి నేసె నఱువది, సునిశితబాణముల నశ్వసూతయుతమునన్. 116

తే. బాణఘట్టనఁ గటకటఁ బడి గురుండు, విల్లు ద్రుంచిన నొండొకవింట నొంచె
నాతఁ డక్కుంభసంభవుఁ డతని విరథుఁ, జేసి యావిలు దునిమినఁ జేవ సెడక.

క. గదవైచిన నది ద్రోణుని, ప్రదరంబుల నడఁగఁ దోమరము శక్తియు బె
ట్టిదముగ నతఁ డడరించిన, మదమున నయ్యోధవరుఁడు మడియించె నెడన్. 118

వ. ఇట్లు వికలసాధనుం జేసి. 119

క. ఆలోచన మెఱుఁగారెడు, వాలికనారసము చేదివరుహృదయమునం
గీలించినఁ [2]బొడ వెగయుచు, నేలం బడి తన్నికొని చనియె జముకడకున్. 120

క. కని యాతనికొడుకు కడలుం, గనలుం బిరికొనఁగఁ దన్నుఁ గవిసినఁ బొదివెన్
ధనురాచార్యుఁడు శీఘ్రం, బున బెబ్బులికొదమ లేడిఁ బొదివినమాడ్కిన్. 121

తే. పొదివి యవలీల నాతనిఁ బొలియఁ జేయ
సమదగతి మాఱుకొని జరాసంధతనయుఁ
డస్త్రగురు నొంచుటయు నతఁ డల్గి యతనిఁ
గూల్చెఁ దత్సైనికులు గనుంగొనుచు నుండ. 122

వ. అట్టియెడ వడముడి ధృష్టద్యుమ్నుండు విన నివ్విప్రవరుండప్రతిహతతపస్తీవ్రుండుఁ
గాకేమి చూపులన దహించునట్లు తూపులవేఁడిమిం బగఱ నేపడంచు చున్నవాఁ

1. గిల్కొలుపనా 2. బొడవు వెగసి భోడిమి సెడి.

డనిన నాద్రుపదనందనుం డతని మార్కొనం గడంగునెడ నాతనిం దలకడచి.

ఆ. క్షత్త్రవర్ము గుఱుని చాపంబు ద్రుంచిన, వేఱ యొక్క దొడ్డవిల్లు రయము
మెఱయఁ గొని యతండు మెఱుఁగులు గిఱిగొను, నారసమున వానినాముమడఁచె.

ఉ. అప్పుడు చేకితానుఁడు శితాశుగముల్ గురుమేనఁ గ్రుచ్చి తే
రొప్పఱ సూతు నొంచి తురగోద్ధతి మాన్ప నతండు గన్నులన్
నిప్పులు రాలఁ దద్భుజము నిష్ఠురబాణహతంబు సేసి వే
కప్పె శరాళి సూతుఁడు దెగన్ హరు లోటఱి గ్రేళ్లువాఱఁగాన్. 125

వ. ఇట్లు విరథుండై చేకితానుం డోటమికోర్చి యమ్మెయిన తొలంగె నిత్తెఱంగున.

క. పెక్కండ్రుదొరలు దనపే, రుక్కున రూపఱఁగ ద్రోణుఁ డుద్ధతిఁ దోడ్తో
నెక్కఁగ నితఁడు కుమారుం, డొక్క యఁగ ముదుకఁడయ్యు నుగ్రత మెఱసెన్.

వ. ఆసమయంబునం బాంచాలపతి యీబ్రాహ్మణుండు వృషభంబులుం బోనిభూపాలు
ర నెల్లను సృగాలంబుల కాహారంబు సేయుచున్నవాఁడు వారింపవలదే యని
కడంగి మొనలం బురికొలిపికొనుచు నక్కజం బగుకయ్యంబు సేయుచుండం
బాండవాగ్రజుం డాత్మగతంబున. 128

ధర్మరాజు భీముని నర్జునునకుఁ దోడ్పడఁ బుచ్చుట.

ఉ. అర్జునుఁ డొంటి వోయె నని యక్కడఁ బుచ్చితి బాహుసారవి
స్ఫూర్జితు సాత్యకిం బెలుచఁ బోవుటయుం గనుఁగొంటి నిద్దఱున్
దుర్జయశత్రుసైన్యముల దొందడి నేమయి రొక్కొ విక్రమా
వర్జితవైరి భీముఁడును వారికిఁ దోడుగ నేఁగు టెట్లొకో. 129

క. తమ్మునిఁ దలంచి కృష్ణుని, తమ్ముఁ బనిచె నాతనిం బదంపడి తనచి
త్తమ్మునఁ దలఁపడఁ ధర్మజుఁ, డెమ్మెయివాఁడొక్కొ నారె యీయున్నజనుల్.

తే. పెక్కుచోటుల నెఱిఁగిన యుక్కులావుఁ, గలుగునీతనిఁ బనుచుట కలుక నేల
యితఁడుగలయనయ్యిరువుర కెలిమి వచ్చుఁ, బనుతునేనటు శోకంబు వాయవలయు.

వ. అని బహువిధంబుల విచారించి నిశ్చయించి. 132

ఆ. భీముఁ జేర నరిగి బీభత్సు నీతమ్ము
నని యెలుంగు గళమునందుఁ దగుల
నశ్రు లొలుక మాటయుట సెప్ప లేఁ డతఁ
డార్తి సూచి యిట్టు లనియె నతఁడు. 133

క. ఏము గలంగినయప్పుడు, నీమహిమయ మమ్ముఁ దేర్చు నీకును గలఁగన్
భూమీశ తగునె యివ్విధ, మేమిటఁ బాటిల్లెఁ బనుపు మేపని కైనన్. 134

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్లనియె నక్కడ నప్పుడు పాంచజన్యని
స్వనము వినంగ నైన నట సాత్యకిఁ బుచ్చితి నేమి పుట్టెనో

యను[1]వెత నిప్పు డడ్డెన భయం[2]బు డిగంబడ నీవు వోయి పా
ర్థునిఁ గని సింహనాదమున రోదసి నింపుము మాకు నింపుగన్. 135
క. నీతమ్ముఁగుఱ్ఱ రూపసి, నీతివిదుఁడు సకలసుగుణనిధి మద్భక్తుం
డాతని కెడ రగునో యను, చేతోగతి పల్లటిల్లఁ జేయదె తాల్మిన్. 136
ఆ. అనిన భీముఁ డిట్టు లనియెఁ దద్రథము రథ్యముల సారథిని శరాసనంబు
నెఱుఁగు దతనికొలఁది యెఱిఁగినయదియ నీ, కేల వగవ నిపుడ యేనుబోదు.
వ. దేవరయాజ్ఞఁ దల నిడికొని చని యాకృష్ణులఁ గృష్ణానుజునిం గలసి యిక్కడ
కెఱుక సేయుదు నని పలికి పాంచాలనందనుం గనుంగొని కుంభసంభవుఁ బలి
మియు నతనిప్రతిజ్ఞ తెఱంగును నెఱుంగుదు వేమఱ కుందుము నాకుం బోక
గర్జంబు గాదు గాకున్న నేలినవానియానతి నడప వలయు'ననవుడు నతండు. 138
క. వినుము భవత్సేనాపతి, తనువునఁ బ్రాణములు గలుగ ధర్మజు దెసకుం
జను దెంచువాఁడె ద్రోణుం, డనుమానము దక్కి యరుగు మర్జునుకడకున్. 139
వ. అనిన ధృష్టద్యుమ్నుపలుకుల కూఱడిల్లి యనిలతనయుం డన్నచరణంబులకుం
బ్రణతుండై యాలింగనంబును నాశీర్వాదంబునుం బడసియున్నయప్పుడు శౌరి
శంఖవిరావంబు వీతెంచిన నవ్విభుం డవ్వీరున కిట్లనియె. 140
క, విను పాంచజన్యపటునిస్వన మదె యిది మఱఁది యెడరు సైరింపక కృ
ష్ణునిరణము సేయురభసం, బని తలఁచెద నెద్దియు మెద్దియు మధికరయమునన్. 141
వ. అనవుడు సవిశేషకల్పితం బగురథంబురవంబును దూర్యనినదంబును దనసింహ
నాదంబునుం జెలంగ విశోకునిసారథ్యసామర్థ్యంబున రథ్యంబులు నెఱయ మెఱ
యం గదలి గొనయంబు సారించి కురుబలంబు నవలోకించుచు నడరునవ్వేడ
ముడిం దలపడి నీకొడుకులు దుశ్శలచిత్రసేనకుండభేదివివింశతిదుర్ముఖదుస్స
హులును వికర్ణశలవిందానువిందసుముఖదీర్ఘబాహుసుదర్శనబృందారకులును
సుహస్తసుషేణదీర్ఘలోచనాభయరౌద్రకర్మసుశర్మదుర్విమోచనులును వివిధ
విశిఖంబులు వరఁగించుటయు లేళ్లగమిం జూచి పొంగుసింగంబుచందంబునం
జెలంగి యాశరంబులు వారించుచు వారిం గదిలి బృందారకుం దెగఁ జూచి య
భయరౌద్రకర్మదుర్విమోచను లనుమువ్వుర మూఁడు వెడందమూపులం దునిమిన.
క. చలమునఁ బోవక పెనఁగిన, నల వేర్పడ నతఁడు విందు ననువిందసుశ
ర్మలఁ జంపి సుదర్శను బెట్టిలపైఁ బడి యపుడు సావ నేసె నరేంద్రా. 143
క. పెఱవారు వెఱచి నలుగడఁ, బఱచిన వాయుసుతుఁ డార్చి పఱపె రథం బా
తెఱపిన యరుగుట గని గురుఁ, డుఱక యతనిఁ దాఁకి కప్పె నుగ్రాస్త్రములన్.
వ. ఇట్లు నిలువరించి నిటలంబున నారాచంబు నాఁటించి యక్కుంభసంభవుండు
దనమనంబున వీఁడు విప్వచ్చునట్ల న న్ననుసరింపఁగలవాఁ డని తలంచి యప్పవన
తనయు నుద్దేశించి. 145

1. వెఱ. 2. బుడిపింపఁగ నీవు.

క. నను గెలిచి కాక నీ కి,మ్మెన సారఁగా నెట్లు వచ్చు మును నీతమ్ముం
డనుమతుఁ డై కాదే చొరఁ, గనియె ననుడు నతఁడు గన్నుఁగవఁ గెంపారన్.

క. నరుఁ డాకరథికునియనుమతిఁ, జొరఁ దలఁచునె మనుజసేన సురబల మైనం
దెరలిచికొని విచ్చలవిడి, నరుగుం దనవలచినెడకు నది యట్లుండెన్. 147

చ. ప్రియములు వల్కి నిన్ననుసరింపఁగఁ బార్థుఁడు గాఁడు సుమ్ము దు
ర్జయభుజశక్తినిర్మథితశత్రుఁడు భీముఁడు గాని నీవు దం
డ్రియు గురుఁడుం బ్రియుం[1]డు నని ప్రీతి యొనర్చెదఁ బూని వైరికి
జయ మొనరింతు గాక యని సైఁతునె దర్పము నూప కుందునే. 148

వ. అని పలికి. 149

మ. గద సారించి చెలంగి వైచిన భుజాగర్వంబు సాలించి య
మ్ముదుకం డుర్వికి దాఁటి పోయె నది రశ్మిల్ మింటఁ బర్వంగ బె
ట్టిద మై మ్రోయుచు వచ్చి బల్పిడుగుమాడ్కిం దాఁకుడున్ గుఱ్ఱముల్
సదిసెన్ సారథి మ్రగ్గెఁ దేరు వొలిసెన్ సైన్యంబు భీతిల్లఁగాన్. 150

వ. అప్పు డమ్మేటిమగండు. 151

క. మనమూఁక దఱిసి యుద్ధతిఁ, జనఁ జన నీనందనులు వెసం దాఁకియు ను
బ్బినయతనివీఁక కోర్వక, కనుకని సిగ్గు సెడి పాఱెఁ గా గురుఁ డంతన్. 152

క. ఒండొకతే రెక్కి సముద్దండతఁ జని భీమసేనుఁ దాఁకి శరము లొం
డొండ నిగిడించి నొంచిన, గం డడఁగక యతఁడు గనలు గదిరినమదితోన్. 153

చ. అరదము డిగ్గి యప్పటుశరావళి కోర్చి మొగంబు వాంచి స
త్వరుఁ డయి వాన పైఁ గురియ వంచినమస్తక మొప్పఁ బోవుసుం
దరవృషభంబులీలఁ జని దర్ప మెలర్పఁగ నొక్కచే నొగల్
వెరవునఁ బట్టి తేరు ప్రజ విస్మయ మందఁగ వీచి వైచినన్. 154

భీముఁడు ద్రోణాదిరథికుల నతిక్రమించి యర్జునుఁ జేరఁ బోవుట.

ఆ. నుగ్గునూచ మైన నగ్గురుఁ డొండొక, యరద మెక్కి యల్ల నరిగె సేన
మొగమునకు రయంబు మిగుల విశోకుఁడు, దేర భీముఁ డెక్కెఁ దేరు ప్రీతి. 155

వ. ఇవ్విధంబున ధనురాచార్యు బెట్టు వఱచి బిట్టు సనునాజెట్టిబిరుదున కెదుర్పం
జాలక భోజబలంబును గాంభోజానీకంబును యవనాదిమ్లేచ్ఛసైన్యంబులునుం
బసులు పులికిం బాఱు తెఱంగునం గలంగి పఱచె నట్లప్రతిహతగతిం బోయి
సాత్యకిసమరోల్లాసంబు గనుంగొనుచు నట్లు కడిచి యవ్వడముడి దివ్యరథంబు
మెఱయఁ గౌరవ్యయోధులతోడం బెనంగుసవ్యసాచిం జూచి సింహనాదంబు సేసిన
నతనిం గనుంగొని ప్రియంబున నయ్యర్జునుండును హరియును గర్జారవంబుల
గగనంబు నినిచి రమ్మహారావంబు లాకర్ణించి యుధిష్ఠిరుండు భీమసంజ్ఞాపనం

1. యొనర్చినఁ... గాక నిను సైఁతునె; యొనర్చెద... నొనరింతుఁ గాకనిన సైఁతునె.

బునకు సంతుష్టాంతరంగుం డై తనలోనన యతని నగ్గించి యన్నరనారాయణుల
వెలుంగులు వినం గనుటకుం బొంగుచు నప్పార్థుండు దనప్రతిజ్ఞ నెఱపి వచ్చి
తన్నుం గౌఁగిలించికొనుటం గోరుచుం గౌరవపతి యిమ్మెయిం దమ్ములు బంధులుం
దెగం బొలియుట దెలిసి యయినను దీరునకుం జొచ్చి యున్నవారి నైనం
గాచికొనునొకో యని యూహించుచుఁ గయ్యంబు సేయు చుండె ననిన విని
ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కి ట్లనియె. 156

ఆ. ఇట్లు సింహనాద మిచ్చిన భీముని, మార్కొనంగ మగఁడు మనబలమునఁ
గలిగెనే మహాత్మజులఁ గాల్పఁ బుట్టిన, చిచ్చు వాఁడు వానిఁ జెనయు టరిది.

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్లు లను నమ్మనుజేంద్రున కష్టకర్ణుఁ డ
య్యనిలతనూజు మార్కొని రయంబున వింశతిసాయకంబు లే
సిన నతఁ డేడుతొమ్మిదులు చెచ్చెర నేసి సిడం బొకంట నే
వునఁ గుదియించె నారథికపుంగవు లట్లు దొడంగి యుద్ధతిన్. 158

వ. పెనంగునెడ భీమసేనుండు. 159

క. సూతసుతువిల్లు ద్రుంచిన, నాతఁడు బలువింట నొంచె నతని వెస మరు
త్సూతి యదియుఁ ద్రుంచుచుఁ ద, త్సూతునిఁ దురగములఁ ద్రుంచె దుర్దమలీలన్.

ఆ. విరథుఁ డై యతండు వృషసేనురథ మెక్కఁ, బొఱుటయును గలఁగఁ బాఱె సేన
లట్టియెడ నృపాలుఁ డాచార్యుపాలికిఁ, జనియెఁ దేరు దోలికొని రయమున. 161

దుర్యోధనుఁడు ద్రోణుని దూఱ నాడుట.

వ. చని యడిచిపాటు గదుర నతనితో నిట్లనియె. 162

క. నరుఁడును సాత్యకియు వృకో, దరుఁడును మనసేనఁ గలఁచెదరు సైంధవుఁ జే
రిరి నీకుఁ దగునె నరునిం, జొర నిచ్చితయేని వారిఁ జొర నీ ననఘా. 163

క. సమరంబున నీ వోడుట, సముద్ర మింకుట జయించె సాత్యకి గురుఁ గ
య్యమున నని యెసఁగుజనవా, దము మేలుగఁ దలఁచితొకొ ధనురాచార్యా.

క. ఈభంగి నీ వడంగుట, మాభాగ్యము గాక యింక మాటలు వల దీ
క్షోభం బెట్టు లుడుగుఁ జెపు,మా భవదీయబలశౌర్యమతులకుఁ దగఁగాన్. 165

చ. అనవుఁడు నాతఁ డిట్లు లను నక్కడ నిక్కడ నొక్కరూపునన్
మన మొనకై నయీయెడరు మాన్పఁగ నోపినయంత మాన్పద
న్వినుము విశిష్టకార్య మవనీవర సైంధవుఁ గాచికోల య
ర్జునునకు నీకునుం గలిగె జూదము నాఁ డధికంపుటొడ్డుగాన్. 166

క. మును శకునిబుద్ధిమై గెలి, చినయది యస్థిరపుగెలుపు సెడ కీజూదం
బున వెడలఁబాటు సూవే, మనవెరవును లావుకలిమి మనుజాధీశా. 167

వ. కావున నీవు సుస్థిరోత్సాహుండ వై సాహాయ్యంబునకు నద్దెస నున్నకర్ణాదులం

గొని కవ్వడి మొదలగు నమ్మువ్వురకుం జాలి[1] సింధురాజరక్షణంబు నిర్వహింపు మేను సేనాముఖంబున నిలిచి తక్కినయందఱ నిలువరించుట మేలు నీతో వచ్చుట కర్జంబు గాదని పొమ్మనుటయు నతండు మరలి తన్నుం దాన పురికొలిపికొనుచు నట సనియె నప్పుడు యుధామన్యుండును నుత్తమౌజుండును మున్ను కృతవర్మచేత నివారితులై నరునితోడఁ[2] జను మార్గంబు కనక కెలని కుఱికి యఱిముఱి మనమొన దెరల్చికొని బయలికి వెడలి కపిధ్వజగాండీవగుణరావంబులకతంబున నతనియున్న మొగ యుపలక్షించి తిరిగి వచ్చి బలువున మనబలంబు వాయఁ బాపికొని చొచ్చి వివ్వచ్చుం జేర వచ్చుచున్నం గని యక్కురువిభుండు వారల వారింపంగడగిన.

క. ఆయిరువురతో నజ్జన, నాయకునకు నయ్యె దారుణం బగు రణ మం
దాయతనృపచాపము రోషాయత్తత నుత్తమౌజుఁ డార్చుచుఁ దునిమెన్. 169

తే. తునిమి తోడన యురమాడ సునిశితాస్త్ర
చయము నిగిడింప రా జొందు చాప మెత్తి
యతనిహయముల సారథి నవని గూల్చె
నాతఁ డరిగె యుధామన్యునరదమునకు. 170

క. అరిగి తురగముల నూతుం, బొరిగొన విరథుఁ డయి నృపతి పోలివోవక యు
ద్ధురగతి గద గొని చని తత్తురంగంబుల సారథిని జదూర్పులు సేసెన్. 171

తే. రథము డిగ్గి తొలంగి రారథికు లమ్మహీశుఁ డేతెంచి యెక్కె మద్రేశు తేరు
వారు నీయోధు లిరువుర బారిసమరి, యారథము లెక్కి యర్జునుఁ జేరఁ జనిరి.

వ. అనుటయు నాంబికేయుండు సంజయున కిట్లను మనవా రెల్లం గర్ణుండు గొంతేయుల గెలుచు నని యాసపడుదు రాధర్మతనయుం డాతనియాటోపంబు దలంచి రే లెల్లను గన్ను మూయండు. 173

ఆ. అట్టిజెట్టి యనిలుపట్టిచే విరథుఁడై, పోయి పోయినట్లు పోయెఁ గాని
మరలి కయ్యమునకుఁ జొరఁ డెట్టు లాతని, తెఱఁగు సెప్పు నాకుఁ దేటపడఁగ.

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్లు లను నన్నరనాథున కట్లు సూతనం
దనుఁ బొరివుచ్చి భీముఁడు మదంబున నర్జునుదిక్కు వోవఁగా
గని యతఁ డాయితం బయి తగం దనపేరెలుఁ గెత్తి పిల్చె నా
ధ్వని విని యావృకోదరుఁ డుదగ్రగతిం మరలెం మహీశ్వరా. 175

వ. అట్లు దార్కొని యక్కప్రతాపు లగునయ్యిరువురు నొండొరులశరంబులు దూలించుచుఁ దురంగంబులయంగంబులం దూపులఁ గీలించుచు సారథుల బెట్టు వఱచుచుఁ జాపంబులు విఱుచుచు మైమఱువు లఱువుల్లు సేయుచు మేనులు నెత్తుట జొత్తిల్లఁ జేయుచు నొండొరులకు వేఁడిమి సూపి యేపునం బెనంగు నెడ నయ్యనిలతనయుండు. 176

1. సింధురాజపాలనంబు నిర్వ. 2. నయుగంబడక.

క. విలు దునుము సేసి గుఱ్ఱం,బుల సూతునిఁ బిలుకుమార్చి భుజగనిభశరం
బులఁ జేద్పఱిచిన సిగ్గఱి, కలఁగి పఱచి యొండురథముఁ గర్ణుం డెక్కెన్. 177

క. అన విని ధృతరాష్ట్రుం డి,ట్లను నమ్మినబంటు పిఱికి యై యిటు పఱవం
గని మందబుద్ధి దుర్యో,ధనుఁ డే మని తలఁచె నొక్కొ తనచిత్తమునన్. 178

వ. అది యట్లుండె నాకర్ణునిబింకంబు పిదప నెట్లయ్యె ననవుడు సంజయుం డతని
కిట్లనియె. 179

తే. ఆననంబునఁ గ్రోధమహానలంబు, భీషణముగ రాధేయుండు భీముదెసకు
మరలి యురవడిఁ గవియ నయ్యిరువురకు మ,హాద్భుతం బగుసంగ్రామ మయ్యె నధిప.

క. బలుడేగలకై వడిఁ బె,బ్బులులపగిది మత్తకరులపోలిక దర్పో
జ్జ్వలసింహంబులచాడ్పున, నలవుఁ జలము మెఱయఁ బెనఁగి రారథికవరుల్.

క. పెనఁగు నెడం గర్ణునిడి,క్కునఁ జతురంగములు బెట్టుగోల్తల నాభీ
మునిమీఁదఁ గవిసి మంత్రిం, చినయట్టులు గూలె నతనిచేతిబలువునన్. 182

వ. అనవుడు నాంబికేయుండు. 183

క. తొడరెడుకోలఁదియె వానికి, వడముడిభుజవిక్రమంబు వారల మన మె
ప్పుడు వినమొ కర్ణ వినమో, యడిబీరపుఁదులువ గెలుచు నటె పాండవులన్.

ఉ. సూతసుతుండు పాండునృపసూనులఁ బోర జయించు నంచు గ
ర్వాతిశయంబునన్ మనమదాంధుఁడు కృష్ణుఁ దృణీకరించి సం
ప్రీతిగ సంధి సేయఁడ యపేతకళంకులు వారు వారికే
లా గత వేది దైవము దలంచు రణంబునఁ జేటు సంజయా. 185

వ. తానును తమ్ములుం జెడుదు రింతియ కాక యొండు గలదే యది యట్లుండె
భండనంబు తెఱంగు సెప్పు మనిన నమ్మనుజపతికి నాసూతసంభవుం డిట్లనియె.

చ. సమసిన సేనఁ జూచి రభసంబునఁ గర్ణుండు భీముఁ గిట్టి ద
ర్పము సిగు రొత్త ముప్పదిశరంబుల నొంచినఁ గెంపుసొంపు వ
క్త్రమునకు నొప్పు సేయఁగ నతండు వెసన్ విలు ద్రుంచి సూతుప్రా
ణముఁ గొనినం జలం బెదఁ బెనంగొన వాహనచోదకుండు నై. 187

వ. అతండు శక్తి వైచిన. 188

క. ఎనిమిదితునియలుగా నది, దునిమి మఱున్నందనుండు తొమ్మిదిశరముల్
తను వాడ నేయ బలువిలు, గొని యన్నియ కర్ణుఁ డేసెఁ గ్రూరాస్త్రంబుల్. 189

క. వాని నెడ నఱికి యప్పవ,మానతనూభవుఁడు నిశితమార్గణములు పై
పై నిగిడింపఁగ రాధా, సూనుండును సాయకముల [1]సోనలు గురిసెన్. 190

క. చెలఁగుపటుసింహనాదం, బులు ఱంకెలు గాఁగ వారు పొలిచిరి వృషభం
బుల క్రియ నొండొరులకు మా,ర్కొలయుచుఁ దాఁకుచు నుదాత్తరభసోజ్జ్వలులై.

ఉ. అత్తఱిఁ గర్ణువిల్లును హయంబులు నుగ్గుగ నేసి నెత్తుటన్
జొత్తిల మేన బాణములు సొన్పి మహత్సుతుఁ డార్చె నార్చినం
జిత్తము దల్లడిల్లఁ గురుసింహుఁడు దుర్జయుఁ బన్ప నాతఁ డ
త్యుత్తమసాహసప్రకటితోద్ధతి నాజగజెట్టిఁ దాఁకినన్. 192

తే. బలము లచ్చెరు వంద నట్లలవు మెఱయ, నీసుతుఁ డనిలసుతుఁ దాఁకె నిశితసాయ
కములనొప్పించి రథతురంగముల నొంచి,సూతునోనేయఁ గ్రోధవిస్ఫూర్తి నతఁడు.

క. తురగములతలలు సూతుని, శిరము నతనిమస్తకంబు శితశరషట్క
స్ఫురణమున ధరణిమీఁదం, దొరఁగించెం గర్ణుఁ డేడ్పుతోఁ గనుఁగొనఁగాన్.

వ. ఆలోనన సూతసూనుండు రథంబు సన్నద్ధంబు సేసికొనినవాఁడగుట నప్పాండుతన
యుం దలపడియె నమ్మేటిమగలు కోపంబులు నాటోపంబులు బలంబులుఁ జలం
బులు శౌర్యంబులు ధైర్యంబులు మెఱయు తెఱంగునం బెనంగి రట్టియెడ. 195

మ. ఖరనారాచము భీము వక్షమున నాకర్ణుండు బాహాబలా
భరణుం డై నిగిడింప నుచ్చి చని భూభాగంబు నాఁటంగ నా
తురతం బొంద కతండు నిష్ఠురగదం ద్రుంచెం దురంగంబులన్
ధరణిం గూల్చె ధనుర్విలాస మలరం దత్సూతునిం గేతువున్. 196

మ. విరథుం డయ్యును రాధనందనుఁడు దోర్వీర్యం బవార్యంబుగా
శరజాలంబుల భీముఁ గప్పుట మహాశ్చర్యంబు గావించె భూ
వరుఁ డంతం దనతమ్ము నారథికుఁ గావం బంచె నాదుర్ముఖుం
డు రయం బారఁగఁ దాఁకె భీమునకు నాటోపంబు దీపింపఁగన్. 197

క. అయ్యంగరాజుతోడం, గయ్యము సేయుచును దుర్ముఖప్రాణంబుల్
సయ్యనఁ దొమ్మిదియమ్ములఁ, గ్రుయ్యక డయ్యక యతండు గొనియె నరేంద్రా.

వ. ఇట్లు భవదాత్మజుండు పడుటయు. 199

ఉ. ఆతనిఁ జూచి కన్నుఁగవ నశ్రులు గ్రమ్మఁగ సూతసూతి శో
కాతురుఁ డై తదీయరథ మల్లన యెక్కఁగ భీమసేనుఁ డు
ద్ద్యోతితహేమభూషితచతుర్దశమార్గణవిద్ధుఁ జేయుడు
న్యాతశరంబు లన్ని వెస నాఁటె నతండును దద్భుజంబులన్. 200

వ. దానం గనలి యనిలతనయుండు. 201

ఆ. వాఁడినారసములు మూఁడు కర్ణునిఱొమ్ము, గాఁడ నేయ నాన గడచి నొవ్వ
భయముఁగదురఁజేయ రయమున నరదంబు,దోలికొని యతండు దొలఁగఁ బాఱె.

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 203

క. విను పౌరుషము నిరర్థక, మనుమానము లేదు దైవ మధికంబు మరు
త్తనయునిచే నారాధా,తనయుం డిట్లగుట నెవ్విధంబునఁ దలఁపన్. 204

క. అట్టన నేల మహాబలు,పట్టికి సురఖచరదనుజపన్నగులును మా

రొప్పట్ట రనినఁ గర్ణాదుల, కెట్టు నిలువ వచ్చు వాని యెదురం దిర మై. 205

క. పాండవుల గెలుచు నాజి ని,తం డని యగ్గించు సూతతనయుని మత్సు
త్రుం డతఁడు భీము నేపున, గం డడఁగినఁ జూచి మనసు గందక యున్నె. 206

క. వినఁడె జరాసంధాధులఁ, దునుమట మనదుర్జయుండు దుర్ముఖుఁడునో భీ
మునితోడఁ బెనఁగువా రే,మనిఁ కర్ణునిఁ గావఁ బనిచె నబ్బాలకులన్. 207

క. పవనజుఁ డొక్కఁడె పెఱపాం,డవులును సాత్యకియు హరియు డాఁతురె యుగ్రా
హవమునఁ [1]బ్రాణము లావున, నవిజయ్యులు వారిఁ దోడర నగునే తనకున్.

చ. అని పలుమాట లాడుటయు నమ్మనుజేంద్రునితోడ నాతఁ డి
ట్లను విష మెత్తి క్రోలి యది యంగము నారటపెట్ట నన్యులం
గినిసినయట్ల మీఁదు పరికింపక యమ్మెయి నీవు పాండునం
దనులకుఁ జెట్ట వై హృదయతాపము వచ్చినఁ [1]బల్కెదొండులన్. 209

వ. ఊరక బవరంబు తెఱంగు వినుము నీతనయులు దుర్మర్షణుండును దుర్మదుండును దుస్సహుండును విజయుండును విచిత్రుండును గర్ణునోటమి సయిరింపం జాలక వడముడిం దొడరి తూపు లడరించినం జూచి యాసూతసూనుండు దానును నతనిపయిం గవిసి యేసినఁ దద్విశిఖంబుల వారించుచు మారుతనందనుండు.

ఆ. ఏచి కురుకుమారు లేవురఁ దురగసా,రథులతోడఁ గూడ రయము మెఱయ
వసుధఁ గూల్చె మెఱుఁగు వాలారుతూపు లా, ఱాఱు నిగుడఁ జేసి యద్భుతముగ.

క. అనిఁ బడినరాచకొడుకులఁ, గని కర్ణుం డేటిబ్రదుకు గా బ్రదికెద నే
నని యింక నెన్నఁటికి [3]లా, వని భీముని నొంపవలదె యని తెం పెసఁగన్. 212

ఆ. కదిసి డెబ్బదేను కాండంబు లాతని,మేనఁ బఱపి యుబ్బు మిగిలి నవ్వ
నతఁడు నూటయేను శితవిశిఖంబుల, నతని నేసి చాపయష్టిఁ ద్రుంచె. 213

మ. రయ మారఁగ బలువిల్లు పుచ్చుకొని యారాధాసుతుం డేయ దు
ర్జయుఁ డమ్మారుతి వొంగి సూతుని వెసం జా నేసి విల్ ద్రుంచుచుఁ
హయసందోహముఁ గూల్చి [4]హాస్యమునకుఁ హాసంబు సేయఁ గద
స్ఫయదాకారత వైచె నాతఁ డది భగ్నం బయ్యె నాభీముచేన్. 214

వ. ఇట్లు గద ద్రుంచి పైపై నేయుపావనిబరవసంబునకుం దెరలక యొండుకోదండంబు గొని కర్ణుం డతనితనుత్రాణంబు దునియలు సేసి పెల్లేసిన నతండును దదీయకంకటంబును భుజంబును భేదించె నిప్పురుసునఁ బాదచారి యై పెనంగు నయోధ్యవడుం జూచి భూవరుండు సత్వరుం డై పనుపం జిత్రవిచిత్రచిత్రాక్షచారుచిత్రులును జిత్రధ్వజచిత్రాయుధచిత్రకర్ములును ధర్మపుత్రానుజుం దాఁకిన నతండు మహావాతపతితభూరుహప్రతతిభంగి దోఁప నక్కుమారసప్తకంబును రథసప్తిసారథిసహితంబుగాఁ బొడవడంగం జేసె నాసందునఁ గల్పితస్యందనుం

1. బ్రాణంబులు విను మవిజ. 2. నొడ్లఁ బల్కెదే. 3. రానన. 4. యాస్య...హాస్యంబు
5. చిత్రశరాసన చిత్రధ్వజ.

డై యాసూతనందనుం డప్పాండునందనునిపై నురవడించిన. 215

క. అఱిముఱి నిరువురశరములు, తఱుచుగ నొండొరుల బెట్టు దాఁకిన నయ్యు
ద్ధఱు నెత్తుటఁ దోఁగి కడున్, వఱలిరి కల్పాంతనవదివాకరుల క్రియన్. 216

క. అరదములు చిత్రగతులం, జరియింపఁగ ధైర్యములును శౌర్యంబులు ను
ద్ధురబాహావీర్యంబులు, సరి యై మెఱయంగ నధికసంరంభములన్. 217

ఉ. ఒండొరుమీఁద సాయకము లొక్కమొగిం బరఁగింతు రేపు మై
నొండొరుబాణముల్ నఱకి యుర్విపయిన్ నెఱయింతు రుగ్రు లై
యొండొరుమేనులన్ శరము లుచ్చి చనన్ నిగిడింతు రిట్టు లు
ద్దండతఁ బోరి రాఱనిమదంబుల నొండొరు మీఱునాసలన్. 218

క. మరుదాత్మజుఁ డేచిన న,న్నరుఁడు హరియు సంతసంబునం బొదలుదు రు
ద్ధురతం గర్ణుఁడు మిగిలినఁ, గర ముబ్బు విభుండు దమ్ముగమియుం దానున్. 219

తే. సూతనందనునకు నెఱ సొచ్చి చొచ్చి, సమదుఁ డగుభీమసేనుచేఁ జచ్చి చచ్చి
బలము లఱుగ నాకర్ణుండు దొలఁగిపోవఁ,[1]జూచుఁ దెగిపోఁడు పడినసీసుతులఁజూచి.

వ. శోకంబునం గోపంబునం గర్ణువిక్రమాటోపంబు దీపించిన. 221

క. గొడుగునను వింటికొమ్ముల, సిడమున నరదంబునందు సెల లవిసి కడున్
వడి నిగిడెడుచాడ్పున న,వ్వడముడి దెస నమ్ము లడరె వసుధాధీశా. 222

క. దానికి మనమున నించుక, యైనను దలఁకక సమీరణాత్మజుఁ డవి పై
రానీక నిలిపి యతనిం, దా నిరువదినారసములఁ దలరఁగఁ జేసెన్. 223

వ. అప్పుడు. 224

క. మనవారు వారివారలు, ననిలతనయువిక్రమంబు నగ్గింప సుయో
ధనుఁడు దనయొద్దియోధుల, ననుజులనుం గర్ణుఁ గావుఁ డని పనుచుటయున్.

భీమసేనుచేత శత్రుంజయాదికురుకుమారులు చచ్చుట.

వ. అప్పుడు శత్రుంజయుండును శత్రుసహుండును సుదేహుండును మదనుండును ద్రుముండును జిత్రబాహుండును వికర్ణుండును గర్ణరక్షణపరు లై కడిమివెల యఁ దలకడను యొక్కట భీమసేనుం దాఁకి[2]ధరాధరంబు నంబుధారలం గప్పు జలధరంబులచందంబున నతని నతినిబిడశరపరంపరలం బొదివినం బెరిఁగిన దర్పంబునం బొదలి యతండు దృఢైకముష్టినిర్ముక్తమార్గణసప్తకంబున నారిం బిలుకుమార్చి యార్చిన నాసింహనాదంబు విని ధర్మతనయుం డది విజయాగ్ర జుండు నిజవిజయం బెఱింగించుటగా నెఱింగి మనంబునం బొంగి ద్రోణుదెసకుఁ దఱిమి కయ్యంబు సేసె నట్లు పలువురుదమ్ములు వొలిసిన దుర్యోధనుండు దన మనంబున జూదంబునప్పుడు విదురుండు సెప్పినట్ల యగుచున్న దని విషాదంబు

1. జూచి తెగి మోడువడిన సీసుతులఁ. 2. ధారాధరంబులు నగంబు నంబుధారలం గప్పు

నొంది యాసభ నమ్మెయిఁ బాండవులం బఱచినపాపఫలం బనుభవించె ననవుడు
వైచిత్రవీర్యుండు. 226

క. గతవృత్తములకు వగవం, గత మేమి యతండు వెట్టికార్యము నాదు
ర్గతిఁ దప్పె నోర్చి కొడుకుల,కత వినియెదఁ జెప్పు చెప్పఁ గలయది యెల్లన్.

వ. అనిన నతనికి సంజయుం డిట్లను నట్లనిలజుం డార్చినం దేర్చి కర్ణుం డతనిపయిం గవిసి ఘోరసంగ్రామంబు సేయుచుండ నీసేన భీమసేనుఁ జుట్టుముట్టిన నతండు బెట్టిదంబు లగుభల్లప్రముఖబాణంబులఁ గేతుచ్ఛత్త్రచామరంబులు సూతరథరథ్యరథికావయవంబులుఁ దురంగమాతంగసుభటాంగంబులుఁ దునియ లై తొరఁగి పెరుఁగు నెత్తురుటేఱులవెంబడిం బాఱం జేయుటయుఁ బఱితశేషం బగునబ్బలం బిరుగెలంకులం దొలంగి[1]యంపపెట్టునేల కవుల సని చూచుచుండె వెండియు రాధేయుండు రయంబున నతనిం దాఁకి పోరె నట్టియెడ నమ్మారుతనందనుండు. 228

క. ఆభీలతఁ గర్ణునిక,ర్ణాభరణము చుక్కవడినయట్లు వడఁగ సం
శోభితశరమున నేసి మ,హాభల్ల మురస్స్థలమ్ము నాడఁగ నేసెన్. 229

క. ఆలోనన యారథికుని, ఫాలస్థలి నోలి నెనయఁ బదినారసముల్
గీలించిన నవి యచ్చట, నీలోత్పలమాలవోలె నెఱయం బొలిచెన్. 230

తే. అలిగి బాణశతంబున నాతఁ డతని, నొంచె నవ్వీరుచాపంబు ద్రుంచె నతఁడ
పఱపె బలువింటఁగర్ణుండు పటుశరములఁ,బట్టపవలింటిసూర్యుని ప్రభలు వోలయ.

వ. ఇ ట్లేయు నాసూతనందనువిల్లు[2]విదుర్పు దోఁపక గుడసువడుటఁ జక్రాకృతిం బొలుచు ననలశిఖలచెలువు దాల్చె నట్టిరయంబునకు భయంబు గొనక భీముండు నిగిడించుహేమలిప్తనారాచధారలు గగనలక్ష్మి కనకాభరణంబులచెన్ను చేకొనియె నప్పుడు కోపంబు రూపంబు గైకొన్నకై వడి నుదీర్ణుం డై యక్కర్ణుండు.

చ. పవనజుచాపముఁ హరులపగ్గములుం దునుమాడి కాఁడితో
నవి పెనఁగాడఁగా వెడఁదయమ్మునఁ గేతువు గూల్చి సూతుమే
నవియఁగ నేసినం బఱచె నాతఁడు ఫల్గునుచక్రదక్షుతే
రి వెనుక కుగ్రశక్తి యుదరించెఁ జలింపక భీముఁ డత్తఱిన్. 233

క. అది సూతనందనుఁడు దో,మ్మిదిశరములఁ దునుముటయు సమీరసుతుఁడు బె
ట్టిదముగ వాలుఁ బలుకయు, న్మదమునఁ గొన నతఁడు పలక నఱకె నఱికినన్. 234

మ. కరవాలంబున వైచి యారథికువిల్ ఖండింప నొండొక్కని
ష్ఠురచాపం బతఁ డెత్తునంతకు జవాటోపంబుఁ గోపంబు మ
చ్చరముం దేటపడన్ వియచ్చరులు మెచ్చన్ భీముఁ డాసూతసూ
తిరథం బల్లలనాడ దానిపయికిం దెం పొప్ప లంఘించినన్. 235

వ. అతండు కేతనంబునకుం గుదురుగాఁ బెను పొనరం గావించినపీఠంబు [3]నడుగున

1. యంపపెట్టున కవులం; యంపపెట్టుకొలంది కవులం. 2. నిడుపు; నిలువు. 3. నొదుఁగున;
ఒదుగున

నొదింగినం దేరిపయి నతనిం గానక భీమసేనుండు నలుదిక్కులుం బరికించి
యతని పాటుటయు లేకున్న నయ్యరదంబు క్రిందఁ దూఱె ననుతలంపున నతని
బట్టికొనువాఁడై డిగ్గ నుఱుకుటయుం దోడన తోఁచి రాధేయుండు రథచిత్ర
గతులు మెఱయరయుం బారఁ బెక్కునారాచంబులొక్క మొగిం దనువునఁ
జొనుపుచు నేచిన నయ్యనిలతనయుండు సాధనవైకల్యంబున వెడంగుపడియును
వెన్నీకమున్న విచ్చు చేతం జచ్చినసామజంబులహయంబులఁ బుచ్చికొని డాచేత
నొడ్డుకొనుచు వలచేత వైచుచుఁ బెనంగె నవియును వివిధవిశిఖంబులఁ దుని
యలు సేయుచు నెఱఁకులు నొనేయుచుఁ గర్ణుండు గదిసి తఱుమఁ దదీయస్యం
దనంబునకు దుర్గమం బగు ననియతం డర్జునాస్త్రపతితంబు లైనచతురంగంబుల
తిట్టలయొలంబు సొచ్చిన. 236

తే. మొనలతోడను దనతోడ మున్ను పెనఁగి
శ్రమము వొందియు న ట్లరదమున కరిగి
వెండియును బోరి కడు డస్సి బెండువడిన
యన్నిరాయుధుఁ జూచి సూతాత్మజుండు. 237

క. మనమునఁ గుంతీవాక్యం,బును నొలసిన నేయు టుడిగి పోయి కదిసి న
వ్వున మో మొప్ప నతని కి,ట్లను వింటం గడుపు లీల నల్లఁ బొడుచుచున్. 238

కర్ణుఁడు భీమసేను నవమానించి సిచోక్తులు పలుకుట.

ఆ. తిండిపోత నీకు భండనం బేటికిఁ, గడవఁ జేరి మనసు కాంక్ష దీఱ
నోపుకొలఁది మ్రింగి యూరక నీ వింటి, కడన యుండు మింక నడిచిపడక. 239

వ. అని మఱియును. 240

క. వనమున ఫలమూలంబులు, దిని ముని వై యుండఁ గాక ధీరోద్ధతిమై
నని సేయ నీకు వచ్చునె, చను మచటికి నుడిఁగి మడిఁగి శాంతుఁడపోలెన్. 241

వ అట్లు నీయొడ లుండ దేని. 242

క. చేయలఁతిం గని సమరము, సేయుము ననుబోఁటితోడఁ జెనయకు నరనా
రాయణులు వారె యచటికిఁ, బోయెద వేఁ బోయి బ్రదుకు పొంక ముడుగుమీ.

క. అని పలికె నట్టియెడఁ గృ,ష్ణునిపనుపున నర్జునుండు సునిశితనారా
చనితాంతపాతములఁ, నా,తనిఁ బిఱుసనఁ జేసి భీము దైన్యము వాపెన్. 244

క. మండెడుబలునారసముల, వెండియు నారజ్జులాని వివ్వచ్చుం డు
ద్దండత నేసినయెడ నవి, ఖండించెను గురుసుతుండు గర్వం బలరన్. 245

వ. అప్పు డశ్వత్థామ యఱువదినాల్గునారసంబుల నొప్పించిన నన్నరుండు నిలు నిలు
మని యదలించినం దెరలి యతండు కరులగమిఁ జొచ్చె నాలోనన యమ్మారుతి
సారథి యగువిశోకుండు తే రాయితంబు సేసి తెచ్చిన నెక్కె యాతండు విన్నని
మొగంబుతోడఁ గవ్వడికడకుఁ జనియె నప్పుడు సాత్యకియు నద్దిక్కునకు నగర్వ

గమనంబునం బోయె ననిన విని వైచిత్రవీర్యుండు సంజయునితో నిట్లనియె. 246

క. బలియురతోఁ బగ గొనినం, గలుగునె మే లెల్లభంగిఁ గౌంతేయులకుం
గలపా లీఁ దగుఁ దోడ్తోఁ, గలిమియుఁ గీర్తియును బొలియఁగా విన వశమే. 247

క. విను మడుగులపైఁ బడి యై,నను నెంగిలి గుడిచి యైన నరులకుఁ బగ లోఁ
గొని యరుల[1]కును పడఁచి బ్రదు, కనవలయు నిహమ్ముఁ బరముఁ గలుగునె చెడినన్.

క. తా నెఱుఁగఁ డొరుల సెప్పిన,నైనను విననేరఁ డట్టి యతిబాలిశు నిం
కే నే మందుఁ గొడుకు దు,ర్మాని గనునె బ్రదుకుపోక రాకలు దెలియన్. 249

వ. అది యట్లుండె. 250

ఆ. గురునిఁ గడచి నరుఁడు గురుసేన సొచ్చిన,యపుడ తెగియెఁ గార్య మదియుఁగాక
కలసి రట్టిబల్లిదులు భీమసాత్యకు,లకట సైంధవుండు హతుఁడ కాఁడె. 251

వ. సమరవిశేషంబు తెఱంగెఱింగింపు మనిన యమ్మహీపతి కతం డిట్లను నట్లు శైనే
యుండు గౌంతేయులఁ గూడఁ బోవ నలంబుసుం డను రాజు బలంబు మెఱయ నతని
మార్కొనిన నయ్యిరువురకుఁ బరస్పరబాణభంజనంబును వర్మవిదారణంబును
మర్మభేదనంబును ధనుర్దళనంబును భూచరఖేచరవిస్మయకరంబును నగుసంగరం
బయ్యె నొక్కింత సేపునకు నాశినిపుంగవుండు. 252

క. [2]తురగములఁ జంపి సారథి,శిరము దునిమి కుండలములఁ జెలువారెడున
న్నరపతితల యిలఁ బడ నుద్ధురభంగి వెడందవాతితూపుల నేసెన్. 253

క. ఏసి యెలమి నరుగఁగ దు,శ్శాసనుఁడు మొగంబుగా వెసన్ నీకొడుకుల్
డాసిన నవ్వీరుఁ డనా,యాసంబున దుస్ససేనుహయములఁ జంపెన్. 254

వ. చంపి యతనిరథంబునకు గవియుడుఁ ద్రిగర్తు లనేకు లడ్డంబు సొచ్చిన నతండు
సేయం గలవారిం బంచశతరథికులం బంచత్వంబు నొందించి బలంబుల బడలు
వడం జేయఁ బెఱవారు విఱిగిన నాసత్యకసుతుండును మెఱసి చన శూరసేన
సైనికులు దొడరుటయు దోర్విలాసంబు నెఱపి పఱపి కళింగులు గవిసినన్
గం డడంచి కడచి గాండీవిం గనుంగొని జలాశయంబు [3]వెలువడి సుస్థ
లంబు సేరిన ట్లాశ్వాసించుచున్న నచ్యుతుం డయ్యోధవరు నాలోకించి నరు
నుద్దేశించి. 255

మ. కృతవర్మాదులఁ జెప్ప నేల గురునక్షీణప్రభావంబు ము
న్నితఁ డెబ్భంగి నడంచె నొక్కొ యొకరుం డీ క్లేశమై రాకకుం
గత మ్మాధర్మజపంపు నీదెస సమగ్రస్నేహముం జూపెఁ జూ
చితె నీశిష్యుని సాత్యకిం బటుభుజశ్రీగర్వనిర్వాహకున్. 256

1. పెను పడఁచి. 2 హరులఁ బడ వేసి సారథి. 3. వెలువడి సింధురంబు సుస్థలంబు సేరిన [illegible]

వ. మన కింత ప్రియం బగునే యనిన నతనికి నయ్యింద్రనందనుం డిట్లను నితనిరాక
నాక ప్రియం బై తోఁచె నెట్లం టేని ధర్మరాజరక్షణంబున కితనిం జాలించి వచ్చితి
మీరథికుం డచ్చట లేమి నతం డే మగునో యెఱుంగ మాభూపతియును భార
ద్వాజు బారి నున్నవాఁడు సైంధవుండును నేలకు వ్రాలండు ప్రొద్దునుం బెద్దయు
వ్రాలె నది య ట్లుండె బలసారోదారు లైనగురుకృతవర్మాదు లగున నేకయోధ
వీరులతోడం బోరి రథ్యసారథిసహితంబుగా నిప్పురుషార్థపరుండు దప్పిం బడి
తెప్పిఱిం గాననియాలోనన కయ్యంబున దయ్యనివాఁడును సహాయసంపన్నుం
డును నగుభూరిశ్రవుం డదె తలపడఁ గడంగెడు నక్కురుసింహుండు శక్తిచాతుర్య
శౌర్యధైర్యాస్త్రవీర్యసమగ్రుండునుం గావున నిది సాత్యకికిఁ జాల డెప్పరం బైన
తెఱంగు వాటిల్లెఁ బాండవాగ్రజుం డీయన నిక్కడ కేల పుత్తెంచె గురుం
డామిషంబునకు వేచు డేగచందంబునఁ దనకు వేచుట దలంప వలవదే యనుచున్న
సమయంబున నాసోమదత్తసూనుండు శైనేయున కడ్డంబు వచ్చి నిలు నిలు మని
యదల్చి వెండియు. 257

—— భూరిశ్రవుండు సాత్యకితో యుద్ధంబు చేసి మడియుట. ——

సీ. తేఁకువ లేక పుత్తెంచిన [1]యప్పాండవజ్యేష్ఠునకుఁ దలవంపు గాఁగ
వచ్చుచో మార్కొని చచ్చినవారల, బంధులోకమునకుఁ బ్రమద మెసఁగ
నంతంతఁ జనుదేర నాదటఁ గనుఁగొను, శౌరికిఁ బ్రాణంబు జల్లనంగఁ
బెనఁగించి గెలిపింతు నని యాస సేయుకిరీటికి నాలావు దేటపడఁగ

తే. నాయుధంబులఁ దునిమి రథ్యములఁ గూల్చి
సూతుఁ దెగటార్చి తనువున శోణితంబు
వఱపి పఱుపుదు నిలిచిన నుఱక పట్టి
ప్రచ్చి పడవైతు [2]నెందుఁ బోవచ్చు నీకు. 258

క. అనిన విని నవ్వి నాతో, నని సేఁతకుఁ దెంపుసేసి యడరేదురథికుం
గనుట యది నాకుఁ బండువు, వినవే మీ కెల్ల వేరువిత్తని నన్నున్. 259

వ. అని పలికి సాత్యకి మఱియును. 260

ఆ. ఎదుర నుండ వెఱచి మన మఱి దవ్వగా, వచ్చి యొదిఁగి తేల పెచ్చువెఱిగి
ప్రేలె దిపుడ పట్టి నాలుక గోసెద, మాను మాను రిత్తమాట లేల. 261

వ. అనియె న ట్లయ్యిరువురు నొండొరులఁ బరుసంబులు వలుకుచుఁ దలపడి పలు
దెఱంగులమెఱుంగుటమ్ము లొండొరులపై నిగిడించుచు నొకళ్లొకళ్లమార్గణం
బులు మగిడించుచు వర్మంబులు వ్రయ్య నేయుచుఁ దనువులు నెత్తుట జొత్తిల్లం
జేయుచుఁ దమ్ము సేన లేనికపోరు సూచునట్లు సూడం బోరి పోరి పరస్పరతురంగ
దారణంబును మిథస్సూతమారణంబును నన్యోన్యధ్వజపాతనంబును నితరేతర

1. పాండవాగ్రజునకుఁ దలవంపు గాఁగ మఱియు. 2. నెందువోవచ్చు.

ధనుశ్ఛాతనంబునుం జేసి యిరువురుం గరవాలంబులుఁ బలకలుం గొని పాదచా
రులై చేరి వివిధచిత్రగతులం బెనంగి పాసి యించుకసేపు డప్పి దీర్చికొని క్రమ్మఱం
గదిసి పలకలు పఱియలు గావించి యలుఁగుల నొడ్డనంబుల నంగవంచనంబు
లను ప్రేటుపోటుల నవదరింప కుండం గాచికొనునోజ మెఱయు చుండిఁ
విన్నాణంబుతగులున మేనులు బెరసిన మల్లయుద్ధప్రకారం బగు పెనంకువకు
జొచ్చి రప్పు డాభూరిశ్రవుండు [1]మేలుచే యయి పోరుట గనుంగొని కృష్ణుండు
జిష్ణున కి ట్లనియె. 262

చ. పెనుమొనతోడ ముట్టి పెనఁగి పెద్దయు డయ్యుటఁ జేసి సోమద
త్తునిసుతుచేతఁ జిక్కి కడు దుర్దశఁ బొందె శినిప్రవీరుఁ డా
తనిఁ దగుఁ గావ నీకయి కదా యిట రాక మృగేంద్రుబారిఁ జొ
చ్చినకరివోలె నయ్యె వెసఁ జేకొని కావుము పాండవోత్తమా. 263

క. అనునెడ భూరిశ్రవసుం, డనూనబలు మొప్ప దానవాంతకునను జ
న్మనిఁ బట్టి పుడమిపై వైచినఁ గ్రిందై యోపినంత సేయుచు నుండెన్. 264

వ. అమ్మురహరుండు మఱియుం దఱిమి ధనంజయుతో నీకుం దోడ్పడ వచ్చి నీశిష్యుం
డొరులచేత దురవస్థం బొంద నూర కునికి యుచితం బగునే యనిన నతం డతని
కి ట్లనియె. 265

తే. ఒండుదెసఁ జక్కఁ జూడరాకుండునట్లు, గాఁగ రథములు పయిపయిఁ గ్రమ్మె వార
లెక్కటెక్కటి పోరుద రిపులు నాకు, నేయఁగాఁ దగ దీ రెండు నిట్టు లుండ.

వ. నెచ్చెలిచావునుం జూడం జాల నీరథికులను వారించెద నయోధ్యాధవరునిం గాచెద
ననియె నప్పుడు సాత్యకి చాల డస్సిన సౌమదత్తి యతిక్రమించి యెగసి పద
వైచి వానివలచేయి నురంబును నిడుగాలం ద్రొక్కి యెక్కుడుమదంబున మణి
కంకణకిరణస్ఫురణసుందరం బగుకరంబు మెఱయం గృపాణం బెత్తి గళంబు
దునియ వ్రేయువాఁ డై పూఁచిన నాభుజం బింద్రధ్వజంబునుంబోలెఁ బొలిచి
నీపై నికులమూడ్కులకు వేడ్కలు సేయ వాసుదేవుండు వేగిరపడి యేయు మేయు
మని పలికినఁ బార్థుం డక్కౌరవోత్తముం జిత్తంబున నగ్గించుచు వెడందవాఁడి
యమ్ము గ్రక్కునం దొడిగి గాఢాకర్షణంబును దీవ్రతేజంబును [2]రయంబునుం బరఁ
గం జేసి యేసినం దునిసి పడి యబ్బాహువు మహాభుజంగంబుచందంబున శోభిల్లె
నిచ్చటిసేన లెల్ల దురపిల్లె నాభూరిశ్రవుండు దన్ను నఫలితప్రయత్నుం జేసిన
వాఁడు గాండీవి యగు టెఱింగి యాఱసికోపంబున గర్హించుమనంబుతో నతని
దిక్కు సూచి తగునెలుంగున ని ట్లనియె. 267

ఉ. నీదెసఁ జూడ నొండొకరునిం దగ మాఱ్కొని పోరుచుండఁ బెం
పేది వినీచకర్మమున కియ్యకొనం దగునే భవాదృశుం

1. మేలుచేయి గ్గకొని కదియుంబోరుట 2 రయంబునం జేసి యేసినం.

డీదురుపాయ మగ్గురుఁడొ యింద్రుఁడొ రుద్రుఁడొ నీకుఁ జెప్పె దా
మోదరుఁ డింతపాపమున కోర్వఁగఁ జేయునె నిన్ను నర్జునా. 268

వ. అనిన విని యతం డబ్బాహ్లీకపౌత్రు నాలోకించి. 269

చ. నృపతులు సొచ్చి పోరునెడ నెయ్యరు బంధులుఁ దోడుపాటు నీ
చపుఁబనియే నినుం బగఱు సంపఁగఁ గావఁగ లేనిమీఁబలా
ధిపతుల దూఱు సాత్యకి యతిశ్రమ మొందినచోటఁ దాఁకి క
ష్టపఱిచి చంపె దీ వతఁడు సచ్చునె యాఱడి యేను గల్గఁగాన్. 270

వ. మీ రందఱు నట్ల కాదే యధర్మపరు లయి యభిమన్యు ననుచితంపుఁజంపు చంపితి రని నిరుత్తరుం జేసి యప్పుడు దన్ను నీకొడుకులుం గొందఱు రాజులును నిందించిన నత్తెఱంగునన పలికి వారలపలుకుల నుడిపి యాసోమదత్తి నుపలక్షించి శోకించి యాతనికుందు మాన్పం దలంచి. 271

తే. క్షత్రధర్మంబుకీడునఁ గటాకటా మ,హాత్మ నీయట్టివానికి ట్లధికపీడ
సేయవలసె నా,ప్రతినచర్చింపుమెల్ల,పనులకును మూలమాసుయోధనుఁడచూవె.

వ. అన్నరపతి నరకంబునం బడం గలవాఁడు నీవు సద్గతిం బొందు మనవుడు నతండు శైనేయు విడిచి యపసవ్యకరంబున శరంబులు వఱుచుకొని ప్రాయోపవేశనమతి నుండి ప్రాణాయామపరాయణుండై యోగయుక్తుం డయ్యె నంత నొడలి కుత్సాహంబు వచ్చి లేచి సాత్యకి గరవాలం బమర్చికొని మాధవధనంజయభీమాశ్వత్థామకృపకర్ణులు వలదు వల దని యెలుంగెత్తి వారింపఁ గ్రోధోన్మాదంబున శిరశ్ఛేదనంబు సేసిన భూరిశ్రవుండు సిద్ధచారణగణాభినందితుం డగుచుఁ బుణ్యలోకంబున కరిగె నాశినివరుండు దన్ను వారించిన వారల నుద్దేశించి యభిమన్యువధప్రకారం బుపన్యసించె నప్పుడు మనసైనికు లిట్లు దగునే యనువారును గోపం బేమి సేయింప దనువారును నతనిచేతఁ బడినవాఁ డుడుగునే యనువారును నిది విధివశంబు పొమ్మనువారును నై రనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె.

క. గురుకృతవర్మాదిరథిక,వరులకు నవిజయ్యుఁ డైనవాఁడు శినివరుం
డరయఁగ మహాద్భుతం బ,క్కురువరుచే నాతఁ డిట్లగుట సూతసుతా. 274

సంజయుఁడు ధృతరాష్ట్రునకు సాత్యకిపరాభవకారణంబు చెప్పుట.

వ. అనవుడు నతఁ డమ్మహీపతి కిట్లను దీనికిం గారణంబు గల దాకర్ణింపుము సోమవంశవరుం డగుయయాతినందనుం డయినయదునికులంబున జనియించినదేవమీఢునకుఁ బుట్టినశూరునికొడుకు వసుదేవుండు రూపగుణంబులం బ్రసిద్ధుండై పెరుఁగుచుండ దేవకుం డనుభూవల్లభుండు దనపుత్రికి దేవకికి స్వయంవరమహోత్సవం బాచరించిన నవ్వసుదేవునకై యయ్యాదవాన్వయజాతుం డగుశిని యవ్వనితఁ బరాక్రమంబునఁ దేరఁగూడిన రాజలోకంబుఁ దొడరి పోరంజాలక నిలిచిన

సోమదత్తుం డొక్కరుండునుం బోక పెనంగె నయ్యిరువురు నొండొరులచేత విరథులై కృపాణంబులు గొని ధరణికి లంఘించి పోరునెడ నయ్యదువీరుం డాక్రమించి బాహ్లీకతనయుం గొప్పవట్టి యొఱగం దిగిచి యనుకంప పెంపునం జంప నొల్లక తన్ను విడిచినం బోయి సిగ్గునం దల యెత్తి తిరుగ నేరక వనంబున కరిగి హరు నుద్దేశించి పెద్దకాలంబు దపంబు సేసిన నప్పరమేశ్వరుండు ప్రత్యక్షుం డై వరంబు వేఁడు మనినఁ దత్కాలంబునకు శినియును దదీయసుతుండును గడ చనుటం జేసి శినిమనుమని నసిం బడ వైచి తన్నుం జాలుతనయు నీ వలయు నని యడిగిన నద్దేవుం డట్ల యగుంగాక యని యానతిచ్చి యంతర్హితుం డయ్యెఁ దద్వరప్రభావంబున భూరిశ్రవుండు సాత్యకి నిట్లు సేసె నని చెప్పిన నాంబికేయుండు గయ్యం బటమీఁద నెట్లు సెల్లె ననుటయు సంజయుం డతని కిట్లనియె.

ఆ. సోమదత్తి యిట్లు సచ్చిన దదనంత,రంబ రథము సింధురాజు దెసకు
నరుఁడు నడపఁ బంచె నారాయణు నపుడు, గురుసుతాదిరథికవరులు నృపుఁడ.

వ. బరవసంబు సేసి యడ్డపడి రట్టియెడఁ గర్ణసాత్యకులకుఁ గయ్యం బయ్యె నత్తెఱంగు వివరించెద వినుము కృష్ణుండు త్రికాలవేది యగుటఁ దనతమ్మునికి భూరిశ్రవునివలనం బుట్టు నెడరు తెఱం గెఱింగి తొలునాఁటిరాత్రి నిజసారథి యగు దారుకునితోడఁ బార్థుని ప్రతిన నెరపం బూని పలుకు నెపంబున మనయరదం బాయితంబు సేసికొని యెల్లి గయ్యంబునకుం గొని రమ్మని చెప్పి నప్పు డెట్టియెడ యాలంబులతోఁ బాంచజన్యంబు పూరింపంగలవాఁడై పలికె నాచందంబున నంతకు మున్న యాసూతునకు నే తేరవలయుతెడవు గనుంగొని శంఖంబు పూరించిన వాఁడును శైబ్యసుగ్రీవమేఘపుష్పబలాహకంబు లనువాహంబుల వేగంబు నెఱియు మెఱయుం బొలుచు గరుడకేతనంబు గ్రాలఁ దేరు తత్కాలంబున కొదవం దెచ్చిన నయ్యచ్యుతుండు మెచ్చుచు నా శైనేయున కిచ్చినం జూచి కౌంతేయుం డచ్చెరు వందిన నతనికి నవ్విధంబు గొంత సూచించె నిట్లు సాత్యకి సన్నద్ధుండై.

తే. ఏచి నరునకు సాహాయ్య మాచరించు, కౌతుకంబున నే తేరఁ గర్ణుఁ డతని
నధికసంరంభమునఁ దాఁకె నక్కిరీటి, కని జనార్దనుతోడ ని ట్లనియె నగుచు.

క. భూరిశ్రవుండు సచ్చుట, సైరింపక సూతసుతుఁడు సాత్యకితోడం
బోరం దొడంగె మనము వి,చారింపక యొద్దువలయు సరిగొన కుండన్. 279

ఆ. అనుడు నతఁడు సాలు. నతనికి నాచక్ర,రక్షకులు గడంగి రయము మెఱయఁ
గడిసి తోడుపడిరి కావున నక్కడి, చింత వలవ దని మురాంతకుండు. 280

వ. తేరు సైంధవుని దెసకుం దఱిమె నప్పుడు శైనేయరాధేయులపో రెల్లవారును వెఱఁగుపడి చూచుచుండి రత్తెఱంగుసంగరంబు సురాసురగంధర్వులయందునుం గలుగదు వినుము మిట్లు పోరి పోరి యన్నారాయణానుజుండు. 281

కర్ణుఁడు సాత్యకితో యుద్ధంబు సేసి యోడి పోవుట.

చ. నిరుపమశక్తిఁ గర్ణు మెయి నెత్తురు వఱ్ఱుగఁ జేసి సూతునిం
దురగములన్ సిడంబు వెసఁ ద్రుంచి రథంబును నాతపత్రముం
దర మిడి నుగ్గుసేసె వసుధావర తమ్ములు రాజుఁ జూడ న
ప్పురుషత సూచి చేయఁ గలపార్థివు లాతనిఁ జుట్టు ముట్టినన్. 282

క. శరవేగము రథగమన,స్ఫురణవిచిత్రతయు మెఱయఁ బోరి యతం డ
య్యరదములగములు సుడివడఁ, దెరల మరలఁ బఱవఁ జేసి దీపించె నృపా. 283

క. అనుటయు ధృతరాష్ట్రుఁడు కృష్ణునిరథమును రథ్యములను సూతుఁడు నగుటన్
శినివరునకు నుత్సాహం, బనూన మయి చూపె యంతయధికుం డయ్యెన్. 284

వ. అనిన విని సంజయుం డతనికి ట్లను నట్టియెడ మున్న దారుకుండు దేరు దెచ్చు
సంరంభంబు సూచి యది కృష్ణునిపను పని యెఱుఁగనివాఁ డగుటఁ గయ్యంబు
గజిబిజిగాఁ దలంచుచు వానిపిన్నతమ్ముండు మేలిమిరథంబునం దగుతురంగం
బులం బూన్చికొని వివిధాయుధంబు లమర్చికొని కేతనోద్ద్యోతితంబు సేసి యార
థంబు వచ్చినఁజూడ నేతెంచి సన్నిహితుం డగుటయు సాత్యకి సముచితంబుగా
నయ్యరదం బెక్కి విక్రమాటోపంబు సూపుచుండ రథాంగధరునిసారథి రథ
సహితంబుగా నతనికడకుం జనియె నీకొడుకులు కర్ణుం గల్పితరథోదీర్ణుం గావించి
రనవుడు నాంబికేయుం డట్లు కిరీటిం గలసి భీముం డేమి సేసె నని యడిగిన. 285

తే. ఆతనికి సంజయుం డిట్టు లనియెఁ గర్ణు, చేత నవమానితుం డయి చిన్నఁబోయి
పార్థుపాలికి నరిగియుఁ బలుకకుండెఁ, గినుక సెరియుమనంబుతో మనుజనాథ.

వ. పదంపడి తన్నా సూతపుత్త్రుండు పలికిన పలుకు లాఫల్గునితో నుగ్గడించి వానిం
దొడరి యే నెల్లభంగులం బరిమార్తు ననిన నాతం డవి నాచెవి సోఁక నాడుట
నన్నుఁ బలుకుట గాక నీకుం బని యేమి నీ వటుండు మని పలికి రాధేయురథంబున
కభిముఖుం డై. 287

ఉ. ఏమిర కర్ణ భీము నటు లేటికిఁ దిట్టి తతండు దోలసి
గ్గేమియు లేక పాఱునెడ నెవ్వరు దిట్టిరి నిన్ను గెల్పు సం
గ్రామములోనఁ దప్పిదము గల్గినయంతన యింతగర్వ మే
లా మును నిన్నెఱుంగమె చలంబున సాత్యకి యిప్డు గెల్వఁడే. 288

క. గెలుపును నోటమియును ననిఁ, గలుగవె యెడపెట్టి యెట్టిఘనులకు నిమ్మోఁ
బలుకుదురే తగువారిం, దులువా నీకులము గుణముఁ దోఁచెం బ్రజకున్. 289

వ. ఇంతవట్టును వెలారింతు నీమాటలు మఱపకుండు మిదియునుం గాక నాయసన్నిధి
నధర్మంబున నభిమన్యువిల్లు దునిమితివి దానికి నీవు గనుంగొనుచుండ ధర్మ
ప్రకారంబున వృషసేనుతల దునుముదు మఱియు నీతోడం గూడ నప్పు డప్పా
పం బాచరించినవారిని నిన్నును నెట్లు సేసెదనో యటు సూడు మని పలికి తఱిమిన

మనసైన్యంబు లఱిముఱి నతనిపైఁ గవిసినఁ దత్సమరవిహారంబు దారుణప్రకా
రం బయ్యె మిహిరుండును మందరశ్మియగుచు వచ్చె నాసమయంబున సుయో
ధనుండు రాధేయున కిట్లనియె. 290

సీ. శైనేయుఁడును భీమసేనుండు నిరుదెస, రా నర్జునుఁడు సింధురాజుదెసకు
నేడ్తెఱఁ దఱిమెడు నింక నొక్కించుక, ప్రొ ద్దాఁగి పెనఁగినఁ బ్రొద్దు దాను
నస్తమించెడును నీయట్టిజోదునకు శ, ల్యుండును గురునందనుండుఁ గృపుఁడు
దుశ్శాసనుఁడు నేనుఁ దోడ్పడ నతనికిఁ, జే యార్పవచ్చునె చేటుకాల

ఆ. మైనఁ బ్రతిన వట్టె నంతియ తనతోడి, వార సోదరులును వీరు ననిన
నేల యెల్ల మనమ యేలుద మిత్తఱి, నలవుఁ జలముఁ జూపవలయు నీవు. 291

వ. అనిన సూతనందనుం డమ్మానవపతి నాలోకించి. 292

చ. అనిలతనూజుబాణముల నంగము లెల్లను జాల నొచ్చె నై
నను నను మీఱి వచ్చునె రణంబునఁ గ్రీడికి మేదినీశ మ
న్నన గలమేటిబంటు ప్రధనంబున [1]నింతలు సేయ కున్ననొ
ప్పునె యనిఁ బేర్చువాఁ[2]డ నట భూవర దైవము నేర్చు నావుడున్. 293

వ. ఆతండు ప్రీతుం డయ్యె నయ్యవసరంబున భీమసాత్యకిసహాయుం డగు నాసవ్య
సాచి గాడ్పుతోడు గలయగ్నిదేవుండునుం బోలెం దేజరిల్లి భల్లాదిబాణంబులు
నీబలంబులపై నిగిడింపఁ జతురంగంబులయవయవంబులుఁ జామరచ్ఛత్త్రకేతు
శకలంబులుఁ గోదండగదాదండాదిహేతిఖండంబులుం గిడ్వెరసి పాఱునెత్తురుటే
ఱులఁ దెట్టువలు గట్టె నట్టియెడ దుర్యోధనకర్ణవృషసేనశల్యకృపాశ్వత్థామలు
గడంగి తమతోడన తఱుముజయద్రథుం బిఱిందికిఁ ద్రోచుకొని పొద్దులావునం
జేవ యెక్కి యక్కిరీటిం దాఁకి తీవ్రశరంబులు వఱఁగించిన నవి యతం డొక్కొ
క్కటిం బెక్కుతునియలు సేయం దఱిమి యందఱ నొక్కుమ్మడి నొక్కొక్క
రుండు పెక్కమ్ము లమ్మధుసూదనధనంజయులతనువులం బఱపిన నన్నరుం డుఱక
యొక్కొక్కరినిం బెక్కునారాచంబుల నుృక్కించి. 294

కర్ణార్జునుల ద్వంద్వయుద్ధము.

క. సింధుపతిదెసకు మదవ, త్సింధురగతిఁ గవియఁ జూచి ధీరోద్ధతిఁ గో
పాంధమతి నడ్డపడియె వ, సుంధర గ్రక్కదల సూతసూనుం డధిపా. 295

వ. అప్పుడు. 296

ఆ. పదియు నేను నిశితబాణంబు లర్జునుఁ, డనిలనందనుండు శినివరుండు
మూఁడుమూఁడు మెఱుఁగువాఁడితూపులు మేను, గాఁడ నేయ నొచ్చి కర్ణుఁ డలిగి.

క. అఱువదియుఁబువదియమ్ముల, నెఱఁకులు నో నాడ నేసి సలిపి తనరయం
బెఱఁగించె మువ్వురకు న, త్తెఱఁ గద్భుతరసము వెల్లిఁ దేల్చె జనములన్. 298

1 వింతలు. 2 డనుట.

ఆ. నరుఁడు నూఱుతీవ్రశరముల నయ్యోధ,వరునితనువు రక్తవారిఁ దోఁప
నాఁటఁ దట్టినూఱు లై దడరించె న, వ్వేగమునకు రోషవివశుఁ డగుచు. 299

క. ఆవిజయుఁడు గర్ణునివిలు, వావిరిఁ దునుమాడి విపులవక్షము నవబా
ణావిద్ధముసేసి యతని, జీవము గొనునట్టిఘనవిశిఖ మేసె వడిన్. 300

వ. అది యర్ధచంద్రసాయకంబున నశ్వత్థామ త్రుంచె నంతం గాంచనభాసితం బగు శరాసనంబు గొని రాధేయుండు రయంబునఁ దీవ్రశరంబులు వరఁగింప నర్జునుండు నిలు నిలు కర్ణ యర్జును నెఱుంగవే యనుచు ననేకచండకాండంబులం గప్పినఁ గర్ణుండు నిలు నిలు మర్జున కర్ణు నెఱుంగవే యనుచు నతనిబహుపటుప్రదరంబులం బొదివె నట్లయ్యిరువురు నొండొరుల కదృశ్యమూర్తు లై సురలగ్గింపం బోరుచుండం గౌరవపతి తనవారి నెలుంగెత్తి కర్ణునకు దోడ్పడుం డని వనిచె నక్కాలందికిం గిరీటి గోపాటోపంబున. 301

మ. తురగవ్రాతముఁ గూల్చి సూతుతనువుం దున్మాడి విద్వేషిభీ
కరనారాచపరంపరానిహతి నంగం బార్తి నొందింప నా
తురుఁ డై కర్ణుఁడు దర్పహీనుఁ డగుడున్ ద్రోణాత్మజుం డెద్దియు యా
త్మరథస్థుండుగఁ జేసి యేసె విజయున్ మద్రేశుఁడుం దోడ్పడన్. 302

తే. కృపుఁడు వృషసేనుఁడును వారిగెడన గూడి, పార్థతనువునఁ దూపులు వఱపి రట్లు
పొదువునలువురపిఱుఁదను బొంచి సింధు,వరుఁడు నిగిడించె నమ్ములు నరునిమీఁద.

క. గురుతనయప్రముఖరథిక, వరులభుజావిక్రమంబు వారించుచు ని
ర్భరరోషమునం బార్థుఁడు, శరంబు లఱిముఱి నిగిడ్చె సైంధవుమీఁదన్. 304

వ. ఆసమయంబున సుయోధనుండు సేనలకుం జేయిపీచిన నొక్కుమ్మడిం గవ్వడిఁ గదిసి వివిధహేతివ్రాతంబులు మేన నించినఁ గలంక లేక కడంగి. 305

శా. గాండీవంబుగుణంబు ఘోరరవ మాకాశంబునం బర్వ వే
దండస్యందనఘోటకంబులు మహాస్త్రక్రూరపాతంబుల
ఖండీభూతములున్ విదారితములు న్భగ్నంబులుం గా సము
ద్దండుం డై యదరం గలంగి పఱచెం దత్సైన్యసంతానముల్. 306

వ. ఇట్లు ప్రచండమూర్తి యై మధ్యందినమార్తాండుండునుంబోలె వెలింగి వివ్వచ్చుండు వియచ్చరుల కచ్చెరు వందించె వెండియు దొర లందఱు నొక్కటఁ దఱుమ నతం డదల్చి యమ్ములవెల్లిం దేల్చి తెరల్చి దీప్తబాణపాతపూర్వకంబుగా జయద్రథునకుం గవిసిన నమ్మహారథుండు. 307

క. పోవక హాయ కేతనగాం,డీవములం బార్థుమైఁ గడిందివడిన్ సై
న్యావళియు దేవతలు నా,నావిధములఁ బొగడ నాఁటె నారాచంబుల్. 308

క. విజయుం డతనివరాహ,ధ్వజమును సారథిశిరంబు ధర నొక్కట న

క్కజముగఁ బడ నేసిన నీ, ప్రజ దామరపాకునీటిభంగిం దలఁకెన్. 309
క. ప్రాణములు గలుగునంతకుఁ, ద్రాణపరాయణత నీదురథికోత్తము ల
క్షీణజవమునఁ బ్రసారిత, బాణు లగుచు నతని కడ్డపడిరి నరేంద్రా. 310
వ. ఇవ్విధంబునఁ గృపాశ్వత్థామశల్యవృషసేనులు దెంపు సేసి సైంధవున కడ్డం బైనం జూచి యాసవ్యసాచి యతనిఁ దెగఁజూడ నెడ గాక యవుడు గఱచుచుఁ బ్రొద్దు దిక్కు గనుంగొనినఁ గేశవుం డిట్లనియె. 311
ఆ. చక్కఁ[1]జలము పెనఁగఁ జన దింక నినుఁడు ప, శ్చిమధరాధరంబు సేరఁ బోయె
దీని కొకయుపాయ మేను గల్పించెద, దానఁ జేసి కాని దాయ వడఁడు. 312
వ. అది యెయ్యది యంటేని. 313
క. ఇనమండలంబు మఱువడ, నొనరించెదఁ దమము పాండవోత్తమ యది గ్రుం
కిన చంద మైన సైంధవుఁ, డును గౌరవయోధులుం గడుం బ్రమదమునన్. 314
వ. ప్రతిజ్ఞాభంగం బయ్యె నని కయ్యంబుకడంక దక్కి విచ్చలవిడి నొండొరుల మెచ్చుచుఁ బొంగి చెలంగుదు రప్పుడు నీపూనిక దీర్చికొ మ్మని పలికినం బరాక్రమంబు సవ్యాజం బయ్యె నని మనోవ్యథం జెందుసవ్యసాచిం గనుంగొనుచు నమ్మాధవుండు మాయాతిమిరంబునఁ దిమిరవైరిం గప్పిన. 315
క. అది రవి గ్రుంకుటగాఁ గొని, మద మెసకం బెసఁగ నార్చి మనసైన్యంబుల్
వొదలె దలయెత్తి హర్షా, స్పదమతి సింధుపతి యపుడు పడమర సూచెన్. 316
వ. తదవసరంబున. 317
ఆ. ఎలమిఁ దేరిమీఁద నిలుచుండి పడమ ర, త్తెత్తి చూచుచున్నయిద్దురాత్ము
మస్తకంబు దునుము మసలక యని యర్జు, నునకుఁ జూపె సైంధవుని మురారి.

అర్జునుఁడు సైంధవునితల దునుముట.

క. అతఁడు గని గంధమాల్యా, ర్చిత మై దొన మెఱయుచున్నశితశర ముగ్రో
ద్ధతి నేయ డేగ పులుఁగును, గతిఁ గొను క్రియ నది హరించె గ్రక్కున శిరమున్. 320
వ. అప్పుడు సత్వరుం డై.
ఆ. శౌరి పార్థ పార్థ సైంధవుతల యిలఁ, బడిన నొప్పు దది నభంబునంద
నిలువఁ జేయు మేను నీ కెఱింగించెద, నత్తెఱంగు దెలియ ననిన నతఁడు. 321
క. పటుశరముల మీఁదికి డా, పటికిన్ వలపటికి నపరభాగమునకు ముం
దటికిఁ జదల నడపె[2]సము, త్కటరయమున శిరముఁ గందుకక్రీడగతిన్. 322
వ. అట్టియెడ. 323
క. మాయపుఁజీఁకటి విరియుడుఁ, దోయజమిత్త్రుండు మగుడఁ దోఁచెఁ బ్రజకుఁ గో
పాయత్తు లై [3]బలంబులఁ, జేయం గలవారు గడఁగి [4]శితబాణములన్. 324
క. నరుఁ బొదివి రతఁడు వారల, యురవడి వివిధాస్త్రతతుల నుడుపుచు నింగిం

1 జాఁగి పెనఁగఁ. 2 ననుత్కటరయమున. 3 చలంబున. 4 చేపారి వెసన్-చెడిపాటి సెసన్.

దిరుగ మును నడపుచుండెడు, శిరమును నేమఱక యుండెఁ జిత్రస్ఫురణన్. 326

వ. ఇట్లత్యాశ్చర్యకరణపరిణతబాహువీర్యుం డై విక్రమవిహారంబు సలుపుచుండి.

ఆ. దనుజవైరి యెంతదడ వింక నిలుపంగ, వలయు సింధురాజుతల సభమున
నచట వైచువాఁడ నేమిటి కివ్విధ, మాచరింపవలసె ననిన నతఁడు. 327

వ. వినుము వృద్ధక్షత్త్రుం డనుసింధుదేశాధీశుండు సంతానకరణతపోవిశేషంబున నీ జయద్రథుం బడసె నితండు కుమారుం డై వర్తిల్లుసమయంబున నొక్కనాఁ డశరీరవాణి వీఁడు సంగ్రామంబున నేమఱి తలదునుమం బడు నని యాదేశించిన నతం డెల్లవారును విన వీనిమస్తకంబు మహిం బడ నెవ్వఁ డేసె వానిశిరంబు శకలశతం బయ్యెడు మని తనతపంబుబలిమిం బలికి యతనిఁ బట్టంబు గట్టి వనంబునకు నియతుం డై యరిగె నట్లు గావున. 328

క. ఈతల పుడమిం బడ నీ, కాతనితొడమీఁద వైచునది యాపని వి
ఖ్యాతం బగుపాశుపతము, చేతన యగుఁ గాక యొంటఁ జెల్లునె మనకున్. 329

వ. ఆవృద్ధక్షత్త్రుండు శమంతపంచకసమీపంబున నుండు నీ వమ్మహనీయాస్త్రంబు నాశ్రయింపు మనవుడు నర్జునుం డట్లకాక యని భక్తియుక్తంబుగా నియతమతిం దత్ప్రయోగం బాచరించిన నద్దివ్యసాధనంబు సాయకపరంపరాకారం బయి యాశిరం బట గొని చని తదాశ్రమద్వారంబు సొచ్చునప్పు డజ్జనపతి జపయుక్తుం డై యుండ నమ్మహాస్త్రంబుమాహాత్మ్యంబున నమ్మస్తకం బతనితొడ మీఁదఁబడిన నతండు తదీయస్పర్శనంబున నెఱింగి దిగ్గన లేచుచుం ద్రోచిన నది భూతలపతితం బగుటయు. 330

తే. పగిలి యాతనితలనూఱు[1]వఱియ లయ్యె, శౌరి విజయుని నగ్గించె సకలభూత
ములు మహాద్భుతరసమున మునిఁగె నపుడు, సంహరించె నయ్యస్త్రమా సవ్యసాచి.

క. ఇవ్విధమున సైంధవుతలఁ, గవ్వడి యట నడపుశక్తి గనుఁగొని సేనల్
నివ్వెఱఁ గందె మనంబుల, క్రొవ్వడఁగెను దొరల కెల్లఁ గురువంశనిధీ. 332

సీ. సైంధవుఘోరకబంధంబు దల యిలఁ, బడునంతకును దేరిపైన నిలిచి
నుఱికూలుటయును విస్మయము గావించెఁ జూ,పఱ కట్లు పార్థుండు ప్రతిన నెఱపె
నీతనూభవుఁలు గన్నీళ్లు దొరఁగ న,త్యంతశోకముఁ బొంది రచ్యుతుండు
నన్నరుండును బరమానందకందళి, తాత్ము లై రత్తఱి ననిలసుతుఁడు

ఆ. నలిఁ జెలంగి సింహనాదంబు సేసిన, విని యుధిష్ఠిరుండు విజయుపూన్కి
నెఱయ చెలేఁగి హర్షనిర్భరాకృతి యయ్యె, నుల్లసిల్లి రతనియోధులెల్ల. 333

వ. అచ్చట నార్పులుఁ దూర్యనినదంబులుఁ జెలంగెఁ దద్బలంబులుఁ బరమప్రమోదంబునం బొందె నని సంజయుండు సైంధవవధప్రకారంబు ధృతరాష్ట్రున కెఱిం

గించె నని చెప్పినఁ జిత్తంబు గౌతుకాయత్తం బగుచుండ నటమీఁదివృత్తాంతం
[1]బెఱిఁగింపు మనుటయు. 334

ఉ. బిందుచిదాత్మనాదమయపీఠచతుష్కలసద్విహార ని
ష్యందిసుధాకృతీ పరమసౌఖ్య[2]విధాయక చిత్స్వరూప ని
ష్పందనిరంజనాస్ఖలితశాశ్వతనిర్మలవైభవా మహా
నందరసైక[3]తాత్మలయనక్రమ నిష్కల బోధపుష్కలా. 335

క. ఆస్తికచేతస్సహితా, కౌస్తుభరత్నాస్థిమాలికాశబలితవ
క్షస్తల సుమహితనిగమ, ప్రస్తవనీయప్రకార పరమోదారా. 336

మాలిని. శ్రుతిఫలరసభావస్తుత్యమూర్తీ నతార్తి
ప్రతిహనన నితాంతప్రౌఢహేలావినోదా
యితభువనవితానాహీన[4]నిర్వాహమోహ
వ్యతికరతిమిరప్రధ్వంసనాదీపరూపా. 337

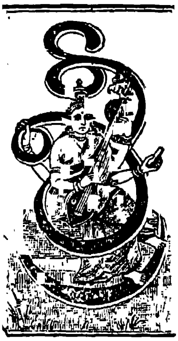
గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతంబున
ద్రోణపర్వంబునందుఁ జతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ద్రోణపర్వము, పంచమాశ్వాసము.

శ్రీధామలసదపాంగ
వ్యాధూతప్రణతదురితవర్గ[1] నిరోహ
ద్బోధాత్మకదేహ జగ
దాధారవిహారనిపుణ హరిహరనాథా. 1

కృష్ణార్జునులు సల్లాపము లొనరించుచు ధర్మజాకడ కరుగుచుండుట.

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లద్భుతోదారం బగునర
నారాయణులవిక్రమవిహారంబు విని వెఱఁగంది యాంబికేయుండు సంజయు
దిక్కు మొగం బై. 2

క. ఇవ్విధమున సైంధవుఁ డా, కవ్వడిచేఁ బడినపిదపఁ గౌరవు లెట్లై
రవ్వార్త సెప్పు మనవుడు, నవ్విభునకు నాతఁ డిట్టులనియె నరేంద్రా. 3

వ. అట్లు పాండవబలంబులు పొంగి కడంగి కుంభసంభవుమీఁదం గవిసి కయ్యంబు
సేసె నాసమయంబున నిక్కడ. 4

చ. కృపుఁడును ద్రౌణియుం గడఁగి క్రీడిపయిన్ శరవర్షముల్ మహో
గ్రపురభసంబునం గురియఁగా నవి మాన్చి యతండు వారలం
గుపితుఁడు గాకయున్ విశిఖకోటుల నల్లన కప్పువెల్లునం
గృపునిశరీర మొయ్య నొఱగెన్ రుధిరచ్యుతి మూర్ఛ వచ్చినన్. 5

వ. ఇట్లు కృపాచార్యుండు రథంబుమీఁదం బడినఁ దత్సారథి దేరు దొలంగం దోలు
కొని పోయె నశ్వత్థామయు నోహటించి తొలంగెఁ దక్కటిరథికులు పైఁబెట్టం
జాలక యంతంత నిలిచి రంత శారద్వతుండు దనయమ్ముల మూర్ఛిల్లుట సూచి
సవ్యసాచి వగచె నప్పు డన్నరునిఁ గౌఁగిలించుకొని నారాయణుం డిట్లనియె. 6

---

1 నిరీహద్బోధాత్మక; నిరాసోద్బోధాత్మక; నిరోధాబోధాత్మక.

క. కురుబలముఁ దొడరి గెలువఁగ, సురగణముల కైన నరిది శూరోత్తమ నీ
వురవడి గెలిచితి భాగ్య,స్ఫురణంబును బాహుబలముఁ బొగడం దగదే. 7

క. ఆవృద్ధక్షత్రతపము, వావిరి నోర్వంగ నీకు వచ్చినటుల వీ
రావహుని గర్ణు నోర్వం, గా వచ్చినఁ గాదె నాకుఁ గడుఁ బ్రీతి యగున్. 8

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్లను మహాత్మ భవత్కరుణం బ్రతిజ్ఞ యే
ను నెఱపఁ గంటిఁ బాండవమనోరథసిద్ధి భవద్దయాసమృ
ద్ధి నగుట వింతయే భవదధీనులకున్ విజయంబు ప్రాఁతె నీ
పను పొనరించువార మట భారము నీయది గాదె [1]యెప్పుడున్. 9

తే. అనుడు నుద్గతమందస్మితాస్యుఁ డగుచు, దనుజమర్దనుఁ డతనితో [2]ధర్మతనయుఁ
గానఁ బోవంగ వలయు భాస్కరుఁడు గ్రుంకు,చున్నవాఁ డని పలికిన నన్నరుండు.

వ. అట్ల కాక యనుటయుఁ గదలి భీమసేనుండును సాత్యకియును యుధామన్యుం
డును నుత్తమౌజుండును సముచితసల్లాపంబులు [3]సేయుచుం దోనే తేర సాంద్ర
శోణితపూరసేకంబున ఘోరం బైనసంగ్రామతలంబునం జని చని శౌరి సవ్యసాచి
నాలోకించి. 11

చ. కరులు రథంబు లశ్వములు కాలుబలంబు చమూపతుల్ మహీ
శ్వరు లఖిలాస్త్రశస్త్రములు చామరముల్ గొడుగుల్ సిడంబు లా
భరణము లిత్తెఱంగునను బార్థ కడుం జెలువొందెఁ జూడ సం
గరమహిఁ జిత్రవస్త్రమునఁ గప్పినచందముఁ దోఁపఁ జేయుచున్. 12

వ. భవదీయబాహావిహారంబు నుదారత్వం బిట్లుండునే యని యగ్గించుచు నరిగి సమ
యోచితం బగుటయును బ్రతియోధులు ఱిచ్చపడి యనికిం జేసియు సమరంబు
సాలించి తమగాక కెదురుచూచుచుం గూడికొని యున్నయుధిష్ఠిరాదుల
సమీపం బగుటయుం బాంచజన్యంబు పూరించినం బాండవాగ్రజుండు. 13

సైంధవుని సంహరించి కృష్ణార్జునులు వచ్చి ధర్మజునకు నమస్కరించుట.

తే. రథము డిగ్గి హర్షాశ్రులు గ్రమ్ముదేర, నెదురుకొనుటయు సంభ్రమ మెసక మెసఁగఁ
బార్థుఁడును గేశవుండును బాదచారు,లై రయంబునఁ జని మ్రొక్కి రవ్విభునకు.

వ. ఇట్లు ప్రణమిల్లిన. 15

క. నరపతి యానందాశ్రులు, గరసరసిరుహముల నొత్తి కను దనియఁగ న
య్యిరువురఁ జూచుచు మేనులు, గరు పాఱఁగఁ గ్రుచ్చి యొక్కకౌఁగిటఁ జేర్చెన్.

వ. ఇవ్విధంబున నాలింగనంబు సేసి యర్జునుతో నతం డిట్లనియె. 17

క. చే నెత్తురు గా కుండం,గా నాసైంధవునిఁ జంపి క్రమ్మఱ మీరల్
రా నోచితి నాభాగ్యం, బేన పొగడునట్టి దయ్యె నీతని [4]కరుణన్. 18

1. యెయ్యెడన్. 2. మనము ధర్మతనయుఁ గానఁ బోవలవదె యినుఁడు గ్రుంకు. 3. సేయుచు సాంద్ర...పూరసిక్తం బైనసంగ్రామ. 4. కతనన్.

క. అని వాసుదేవుఁ జూపిన, విని యాతఁడు నీదుకోపవేగంబున దు
ర్జనుఁ డాజయద్రథుఁడు పొలిసిన నెవ్వరి కెట్లు సేయఁ జెల్లదె యనినన్. 19

వ. అమ్మహీపతి యమ్మహాత్ము నుద్దేశించి. 20

క. దేవాసురసంఘంబులు, నీ వలిగిన రూ పడంగు నీకూరిమి సౌ
ఖ్యావహ మఖిలజగములకు, దేవ భవద్భక్తు లరులఁ దీర్చుట యరుదే. 21

వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబులం బ్రస్తుతించి భీష్మాదు లతనికతన మడియుట యుగ్గడించి నీవు కోపించినట్లు వర్తించుటఁ గౌరవులు సెడిరకాఁ దలంచెద ననుటయు నచ్యుతుం డాభూపాలు నాలోకించి ధర్మోత్కృష్టుండ వగునీకు నరిష్టం బాచరించినవారికిఁ జెడకుండ వచ్చునే యను నెడ ననిలసుతుండును సాత్యకియును దనువులఁ గ్రొత్తగంట్లు గొమరార నద్ధరణీపతిచరణంబులకుఁ బ్రణతు లైన నతండెత్తి కౌఁగిలించికొని వారలు కుంభసంభవకృతవర్మాదులసంరంభంబుమర్దించుట పేర్కొని యభినందించె యుధామన్యుండును నుత్తమౌజుండును దగిన తెఱంగునం గాంచినవారి నుచితవచనంబుల సంభావించెఁ దదీయసైన్యం బెల్లను బ్రమోదభరితం బైకయ్యంబునకుం గాలు ద్రవ్వుచుండె నానమయంబున శోకవిస్మయవివశుం డగుచు దుర్యోధనుం డంతర్గతంబున. 22

ఉ. ద్రోణుఁడు గర్ణుఁడుం గృపుఁడు ద్రోణసుతుండును నేల వాని గీ
ర్వాణుల కైనను జెనయవచ్చునె యెవ్వరు నాజిఁ గౌరవ
త్రాణపరాయణత్వమున దర్పము సూపఁగ లేమి దెల్ల మ
క్షీణపరాక్రముం డయినక్రీడికి నిక్కపుటక్క వచ్చినన్. 23

వ. అనుచు నుత్సాహరహితం బైనచిత్తం బుత్తలపడఁ గుంభసంభవుపాలికిం బోయి పరులజయంబును దమవారు సమయుటయు నుగ్గడించి మఱియును. 24

సీ. బల్లిదుఁ డగుభీష్ముఁ బడ వైచి సోదర,వర్గంబుఁ దాను ననర్గళముగఁ
గ్రాలెడు నేచి శిఖండి యింతకు మున్న, పొలిసె నే డక్షౌహిణులు గిరీటి
చేత సైంధవుపాటు సెప్ప [1]జిట్టలు నాకుఁ,బూని యేతెంచి కాంభోజవిభుఁడు
జలసంధుఁడును సుదర్శనుఁడును లోనుగాఁ, గలుగుభూపతులు పెక్కండ్రు నేఁడు

తే. గలనఁ గూలిరి వీరిలోకంబ యైన, నొండెఁ బాంచాలబలమును బాండవులను
దండి సై తెగఁజూచిన నొండెఁగాక, యెట్లు వాయు నా కిందఱఋణము సెపుమ.

క. ననుఁ దనుఁగుబంటు గావునఁ, బోరిగొనఁ జోర వీవు సూతపుత్త్రుఁ డొకఁడ మా
ర్తుర మారొకనియెడు నతనికి, వెరవును గఱతలును లేవు వీరుం డగుటన్. 26

వ. అతఁడునుం బోరి పోరి చేడ్పడి సైంధవుం గోలుపోయె ననవుడుఁ గటకటం బడి యాచార్యుం డతని కి ట్లనియె. 27

చ. నను మదిదూఁటువోవువచనంబుల నేటికి నిట్లు నొంప న

1. జెట్టలు.

ర్జునుని జయింప రామి పలుచోటులఁ జెప్పనె దేవకోటికై
నను నవిజయ్యు భీష్ముఁ బ్రథనంబున నాతఁడు సంపఁ గౌరవుల్
మన రని తోఁచె నాకు నభిమానముఁ గాచుటకై పెనంగెదన్. 28

ఆ. శకునిచేతియడ్డసాళ్లు నేఁడు గాండీవముక్తబహుపటిష్ఠబాణ
మూర్తిఁ గవిసి నీకు నార్తి యొనర్పంగ, [1]నాఁకగొనఁగ నెట్టు లగుఁ గుమార.

క. భూరమణ విదురుఁ డమ్మెయి, వారింపఁగ నతులపుణ్యవతిఁ గృష్ణను మీ
వారెల్లఁ జూడఁ బఱిచిన, క్రూరపుఁ బాపపుఫలంబు గుడుపక యున్నే. 30

క. ఆసభ నీవును మీఁదు, శ్శాసనుఁడును గర్ణుఁడును బ్రశస్తచరిత్రో
ద్భాసితు లగుపాండవులకుఁ, జేసినకీడెల్లభంగిఁ జెఱుపదె మిమ్మున్. 31

ఉ. అన్నివిధంబులం బఱిచియైనను నక్కటికంబు లేక వా
రి న్నెఱి మాలి కానలఁ జరింపఁగఁ బంచినఁ బోయి వచ్చి య
య్యన్నయుఁ దమ్ములుం దమకు నయ్యసగం బిల వేఁడి కాన కి
ట్లున్నను వారి మార్కొనుట కోర్చితి నేనొకబ్రాహ్మణుండనే. 32

క. నీవును నచ్చటఁ బన్నిన, నీవారును సైంధవుని ననిం బడ కుండం
గావఁగఁ జాలర యేనును, నీవాఁడన కాన యేల నిందింపంగన్. 33

వ. అని వీడ నాడి వెండియు. 34

క. పాంచాలురుఁ బాండవులు ను, దంచితగర్వమున ననికిఁ దఱిమి యొడలు మం
డించుచు నుండఁగ నిట్లుడి, కించెద వొకవలన నీవుఁ గీడుపలుకులన్. 35

ద్రోణుఁడు పాంచాలురఁ జంపక కవచంబు విడువ నని ప్రతిజ్ఞ సేయుట.

వ. అని పగతురయుత్సాహం బుపన్యసించి. 36

క. పలుకులఁ బనిలేదీకే, తలపెట్టక పోరువా రుదగ్రత నేనుం
బలము మెఱయఁ బాంచాలురఁ, బొలియింపక కత్తళంబు పుచ్చ నరేంద్రా. 37

క. కావున మనసైన్యంబులు, సేవ సెడక సంగరంబు సేయునటులుగా
నీ వుత్సహించి నిజబాహావిభవము సూపు శక్తి కనురూపముగాన్. 38

వ. అని తెంపు సేసి. 39

క. భూసురభక్తియు వృద్ధో, పాసనముం గలిగి ధర్మపథవర్తనని
త్యాసక్తుఁడ వగు మనఘా, నానుతు బోధింపు వగపునకుఁ జొరకుండన్. 40

వ. నాచేతఁ దెగనిపాంచాలురు గలిగిరేనియు వారిం బోనీక పొడివి తెగఁజూచునది
యని చెప్పుము. 41

క. అని పలికి గాఢనిశ్చయ, మున వందనం బెలమిఁ బొంద మును [2]కలఁగిననీ
మొన లెల్ల నొక్కమొగముగ, నొనరిచి తలకొలిపె భూసురోత్తముఁ డనికిన్.

---

1. నాఁక గొలుప; మాన్పనెట్టులగుఁ గుమారనాను. 2. కలఁగి కలం, గని మొన లొక్క మొగముగ.

వ. అట్లాచార్యుండు పురికొల్పినం గౌరవపతి సమరసముత్సాహరహితం బగుమ
నంబుతో సూతనందనుఁ జేర నరిగి యి ట్లనియె. 43

క. అరుల కభేద్యం బగున, ప్పురుషుని బలుమోహరంబు వన్నించి తుదిం
జొర విడిచెఁ గాని గురుఁ డ, న్నరు నాఁగఁడ యతఁడు గీడు నాకుం జూడన్. 44

క. ఒకఁ డట్లు సొచ్చి భూప, ప్రకరంబులఁ గూల్చి సింధురాజుఁ దునిమె నె
ట్లొకొ యతనికడిమి కుంభజు, నికి వారింపంగ రామి నిక్కం బరయన్. 45

క. తనమాట నమ్మి సైంధవు, మొనకుం దెచ్చితిమి గాక మున్నెఱిఁగిన నా
తని నింటఁ బెట్టి వత్తుము, మనసేనయు నివ్విధమున మడియక యుండున్. 46

క. మన మెంతసెట్టలమొ ఫల్గునుపై నాతనికి నంత గూర్మి గలిగె నే
మనఁ గల దింక నతనిఁ గొని, యని సేయుద మనుట కార్య మగునే మనకున్.

చ. అన విని కర్ణుఁ డి ట్లనియె నగ్గురు దూఱఁగ నేల యాతఁ డో
పినటుల పోరుఁ గాక నరుబీరము లావును నెక్కు డైన వా
ని నుడుప వచ్చునే విధియు నేర్చు విషం బిడి యిల్లు గాల్చి కా
ననమున కేఁగఁ జేసి యొక నాశముఁ గంటిమె గొంతిసంతతిన్. 48

క. కావున మనసైంధవునిఁ, దైవము తెగటార్చె వంతఁ దలరి మనమునం
జేవ సెడ నేల పోరం, గా విధి [1]పంచినటు లయ్యెఁ గడఁగన వలయున్. 49

క. అనునెడఁ బాండవసేనలు, మొనసి కదియ నడచె నీదు మొనలుం దగ మా
ర్కొనియె నిటు లుభయబలములు, ననిమిషులకు వేడ్క పుట్టునట్లుగఁ దాఁకెన్.

క. తురగము తురగముఁ గరి కరి, నరుఁడు నరుఁడు దేరు తేరు నలిఁ దాఁకినయ
ప్పురుసందన మేమి సెప్పుదుఁ, బొరి మిడుఁగుఱు లెగసి కైదువుల పొడి రాలెన్.

వ. అట్టియెడ నీకొడుకు సైంధవునిచావునకు దుఃఖితుం డగుటఁ బ్రాణంబుల దెస
నిరపేక్షుం డయి కడంగినం గని ద్రోణకృపకర్ణులు వారింపం ద్రోచి తలకడచి
దర్పప్రచండగతిం బాండవసైన్యంబు సొచ్చి నిశితవివిధవిశిఖపరంపరలు పరఁ
గించినఁ జతురంగంబులయంగంబులు ధరం దొరఁగి చిక్కువడి మదకలమా
తంగంబు గలంచినకమలాకరంబుచందం బయ్యె నప్పు డందుఁ జేయం గలబలు
మగ లెల్ల నొక్కమొగిం గవిసి యమ్మహీపతిం బొదివిన నతండు భీమసేనుఁ బది
బాణంబులను నకులసహదేవద్రుపదవిరాటద్రౌపదేయుల మూఁడుమూఁడు మా
ర్గణంబులను శిఖండిని నూటను ధృష్టద్యుమ్ను డెబ్బదింటను ధర్మపుత్రసాత్యకుల
నైదైదమ్ములను ఘటోత్కచు నఱువదినాలుగింటను నొప్పించి కేకయచేది
ప్రముఖయోధవరుల ననేకసాయకంబుల బెట్టుపఱిచి సింహనాదంబు సేసిన. 52

క. ఆధర్మనందనుఁడు సక్రోధాత్ముం డగుచు నేసెఁ గోదండము ను
గ్గై ధరఁ దొరఁగఁగ నాతఁడ, బోధంబునఁ దేరిమీఁదఁ బొలుపఱి వ్రాలెన్.

1. యెటు పంచె నట్లు గడఁగన ; యెట్లు...గడపఁగ.

తే. ఇట్లు మూర్ఛిల్లుటయుఁ గౌరవేశ్వరుండు, సచ్చె నని యెడు నెలుఁగులు శంఖకాహ
ళారవంబులు సెలఁగఁ బ్రియంబు నొందె, వారిబలములు ద్రోణుఁ డేపారి కదిసె. 55

వ. అంత.

క. తెలి వొందె యుధిష్ఠిర నిలు, నిలు మని రభసమునఁ దాఁకు నీసుతుఁ గని యా
బల మేచిన నీబలముం, బెలుచ నిగుడ నపుడు రణము భీషణ మయ్యెన్. 56

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుం డట్టియెడ నాచార్యుం డెవ్విధంబున నరివధంబు సేసె
నిందలియందలిచేయంగలసైనికోత్తము లెత్తెఱంగునం బెనంగిరి చెప్పు మన
నపుడు సంజయుం డి ట్లను న ట్లుభయబలంబులుఁ బురికొని పోరుచు నుద్దండ
రయంబు మెఱసి యుధిష్ఠిరప్రముఖపాండవులును శైనేయాదియాదవులును ద్రుప
ప్రభృతిపాంచాలురును విరాటపురస్సరమాత్స్యులును గుమారవర్గంబును
మఱియు ననేకదండనాయకులును సాయకాసారంబు పరఁగించుచు భారద్వాజు
పై నడరిన నతం డత్యుదీర్ణుం డయి కర్ణుండు మొదలుగాఁ గలబలుమగ లిరు
గెలంకుల సంరంభంబునం దఱుమ విజృంభించె నయ్యవసరంబున నెగసినధరణీ
పరాగంబు జనంబులచూడ్కులు నిగుడ నీక యుండె నాలోనన శుండాలసుభట
ఘోటకంబులయంగంబులం గ్రమ్ముదెంచురుధిరం బది యడంచిన నమ్మొనల
కడంక రెట్టించె నప్పుడు కౌరవులదిక్కున ఘూకసృగాలరవంబులు సెలంగ వా
రది సరకుసేయక సమరోన్మత్తులై నెత్తురుటేఱులు వాఱఁ గేలి సలిపి రాసమ
యంబునఁ గేకయరథికులును ధృష్టద్యుమ్నతనయులును లోనగువారిం జక్కం
ద్ర నక్కుంభసంభవుండు నుఱిపియు మఱియుఁ బలువురఁ బఱిపియుఁ గడిమి
నెఱపం బ్రతాపశీలుం డగుశిబి సాహసరసికుం డై: 57

క. ఉరవడిఁ దాఁకుటయును బది, శరము లతనిమేనఁ గ్రుచ్చె సాయకగురుఁ డ
చ్చెరు వగుమగఁటిమి నతఁ డు, ద్ధురుఁ డై తత్సూతుశిరము ద్రుంచెం బెలుచన్.

తే. త్రుంచి తోడన మువ్వది తూపు లతని
యొడల నాఁటుడు హయములమెడలు సూతు
గళము నజ్జనపతికుత్తుకయును దునిమె
ఘోరభల్లషట్కమ్మునఁ గుంభభవుఁడు. 59

వ. అప్పుడు. 60

తే. భానుమంతునిఁ జంపినపగ మనమునఁ, బెట్టికొని యుండి యాతనిపట్టి భీము
సేనపై నడిఁ గాళింగసేనతోడఁ, గవిసి నారాచధారలఁ గప్పి యొప్పె. 61

క. కినిసి బకమర్దనుఁడు వెసఁ, దనయరదము వానితేరు దాఁక బఱపి యా
తనిమీఁద నుఱికి క్రమ్మెం, గనుకని నెంపపోడి సెదరఁ గాలం గేలన్. 62

భీమసేనుఁడు దుర్మదదుష్కర్ణులం జంపుట

వ. అమ్మహోగ్రసముద్ధతిం జూచి పాంచాలసైనికులు సింహనాదంబులు సేసిన

సహింపక సూతసుతుండును దత్సోదరులును నవ్వీరుం బొదివిన నతం డద్భుతంబుగా[1]ధుర్వునరదంబుమీఁదికి లంఘించి వానిఁ బిడికిటిపోటునఁ జావం బొడిచి జయరాతునిపైఁ గవిసి యాతని నతనిసూతునిఁ గాళ్లు లిరుగేలం బట్టి [2]బెట్టిలపై వ్రేసి గతాసులం జేసిన నలిగి కర్ణుండు శక్తి వైవ మలంగి వెరవున నొడిసికొని దానిని యవ్వడముడి యతనిపై వైచినం గని గాంధారమహీవల్లభుండు భల్లంబున నడుమన నఱకె నంత గురుకుమారు లమ్మారుతిం జుట్టు ముట్టి [3]విశిఖంబులు నిగిడించినం గోపించి దుర్మదుని తేరి కురవడించి తురంగంబులం బొరివుచ్చి సారథిం జదిపిన నాతండు దుష్కర్ణుస్యందనం బెక్కె నయ్యిరువురు నప్పాండుతనయుతనువున మెఱుంగుటమ్ములు గిఱిగొలుపం గిట్టియారథంబుగూల నవలీలం దన్ని దుర్యోధనద్రోణికృపకృతవర్మకర్ణశల్యబాహ్లికులు సూచుచుండ నక్కుమారుల నిద్దఱం గాల నొక్కనిం గేల నొక్కనింగా సమయించె నివ్విధంబునం జిత్రవధవిహారంబున విజృంభించునాభీమసేనుం జూచి రుద్రుండు రభసోద్రేకంబునం బాండవేయులకుఁ దోడ్పడం జనుదెంచెం గాక మానవు లిట్టివారునుం గలరే యనుచు నీవారెల్లను వెఱచఱచి యిద్దఱొక్క తెరువునం బోక పఱచి రక్కుమారకంఠీరవుం డుక్కునం దమసేనదిక్కు సూచి యెత్తువిరిదామరలం దెగడుకన్నులం గౌంతేయాగ్రజు నుపలక్షించి కేలు మొగిచి ఫాలంబునం జేర్చు నప్పుడు తన్మూర్తి నతండును నకులసహదేవద్రుపదవిరాటులును దేఱి చూడ శంకించి మాఱుమొగంబులతో నగ్గించి రాసమయంబున. 63

క. కడువడి గురుఁ డనిజులపై, నడరిన రాధాతనూభవాదులు దోడై
కడఁగుటయుఁ గనుంగొని నీకొడుకుగమియుఁ గదిసె నుదితకోపస్ఫురణన్. 64

తే. వారుఁ దలపడి పోరిరి దారుణముగ, ధర్మసుతుఁడును గవలు నుద్దండవృత్తిఁ
దఱుమద్రుపదవిరాటసాత్యకులు మఱియుఁ, జేయఁగలయట్టిమేదినీనాయకులును.

వ. అయ్యవసరంబున సోమదత్తుండు దనకు సాత్యకి సన్నిహితుం డగుటయు నతనితో నిట్లనుఁ బ్రాయోపవిష్టుం డగుభూరిశ్రవుఁ జంపి తది బోయచందంబు గాక రాజధర్మం బగునే యీరేయి నీవు నాచేత బ్రదికిపోవువాఁడవే యని పలికి సింహనాదంబు సేసి శంఖంబు పూరించిన నాశైనేయుండు భూరిశ్రవుండు సచ్చుట యొప్పదేని నిన్నొప్పెడునట్లు సంపెద నిట్లు రమ్ము శలునిచా వొప్పు నొప్ప దని యుగ్గడింప వది యేమి నీకెట్లయినం గాని కా దని భంగించె నిత్తెఱంగున నొండొరుల నోనాడి యేటు లాడం దొడంగి రప్పుడు నీకొడుకు ఘోటకస్యందనసందోహసమేతంబుగా నక్కౌరవునకుం దోడ్పడియె శకునియుఁ దన బలంబునుం దానును నాతనిం గూడుకొనియె నవ్విధంబునం బలువు రొక్కనిపైఁ గవిసినం గని ధృష్టద్యుమ్నుండు భూరిసైన్యసమేతుం డై వారల నెదుర్కొనినం

---

1. ద్రుతనరదంబు 2. బెట్టిలతో నేసి; బెట్టిలవేసి 3. విశిఖశిఖలం-గుప్పిన; విశి...గుదియించిన,

బోరు ఘోరం బయ్యె నట్టియెడ. 66

తే. సోమదత్తుండు తొమ్మిది సునిశితాస్త్రములఁ శినిప్రభు నేసిన నలిగి యతఁడు
నతని[1]నన్నియమ్ములనమూర్ఛితునిఁ జేయ, రథముదొలఁగంగఁదోలెసారథి గలంగి.

మ. కని ద్రోణాత్మజుఁ డేచి సాత్యకిభుజాగర్వంబు మాన్పింతుఁ బొ
మ్మని పోఁ బో నడుమన్ ఘటోత్కచుఁడు ఘోరాకారదైత్యప్రజం
బును దానుం బటుభంగిఁ దాఁకుటయు నీపుత్త్రుండుఁ గర్ణుండుఁ ద
క్కినవారున్ [2]వెఱ వానితోడియనికిం గ్రేడించి రుర్వీశ్వరా. 68

వ. అట్లు సంధ్యాసమయసంవర్ధితబలుం డగునప్పూర్వగీర్వాణునికొల్తల కోర్వక మేటిమగ లెల్లం దొలంగిన. 69

క. గురుసుతుఁ డొక్కరుఁడును సు, స్థిరుఁ డై తద్బాణనిహతిఁ దెరలక యతిని
ష్ఠురనారాచంబులు పది, యురమున నాఁటింప దానవోత్తముఁ డలుకన్. 70

క. వడిఁ జక్రంబున వైచిన, నడుమన గురునందనుండు నఱకెం బుణ్యం
బెడలిన నరుసంకల్పము, వడువున నది వమ్ము గాఁగ వసుధాధీశా. 71

అంజనపర్వుం డశ్వత్థామతో యుద్ధంబు సేసి చచ్చుట.

వ. అప్పు డద్దనుజునితనయుం డంజనపర్వుం డశ్వత్థామం దలపడి బలుతూపులం బొదివిన బెదరక యతం డయ్యసురవీరునివిల్లు ద్రుంచి విరథుం జేయుటయు వాఁడు కరవాలంబు గొనినం దునిమె గద వైచినం దుముకు సేసె నింగి కెగసి మోఁగుచుం బాషాణవర్షంబు గురియ నదియును వారించి యమ్మాయావి మేన మేఘంబున గిఱికిగొనుతరణికిరణంబులం గ్రేణిసేయుపటుబాణంబుల నిగిడించె మఱియొండురథంబున నరుదెంచినఁ దలద్రెంచె నిట్లు గురుపుత్త్రుండు వానిం బరిమార్చి పేర్చి పాండవబలంబులఁ బరిమార్పం దొడంగినం గని కడంగి హిడింబానందనుండు నిలు నిలు నా బారిం బడి యెందుఁ బో వచ్చు ననవుఁడు నారథికుం డతని నవలోకించి. 72

ఆ. వలదు రన్న పిన్నవాఁడవు దండ్రి నే, నకట నిన్నుఁ జూచి [3]యలుగ రాదు
పెనఁగు మొరులతోడ ననవుడుఁ బుత్త్రశో, కాభిశప్తుఁ డైనయతఁడు గనలి.

క. ఎక్కడితండ్రివి నీ వేఁ, నక్కౌంతేయులకుఁ గొడుక నై పగతుర పే
రుక్కు సహింతునె తనయుం, గ్రక్కించెద నిపుడ పట్టి కండలు దిందున్. 74

క. [4]అని పలికి యురుసులంతలు, సునిశితబాణమ్ము లేయుచుం దఱిమిన ద్రో
ణునికొడుకు వాని నన్నిటిఁ, దునుమ నసుర మాయఁ బెఱిగి దుర్దాంతగతిన్.

క. గిరియై పఱతేర నశని, శరమును మేఘత్వ మొంది సాయకవృష్టిం
గురిసినఁ బవనాస్త్రంబును, బరువడి నిగిడించి గురునిపట్టి దెరల్చెన్. 76

సీ. హైడింబుఁ డల్లి యుగ్రాకృతిఁ గవిసిన, దనుజగణంబు మాతంగతురగ

1. బదిసాయకముల మూర్ఛ 2. బెఱవారితోడ. 3. యలుక. 4. అని పలుకుచు దానవపతి.

రథనివహంబుతో రారాజుమొన నెల్ల, [1]నొక్కెత్తుగాఁ బ్రేల్చి యురవడింప
నన్నరనాథుండు విన్నఁబోయిన గురు, తనయుండు నీకు నీయనికి నేమి
పని నీవు సంభ్రమింపకుము దానవుల నక్కడిమానవులను వ్రేల్మిడి నడంతు

ఆ. ననిన సంతసిల్లి యతఁడు సౌబలుఁ జూచి, వీరె ద్రోణిబాణదారితాంగు
లైరి పాండుసుతులు దేశిగములతోడ, సత్వరముగ నరిగి జయము గొనుము.

వ. అని యవ్వేలను సూపి కృపకృతవర్మకర్ణ వృషసేనులను దుశ్శాసనప్రముఖు లైన కొందఱు దమ్ములను నిరూపించి వీరును నీవును గూడుకొని కవియుం డని పనిచిన నతండును బింకంబుతోడం బోయె నశ్వత్థామభీమనందనులసంగ్రామంబు భీమం బయ్యె నట్టియెడ నాఘటోత్కచుండు. 78

మ. పటుబాణాహతి ద్రోణియంగము చలింపం జేసి తచ్చాపము
త్కటవేగంబునఁ ద్రుంచినం గినిసి యాతం డొండువి ల్లెత్తి యు
ద్భటబాహాబలశౌర్యముల్ నెఱపె నాదైత్యుండు సైన్యంబు నొ
చ్చుటయుం జచ్చుటయున్ మహీపతికి మెచ్చుం బ్రీతియుం జేయఁగాన్. 79

వ. ఇట్లసురబలంబు నశ్వత్థామ సించి చెండాడం బాండవబలంబులు దర్పం బేది మార్పెట్ట లేక చూచు చుండ నుద్దండపరాక్రముం డగు నాఘటోత్కచుండు దర్పంబున నెక్కటెక్కటి తలపడి పరిఘంబున వైచినం బట్టుకొని యతండు దాని నయ్యుద్దానవుపై వైచుటయు వాఁడు దొలంగ నుఱికి ద్రుపదనందనస్యందనంబునకుం బోయె నయ్యుగ్రసాధనం బతనితురంగసారథిరథంబుల రూపడంచిన. 80

ఆ. ఒక్క తేరిమీఁద నుండి ధృష్టద్యుమ్న, భీమసేనసుతులు పెనఁగి రస్త్ర
గురుతనూజు వీఁకఁ దెరలక యంత నుద్దామసేనతోడ భీముఁ డడరె. 81

వ. అప్పు డశ్వత్థామ నవ్వుచు నమ్మువ్వురం గ్రొవ్వఱ చేసి భాసమానమార్గణంబులు నిగిడించిన. 82

మ. భటగాత్రంబుల ఘోటకాంగముల శుంభత్కుంభికాయంబులం
జటులస్యందనఖండసంచయముల్ సంగ్రామరంగంబు గ
ప్పుట చూడన్ వెఱఁ గయ్యె నబ్బలములుం బో [2]కేచి క్రమ్మంగ నె
త్తుటఁ దేల్చెం బొరిమార్చె నాతఁ డడరం ద్రుంచెన్ మథించెం గడున్. 83

వ. ఇట్లేకాక్షౌహిణీబలక్షయం బాపాదించి యాతపత్రశతపత్త్రంబును జామరమరాళంబును గేశశైవాలంబును నాయుధమీనంబును మాంసమేదోమస్తిష్కపంకంబును రక్తజలోద్రిక్తంబును నగునదీప్రవాహంబు నుత్పాదించె నప్పుడు దర్పంబున సురథుండును శత్రుంజయుండును బలానీకుండును జయానీకుండును జయుండును బృషధ్రుండును జంద్రసేనుండును జండరయంబునం గదిసి బాణంబులు పరఁగించిన నప్పాంచాలకుమారుల నమానుషవిక్రమంబున సమయించినం

1. నువ్వెత్తుగాఁ బ్రేల్చి; నువ్వెత్తుగాఁగొని. 2 కేచినం బేర్చి నెత్తుటఁ.

గోపించి కుంతిభోజతనూజు లొక్కపెట్ట పదుమువ్వురు రతనిం బొదివినం బదుమూఁడుమేటితూపులం గీటడంచి కెరలి జముచందంబున గర్జిల్లి ఘటోత్కచుం గాలదండంబుఁ బోనికోలం దేరిపైఁ ద్రెళ్లి మూర్ఛిల్ల నేసిన నోసరిల నయ్యరదంబు దోడన ధృష్టద్యుమ్నుండు గొనిపోవుటయుఁ బొంగి సింగంబుచాడ్పున గర్జిల్లిన నిర్జరు లగ్గురునందను నగ్గించి రంతయుం గనుంగొని. 84

ఆ. పాండవాగ్రజుండు పవనాత్మజునిఁ గూడి, తటిమి సాత్యకియును దాను గవిసె
నంత మూర్ఛ దేఱి హైడింబుఁ డొక్కతే, రమువు గాఁగఁ జేసికొని కడంగె. 85

వ. తోడన ధృష్టద్యుమ్నుండును బరనసంబు సేసినం దత్సైన్యంబు లొక్కమొగిన మొనయుటయును మనమూఁకలును సోమదత్తబాహ్లీకపురస్సరంబుగా నురవడించిన సందడికయ్యం బయ్యె నందు సంజచీఁకటి చూపునకుఁ జొరవ యీకున్నను సైనికనికరవివిధాభరణమణికిరణకలాపంబులుఁ జర్మవర్మాతపత్త్రకేతుకీలితరత్నరశ్మిజాలంబులు నాలోకనంబు నాపాదించె నట్టిరువాఁగును గలయ బెరసి పోరునప్పుడు. 86

భీమసేనునిచేత బాహ్లీకుఁడు సచ్చుట.

క. శినివరుఁడు సోమదత్తుఁడుఁ, బెనఁగఁగ దోడ్పడియె వచ్చి భీముఁడు గడఁకం
దనమఱఁదికి నక్కారవుఁ, డెనయే యని బిరుదు [1]పాడి యేట్రెఱ నొంచెన్. 87

వ. అట్టియెడ. 88

క. అనలశిఖవోనినారసమున సాత్యకి యేయు నెడను ముద్గరమున భీ
మునికొడుకు వైచె రెంటం, దనువున నొవ్వడరి సోమదత్తుఁడు సోలన్. 86

చ. తనయుఁడు మూర్ఛవోయిన నుదగ్రత బాహ్లికుఁ డచ్యుతానుజ
[2]న్మిని దలపడ్డ నాతనికి మించి వృకోదరుఁ డన్న రేంద్రు నే
సిన నతఁ డుగ్రశక్తి [3]వయిచెన్ మెయి నాఁటుడు సోలి యంతలో
నన తెలి వొంది ముద్గరమునం బవనాత్మజుఁ డేచి వైచినన్. 90

క. తల వయ్యలైన నిష్ఠుర, కులిశగతిం బగిలి కూలుకులపర్వతముం
దలఁపించుచుఁ గురువృద్ధుం, డిలఁ గూలెం బ్రతిబలంబు లేపారంగాన్. 91

వ. అయ్యవసరంబున దశరథసుతసన్నిభం బగుభవత్కుమారదశకం బాకిమ్మీరవైరిం బొదువుటయు దశనిశితబాణంబులం బ్రాణంబులుగొనియెఁ గర్ణానుజుం డగువృకరథుండు గడంగి వచ్చినం బొరివుచ్చె సౌబలసోదరులు పన్నిరువురు బరవసంబు సేసినం బడ నేసె నిట్లు పరాక్రమంబునం బేర్చినభీమసేనుమీఁద శూరసేనవసాతిమాళవత్రిగర్తబాహ్లీకప్రముఖంబు లగు దేశంబులబలంబులు బలువిడిం గవిసినం గని కౌంతేయాగ్రజుండు సైన్యసంతానసమేతంబుగా నురవడించి భుజాటోపంబు నూపిన నవి మడిసియుఁ జడిసియు జిక్కువడియు నుక్కుమడిఁగియు వెఱంగుపడి

1. ఛాడి...నోర్చెన్. 2. న్మని...ముంధి వృకో. 3. కొని చెచ్చెర; మెయిఁ జేకొని.

చూచుచుండ నాచార్యుని దుర్యోధనుండు పురికొల్పిన నతం డుత్సాహదీప్తుం డై
యాధర్మతనయుం దాఁకి వాయవ్యయామ్యవారుణాగ్నేయత్వాష్ట్రసావిత్రంబు
లగుసాయకంబులు వరుస నేయ నయ్యైయస్త్రంబుల నవ్విభుండు ప్రత్యస్త్రంబుల
వారించిన నతం డైంద్రాస్త్రంబున నిజప్రతిజ్ఞ నెఱపం జూచిన నదియు నట్ల
యడంగుటయుం గోపించి సకలభూతభయంకరం బగుబ్రహ్మాస్త్రంబు ప్రయోగిం
చిన నమ్మహీపతియు నమ్మహనీయాస్త్రంబునన సమయించె నంత ధృష్టద్యు
మ్నుం డతని కడ్డపడిన నారథికుతోడి యనికిం గ్రోడించి కుంభసంభవుండు. 92

చ. ద్రుపదునిసేనపై నడరి తోలినఁ జూచి వృకోదరుండు దే
వపతిసుతుండుఁ దాఁకి యనివారణ నగ్గురు నొంప నేచి యు
గ్రపువడి మాత్స్యకేకయముఖం బగుపాండవసైన్య మొక్కపె
ట్ట పరఁగి నీబలంబులకడంక యడంచి మదించి పేర్చినన్. 93

వ. కనుంగొని కౌరవేశ్వరుండు కర్ణుని కి ట్లనియె. 94

క. పాండవపాంచాలాదులు, గండు మిగిలి బెట్టు దఱుమఁ గౌరవబల మొం
డొండ కలంగెడు నీదగు, దండితనము నూపి కావఁ దగుతఱి వచ్చెన్. 95

వ. అనవుడు. 96

శా. చంపం జాలుదు నే నొకండన భుజాశక్తిన్ నరున్ వెండి మ
ర్దింపం జుల్కన భీమముఖ్యుల భవత్తేజంబు రాజ్యంబుఁ బా
లింపం బూనినయేను గల్గఁగ రిపుల్ జృంభింతు రే చూడు నా
తెంపుం బెంపును నంచుఁ గర్ణుఁడు మహోద్దీర్ణాకృతిం బొల్చినన్. 97

కృపాచార్యుండు కర్ణు నుపాలంభించుట.

వ. కనుంగొని కృపాచార్యుం డలంతినవ్వుతో నతని కి ట్లనియె. 98

చ. అగు నగు మేలుమేలు మనుజాధిపుఁడున్ మహి యేలుమాటల
న్నగఁటిమి యిమ్మెయిన్ నెఱపినం జెడుఁ బాండుతనూజకోటియుం
దగు మును ఘోషయాత్రను బదంపడి గోగ్రహణంబునందుఁ బే
రుగొనిననీకు ని ట్లనుట [1]క్రొవ్వులు దక్కుము సాలు నిన్నియున్. 99

వ. అని వెండియు. 100

క. నిన్నును బాండుతనూజుల, నెన్నండును బోరఁ జూచి యెఱుఁగనివారిం
గన్నట్లు వలుక నేటికి, [2]నిన్ని సెనఁటిరజ్జు లనికి నివి దోడ్పడు నే. 101

క. క్రీడికి మును మన మందఱు,నోడు టెఱుఁగు దన్నలును ఘటోత్కచుఁడుఁ దగం
దోడుపడ బంధునృపతులుఁ, గూడి నడవ మనకు గెలుపుగొన నెట్టు లగున్.

వ. అనవుడుఁ గర్ణుఁ డి ట్లనియె నాడినయంతయుఁ జేయఁ జాలుబం
టున కెటు లన్న నే మగుఁ గడుం బెలుచన్ మును మ్రోసి కాదె వృ

1. క్రొవ్వులు వల్కకు. 2. సెన్నఁగ నీరజ్జులనికి.

ష్టి నిగుడఁజేయు నంబుదము సెల్లదు నీపలు కింతవట్టు సైఁ
పన తగు నింక నే మనినఁ బొఱుఁడ నాలుక గోయుదుం జుమీ. 103

వ. అని పలికి మఱియును. 104

క. నరు నద్దెసఁ గలవారిని, గురుబల ముబ్బు సెడఁ [1]బొగడి కొఱకొఱగాఁగన్
గురుని గురుతనయు మద్రే, శ్వరు నను నేమిటికిఁ గానివారిం జేయన్. 105

క. అని మామఁ బలుకుపలుకులు, విని యశ్వత్థామ క్రోధవివశుం డయి గ్ర
క్కున వాలు వెఱికికొని క, ర్ణుని దెసకుం గవియ భూవరుం డెడ సొచ్చెన్. 106

ఆ. నృపతితోడఁ గూడి కృపుఁడును నెడ సొచ్చె, వార లతనిఁ బట్టి వలదు రోష
ముడుగ వలయు ననిన నుగ్రత నాతఁడు, పెనఁగఁ గర్ణుఁ డిట్టు లనియెఁ గనలి.

క. విడు విడు మాతం డిమ్మెయి, నడిచిపడఁగ నేల పట్టె దవనీశ్వర నీ
వుడిపెడు తెఱఁగున నాబిరు, దుడుగునె నాచేయి దాఁకి యుడిగినభంగిన్. 108

క. అనుడుఁ గృపాచార్యుం డీ, జ్జనపతికిం గాఁగ నేను సైరించిన నే
మని పలికి తేని నీకుం, జనియెం బొమ్మింక వలదు సంభ్రమ మనియెన్. 109

వ. అప్పు డక్కురుపతి గురుపుత్త్రు నుద్దేశించి. 110

క. గురుఁడును నీవును మద్రే, శ్వరుఁడును గర్ణుండుఁ గృపుఁడు సౌబలుఁడు నసుర్
ధర యేలింపఁగ నున్నా, రరు మీకుం దగునె సంగరములోఁ గలఁగన్. 111

క. క్షమియింపు మనుడు నతఁ డురు, శమ మొందినఁ గర్ణుఁడుం బ్రశాంతుం డై వి
క్రమకేలి సలుపఁ బ్రతిసై, న్యము దెస మొగ మయ్యెఁ బటుగుణధ్వని సెలఁగన్.

వ. ఇట్లు గడంగినం బ్రత్యర్థిపార్థివు లయ్యోధవరు నాలోకించి పాండవులకుఁ బాటిల్లి
నయనర్థంబుల కెల్లను మూలంబు వీఁడ కాఁడే వీనిం బొదువుఁడు పో నీకుఁడు
పడవైవుం డనుచుఁ దలపడిన నాసూతసూనుండు నిజనామాంకితంబు లగునా
రాచంబుల నన్నరపతులఁ గరుల నరులఁ దురంగంబుల నరదంబుల రూపుమాపి
యేపునఁ దదీయాంగంబులు రుధిరంబున మునుంగునట్లు సేసినం జూచి సవ్యసాచి
సాయకజాలంబులు నిగిడించుచుం గవిసిన నతండు మూఁడుమార్గణంబులు దన
తనువునఁ జొనుపుటయుం గినిసి యక్కిరీటి ముప్పదిశరంబుల నొప్పించి భుజ
శిఖరంబున బలునారసంబులు నాఁటించినం జేతివిల్లు వడియెం బడుటకుఁ దలంకక
యక్కర్ణుం డాక్షణంబ విల్లు పుచ్చుకొని విప్వచ్చుండు వెడంగుపడునట్టి వేగంబున
వివిధవిశిఖంబులు నిగిడించిన. 113

మ. కడకన్నెఱ్ఱనిచెల్వుఁ దాల్ప నతఁ డుగ్రస్ఫూర్తి విల్ ద్రుంచి యె
క్కుడు వేగంబున సూతుమస్తకముతోఁ గూడం దురంగాంగముల్
గడికండంబులు సేసి యారథికుమై గాఁడంగఁ బెక్కమ్ము లే
యుడు నొవ్వారినఁ బాఱి యెక్కెఁ గృపుతే రుర్వీశ నిర్లజ్జుఁ డై. 114

1. బొగడిగొనకొని యిచటన్.

వ. ఇవ్విధంబున రాధేయుం డోడి పాఱిన నీడం బోవు మనసై నిజకులం గనుంగొని
కురువిభుండు. 115

క. నిలువుఁడు వెఱ పేటికి నేఁ, గలుగఁగ గాండీవిఁ దక్కఁ గలపాండవులన్
గెలిచెద నిదె చూడుఁడు నా, యలవుఁ జలము ననుచు నడచె నన్నరుమీఁదన్.

వ. అప్పుడు కృపాచార్యుం డాచార్యనందనున కి ట్లనియె. 117

చ. శలభము వహ్నిమీఁదఁ జనుచందము గాదె నృపాలుఁ డర్జునుం
దలపడఁ బోక యాతని శితప్రదరంబుల బారి కగ్గమై
యెలసినఁ గావఁగా వశమె యాతని నీవును నేను నుండి మొ
క్కలమునఁ బోవ నీఁ దగదు గ్రమ్మన నెయ్యము నిల్పు మవ్విభున్. 118

క. అనుటయు గురునందనుఁ డ,మ్మనుజాధిపు నెయిది యేను మాన్పెద బిభ
త్సునికడఁక యేమి మూఁడినఁ, జనియెదు తలకడచి సాహసక్రియ ననుడున్.

ఆ. గురుఁడు పాండవులకుఁ గూర్చు నీవును దాని, నెఱిఁగి బవరమున నుపేక్షసేయు
దిది మదీయభాగ్యహీనత గాక నీ, వేచితేని నెవ్వ రెదురు సెపుము. 120

క. పలువురు బంధులు నాకై, పొలిసిరి మీ రింకఁ బాండుపుత్త్రులదెస రా
వలవదు పాంచాలాదుల, వలన నిలిచి గెలువుఁ డేను వారలఁ దీర్తున్. 121

వ. అనిన విని యశ్వత్థామ భూమీశ్వరున కి ట్లనియె. 122

క. గురునకు నాకును బాండవు, లరయఁగఁ గూరిమికిఁ బాత్ర మగుదుర యైనన్
దురమునఁ జుట్టఱికం బను, గరు సిడికొను టేల కలుఁగు గౌరవనాథా. 123

ఉ. పెక్కురణంబులం గనియుఁ బెద్దయు నమ్మవు నన్ను మద్గురుం
దక్కనవారు మేము విను దాఁపము ప్రాణము లోపినట్లు పే
రుక్కునఁ బోర దైవగతి యున్నటు లుండెడుఁగాక పాండవుల్
మిక్కిలివారు నీతలఁపు మే గెలువన్ వశమే మహీశ్వరా. 124

వ. మా కిరువురకుం దోడు కృపకర్ణకృతవర్మమద్రపతులు గల రెట్లును బాండవ
సైన్యంబు సమయింతు మూఱడు మని వెండియు. 125

తే. మమ్ము గాదు నీవెవ్వరి నమ్మువెట్లు, నమ్మకున్నను నేమగు నరవరేణ్య
ప్రతిబలంబులలోనికిఁ బసులనడుము, సొచ్చుపులివోలెఁ జొచ్చెదఁ జూడు నన్ను.

వ. నీచెప్పినపాంచాలురం బఱపెదఁ దక్కనబలంబులం గలంచెదం గౌంతేయులు
దార్కొనినను మార్కొని నిలువరించెద నని పలికి తలకడచి నడచె నప్పుడు గడం
గినకవ్వడికి మించి పాంచాలకేకయప్రభృతిసేన లొక్కపెట్ట కవియుటయు నా
జెట్టిబిరుదు వివిధవిశిఖపరంపరలు వరఁగించినన్ బడలువడియును బలుదెసలం బా
ఱియు నబ్బలంబులు వికలంబు లైనఁ బదుండ్రురాజులు నిలు నిలు మనుచు బరవ
సంబు సేసిన వారల జమునివశంబు సేసి యేచినయయ్యాచార్యసుతుం జూచి రో

పావిష్టుం డై ధృష్టద్యుమ్నుండు దాఁకి నీవు గొందఱ నిర్జించితి నని దుర్జయత్వం బెక్కించుకొనకు మేను జుమ్ము వచ్చినవాఁడ ననుటయు నతండు నిన్న కాదె వెదకెద మద్బాణంబులకుఁ బ్రాణంబు లిత్తు గా కనవుడు నప్పాంచాలవరుం డతని నుపలక్షించి. 127

క. మీతండ్రికి నే మృత్యువ, నై తోఁచినవాఁడ నగుట యట్లుండె నినుం
జూత మట నరక డగ్గఱు, మా తలఁకక వలదు రిత్తమాటలు మనకున్. 128

వ. అనియె న ట్లయ్యిరువురు నొండొరులం బరుసంబులు వలుకుచుం బలుదెఱంగుల మెఱుంగుటమ్ముల నేట్లాడి రట్టియెడ. 129

మ. ధనువుం గేతువుఁ ద్రుంచి సారథిని రథ్యవ్రాతముం గూల్చి యే
పునఁ బాంచాలతనూజువెల్గొడుగుసొంపుం[1]జింపి గావించి యా
తనిపార్శ్వంబులయోధవీరతతి ముంద న్మాన్యులన్ మువ్వురం
దునిమెన్ ద్రోణసుతుండు రాజు వొగడన్ దోర్గర్వదుర్వారుఁ డై. 130

వ. ఇవ్విధంబున వైరివధం బాపాదించి సింహనాదంబు సేసినయశ్వత్థామకట్టెదుర నిలువ లేక పాండవపాంచాలసైనికులు సెల్లాచెదరైనం గని ధర్మజసమీరసూనులు ససైన్యంబుగా నతనిం బొదివినం గురుపతియును గురుసమేతుం డయి సేనలతోడ నడరినన్ బలుకయ్యం బయ్యె నప్పుడు విజయుండును మన ప్రజమీఁదఁ గవిసె నాసమయంబున నంబష్ఠశిబివంగాదిదేశంబులబలంబులు భీమసేనుచేత బ్రగ్గె నాసమయంబున మగధమద్రవంగాంబష్ఠాదిదేశంబులబలంబుల సవ్యసాచి సమయించినం గని కినిసి ద్రోణుండు వాయవ్యబాణంబునఁ [2]గాంతేయుల మొనలఁ జొక్కాకులచందంబునం దూలం జేసిన. 131

సోమదత్తుఁడు సాత్యకితో యుద్ధంబుసేసి చచ్చుట.

క. అలిగి నరుఁడు భీముఁడు నిరు, గెలఁకుల నయ్యస్త్రగురునిఁ గిట్టి శరౌఘం
బులఁ దేల్చిన మగుడ ననికి; దలకొని వడి నురవడించెఁ దత్సైన్యంబుల్. 132

తే. అధిపతియు నస్త్రగురుఁడుఁ బేరగ్గలికలఁ
దఱుమఁ జతురంగములుఁ జేర్చి యుఱక వారి
మొనలతోఁ దాఁకి గాండీవముక్తవిశిఖ
శిఖలవేఁడిమి[3]కోటఱి చెదరి పఱచె. 133

వ. అట్టియెడ సోమదత్తుండు సమరోల్లాసంబునం బాండవసైనికులు నిలునిలు మని యదల్చుచు నిల్చినం గనుంగొని సాత్యకి యతనితోడం దలపడినం దత్సంగ్రామంబు భీమం బయ్యె నందు. 134

ఉ. సాత్యకిపి ల్లర్ధచంద్రబాణంబున, నఱికి యాబాహ్లికనందనుండు
ముప్పదేనమ్ముల నొప్పింప నతఁ డొండు, విలుగొని యాతని నలుగుటమ్ము

1. పమ్ము గావించి. 2. గాంతేయబలంబుల; గాంతేయుల మేనుల. 3. కోటాఱి.

వైదింట నేసి మహారజతధ్వజం, బిలఁ గూల్చి ధనువు సెక్కలుగఁ జేసెఁ
జిఱునవ్వుతో నాతఁ డుఱక వేఱొకవింట, నేట్లాడఁగా భీముఁ డేసె నపుడు

తే. దాఁకి మీతండ్రిపై ఘటోత్కచుఁడు వైచెఁ
బరిఘమును నది దునిమె నక్కురువరేణ్యుఁ
డపుడు హయసారథులఁ జంపి యతనియుసుఱు
గొనియె బలునారసమున నాశినివరుండు. 135

క. మారుతి యిమ్మెయి నక్కురు,వీరునిఁ జంపించి మోము వికసిల్లఁ గఁ దాఁ
బోరెడునెప్పటిమునుముసు, హీరమణులమీఁదఁ దఱిమె నిభపురనాథా. 136

ఉ. చచ్చినసోమదత్తుఁ గని సాత్యకిపై మనవారు గ్రమ్మినం
జెచ్చెర ధర్మజుం డతనిఁ జేకొని వారలఁ దూలఁ దోలుడున్
వచ్చి గురుండు విల్ నఱికి వైచి సిడంబును డొల్లఁ జేసి మే
నుచ్చి చనంగ నేయ నతఁ డుద్భటరోషమహోగ్రమూర్తి యై. 137

క. వేఱొకవిలు గొని యెమ్ముల, గీఱ మెఱుఁగునారసములు గిఱిగొలిపిన నో
టాఱి మెయిం గ్రొన్నెత్తురు, వాఱ నతఁడు దేరిమీఁదఁ బడి మూర్ఛిల్లెన్. 138

వ. కొండొకసేపునకు సేద దేఱి యక్కుంభసంభవుండు విజృంభించి వాయుదైవత్యం బగుశరం బేయుటయు నాభూవిభుండుఁ దద్దేవతాకం బగుసాయకంబున శమియింపం జేసి పెల్లేసినం గని కృష్ణుం డతని కిట్లనియె. 139

క. నినుఁ బట్టఁ గుంభజుండు ప్రతిన సేయు టెఱుంగు దతనిఁ దేఁకువ సెడి మా
ర్కొనఁ దగదు నీకు భీముం, డని సేయు మొగమునఁ బొదువు మక్కురుసేనన్.

తే. ఇతని వధియించుటకు జనియించె నెవ్వఁ
డతఁడ యాతనితోడఁ బోరాడుఁ గాక
యనుడు నొక్కింత యూహించి యానృపాలుఁ
డరిగె ద్రోణుండు ద్రుపదుసైన్యమున కడరె. 141

వ. ఇట్లు సని యుధిష్ఠిరుండు దనతమ్మునకుఁ బెను బ్రాపయ్యె నయ్యనిలసుతుండును సాత్యకియు ధృష్టద్యుమ్నుండును బరవసంబు సేసినఁ గృషకర్ణకలశభవులు గడంగి రయ్యుభయసైనికోత్తములు సంరంభంబునం బేర్చిన సైన్యద్వయంబును రయంబునం గలయఁ బెరసినం బెందూళి యెగసి తఱితోఁ గవియుదెంచుతమంబునకుం దోడుపడి చూడ్కులు నిగుడ నీ కున్నను దమకంబునం దమతమపేళ్లు బిరుదులు నుగ్గడించుచు నగ్గలికసొంపునను సన్నల నుద్దేశంబుల నద్దిస నిద్దెస వీరులు వోరుచుండ నంధకారం బతిసాంద్రం బై చిక్కువఱిచె నట్టియెడ బిట్టడరి పాండవు లుద్దండబాహాసంపదలు సూపిన నేపఱి కౌరవబలంబులు గలంగి చీకాకుపడి చీఁకటికతంబునం గూడుకొనం గానక పలుదెసలఁ దొలంగి పాలు పఱిన నయ్యాచార్యుండు ధైర్యంబు మెఱయ దుర్యోధనుం గూర్చికొని యుద్దామసామర్థ్యం

బున సకలచతురంగంబులం [1]బూఁచున ట్లొనర్చి యొక్క మోహరంబుగా సమర్చి
యం దగ్రభాగంబునం దాను నిలిచి యిరుగెలంకుల నశ్వత్థామసౌబలుల నునిచి
[2]నడుకొన శల్యు నిలిపి యన్నరేంద్రుండు వెన్నుదన్ని నిలుచునట్లు సేసె ననుటయు
ధృతరాష్ట్రుండు సంజయునితో నిత్తెఱంగునం బన్ని బహులతిమిరంబున సమ
రం బెటు సేసి రని యడిగిన నతం డతని కి ట్లను నాసమయంబున నక్కురుభూపా
లుండు దమకాలుబలంబులనెల్ల నాయుధంబులు వెట్టి దివియలు పట్ట నియో
గించిన. 142

క. మున్నా పని మానుసులం, గ్రన్నన పతి సంఘటింపఁగాఁ బనిచిన సం
పన్నంబుగ నొడఁగూర్చిన, నున్నతకరదీపనికర ముజ్జ్వలితముగాన్. 143

వ. చేసికొని యప్పదాతివర్గంబులు దివియలు దెచ్చిన నద్ధరణీవరుండు రథంబున కై
దును గరికి మూఁడును దురంగంబున కొండును నియతంబుగాఁ బట్టించి మఱి
యు వానికెలంకులను గేతనంబులకును దగం బట్టునట్లు సేసి వెండియు మోహ
రంబు ముందటను బార్శ్వంబులను బిఱుందను బ్రభలు నిగుడం బొడవుగా
నెత్తి పట్టం బనిచిన నవ్వేలుంగు నింగికి నేలకుం జాలి పొలిచె నట్టియెడ మణి
భూషణంబులను రత్నకేతనంబులను వివిధాయుధంబులను బ్రతిప్రభలు ప్రజ్వ
రిల్ల శోభిల్లి నీసైన్యం బొప్పె నప్పుడు పాండవబలంబునను రథంబునకుం బది
యును గరి కేడును దురగంబునకు రెండును గాఁ దత్ప్రకారంబునం గరదీపికా
లోకం బాలోకనీయం బయ్యె నయ్యవసరంబున నయ్యస్త్రగురుండు మధ్యందిన
మార్తాండుపగిదిం బ్రదీప్తమూర్తి యై వెలుంగ నమ్మనుజపతి యనుజన్ములతో
ని ట్లనియె. 144

తే. శల్యకృతవర్మముఖయోధసమితిఁ గూర్చి
కొని మహోద్యోగమున మీఁరు కుంభజన్ము
చెంత కాద్రుపదాత్మజుఁ జేరకుండ
నాఁగు డొరు లెల్లవారల నతఁడు గెలుచు. 145

పాండవకౌరవవీరుల ద్వంద్వయుద్ధము.

వ. పదంపడి యాధృష్టద్యుమ్నుం బరిమార్పఁ గిరీటిం గర్ణుండును భీమసేనుని నేనును
గెలుతు మని పలికి బలంబులకుఁ జేయి వీచి కడంగిన నెదిరిసేనయు నురవడింప
నెన్నండును జూడ వినంబడనియట్టిబవరం బయ్యెఁ బాండవాగ్రజుండుఁ దనదొరల
ద్రోణుమీఁదం గవియుం డని పనిచి తానును దఱిమిన నమ్మనుజపతిం గృతవర్మ
యు సాత్యకిని భూరియు సహదేవు రాధేయుండును వాయుసూను సుయోధనుం
డును నకులుని శకునియు శిఖండిఁ గృపాచార్యుండును బ్రతివింధ్యుని దుశ్శాసనుం
డును ఘటోత్కచుని గురుపుత్త్రుండును బాంచాలవిభుని వృషసేనుండును మత్స్య
రాజును మద్రేశ్వరుండును శతానీకునిఁ జిత్రసేనుండును నర్జునుని [3]హాలాయుధుం

---

1 గూడున ట్లొనర్చి. 2 నదుమన. 3 నలంబుసుండునుం.

దునుం దలపడి రిట్లు గురుని నుంపను రక్షింపను బూని మఱియు ననేకు లనేకులఁ దార్కొనిరి సోమకసైన్యంబు సమయించునక్కుంభసంభవుని ధృష్టద్యుమ్నుండు మార్కొనియె నట్టియెడ. 146

సీ. పాండవాగ్రజునిచాపము ద్రుంచెఁ గృతవర్మ
యతఁ డొండువిలు గొని యతని నొంచె
ధనువును దునిమి హస్తం బుచ్చి పోశక్తి
యడరింప వేఱ శరాసనంబు
గొని హయసూతులఁ గోదండమును బొడి
సేసి హార్దిక్యుండు సెలఁగి యేసె
నరనాయకుఁడు కృపాణము గొన్న నఱకెఁ దో
మరముఁ బూనిన రూపు మాపి మఱువుఁ

తే. బఱియలుగఁ జేసి తనువునఁ బఱపె నారసంబు లిట్లమ్మహాబలుచేయులవిక్ర
మంబు దుస్సహమగుడునమ్మానవేంద్రుఁ, డనికిఁదొలఁగినఁగురుబల మలరెనధిప.

క. భూరియు శినివరుఁడు శరాసారము లొండొరులమీఁద సరిఁ బఱపి వడిం
బోరునెడ భల్లమున నాకౌరవువిలు ద్రుంచె సత్యకసుతుం డధిపా. 148

ఆ. త్రుంచి మేను గాఁడఁ దూపులు నిగిడింప, నాతఁ డొండువింట నతని నొంచి
ధనువు దునుమఁ గోప మినుమడియైయె శక్తిఁ, ద్రెళ్లవైచె శినివరేణ్యుఁ డధిప. 149

వ. ఇట్లు సాత్యకిచేతం జచ్చినభూరిం జూచి భారద్వాజపుత్త్రుం డతనిపయిం గవియు టయు ఘటోత్కచుండు నిలు నిలు మని యెలుంగు సూపి దొడ్డతూపు లడరించిన నతం డవి మగిడించి పెల్లేసిన నేదు వెఱిగి నట్లయ్యసురవరుండు దశవిశిఖంబులు రయంబున నురంబున గ్రుచ్చిన మూర్ఛ వచ్చి యమ్మేటిజోదు కేతుదండం బవ లంబించి. 150

క. ఆలోనన తెలిసి మెఱుఁగు, వాలికనారసము దైత్యువక్షమున వెసం
గీలించిన నరదముపై, సోలి పడుడుఁ దేరు దొలఁగ సూతుఁడు దోలెన్. 151

క. భీముఁడుఁ గురుపతియు శరస్తోమము లొండొరులమీఁదఁ దొరఁగించుచు ను
ద్దామాంభోదపిహితరవి, సోములచందమున నొప్పుచుం బోరునెడన్. 152

చ. ధనువు సిడంబుఁ ద్రుంచి సముదగ్రత భీముఁడు మేను నొంప న
మ్మనుజవిభుండు వేఱొకసమగ్రబలం బగుచాప మెత్తి యా
యనమెయిఁ గాఁడ విల్ విఱుగునట్లుగ నేసిన నొండు వింట న
య్యనిలజుఁ డేదునారసము లానృపుగాత్రమునందుఁ గ్రుచ్చియున్. 153

చ. విలు దునుమాడి వెండియును విండులు నాల్గతఁ డెత్తె నెత్తను
త్తలముగఁ ద్రుంచి వైచె గదఁ దత్తురగంబుల సూతుఁ జావ న

గ్గల మగుభీతి రాజు దొలఁగఁ బెస[1]దాఁటుడుఁ గాన కాతఁడుం
బొలిసెనకాఁ దలంచి మదిఁ బొంగి వృకోదరుఁ డార్చె నార్చినన్. 154

వ. మనమూఁకలు నట్లుకాఁ దలంచి హాహాకారంబులతో నాకులతం బొందె నందలి జనంబులు ప్రమదంబునం జెలంగి రక్కారవేంద్రుండు వేఱొక్కతే రెక్కి తోఁచినం గని యెల్లవారును డిందుపడిరి కర్ణసహదేవులు సముదీర్ణవిక్రమంబు వెలయం బెనంగునప్పుడు. 155

క. అమ్మాద్రీసుతుఁ డేపునఁ, దొమ్మిదివాలమ్ము లొడలఁ దూర్చిన నతిరో
షమ్మునఁ గర్ణుండు దదం, గమ్ములు నొప్పించెఁ దీవ్రకాండశతమునన్. 156

వ. ఇట్లు సహదేవుం బొదివి రాధేయుండు. 157

చ. రయమున విల్లు ద్రుంచినఁ బరాక్రమ మొండొకవింటఁ జేయఁగా
హయముల సూతుఁ జంపుటయు నాతఁడు ఖడ్గము ఖేటకంబు ని
గ్భయముగఁ బుచ్చుకొన్న బహుబాణములం దునుమాడె నన్యదు
ర్జయ మగులావునం గడు వెసఁ గద వైవ నడంచె నవ్వుచున్. 158

వ. దానం బెండువడక యప్పాండునందనుండు. 159

కర్ణుఁడు సహదేవుని వింటికోపునం బొడుచుచు నవమానించుట.

ఆ. శక్తి వైవ నిశితచక్రంబు నిగిడింప, వరుస నదియు నదియు వ్రయ్య లయ్యెఁ
దునియ లయ్యె నేలఁ దొరఁగంగఁ జేసి పెల్లేసి తెరలుటయును నెద్దె నతఁడు.

వ. ఇత్తెఱంగునఁ గర్ణుండు గదిసి నిశ్చేష్టితుం డగుసహదేవు నాలోకించి కుంతిమాటలు దలంచి యొండు సేయ నొల్లక యల్లనవింటికోపునం గడపు వొడిచి నవ్వుచు నెక్కుడై నపగఱ నుక్కునం దలపడకు మల్లవాఁడె నరుండు గురుసేనతోడ బిరుదై పెనంగెడు నతనికడకుం బొమ్మని పలికి పోయె నక్కుమారుండును నట్లు కర్ణునేటులను మాటలను గడు నొచ్చి తనబ్రదుకునకు రోయుచుం బోయి వేఱొక్కరథం బెక్కె మత్స్యమద్రేశ్వరులు జంభవాసవులచందంబున సమరంబు సేయుసమయంబున నాశల్యుండు. 161

క. హరులను సూతునిఁ జంపిన, విరటుఁడు పొలివోక వివిధవిశిఖచయంబుల్
గురియ శతానీకుఁడు శల్యురథం బస్త్రములఁ బొదివె నుద్ధతభంగిన్. 162

వ. ఇట్లు మత్స్యానుజుండు దాఁకిన. 163

తే. అతనిఁ గూల్చె మద్రేశుఁ డయ్యరద మెక్కి
విరటుఁ డడలును గినుకయుఁ బిరిగొనంగ
ముట్టె నాతని నాతండు మూర్ఛ వోవ
నేయ సారథి దొలఁగంగ నెగచె రథము. 164

వ. అవ్విధంబున విరటుండు వికలుం డగుటయు నాచక్కటిసైన్యంబులు శల్యునవ

1. దాఁటుట గానఁ డాతఁడు.

వడికిం గాక తెరలినం దఱిమి ధనంజయుండు నిలువరించిన బలాఢ్యుం డగు[1]హా
లాయుధుం డతనిమేన మార్గణంబులు గ్రుచ్చి పేర్చిన నప్పాండవమధ్యముండు.

ఉ. చాపముఁ గేతువుం దునిమి సారథి నశ్వములన్ వధింప ను
త్కోపవికారుఁడై యసుర క్రూరకృపాణము గొన్న నేసె ను
గ్గై పృథివీస్థలిం దొరఁగున ట్లలయించి చతుశ్శతిన్ సమా
టోపము సూప నాతఁడు గడున్ వెసఁ బాఱె భయార్తమూర్తియై. 166

సీ. నకులనందనుఁడు నీనందనుతోఁ బోరు, నెడ నాశతానీకుఁ డేచి యతని
కంకట మంగంబు గ్రక్కునఁ బాసి పోఁ,బడ నేసి విల్లును సిడముఁ ద్రుంపఁ
దలఁకక యొండుకోదండంబు గొని నీదు,పుత్త్రుండు నొంప నాచిత్రసేను
శరముల గోర్చి తత్తురగంబులను నూతు, ధరఁ గూల్చె వెస భవత్పౌత్త్రుఁడపుడు
తే. గలఁక లేక యతండు శీఘ్రమున నిరువ,దేనుదూపుల నొంచిన నెసక మెసఁగఁ
గినుక నాతఁ డాధనువును దునుమ నక్కు,మారుఁ డేఁగె హార్దిక్యుని తేరిపైకి. 167

క. ద్రుపదుఁడు వృషసేనుండును, నుపమానాతీతఘోరయుద్ధంబున బా
ణపరీతశోణితప్లుత, వపురుజ్జ్వలు లైరి కౌరవక్షితినాథా. 168

వ. అట్టియెడ నాకర్ణపట్టిచేయి బెట్టిదం బయి వచ్చినం బాంచాలబలంబు నిజపతికిం
దలకడచి యతనిం బొదివి యాసైనికోత్తమునంపసోన కోటఱి పఱచినం బ్రదీ
ప్తుం డై యతండు మెఱసె దుశ్శాసనుండును ధర్మనందననందనుండును బోరు
నెడ నప్పాండుపౌత్త్రుం డతనిఫాలంబున వాలికనారసంబులు మూఁడు నాఁటిం
చినం ద్రిశిఖరయుతశైలంబులీల నయ్యువరా జొప్పి యవ్వీరుం గ్రూరశరంబు
లం గప్పి కేతుసారథిరథంబులఁ దిలప్రమాణశకలంబులు సేసిన. 169

క. వింధ్యాద్రిపోలె నాప్రతి, వింధ్యుఁ డచలితోగ్రమూర్తి వెలయ నిలిచి ద
ర్పాంధ్యమతి నడరి దీప్తా,సంధ్యాస్త్రము లక్కుమారవరుపైఁ బఱపెన్. 170

ఆ. అలిగి వెడఁదవాతియమ్మున నాతని,ధనువుఁ దునియ నేసి తనువునందు
నిశితవిశిఖచయము నిగిడించె నీకొడు, కంతఁ దత్సహోదరాళి గదిసి. 171

వ. కయ్యంబు సేయ నందు భీమసేననందనుం డగుశ్రుతసోమునరదం బయ్యుధిష్ఠిర
తనయుం డెక్కి యొక్కసముద్దండం బగుకోదండంబు పుచ్చికొని భండనంబు సేసె
మనవారు నయ్యువరాజున కడ్డంబు సొచ్చి పెనంగిరి నకులుండును శకునియు
సమానవిక్రమంబుల సమరంబు సేయునెడ నాసౌబలుండు. 172

చ. ఒకబలుతూపురంబు గొని యుచ్చి చనం గర మల్గి యేయుడున్
నకులుఁడు మూర్ఛ వోవుటయు నాదము రోదసి నిండ నార్చె నం
తకుఁ దెలి వొంది చాపముఁ బతాకయుఁ ద్రుంచి యతండు నీమఱం
దికి నరసా వొనర్చె ఘనతీవ్రసముజ్జ్వలమార్గణంబులన్. 173

1. అలంబుసుఁడు.

వ. ఇట్లు గాంధారపతి పడుటయుఁ దత్సారథి దేరు దోలంగఁ దోలుకొని పోయెఁ గృపాచార్యుతోడ రణక్రీడఁ జలుపుచుండ శిఖండికోదండంబు బిసకాండంబుగా ఖండించి యతండు శక్తి వైవ నదియును దునిమిన ఘనం బగుధనువు గొని తోరంపునారసంబున నతనిం దేరిపై సొగయ నేసి యగ్గౌతముండు గోపంబునం జంపఁ దలం పెత్తి వెండియు నేయ నిగుడునంతకు నద్దెసయోధులు పలువు రొక్కట నుక్కున నురవడించిన మనదిక్కు సైనికులు శారద్వతుం గడచి కడిమి నెఱయఁ బోరిరి మఱియు ననేకద్వంద్వయుద్ధంబులు సెల్లుచుండ సంకులసమరం బయ్యె నయ్యవసరంబున. 174

సీ. ఏచి ధృష్టద్యుమ్నుఁ డాచార్యునురమున, వెస నాఁటె నైదునారసము లాతఁ
డాతని నిరువదేనమ్ముల నొంచి విల్, దునిమిన నొండువిల్ గొని యతండు
మంటలు గ్రమ్మెడుమహితాస్త్ర మేయుడుఁ, గాలంబు గా కిది కలశజునకు
ననుచు నీవారు భయం బంద నేకాద, శాస్త్రంబు లోకముష్టి నలవరించి

తే. యేసి కర్ణుండు దునియలు సేసె నడుమ, నంతఁ గురురాజు యువరాజు నడరగురుసు
తుండు శకునియు శల్యుండుఁ దోడుపడిరి, వార లేద్వురతాఁకు నవ్వీరుఁ డోర్చె.

క. ద్రుమసేనుఁ డడరి పటుబాణము లుద్ధతిఁ బఱపె సూతనందనుపైఁ గో
పము గదిరి యతఁడు వానిశిరము గుండలదీప్తమై ధరం బడ నేసెన్. 176

వ. ఇట్లు ద్రుమసేనుండు సచ్చినం జేర్చినకోపంబునం గర్ణుకోదండంబు దునిమి ధృష్టద్యుమ్నుండు నఱిమిన నొండుబలువింటం బెనంగునతనిం గూడుకొని కురురాజు మొద లగునేగురురథికులు పెలుచ నేసి రాసమయంబున సాత్యకి సమునగతిం గవిసి నిలు నిలు మని యదల్చి రాధేయుం దలపడియె నయ్యిరువుర యుక్కును నొక్కరూపున నక్కజం బై యుండె నట్టియెడ వృషసేనుండు వచ్చి శైనేయు నేయుటయు నతండు వాలమ్ములు నిగిడించి వానిం దేరిపయిం ద్రెళ్లి మూర్ఛిల్లం జేసినం బుత్రశోకపీడితుం డగునాసూతపుత్త్రుఁ డచ్యుతానుజు నానాస్త్రపీడితుం గావించె నంతకుం దెలిసి తనయుండునుం దోడుపడియె నట్లడరు నయ్యిద్దఱ నాశినివరుండు గినుక యెక్కినయేడ్తెఱం జిక్కువఱిచె నప్పుడు గాండీవగుణదేవదత్తమహారావంబును హాహాకారంబును వీతెంచిన నయ్యంగరాజు రారాజున కిట్లనియె. 177

కర్ణదుర్యోధనులు దురాలోచన సేసి సాత్యకిం దలపడుట.

క. అదె పార్థుఁడు దనమునుమున, కొదవిన సేనలఁ గలంచునని వతఁ డితనిం
గదియంగ రాకుండకమును, పొదువుదమే సాత్యకిం బ్రభూతబలముతోన్. 178

వ. అట్లయిన వీఁ డభిమన్యుపోయినపోకం బోవునది నీకు విజయంబునకుఁ గారణం బగు వీనిం బలువురు సుట్టు ముట్టుట యెఱింగె నేసి విష్వచ్చుండు వచ్చు నతం డెఱుంగ కుండ నక్కడ నిలువరించి పోరం జాలుబల్లిదుల నట పుచ్చవలయు

ననుటయు నమ్మనుజవిభుం డిది లెస్స [1]కర్జం బని గాంధారపతిం గనుంగొని నీవు
పదివేలేనుంగులు నన్నియరదంబులుం గొని దుశ్శాసనసుబాహుదుష్ప్రధర్షణ
దుర్విషహులు దోడుగాఁ గ్రీడిపై నడచి కయ్యంబు సేయు మద్దిక్కునం దక్కిన
పాండవులు నున్నవా రయ్యన్నదమ్ములం బొదివి గెలువు మనిన నతం డమ్మెయికిం
జనియెఁ దదనంతరంబ. 179

క. చేయఁ గలరథికులును రా,ధేయుఁడు బలయుతము గాఁగఁ దెప్పదెరల శై
నేయుపయిఁ గవిసి బహువిధ, సాయకములు గురిసి రథికసంరంభమునన్. 180

వ. అతండునుం గోపాటోపంబున. 131

క. కరులకరంబులు హయముల, శిరములు రథసంచయంబు చెక్కలును సమి
ద్ధరఁ గప్పి క్రమ్మఱఁగ నె,త్తురుటేఱులు వఱపి వానిఁ దోలఁగఁ ద్రోచెన్. 192

క. శినివరునద్భుతవిక్రమ,మున కోర్వక కలఁగఁబడిన మొనఁ గనుఁగొని నీ
తనయుఁడు దనయరదము నా,తనియరదముమీఁద నత్యుదగ్రతఁ బఱపెన్. 183

వ. అయ్యిరువురు నక్కజం బగుకయ్యంబు సేయునెడ నాశైనేయుండు. 184

క. తురగముల సూతుఁ జంపినఁ, గురుపతి పొలివోక యతని [2]గురుసున నేయం
గర మలిగి ధనువు దునుముడు, బరవస మఱి యొరుని తేరిపైకిం బోయెన్. 185

వ. ఇవ్విధంబున. 186

తే. [3]పతి గలంగ శైనేయుఁ డబ్బలము బాణ,నిహతిఁ దూలించె నక్కడ నీమఱంది
యడరియర్జునుతో విస్మయావహముగ, నాహవము సేసెఁ దగుసహాయంబు కలిమి.

చ. అతనిసుతుం డులూకుఁడు నుదగ్రతఁ గృష్ణునిమేనఁ బార్థుపై
శితశరకోటి నించి విలసిల్లఁగ సౌబలుసూతుఁ జంపి యు
ద్ధతిఁ దురగంబులం దునిమి తద్ఘనచాపము ద్రుంచె నన్నరుం
డతఁడు దనూజు తేరిపయి కాత్మ చలింపఁగఁ బోయి వెండియున్. 188

తే. వాఁడుఁ దోడ్పడఁ గడఁగి వివ్వచ్చు నేసె, నతఁడు వారలు సేడ్పడునట్లు గాఁగఁ
గడఁక గలయోధవీరులుబడలువడఁగ, బలము సెడిపాఱఁ దనవింటిబలువు సూపె.

వ. ఇట్లు వివ్వచ్చుండు పేర్చినయాసమయంబున ధృష్టద్యుమ్నుండు. 190

క. తఱిమి గురువింటిగొనయం, బఱిముఱిఁ దునియంగ నేయ నతఁ డాతని నే
డ్తెఱ నొండువింట నేసిన, నుఱక తునిమె నాతఁ డమ్మహోగ్రశరంబుల్. 191

వ. వెండియు నాచార్యుం డేయుసాయకంబులు ద్రుంచుచు నంగంబులు నొంచుచు
మిగిలి మార్గణజాలంబుల సైన్యంబు దైన్యంబు నొందించె నట్లు సాత్యకి సవ్య
సాచిధృష్టద్యుమ్నులచేతం గలయం గలంగి కౌరవానీకంబు గాందిశీకం బగుటయుఁ
బాంచజన్యదేవదత్తాదిశంఖరవంబులు సెలంగం బాండవబలంబులు గూడికొని
వెన్నడిం గవిసినం గని భీషణరోషాతిరేకవిధేయుం డయి రాధేయుండు. 192

1. తలం పని. 2. గురు సనక్ గురు సఱ. 3. ఘతి గలంచి సాత్యకి నీదుబలము.

మ. తలలుం జేతులుఁ గాళ్లునుం దనువులుం ధాత్రీస్థలిం జెక్కుటి
ట్టలు గావించి రథప్రతానములు ఘోటశ్రేణులుం వారణా
వలులుం గీడ్వెర సైపడం దఱిమి దుర్వారైకదర్పోద్ధతిం
జలముం జేవయుఁ జూపె నుద్భటభుజాసంరంభరౌద్రంబుగన్. 193

వ. ఇవ్విధంబున విజృంభించి నొంచినం బఱిపఱియై పఱచునవ్యూహినుల వెనుకొను
నాసూతనందనుం జూచి తలంకి ధర్మతనయుం డర్జునునితో ని ట్లనియె 194

క. నడురేయి తీవ్రభానుఁడు, పుడమి వెలసె ననుతలంపు పుట్టించుచు ను
గ్గడు వగు తేజంబున వెలిఁ, గెడుఁ గర్ణుఁడు బాణరుచులు గిఱిగొన దెసలన్. 195

ఆ. ఇట్లు దఱిమెనేని యిప్పుడ యీరాత్రి, దిక్కువారి నెల్ల నొక్కయెత్తు
గాఁగఁ బిలుకుమార్చుఁ గావున నెమ్మెయి, నైనఁ బ్రతివిధాన మాచరింపు. 196

వ. అనిన విని యతం డచ్యుతు నాలోకించి రాధేయురభసంబున కిమ్మోహారం బోహ
టించిన భూపతి భీతుం డయ్యె భారద్వాజుండును బైకొని యొక్కవలన మొనలఁ
దెరల్చెడి నే నదల్చి యిక్కర్ణు నుక్కడంచి యకుంభసంభవుసంరంభంబు
వారించెదఁ దేరు నడపు మనుటయు నద్దనుజమర్దనుం డతని కి ట్లనియె. 197

క. వినుము నిశాసమయంబున, దనుజులకుం బేర్చు బాహుదర్పము శౌర్యం
బును గావున హైడింబుం, డనిఁ గర్ణుని నోర్చుఁ బనుత మతని నతనికిన్. 198

వ. అని వెండియు. 199

క. మన మంతకు వేఱొకది, కున్న నడతము భీమసుతునకును మాయలుఁ బెం
పొనరినదివ్యాస్త్రంబులు, ననేకములు గలవు వలవ దనుమానింపన్. 200

వ. అని చెప్పి ఘటోత్కచుం బిలిచిన నతండు సన్నాహసంరంభమూర్తిస్ఫూర్తి
మెఱయుం జనుదెంచి పని యేమి యనుటయు. 201

ఉ. పాండవసైన్యముల్ సెదరి పాఱెడుఁ గర్ణునిచేత నొచ్చి యు
ద్దండత నీదుశౌర్యమును దర్పము నేర్పడ నిల్వరింపు మీ
తం డని రాత్రి నీకుఁ గడుఁదక్కువ దంద్రులకుం జయంబు పు
త్త్రుం డొసఁగంగఁ గాన్పు మహి రూఢికి నెక్కెడె గెల్వు మీతనిన్. 202

→ అలంబుసుండు ఘటోత్కచునిచేతఁ జచ్చుట. ←

వ. అనియె ధనంజయుండును దదనురూపంబు లైనయాలాపంబుల ననుమతి సేసినం
గడంగి ఘటోత్కచుండు గర్ణుదెసకుం గవిసె నట్టియెడ జటాసురసుతుం డగు
నలంబుసుం డేతెంచి కురుపతిం గాంచి నాకుఁ బాండవులదెసం బూర్వవైరంబు
గలదు నీకును బ్రియంబుగా వారిని వారివారిని వధియించెద నని పలికి యతండు
ప్రీతుం డై యభినందింప నానూతనందనుం గలసి తలకడచి హిడింబానందనుం
ధాఁకిన దారుణరణం బయ్యె నయ్యిరువురును వివిధవిశిఖస్ఫురణంబుల నొండొరు

రులఁ దెరల్పం జాలక రథికు లగుట యుడిగి మాయలకుం జొచ్చి మహోరగగరుడా
కారంబులను వారణకంఠీరవరూపంబులను రవిసైంహికేయాకృతులను మేఘమా
రుతమూర్తులను మఱియు బహువిధవికారాకారంబులను జూపుచుం బోరి యే
పునం గదిసి బాహాబాహిం బెనంగునపుడు మేనులు బెరసిన నాభీమనందనుండు.

క. పట్టి బలువుగ జటాసురుఁ, బట్టిం బడవైచి యురము పాదమునఁ గడుఁక
బిట్టుగఁ ద్రొక్కి యతనితల, యట్టకుఁ బాయుంగఁ జేసి యార్చెం బెలుచన్. 204

ఆ. ఆర్చి నెత్తు రుట్ట నమ్మస్తకము వట్టి, కొని యతం డుదాత్తఘోరభంగి
బ్రమరి వాఱి కురునృపాలకునరదంబు, నందు వైచియిట్టు లనియె నధిప. 205

క. కొను మిదె నీమిత్త్రునితల, విను మిట్టుల మాఱు లేనివిక్రమమునఁ గ
ర్ణుని ద్రుంచెద వరుసం బోరి, గొనియెద నిను భీమసేనుకొడుక నెఱుఁగవే. 206

వ. అని పలికి యసురవరుం డరుణం బగుతనయరదం బెక్కి గృధ్రకేతనంబు గ్రాల
నీలోన్నతం బయినతనరూపంబున కనురూపంబై నదంష్ట్రాయుగళంబును బింగ
ళో[1]ర్ధ్వజటాకేశకలాపంబును భీషణంబులుగాఁ గనకభూషణంబులకతంబునఁ
దటిల్లతాంకితం బగునంబుదంబుకై వడిఁ గర్ణుపయిం గవిసి ఘనశరంబు లేయ
నతండును జండభంగి నెదుర్కొని నిశితనారాచంబులఁ గప్పి నిప్పురుసునం దలపడి
యమ్మనుజదనుజులు మహాద్భుతకరం బగుసంగరంబు సేయునెడ వివిధాయుధవ్యా
పారఘోరవిచేష్టితవిగళితరక్తసిక్తంబు లగునంగంబులయుచత్వంబున గైరికగిరి
ద్వయంబుచందంబున నొప్పిర యెక్కువ తక్కువలు లేక పోరి పోరి రాధేయుం డొ
క్కదివ్యాస్త్రంబు ప్రయోగించిన నది భైమసేని ప్రత్యస్త్రంబున నడంచి [2]మా
యాసైన్యం బడరించిన నమ్మాయాసైన్యంబుసాయకశూలముద్గరాదిహేతివ్రాతం
బులును [3]బలునవర్షంబులును గురియం గురువాహిని గలంగి పాఱిన నాసూత
సూనుం డొక్కరుండును నవష్టంభవిజృంభణంబు మెఱయ నిలిచి మహనీయాస్త్ర
బలంబున నమ్మాయ మాయించుటయు హైడింబుండు చక్రంబు వైచినం జక్క
డిచె గద నిగిడించిన మగిడించె గగనంబున కరిగి తరుపాషాణపటలంబులు వరఁగిం
చినం దునిమి ధరం దొరఁగించె మఱియు రథికత్వంబునం గడంగిన నయ్యోధవ
రుండు దురగసారథిసహితంబుగా రథంబు శకలంబులు సేసి యతనితను వేదువెఱి
గిన తెఱంగుగా మెఱుంగుటమ్ములు గిఱిగొల్పినం గెరలి యన్నిశాచరనాథుండు.

సీ. మాయాముఖంబున మార్గణజాలంబు, ద్రానఁ గర్ణుం డది వ్రయ్య నేసి
చెలఁగినఁ గడు బెక్కుశిరములతోడిమ, హాకృతి గైకొన నదియుఁ దునుమఁ
జచ్చె వీఁ డని మనసైన్యంబు లుబ్బంగఁ, బడియుండి వివిధరూపములు దాల్చి
[4]భంగించె నవియును ద్రుంగఁగ నేసిన, శైలమై తద్వజ్రసాయకమున

---

1 ర్ధ్వోత్కేశజటాకలాపంబును. 2 మాయాసైన్యంబున సాయక. 3 సుపలవర్ష. 4 భంగించి యవియును ద్రుంగఁ జేసిన.

తే. సమసి రథికుఁ డై తనచుట్టుఁ జాతురంగ,మైనబల మేచి తఱుమంగ నడరి దీప్త
భూరిశరముల నాసూతపుత్త్రు నొంచి, యెక్కు డై త్రుంచె నతనివి ల్లక్కజముగ.

వ. ఆసమయంబున బకునితోడంబుట్టు వగు నలాయుధుం డనునసురేంద్రుండు వడము
డివలనివైరంబు పెద్దకాలం బేనియు మనం బెరియింపం దఱివేచికొనియుండి య
న్నిశాసంగ్రామంబునకు ససైన్యంబుగాఁ జనుదెంచి దుర్యోధనుం గని త న్నెఱిం
గించుకొని యతనితో ని ట్లనియె. 209

అలాయుధాసురుండు ఘటోత్కచునితో యుద్ధంబు చేసి చచ్చుట.

క. భీమునిఁ దత్సోదరులను, భూమీశ్వర యిపుడ పట్టి పోరివుచ్చెద ను
ద్దామత మ్రింగెదఁ గృష్ణుని,తో మిత్త్రగణంబుతో సుతులతోఁ గూడన్. 210

వ. నీకును నీవారికిం గయ్యంపుటలజడి గా కుండునట్లుగా నరిసేన సమయించెద నని
యె నప్పుడు ద్రోణద్రౌణికృపకృతవర్మమద్రపతిప్రముఖయోధవీరులు వెఱఁగుపడి
చూచుచుండం బేర్చి హైడింబుండు గవిసినం గర్ణుదెస నఖిలజనంబులును నిరా
శు లైరి సుయోధనుం డలాయుధు నాలోకించి. 211

తే. భీమతనయుండు మాయవుఁ బెనఁకువలను, గర్ణు నొప్పించుచున్నాఁడు గడఁగి వానిఁ
దాఁకి గెలువు నీ వనవుడు దైత్యవిభుఁడు, దగ్రగతిఁ జని తాఁకె నాదైత్యవిభుని.

క. అరదము మొదలై నసకల,పరికరములు రూపు నేపుఁ బ్రాయంబును న
య్యిరువురు దనుజాధిపులకు, సరియై యొప్పారెఁ జూడ జగతీనాథా. 213

వ. ఇ ట్లేపు మెఱయ నిరువురుం దలపడి పోరువారలం జూచి సూతనూనుండు మరు
త్సూనుపయిం గవిసిన నతండు దనసుతుం డలాయుధుచేత నొచ్చునో యను
తలంపునఁ గర్ణునిం గ్రేడించి యమ్మేటిరక్కసునిమీఁద నాటోపంబున నడరు
టయుఁ దదనుచరు లగునిశాచరు లనేకు లొక్కమొగి నతనిం బొదివిన నొదవిన
కినుక నమ్ములగములు పఱపి యవ్వీరుండు వారిం బఱపిన. 214

తే: పోక నిలిచి యమ్మారుతపుత్త్రుఁ డేయు
సాయకంబునఁ గొన్నింటిఁ జంచదస్త్ర
కుంఠితంబులఁ గావించి కొన్ని యురము
నందు డిందంగ మెఱసె నయ్యసురవరుఁడు. 215

క. భీముఁడు గద వైచిన ను,ద్దామగదాప్రహతి నది యతండు సదిపి[1]యు
గ్రామేయవివిధవిశిఖ,స్తోమంబుల నతని నొంచె దుర్జయలీలన్. 216

వ. నిజబలంబులం బురికొల్పిన నవి పాంచాలసైన్యంబుల బడలువఱిచె నప్పుడు శౌరి
సవ్యసాచిం జూచి రాత్రియుద్ధంబున రాక్షసులు వేర్చిరి వీరి కుఱల్ప నకులసహదేవ
సాత్యకిప్రభృతుల నియోగింపుము కర్ణుదెసకు శిఖండిధృష్టద్యుమ్నప్రముఖులం
బనుపుము గురునిప్రాపున నురవడించునరపతుల నీవు నిలువరింపు మను నెడ నలా

1 మహాభీమంబు లైనవిశిఖ.

యుధుం డనిలతనయుధనువు దునిమి యతండు వేఱొక్కవి ల్లెత్తికొనుసందున
సారథిరథ్యంబుల నేలనేసినం బొలివోవక యబ్బలుమగండు గదాహస్తుం
డయి గొనకొని వాఁడును గదగొని మార్కొని ఘోరంబుగాఁ బోర గదలు
దుమురగుటయు రథావయవంబులుఁ గరిదంతంబులు లోనుగా [1]దొరకొన్నవియు
సాధనంబులుగా నొండొరుల నొప్పింపం దొడఁగిన. 217

క. కని హరి గర్ణునితోడం, బెనఁగుఘటోత్కచునిఁ బిలిచి భీముఁడు వల ది
ద్దనుజుని మర్దింపుము నీ,వన నాతం డతని విడిచి యతనికిఁ గవిసెన్. 218

క. నకులాదులు నాదైత్య,ప్రకరంబుఁ దెరల్చి రేఁచి రాధేయుఁడు నే
లకుఁ గోలకుఁ దెచ్చెను సో,మకుల శిఖండ్యాదిరథికమర్దనుఁ డగుచున్. 219

వ. ఆవిక్రమంబు వీక్షించి సన్నద్ధుం డయి సమీరనందనుం డానూతనందనుం దల
పడినం దోడ్పడి నకులాదులు నానాస్త్రంబులు గురిసిరి కిరీటి పాంచాలురం గూర్చి
కొని కుంభసంభవసైన్యంబుఁ బొదివి సమయించుచుండె నలాయుధుండు ఘటో
త్కచునిం బరిఘపాతనంబున నేలం జేసిన నాలోనన తెలిసి యతండు. 220

క. గద ద్రిప్పి బెట్టు వైచిన, నది రథ్యంబులను సూతునరదము సిడముం
జిదురుపలు సేయ నతఁ డం,బుదమై గర్జిల్లె నభము బూరటిలం గాన్. 221

వ. ఇట్లు మాయ గైకొని నెత్తురుసోనతోఁ బిడుగులు వడం జేయ వాయుతనయతన
యుండును దివి కెగసి తనమాయ నమ్మాయ మాయించినఁ గ్రమ్మఱ బకభ్రాత
భూచారి యయినఁ దోడన హైడింబుండును డిగ్గిన నయ్యిరువురకుం దరువులఁ
బాషాణంబుల భీషణం బగురణంబు వాలిసుగ్రీవసమరసమం బై చెల్లె మగుడ
వివిధాయుధంబుల నాయోధు లాయోధనంబు సేసి రట్టియెడఁ గరవాలంబుగొని
మదంబునఁ గవిసినచో ఘటోత్కచుం డలాయుధుం దలవట్టి బలువిడి నిలంబడఁ
దిగిచి మెడ దెగవ్రేసి యార్చినం బేర్చినపాండవబలంబులఁ దూర్యనినదంబులు
సింహనాదంబులుం జెలంగె నప్పుడు. 222

క. పటుగతిఁ జని కురుపతిముం,దట వైచెం జేతనున్నతలరౌద్రంబు
ద్భటముగ ఘటోత్కచుం డు,త్కటశోకము నొంది రతఁడుఁ దత్సైనికులున్. 223

క. మును బకునను జునివలనం, దనతమ్ములు దాను బ్రదుకఁ దలఁచి యతఁడు స
చ్చిన విభుఁడు భీమసేనుప్ర,తిన పారం బెద్దెయు నని మదిం దలఁచె నృపా. 224

వ. అట్టియెడఁ గర్ణుండు కౌంతేయసైన్యసంతానంబు నానాస్త్రఘట్టనంబుల[2]విఘటి
తంబుఁ జేయుచున్న నవ్వాయునందననందనుండు నిజస్యందనం బెక్కి యుక్కు
మెఱుఁగుఁ దలపడియె నయ్యిద్దఱుం బెద్దసేపు శరపరంపరల సరియై సంగరంబు
సేసిరి పదంపడి రాధేయుండు రథ్యంబులం జంపిన రథసమేతంబుగా నాఘటో
త్కచుం డదృశ్యుం డైన నీసైనికులు దల్లడిల్లి యెక్కడ వచ్చి యెవ్వరి నేమి సే

1 చే దొరకినవియు. 2 విఖండితంబు.

యునో యనుచు మేనులు వడంక నలుగడలుం గనుంగొనుచుండిరి హైడింబుండును మహాంబుదంబుచందంబునఁ జదలందోఁచి మెఱుముచు నుఱుముచు బాణకృపాణముసలముద్గరకుంతక్షురికాదిహేతివ్రాతంబులు వర్షోపలపటలంబులుం దొరఁగింపం దోడిదానవులు మొగిళ్లయి యొక్కమొగి నట్లచేయ నాసూతసుతునకుం బ్రతివిధానం బాచరింప నలవిగామిఁ గౌరవబలంబున రథంబులు గజంబులుఁ దురంగంబులుఁ ద్రెళ్లను గూలను డొల్లను దొడంగె [1]నొండుగడకుం గడంగు తలంపులు దక్కి తలలు గుట్టికొని యుండి యోధులు భగ్నాపరభాగులై పడం జొచ్చి రప్పుడిద్దెసవా రెల్ల నాఖండలప్రముఖబృందారకులు పాండునందనులకుం దోడ్పడి యిట్లు సేసెద రనువగ వెగ డంది కలంగంబడి రయ్యవసరంబున. 225

శా. ధీరత్వం బొకఁడున్ సహాయముగ రాధేయుండు దివ్యాస్త్రసం
చారోల్లాసము సూపెఁ జూపుటయు రక్షస్సంచయానేకమా
యారూపావలి భాస్కరాంశుల నదృశ్యాకార మై పోవునీ
హారంబుం దలఁపించుచున్ విరిసె [2]నేనాశ్చర్యముం బొందితిన్. 226

చ. మగుడఁగ దానవప్రవరుమాయ సముంచితదివ్యబాణశ
క్తి గుదియఁ జేసి తొంటితనతీవ్రత గైకొని నీదుసైన్యముల్
బెగడు వడన్ మదించి యతిభీమసముద్ధతి నింక నెమ్మెయిం
దెగఁ డనుభీతి యోధులమదిన్ జనియింపఁగ నాక్రమించినన్. 227

వ. వార లందఱు సూతనందనుం జూచి యాతండు గలంగమికి నచ్చెరు వందుచు నగ్గించి యతని నుద్దేశించి యిన్నిశాచరుం డిందఱ సమయింపకుండం గాచికొనుము నీవును బ్రదుకు మాఖండలుండు గవచకుండలంబులు గొనునప్పుడు నీకు నొసంగినమహాశక్తి యింక నెన్నఁటికి భీమార్జునులు నిన్నేమి సేసెద రిప్పుడు బ్రదికిన మాఱె చూచికొంద మప్పరమసాధనంబు వీనిమీఁదం బ్రయోగింపు మనునెడ నారక్కసుం డామేటిమగని గీటడంచువాఁడై యాటోపంబునం గదిసి తదీయ రథ్యంబులఁ బటుగదాపాతంబునం బొలియించె నట్లవ్వీరుండు విరథుం డగుటయుం దఱిమి యద్దనుజుండు గదాంతరపాతాభితాడితుం జేసిన [3]నొసరిలి యతం డాసైనికులయాలాపంబులు నాలించి తనకుఁ జావు దప్పించుకొన నది దప్ప నొండుపాయంబు లేమిం జేసి. 228

కర్ణుఁ డింద్రదత్తం బైనశక్తిచేఁ ఘటోత్కచునిం జంపుట.

ఉ. వైరివినాశనక్రియకు వాసవుఁ డిచ్చిన నుంచి యున్నయా
ఘోరపుశక్తి నాలుకలు గ్రోయ మెఱుంగులు ప్రజ్వరిల్ల ఘం
టారవ మభ్రవీథి నిగుడం దగఁ గేల నమర్చి పేర్చి య
వ్వైరికిఁ బూఁచినం దలఁకి వాఁడు మహోన్నతఘూర్ణితాకృతిన్. 229

1 నొండుగడంకలు. 2 నత్యాశ్చర్యముం బొందఁగాన్. 3 నొసరి; నొసి.

తే. తెరలిపాఱఁగఁదలఁచుచో దృష్టితోఁచఁ, గూడికొనుముష్టి మృత్యువుతోడఁ బుట్టు
వనఁగఁజాలు నద్దివ్యసాధనము వైచె, గగనతలమున భూతసంఘములు మ్రోయ.

వ. ఇవ్విధంబున రాధేయుండు మహోగ్రంబుగా వైచిన. 231

క. మును మాయ మ్రింగి దనుజేంద్రునియురము వగిల్చికొనుచు దుర్భరగతి వీ
పున వెడలి శక్తి యెగసెను, [1]వినువీథికి నుడుగణంబు వెలుకం బాఱెన్. 232

వ. అప్పుడు. 233

క. సోలుచు బోరగిలం బడి, నాలుక వెసలంగఁ బెట్టి నడుము గఱచుచుఁ గ్రా
లాలలు గ్రమ్మఁగ రక్షఃపాలుఁడు వికృతాస్యుఁ డగుచుఁ బ్రాణము విడిచెన్.

వ. ఇట్లు ఘటోత్కచుండు వడిన మనసైన్యంబున శంఖభేరీస్వనసహితంబు లగు సింహనాదంబు సెలంగె నీపుత్త్రుండు బంధుమిత్త్రసమేతంబుగాఁ బ్రమోదంబు నొంది సూతనందనుం గౌఁగిలించి తనయరదం బెక్కించికొని యుల్లసిల్లె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 235

క. [2]బలుమాయాబలబాహా,బలములు గలవాఁడు భీముపట్టి వడిన న
గ్గల మగుశోకముఁ గోపము, [3]నలఁచుం బాండవుల నెట్టు లై రొకొ వారల్.

వ. అని యడిగిన నమ్మహీపతికి నతం డిట్లను నట్లు మృతుం డైనహిడింబాసుతుం జూచి కౌంతేయు లత్యంతదీనమానసు లై కన్నీరు గడలుకొన నడలునఁ గుందిరి గోవిందుండు ప్రమోదంబు నొంది సింహనాదంబు సేసి శంఖంబు పూరించి పగ్గంబులు నొగల ముడిచి మందమారుతాందోళితం బగుమందారంబుచందంబు దోఁప నర్తించుచు నరదంబునడిమి కరిగి కిరీటిం గౌఁగిలించికొని వీఁ పప్పళించి వెండియు నార్చిన నాతం డయ్యుపేంద్రు నుపలక్షించి. 237

ఉ. చచ్చె ఘటోత్కచుండు మనసైన్యము లెల్లఁ గలంగి స్రగ్గడ
న్వచ్చుటఁ జూచి యేము వగ నెక్కొన నందెద మిప్పు డెమ్మెయిన్
వచ్చెఁ బ్రమోద మెట్లు గరువంపుఁజరిత్రము దక్క లాఘవం
బచ్చుపడం జెలంగెదు మహాపురుషా యిది యేమి సెప్పవే. 238

కృష్ణుండు ఘటోత్కచుండు పడఁ దాను సంతసించుటకు నిమిత్తం బర్జునుతోఁ జెప్పుట.

వ. అనుటయు నయ్యచ్యుతుం డతని కిట్లను నింద్రుండు కుండలంబులు గొనుచుండి కర్ణుని కిచ్చినశక్తి యతనికడ నున్నంతకాలంబును నిన్ను బ్రదికించుట దుష్కరం బని తలంచుచుండుదు నేఁడు హిడింబానందనుమీఁద నది వోయిన బ్రమోదంబు నొందితి నాసూతనందనుం డది సేత నుండెనేనిఁ జక్రగాండీవధరుల మై మన మిరువురముం గవిసితి మేనియు జయించు నతండు దేవసన్నిభుండు దివిజపతి వేఁడినఁ గవచకుండలంబులు వికృత్తంబులు సేసి యిచ్చుట వైకర్తనుం డనంబరఁగె

1 వినువీథిని నుడుగణంబు వెలువెలఁ బాఱెన్ ; వినువీథి సమర్త్యగణము వెలుకం బాఱెన్.

2 బలమాయాబలబాహా. 3 నలఁపఁగఁ బాండుసుతు లెట్టు.

నీకై మీతండ్రి యిట్లు సేయఁ డయ్యె నేని వాని కెదు రెవ్వరు కవచకుండలవిహీ నుండై మానవసామాన్యంబు నొందుటను శక్రదత్తసాధనంబు లేమిం జేసియు నింక నీకు గెలువ వచ్చు నిట్ల యేకలవ్యశిశుపాలజరాసంధాదుల నీక కా నొక్కొక్క తెఱంగునం బిలుకుమార్చితి నిత్తఱి వార లున్నఁ గౌరవపతి వారలం దెచ్చుకొను నమ్మువ్వురుఁ గూడిన నెవ్వరికి నోర్వ రా కుండు ఘటోత్కచుండును గిమ్మీరబకహిడింబులతోడివాఁడ ధర్మద్వేషంబును రోషంబును గలిమిం జేసి యొక్కప్పుడొప్పమి వచ్చుం గావున నద్దానవులయట్ల వీనిపొలిసిపోకయు నా కభిమతంబు వీఁడు రావణునట్టివాఁ డగుట నిపుడు సావ కుండెనేనిఁ బదంపడి నాకుం జంపవలయు నిది సంతోషకాలంబు గాని శోకసమయంబు గాదు మన మొనలు గలంగెఁ గురుబలంబు పైకొనియెడు నీవుఁ దెలిసి యుత్సాహంబు వాటింపుమనియె నని చెప్పిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయునిదిక్కు మొగంబై. 239

చ. ఒకనిని జంపి యిట్లు సను నుజ్జ్వలశక్తి నెఱింగి కర్ణుఁ డే
టికి నరుమీఁద దాని నిగిడింపక యిన్నిదినంబు లప్రయో
జకముగఁ జేసెఁ గయ్యము భుజాబలశాలి నరుండు వద్దఁ బో
రికి మఱి యుత్సహింపఁ గలరే పెఱవారలు సూతనందనా. 240

క. పిలిచికొని యైనఁ బార్థుం, బొలియింపఁడ శక్తి నతఁడు [1]పోరికి నెవ్వా
రలు రమ్మన్నను వ్రతమయి, తలకొని చనుఁ గర్ణుఁ డేల[2]తప్పం జేసెన్.

వ. అని వెండియు. 242

తే. నాతనూజులు దుర్బుద్ధు లీతెఱంగు, నీవుఁ దలఁపవ యాశక్తినీరజాక్షుఁ
డొడిచికొనియె నె[3]మొఱకుచేనున్నతియ్య, పండు వెసనాఁచికొనిన నేర్పరియుఁబోలె.

వ. అనిన నమ్మహీపతికి సంజయుం డిట్లనియె. 244

తే. రాత్రు లీపని కర్ణుతో రాజు ననుజ, సమితియును నేనుఁ దగఁ జెప్పుదుము నరేంద్ర
యతఁడు లెస్సగ విని యెల్లి యక్కిరీటి, సచ్చుఁ బటుశక్తి నని బాస యిచ్చుమాకు.

వ. ఏము వెండియు నాకర్ణునితో నిట్లందుము విష్వచ్చుండు సచ్చినం దక్కటిపాండవులం దొక్కనిఁ బద్మనాభుండు పట్టంబు గట్టుం గావున ననర్థమూలం బగునమ్మాధవుండు తెగిన జగతీరాజ్యంబు మనకు దక్కు నింద్రదత్తం బయినశక్తి నతని సమయించుట గార్యంబు. 246

క. అని చెప్పినయమ్మాటలు, విని యెల్లవిధములఁ గృష్ణవిజయులలో నొ
క్కనిఁ బొరివుచ్చెదఁ జూడుం, డనుచుఁ జనుఁగా సూతసుతుఁ డహంకారముతోన్.

తే. వినుము వేగిన సంగ్రామమునకుఁ బోయి, నప్పు డక్కర్ణునకు మాకు నందఱకును
నోఁప దాబుద్ధి వెండియుఁ దోఁచ మగిడి, వచ్చి శిబిరంబు సొరఁగ దైవంబుకతన.

వ. దైవం బన వేఱొకండు గలదె కృష్ణుండ యది యెట్లనిన నర్జునుని బోధించు

1 పొలిసెనె యి. 2 తప్పం జెపుమా. 3 శిశువుచే.

నప్పుడు సాత్యకి శౌరితో నాసూతసుతుం డీశక్తి యిన్నిదినంబులు ధనంజయు
మీఁదఁ బ్రయోగింపమికిం గారణం బేమి యని యడిగిన నతండు. 249

తే. వానివా రెల్ల నీపని వాని కెపుడుఁ, గఱపుదురు వాఁడుఁ బూనికమైఁ గడఁగి వచ్చు
దాఁకుదల నేను వార లందఱును మఱచు, నట్లు సేయుదు నఘునకునై కుమార.

వ. అని పలికి ధృష్టద్యుమ్నాదులం జేకొని యాతనిం గలపికొని సాత్యకి నుద్దేశించి.

క. మీరును బ్రాణములుఁ ద్రిలోకీరాజ్యము నాదుబుద్ధికిం బార్థక్రియుం
గూరిమికిం బాత్రంబులె, యీ రేయి గదా సుఖించి యే నిద్రింతున్. 252

వ. అని చెప్పె నట్లు గావున మనకుఁ బశ్చాత్తాపంబు వలవ దనుటయు ధృతరాష్ట్రుండు
మీరు దైవోపహతుల రమ్మహాశక్తి తృణీభూతుం డగుఘటోత్కచునకుం గా
వ మ్మయ్యె నింక మీ వా రెవ్వరు నెవ్వరుసున బ్రదికెదరు చేయునది లే దట
మీఁదివృత్తాంతంబు సెప్పు మనవుడు సజ్జనపక్షికి సంజయుం డి ట్లనియె. 253

తే. భీమనందనుచావునఁ బ్రేముడించి, ధర్మతనయుండు బాష్పాంబుధార లడర
మేను డిల్లంబుగాఁ దేరిమీఁద వివశుఁ, డగుచుఁ జదికిలఁబడుటయు నచ్యుతుండు

వ. రయంబునం జని కరంబులం బొదివి యతని నాలోకించి. 255

క. ప్రకృతిజనునట్లు లిమ్మెయి, వికృతిం బొందంగఁ దగునె విను మి ట్లయినం
జకితం బగు నీసైన్యము, సకలము లె మ్ముత్సహింపు సమరంబునకున్. 256

వ. నీవు వహించుగురుభారంబు దలంపక యింతయలంత నొందిన జయంబు నేకుఱు
నే యనిన నతండు గన్నీరు కరతలంబున నొత్తికొని మెత్తనిమాటల ఘటోత్కచు
గుణంబులు గణుతించి కామ్యకవనంబునను గంధమాదన యాత్రను దమకుం
జేసినసాహాయ్యం బుగ్గడించి వాఁడు నాకు భక్తుం డేనును సహదేవుకంటెను
వానికిం గూర్తు నట్టిపట్టి లే కున్న నాకు శోకంబు గా కుండు నే యని తత్ప్రతి
వీరునిదెసకు నెలసినయంతరంగంబు రోషాక్రాంతం బగుటయు నిక్కమారు
నిట్లు సేసినయీదుర్జాతుండ కాఁడె మున్ను నభిమన్యువిల్లు నఱికి చిక్కుపఱిచి
యబ్బాలునిం బలువురచేతఁ జంపించె నప్పుడు దవ్వుల నున్నసైంధవుని సవ్య
సాచి సమయించె నది దానికి మాఱుగా దీరెండు క్రూరకర్మంబులకుఁ గర్ణునిఁ
గడికండలు సేయక శాంతిం బొంద నేర్తునే యని బిగువుటెలుంగునం బలికి దిగ్గన
లేచి యాద్రోహికి నిన్నయు నేఁడును దోడ్పడినద్రోణుం దెగటార్పవలయు
నప్పునికిఁ బావని వోవు నే సూతసూనుం డున్నెడకుం బోయెద నని శంఖం
బొత్తి చాపంబు పుచ్చికొని రథంబు నడప సూతు నియమించి చనుచుండె నప్పు
డచ్యుతుండు దమ తేరిపైకి వచ్చి వివ్వచ్చు నీక్షించి. 257

క. తనచేతన సూతసుతుం, డనుముదుఁ గాఁ గనుచు నలుకతోడ రయమునం
జనియెడు ధర్మసుతుం డీతని నూరక చూచు చునికి దగునే మనకున్. 258

ఆ. అని రథంబు పెలుచఁ జన నిచ్చె నట్లు క్రోధాంధవృత్తి నరుగునవ్విభునకు
సమ్ముఖంబు గాఁగ సత్యవతీసుతుఁ, డరుగుదెంచి కరుణ నాదరించి. 259

వ. అతండు ప్రణతుం డైన దీవించి యి ట్లనియె. 260

సీ. అనిమిషనాథుఁ డిచ్చినశక్తి యర్జును, సమయింపఁ గర్ణుండు సంగ్రహించె
నది యున్న దాన నయ్యాపద వాటిల్లె, నేని నయ్యలఁత సహింప వశమె
యీఘటోత్కచునకు నింతియుఁ గాలమై, యానెపంబునఁ దెగటాఱెఁ జూవె
యిట్లు మే లిది దైవ మిచ్చినదురితని,స్తారంబు [1]నీ కింత దలఁచి నీవు

ఆ. సంభ్రమంబు దక్కి సైన్యంబు దోడ్పడ, మనుజపతులఁ దమ్ములను సుహృజ్జ
నములఁ గూర్చికొని రణంబు సేయుము కుప, ప్రతతితోడ నీదుబలము మెఱయ.

క. కలఁక యుడిపి చిత్తము ని,ర్మలధర్మోదాత్తముగ నమర్చి నెగడు మె
వ్వలనఁ గలుగు ధర్మం బ, వ్వలనికి జయమంగళము లవశ్యముఁ గలుగున్. 262

వ. అని హితోపదేశంబు సేసి. 263

క. విను మే నగుదివసంబున, నినుఁ బొందు ననూనమేదినీరాజ్యశ్రీ
యనుమాన మేమియును లే, దని గ్రక్కున నమ్మునీంద్రుఁ డరిగె నరేంద్రా. 264

వ ఇట్లమ్మహాముని సనుటయు సావధానుం డై పాండవాగ్రజుండు ధృష్టద్యుమ్నుం
గనుంగొని గురునిపురోభాగంబునఁ గౌరవసేన భీమసేనుండు దాఁకి తెరల్చుచున్న
వాఁడు నీ వక్కుంభసంభవుసంరంభంబు మాన్పుము తద్వినాశం బాచరించుట
కయి యనలంబున జనియించినవాఁడవు శిఖండిప్రముఖపాంచాలకుమారులం
గొని యరవాయి గొనక యడరు మని పలికి కెలంకుల నున్ననకులసహదేవ
ద్రుపదవిరాటద్రౌపదేయశైనేయకేకయుల నాలోకించి మీరును ఫల్గునపుర
స్సరంబుగా ద్రోణవధంబునకుం గడంగుఁ డనుటయు. 265

క. వారలు దమతమబలములుఁ, దారును గవియుటయు నత్యుదగ్రత గురుఁ డ
వ్వీరానీకము మార్కొని, పోరికిఁ దనసైన్యసమితిఁ బురికొల్పి తగన్. 266

వ. బరవసంబు వాటించెఁ గురువిభుండును గోల్తల సేసె నప్పు డిరుదెఱంగులవాహి
నులును దగ నెత్తి తూలం జొచ్చె నీసైనికులు డప్పియు నిదురయుం గదిరి
మేను లలయం [2]గొందలంపడి రెల్లవారికి నాత్రియామ సహస్రయామ యయి
తోఁచె న ట్లైనను నిజధర్మంబు [3]ప్రతిపాలింప నడరి పెనంగుచుండిరి నిద్రాపరవశ
త్వంబున దివియలవారును హీనప్రయత్ను లైనం దమంబు గవియం దొడంగె
నట్టియెడం గుపికి కునికి యాయుధంబులు వడ విడుచువారును వాహనంబులు

1 ఘూకింత; మీఁ దింత. 2 మఢందపడి. 3 ప్రతిపాలించునట్టి పెనఁకువం బెనఁగుచుండిరి.

వోయినట్ల పోవం దెరలువారును జొక్కనం దమవారిం దామ యెదిరి పొడుచు
వారును మఱియు ననేకప్రకారంబు లగువికలసంచారంబుల గాసి యగువారును
నగుటయుం గని గాండీవి యిరువాఁగు నుద్దేశించి యెలుం గెత్తి. 267

క. అడరెడునిద్రాభరమునఁ, గడు డస్సితి రెల్లవారుఁ గలనను జాడ్యం
బెడలఁగఁ[1]జొక్కుఁడు మఱఁపుఁడి, యప్పుడ చంద్రుఁడు వొడుచువెండి పోరుటయొప్పున్.

వ. అనిన విని యవ్వార లందఱు నట్ల మేలని కర్ణదుశ్శాసనునియనుమతి వడసి విశ్ర
మించిరి పాండవసైన్యంబును విశ్రామంబునొందె గగనంబున దేవగణంబు ధనం
జయుధర్మజ్ఞత్వంబు ప్రస్తుతించె నయ్యవసరంబున. 269

ఆ. కరుణ గలవు మమ్ము గారవంబున సుఖాన్వితులఁ జేసి తనఘ నీకు సురలు
వరము లెపుడు నిచ్చువారు గావుత మనోరథముఁ బొందు మమరరాజతనయ.

క. అని యక్కౌరవసైన్యము, జనములు సంప్రీతి సవ్యసాచికిఁ బలుదీ
వన లిచ్చుచు నాతనిఁ గీర్తన సేయుచు నిద్రవొందె ధరణీనాథా. 271

వ. ఆసమయంబున నుభయబలంబులయందును. 272

క. తరుణులకుచములపై రతిపరవశులై యొఱగుపతులపగిది సమరసం
భరితశ్రమమున నిద్రించిరి కరికుంభములఁ జెంది చెన్నుగ జోదుల్. 273

క. తురగంబులపై నాశ్వికు, లరదంబులమీఁద రథికు లప్పుడు నిద్రం
బొరసిరి కొందఱు భూస్థలి, నిరవుగ సుఖనిద్ర సేసి రిట్లున్నంతన్. 274

సీ. నలువ చెందొవలతేకులకు[2]నన్నువు వెట్టఁ, గోరి కావించినగుళికయనఁగ
నఖిలద్విజశ్రేష్ఠునకుఁ జకోరచయంబు, తపమునసముల్లసత్ఫల మనంగఁ
జిగురుజొంపము నునుజిగియొప్పు నుదయాద్రిఁ, బొలుపారునవకల్పభూజమనఁగఁ
బూర్వపయోరాశి పొంతఁ గెంజాయచె, న్నొదవిన పవడంపుఁ [3]బొద యనంగ

తే. నరుణరుచిఁ దనమండల మతిశయిల్లఁ, బొడిచి దివిఁ బ్రాఁకి దీధితు లడరఁ జేసి
యంత కంతకు నెక్కుచు నంతనుసముఁ, గాలుకొననీకచంద్రుఁడు గ్రాలెనధిప.

వ. ఇట్లు ప్రౌఢుండై కామినీగండపాండుచ్ఛవిం దొట్టికుముదంబులకు జగన్నేత్రంబు
లకు నానందం బాపాదించుచుఁ జంద్రుఁడు మహేంద్రప్రముఖదిఙ్ముఖంబు లలంక
రింపఁ గౌరవపాండవబలంబులు మేలుకని యాలంబునకుఁ దొడఁగె నప్పుడు కురు
రాజు గురునికడకుం జని యతనియస్త్రవీర్యశౌర్యంబు లగ్గించి యిట్టివాఁడవు నీకు
సరిగానివారిం బాండవులఁ బెద్దసేసికొని శిష్యత్వంబు వాటించి పోటునకుం జొరక
తిరుగుట నాభాగ్యంబుచందంబు గాక నే నేమి సేయవచ్చు ననవుడు నతండు గనలి
యర్జునుండు శిష్యుం డని మన్నించియ కాదె ఖాండవం బాఖండలుండు గోలు
పోయె ఘోషయాత్రఁ జిత్రసేనాదిగంధర్వులు నిన్ను విడిచి వలియం బాఱిరి
నివాతకవచకాలకేయాదులు వొలిసిరిది యేలవలవనిదురుక్తు లనుటయు నమ్మనుజ

1 జొక్కుడుపుం డిప్పు. 2 నన్నున; పన్నుప. 3 బోదె యనఁగ.

పతి గోపించి సంరంభంబుగా నక్కుంభసంభవుతో నీవు సవ్యసాచికిం జాలవేనిం
జాలన కాకనిలువుము కొంతసైన్యంబు గొని నీయోపినవారితోడం బెనంగు మే
నును దుశ్శాసనశకునికర్ణులు నాకవ్వడిం గూల్చెద మనిన నవ్వ యవ్విప్రుం డట్ల చే
యుం డిది గర్జం బిత్తెఱంగునన గెలుతురు గాని పోం డని పలికె వెండియు. 276

క. కుడిచితి కట్టితి పెట్టితి, పుడమి సమస్తంబు నఖిలభోగంబుల నె
క్కుడు పేర్మి ననుభవించితి, తొడరుము వెఱ పుడిగి పార్థుతోడఁ గుమారా.

వ. అని యప్పాంచాలబలంబుదిక్కు పేరుక్కున నడచెఁ గౌరవపతియును బాండవుల
బలనికి నురవడించె నిట్లు వేకువజామున సంగ్రామంబు సెల్లఁ బదంపడి తూర్పు
నెఱ్ఱ నగుచు వచ్చె నప్పు డచ్యుతుం డర్జును నాలోకించి[1] రెండుమైల గండు మిగిలి
వచ్చి పోరెదునిమ్ముఁ గల నన్నిటిని డాపట నిడి తఱుము వలయునని యతం డొడం
బడ నమ్మెయి నరదంబు నడపె భీముండును బరుసంపుమాటల భీభత్సునిం బురికొ
లిపె నివ్విధంబున గడంగినగాండీవిం బొదివి దుర్యోధనదుశ్శాసనశకునికర్ణులు
పెల్లేసిన నయ్యోధవరుం డందఱ కన్నిరూపులై యెట్లాడ నిరువాఁగును బెరసి
[2]తలలు వట్టికొని పోట్లాడెఁ దదనంతరంబ. 278

క. మొనలో నిలువక యుత్తరమునకై చని యేకతంబ మొనసినగురునిం
గని పాండవసైన్యము పులిఁ, గనినహరిణకులమునట్లు కంపము నొందెన్. 279

వ. ఇత్తెఱంగున నెఱి గలిగి యద్దెసవారిం బిలిచిన నాసైనికు లచ్చెరువడువారును
గోపించువారును గడంకలు దెచ్చుకొనువారును నివ్వెఱఁ గందువారును నయి
రందు విరాటద్రుపదులును ద్రుపదు[3]మనుమలలోన మువ్వురును గేకయపతులును
సబలంబుగా బలువిడిం గవిసి యక్కుంభసంభవుం జుట్టుముట్టిన నతండు. 280

మ. ప్రజనెల్లం దునుమాడి యుగ్రముఖుఁ డై పాంచాలపౌత్రత్రయం
బు జముం జేరఁగఁ బుచ్చి కేకయుల కోపుం జేవయుం జూపి యం
బుజముల్ గోసినకైవడిం దలలు సంఫుల్లాస్యభల్లంబు ల
క్కజమై యుండ నిగిడ్చి త్రుంచెఁ బటుదోర్గర్వం బఖర్వంబుగాన్. 281

విరాటద్రుపదులు ద్రోణునిచేతఁ జచ్చుట.

వ. వెండియు. 282

శా. చంచద్బాణపరంపరాప్రహతులన్ సైన్యంబుఁ గ్రూరోద్ధతిం
జించెం జించిన నింక నెన్నఁటికి నిస్సీ భూరిబాహాబలం
బంచుం గూడి కడంగి నొంపఁ గుపితుం డై మత్స్యభూవల్లభుం
బాంచాలక్షితినాథునిం దునిమె దర్పస్ఫూర్తి శోభిల్లఁగన్. 283

వ. ఇవ్విధంబున విరాటద్రుపదులు పడినం జూచి ధృష్టద్యుమ్నుండు ద్రోణుం జంప
నయితి నేనిం గులాచారధర్మంబులకుం దప్పినవాఁడ నగుదు నని పలువురు విన బాస

1 రెండు మొయిలు. 2 యనితలం దలకొనిపోట్లాడె. 3 గొడుకులలో,

యిచ్చి పాంచాలసేనాసమన్వితుం డై యతనిపయిం గవిసినం గురుపతి గర్ణాదు
లుం దానునునడ్డపడి పెనంగెఁ బెనంగినం దవులంబడినయాద్రుపదనందనుం గనుం
గొని యనిలతనయుం డదల్చి నన్నుఁ జూడు మనుచు నడరిన నప్పార్షతుండును
గూడికొనిన నక్కౌరవేశ్వరుండును బరవసంబు సేయుటయు నుభయబలంబులుం
బురికొని తలపడిన సంకులసమరం బయ్యె నంత. 284

క. విరియించి తామరలలో, నరుణాంశులు పొచ్చి సుభగ మగుసౌందర్య
స్ఫురణము నొందఁగఁ దోఁచెం, దరణి యుదయశిఖరిమీఁద ధరణీనాథా. 285

వ. అప్పుడు రెండుదెఱంగులజనంబులుం గాలోచితకృత్యంబులు సలిపి క్రమ్మఱఁ
గయ్యంబు సేయం దొడంగిరి ప్రాద్దెక్కిన నెండ తాఁకును రేయింటియలజడియు
నప్పటియాఁకలియు నొడళ్లు డిల్లపడం జేసినను మొగంబులు వెడంగుపఱిపినను
బొలివోనిపౌరుషంబుల నయ్యిరువాఁగునుం గడంగి కలయఁ బెరసి పెనంగు
నారభసంబునం బెల్లెసఁగుధూళికతంబునం బోయినరాత్రి మగుడ వచ్చెననుబుద్ధి
యెల్లవారికిం బుట్టె నట్టియెడ ద్రోణధనంజయులు మిసిమింతులు గాక సేనలం
జీకాకుపడ నీక పొదివి పోరించిరి బెట్టిదంబు లగువివిధాస్త్రశస్త్రపాతంబులం గరి
తురగపదాతివ్రాతంబులశరీరంబులం దొరంగురుధిరం బారేణువు నడంచినకొలఁది
నిలువక బహులప్రవాహంబుల నుత్పాదించె నార్పులు బొబ్బలుం బోట్లనొఱులు
చప్పుళ్లును జిందంబులమ్రోఁతయు బెరసి పరఁగి నలుదిక్కులుం బిక్కటిల్లె
నాసమయంబున. 286

తే. పతియు యువరాజుఁ గవలను బార్థగురుఁడు,భీముఁ గర్ణుండుఁ దాఁకి రుద్దామలీల
వారిరథబహుగతులు దుర్వారవిశిఖ, విసరణంబులు నద్భుతవిధము లయ్యె. 287

క. నకులుఁడు నృపతియు నొక్కం,డొకనిం జుట్టుకొని వచ్చునొప్పును బలుపుం
[1]బ్రకటీకృత్యశౌర్యమ్మును, సకలజనముఁ బ్రస్తుతించె జగతీనాథా. 288

క. విను సహదేవుఁడు దుశ్శా, సనుసూతునిఁ దునుమ నతఁడు సారథికృత్యం
బును జలుపుచు నేయుచుఁ [2]గవి,సిన నాతఁడు నొంపఁ బఱచెఁ జెడి తురగంబుల్.

ఉ. భీముఁడుఁ గర్ణుఁడుం గదిసి భీమసముద్ధతి నేటు లాడి రు
ద్దామగదా[3]నిపాతనవిధంబులు నప్పుడు గల్గె నయ్యెడన్
భీమునివాజులన్ రయము పెంపునఁ గర్ణుఁడు గూల్చె మార్గణ
స్తోమమునం గురుప్రతతిచూడ్కులకుం బ్రమదం బొనర్చుచున్. 290

—— ద్రోణార్జునుల ద్వంద్వయుద్ధము. ——

వ. పవననందనుండు నకులస్యందనం బెక్కె గురుండును గిరీటియు వివిధబాణాసా
రంబుల నంబరంబు గప్పుచు సమరవిహారంబు సలిపి రట్టియెడ. 291

క. గురుఁ డేఁచు నరుఁడు ద్రుంపఁగ, నరుఁ డేయఁగ గురుఁడు ద్రుంప నానావిశిఖ

---

1. బ్రకటితశౌర్యముఁ గనుఁగొని. 2. గది, యు... నత్తురగంబుల్. 3. నిపాతములదల్పుఱు
నప్పుడుఁ గల్గె.

స్ఫురణపరిహరణముల కచ్చెరు వందుచు నుండి రుభయసేనలజనముల్. 292

చ. దొరఁకొని దివ్యబాణములు ద్రోణుఁడు బల్విడి నైంద్ర మాదిగా
నరుపయి నేయ నాతఁడు మనంబునఁ గొంకక తత్తదస్త్రము
ల్వెరవున నేసి యేసి యఫలీకరణం బొనరించి పేర్చుఁ ద
ద్వరశరజాలమున్ గురునివారిత మై యడఁగుం బొరిం బొరిన్. 293

వ. ఇట్లు సదృశంబు లగుశస్త్రబలబాహువీర్యశౌర్యంబు లసదృశంబుగాఁ బోరునగ్గురుశిష్యుల నుపలక్షించి సురఖచరవిద్యాధరులు దమలోన. 294

క. హరుఁడు వినోదార్థముగా, నిరుమే నయి రణ మొనర్చె నింతియ కాకి
ప్పురుసున నక్కజ మగుసంగర మొనరింపంగ నొరులఁ గంటిమె యెందున్.

వ. అను చుండి రప్పుడు. 296

మ. క్షితియుం బర్వతకోటియున్ వడఁకె నగ్నిచ్ఛాయ లయ్యెన్ దిశ
ల్చతురంభోనిధులుం గలంగె భయలోలం బయ్యె దేవప్రజం
బతిసంక్షోభము నొందె నొక్కమొగి సైన్యద్వంద్వమున్ ద్రోణుఁ డు
ద్ధతి బ్రహ్మాస్త్రము మౌర్వితో నియుతమంత్ర[1]స్ఫూర్తి సంధించినన్. 297

వ. ఇట్లు సువిహితసంధానుం డై యాతం డమ్మహాస్త్రంబుఁ బ్రయోగించిన. 298

తే. అంతరంగంబునం దొక యింత యేని, యలుకు లేక తనర్చి బ్రహ్మాస్త్రమునన
వేడుకకు[2]మరలించినవిధము దోఁప, నద్భుతంబుగ వారించె నర్జునుండు. 299

వ. ఇత్తెఱంగున గెలు పోటమియు లేక యయ్యిరువురుఁ బోరుటయు నత్తఱిం గెరలిన సందడికయ్యంబుకతంబున మాని యగ్గురుపార్థులు పాంచాలకౌరవబలంబులపైఁ దఱిమి రాసంకులసమరంబున దుశ్శాసనుండు ధృష్టద్యుమ్నుం దాఁకి యోర్వక తొలంగె నతండు ద్రోణునిమీఁదం గవిసినఁ గవలును దోడ్పడం గృతవర్మ యడ్డపడి పెనంగె సుయోధనుండును సాత్యకియుఁ దాఁకొని తమశైశవక్రీడలు దలంచి యుగ్గడించి రాజధర్మం బిట్టిద కాక యని తలంచి పోరం జొచ్చి రట్టియెడ నాశినివరుండు భూవరువిల్లు ద్రుంచి మేనునొంచిన నోహటించి యోసరించి డప్పిదీర్చికొని మగుడ నమ్మాధవానుజుం దలపడి యెప్పటియట్లకలంగం జొచ్చినం జూచి రాధేయుఁ డయ్యోధవరు దెసకు నడరినం గని వడముడి యతని మార్కొని తూపులు నిగిడించిన నవి నిలువరించి నవ్వుచు నాతం డవ్వీరుసారథి సొగయును శరాసనంబు దునియలై తొరఁగను జేసిన నాబల్లిదుండు బలుగద ద్రిప్పి బిట్టు వైచిన సూతుండు రథంబును బొడియైనను దెరలక సూతసుతుండు శరవ్రాతంబు నిగిడించె నపుడ సేకచతురంగంబు లెడసొచ్చె ధర్మతనయుండు మాత్స్యాదిబలంబులం బురికొల్పుకొని కుంభసంభవుదిక్కున కురవడించె నంత మధ్యాహ్నం బగుచు నచ్చె నాసమయంబున నకులసహదేవసమీరనందను లర్జును నుద్దేశించి యెలుంగెత్తి. 300

---

1 నియుతసంధా. 2 శ్రము మిచ్చినవిధము.

తే. కోలుమసఁగి గురుండు పాంచాలసేన, నేలకును గోలకును దెచ్చె నీవు గడఁగి
కౌరవులఁ బాయవలఱపు మేకతమ యైన, నతనిఁ బరిమార్చఁ జేకొని యబ్బలంబు.

వ. అనుచు నయ్యాచార్యుపైఁ గవిసి రిట్లు పెక్కుబలంబులు గ్రమ్మినఁ బటుప్రదర
జాలంబులు వఱపి పోడి సేయు నమ్మహాత్ము నాలోకించి ధర్మతనయభీమసేనమాద్రీ
తనయులు గూడికొని తమలోన. 302

మ. కరులం గూల్చుచుఁ దేరులన్ నఱకుచున్ గర్జిల్లి ఘోటమ్ములన్
నరులన్ నెత్తుటఁ దేల్చుచున్ దొరల నానారూపఖండంబు లై
తొరఁగం జేయుచుఁ గుంభజుండు విలసద్దోర్దండచండాకృతిం
దెరలం బైఁ జనుదెంచు నేపు మనలం దీర్పంగ నోపుం దుదిన్. 303

వ. ఎవ్వరికేని నిలువరింప నలవిగాదు నరుండును ధర్మపరుం డై యూరకున్న[1]వాఁడు
దెగువకుఁ జొరం డనుచుఁ దలంకిరి వారి తెఱంగు గనుంగొని కమలనాభుండు
దమ తేరు వారలకడకుం గొని పోయి కిరీటితో ని ట్లనియె. 304

చ. అనిమొన దేవదానవుల కైనను గెల్వ నశక్య మిమ్మహా
త్ముని నొకమందు సెప్పెద [2]సుతున్ హతుఁ డయ్యె నన౯ంగ విన్నయం
తన యితఁ డాయుధంబు దిగఁద్రావి యచేష్టతఁ బొందు నప్పు డీ
తనిఁ బరిమార్ప వచ్చు నిది దప్ప నుపాయము గల్గ దెమ్మెయిన్. 305

వ. కావున నశ్వత్థామ సచ్చె నని యొక్కరుం డతనికిఁ జెప్పుట గర్జం బనిన విని
యచ్చటియందఱు నిదియ మే లని రర్జునుండు దాని కొడంబడక యుండెఁ బాండ
వాగ్రజుండు విషాదంబుతో విచారించె దదనంతరంబ. 306

క. భీమునిచే నసి నశ్వత్థామ యనం బరఁగుభద్రదంతి పడిన ను
ద్దామగతి నన్నవమ్ముగ, నామారుతపుత్త్రుఁ డేఁగి యగ్గురుతో డన్. 307

వ. అశ్వత్థామ సచ్చె నని చెప్పుటయుఁ జిత్తంబు జల్లని చెదర బెదరియు నతండు
దనకొడుకునస్త్రవీర్యాదిగుణంబులు గణుతించి యప్పలుకులు పెడచెవులం బెట్టి
కలంక లేక ధృష్టద్యుమ్నుపైఁ గవిసి పెల్లేసి యతని కడ్డపడిన పాంచాలరథి
కుల నిరువదివేవుర వధియించి మాత్స్యబలంబున కుఱికి యేనూఱు రథంబులఁ
బదివేలుమాతంగంబుల నన్నియ తురంగంబులం బొరిగొని తేజరిల్లి రాజుల
గములకు నాదిగొనునప్పుడు విశ్వామిత్ర జమదగ్ని భరద్వాజ గౌతమ కశ్యప
వసిష్ఠాత్రి ప్రభృతిమునివరప్రకరం బాతనిపాలి కేతెంచి భారద్వాజా నీవు బ్రాహ్మ
ణుండవు వేదవేదాంగవిదుండవు నీకు సంగ్రామంబు సేయ ధర్మం బగునే
యింతకు మున్ను చేసితేనియుఁ జేసితి గాని కాలంబు పూర్ణం బయ్యెఁ గాన
యింక నుడుగుట మేలు మామాటలు వట్టి యాయుధంబులు వెట్టి శాంతిఁ
బొందు మని చెప్పి యంతర్ధానంబు సేసిన నవ్విప్రవరుండు వారలపలుకు

1 వాఁ డనుచుం దలంచిరి. 2 సుతుండు మృతుండె యానంగ.

లూహించి భీమసేనువచనంబులుం దలంచి యగ్రభాగంబునకు వచ్చి యున్న ధృష్టద్యుమ్నుం గనుంగొని వికలచిత్తుండును శోకాయత్తుండును నగుచు నిజ పుత్రుండు సచ్చుట బ్రదుకుట యజాతశత్రువలన నున్నరూపు దెలియువాఁడై యతని నడిగె నయ్యవసరంబున వాసుదేవుం డవ్వసుమతీపతి కిట్లనియె. 308

తే. అడరి యీదివసమున [1]పరాహ్ణమునను, ద్రోణుఁ డని సేసినట్లైనఁ ద్రుంగిపోక
యుండ నేర్తురె యిక్కడి యోధులెవ్వ,రైన విను నుతిగాదు సత్యమ్ము సుమ్ము.

క. మము నీతని నొప్పింపక, సముచితముగఁ గాచికొను మసత్యవచనదో
షము లేదు ప్రాణరక్షణ,సమయంబున నతనికొడుకు సచ్చెన యనుమీ. 310

వ. అని పనిచె నట్టియెడ నయ్యుధిష్ఠిరుతో భీమసేనుం డే నప్పుడు కృష్ణుండు సెప్ప నయ్యోధవరు నధియించునుపాయంబు విని యదియు మనంబున నుండ మాళవేంద్రుం డగునింద్రవర్మవారణం బశ్వత్థామ యనుపేరిటిది నాచేతఁ జచ్చె నది నెపంబుగ నతనికి నశ్వత్థామ సచ్చె నని చెప్పితిఁ జెప్పిన నొక్కింత విచారించి యమ్మాటదెస ననాదరంబు సేసె నీకు విజయంబు గోరి హితం బుపదేశించునీ గోవిందునివాక్యం బుల్లంఘింపక నీవు నట్ల చెప్పుము నీవచనమ్ము నమ్ము నమ్మి యతండు గయ్యంబు సేయఁ జేయాడక చెడు నని యొత్తి చెప్పుటయు. 311

ధర్మజుఁడు ద్రోణునితో నశ్వత్థామ సచ్చెనని యేనుఁగు నెపంబునఁ జెప్పుట.

క. మది నయ్యిరువురమాటలుఁ, బదిలంబుగఁ బట్టికొనుటఁ బట్టియు నెట్లుం
దుది నది యట్టుల కాఁగల,యదియై యుండుటను దాని కతఁ డొడఁబడియెన్.

వ. ఇట్లు సమ్మతించి. 313

క. [2]అనృతభయము నాజిజయముఁ,గొని యెడు తమకంబు పెంపుగుదియింపఁగఁ బాం
డునరేంద్రునగ్రతనయుం, డనుమానము వాయఁ బెట్టి యస్త్రగురునితోన్. 314

తే. వలయుకొలఁది నెలుంగెత్తి సర్వసమితి, యచ్చుపడఁగ నశ్వత్థామ సచ్చె ననియె
నని పదంపడి యల్లన యతనిచెవికి, వినఁగ రాకుండఁ గుంజరమనియె నధిప.

వ. ఇవ్విధంబునం బలుకుటయు. 316

క. నేలకు నల్లెడు వోఁడువునఁ, గ్రాలుచు మును మెఱయు గురుని రథచక్రము ల
క్కాలంబున సమరజయ,శ్రీలోపము దెలియ నంటసిలఁ బడియె నృపా. 317

వ. అప్పుడు. 318

క. తనుఁ బాండుతనయులకు ద్రో,హునిఁగా నక్కుంభజన్ముఁ డూహించుచు న
మ్మును లట్టు సెప్పి రటు గా,వునఁ గాకేమి యది దగ వవుం బొమ్మనుచున్. 319

శా. ధృష్టద్యుమ్నునిఁ జూచుచుం గణసముద్రేకంబు బాహాబలా
వష్టంభంబును శౌర్యనిర్వహణగర్వస్ఫూర్తియుం దొంటిదును
త్కృష్టత్వంబును దక్కి స్రుక్కి చగ బుద్ధిం బీకుపోఁ గాడఁగాఁ

1 పరాంశమునను. 2 అనృతంబున నాజి...గొనియెడు కతమునను బెంపు.

జేష్టాహీనతఁ బొంది యగ్గురుఁడు సంక్షిప్తాంగుఁ డై యున్నెడన్. 320

వ. అతనివధంబునకై పాంచాలవిభుని వేలిమిం బుట్టినవాఁ డగుట నప్పార్షతుండు దత్సమయజనితోత్సాహరోషవిశేషాయత్తచిత్తుం డగుచు నమ్మహీసురవరు మీఁదం గవిసి యేసిన ననికి నొల్లనియుల్లంబునం బరుసియుల్లాసంబు సహింప లేని తేజంబునం బురికొని యతండు వోరం దొడంగిన దివ్యాస్త్రంబులు ప్రతిభాసింపక యుండె నట్లయినను మనసుబలిమికలిమిం బ్రకృతిబాణంబుల నాతని బాణబాణాసనరథరథ్యసూతకేతనంబులు వోడి సేసె నాధృష్టద్యుమ్నుండు గద గొనినం దునియలు గావించెఁ బలకయు వాలునుం గొని వచ్చి యవ్వీరుండు సారథితురంగంబులయంగంబుల వ్రయ్య నేయఁ దత్కరవాలఖేటపాటనంబు సేసి తనువునం జండకాండంబులు నించె నట్లు నించి నొంచినం గని శినివరుండు గృపకర్ణకృతవర్మలతోడం బెనంగు చుండియుఁ గ్రూరనారాచదశకం బయ్యాచార్యుమేన నిగిడించె నంత నత్యంతరయంబునం జనుదెంచి యనిలనందనుండు ద్రుపదనందనుఁ గుంభసంభవు బారికిం దప్పించుకొని పోయినం బోహ్మని పలికి డెందం బెప్పటిచందం బగుటయు నిశ్చలభావం బొందె నివ్విధంబున నాలుగుదివసంబులు నొక్కరాత్రియు నే నగుదివసంబులో నిరువదిగడియలు [1]నిరువదివేలట్ట లాడ భండనంబు సేసి పాండవబలంబుల నుఱుమాడి పేరడవి గొని కాలి పొనుంగువడిన కార్చిచ్చుకై వడిం గుదిసి యమ్మహాత్ముండు. 321

సీ. సంగరంబునఁ దన్వి సని శాంతిఁ బొందిన, చిత్తంబుతోఁ దమ సేనదిక్కు
గనుఁగొని పెలుచ నోకర్ణ యోకృప యోసు, యోధన పోర నన్నొత్తియెపుడుఁ
జెప్పుదు రేను నాచే నయినంతయుఁ, జేసితి నింక నిశ్చింతవృత్తి
సుగతికిఁ జనఁ గోరి తగ నుజ్జగించెద, బాణాసనంబును బాణములును

తే. దెలివి గలిగి చనుం డనిపలికి శరశ, రాసనము లూడ్చి తేరిపై ననఘమూర్తి
యొప్పఁ గూర్చుండి సంభృతయోగనిష్ఠ, నొంది తేజోమయాత్ముఁ డై యుండె నధిప.

వ. అట్టియెడ ధృష్టద్యుమ్నుండు కృపాణపాణియుఁ బాదచారియు నై భారద్వాజు దెసకుం గవియుటయు నుభయసైన్యంబుల హాహాకారంబు లెసఁగె నంతం దనువు విడిచి యప్పుణ్యపురుషుండు ప్రకటజ్యోతీరూపంబున నెగసి పరమస్థానంబునకుం జనియెఁ దత్తేజోమూర్తి యేను గంటిఁ గృష్ణార్జునధర్మనందనకృపాచార్యులునుం గనిరి దక్కటిమానవులు గానరు సురలు సూచి సంతసంబునం బొదలి రట్లరిగినయాద్రుపదనందనుండు. 323

ధృష్టద్యుమ్నుఁడు హతుం డైన ద్రోణునికంఠంబు దునుముట.

చ. అరదముపైకి దాఁటి కుపితాత్మత ద్రోణుశిరంబు కేశముల్
గరమున బెట్టమర్చికొని ఖడ్గహతిన్ మెడ ద్రుంచి వైచె స

1. నిరువదియొక్క వే యట్టలాడ.

త్వరముగ మాను మాను మనువాక్యముతో నరుఁ డేగఁ [1]దప్పు సు
మ్మర యని ధర్మజుండు దివిముట్టు నెలుంగున బిట్టదల్పెఁగన్. 324

వ. ఇత్తెఱంగునం దునిమి యతం డయ్యట్టియుం దలయును ధరణీతలగతంబు సేసె నిట్లు శతవృద్ధుం డగునయ్యస్త్రగురుండు నీదుర్మంత్రంబునఁ ద్రుంగి పోయినం గొంగి పాండవానీకంబు పైకొని తఱిమిన మనమొనలు వెఱచఱచి కనుకనిం బఱచెం బఱచిన మనంబు గలంగి యప్పుడు నీకొడుకు లేటమొగంబులు వదు దొరలతోడం గూడఁ దిరిగె నట్టియెడ దుర్యోధనదుశ్శాసనకృపకర్ణకృతవర్మ మద్రేశ్వరులు మాతంగంబులం దురంగంబుల ముందఱ పెట్టికొని కటకటా యనుచు నింత పుట్టునే యనుచు నింక నేమి గల దనుచు నెట్లు సేయం గలవార మనుచు నేది దుది యనుచు మరలి మరలి చూచుచుం జనుచుండఁ దక్కినయలంతి మానును లెల్లను దలచీర నాటించుతలంపు లేక యొండొరుల నిలు నిలు మని పలుకుచుం గాలు నిలువక పల్దిక్కులకుం బాఱె రత్తఱి నశ్వత్థామ మున్నొక్కకెలనం గయ్యంబు సేయుచుండి నీసేన యట్లగుటఁ గనుంగొని యక్కురుపతికడకుం జని యతని కిట్లనియె. 325

తే. బలము లిది యేమి నలుగడఁ బాఱఁ జొచ్చెఁ, గర్ణకృపముఖ్యు లేటికిఁగలఁగి లేట
మొగము నడి రేల నీవును మున్నువోలె, నిలువరింపంగఁదగియెడు నిలుపు లేవ.

వ. అని యడిగిన నతం డతనిమొగంబు సూచి యాచార్యు తెగుట సెప్పం బోయి డగ్గుత్తిక పడి యూరకుండె శారద్వతుండు వెలవెలం బాఱుచు నట్టకేలకు నెలుంగు దెచ్చికొని. 327

సీ. పాంచాలపాండవప్రముఖసైన్యంబుల, ద్రోణుండు బలువిడిఁ ద్రుంచుచుండ
నుక్కఱి పాండవు లొక్కచోటికి వచ్చి, నిలువరింపఁగ లేక తలఁకుటయును
వాయుతనూజుఁ డశ్వత్థామ సచ్చెఁ జు, మ్మని కుంభజునితోడ నాడుటయును
నమ్మాట గొనక ధర్మాత్మజు నవ్వార్త, యాచార్యుఁ డేర్పడ నడుగుటయును

తే. భీముచేత నశ్వత్థామనామగజము
మున్ను చచ్చుటకతమున నన్నరాధి
పతియు నది నెపముగ నట్ల పలుకఁ జాల
నడలి యతఁ డాయుధంబులు విడుచుటయును. 328

వ. అప్పుడు. 329

క. గురుఁ డమలయోగనిష్ఠం, దిరమై యుండంగ వచ్చి ధృష్టద్యుమ్నుం
డరదముమీఁది కరిగి త, చ్ఛిరోజములు పట్టికొని యసిం దునుముటయున్. 330

వ. చెప్పి యప్పుడు ధర్మనందనధనంజయులు వారింప నతం డుడుగక యట్లు సేసె ననియు నెఱింగించి యిట్లు భారద్వాజుండు పడిన బలంబులు విఱిగె నేమును

1 వట్టు సుమ్ము ర.

నిరుత్సాహుల మయితి మేనుంగు పేరినెపంబుగా నట్టిమాట వుట్టుట కృష్ణకృతం
బయినకపటోపాయంబు గా నోపు నని యంతయు నేర్పడం బలికె ననుటయు
ధృతరాష్ట్రుండు సంజయుదిక్కు మొగం బై. 330

మ. వరదివ్యాస్త్రవిదుండు బాహుఘనుఁ డశ్వత్థామ శ్రీరాముతోఁ
సరి సేయందగువాఁడు దండ్రిఁ దల పాంచాలాత్మజుం డట్లు ని
ష్ఠురుఁ డై పట్టి ననంగఁ ద్రుంచె నన వించున్ వారితోఁ గూడ నా
తురుఁ డై పోయెనొ పోక నిల్చి యలుకన్ దోర్దర్పముం జూపెనో. 331

క. తను నాధృష్టద్యుమ్నుం, దునుముటకై కోరి కనియె ద్రోణుఁడు పరమా
స్త్రనిరూఢుఁ బరశురాముఁ డ,తని కిచ్చినయంతవట్టు దన కతఁ డిచ్చెన్. 332

వ. అట్టిజనకు నాద్రుపదనందనుం డట్లు సేసిన నక్కొడు కెట్లు సేసెనో విన వలతుం
జెప్పు మనవుడు నమ్మహీపతి కతం డి ట్లనియె. 333

తే. కృపునిపలుకులు విని దట్టకెంపు గదురు, కన్నుఁగవ నశ్రుజలములు గ్రమ్ము దేరఁ
బాణితలమున నొత్తి యా ద్రోణతనయుఁ, డిట్టు లనుఁ దగఁ గౌరవాధీశుతోడ.

ఉ. చావులు లేవె యెందు ననిఁ జచ్చుట యొప్పదె యిట్లు లోకసం
భావితు నమ్మహాత్ముఁ దల వట్టె నొకం డనువాఁడిమాట య
మ్మై నడిఁ దాఁకి చిత్తమున కార్తి యొనర్ప సహింప రాదు గా
కే విన నున్కి వాఁ డెఱుఁగడే నను నిమ్మెయి భంగపెట్టునే. 335

క. నాదివ్యాస్త్రంబులు బా,హాదర్పము [1]నింకఁ గాల్పనా గురుఁ డాజిం
దా దిక్కుమాలి పగతుని, చే దైన్యముఁ బొందె నటె యిసీ యే నుందున్.

క. దీనికి మూలము ధర్మజుఁ, డా నిక్కము గల్గురాజు నని దండితుఁగా
నే నెట్లు సేసి పుత్తునొ,కో నాచిత్తముకలంకయును నెవ్వగయున్. 337

ఆ. పుత్త్రుఁ గనుట యెల్ల శత్రునిచేఁ దల, వట్టి తాను దునుమఁబడుట కన్యొ
నస్త్రగురున కింక నన నేమి గలడు నా, యిచ్చు బాస కౌరవేంద్ర వినుము. 338

మ. హరియుం బాండవులున్ మదీయపటుబాహాశక్తిదివ్యాస్త్రని
ర్భరసంతాపపరీతు లై యొదుఁగ ఘోరస్ఫారసంక్రీడఁ ద
త్తురగస్యందనవారణప్రకరముల్ ద్రుంగన్ విజృంభించెద
న్సురసంఘంబులు వచ్చి యడ్డపడిన న్దుర్వారదర్పోద్ధతిన్. 339

క. తనుఁ దాన చెప్పికొను టా, ప్తనిపని యగు నైనఁ దండ్రిపరిభవమునకుం
గనలు గదిరి యిట్లంటిని, విను మే నే మనిన నేమి వృథ [2]వో దధిపా. 340

అశ్వత్థామువూన్కి వలనఁ గౌరవయోధులు మరల ననికిఁ గడంగుట.

వ. అని పలికి మఱియు ని ట్లను మాతండ్రి నారాయణు నారాధించి యొక్కమహా
స్త్రంబు వడసె నది నాకు నిచ్చె నద్దివ్యసాధనంబు వధ్యు లవధ్యు లనువిభాగంబు

1. గాల్ప గాల్పమగ్గురు. 2. గా దధిపా.

లేక విరోధివిధ్వంసనంబు సేయఁ దత్ప్రయోగంబున జయంబు సేకొనియెదం
జూడు మనుటయు నమ్మహీపతియు ననుజులు సేనాపతులును శంఖంబులు
పూరించి సింహనాదంబులు సేసి మరలిన భేరీమృదంగాదితూర్యధ్వనులు నింగి
ముట్టఁ దురంగరింఖారథనేమిగజపదఘట్టనంబుల నిల గ్రక్కదల మనసైన్యం
బులు మరలి యురవడించె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుండు. 341

ఆ. అట్లు గడఁగుకౌరవానీకములఁ గని, పాండుపుత్త్రు లేమిభంగిఁ గార
లై రెఱుంగఁ జెప్పు మనవుడు నమ్మహీ,శ్వరున కిట్టు లనియె సంజయుండు. 342

వ. ఇత్తెఱంగునం గురుబలంబులు పురికొనం గౌంతేయులుం గూడుకొని సైన్యంబు
సుసంగతంబు సేసికొని సంగరక్రీడకమరిరప్పుడు క్రీడి నాలోకించి ధర్మతనయుండు.

క. గురుఁడు వడిన నవ్విధమునఁ, బరమభయాకులతఁ బొంది పఱచియు నట వే
తిరిగి కురుబలము పోరికిఁ, గర ముద్ధతి నగ్గలింపఁ గత మెయ్యదియో. 344

క. ఇలయును నింగియు నద్రువం, జెలఁగె మహారవము వారిసేనల గురుచా
వలుక నొనర్చిన నక్కడ, బలరిపుఁ డే తెంచి తోడుపడి నడచెనొకో. 345

వ. అనిన విని యమ్మనుజపతికి నతం డిట్లనియె. 346

ఆ. న్యస్తశస్త్రుఁ డైనయాచార్యుఁ జంపిన, నెవ్వరొక్కొ వారి కివ్విధంబు
బలిమి గలుగఁ జేసి రలుకమై ననుచు సం,దియముపడఁగ నేల తెలియ వినుము.

చ. జనకు నధర్మవృత్తిమెయిఁ జంపుటకై తల వట్టె నొక్కరుం
డన విని రిత్త వోవునె మహోద్భుతశౌర్యము నస్త్రవీర్యముం
[1]మనము జగంబుఁ గన్న యతిమానుషవిక్రమశాలి వీని నె
వ్వని కెదురంగ రా దనఁగ వ్రాలిన ద్రోణసుతుండు భూవరా. 348

తే. జన్మవేళన యాతఁ డుచ్చైశ్శ్రవంబు,భంగి హేషించెఁ బృథివి గంపంబు నొంద
నప్పు డతని కశ్వత్థామ యని యొసర్చెఁ, బేరు జనములు విన నశరీరవాణి. 349

వ. అతండు సూవె కౌరవసైన్యంబునిప్పటిసంరంభంబునకుం గారణం బని చెప్పి
వెండియు. 350

ఆ. అనఘ నిన్ను శిష్యుఁడును ధార్మికుండు స,త్యవ్రతుండు నని మహాదరమున
నడిగె నీవు ధర్మహానికి నోర్చిన, గురుఁడు నిశ్చయించెఁ గొడుకుచావు. 351

క. చలముకొని యిట్లు వడయఁగ, వలయునె రాజ్యంబు దీన వచ్చినకలిమిం
గలుగునె పెంపుం బేరును, వెలి యైతిమి లోకమునకు వేయును నేలా. 352

వ. అదియునుం గాక. 353

మ. వల దిట్లే లని యేను బేరెలుఁగునన్ వారించుచుం బొఱఁగాఁ
దల యిట్లేటికిఁ బట్టి త్రెవ్వ నడిచెన్ ధర్మప్రణాశం బెడం

---

1. మనము బలంబునుం గల యమానుష ; మనలు జగంబునుం గనునమానుష.

దలఁపం డాగ్రహావృత్తిఁ బార్షతుఁడు దద్దైన్యంబునం గ్రోధవి
హ్వలుఁ డై యాతనిపై వడిం బడక యశ్వత్థామ సైరించునే. 354

క. మనసేనల నొక్కొత్తునఁ, గొనఁ దలఁచి కడంగి వచ్చు గురుపుత్త్రుని మా
ర్కొన ధృష్టద్యుమ్నునిఁ గా, నను శక్యమె నీకు నిచటివారికి నధిపా. 355

వ. అనినం గోపించి యనిలనందనుం డాసంక్రందననందనున కిట్లనియె. 356

చ. అడవుల నుండు తాపసులయట్టులు వల్కెదు రాజనీతి యి
ట్లొడఁబడి చేయ వచ్చి వధ కొల్లమి యొప్పునె ధర్మనిష్ఠ యె
క్కడఁ గల దాసభన్ ద్రుపదకన్యకపాటున కిట్టి వెన్నియుం
గడుకొని చేసినన్ మనలఁ గల్మష మొందఁగ నేర దర్జునా. 357

తే. అరులు మనమీఁద నురవడి నరుగు దేర, నేము సిడిముడిపడుచుండ నిట్టు లనుట
యొప్పు దురిసినపుండుల నుప్పు [1]వెట్టె, దరయ దీనికి నిన్ను నే మందుఁ బార్థ.

క. కురువీరు లెఱుఁగుదురు నన్నుఁ, గురువీరుల తెఱఁగు నేనుఁ గొంత యెఱుఁగుదున్
శరపరిఘప్రహారణములఁ, బోరిగొని యెదఁ గాక వారిఁ బో నిచ్చెదనే. 359

వ. అని పలికె నప్పుడు ధృష్టద్యుమ్నుండు బీభత్సున కిట్లనియె. 360

చ వెరవును లావు లేని ప్రజ వేయువిధంబుల దివ్యబాణవి
స్ఫురణము సూపి సూపి పొరివుచ్చె మహోగ్రత ధార్మికుండె య
గ్గురుఁ డది గాక యే నతనిఁ గూల్పన పుట్టినవాఁడ నింతవ
ట్టరయక నన్ను నిట్లు సెడ నాడుట పాడియె నీకు వాసవీ. 361

క. పితృసఖుఁ డగు భగదత్తునిఁ, బితామహుం డైన వృద్ధు భీష్ముని నీవు
ద్ధతిఁ జంపుట పుణ్యంబే, ప్రతివీరునిఁ జంపు టేలపాపం బయ్యెన్. 362

క. భూనాథుఁడు బొంకఁడు విను, మేనును ధర్మంబు దప్ప నిది యేటికి మి
థ్యానింద శిష్యవంచకుఁ, డైన గురుఁడు సచ్చె గెలువు మరి సైన్యంబున్. 363

ఆ. అనియె ననుడు సంజయున కాంబికేయుఁ డిట్లను మునీంద్రజాతుఁ డైన ద్రోణు
నట్లు సేసి యద్దురాత్ముఁ డమ్మెయిఁ బల్క, వినుచు నచటివారు గనల రెట్లు.364

—— ద్రోణుపరిభవంబునకుఁ గోపించి సాత్యకి ధృష్టద్యుమ్ను నాక్షేపించుట. ——

సీ. అనుటయు నాసూతతనయుఁ డవ్విభునకు, నిట్లను నతని రూక్షేక్షణముల
నరుఁ డుపలక్షించి తొరఁగుకన్నీరితో, నిట్టూర్పు నిగిడించి యుట్టిరోఁత
మాట లేటికి నన మాఱు వల్కక వారి, ధర్మపుత్త్రాదులు దలలు వంప
నలిగి సాత్యకి ద్రుపదాత్మజుఁ గనుఁగొని, నీజిహ్వ దునియదు నీశిరంబు

తే. వగుల దమ్మెయి గురునకుఁ బరిభవంబు, సేసి యిమ్మెయిఁ బలుకంగఁ జేయునదియుఁ
గలదె యీరాజుసన్నిధిఁ గాన బ్రదికి, తింకఁ బలికిన నోరు వ్రేయింతుఁ జుమ్ము.365

---

1. వెట్టెదరయు నతఁ డిందఱను నెఱ్ఱడయ్య; వెట్టు టరయ నిది నిన్ను నే మందునయ్య.

క. తనమాఁత యని గంగాతనయు శిఖండియు వధించెఁ దత్కార్యం బా
తనికిఁ బ్రియ మైనఁ బనిచెం, దనమనుమనిఁ బనుపు సేఁత దగదె నరునకున్.

వ. ఆశిఖండియు నీవు నుద్భవించి పాంచాలకులంబు కీర్తికిం బుణ్యలోకంబునకుం బాపితి రనిన ధృష్టద్యుమ్నుండు నవ్వుచు నతని నవలోకించి. 367

క. సైరించిన నెఱుఁగవు నీ, చారిత్రము దలఁప నన్యశరకృత్తకరున్
భూరిశ్రవుఁ జంపి తదియు, వీరవ్యవహారమే వివేకవిహీనా. 368

తే. అతఁడు నీతొమ్ము ద్రొక్కినయపుడు డాకొందుఁ, జేయఁజాలవ యగ్గురుసాయకములఁ
బాండవానీకములు విచ్చిపాఱ నెన్ని, యెడల మార్కొంటి వాతని నెఱుఁగవెట్లు.

క. నలువని ప్రేలరిమాటల, నలిగింపకు నన్ను నేమి యాడిన నింకం
దల ద్రెవ్వ నేయుదుం గుఱు, బల మదె పురణించె బడలుపఱుతము రమ్మా. 370

వ. అని పలికిన శినివరుండు రోషారుణితలోచనుం డై కోదండంబు రథంబున నిడి గద పుచ్చికొని మాటల నలిగెదేని ప్రేటున శిక్షించెద ననుచు ధరణికి లంఘించి కవిసినం గని కేశవుండు పనుపం బవనతనయుండు రథంబు డిగ్గి రయంబునం జని పట్టి యాఁగుడుగుఱకొలఁది నిలువరించె నట్టియెడ సహదేవుం డా శైనేయు నుద్దేశించి మిమ్మును పాంచాలురం గడచినబంధువులు మాకును మమ్మును మిమ్మును మిగిలినబాంధవులా పాంచాలురకును వారలకంటె మాకంటె నెక్కుడు సుహృజ్జనులు మీకును లేకునికి డెల్లం బిట్టిమీలో మీరు రౌరవుపడం దగునే యలుక దక్కు మనునెడ నాధృష్టద్యుమ్నుండు వడముడితో నతనిం బట్టక విడువుము నాచేతం గాని నీచేత నిలువండు నే నొక్క చేతిభూరిశ్రవుండ నే నేల యడిచిపడిరెదు ననవుఁడు నాభీమసేనుబాహువులలోనం దిరుగుడువడుచు నురగంబుచందంబున సాత్యకి రోజుచున్నం గృష్ణయుధిష్ఠిరు లయ్యిరువురం బ్రయత్నంబున వారించిరి తదనంతరంబ. 371

క. భేరీమృదంగశంఖము, హారవములు సెలఁగఁ బాండవానీకంబుం
గౌరవసైన్యముఁ దాఁకెను, వారిధు లొండొంటిఁ దాఁకుపడు నమరంగన్. 372

క. మును ద్రోణునిఁ బొలియించితి, మని పాండవబలము బలియు నశ్వత్థామం
గొని కురుసేనయు నత్తఱిఁ, దనమానగర్వమున నుత్కటాటోపమునన్. 373

వ. పెనంగం దొడంగె నప్పుడు ద్రౌణి దుర్యోధనుం గనుంగొని 374

క. అనృతంబు పలికి బ్రదికెద, మని చూచినరాజు మూఁక లన్నియు నెట్లై
యనిఁ బడియెదునో యెమ్మెయి, గనుకనిఁ బఱచెడునొ చూడు కన్నారంగన్.

వ. అని పలికి నియతుం డయి యతండు నారాయణాస్త్రంబు ప్రయోగించిన. 376

మ. ధరణీచక్రము దిర్దిరం దిరిగె మార్తాండుండు గుంభీభవ
త్కిరణుం డయ్యె దిశావితానము వడంకెన్ మిన్ను దిర్వ్రేక్ మహీ

ధరసంతానము లోలి గ్రక్కదలె నుద్భ్రాంతంబులై యంబుధు
ల్పొరలెం గట్టలమీఁద బిట్టపిడుగు ల్ప్రోసె మహోదగ్రతన్. 377

వ. ఇట్లు భీకరాకారంబై దుర్వారం బయినయద్దివ్యసాధనంబు మండలార్ధచంద్రభల్లనారాచక్షురప్రముఖంబులు ననలమయంబులు నగు ననేకదేదీప్యమానమార్గణమూర్తులు గైకొని కౌంతేయసైన్యసంతానం బంతయు నొక్కపాయగాఁ గవిసినం గని తెంపుసొంపునం దత్సైనికనికరంబులు వివిధవిశిఖంబుల నయ్యాయిముఖంబుల మగిడించుచు బలువునం గడంగినం బొంగుచు నింగిని నేలను నడుమను నాభీలజ్వాలాజటిలంబుగాఁ బైపయి నడరి యమ్మహాస్త్రంబు చతురంగంబులం ద్రుంగించుచు నెదు రెంతెంత పెనంగె నంతంతయు వేర్చి యేర్చుచుం బఱవం దొడంగిన నమ్మొనలు పఱవం దొడంగె నప్పుడు నరుం డూరకునికి సూచి నారాయణుండును నతండును విను చుండ ధర్మసూనుండు సాత్యకి ధృష్టద్యుమ్నుల నాలోకించి యిట్లనియె. 378

సీ. ఆసభఁ బాంచాలి గాసిసేయఁగ నుపేక్షకుఁడయి చూచెఁ బెక్కండ్రఁ గూర్చి
కొని బాలు నభిమన్యుఁ గూల్చె నించుకవడి, యాఁగిన నర్జునుఁ దగ్గఁ జొచ్చె
ననువగ మనల నాతనికిఁ దోడ్పడఁ బోవ, నీ కాఁగె నమ్మెయి నిట్టిధర్మ
పరుఁడైన కలశసంభవుతోడ సరివచ్చు, టుచితంబె యీవచ్చు నుజ్జ్వలాగ్ని

తే. వలని కరిగెడ మీరు మీవాహనములును, బాఱి పోం డెక్కడేని నప్పార్థుకోర్కి
యంత సఫలతఁ బొందెడు నచ్యుతుండు, నెట్లు దనకు రుచించెఁ దా నట్లు సేయు.

వ. అనిన విని జనార్దనుండు సత్వరుండై పెద్దయెలుంగున నెల్లవారును విన సైనికులారా సామజహయరథంబులు డిగ్గి యాయుధంబులు వెట్టి నిలువుండు భూమిగతు లగునిరాయుధుల నిమ్మహాస్త్రం బేమియుం జేయ దది యెట్లనిన నిట్లగుట దీనికిఁ బ్రతివిధానంబుగా దీని నొసంగినమహాత్ముండు విధియించె ననుటయు సకలజనంబులు నమ్మాట కియ్యకొని యట్లు సేయం జూచినసమయంబున సమీరనందనుండు. 380

చ. డిగకుఁడు వాహనంబులు గడందిఁ గంటిమి గోలుపోవ మీ
రు గడఁక దక్కి పెట్టకుఁడు రూపఱ నాయుధముల్ మహాస్త్రశ
క్తి గెలుతు గోత్రభిత్కులిశతీవ్రశరంబులవైభవంబు భూ
రిగదవిహారభంగియు నరిప్రకరంబులు పిచ్చలింపఁగన్. 381

వ. అని బరవసంబు సేసి శంఖం బొత్తి మల్లచఱచి సింహనాదంబు సెలంగ నశ్వత్థామకు మార్కొనుటయు నవ్వీరుం డనల్పుతో నన్నారాయణాస్త్రంబు నిగుడం జేసిన. 382

క. అనలశిఖాసదృశము లగు, ననేకబాణములు భీమునరదము వొదువం

గని యన్యోన్యయోధులు వా,హనములు వెస డిగ్గి పెట్టి రాయుధము లిలన్.

వ. పదాతిజనంబులుం గైదువులు వెట్టి రప్పు డద్దివ్యసాధనం బెవ్వరికి బాధకంబు గాక యాభీమసేనుదెసకు మొగం బగుటయు. 384

క. నరుఁడు గని సత్వరంబుగ, వరుణాస్త్రం బేయుటయును వావిరి నది త
త్పరుషత మానెడునట్లుగఁ, బరఁగిన గురుసుతుఁడు పెద్ద ప్రబలం చేసెన్. 385

నారాయణాస్త్రపీడితుం డగుభీముఁ గృష్ణార్జునులు రథంబు డిగ్గఁ జేయుట.

వ. ఇవ్విధంబున నశ్వత్థామ యమ్మహాస్త్రంబు దీపింపం జేసిన నది పేర్చి కార్చిచ్చు వోదువుచందంబున సమీరనందనుం జుట్టు ముట్టి నట్లు సమరవిముఖులై యేమియుం గాకున్న ధర్మనందనాదులను బలిమి వదలనిచలంబున ననలంబుచేతం బొదువం బడినవృకోదరునిం గని కృష్ణార్జునులు దేరు డిగ్గి రిత్తచేతులం బాఱి వారుణాస్త్రంబుకతంబునం బెద్ద గాలక యున్నయాభీముని రథంబు డిగ్గఁ ద్రోవ డిగక బిగిసిన నచ్యుతుం డతని కిట్లనియె. 386

తే. ఇమ్మహాస్త్రంబుఁ గడిమిమైఁ గ్రమ్మఱింప, నెవ్వరికి రామిఁ జేసి కా కేమి శక్య
మైన నూరక యుండుదు మయ్య వలవ,దుడుగు నాబుద్ధి విని డిగనుఱుకు తేరు.

వ. అనుచు నతని నిరాయుధుం జేసి యర్జునుండును దోఁపడ నరదంబు డిగ్గఁ ద్రోచె నిత్తెఱంగునఁ బాండవసైన్యం బంతయు దైన్యంబు నొందుటయు నారాయణాస్త్రంబు ప్రశాంతిం బొందె నదనంతరంబ. 388

క. హరి వనుప వారిబలములు, పురికొని వాహనవితానములు శస్త్రాస్త్రో
ద్ధురభంగి నొప్ప నడరెం,గురుసేనలమీఁదఁ దూర్యఘోషము సెలఁగన్. 389

వ. ఆసంరంభంబు సూచి సుయోధనుం డశ్వత్థామతో నింకను నమ్మహాస్త్రంబు ప్రయోగింపు మనుటయు నతం డది పునఃప్రయోగంబున కర్హంబు గా దట్లయినం బ్రయోగించినవారిన వధియించు నిట్లగుట గురునకు వరదానకాలంబునం గేశవుం డానతిచ్చెఁ జావోటములు రెండును నొక్కరూప కావున నమ్మహానీయాస్త్రంబు పగతుర నోడించి యంతటితోఁడఁ దెగియెఁ గృష్ణుం డీయుపాయంబున నప్పరమసాధనంబు గడపి పుచ్చె మన మేమి సేయుద మనుచు నిట్టూర్పు నిగిడించె ననవుడు నాంబికేయుండు సంజయున కిట్లనియె. 390

క. నారాయణాస్త్ర మిమ్మెయి, వైరిచమూసంచయంబు వధియింపక పో
రారాజును ద్రోణియుఁ దా, రేరూపున సంచరించి రెఱిఁగింపు తగన్. 391

వ. అని యడిగిన నమ్మనుజపతికి సూతసూనుం డిట్లనియె. 392

క. ఆమనుజపతికి నశ్వ, త్థామ యటులు సెప్పుటయు నతం డన్యాస్త్ర
స్తోమంబునఁ బాండవసే,నామర్దన మాచరింపు నావుడుఁ గడిమిన్. 393

తే. ద్రోణి గాంతేయుసేనపై బాణవితతిఁ, బఱఁగఁ జేయుచు నాచార్యమరణ మంత
రంగసంతాప మొనరింప నక్కజముగఁ, దఱిమి పాంచాలతనయునిఁ దాఁకె నధిప.

తే. తాఁకి యిరువదేనమ్ము లుదగ్రవృత్తి, నతనితనువునఁ బఱపి రయంబు మెఱయ
మఱియు నిరువదిమూఁడు గ్రమార్గణములు, నిగుడఁజేసిన నాతండు వెగడుపడక.

వ. నిశితనారాచంబుల నొప్పించినం గోపించి. 396

మ. గురుపుత్త్రుండు గడంగి సూతు హరులం గోదండముం గేతువున్
ధరణిం గూల్చినఁ జూచి సాత్యకి మదోద్ధత్యంబునం దాఁకుడున్
శర మొక్కంటన మూర్ఛ వుచ్చి వెస ధృష్టద్యుమ్నుపాలంబు ని
ష్ఠురనారాచహతంబు సేయుటయు వాఁడుం దేరిపై సోలినన్. 397

వ. కనుంగొని రోషవిషాదంబులు మనంబునం బెనంగొనం గిరీటియు భీమసేనుండు
నుం గవిసినన్ బాసట యై శిశుపాలపౌత్త్రుం డగుయువరాజును మాళవుం డగు
సుదర్శనుండును బౌరవుం డగువృద్ధక్షత్త్రుండునుం గూడికొని యయ్యేవురు నయి
దయిదుసాయకంబు లేయ నక్కుంభసంభవసంభవుండు వానిం బంచవింశతికాం
డంబుల ఖండించె నిట్లు దొడంగి యందఱకు నన్నిరూపు లై యేవునం బోరు
చుండి ప్రచండభల్లత్రయంబున భుజంబులు శిరంబునుం దునిమి సుదర్శనుఁ గృ
తాంతదర్శనంబున కనిచి పౌరవు తేరునుం దలయును నఱికి విశిఖశిఖలం జేదికు
మారు మ్రందించి మదంబున సింహనాదంబు సేసి శంఖం బొత్తినం జిత్తంబులు
గలంగి పాంచాలురుం [1]పాండవబలంబులుం జలం బెడలి పాఱినం బోక నిలిచి
భీమార్జును లమ్మొన మరల్చి రప్పుడు పాకశాసనతనయుం డతని నిలు నిలు మని
యదల్చి సంరంభవిజృంభితుం డై. 398

క. గురుసుత నీదుభుజావి,స్ఫురణము దివ్యాస్త్రవీర్యమును గురుధరణీ
నరు డెనకూర్మియుఁ జూపితి, దెరలకుమీ యనుడు నతఁడు దీప్తాకృతి యై. 399

మ. నియతిం బావకబాణ మేయుడు మహాగ్నిజ్వాలికామాలిక
ల్హయసందోహరథవ్రజద్విరదమాలాసద్భటశ్రేణికా
క్షయముం జేయుచు సర్వభూతభయదాకారంబునం బేర్చి య
త్త్యయకాలజ్వలనోద్ధతిం గవిసి యేకాక్షౌహిణిం ద్రుంపఁగన్. 400

క. కురుసేన యుబ్బి యార్చుచు, హరియు నరుఁడు మడియుదురు శరానలశిఖలన్
సరి గలరే త్రిభువనముల, గురుసుతునకు ననఁగ దూర్యఘోషము లెసఁగెన్.

తే. ఎల్లదివ్యబాణంబులుఁ బొల్లవోవఁ, జేయునట్లుగ బ్రహ్మ సృజించినట్టి
కీర్తనీయమహాస్త్రంబు గ్రీడి మంత్ర, నిష్ఠ యొప్పఁ బ్రయోగించె నృపవరేణ్య.

వ. ఆబ్రహ్మాస్త్రంబుచేత నద్భుతం బగునశ్వత్థామయాగ్నేయాస్త్రంబు సంక్షీణం
బగుటయుఁ గైటభాంతకుండును గిరీటియుం బాంచజన్యదేవదత్తంబులు పూ
రించినఁ బాండవసైన్యంబున సింహనాదశంఖభేరీమహారావంబులు సెలంగెఁ

1. పవమానసూనుండు లోనుగాఁ గలపాండవబలంబులు చలం బెడలి పాఱినం బోక నిలిచి యప్పాకశాసనతనయుం డమ్మొనల మరల్చి యతని నిలు నిలు మని.

గౌరవసేన లేటమొగంబు వడియె నప్పు డగ్గురునందనుండు. 403

ఆ. తెల్ల మయ్యె నాకు దివ్యాస్త్రబలము లే, కునికి సిగ్గు మాలి యునికి నింకఁ
గడఁగ నేల దీని నుడిగెదఁ గా కని,యుల్లమునఁ దలంచి విల్లు వైచి. 404

వ. అరదంబు డిగ్గి తొలంగి పోవం బోవ. 405

క. జిగి దొలఁకాడఁగ నేలకు, మొగి లేలొకొ డిగ్గె ననఁగ ముందటఁ దోఁచెన్
విగతదురితత్వభాసుం, డగు వేదవ్యాసుఁ డమ్మహాపురుషునకున్. 406

—— అశ్వత్థామకు వ్యాసుఁడు కృష్ణార్జునులమహిమ సెప్పుట. ——

వ. తోఁచిన వినయసంభ్రమంబులతోడ వినతుం డై గద్గదకంఠుం డగుచు మునీంద్రా మదీయం బగునాగ్నేయాస్త్రంబు వృథ యయ్యె నిది యేమిమాయయో యెఱుంగ సురాసురగంధర్వాదిజాతులకును దుస్సహం బయినయద్దివ్యసాధనంబు మనుష్యులగుకృష్ణార్జునుల దహింపఁ జాల దయ్యె ననవుడు నాతపోధనవర్యుండు వినుము నీసంశయంబు వాపెద నని యతని కిట్లనియె. 407

ఆ. ఆదిదేవుఁ డై నయవ్విష్ణుఁ డఖిలలో,కాభిరక్షణార్థ మై జనించి
మహితతపము సేసె మైనాకశైలంబు,నందుఁ బెద్దకాల మభవుఁగుఱిచి. 408

సీ. పవనాశనుఁడు నూర్ధ్వబాహుండు నగుచు న,న్నారాయణుం డతిఘోరనిష్ఠఁ
జలుపునాతపమున సంతుష్టుఁ డై బాల,శశిరేఖ నొప్పారుజడముడియును
శూలపినాకాదిసుమహాదాయుధములు, వెలిఁగెడుచేతులు విలసదురగ
యజ్ఞోపవీతసమంచితవక్షంబు, శోభిల్ల గాఁ బొడసూపె శంభుఁ

తే. డపుడు పద్మాక్షుఁ డవ్విరూపాక్షునకు ధ,రాతలము జానుపాణిశిరంబు లొంద
మ్రొక్కి నిలుచుండి నుదుటిపై మోడ్పుఁ గేలు,భక్తిఁ గదియించి యిట్లని ప్రస్తుతించె.

క. స్థావరములు జంగమములు, నీవలనం గలిగెఁ దద్వినిర్మలరచనా
ప్రావీణ్యము దగఁ బ్రభువుల, కేవారల కైన నీవ యిత్తు మహేశా. 410

క. సుర లాదిగఁ గలజీవులు, పురుషార్థచతుష్టయంబుఁ బొంది సుఖత్వ
స్ఫురణము నొందుట నీ దగు,కరుణాతిశయంబు వడసి కాదె కపర్దీ. 411

క. వేదములు [1]ధర్మవాచక,వాదంబులుఁ దద్విలాసవంతం బగుధా
త్రీదేవోత్కరము భవ,త్ప్రాదుర్భావములు గావె బాలేందుధరా. 412

క. నినుఁ దనుగా నతినిర్మల, మనస్సమాధిప్రకర్షమగ్నతవలనం
గనుఁగొని తద్రూపభజన, మొనరించుమహాత్ముఁ డమృత మొందుఁ బశుపతీ.

వ. అని మఱియు ననేకభంగులం బ్రస్తుతించి దేవా నిన్ను భక్తి భజియించునాకు ననన్యసులభప్రభావం బొసంగుమని యభ్యర్థించుటయు దేవముఖ్యుం డగువిష్ణుదేవుం బ్రసన్నదృష్టి నాలోకించి యప్పరమేశ్వరుండు నీవు నరసురగంధర్వకిన్నరగరుడోరగాదిభూతంబుల నవలీల గెలిచి పరమతేజోవిరాజమానుండ వై

1. ధర్మవాక్యము.

వర్తింపుము నీకు నస్త్రంబుల శస్త్రంబుల నగ్నిజలంబుల నశనినార్ద్రంబునను శుష్కంబునను స్థావరంబునను జంగమంబునను జావునొప్పులు లేకుండం గలయవి దొడరిన నన్నైన జయింపు మని వరం బిచ్చెం గావున నన్నారాయణుం డవిజయ్యుం డై నెగడె నతనియంద జనియించిననరుండును నట్టివాఁ డై కూడి సంచరించు నరసఖుం డగునద్దేవుండు నిజమాయావిశేషంబుల జగన్మోహనుం డై విహరించు నమ్మహాత్ము లిరువురును దానవుల వధియించుటకును ధర్మసంస్థాపనంబు సేయుటకు నై వలసినయప్పు డెల్లను జననాదికృత్యంబులు గైకొని వినోదింతురు వారలు గదా యీకృష్ణార్జును లని చెప్పి కృష్ణద్వైపాయనుండు వెండియు ని ట్లనియె. 414

క. నీవుఁ దపస్తేజోవి,ద్యావిభవసమగ్రమూర్తి వగు దైనను నీ
కే వినిపించెదఁ దెలియం, గా వినువారలకు నీకుఁ గలయంతరముల్. 415

తే. శుభ్రమగునుర్విమృత్తిక సురుచిరంపుఁ, బ్రతిమగావించికొనియందుఁ బరమునావ
హించి పూజావిశేషంబు లెల్లఁ జేసి, నీవు దొలుమేనఁ గొలిచితి నిష్ఠతోడ. 416

క. వారలు లింగాధిష్ఠా, నారూఢుం గా నొనర్చి యర్చించిరి భ
వ్యారాధనపరు లై మును, గౌరీపతి నతులనియమకల్పన వెలయన్. 417

వ. ఎత్తెఱంగునం జేసినను బరమేశ్వరారాధనంబు సర్వార్థసాధనం బగు నందును లింగంబునందుఁ బూజించుట యర్చ్యయం దారాధించుకంటె ననేకగుణంబు లెక్కుడు గావున లింగార్చనపరు లగువారల నర్చారాధకుండ వగునీకు నెట్లు జయింపవచ్చు మీమీపూర్వజన్మంబులయర్చనంబులఫలంబులు దారతమ్యంబులతోడ ననుభవింపవలవదే యని తెలియం బలుకుటయు నశ్వత్థామ పులకితాంగుండును సమాహితాంతరంగుండు నై రుద్రునిం దలంచి నమస్కరించి కేశవుం గొనియాడి పరాశరనందనున కభివందనంబు సేసిన నమ్మహాముని యంతర్ధానంబు సేయఁ దానును మరలి వచ్చి నిజరథారూఢుం డై యరుణగభస్తి యస్తగిరిసమీపంబున కరుగుటఁ గనుంగొనుచుఁ గురుపతిపాలికిం జని యతనికిం గాలోచితం బెఱింగించినవాఁ డై బలంబులఁ దివియ నియమించె నట్లు దిరిగి దీనంబు లగునాననంబులతోడం గౌరవులు విడిదలకుం బోయిరి పాండవులు బహుతూర్యనినదంబులు సింహనాదంబులుం జెలంగం బొంగారినసముద్రంబుచందంబున నుల్లసిల్లుసైన్యంబు మగిడించికొని నిశ్చింతంబు లగునంతఃకరణంబులతోఁ గృష్ణోపలాలితు లగుచు నిజశిబిరంబులకుం జనిరి తదనంతరంబ ధనంజయుండు. 418

వేదవ్యాసమునీంద్రు డర్జునునకుఁ బరమేశ్వరుమాహిమ సెప్పుట.

మ. మహనీయాకృతి సంయమిప్రవరు ధర్మస్ఫూర్తిసంకీర్తనీ
యు హుతాగ్నిప్రతిమాన తేజుఁ గరుణాయుక్తుం బ్రతీపాన్వయో
ద్వహు నాశ్చర్యకరప్రబోధనిధి వేదవ్యాసుఁ బుణ్యాత్ము జయా

వహుఁడై వచ్చినవాని నాగమసుఖావాసాననాంభోరుహున్. 419

వ. అంతంతం గనుంగొని యత్యంతవినయసంభ్రమంబులతో దండప్రణామంబు సేసి యాసనార్ఘ్యపాద్యాదిపూజనంబుల నారాధించి సమీపభూమిం గూర్చుండి కృతాంజలి యై సుప్రసన్నం బగునమ్మహామునివదనంబు వీక్షించి. 420

తే. అవధరింపు మహాత్మ కయ్యమున నేను, శాత్రవుల నేయఁబూనుచో సరభసముగ
నడరి ముందట నొకరుఁడు పుడమి నడుగు,లిడక పావకనిభమూర్తి యెసకమెసఁగ.

చ. కిరణము లుల్లసిల్లఁ దన కేల నుదగ్రపుశూల ముండఁగాఁ
బొరిఁ బొరి నందు ఘోరముగఁ బుట్టినశూలపరంపరల్ గరం
బరుదుగ వారి నెల్లఁ దెగటార్పఁగ నే వెనుకన్ శరంబులం
గురియుచుఁ జంపినాఁడ ననిఁ గొందు జయంబు సముద్భటంబుగన్. 422

క. అప్పురుషుఁ డెవ్వఁడో యని, యెప్పుడు మదిఁ దలఁతు నతని నేర్పడ నాకుం
జెప్పవలయు నని యడిగిన, నప్పార్థున కిట్టు లనియె నమ్ముని ప్రీతిన్. 423

వ. నీ యడిగినయతండు. 424

ఉ. ఆదికి నాదిలోకముల కన్నిటికిం బ్రభుఁ డవ్యయుండు వే
దాదిపవిత్రవాచకస[1]హస్రపరిస్ఫుటవాక్యరూపుఁ డం
హోదళనప్రకారకశుభోదయకారణదివ్యనాముఁ డం
బోదయితుండు దృష్టహితపాలుఁడు లోలుఁడు భక్తియుక్తికిన్. 425

క. యోగీంద్రచిత్తకమలా, భోగమధుపవిభుఁడు ప్రకృతిపురుషాత్ముఁడు ని
ర్భోగస్వరూపుఁ డవ్య,క్తాగోచరుఁ డధికసులభుఁ డమలాత్ములకున్. 426

ఉ. నీలగళుండు శంకరుఁడు నిత్యుఁడు సత్యసురూపుఁ డుజ్జ్వల
త్కాలమహానలప్రశమకప్రచురామృతవృష్టివిస్ఫుర
ద్బాలమృగాంకశేఖరుఁడు దైత్యకులప్రవిదారణక్రియా
లోలపరశ్వధుండు [2]సకలుం డమలుండు ప్రియుండు శాంతికిన్. 427

వ. అని ప్రశంసించి కవ్వడి గనినవాఁడు రుద్రుం డగుటఁ దేటపఱిచి దక్షమఖమథన త్రిపురమర్దనాదు లగున ద్దేవునిదివ్యలీల లుపన్యసించి మహాదేవపశుపతిశివప్రముఖంబు లగుతదీయభవ్యనామంబులకుం బ్రవృత్తినిమిత్తంబు లగునర్థంబులు దెలియ నిర్వచనంబు సేసి యట్టిపరమేశ్వరుండు నీకు వరదుం డయి సన్నిధి సేసె నతనిం గని పెన్నిధిఁ గన్న పేదవోలెం గృతార్థుండ వై తయ్యంధకాసురభంజను కతంబునం గడిందిపగ అడంగుదు రయ్యాదిమధనుర్ధరుం డివ్విధంబున వైరివధం బాపాదింప నీకు శైలువు గొనుట సుకరం బయ్యె నీతపంబు పెంపునం దొల్లి సన్నిహితుం డై నీకుం బ్రీతుం బుగా దివ్యాస్త్రంబు లొసంగె నంతటం దనివి సనక యుత్తెఱంగున భక్తపరాధీనత్వంబు ప్రకటించె నీవు పుణ్యాత్ముండ వప్పర

1 హస్రపరిస్ఫుటగోచరుండు. 2 కుశలుండు. గలం డఘశాపశాంతికిన్.

మాత్మ నాత్మ నిలిపి నమస్కరింపు మాసర్వలోకశరణ్యుని శరణంబు సొరు మక్కరుణాకరుండు శరణాగతులకునాయురారోగ్యైశ్వర్యాదిసకలాభిమతంబులు నిత్యంబులుగాఁ బ్రసాదించు నని నిర్దేశించిన నయ్యర్జునుఁడు దండప్రణామ పూర్వకంబుగా భక్తిరసాయత్తం బగుచిత్తంబునం జంద్రధరు నెలకొలిపి సాంద్రానందం బనుభవించి సాత్యవతేయుచరణంబుల కెఱఁగిన నమ్మునీంద్రుం డయ్యైంద్రనందను నభినందించి సుఖివి గమ్మని దీవించి [1]విజయంచేసె నని యిట్లు సంజయుండు ధృతరాష్ట్రున కెఱింగించె నని జనమేజయునకు వైశంపాయనుండు సెప్పుటయు. 428

క. మునివర ద్రోణునివృత్తము, విని సంతుష్టుండ నైతి వినువేడుక నా
మనమునఁ దోడ్తో నొదవెడు, వినిపింపు దగంగ మీఁదివృత్తాంతంబున్. 429

వ. అని యడుగుటయు. 430

చ. అమరకిరీటకోటికలితారుణరత్నమరీచిపిచికా
సముదయఖేలనోల్లసనచారుపదాంబుజకాంతిపూర దు
ర్దమ[2]దనుజానుసంచయవిదారణ [3]చిత్తవిహార బోధనా
గమహితవాదనిర్వహణకౌతుకమిశ్రిత రక్షితాశ్రితా. 431

క. జనవినుతబాదరాయణ, మునీంద్రవాగమృతనిధిసముద్భూతాహ్లా
దనకీర్తిసుధాకిరణా, వినతాఖిలభద్రకరణ విశ్రుతచరణా. 432

మాలిని. అమృతమయవిలాసా యాగభోగోద్విలాసా
విమలహృదయరమ్యా వీతరాగాదిగమ్యా
కమలభవనమస్యా గౌరవాధిక్యశస్యా
శమదమపరివర్తీ శాశ్వతానందమూర్తీ. 433

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజి ప్రణీతం బయిన శ్రీమదాంధ్రమహాభారతంబున
ద్రోణపర్వంబునందు సర్వంబును బంచమాశ్వాసము.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతమునందలి
ద్రోణపర్వము సంపూర్ణము.

---

1. సకేచ్ఛం జనరా నని. 2. దనుజానుశాసన విధానలిచిత్తవిహార. 3. విత్తవి.

విక్రయమునకు సిద్ధమైన చక్కని నవలలు.

1	దుర్గేశనందని	1-కి రూ. 0	12	8	సీతారామము	1-కి రూ. 1	0
2	రోషినార	,, 0	12	9	రాజర్షి, వంగదేశ కవిసార్వభౌములగు శ్రీ రవీంద్రనాథ ఠాకూర్ గారి నవలకుఁ దెలుఁగు	0	14
3	అస్తమయము	,, 1	8				
4	వీరబాల	,, 0	8				
5	విజ్జలదేవి	,, 1	2	10	ఆంధ్రరాష్ట్రము. శ్రీ భోగరాజు. నారాయణమూర్తిగారిది.	0	14
6	సాంఘికదౌర్జన్యము	,, 0	14				
7	దిలారాము	,, 1	4				

శ్రీ తులసీదాసురామాయణము - ఆంధ్రవచనము

శ్రీ పసుమర్తి. శ్రీనివాసరావు, బి. ఏ., గారిచే పరివర్తనము.

ఈగ్రంథము ఉత్తర హిందూస్థానములో మహావిఖ్యాతిఁగాంచిన శ్రీ తులసీదాసనెడి మహాత్మునిచే హిందీభాషలో భక్తిరసభరితముగ రచింపఁబడినది. ఇది సమస్తకావ్యగుణముల కాకరమై విషయమునుబట్టి సహోపనిషత్సారమనఁదగి యున్నది. ఈగ్రంథము నొక్కసారి వినినను ఎట్టిమతశూన్యునకైనను ఎట్టి శుష్కహృదయునకైనను భక్తిరసముపుట్టి పొంగి పొరలి ప్రవహించునని చెప్పుట యతిశయోక్తిగాదు. ఇట్టిగ్రంథము మన తెనుఁగుభాషలో లేకుండుట యవమానకరమని తలఁచి ప్రకృతము తెలుఁగుభాషలో మృదుమధురశైలిని మూలగ్రంథములోనిభావము లేవియు విడనాడక వ్రాయబడినది. అచ్చటచ్చట పాఠకమహాశయుల హృదమునకై తులసీదాసుగారి మూలగ్రంథములోని చౌపాయ్, సోరఠా, ఛాంద్ అనుమనోహరగీతములుఁగూడఁ బొందుపఱుపఁబడియున్నవి. ఈగ్రంథము డిమ్మిసైజున సుమారు 1500 పుటలకు దగ్గనిదియు, ప్రతిపదభక్తిరసాలంకృతమును, సర్వమతశ్లాఘాపాత్రమును అయియుండుననుటకు సందియము లేదు. బాలకాండము త్వరలో సిద్ధమగును. రూ. 1 8

నూతనప్రచురములు ! నూతనప్రచురములు ! !

విక్రయమునకు సిద్ధముగానున్న సంస్కృతగ్రంథములు.

	ప్రతి 1-కి రూ.	అ.		ప్రతి 1-కి రూ.	అ.
గీతగోవిందము (అష్టపదులు) సాంధ్రటీకాతాత్పర్యవివరణము	1	4	ధనంజయనిఘంటువు, ఆంధ్రతాత్పర్యానుక్రమణికలతో	0	12
శ్రీకృష్ణలీలాతరఙ్గిణి, ఆంధ్రతాత్పర్యసహితము	1	4	(నాగరి) సంస్కృతబాలశిక్ష	0	3
శివగీత, సాంధ్రతాత్పర్యము	0	10	,, శబ్దమంజరి	0	3
ప్రతాపరుద్రీయము,సవ్యాఖ్యానము	1	12	,, శ్యామలాదండకము	0	2
శబ్దరత్నావళి	0	12	,, ఆదిత్యహృదయము	0	1
			విశ్వగుణాదర్శము, సవ్యాఖ్యానము	1	0

వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్, 192, ఎస్ప్లనేడ్, చెన్నపురి. ఈ.

	ప్రతి 1-కి రూ.	అ.
లఘుకౌముది, సటిప్పణము	0	12
కాదంబరి, మంచిప్రతి	1	8
శ్రీమద్రామాయణము, వ్యాఖ్యాన చతుష్టయవిశిష్టము, చిన్నసైజు 2 సంపుటములు	12	0
ప్రహసనము, మంచిప్రతి	0	4
శ్రీమద్రామాయణము, ఉత్తరకాండము	1	4
బ్రహ్మసూత్రములు, మూలము	0	3
ఆపస్తంబప్రవరకాండము, సాంధ్రటీకము	0	3
బృహస్పతిస్మృతి, సటీక	0	3
దేవలస్మృతి, సటీక	0	3
దక్షిణామూర్తిస్తోత్రము, సటీకము	0	2
శంకరగీతాభాష్యము	1	8
వేదాంతస్తోత్రపంచకము	0	4
వనమాల (సర్పఫణి), సాంధ్రతాత్పర్యము	0	3
తైత్తిరీయోపనిషత్తు, సస్వరము	0	12
వజ్రసూచికోపనిషత్తు, సటీక	0	2
బ్రహ్మోపనిషత్తు ,,	0	2
వాసుదేవోపనిషత్తు ,,	0	2
ఈశావాస్యోపనిషత్తు ,,	0	4
కేనోపనిషత్తు ,,	0	4
పరమహంసోపనిషత్తు ,,	0	4
ఆరుణేయ్యుపనిషత్తు ,,	0	4

	ప్రతి 1-కి రూ.	అ.
గర్భోపనిషత్తు, సటీక	0	2
యోగతత్త్వోపనిషత్తు ,,	0	3
సీతాసహస్రనామస్తోత్రము	0	3
గంగా ,,	0	3
లక్ష్మీనృసింహ ,,	0	3
భైరవి ,,	0	3
స్వప్నశాస్త్రము, సాంధ్రతాత్పర్యము	0	3
శకునశాస్త్రము ,,	0	4
సాముద్రికశాస్త్రము ,,	0	4
వృక్షాయుర్వేదము ,,	0	4
మయవాస్తువు ,,	0	3
సనత్కుమారగృహవాస్తువు ,,	0	3
వాస్తుసర్వస్వము ,,	0	4
భేషజకల్పము ,,	0	6
వైద్యశతశ్లోకి ,,	0	6
రాజమార్తాండము ,,	0	10
సుశ్రుతశారీరము ,,	2	0
రావణకుమారతంత్రము ,,	0	6
చక్రదత్త ,,	3	12
గదనిగ్రహము ,,	2	8
శార్ఙ్గధరసంహిత ,,	3	12
శార్ఙ్గధరత్రిశతి ,,	0	8
కాలజ్ఞానము ,,	0	4
అజీర్ణమంజరి ,,	0	4

ఆంధ్రగ్రంథములు.

గోపీనాథరామాయణము. సంస్కృతమునకు సరియైన తర్జుమా. కవనము మిక్కిలి సొంపు. పీఠిక అతివిపులము. 2 సంపుటములు	5	8
శకుంతలాపరిణయము	0	10
మార్కండేయపురాణము	1	12
సీతారామాంజనేయము, సటీక	2	8

నృసింహపురాణము	0	12
కాశీఖండము, శ్రీనాథకృతము	1	8
హరవిలాసము ,,	0	12
నిరంకుశోపాఖ్యానము	0	6
కవికర్ణరసాయనము	1	8
అంబరీషోపాఖ్యానము, సటీకము	0	4
హరిశ్చంద్రనలోపాఖ్యానము ,,	2	8
బసవపురాణము	2	0

చెన్నబసవపురాణము 1-కి రూ.	1	0	తెనాలిరామలింగనికథలు 1-కి రూ.	0	4
వీరభద్రవిజయము	0	12	అరేబియన్నైట్సుకథలు	1	4
తారాశశాంకవిజయము	1	4	బేతాళునికథలు, చక్కనిప్రతి	0	6
జగన్నాయకశతకము	0	2	మదనకామరాజుకథలు	0	14
చిత్తబోధశతకము, సతాత్పర్యము	0	3	విక్రమార్కునికథలు	0	6
భద్రాద్రిరామశతకము	0	2	షేక్స్పియర్ నాటకకథలు	1	8
ప్రసన్నరాఘవశతకము	0	3	ప్రష్యాకథలు	0	12
ఆంధ్రనాయకశతకము	0	4	తాతాచార్యులకథలు	0	6
తెనుఁగుసమస్యలు	0	2	వాసుదేవమననము, వచనము	0	14
నలచరిత్ర, ద్విపద	0	14	నీలగిరిపాటలు	0	6
వెంకయ్యవ్యాకరణము	0	3	క్షేత్రయ్యపదములు	0	14
మర్యాదరామన్నకథలు	0	2	శ్రీవివేకానందవిజయము	1	12
నలుగురుమంత్రులకథలు	0	4	మనోహరి, నవల	0	12
అయిదుగురుదొంగలకథ	0	4	శ్రీవేమనయోగిజీవితము	0	2
వైద్యునికథలు	0	4	శ్రీలాలాలాజ్ పతిరాయిజీవితము	0	2
భారతరమణీమణులు	0	12	శ్రీగైక్వాడుగారిజీవితము	0	2
సత్యసేనవిజయము	0	4	శ్రీకరంచంద్ గంధిజీవితము	0	2
రేచుక్కపగటిచుక్కకథలు	0	2	శ్రీగోపాలకృష్ణగోక్లేజీవితము	0	2
పరమానందశిష్యులకథలు	0	3	శ్రీరానడేజీవితము	0	2
భోజునికథలు	0	8			
భోజకాళిదాసకథలు, చరిత్రలు	0	12	పెద్దబాలశిక్ష, చక్కనిప్రతి	0	12

అచ్చగుచున్న గ్రంథములు.

సంస్కృతము.

బ్రహ్మసూత్రములు, ఆంధ్రతాత్పర్య
వివరణసహితము.
కృష్ణయజుర్వేదము, ఆరణ్యకము, సస్వ[రము.
బృహత్ స్తోత్రరత్నాకరము, చిన్నసైజు
ఐతరేయోపనిషత్తు, సాంధ్రటీక
తైత్తిరీయోపనిషత్తు ,, [ములు.
వాగ్భటము, సూత్రనిదానశారీరస్థాన
ఆత్మవిద్యావిలాసము ,,
ఆత్మానాత్మవివేకము, సాంధ్రటీక
మహావాక్యదర్పణము ,,

తెనుఁగు.

వేమనపద్యములు, 3500, తాత్పర్యసహి
తము, చక్కనికూర్పు
అనంతుని ఛందస్సు (ఛందోదర్పణము).
అథర్వణకారికలు, సాంధ్రతాత్పర్యము
హితోపదేశము, వచనము
ఇలాజుల్ గుర్బా, యూనానివైద్యగ్రంథ
ములలో మిక్కిలి యుత్తమమైనది.
ఉస్తాదుతర్జుమా.
అమృతసాగర ,,
విషవైద్యచింతామణి

వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్,
292, ఎస్ప్లనేడ్, చెన్నపురి. ఈ.